วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2562

ISSN 2539-6757

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน, ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่นำองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกับสาขาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาด้านการศึกษา

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่นถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น วารสารไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มีนาคม รูปเล่ม เมษายน)

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน รูปเล่ม กรกฎาคม)

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน รูปเล่ม ตุลาคม)

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม รูปเล่ม มกราคมของปีถัดไป)

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

เจ้าของ

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 โทรสาร 0-4328-3399
http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/jmcukk
http://www.jg-mcukk.com
E-mail: journalmcukk@gmail.com

ที่ปรึกษาวารสาร

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระราชวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
พระศรีสิทธิมุนี	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
พระราชสุตาภรณ์, รศ,ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณาธิการ

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ธีร์ดนัย กัปโก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูปริยัติธรรมวงศ์,ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ,ผศ.ดร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.ไพโรจน์ บัวสุข	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สำเร็จ ยุระชัย	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รศ.วิไลวัจน์ กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.อุทัย สติมั่น มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.อภิญวัตน์ โพธิ์สาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.สมศักดิ์ มงคลขจรกิตติ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผศ.ดร. สุรพล พรมกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.นิเทศ สนั่นนารี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.นิรัช เรืองแสน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Dr. Jeffery Wilson Independent scholar
Mr. Frank Friedrich Solzer Independent scholar

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

พระครูปริยัติธรรมวงศ์, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสำราญ กมฺสุทฺโธ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุธีคัมภีรญาณ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.สมภาร พรมทา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ดิปติ วิสุทธางกูร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.บุรินทร์ ภู่สกุล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วิทยา ทองดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุรพล พรมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธวัลรัตน์ แดงหาญ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.เรียงดาว ทวะชาลี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

พระเมธาวินัยรส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศ.ดร.เดือน คำดี	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ประจิตร มหาหิง	นักวิชาการอิสระ
รศ.ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.สำเร็จ ยุระชัย	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
รศ.ดร.สุวกิจ ศรีปัตถา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ยุภาพร ยุภาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
รศ.ดร.ภมร ขันธหัตถ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ไพโรจน์ บัวสุข	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.วิเชียร ชิวพิมาย	วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย
รศ.ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รศ.ดร.ศิริ ถีอาสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.สุวกิจ ศรีปัดถา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ชาญชัย ศุภอรรถกร	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผศ.ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.วิยุทธ์ จำรัสพันธ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.ฉลอง พันธ์จันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.พรสวรรค์ ศิริกัญจนาภรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์สาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมศักดิ์ คำศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.สุกิจ สุวรรณชัยรบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.อรรถ อภินนท์ธีระศักดา	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
ผศ.ดร.ทักษิณาร์ ไกรราช	นักวิชาการอิสระ
ผศ.ดร.ธวัลรัตน์ แดงหาญ	นักวิชาการอิสระ
ดร.ธวัชชัย สหพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ดร.ศิริลักษณ์ วรไวย์	นักวิชาการอิสระ

ผู้จัดการวารสาร

นางสาวอนุธิดา บุญตะวัน

พิมพ์ที่

เอมี่ ก๊อปปี้ เซนเตอร์

88/27 ถนนเหล่านาดี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 0-4330-6845, 085-010-1395

E-mail: emmy.emma.emem@gmail.com

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

บรรณาธิการแถลง

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2562 ได้มีผู้สนใจเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารเป็นจำนวนมากทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวิจัย ด้านวิชาการ ในสาขาที่เกี่ยวข้อง ในปีที่ 6 ฉบับที่ 3 วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น พัฒนาระบบ Online เข้าสู่ระบบออนไลน์ TCI-Thaijo ซึ่งกองบรรณาธิการได้พัฒนาระบบให้มีความทันสมัยและให้เหมาะสมกับมาตรฐานที่ศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทยได้กำหนดระบบไว้ โดยที่ระบบช่วยในเรื่องของการค้นหาข้อมูลในวารสารเพื่อใช้ในการพัฒนาทางด้านวิชาการ และการเรียนรู้กับผู้ที่สนใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น ขอขอบคุณท่านผู้เขียนบทความ และท่านผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านพอสมควร อันจักเป็นประโยชน์ในการศึกษา การวิจัยและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิชาการ

โอวาทปาติโมกข์ : จุดยืนของพระพุทธศาสนา

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมฺโม),และ พระครูสุธีคัมภีรญาณ 1

พุทธญาณวิทยา : กระบวนการเรียนรู้

พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง) 15

กาศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อุทัย กมลศิลป์, จำนง กมลศิลป์, และ จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ 23

ศาลยุติธรรมดิจิทัล

กัลทลี เพ็งวิภาค,เกศกมล สุขเกษม, และ ศาศวัต เพ่งแพ 34

บทความวิจัย

นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

นพดล กาญจนางกูร, และ สุบัน มุขธระโกษา 46

การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ

อินทุราภรณ์ มงคลขจรกิตติ, อรรถ อภินนท์ธีระศักดา,และ ประมุข ศรีชัยวงษ์ 59

แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ 74

คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ

พระภัทธชาพงษ์ สิริภทฺโท (กำชัยภูมิ) 95

การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Ji Fan,เชษฐภูมิ วรรณไพศาล,และ จารุณี มณีกุล 108

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย

Shan Weixu,ชรินทร์ มั่งคั่ง, และ จารุณี มณีกุล 121

การรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน

หยาง ชุ อิ๋งหยาง, ชรินทร์ มั่งคั่ง, และ จารุณี มณีกุล 137

Creation of Skill in Writing the English Articles through Arsean Tales

Phramaha Samran Kammasuddho 152

การจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สุรพล พรมกุล, วิทยา ทองดี, และ ทวีศิลป์ สารแสน 163

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องวัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia)

สำเนียง อันตะยา 180

รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิทยา ทองดี,สุรพล พรมกุล,สุทธิพงษ์ สวัสดิ์ทา, และปานจิตร สุกุมาลย์ 194

การพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ

พระปลัดสมชายปโยโค, พระมหาวีรธิษณ์ วรินฺโท, และ ธรรณปพรหงส์ทอง 209

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงมหาดไทย
ภูรีภัทร ห้วยหงส์ทอง, นัยนา เกิดวิชัย และ สุรพล สุยะพรหม 229

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
สุรเดช เจริญสว่าง, และแสงสุรีย์ ดวงคำน้อย 248

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี
กรรณิการ์ กาญจันดา, และมนสิช สิทธิสมบูรณ์ 265

ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ
เกศสุดา โภคานิตย์, กีฬา หนูยศ, ฐปราย์ ชัยสินคุณานนต์, และกมลชัย บัวสาย 278

รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา
ชำนาญ อยู่แพ, พนายุทธ เชยบาล, และสมคิด สร้อยน้ำ 290

รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมฺโม), พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ, พระครูสุธีคัมภีรญาณ, และธีระพงษ์ มีไธสง 306

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมฺโม (การเพียร) 320

แนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร
พระครูศิริโสธรคณารักษ์ 337

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น

ประวิทย์ เฮงพระธานี, และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ 350

การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระมหาวิทยา สิริภทฺโท (เกิดแก้ว), สมศักดิ์ บุญปู่, อินถา ศิริวรรณ, และ ระวิง เรืองสังข์ 363

การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

พระมหากิตติศักดิ์ สิริวฑฺโก (หนูสุรา) 377

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาณเมธี (บัวอ่อน), สมศักดิ์ บุญปู่ , สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, และ อินถา ศิริวรรณ 395

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

พระมหาวิทูร ธมฺมโชโต (แสงอินทร์) 410

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธของ เทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

พระปลัดธนากร สนฺตมโน (เพราะถะ),พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ, และโสวิทย์ บำรุงภักดิ์, 426

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง

พระปลัดสนธิชัย ปสนฺนจิตโต (มาตรไพจิตร์) 446

การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
พระสมุห์นริศ นรินโท (แซ่น้า) 459

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
พระเอกชัย พิเลิศรัมย์, เผ่าพงษ์พัฒน์ บุญกะนันท์, และโกวิท วัชรินทรางกูร 474

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ศิริมงคล ทนทอง, และ ศศิรดา แพงไทย 490

การจัดการน้ำแบบบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
ดวงเนตร ชาสุวรรณ, และ วันทนีย์ แสนภักดี 503

การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
ธนเสฏฐ์ ขำจินดา, และวันทนีย์ แสนภักดี 520

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
นภธร ศิวารัตน์, สัญญา เคณาภูมิ, และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร 533

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ
นริศรา ตาปราบ, สมเจตน์ ภูศรี, และ ศิริ ถีอาสนา 548

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ
ธมล เกลียวกมลทัต, สมเจตน์ ภูศรี, และ กฤษกนก ดวงซาทม 566

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

วัชรินทร์ พร้อมใจ,พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ 580

รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ

รัดดาวัล พานาดา,พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์. 594

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

พระบุญจันทร์ จนฺทธมฺโม (จันทสิทธิ์), พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, และธีระพงษ์มีไธสง. 608

แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท

พระเฉลย ฐิตวโส (บุริภักดิ์), และ พระครูภาวนาโพธิคุณ 625

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

พา อักษรเสือ, และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช 634

กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ณัฏฐ์ อุตรวิเชียร, และ วานิช ประเสริฐพร 645

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร

พิเชฐ ศรีหล้า, ชัชพงศ์ เทียมทันวณิช, วรเชษฐ์ โทอื้น, และณัฐพล จินดารัมย์ 665

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

วริศรา ศิริมงคล, และ รัชนิวรณ์รณ อนุตระกูลชัย 687

กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
วีรศักดิ์ วรฤทธิ์สกุล, และ พา อักษรเสือ *706*

การพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1
ชลดา กิตติรุ่งสุวรรณ, ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ และ ต้องตา สมใจเพ็ง *718*

ภาคผนวก *729*

โอวาทปาติโมกข์ : จุดยืนของพระพุทธศาสนา

Applying the Principles of Restraint of the senses with Living with the Lifestyle

พระครูเกษมธรรมสุนทร (กฤษณพล เขมธมฺโม)[1]

และ พระครูสุธีคัมภีรญาณ[2]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phrakhrukasemdhammasunton (Kissanapon Khemadhammo)[1]

and Phrakhru Sudhikhambhirayan[2]

Mahachulalongkornrajavidyataya University, Khonkaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: narkapol@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงนำมาสั่งสอนนั้นมีมากมายครอบคลุมทุกด้านในการดำเนินชีวิตของมนุษย์แต่เมื่อประมวลเข้าด้วยกันเพื่อความเข้าใจง่ายแล้ว ย่อมรวมลงอยู่ในหลักธรรมที่ชื่อว่า “โอวาทปาติโมกข์” อันประกอบด้วย อุดมการณ์หลักการและวิธีการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา แม้แต่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ก็ทรงถือเป็นแนวทางในการประกาศพระสัจธรรมคำสั่งสอนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้แล้ว ยังได้ประกาศกำชับอย่างเป็นทางการในท่ามกลางมหาสมาคมแห่งพระอริยะสงฆ์สาวกผู้สิ้นอาสวะแล้วทั้งสิ้น จำนวน 1,250 รูป ให้ถือเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระสัจธรรม ให้มีความเป็นเอกภาพไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้จึงถือได้ว่า “โอวาทปาติโมกข์ เป็นจุดยืนของพระพุทธศาสนา” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญทั้งในแง่ของการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ทั้งในแง่ของการเผยแผ่พระ

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

สัจธรรมแก่มวลมนุษยชาติ และในแง่ของการดำรงพระสัทธรรมให้สถิตสถาพรมั่นคงสืบไป ด้วยฉะนั้น พุทธศาสนิกชนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ควรให้ความสนใจและตระหนักอยู่เสมอ พร้อมทั้งศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อฝึกอบรมให้เห็นผลประจักษ์ด้วยตนเองและโดยเฉพาะกับผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระสัจธรรม จักต้องถือปฏิบัติให้เป็นแนวเดียวกันเพื่อประโยชน์และความสุข ทั้งแก่ตน สังคม และประเทศชาติสืบไป

คำสำคัญ: โอวาทปาติโมกข์

Abstract

Preaching that the Buddha taught that there were many.Covering all aspects of human life. However, when processed together for easy understanding it. It is included in principle entitled. "Preaching prātimokṣa" consisting of ideals, principles and methods, which is the heart of Buddhism. Even the Buddha in all his past, present and future, he considered ways to proclaim the truth, preach the same. Moreover Principals also announced officially in the midst of the Honorable Society of King's disciples, the scum of the total amount is 1,250 photos to guide the propagation of the truth. The unity in the same.For the benefit of mankind and angels. For that reason, it was held that " the testimony prātimokṣa. The stance of Buddhism ".This demonstrates the importance both in terms of lifestyle pretty good. Both in terms of spreading the truth to mankind. And in terms of the existence of a static Sattrrm Eden is firmly rooted in the Buddhist laity and clamored for attention and always recognized. The study provides insight. Then leads to practical training to see results manifest themselves. And especially to those who served in the propagation of the truth. Must adhere to the same guidelines. For the benefit and happiness of the entire nation and its future.

Kewords: Ovada Patimokkha

บทนำ

พระพุทธศาสนามีคำสั่งสอนมากมายครอบคลุมทุกด้านของชีวิตซึ่งในบรรดาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น “โอวาทปาติโมกข์” ซึ่งประกอบด้วยอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการอันเป็นหลักธรรมคำสั่งสอนที่เป็นหัวใจสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทรงนำมาใช้เป็นจุดยืนในการประกาศพระสัจธรรมแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ซึ่งครอบคลุมคำสั่งสอนน้อยใหญ่ทั้งหมดไว้อย่างสมบูรณ์แบบ (Perfect) พร้อมทั้งนำมาประกาศอย่างเป็นทางการในท่ามกลางแห่งมหาสมาคมแห่งพระอริยะสงฆ์สาวก จำนวน 1,250 รูป ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ณ เวฬุวนาราม ใกล้เมืองราชคฤห์ ภายหลังจากตรัสรู้แล้ว 9 เดือนเพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระสัจธรรมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเกิดประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติให้สามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม ตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพานซึ่งเมื่อบุคคลใดจะเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือคฤหัสถ์ก็ตาม ได้น้อมนำไปปฏิบัติด้วยดีแล้ว จักสามารถอำนวยประโยชน์ต่อบุคคลนั้นให้เข้าถึงความผาสุก ความเจริญงอกงาม รอดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย มีทุกข์ในอบายภูมิ เป็นต้น

ความสำคัญของโอวาทปาติโมกข์

หลักธรรมที่ชื่อว่า “โอวาทปาติโมกข์” คือ หัวข้อธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธาน (Bhuddhatasbikkhu, 2008 : 40) เป็นหลักคำสั่งสอนอันเป็นหัวใจสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่ประมวลคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เป็นหลักใหญ่ (Phrathepwethi (P.A. Payutto), 1995 : 114) ครอบคลุมคำสอนน้อยใหญ่ทั้งหมดไว้โดยสมบูรณ์แบบ (Perfect) และเป็นรากฐานที่ทำให้พระพุทธศาสนามั่นคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพระองค์ทรงประกาศอย่างเป็นทางการ แก่พระพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย จำนวน 1,250 รูป ที่มาประชุมกัน ณ เวฬุวนาราม ใกล้เมืองราชคฤห์ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ให้นำไปเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระสัจธรรมแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงเป้าหมายสูงสุดได้ดังนั้น “โอวาทปาติโมกข์” จึงถือว่าเป็นคำสั่งสอนอัน “เป็นจุดยืนของพระพุทธศาสนา” ที่พุทธศาสนิกชนควรรู้และให้ความสำคัญ ในการนำมาศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ พร้อมทั้งน้อมนำไปใช้เป็นแนวทาง

ในการปฏิบัติ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไปซึ่งจะรักษาผู้ปฏิบัติตามให้รอดพ้นจากอบายภูมิทั้ง 4 มีนรกเป็นต้น และจากทุกข์ทั้งปวง (PhraMaha Pranom Dhammalongkaro, 2017 : 26)

โอวาทปาติโมกข์

มีหลักฐานปรากฏว่าภายหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรด ทีฆนขอัคคิเวสนนิโครธ ผู้เป็นหลานของพระสารีบุตร ให้ได้ดวงตาเห็นธรรม ส่วนพระสารีบุตรซึ่งตามเสด็จไปถวายงานพัดจึงมีโอกาสได้ฟังธรรมนั้นไปด้วย ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ผู้สิ้นอาสวะกิเลสทั้งปวง ณ ถ้ำสุกรขาตา จากนั้น จึงเสด็จลงมาแสดงโอวาทปาติโมกข์แก่พระอรหันต์สาวกผู้สิ้นอาสวะแล้ว จำนวน 1,250 รูป ที่มาประชุมกัน ณ เวฬุวนาราม ใกล้เมืองราชคฤห์ ตรงกับ วันเพ็ญเดือน 3 (Tripitaka 10/54/47) เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่พระสัจธรรม ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ สามารถนำมาแยกอธิบายได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

อุดมการณ์ในโอวาทปาติโมกข์ 4 ประการ

อุดมการณ์ หมายถึง หลักการที่วางระเบียบไว้สำหรับเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Royal Academy, 2003 : 381) ซึ่งในการเผยแผ่พระสัจธรรมนั้นผู้ทำงานด้านการเผยแผ่จักต้องตั้งอุดมการณ์ในการในการเผยแผ่ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) ขนฺตี ปรมๆตโป ตีติกฺขา, ความอดทน คือ ความอดกลั้นเป็นตบะอย่างยิ่งในข้อนี้ทรงยก “ขันติธรรม” คือ ความอดทนอดกลั้น ขึ้นมาแสดงก่อนธรรมข้ออื่น ว่าเป็นธรรมเครื่องเผากิเลส เพื่อชี้ให้เห็นว่า การดำเนินงานด้านการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้นั้นไม่ใช่จะทำได้ง่าย เนื่องจากต้องพบเจอปัญหาและอุปสรรค์นานาประการ ที่คอยรุมเร้าทั้งภายนอกและภายใน อาจส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจ จึงจำเป็นที่จักต้องใช้ความอดทนอดกลั้นอย่างแรงกล้า จึงจะสามารถผ่านพ้นปัญหาอุปสรรค์นานาประการเหล่านั้นไปได้ ยิ่งผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ด้วยแล้ว ย่อมต้องประสบกับภัยจากเหตุปัจจัย 4 ประการ (Tripitaka 21/122/184-186) คือ 1) ความรำคาญใจ อันเนื่องมาจากการตักเตือนจากอุปัชฌาย์อาจารย์ 2) ความไม่รู้จักประมาณในการบริโภคและใช้สอยสิ่งต่างๆ อันเนื่องมาจากความหิวกระหาย 3) ความหลงใหลในกามคุณ อันเนื่องมาจากความทะยานอยาก 4) ความรักและอาลัยอาวรณ์ อันเนื่องมาจากความกำหนัดยินดีในเพศตรงข้าม เป็นต้น ยิ่งต้องใช้ความอดทนมากกว่าหลายเท่า

2) นิพฺพานำปรมำวทนฺติ พุทฺธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่านิพพานเป็นบรมธรรมในข้อนี้ทรงแสดงให้เห็นว่า ผู้ตรัสรู้แล้ว หรือผู้รู้ทั่วถึงธรรมแล้วทั้งหลาย มีพระพุทธเจ้าเป็นต้น ล้วนทรงรับรองและยกย่องตรงกันทั้งหมดว่า พระนิพพานเป็นธรรมอันสูงสุด หรือเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ซึ่งเป็นโลกุตรธรรม (ธรรมที่พ้นโลกหรือธรรมเหนือโลก) เป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา (Phrathepwethi (P.A. Payutto), 1995 : 125) ซึ่งเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการเพียรเผากิเลสด้วยความอดทนอดกลั้น จนกิเลสถูกความอดทนเผาทำลายให้ดับลง อาการที่กิเลสดับลงนั้น เรียกว่า กิเลสนิพพาน กล่าวคือ กิเลสมันดับไปจากจิตใจนั่นเอง

3) น หิปพฺพชิโต ปรูปฆาตี, ผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นบรรพชิต บรรพชิต แปลว่า ผู้บวช หรือ นักบวช (Phrathepwethi (P.A. Payutto), 1995 : 132) ในข้อนี้ ทรงแสดงคุณลักษณะของบรรพชิตในพระศาสนานี้ ได้แก่ พระภิกษุ-สามเณร ว่าจักต้องไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ขึ้นชื่อว่าสมณะแล้วย่อมไม่ฆ่าใครแน่นอน ไม่ว่าจะทำด้วยตนเองหรือใช้ผู้อื่นให้ทำก็ตามให้มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วไปโดยไม่มีประมาณ

4) สมโณโหติ ปรำ วิเหฐยนฺโต, ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะ คำว่า สมณะ แปลว่า ผู้สงบ หรือ ผู้ระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาปหรือเพื่อความเป็นพระอริยบุคคล (Phrathepwethi (P.A. Payutto), 1995 : 299) ในข้อนี้ทรงแสดงคุณลักษณะของสมณะ ซึ่งบุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นสมณะนั้น จักต้องไม่เบียดเบียนใครๆ ด้วยกาย วาจา หรือแม้แต่จะคิดด้วยใจก็ตาม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้ที่เข้าถึงความเป็นสมณะโดยแท้จริงแล้ว จักไม่เบียดเบียนใครอย่างแน่นอน เป็นการรับรองสถานภาพของสมณะอย่างแท้จริงว่ามิได้อยู่ที่ภายนอก เช่น เครื่องแบบของนักบวช หรือการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น หากแต่อยู่ที่ภายในจิตใจที่มีความเมตตาปราณีต่อสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า ไม่เบียดเบียนใครๆ ให้เดือดร้อนเป็นสำคัญ

อุดมการณ์ทั้ง 4 ประการ ดังกล่าวมานี้เป็นอุดมคติที่พุทธศาสนิกชนพึงระลึกเอาไว้เสมอๆ ว่าการดำเนินชีวิตที่ดีก็ดี หรือการนักเผยแผ่พระสัจธรรมก็ดี จักต้องมีความอดทนอดกลั้นให้มากและมีพระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด บรรพชิตต้องไม่ฆ่าใครทำลายใครเป็นสมณะต้องไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน

หลักการในโอวาทปาติโมกข์ 3 ประการ

การที่เราจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องทำอย่างมีหลักการที่ดี ถูกต้อง และเหมาะสม จึงจะทำให้สิ่งที่เราทำนั้นประสบความสำเร็จได้ด้วยดีแม้การดำเนินชีวิตก็ดี หรือการเป็นพระนักเผยแผ่ก็ดีก็จักต้องทำอย่างมีหลักการที่ดี ถูกต้องและเหมาะสมเช่นเดียวกัน ซึ่งพระพุทธศาสนาแสดงหลักการปฏิบัติที่ดีไว้ 3 ประการ ดังนี้

1) สัพพะปาปัสสะอะกะระณัง การไม่ทำบาปทั้งปวง หลักการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดีงามนั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เริ่มจากการงดเว้นบาปหรือความชั่วเสียก่อน คำว่า บาป แปลว่า กรรมที่ทำให้สัตว์ถึงทุคติ, กรรมอันเป็นเหตุให้ไปอบาย, บาปคือความชั่ว, ความผิด, ความมัวหมอง, กรรมชั่ว, กรรมไม่ดี ซึ่งเมื่อทำแล้วเป็นเหตุให้ผู้ทำได้รับความมัวหมอง ตกต่ำ ได้รับความเดือดร้อน จนถึงเป็นเหตุให้ถึงทุคติภูมิ Phra Dhammakittiwong (Thongdee Suratecho) (2008 : 455) ช่องทางในการทำบาปนั้น มี 3 ทาง คือ 1) ทางกาย ได้แก่การฆ่าหรือเบียดเบียน การลักขโมย และการประพฤติผิดในประเวณีอันดีงาม 2) ทางวาจา ได้แก่พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ 3) ทางใจ ได้แก่ความอยากได้ของผู้อื่น ความผูกพยาบาท และความเห็นผิดจากครองธรรม รวมเรียกว่า อกุศลกรรมบถ 10 ประการ การงดเว้นจากบาปหรือความชั่วนั้น เพื่อปิดกั้นกระแสแห่งความชั่วทั้งหลายไว้ไม่ให้ได้ช่องโอกาส เพราะบาปหรือความชั่วเป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนนานาประการ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นฉะนั้น บุคคลผู้หวังความผาสุก ความเจริญงอกงาม และความสำเร็จในชีวิตเบื้องต้นจักต้องงดเว้นจากการทำบาปหรือความชั่ว ดังกล่าวมาข้างต้นนี้เสียก่อน

2) กุสะลัสสูปะสัมปะทา การทำกุศลให้ถึงพร้อมเมื่องดเว้นจากบาปหรือความชั่วแล้ว ทรงสอนให้ทำกุศลให้มาก คำว่า กุศล แปลว่า ฉลาด, สิ่งที่ตัดความชั่ว, โดยทั่วไปหมายถึงความดี, ความงาม, และสิ่งที่ดี Phra Dhammakittiwong (Thongdee Suratecho) (2008 : 81) ช่องทางในการทำกุศล มี 3 ทาง คือ 1) ทางกาย ได้แก่ การไม่ฆ่าหรือเบียดเบียนผู้อื่นไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้มาเป็นของตนไม่ประพฤติผิดในกามหรือคู่ครองของคนอื่น 2) ทางวาจาได้แก่ การไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดคำเพ้อเจ้อ 3) ทางใจได้แก่ การไม่อยากได้ของผู้อื่น ไม่ผูกอาฆาตพยาบาท และมีความเห็นความเข้าใจที่ถูกต้องตามครองธรรม ซึ่งเรียกรวมกันว่า กุศลกรรมบถ 10 ประการ เหตุผลที่

ทรงสอนให้บำเพ็ญกุศลหรือความดี เพราะความดีเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความผาสุก ความเจริญงอกงาม ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องปิดกั้นกระแสแห่งความชั่วเอาไว้ด้วย และเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดความผาสุก ความเจริญงอกงาม และความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย ฉะนั้น นอกจากจะงดเว้นการทำบาปหรือความชั่วแล้ว จักต้องบำเพ็ญกุศลหรือคุณงามความดี ทั้ง 10 ประการดังกล่าวมานี้ให้มาก

3) สะจิตตะปะริโยทะปะนัง การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงสอนให้งดเว้นจากความชั่ว และสอนให้ทำความดีแล้วก็ตาม ก็มิได้ให้หลงใหลยึดติดอยู่กับความดีเท่านั้น ทรงสอนให้อบรมจิตใจให้ผ่องแผ้ว คำว่า จิตผ่องแผ้ว หมายถึงจิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง ซึ่งในระดับต้น หมายถึง จิตที่มีมนุษย์ธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) มีเมตตากรุณา ไม่คิดจะเบียดเบียนผู้อื่น 2) มีความซื่อสัตย์ ไม่คดโกงหลอกลวงผู้อื่น 3) มีความสันโดษยินดีเฉพาะคู่ครองของตน ไม่ล่วงเกินคู่ครองของผู้อื่น 4) มีวาจาสัตย์จริง ไม่กล่าวคำอันเป็นเท็จ และ 5) มีสติสัมปชัญญะมั่นคง ไม่มัวเมาฟั่นเฟือนเป็นต้น ส่วนในระดับกลาง ได้แก่ จิตที่ปราศจากนิวรณ์ธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) กามฉันทะ ความพอใจในกาม 2) พยาบาท ความอาฆาตพยาบาท 3) ถีนมิทธะ ความหดหู่ท้อแท้ง่วงเหงาเศร้าซึม 4) อุทธัจจกุกกุจจะ ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ 5) วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัย ส่วนในระดับสูง หมายถึง จิตที่ปราศจากอาสวะกิเลส มีสังโยชน์ 10 เป็นต้น ได้แก่ 1) สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวตน 2) วิจิกิจฉา ความสงสัย, ความลังเล ไม่แน่ใจ 3) สีลัพพัตตปรามาส ความถือมั่นศีลพรต 4) กามราคะ ความกำหนัดในกาม, ความติดใจในกามคุณ 5) ปฏิฆะ ความกระทบกระทั่งในใจ, ความหงุดหงิดขัดเคือง 6) รูปราคะ ความติดใจในอารมณ์แห่งรูปฌาน, หรือในรูปธรรมอันประณีต, หรือความปรารถนาในรูปภพ 7) อรูปราคะ ความติดใจในอารมณ์แห่งอรูปฌาน หรือในอรูปธรรม ความปรารถนาในอรูปภพ 8) มานะ ความสำคัญตน คือ ถือตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ 9) อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน 10) อวิชชา ความไม่รู้จริง, ความหลง (Phrathepwethi (P.A. Payutto), 1995 : 289-290) พระพุทธเจ้า ทรงสอนให้ฝึกอบรมจิตให้ผ่องใส เพื่อพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ประเสริฐยิ่งขึ้น และหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งหลายซึ่งเป็นนำความทุกข์มาให้

หลักการ ทั้ง 3 ประการ ดังกล่าวมานี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีคำสั่งสอนอันเป็นหลักการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของตน หรือนำไปเผยแผ่แก่ผู้อื่นซึ่งจะต้องเริ่มจากการละเว้นบาปคือความชั่วทั้งหลาย เพื่อปิดกั้นอกุศลบาปธรรมอันเป็นเหตุนำซึ่ง

ความทุกข์ทั้งปวงเสียก่อนแล้วทำกุศลคือความดีให้มาก เพื่อส่งเสริมคุณงามความดีอันเป็นเหตุนำมาซึ่งความผาสุกและความเจริญงอกงาม พร้อมทั้งฝึกอบรมจิตใจให้สะอาดผ่องใสอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาจิตใจให้มีศักยภาพที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว และสะอาดบริสุทธิ์ มีประสิทธิภาพในการคิดและพิจารณาสิ่งต่างๆ ให้รู้เห็นตามความเป็นจริง จนสามารถทำลายอาสวะกิเลสน้อยใหญ่ทั้งปวงได้โดยลำดับ

วิธีการปฏิบัติในโอวาทปาติโมกข์ 6 ประการ

ครั้นทรงแสดงหลักการปฏิบัติจบแล้ว จึงแสดงวิธีการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดี เพราะวิธีการปฏิบัติเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ที่จะช่วยให้ชีวิตมีแนวทางที่ชัดเจน ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย ไม่หลงทาง และส่งเสริมให้บรรลุถึงเป้าหมายอันสูงสุดได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาได้กำหนดวิธีการปฏิบัติไว้ 6 ประการ โดยลำดับ ดังนี้

1) อะนูปะวาโท การไม่กล่าวร้ายผู้อื่นในข้อแรกนี้ ทรงสอนไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจา เนื่องจากเป็นวิธีการเบียดเบียนผู้อื่นที่ทำได้ง่าย สะดวกและรวดเร็ว จะเห็นได้จากปัญหาสังคมทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคมเล็กๆ คือครอบครัว หรือปัญหาของชุมชนในหมู่บ้าน ในตำบล ในอำเภอ ในจังหวัด ลุกลามใหญ่โตไปจนกระทั่งถึงระดับประเทศและระดับโลก ส่วนใหญ่แล้วมาจากคำพูดที่ให้ร้ายกัน ไม่ประสงค์ดีต่อกัน เบียดเบียนกันด้วยวาจา การที่ทรงยกเรื่องการสำรวมวาจามาเป็นข้อปฏิบัติก่อนทางกายและทางใจนั้น เนื่องจากกรรมทางวาจาทำได้ง่ายกว่าทางกาย ไม่ต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ให้เหนื่อยยาก ใช้เวลาน้อย แต่ส่งผลรวดเร็ว กว้างใหญ่ไพศาลและไปได้ไกล เพราะมีช่องทางทำได้มากถึง 4 ช่องทาง คือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ ซึ่งถือว่ามีช่องทางในการเบียดเบียนผู้อื่นได้มากกว่าทางกายและใจ

2) อะนูปะฆาโต การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในข้อนี้ ทรงสอนไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่นด้วยกาย ให้รู้จักควบคุมความประพฤติของตนให้อยู่ในภาวะที่ปรกติเรียบร้อย ดีงามและเหมาะสม โดยงดเว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น 3 ประการ คือ การทำร้ายหรือฆ่าชีวิต การลักขโมย และการประพฤติผิดทางประเวณี อันเป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เป็นการฝึกความรัก ความเมตตาปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์ทุกถ้วนหน้า เพื่อการอยู่ร่วมกับสังคมอย่างสันติสุข

3) ปาติโมกเข จะ สังวะโร, ความสำรวมในปาติโมกข์ ในข้อนี้ ทรงสอนให้ประพฤติดี มีมารยาทงาม มีความเคารพต่อระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ กติกา กฎหมายรวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม การอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะจำนวนมากนั้น จำเป็นต้องมีระเบียบวินัยหรือกฎกติการ่วมกัน เพราะระเบียบวินัยเป็นทั้งเครื่องป้องกันความประพฤติที่เสียหายและเป็นเครื่องมือในการปรับความประพฤติของทุกคนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ และดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ขัดแย้งกัน เพื่อความผาสุกแห่งสังคมนั้นๆ

4) มัตตัญญุตา จะ ภัตตัสมิง ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหารในข้อนี้ ทรงสอนให้รู้จักประมาณ ทั้งในการบริโภคอาหารและการใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างมีปัญญาเป็นเครื่องนำ ให้รู้จักความเหมาะสม และรู้ว่าอะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษอย่างไร อย่างไหนควรเว้นหรือ ควรทำอย่างไร ไม่บริโภคด้วยอำนาจแห่งตัณหาเป็นตัวนำ พิจารณาให้เห็นทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นอย่างรอบครอบก่อน แล้วจึงค่อยบริโภคหรือใช้สอยตามสมควรแก่ความจำเป็นเท่านั้น เป็นการฝึกให้มีนิสัยช่างคิดช่างพิจารณา เป็นคนละเอียดสุขุมและรอบคอบ เพื่อให้สามารถบริโภคและใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ได้ประโยชน์สูงสุด และเป็นอุปการะต่อการฝึกอบรมจิตได้ง่ายขึ้นด้วย

5) ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง การอยู่ในเสนาสนะที่สงัดในข้อนี้ ทรงสอนให้มีนิสัยรักความสงบ ไม่คลุกคลีด้วยหมู่คณะ อันเป็นเหตุให้จิตใจเกิดความฟุ้งซ่าน โดยเลือกสถานที่อยู่อาศัยที่เงียบสงัด ผู้คนไม่พลุกพล่านไปมาทั้งกลางวันและกลางคืน เช่น โคนไม้ ป่าไม้ ป่าช้า ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ เงื้อมผา และเรือนว่างเป็นต้น เพราะสถานที่เงียบสงัดช่วยระงับความฟุ้งซ่านแห่งจิตได้มาก เป็นอุปการะต่อการอบรมจิตให้สงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ สะอาดผ่องแผ้ว ควรแก่การประกอบความเพียรในอธิจิต คือ การเจริญวิปัสสนาภาวนาได้ง่ายยิ่งขึ้น

6) อะธิจิตเต จะ อาโยโค การประกอบความเพียรในอธิจิตในข้อนี้ ทรงสอนให้ฝึกอบรมจิตใจให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยการเจริญกัมมัฏฐานทั้ง 2 ประการ คือ สมถะกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นการพัฒนาจิตใจให้มีความตั้งมั่น แข็งแกร่ง สามารถรับได้ ทนได้ ไม่หวั่นไหวต่ออิฏฐารมณ์ และอนิฏฐารมณ์ที่มากระทบ ไม่หวั่นไหวต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงของโลกธรรมทั้งหลาย รู้และเข้าใจอย่างแจ้งชัด ปล่อยวางได้ และวิมุตติหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องพันธนาการทั้งปวง จิตถึงความเป็นอิสรภาพในภายในตลอดไป

วิธีการ ทั้ง 6 ประการ ดังกล่าวมานี้ เป็นวิธีการปฏิบัติพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ดีขึ้น เจริญขึ้นมีความผาสุกยิ่งขึ้นโดยลำดับอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากขั้นพื้นฐานคือละเว้นจากความชั่วทั้งหลาย โดยการไม่กล่าวร้ายหรือทำร้ายเบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนก่อน จากนั้นจึงให้กระทำความดีทั้งปวง ด้วยการประพฤติตนมีระเบียบวินัยและเคารพกฎกติกาของสังคม รู้จักประมาณในการกินการใช้ตามความเหมาะสม อยู่ในสถานที่เงียบสงัด ฝึกจิตให้ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวและอบรมปัญญาให้รู้เห็นตามความเป็นจริง ซึ่งครอบคลุมในทุกด้านของชีวิต ทั้งในด้านสังคมคือสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่และเกี่ยวข้อง ทั้งในด้านศีลคือความประพฤติและมารยาทที่ดีงาม ทั้งในด้านจิตใจที่มีประสิทธิ์ภาพคือความสงบตั้งมั่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าและยั่วยุ และมีปัญญาที่มีประสิทธิภาพฉลาดรอบรู้เท่าทันต่อสภาวะความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลาย ไม่หลงใหลเพลิดเพลินไปตามกระแสแห่งโลกธรรม เข้าถึงพระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตนี้

จุดยืนโอวาทปาติโมกข์

การที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์นั้น เป็นการประกาศจุดยืนของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการ เพื่อให้พระสาวกเหล่านั้นได้นำไปเป็นหลักในการประกาศพระศาสนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ที่ทรงยึด “โอวาทปาติโมกข์” มาเป็นหลักในการประกาศพระศาสนาเหมือนกันทั้งหมดซึ่งมีหลักฐานยืนยันในตอนท้ายของบทพระคาถาเป็นภาษาบาลีว่า เอตัง พุทธานะสาสะนัง (Tripitaka 10/54/47) ซึ่งแปลว่า นี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (Tripitaka 10/90/50-51) แสดงให้เห็นชัดว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงใช้เป็นจุดยืนในการประกาศพระศาสนาเหมือนกัน ดังนั้น ท่านที่ทำงานในการประกาศพระศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือแม้แต่ฆราวาสก็ตาม จักต้องนำโอวาทปาติโมกข์มาเป็นจุดยืนในการทำงาน นั่นคือ ชีวิตที่ดีต้องมีอุดมการณ์ 4 ได้แก่ 1) ต้องมีขันติธรรม คือ ความอดทนอดกลั้นเป็นสำคัญ 2) เป้าหมายสูงสุดของชีวิตที่แท้จริงนั้น คือพระนิพพาน 3) บรรพชิตในพระศาสนานี้ต้องไม่ทำลายชีวิตผู้อื่น 4) สมณะในพระศาสนานี้ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นชีวิตที่ดีต้องดำเนินอยู่ในหลักการ 3 ได้แก่ 1) ละเว้นจากการทำความชั่วทุกอย่าง 2) กระทำความดีทุกอย่างให้มาก 3) ฝึกอบรมจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ยิ่งๆ ขึ้นไป และชีวิตที่ดีต้องปฏิบัติตามวิธีการ 6 ได้แก่

1) ไม่กล่าวร้ายใคร 2) ไม่ทำร้ายใคร 3) ประพฤติดีมีระเบียบวินัย 4) รู้จักประมาณในการกิน การใช้ 5) ยินดีในสถานที่เงียบสงัด 6) ฝึกอบรมจิตให้มั่นคงแล้วพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้เข้าใจความเป็นจริง

บทสรุป

หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และนำมาสั่งสอนแก่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ตลอดเวลา 45 พรรษานั้น เมื่อประมวลทั้งหมดเข้าด้วยกันแล้วย่อมรวมอยู่ในหลักธรรมที่ชื่อว่า “โอวาทปาติโมกข์” อันเป็นที่ประชุมคำสั่งสอนทั้งหมดไว้อย่างสมบูรณ์แบบซึ่งพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงนำมาใช้เป็นแนวทางในการเผยแพร่พระสัจธรรม พร้อมทั้งนำมาประกาศอย่างเป็นทางการในท่ามกลางมหาสมาคมแห่งพระอริยะสงฆ์สาวกผู้สิ้นอาสวะแล้วจำนวน 1,250 รูป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเผยแพร่สัจธรรม ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยจัดเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แสดงอุดมการณ์ของนักเผยแพร่ธรรม 4 ประการ ที่นักเผยแพร่ธรรมต้องระลึกเอาไว้เสมอ คือ 1) ความอดกลั้นเป็นธรรมเครื่องเผากิเลส 2) นิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด 3) บรรพชิตต้องไม่ทำร้ายผู้อื่นและ 4) สมณะต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ส่วนที่ 2 แสดงหลักการเผยแพร่ธรรม3 ประการที่นักเผยแพร่ธรรมต้องยึดเอาไปเป็นหลักในการสอน คือ 1) สอนให้เขารู้จักละเว้นความชั่ว 2) สอนให้เขารู้จักทำความดี 3) สอนให้เขารู้จักทำจิตใจให้ผ่องใส

ส่วนที่ 3 แสดงวิธีการเผยแพร่ 6 ประการที่นักเผยแพร่ธรรมต้องใช้ คือ 1) ต้องไม่กล่าวร้ายผู้อื่น 2) ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) ต้องเคารพระเบียบกติกา 4) ต้องรู้จักประมาณทุกอย่าง 5) ต้องอยู่ในที่สงบสงัด อย่าคลุกคลีกัน 6) ต้องพัฒนาจิตใจให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

ดังนั้น จึงถือได้ว่า “โอวาทปาติโมกข์ เป็นจุดยืนของพระพุทธศาสนา” ที่ผู้ทำงานด้านการเผยแพร่ธรรมทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ต้องรู้และตระหนักอยู่ในใจเสมอ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดทั้งแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติชั่วกาลนาน

องค์ความรู้ใหม่

จากหลักคำสอนที่ผ่านกาลเวลามากว่า 2,500 ปี พบองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

อุดมการณ์	อดกลั้น	ผ่านพ้นอุปสรรคได้ ประสบความสำเร็จในน้าที่
	นิพพาน	มีเป้าหมายชัดเจน บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต
	บรรพชิตไม่ฆ่าใคร	เป็นแบบอย่างที่ดี สังคมถือปฏิบัติตาม
	สมณะไม่เบียดเบียนใคร	เป็นบรรทัดฐานที่ดี สังคมถือเป็นเกณฑ์มาตรฐาน

หลักการ	เว้นความชั่ว	ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ช่วยให้สิ่งแวดล้อมดี
		ไม่ทำลายสุขภาพ ปราศจากเวรภัย ปลอดภัย
		ไม่ทำลายสังคม ช่วยให้สังคมดี น่าอยู่
	ทำความดี	มีสุขภาพดี แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ
		มีโภคทรัพย์ดี ไม่ยากจน มีความเจริญก้าวหน้า
		มีกำลังใจดี ปลื้มใจ เป็นสุขใจ
	ทำใจให้ผ่องใส	มีจิตใจมั่นคง หนักแน่น ไม่หวั่นไหว
		มีอารมณ์ดี แจ่มใส ไม่เครียด ไม่เป็นโรคประสาท
		มีวิสัยทัศน์ดี มองการณ์ไกล ฉลาดล้ำลึก

วิธีการ	ไม่ทำร้ายใคร	น่ารัก อยากเข้าใกล้ เพราะรู้สึกปลอดภัย
	ไม่กล่าวร้ายใคร	น่าเคารพอยากสนทนาด้วยเพราะรู้สึกสบายใจ
	สำรวมตนดีแล้ว	น่าเลื่อมใส อย่าพบเห็น เพราะรู้สึกเจริญใจ
	รู้จักประมาณ	น่านับถือ อยากอุปถัมภ์ เพราะรู้สึกไว้วางใจ
	อยู่ในสถานะที่เหมาะสม	น่ายกย่อง อยากกราบไหว้ เพราะรู้สึกเป็นสุขใจ
	หมั่นประกอบอธิจิต	น่าเชื่อถือ อยากทำตาม เพราะรู้สึกอัศจรรย์ใจ

การที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์นั้น เป็นการประกาศจุดยืนของพระพุทธศาสนาอย่างเป็นทางการ เพื่อให้พระสาวกเหล่านั้นได้นำไปเป็นหลักในการประกาศพระศาสนาให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ที่ทรงยึด “โอวาทปาติโมกข์” มาเป็นหลักในการประกาศพระศาสนาเหมือนกันทั้งหมดซึ่งแปลว่า นี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย (Tripitaka 10/90/50-51) แสดงให้เห็นชัดว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงใช้เป็นจุดยืนในการประกาศพระศาสนาเหมือนกัน ดังนั้น ท่านที่ทำงานในการประกาศพระศาสนา ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์หรือแม้แต่ฆราวาสก็ตาม จักต้องนำโอวาทปาติโมกข์มาเป็นจุดยืนในการทำงาน คือ อุดมการณ์ 4 ได้แก่ 1) ต้องมีขันติธรรมคือความอดทนอดกลั้นเป็นสำคัญ 2) เป้าหมายสูงสุดของชีวิตที่แท้จริงนั้น คือ พระนิพพาน 3) บรรพชิตในพระศาสนานี้ต้องไม่ทำลายชีวิตผู้อื่น 4) สมณะในพระศาสนานี้ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่นหลักการ 3 ได้แก่ 1) ละเว้นจากการทำความชั่วทุกอย่าง 2) กระทำความดีทุกอย่างให้มาก 3) ฝึกอบรมจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ยิ่งๆ ขึ้นไป วิธีการ 6 ได้แก่ 1) ไม่กล่าวร้ายใคร 2) ไม่ทำร้ายใคร 3) ประพฤติดีมีระเบียบวินัย 4) รู้จักประมาณในการกินการใช้ 5) ยินดีในสถานที่เงียบสงัด 6) ฝึกอบรมจิตให้มั่นคงแล้วพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้เข้าใจความเป็นจริง

References

Buddhadasa Bhikkhu. (2008). *Dhammapati Mok, Book 1.* (Bangkok : Mental Health Publisher.

Mahamakut University. (2013). *Tripitaka Pali Siam Rath Mahamakut Buddhist College.* Bangkok : Mahamakut Buddhist College Press.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka Version of Mahachulalongkorn Ratchawitthayalai.* Bangkok : Mahachulalong kornrajavidyalaya Printing House.

Mahamakut University. (1982). *The Tripitaka with commentary on the Mahamakut Buddhist College translation.* Bangkok : Mahamakut Buddhist College Press.

Phrathepwethi (P.A. Payutto). (1995). *Buddhist Dictionary Vocabulary version.* (8th ed.). Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

Phra Dhammakittiwong (Thongdee Suratecho). (2008). *Dictionary for Buddhist education.* (3rd ed.). Bangkok : Thammasapa and Banlueatham Institute.

PhraMahaPranom Dhammalongkaro. (2017). *Ovada Patimokkha.* (2st ed.). Bangkok : Kanna Graphic Publisher.

Royal Academy. (2003). *Royal Institute Dictionary, 1999.* (1st ed.). Bangkok : Nanmee Books Publications.

พุทธญาณวิทยา : กระบวนการเรียนรู้

Buddhist Epistemology : The Learning Process

พระครูปลัดรังสรรค์ คุณสาโร (ตุ้มม่วง)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Phrakhrupalat Rangsan Khunsaro (Tum Muang)
Mahachulalongkornrajavidyataya University, Khonkaen Campus, Thailand
E-mail: chuntaon2499@gmail.com

****

บทคัดย่อ

ความรู้เป็นที่ปรารถนาของคนทั้งหลาย มรรคาหรือทางแห่งรู้เกิดขึ้นแก่คนได้สองประการ ประการที่หนึ่ง การรู้เกิดจากการเรียนรู้ที่ผ่านทางประสบการณ์ และเกิดจากประสาทสัมผัส ความรู้ประเภทนี้เกิดมาจากอายตนะทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นความรู้ที่คนทั่วไปสามารถเรียนรู้ได้ ประการที่สอง ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ทางใจ ซึ่งเป็นความรู้ที่ต้องอาศัยการฝึกอบรมทางใจ เป็นความรู้ที่อยู่เหนือประสบการณ์และประสาทสัมผัสของความรู้สามัญทั่วไป เพราะความรู้ชนิดนี้มีจุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุดคือรู้สัจจะหรือความจริงอันประเสริฐ กล่าวคือ พระนิพพาน

คำสำคัญ: ญาณวิทยา; พุทธญาณวิทยา; กระบวนการเรียนรู้

Abstract

Knowledge is the requirement of the people. The path or way of knowing happens to two types. First Learning comes from learning through experience, and the senses. This kind of knowledge comes from internal and external reactions which this is a knowledge that people can learn. Second, the knowledge that comes from spiritual experiences. This is the knowledge that requires spiritual training. It is the knowledge beyond the experience and the

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

senses of ordinary knowledge, because this kind of knowledge is aimed at the ultimate destination knowing truth, or the noble truth nirvana.

Keywords: Epistemology; Buddhist Epistemology; Learning Process

บทนำ

การเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นมาจากเหตุผลมูลฐานที่ต่างกัน ความรู้บางอย่างเกิดจากปัญญา ความรู้บางอย่างเกิดจากความศรัทธา แต่ความศรัทธาหรือความเชื่อคำสอนในศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาที่มีลักษณะเป็นเทวนิยม (Theism) หรือ อเทวนิยม (Atheism) ล้วนแต่เป็นคำสอนที่มีแนวคิดทางปรัชญาและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน คำสอนในทางศาสนามีความเป็นทั้งในส่วนความเชื่อที่เรียกว่าศรัทธาและส่วนความรู้ที่เรียกว่าปัญญา แฝงอยู่ในคำสอนนั้นด้วยจะมีมากหรือมีน้อยเราไม่สามารถหาเครื่องมือมาวัดเป็นจำนวนปริมาณได้

แต่ที่อาศัยเป็นเครื่องวัดปริมาณได้ก็เห็นจะมีแต่จำนวนมนุษย์เท่านั้นในบางครั้งก็อาจเป็นตัวแปรที่ไม่แน่นอน การที่เราจะทำความเข้าใจรู้จักศาสนาใดนั้นจะต้องเริ่มต้นที่ศรัทธาก่อน บางศาสนาสอนให้ติดอยู่กับศรัทธาความเชื่ออย่างเดียว ตรงนี้เราอาจจะเรียกว่าสุดโต่งในทางความเชื่อ และความเชื่อนี้ทำให้ตนเองก็ไม่มีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น แต่ในทางอันตรงกันข้ามสำหรับผู้ที่มีปัญญามากกว่าศรัทธานั้น คนประเภทนี้เขาจะอาศัยศรัทธาเป็นสะพานนำไปสู่ภาวะทางปัญญาที่ตนพัฒนาขึ้นโดยมีการตั้งคำถามกับสิ่งที่ตนศรัทธาหรือมีความสงสัยกับสิ่งที่ตนกำลังหาคำตอบอยู่ ซึ่งคนประเภทนี้จะไม่ยึดติดอยู่กับศรัทธาเพราะว่าทุกศาสนานั้นเปิดโอกาสให้คนที่ศรัทธาวิพากษ์ได้ในหลักวิชาการและเหตุผล ซึ่งตรงนี้เราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ในศาสนาส่วนหนึ่งและเป็นการแสวงหาความรู้ส่วนหนึ่งไปในขบวนการของตัวมันเองด้วยซึ่งอาจจะเรียกว่า “ปรัชญาศาสนา” นั่นคือเป็นทั้งความเชื่อและการตั้งข้อความสงสัยเพื่อหาคำตอบทางความรู้

คำว่า “ปรัชญาศาสนา” ที่มีปรากฏอยู่โดยทั่วไปนั้นถ้าเราตีความให้ลึกลงไปอาจจะพบอะไรบางอย่างที่เคยมองข้ามกล่าวคือ ความสงสัยที่เป็นเบื้องต้นของการแสวงหาความรู้และความศรัทธาหมายถึงตัวนำพาที่จะพาเราไปพบกับคำตอบที่เคยมีความสงสัย ส่วนปรัชญานั้นเรายังหมายถึงความรักในการหาความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุด ที่กล่าวอย่างนี้ก็เพราะว่ามนุษย์ปุถุชนจะมีความสงสัยครุ่นคิดอยู่ตลอดเวลาในเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ บางที่อาจจะมีความสงสัยว่าคนที่ไม่มีความสงสัยมีอยู่หรือไม่ซึ่งตรงนี้ผู้เขียนขอตอบว่าคนกลุ่มนั้นอาจจะหมายถึงคนตายไปแล้วหรือคนที่เป็นอเสขบุคคล ดังนั้นทุกคนจึงมีความสงสัยและไม่หยุดนิ่งที่

จะแสวงหาเรียนรู้สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่าคำสอนที่เกิดจากศาสนามีทั้งความเชื่อและความรู้ จึงทำให้มีประเด็นในความสงสัยเรื่องทางแห่งความรู้ว่าแท้จริงแล้วมนุษย์รู้จริง ๆ กับทางที่เป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ หรือนำเอาความเชื่อมาอธิบายเป็นองค์แห่งความรู้

ความรู้หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า “ปัญญา” หมายถึงความรอบรู้ ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของคนทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถาน ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ปญฺญา นรานำ รตนำ ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน หรือ ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก เป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่าความรู้เป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ในการใช้ดำรงชีพ การที่ความรู้จะเกิดมีแก่คนนั้นจะต้องผ่านประสบการณ์ทางอายตนะทั้งภายในและภายนอกที่เป็นระบบรับรู้ องค์ความรู้ดังกล่าวทางปรัชญาเรียกว่าต้องมีทฤษฎีความรู้ หรือเรียกอีกนัยเรียกว่า ญาณวิทยา

คำว่า “ญาณวิทยา” (Epistemology) ในพจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำนิยามว่า ปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยบ่อเกิด ลักษณะหน้าที่ ประเภท ระเบียบวิธี และความสมเหตุสมผลของความรู้ Royal Academy (1989 : 37) บางที่ใช้ว่า Theory of Knowledge และนอกจากนี้ในบางที่ได้ให้ความหมายว่าเป็นวิชาที่ทำหน้าที่ศึกษาวิเคราะห์สิ่งที่เรียกว่า ความรู้ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Epistemology มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก และญาณวิทยานั้นทำหน้าที่ศึกษาปัญหาความรู้หลัก 3 ประการ คือ

1. ปัญหาว่า มนุษย์สามารถรู้ความจริงสูงสุดได้อย่างไร
2. ปัญหาว่า มนุษย์ได้รับความรู้มาทางใดบ้าง
3. ปัญหาว่า ความรู้ที่มนุษย์ได้รับมานั้นสามรถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความจริงสูงสุดนั้นได้ตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ (Duan Khamdi, 1991 : 117) ลักษณะอีกประการหนึ่งของ “ญาณวิทยา (Epistemology)” คือ ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) ที่ศึกษาว่าเรารู้ความจริงได้อย่างไร ดังนั้น ญาณวิทยาจึงมีความสัมพันธ์กับอภิปรัชญา ญาณวิทยาตอบปัญหาว่าด้วยบ่อเกิดความรู้และมาตรการสำหรับตัดสินความถูกผิดของความรู้ กลุ่มนักปรัชญาตะวันตกกล่าวถึงที่มาหรือบ่อเกิดของความรู้ไว้ 3 ทาง คือ

1. ผัสสาการ (Sensation) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การสัมผัส

2. เหตุผล (Reason) คือ ความรู้ที่เกิดจากความคิดตามหลักเหตุผลในใจ

3. อัชฌัตติกญาณ (Intuition) คือ ความรู้ที่ผุดขึ้นในใจโดยตรง ถ้าเป็นความรู้จากญาณพิเศษเรียกว่า การตรัสรู้ (Enlightenment) ถ้าเป็นความรู้ที่ได้จากการดลใจของพระเจ้าก็เรียกว่า วิวรณ์ (Revelation)

ส่วนปัญหาที่ตามมาก็คือว่า บ่อเกิดของความรู้ทางไหนเล่าจึงให้ความรู้ที่ถูกต้อง ตามความเป็นจริงในเรื่องนี้นักปรัชญามีความเห็นแตกแยกกันเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ลัทธิประสบการณ์นิยม (Empiricism) ถือว่าประสาทสัมผัสเป็นมาตรการตัดสินความจริง

2. ลัทธิเหตุผลนิยม (Rationalism) ถือว่าเหตุผลเป็นมาตรการตัดสินความจริง

3. ลัทธิอัชฌัตติกญาณนิยม (Intuitionism) ถือว่าอัชฌัตติกญาณเป็นมาตรการตัดสินความจริง Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammajitto) (2007 : 16-17)

นอกจากนี้ยังมีนักปรัชญาได้ให้ความหมายของทฤษฎีความรู้นี้ เช่น เพลโต้มีทรรศนะบางอย่างที่คลายคลึงกับทัศนะของโสคราตีสผู้เป็นอาจารย์ของตน ประการแรก คือ เพลโต้เห็นว่า ความรู้ระดับผัสสะหรือสัญชานไม่ใช่ความรู้ การรับรู้ในระดับสัญชานเป็นเพียงทรรศนะ การปฏิเสธสัญชานว่าเป็นบ่อเกิดความรู้นี้ มีเหตุผล 2 ประการ คือ

1. สัญชานของแต่ละคนให้ความรู้ไม่ตรงกันหรือแม้สัญชานของแต่ละคนคนเดียวกันก็รายงานข้อมูลต่างกันในเวลาต่างกัน ความรู้ระดับสัญชานจึงเป็นเพียงทัศนะส่วนตัว

2. สัญชานไม่ช่วยให้เราค้นพบความจริงแท้ เพราะสิ่งที่เรารับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเป็นเพียงสิ่งเฉพาะ เพลโต้กล่าว่าความจริงแท้เป็นสิ่งสากล เช่น คนสากล แมวสากล อันอยู่ในโลกแห่งมโนคติ จึงเป็นการเหลือวิสัยที่สัญชานจะรู้ได้ Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammajitto) (2007 : 158)

ดังนั้นในทรรศนะของเพลโต้ ความรู้ที่แท้จริงไม่ได้มาจากผัสสะหรือสัญชาน แต่ความรู้ที่แท้จริงได้มาจากเหตุผล ข้อความในข้างต้นที่นำเสนอมานั้นเป็นทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยาในส่วนที่เป็นทฤษฎีทางตะวันตกซึ่งจะเห็นได้ว่าความรู้นั้นมีที่มาต่างกันและยังเป็นข้อถกเถียงกันว่าอะไรเป็นบ่อเกิดความรู้ที่แท้จริงและในบ่อเกิดความรู้นั้นมีจุดสิ้นสุดที่ไหนหรือไม่มีจุดที่สิ้นสุดของความรู้ส่วนการรู้หรือปัญญา ความรอบรู้ที่ปรากฏในพุทธปรัชญาฝ่ายเถรวาทเกิดจากแหล่งที่มา 3 ประการ คือ 1) จินตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิด

2) สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟัง

3) ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการอบรม (Tripitaka 11/305/271) จากที่มาของความรู้นี้ท่านผู้รู้ได้อธิบายขยายเนื้อความว่า

1. จินตามยปัญญา ปัญญาหรือความรู้เกิดจากความคิด ใคร่ครวญ พิจารณาหาเหตุผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งตรงกับอนุมาน ประมาณ ในปรัชญาอินเดีย

2. สุตมยปัญญา ปัญญาคือความรู้เกิดจาการฟัง การศึกษาเล่าเรียน การอ่านจากตำราหรือคัมภีร์ที่น่าเชื่อได้ ตลอดถึงการรับถ่ายทอดจากผู้ที่น่าเชื่อได้ที่เรียกว่า ปรโตโฆสะ ซึ่งมีความหมายตรงกับศัพทประมาณ ในปรัชญาอินเดีย

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาหรือความรู้เกิดจากการพัฒนาหรือเกิดจากประสบการณ์ตรง อันเกิดจากสัญญาบริสุทธิ์และสัญญาพิเศษ ซึ่งอาศัยพื้นฐานคือพุทธปัญญาอันมีมาโดยสัญชาตญาณ ซึ่งตรงกับประจักษประมาณ ในปรัชญาอินเดีย (Boonmee Tankaew, 2002 : 16-17)

ญาณวิทยาในพุทธปรัชญาเถรวาทมีจุดมุ่งหมายปลายทางสูงสุดคือ “สัจจะหรือความจริง” อันเป็นอริยสัจ ความจริงอันประเสริฐ เช่น นิพพาน และยังมีการจำแนกความรู้ออกเป็น 2 ระดับ คือความรู้ขั้นโลกิยะและความรู้ขั้นโลกุตตระ ในแต่ละระดับต้อง

มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา แต่ช่องทางแห่งการรับรู้อารมณ์ได้นั้นต้องอาศัยจิตที่เป็นธรรมชาติรู้อารมณ์ทั้ง 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยทวารหรืออายตนะภายใน 6 ประการ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นต้น เมื่อใดจิตกระทบอารมณ์ที่ผ่านมาเข้าทางอายตนะ เมื่อนั้นผัสสะเกิดขึ้นและผัสสะก็เป็นจุดเริ่มต้นของการรับรู้ เพราะถ้าไม่มีผัสสะ การรับรู้ก็เกิดไม่ได้ ดังนั้น ในการรับรู้แต่ละครั้งจะต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ อารมณ์ + อายตนะภายใน + จิตหรือวิญาณ = ผัสสะ ในที่นี้ผัสสะจึงเป็นจุดที่จิตรับข้อมูลจากโลกภายนอก เมื่อจิตรับรู้อารมณ์แล้วเวทนาและสัญญาเกิดขึ้นตามมา จิตนั้นมิได้รับรู้แต่อารมณ์อย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังคิดปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ด้วยอำนาจของกิเลสตัณหาด้วย (Songwit Kaewsri, 1989 : 23) แต่ในภายหลังเกิดผัสสะ มีเวทนาและสัญญาเกิดขึ้น คำว่าสัญญานั้น (Perception) เป็นความจำได้หมายรู้อารมณ์ ถ้าจิตไม่มีกิเลสตัณหา สัญญาจะเป็นสัญญาที่บริสุทธิ์ คือ รับรู้อารมณ์ตามความเป็นจริง แต่จิตมีกิเลสตัณหา สัญญานั้นจะปรุงแต่งนามรูปที่เกิดดับในทุกขณะ ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าสัญญานั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1. สัญญาที่เป็นการรับรู้ปรุงแต่งโลกที่ก่อให้เกิดอวิชชา กล่าวคือ ความไม่รู้สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

2. สัญญาที่เป็นการรับรู้สิ่งทั้งหลายตามที่มาปรากฏกับจิต โดยไม่ให้ความหมายปรุงแต่งเพิ่มเติม สัญญานี้เราเรียกว่าสัญญาบริสุทธิ์เพราะรับรู้สภาวะของสรรพสิ่งตามที่เป็นจริง คือ รู้เห็น อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ความรู้ไตรลักษณ์นี้คือ ปัญญา ซึ่งมี 3 ประการ คือ 1) จินตามยปัญญา 2) สุตมยปัญญา 3) ภาวนามยปัญญา ที่ได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น แต่ในปัญญาหรือทฤษฎีความรู้ในพุทธปรัชญาเถรวาทมีหลักการตรวจสอบที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ในกาลามสูตรว่า ให้ตรวจสอบความรู้ที่มาจาก 2 แหล่งแรกกับแหล่งที่ 3 คือ ประสบการณ์ตรง ถ้าความรู้เหล่านั้นสอดคล้องกับประสบการณ์ตรงก็ให้ถือว่าเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนพวกกาลามะชาวเกสปุตตนิคมว่า (Tripitaka 20/66/255)

1. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน)
2. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบ ๆ กันมา (มา ปรมฺปราย)
3. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ (มา อิติกิราย)
4. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมฺปทาเนน)
5. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (การคิดเอาเอง) (มา ตกฺกเหตุ)
6. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุมาน (มา นยเหตุ)
7. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อาการปริวิตกฺเกน)
8. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจแล้ว (มา ทิฏฺฐินิชฌานกฺขนฺติยา)
9. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะว่าน่าเป็นไปได้ (มา ภพฺพรูปตาย)
10. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)

ในกาลามสูตรทั้ง 10 ประการนั้น ข้อที่ 1-4 และข้อที่ 10 เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ที่เกิดจากการรับถ่ายทอด หรือ ศัพทประมาณ (Testimony) ส่วนในข้อที่ 5-9 เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ที่ได้จากการใช้เหตุผลอนุมาน (Inference) และการคาดคะเน (Speculation) ซึ่งรวมอยู่ในอนุมานประมาณ ดังนั้นในข้อความกาลามสูตรไม่ได้แสดงว่าพระพุทธองค์ไม่ยอมรับความรู้ที่เป็นศัพทประมาณและอนุมานประมาณแต่พระองค์ทรงชี้ให้เห็นว่า ความรู้ทั้งสองนั้นควรที่จะได้รับการตรวจสอบยืนยันจากประสบการณ์ตรง หรือประจักษประมาณ แต่ในพระพุทธพจน์สคารวสูตรพระพุทธองค์ได้ทรงแบ่งสมณะพราหมณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ (Tripitaka 13/474/599)

1. พวกหนึ่งเป็นผู้ฟังตามกันมา เพราะการฟังตามกันมานั้นเป็นบารมีขั้นสุดท้ายเพราะรู้ยิ่งในปัจจุบันจึงปฏิญญาอาทิพรหมจรรย์เหมือนพราหมณ์ทั้งหลายผู้ทรงไตรเพท

2. พวกหนึ่งเป็นผู้มีบารมีขั้นสุดท้าย เพราะรู้ยิ่งในปัจจุบันจึงปฏิญญา อาทิพรหมจรรย์เพราะเพียงแต่ความเชื่ออย่างเดียว เปรียบเหมือนพราหมณ์ทั้งหลายผู้เป็นนักตรรกะ เป็นนักอภิปรัชญา

3. พวกหนึ่งรู้ธรรมด้วยปัญญาอันยิ่งเองในธรรมทั้งหลายที่ไม่เคยฟังมาก่อน มีบารมีขั้นสุดท้าย เพราะรู้ยิ่งในปัจจุบันจึงปฏิญญาอาทิพรหมจรรย์

พระพุทธเจ้าจัดอยู่ในกลุ่มที่สาม กล่าวคือ กลุ่มผู้เข้าถึงความรู้แท้จากประสบการณ์ตรงของตนเอง ความรู้ชนิดนี้จัดเป็นภาวนาปัญญา ในส่วนความรู้ของกลุ่มแรกนั้นจัดเป็น

สุตมยปัญญาและในความรู้กลุ่มที่สองจัดเป็นจินตามยปัญญา ดังนั้นจึงทำให้มีความเชื่อได้ว่าพระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งแก่ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรง แต่เมื่อความรู้ทั้งสามนั้นเกิดความขัดแย้งกันประสบการณ์ตรงจะเป็นเกณฑ์ตัดสินความรู้ที่มีน้ำหนักมากที่สุดและเป็นที่น่าสังเกตว่า ประสบการณ์ตรงในพระพุทธศาสนามีความหมายกว้างกว่าความรู้ที่เกิดจากสัญญาธรรมดา (Normal Perception) กล่าวคือ ความรู้ที่ได้จากการที่ตาเห็นรูป หูฟังเสียง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายถูกต้องสัมผัส และใจรู้ธรรมารมณ์ นอกจากนี้ประสบการณ์ตรงยังได้รวมอยู่ในประเภทสัญญาพิเศษ หรือที่เรียกว่า อภิญญา มี 6 ประการ คือ (Tripitaka 11/431/307)

1. อิทธิวิธิ แสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้
2. ทิพพโสต หูทิพย์
3. เจโตปริยญาณ กำหนดรู้ใจคนอื่นได้
4. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกชาติได้
5. ทิพพจักขุ ตาทิพย์
6. อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะสิ้นไป

ความรู้ในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เป็นความรู้ตามความจริงสูงสุดและทำกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันมีอยู่ภายในจิตของตนเองให้สิ้นสุดได้เราเรียกสิ่งนั้นว่า “นิพพาน” อันเป็นความจริงแท้และเป็นสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้ด้วยสัญญาธรรมดา หรือการอนุมานด้วยหลักเหตุผล เพราะนิพพานเป็นสิ่งที่หยั่งรู้ได้ด้วยปัญญาจักษุในลักษณะที่เป็นประสบการณ์ตรง ดังในพระพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “นิพพานอันผู้บรรลุเห็นได้เอง ไม่ขึ้นกับกาล เรียกให้มาดูได้ ควรน้อมเอาข้ามาไว้ อันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตน” (Tripitaka 20/495/202)

บทสรุป

บทสรุปในมุมมองบทความเรื่อง “ญาณวิทยา : มรรคาแห่งการรู้” ทำให้เห็นว่า ความรู้นั้นมีอยู่ 2 ประการ ประการที่หนึ่งคือ ความรู้เพื่อความรู้ หมายถึงความรู้ที่เกิดและได้รับจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ประการที่สอง คือ ความรู้เป็นเรื่องที่มีเบื้องต้นแห่งความรู้ กล่าวคือ มีความอยากรู้ อยากเห็น เพราะเกิดมาจากความสงสัยครุ่นคิดหรือมีศรัทธาในเรื่องนั้น เป็นเรื่องที่มีท่ามกลางหมายถึงกระบวนการในการแสวงหาความรู้ต่อความสงสัยในเรื่องนั้น และเป็นเรื่องที่มีที่สุดของความรู้ คือ ความรู้ที่ทำลายความสงสัยในระดับสามัญทั่วไปพัฒนาไปสู่ความรู้ที่ยกระดับจิตให้อยู่เหนือความรู้ทั่วไป กล่าวคือ การทำกิเลสให้สิ้นไปจากจิต

References

Boonmee Tankaew. (2002). Theravada Buddhist Philosophy. Bangkok : Odean Store.

Duan Khamdi. (1991). Phuttha Philosophy. Bangkok : Odean Store.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1992). Tripitaka Language Pali Mahachulalabhidhipa edition 2500. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

_____. (1996). Thai Tripitaka Version of Mahachulalongkornrajavidyalaya. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

Phra Dharmakosajarn (Prayoon Dhammajitto). (2007). Greek philosophy, the source of Western Wisdom. (6th ed.). Bangkok: Siam Publishing House.

Royal Academy. (1989). English - Thai Philosophy Dictionary. Bangkok : Amarin Printing Group Co., Ltd.

Songwit Kaewsri. (1989). Mahachulalongkorn University, Philosophy of Buraphitthit. Bangkok : Amarin Printing Group Co., Ltd.

กาศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเวียนว่ายตายเกิด ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

An Analytical Study Of The Circle Death-Birthprocess In Theravadabuddhism

อุทัย กมลศิลป์[1],
จำนง กมลศิลป์[2] และ จักรพรรณ วงศ์พรพวัณ[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,3]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด[2]
Uthai Kamonsin[1],
Chamnong Kamonsin[2] and Chakkapan Wongpornpavan[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand[1,3]
Mahamakutrajavidyalaya University, Roi Et Campus, Thailand[2]
Corresponding Author, E-mail: Uthai-Kamolsin@gmail.com

****

บทคัดย่อ*

กระบวนการเวียนว่ายตายเกิดตามหลักพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดต่างมีความสัมพันธ์กันในฐานะของเหตุและผลกรรมทั้งดีและชั่วที่มนุษย์ได้ทำไว้เป็นเหตุ การเกิดใหม่ในภพภูมิต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสุคติภพและทุคติภพเป็นผล แล้วก็จะเป็นอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าจะกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งการเกิดได้หมดสิ้น และอาศัยหลักปฏิจจสมุปบาทคือ การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรามรณะ โดยแยกประเภทองค์ 12 ตามหน้าที่ในวงจรออกเป็น 3 พวก เรียกว่า “วัฏฏะ 3” หรือ“ไตรวัฏฏ์” ซึ่งแปลว่า วน 3 คือ กิเลส กรรม วิบาก 1) อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เป็น กิเลส คือ ตัวสาเหตุผลักดันให้คิดปรุงแต่งกระทำการต่างๆ เรียกว่า กิเลสวัฏฏ์ 2) สังขาร (กรรม) ภพ เป็น กรรม คือกระบวนการกระทำทั้งหลาย

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ที่ปรุงแต่งชีวิตให้เป็นไปต่างๆ เรียกว่า กรรมวัฏฏ์ 3) วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็น วิบาก คือสภาพชีวิตที่เป็นผลแห่งการปรุงแต่งของกรรม และกลับเป็นปัจจัยเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก เรียกว่า วิปากวัฏฏ์ ตามหลักพุทธอภิปรัชญา จนกว่าจะหลุดพ้นคือการทำลายกิเลส กรรมและวิบากให้หมดสิ้น เข้าสู่นิพพาน

คำสำคัญ: กระบวนการ; การเวียนว่ายตายเกิด; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The cycle of birth and death Process to the Buddhist. Mentioned Karma and The cycle of birth and death are related in cause and effect. The Karma of Good and evil as Man action are causes. The Rebirth in Worlds landscape. The world is bliss and a place of suffering. To be like this forever. Until the removal of the Passion As a result of the birth finished. And dwell Paticcasamuppāda. Is A common occurrence by virtue of Ignorance, Volition, Consciousness, Body and Mind, sense base, Contect, Feering, Craving, Clinging, Becoming,Birth, Old age and Death, Divided into twelve. The Duty in cycle into the three. Called the round of rebirth three This means that Section three is passion, Karma, unjust deed 1) Ignorance, Craving, Clinging are passion is The reason for pushing it manipulates the various actions Called the passion round of rebirth. 2) Volition, Becoming are Karma is The Process deeds that manipulates life to be different. Called the Karma round of rebirth. 3) Consciousness, Body and Mind, sense base, Contect, Feering are unjust deed is Living conditions as a result of the embellishments of the Karma and Passion is a factor to strengthen further. Called the unjust deed round of rebirth.According to Buddhist metaphysics.Until the fall of the destruction passion, Karma and unjust deed to end Sign nirvana.

Keyword: Process; The Circle Death-Birth; Theravada Buddhism

บทนำ

มนุษย์ทุกคนบนโลกมีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องของธรรมชาติ ด้วยการที่มนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต ที่มีการเสื่อมสลายไปตามกาล ในพระพุทธศาสนามองความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นเรื่องธรรมชาติ เมื่อเข้าใจการเวียนว่ายตายเกิดจะไม่ทำให้กลัวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต และสามารถนำเอาความตายมาประยุกต์ใช้ในการเข้าถึงสัจธรรมได้อีกด้วยในพระไตรปิฎกมีการสอนเกี่ยวกับความตาย เช่น เปรียบความตายเหมือนนายโคบาล ว่า คน

เลี้ยงโคใช้ท่อนไม้ไล่ต้องฝูงโค ไปยังที่หากิน ฉันใด ความแก่ และความตาย ก็ไล่ต้อนอายุของสัตว์ทั้งหลายไป ฉันนั้น เป็นต้น (Tripitaka 25/135/10)

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ระลึกถึงความตาย เช่นทรงสอนธิดาช่างหูกให้ทำกรรมฐานคือระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์ ทรงสอนอสุภกรรมฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย ให้กำหนดอสุภะเป็นอารมณ์เพื่อละความยินดีในร่างกายนี้ (Tripitaka 1/162/9)

พระพุทธศาสนามองว่าชีวิตเป็นของไม่เที่ยง ชีวิตเป็นสิ่งไม่แน่นอน ชีวิตย่อมมีความเปลี่ยนแปลง ชีวิตมีเกิด มีแก่ มีเจ็บ มีตาย ชีวิตนี้มีทุกข์ ชีวิตนี้ไม่มีแก่นสาร ชีวิตนี้ไม่มีตัวตนเป็นของว่างเปล่า (Tripitaka 29/39/97) มีความเชื่อว่าความตายไม่ใช่แค่การสิ้นสุดทั้งหมดของชีวิตอย่างที่สสารอธิบาย และปฏิเสธเรื่องจิตอมตะไม่มีกาลสิ้นสุดอย่างที่จิตนิยมอธิบาย เนื่องด้วยพุทธปรัชญาเถรวาทเห็นว่ากายกับจิต มีสภาพเกิดดับแปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย จิตจึงมีลักษณะเป็น “อนัตตา” คือ ความไม่มีตัวตนที่แท้ (Samak Buravas, 2001 : 153 – 154) ความตายไม่ใช่มีเพียงแค่การดับลงของชีวิตในภพชาติเดียวเท่านั้น แต่จะเกิดและตายสืบไปเรื่อยๆ ตามเหตุปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขอยู่ ถ้าประกอบไปด้วยกิเลส ดับจิตไปก็ต้องเกิดใหม่ หากิเลสมิได้ก็จะดับสูญไปไม่เกิดอีก (Shilapabannacarn, 2006 : 64) การสืบต่อนี้เรียกว่า “สันตติ” แต่ไม่ใช่สืบต่อของจิตที่ยืนโรงถาวรแบบจิตนิยม ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคเรียกความตายในชั่วอายุขัยนี้ว่า ความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ และรวมไปถึงการดับลงของรูปนามในขณะหนึ่งๆ เพราะชีวิตมนุษย์ประกอบด้วยขันธ์ 5 ที่เกิดขึ้นและดับไปขณะหนึ่งๆ สืบต่อกันไป ซึ่งเรียกว่า “ขณิกมรณะ” (PhraBuddhakosachan, 1991 : 1 – 2) หากมองนัยยะนี้โดยความจริงมนุษย์เกิดและตายตลอดเวลาแห่งการดารงชีวิตอยู่

การเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ตามหลักทางพระพุทธศาสนาเกิดจากการกระทำหรือกรรมเป็นตัวที่กำหนดให้มนุษย์ต้องเวียนว่ายตายเกิด ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” การเวียนว่ายตายเกิดตามกรรมของมนุษย์หรือสัตว์ เรียกว่า วัฏฏสงสาร (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 118) ที่มนุษย์ยังไม่เข้าถึงกระแสแห่งพระนิพพานจะต้องประสบพบเห็นวนเวียนอย่างนี้ตลอดไป เมื่อได้ทำกรรมไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตาม และวนเวียนในวัฏฏะสงสารอย่างไม่มีที่สิ้นสุดกฎแห่งกรรมเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจาวันของมนุษย์อย่างใกล้ชิดมากที่สุด การเข้าใจความหมายของการเวียนว่ายตายเกิดตามกฎแห่งกรรม ไปในแง่มุมมองก็ต่างกัน เช่น บางพวกมองกฎแห่งกรรมว่าเป็นผลของการกระทำ จึงมักได้ยินสำนวนภาษาไทยหลาย

สานวน เป็นต้นว่า “เป็นกรรมของสัตว์” “สุดแท้แต่บุญกรรมก็แล้วกัน” หรือ “จงก้มหน้ารับกรรมไปเถิด” และบางพวกก็เข้าใจว่ากฎแห่งกรรมนั้น เป็นเรื่องของความชั่วร้าย ความทุกข์โศก หรือภัยพิบัติต่างๆ อันเป็นเรื่องในทางลบทั้งสิ้น แต่กฎแห่งกรรมในพุทธศาสนาเน้นที่เจตนา ดังมีพุทธพจน์ซึ่งกล่าวถึงความหมายของกฎแห่งกรรมไว้ว่า “เจตนาหภิกฺขเวกมฺมวทามิ” แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นเอง เราเรียกว่ากฎแห่งกรรม บุคคลจงใจแล้ว จึงกระทำด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ

การเวียนว่ายตายเกิดจากกรรมและการให้ผลของกรรม ตามหลักพระพุทธศาสนาว่าเป็นไปได้หากวงจรของปฏิจจสมุปบาทยังคงวนเวียนอยู่ และไม่ถูกตัดขาดโดยการบรรลุเป็นพระอริยบุคคลระดับพระอรหันต์ เนื่องจากความสัมพันธ์กันในหลายเหตุปัจจัยที่สืบต่อกันจนแทบหาจุดเริ่มต้น และปลายเหตุไม่ได้ ฉะนั้น แม้ในการตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณของพระพุทธเจ้า ก็มีทั้งการระลึกชาติแต่ปางหลังได้ รู้กำเนิดของสรรพสัตว์ คือ รู้วาระแห่งกรรมและผลกรรมของสัตว์นั้นเอง โดยเรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสติญาณ และจุตูปปาตญาณ ตามลำดับ อีกทั้งจิตนิยาม กรรมนิยามและธรรมนิยามทั้ง 3 ส่วนนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเกิดใหม่แห่งพืช (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 94) คือ จิตของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยมีความสัมพันธ์กับกรรมเก่า กรรมใหม่ กรรมของบุคคล และกรรมส่วนรวมที่บุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่การงานร่วมกัน วิบากกรรมนั้นมีทั้งส่งผลในระยะใกล้ก็มี ระยะไกลข้ามภพข้ามชาติก็มี และให้ผลในปัจจุบันชาติก็มี แล้วแต่เหตุปัจจัยที่ไปสนับสนุน กรรมนั้นๆ ให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม

จากการศึกษาเบื้องต้น ผู้เขียนมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการเวียนว่ายตายเกิดที่ยึดหลักกฎแห่งกรรมที่เป็นตัวผลักดัน ให้สัตว์ทั้งหลายได้ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ที่แตกต่างกันไปในวัฏฏสงสาร โดยจะศึกษาในสองหัวข้อเรื่อง คือ 1) การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา และ 2) การวิเคราะห์กระบวนการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา

การเวียนว่ายตายเกิดมีเหตุปัจจัยที่สร้างขึ้นมามี 3 อย่าง เหตุปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ตัณหาอันเป็นตัวกิเลส ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมก็ต้องได้รับผลกรรม เมื่อได้รับผลกรรม ก็ต้องเกิดอีก และเพราะยังมีกิเลสเมื่อเกิดแล้ว ก็เป็นเหตุให้ทำกรรมอีก วนเวียนอย่างนี้เรื่อยไปจนกว่าจะละกิเลสได้เด็ดขาด ท่านจึงเรียกการเวียนเกิดเวียนตายอย่าง

ไม่มีที่สิ้นสุดนี้ว่า “วัฏฏะ” แปลว่า วน มี 3 อย่าง คือกิเลสวัฏฏะ วนคือกิเลส กัมมวัฏฏะ วน คือ กรรม วิปากวัฏฏะ วนคือวิบาก (ผลของกรรม)(Somdet Phratheerayanmunee (Sanit Khemajaree), 1978 : 6)

เมื่อชีวิตคนได้เกิดขึ้นมาแล้ว ก็จะดำรงอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วในที่สุดก็ต้องแตกสลาย คือ ถึงแก่ความตาย ซึ่งคำว่า “ความตาย” นี้ ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก มาจากคำว่า “มรณะ” ซึ่งแปลว่า ความตาย มีอยู่ทั้งสิ้น 10 ศัพท์ (Tripitaka 35 /193 /164) และมีความหมายเหมือนกันหมด คือ “ตาย” โดยมีทั้งตายที่เป็นบัญญัติและปรมัตถ (Kitti Vutthophikkhu, 1987 : 18)

แต่จะนำมาแสดงในที่นี้เพียงศัพท์เดียว คือคำว่า “ความขาดสูญแห่งชีวิตินทรีย์” หมายความว่า ชีวิตของคนเราในแต่ละคนนี้ จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นรูปกับส่วนที่เป็นนาม และทั้ง 2 ส่วนนี้ ก็จะมีผู้ทำหน้าที่ดูแลรักษาเพื่อให้สถิตดำรงอยู่ได้ ผู้ดูแลรักษารูปเรียกว่า “รูปชีวิต” หมายถึง ชีวิตที่เป็นรูปที่อนุบาลรักษาสหชาตรูป คือรูปที่เกิดร่วมกันให้สถิตดำรงอยู่ ส่วนผู้ดูแลรักษานาม เพื่อให้สถิตดำรงอยู่ได้เรียกว่า “นามชีวิต” หรือ “นามเจตสิก” หมายถึง ชีวิตินทรีย์เจตสิกรักษานามธรรมที่เกิดร่วมกันให้สถิตดำรงอยู่ (Kitti Vutthophikkhu, 1987 : 23)

ความขาดลงของรูปชีวิตและนามชีวิตของผู้ยังมีกิเลส ในภพชาติต่างๆ นี้นี่เอง ที่สมมุติเรียกว่า “ตาย” หรือ “ความตาย”การเวียนเกิดเวียนตายอย่างไม่มีที่สิ้นสุดสำหรับสาเหตุแห่งการตายนั้นมีอยู่ 4 ประการ(Kitti Vutthophikkhu, 1987 : 395) ดังนี้ 1) ตายเพราะสิ้นอายุ 2) ตายเพราะสิ้นบุญ 3) ตายเพราะสิ้นอายุและบุญพร้อมกัน 4) ตายเพราะกรรมมาตัดรอน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ กล่าวไว้ว่า สัตว์ทั้งหลาย ที่ยังหนาแน่นไปด้วยกิเลสคือตัณหา เมื่อตายแล้ว ก็ยังจะต้องไปเกิดอีกเรื่อยๆ ไป ดังพระพุทธดำรัสที่ว่า “ตัณหา เป็นเหตุนำให้ไปเกิดอีก” (Tripitaka 4/14/2) 1). ส่วนจะไปเกิดในกำเนิดใด กำเนิดหนึ่งใน 4 กำเนิดนั้น (Tripitaka 12/152/15) 1). ขึ้นอยู่กับกรรมและผลของกรรม กำเนิด 4 ที่ว่าก็คือ 1) ชลาพุชะ เกิดในครรภ์ 2) อัณฑชะ เกิดในไข่ 3) สังเสทชะ เกิดในสิ่งปฏิกูลเน่าเหม็น และ 4) โอปปาติกะ เกิดอุบัติขึ้นเอง โดยไม่ต้องอาศัยครรภ์มารดาภพและภูมิเป็นสถานที่ที่มนุษย์ผู้ยังมีกิเลสจะต้องไปเวียนว่ายตายเกิด คือ ไปเสวยผลแห่งอดีตกรรมและปัจจุบันกรรม ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ที่ตนได้ทำไว้ หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ได้ว่า ภพและภูมิทั้งหมดนี้ เป็น

การให้ผลของกรรมดีและกรรมชั่วที่มนุษย์ทั้งหลาย ได้เคยทำไว้ทั้งในอดีตชาติและปัจจุบันชาตินั่นเอง

กรรมและการเวียนว่ายตายเกิดก็เช่นเดียวกัน ต่างมีความสัมพันธ์กันในฐานะของเหตุและผล กล่าวคือ กรรมทั้งดีและชั่วที่มนุษย์ได้ทำไว้เป็นเหตุ การเกิดใหม่ในภพภูมิต่างๆ ทั้งที่เป็นสุคติภพและทุคติภพเป็นผล แล้วก็จะเป็นอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าจะกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งการเกิดลงได้หมดสิ้น การเกิดจึงจะสิ้นสุดลง ในเรื่องการเกิดของมนุษย์และรวมถึงสัตว์ทั้งหลายนี้ ทางพระพุทธศาสนาได้แสดงไว้ว่า การเกิดจะมีขึ้นมาได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) กรรม เปรียบเสมือนที่นา 2) วิญญาณ เปรียบเสมือนเมล็ดพืช 3) ตัณหา เปรียบเสมือนยางเหนียว (Tripitaka 20/77/300)

เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการแล้ว การเกิดของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็จะมีขึ้น แล้วในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดแห่งการเกิด ก็คือกิเลส เพราะวิญญาณเมื่อมีกิเลส ก็จะเป็นเหตุให้ทำกรรม และเมื่อทำกรรมก็ต้องได้รับวิบากหรือผลแห่งกรรม ซึ่งวิบากหรือผลแห่งกรรมนี้ ก็จะส่งผลให้มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายไปเกิดใหม่ ในภพภูมิต่างๆ ตามกำลังแห่งกรรมดีและชั่ว แล้วเมื่อมาเกิดใหม่เพราะวิญญาณมีกิเลส ก็จะเป็นเหตุให้ทำกรรมอีก เมื่อทำกรรมก็จะต้องได้รับวิบากคือผลแห่งกรรม วนเวียนอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าจะละกิเลสได้เด็ดขาด การวนของกิเลส กรรม และวิบากนี้ เป็นการแสดงถึงขบวนการทำกรรมและการให้ผลของกรรมทั้งหมด ตั้งต้นแต่กิเลสที่เป็นเหตุให้ทำกรรม จนถึงวิบากอันเป็นผลที่จะได้รับ (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 151) ซึ่งขบวนการที่แสดงถึงการทำกรรมและการให้ผลของกรรมทั้งหมดโดยละเอียดนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ขบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาท” และจากการศึกษาขบวนการนี้ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า กรรมและการเกิดใหม่นั้น มีความสัมพันธ์กันกับปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์กระบวนการเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา

ความสัมพันธ์ของกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดกับหลักปฏิจจสมุปบาทปฏิจจสมุปบาท มาจากคำบาลีว่า “ปฏิจฺจสมุปฺปาท” ซึ่งประกอบด้วยคำว่า ปฏิจฺจ กับคำว่า สมุปฺปาท คำว่า ปฏิจฺจ แปลว่า อาศัย คำว่าสมุปฺปาท (แยกเป็น สํ ร่วม + อุปฺปาท เกิดขึ้น) แปลว่า การเกิดขึ้นร่วมกัน เมื่อรวมคำทั้ง 2 เข้าด้วยกัน จึงแปลว่า การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกัน การ

เกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของอะไร คำตอบก็คือ การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรามรณะ (Banchob Bannaruji, 1992 : 1) ปฏิจจสมุปบาทนี้ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในที่ต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎกจำนวนหลายเล่ม แต่ที่จะกล่าวถึงในงานวิจัยนี้ เป็นหลักปฏิจจสมุปบาทที่แจงหัวข้อ หรือหลักประยุกต์ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี มี 2 ท่อน คือ ท่อนแรกแสดงกระบวนการเกิดเรียกว่า “สมุทยวาร” เป็นการแสดงตามลำดับ จึงเรียกว่า “อนุโลมปฏิจจสมุปบาท” เทียบในอริยสัจเป็นข้อที่ 2 คือ ทุกขสมุทัย ท่อนหลังแสดงกระบวนการดับเรียกว่า “นิโรธวาร” เป็นการแสดงย้อนลำดับจึงเรียกว่า “ปฏิโลมปฏิจจสมุปบาท” เทียบในหลักอริยสัจเป็นข้อที่ 3 คือ ทุกขนิโรธ (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 81) มีใจความ ดังนี้

1) สมุทยวาร อนุโลมปฏิจจสมุปบาท

เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขาร
เพราะสังขารเป็นปัจจัย จึงมีวิญญาณ
เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย จึงมีนามรูป
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย จึงมีสฬายตนะ
เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย จึงมีผัสสะ
เพราะผัสสะเป็นปัจจัย จึงมีเวทนา
เพราะเวทนาเป็นปัจจัย จึงมีตัณหา
เพราะตัณหาเป็นปัจจัย จึงมีอุปาทาน
เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย จึงมีภพ
เพราะภพเป็นปัจจัย จึงมีชาติ
เพราะชาติเป็นปัจจัย จึงมีชราและมรณะ
โสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาส

ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้ นี้เราเรียกว่าปฏิจจสมุปบาท

2) นิโรธวาร ปฏิโลมปฏิจจสมุปบาท

เพราะอวิชชาดับด้วยการสำรอกโดยไม่เหลือ สังขารจึงดับ
เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ
เพราะวิญญาณดับ นามรูปจึงดับ
เพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ
เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับ
เพราะผัสสะดับ เวทนาจึงดับ
เพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ
เพราะตัณหาดับ อุปาทานจึงดับ
เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ
เพราะภพดับ ชาติจึงดับ
เพราะชาติดับ ชราและมรณะโสกปริเทวทุกขโทมนัสและอุปายาสจึงดับ ความดับแห่งกอ ทุกข์ทั้งมวลนี้ ย่อมมีด้วยประการอย่างนี้ (Tripitaka 16/1/13)

หลักปฏิจจสมุปบาท ทำให้ทราบว่าเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงกระบวนการเกิด-ดับของสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่ต้องอาศัยกันและกันในการเกิด-ดับ ครอบคลุมกฎทุกกฎ จึงมีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น กฎแห่งเหตุผลบ้าง กฎแห่งสากลจักรวาลบ้าง กฎแห่งขบวนการชีวตบ้าง สายโซ่แห่งชีวิตบ้าง เป็นต้น หรือในบาลีก็เรียก ปฏิจจสมุปบาทในชื่ออื่นก็มี เช่น อิทัปปัจจยาปัจจยาการ เป็นต้น ปฏิจจสมุปบาทมีองค์ประกอบทั้งหมด 12 หัวข้อ คือ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ และชรามรณะ ส่วนโสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส เป็นเพียงตัวเกิดร่วม หรือตัวพลอยผสมเท่านั้น และองค์ประกอบทั้ง 12 นี้ ล้วนเป็นปัจจัยแก่กันและกัน คือต่างอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เช่น ปัจจัยให้ต้นไม้งอกขึ้น มิใช่หมายเพียงเมล็ดพืช แต่หมายถึง ดิน น้ำ ปุ๋ย อากาศ อุณหภูมิ เป็นต้น เป็นปัจจัยแต่ละอย่าง และการเป็นปัจจัยแก่กันและกันนี้ เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามลำดับก่อนหลังโดยกาละหรือเทศะ เช่น พื้นกระดาน เป็นปัจจัยแก่การตั้งอยู่ของโต๊ะ เป็นต้น (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 84)

นอกจากนี้ในคัมภีร์อรรถกถา (สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) (Somdet Phraputtaajaan (Aj Asaphamahathera), 2003 : 939-940) ได้แสดงปฏิจจสมุปบาทแบบเข้าใจง่ายๆ จะเรียกว่าแบบชาวบ้าน หรือแบบย่อก็ได้ โดยแยกประเภทองค์ 12 ของปฏิจจสมุปบาท ตามหน้าที่ของมันในวงจรออกเป็น 3 พวก เรียกว่า

“วัฏฏะ 3” หรือ“ไตรวัฏฏ์” ซึ่งแปลว่า วน 3 คือ กิเลสวัฏฏะ วน คือ กิเลส กัมมวัฏฏะ วน คือ กรรม วิปากวัฏฏะ วน คือ วิบาก ดังนี้ 1) อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เป็น กิเลส คือ ตัวสาเหตุผลักดันให้คิดปรุงแต่งกระทำการต่างๆ เรียกว่า กิเลสวัฏฏ์ 2) สังขาร (กรรม) ภพ เป็น กรรม คือ กระบวนการกระทำหรือกรรมทั้งหลายที่ปรุงแต่งชีวิตให้เป็นไปต่างๆ เรียกว่า กรรมวัฏฏ์ 3) วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็น วิบาก คือ สภาพชีวิตที่เป็นผลแห่งการปรุงแต่งของกรรม และกลับเป็นปัจจัยเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก เรียกว่าวิปากวัฏฏ์ (พระธรรมปิฎก (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 104)

วัฏฏะทั้ง 3 นี้ หมุนเวียนต่อเนื่องเป็นปัจจัยอุดหนุนแก่กัน ทำให้วงจรแห่งชีวิตดำเนินไปไม่ขาดสาย เมื่อแยกองค์ประกอบทั้ง 12 ของปฏิจจสมุปบาท ออกเป็น 3 พวก คือ ไตรวัฏฏ์แล้ว ก็แสดงให้เห็นว่ากรรมและการเวียนว่ายตายเกิด(วิบาก)นั้น มีความสัมพันธ์กันกับปฏิจจสมุปบาท ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาท ซึ่งเห็นได้ชัดเมื่อแยกส่วนในกระบวนการนั้นออกเป็น 3 วัฏฏะ คือ กิเลส กรรม และวิบาก หลักปฏิจจสมุปบาทแสดงถึงกระบวนการทำกรรมและการให้ผลของกรรมทั้งหมด ตั้งต้นแต่กิเลสที่เป็นเหตุให้ทำกรรม จนถึงวิบากอันเป็นผลที่จะได้รับ เมื่อเข้าใจปฏิจจสมุปบาทดีแล้วก็เป็นอันเข้าใจหลักกรรมชัดเจนไปด้วย (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 151)

กรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (วิบาก) นอกเหนือจากจะมีความสัมพันธ์กับปฏิจจสมุปบาท ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาทแล้ว ยังมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นๆ อีก ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบว่ากรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (วิบาก) หรือกฎแห่งกรรมนี้ เป็นกฎธรรมชาติกฎหนึ่ง ที่ในภาษาบาลี เรียกว่า “นิยาม” แปลว่า กำหนดอันแน่นอน ทำนองหรือแนวทางที่แน่นอน หรือความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอน กฎธรรมชาติหรือนิยามนี้ พระอรรถกถาจารย์ได้แสดงเอาไว้ว่ามี 5 อย่าง เรียกว่า นิยาม 5 จึงเป็นเรื่องที่ควรจะได้ศึกษาว่ากรรมและการเกิดใหม่ (วิบาก) หรือกฎแห่งกรรมนี้มีสัมพันธ์กันกับนิยาม 5 มีดังนี้ 1) อุตุนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับปรากฏการณ์ฝ่ายวัตถุ 2) พีชนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ หรือที่เรียกกันว่าพันธุกรรม 3) จิตตนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต 4) กรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ 5) ธรรมนิยาม กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ

เป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างที่เรียกกันว่า ความเป็นไปตามธรรมดา (PhraDhammapitaka (P. A. Payutto), 1999 : 152)

ดังนั้นกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด (วิบาก) หรือกฎแห่งกรรม จึงมีความสัมพันธ์กับนิยาม 5 ในฐานะเป็นนิยามหนึ่งในนิยาม 5 ซึ่งจำแนกออกไปจากธรรมนิยาม มีชื่อเรียกว่า กรรมนิยาม ซึ่งการที่พระอรรถกถาจารย์ท่านจำแนกกรรมนิยามออกจากธรรมนิยามนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นหลักธรรมที่สามารถอธิบายเรื่องเหตุและผลให้ชาวบ้านและคนทั่วไปเข้าใจและมองเห็นได้ง่ายขึ้น เพราะการพูดถึงกรรม เป็นการพูดถึงกิริยาอาการ ซึ่งเป็นสิ่งที่หยาบ ปรากฏชัด เห็นง่าย เกี่ยวข้องอยู่เฉพาะหน้าทุกขณะทุกเวลา และสามารถยกเอาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นกับคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ขึ้นมาเป็นตัวอย่างในการอธิบาย ซึ่งชาวบ้านและคนทั่วไปจะมีความเข้าใจได้ง่ายขึ้นนั่นเอง

การเวียนว่ายตายเกิดในมุมมองทางพุทธอภิปรัชญาเป็นสิ่งที่ยากต่อการเข้าของปุถุชนธรรมดาทั่วไป เพื่อการเข้าถึงและรับรู้จะต้องมีการฝึกฝนตนเอง ด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน สร้างจิตใจให้บริสุทธิ์ และต้องมีการระลึกต่อการเกิดแก่เจ็บตาย หรือมรณสติเข้าใจในสภาวะธรรมของความเป็นจริงในสิ่งมีชีวิต ที่ต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ตลอดเวลา ตามหลักปฏิจสมุปปบาท จนกว่าบุคคลผู้นั้นจะสามารถเข้าถึงอริยะจึงจะสามารถหลุดพ้นการเวียนว่ายตายเกิดได้ เข้าสู่นิพพาน

บทสรุป

กระบวนการเวียนว่ายตายเกิดตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้กล่าวถึงกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดต่างมีความสัมพันธ์กันในฐานะของเหตุและผล กล่าวคือ กรรมทั้งดีและชั่วที่มนุษย์ได้ทำไว้เป็นเหตุ การเกิดใหม่ในภพภูมิต่างๆ ทั้งที่เป็นสุคติภพและทุคติภพเป็นผล แล้วก็จะเป็นอย่างนี้เรื่อยไป จนกว่าจะกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุแห่งการเกิดลงได้หมดสิ้น การเกิดจึงจะสิ้นสุดลง ในเรื่องการเกิดของมนุษย์และรวมถึงสัตว์ทั้งหลายนี้ ทางพระพุทธศาสนาได้แสดงไว้ว่า การเกิดจะมีขึ้นมาได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) กรรม เปรียบเสมือนที่นา 2) วิญญาณ เปรียบเสมือนเมล็ดพืช 3)ตัณหา เปรียบเสมือนยางเหนียว เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 3 ประการแล้ว การเกิดของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายก็จะมีขึ้น แล้วในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 3 นี้ องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดแห่งการเกิด ก็คือกิเลส เพราะวิญญาณเมื่อมีกิเลส ก็จะเป็นเหตุให้ทำกรรม

ความสัมพันธ์ของกรรมและการเวียนว่ายตายเกิดกับหลักปฏิจจสมุปบาท ปฏิจจสมุปบาท มาจากคำบาลีว่า “ปฏิจฺจสมุปฺปาท” แปลว่า การเกิดขึ้นร่วมกัน การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกัน การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของอะไร ของอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ ชรามรณะ หลักปฏิจจสมุปบาท ทำให้ทราบว่าเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงขบวนการเกิด-ดับของสรรพสิ่งทั้งหลาย ที่ต้องอาศัยกันและกันในการเกิด-ดับ ครอบคลุมกฎทุกกฎ โดยแยกประเภทองค์ 12 ของปฏิจจสมุปบาท ตามหน้าที่ของมันในวงจรออกเป็น 3 พวก เรียกว่า “วัฏฏะ 3” หรือ“ไตรวัฏฏ์” ซึ่งแปลว่า วน 3 คือ กิเลสวัฏฏะ วน คือกิเลส กัมมวัฏฏะ วน คือกรรม วิปากวัฏฏะ วน คือวิบาก ดังนี้ 1) อวิชชา ตัณหา อุปาทาน เป็น กิเลส คือ ตัวสาเหตุผลักดันให้คิดปรุงแต่งกระทำการต่างๆ เรียกว่า กิเลสวัฏฏ์ 2) สังขาร (กรรม) ภพ เป็น กรรม คือ กระบวนการกระทำหรือกรรมทั้งหลายที่ปรุงแต่งชีวิตให้เป็นไปต่างๆ เรียกว่า กรรมวัฏฏ์ 3) วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา เป็น วิบาก คือ สภาพชีวิตที่เป็นผลแห่งการปรุงแต่งของกรรม และกลับเป็นปัจจัยเสริมสร้างกิเลสต่อไปได้อีก เรียกว่า วิปากวัฏฏ์

References

Banchob Bannaruji. (1992). *Paticca-Samuppada.* Bangkok : Dhammasapha.

Kittivutthophikkhu. (1987). *Dead and Gone.* (11th ed.). Bangkok : Foundation of AphidhammaMahadhatuvidya.

Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Tipitaka Thai.* Mahachulalongkorn rajavidyalaya. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing.

Phra Buddhasachan. (2003). *Visuddhimagga Part 2, Part 1.* Bangkok : Mahamakut Buddhist University.

Phra Dhammapitaka (P. A. Payutto). (1999). *Buddhadhaama Revised and expandedversion.* (8th ed.). Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya.

Samak Buravas. (2001). *Buddhist Philosophy.* (3rd ed.). Bangkok : Siam Publishing House.

Shilapabannacarn publisher. (2006). *Milintapanha.* (2nd ed.). Bangkok : Shilapa bannacarn publisher.

Somdet Phraputtaajaan (Aj Asaphamahathera). (2003). *Vissuddhimagga.* (4th ed.). Bangkok : Printed at Prayoon Wong Printing Co., Ltd.

Somdet Phratheerayanmunee (SanitKhemajaree).(1978). *Life.* Bangkok : Sahadhammik.

ศาลยุติธรรมดิจิทัล

Digital Court

กัลทลี เพ็งวิภาค[1],
เกศกมล สุขเกษม[2] และ ศาศวัต เพ่งแพ[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม[1,2,3]
Kanthalee Pengwipak[1],
Keskamol Sukasam[2] and Sasawat Pengpae[3]
Chandrakasem Rajabhat University, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author, E-mail: kanthalee.p@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ภายใต้บริบทของโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นเหตุให้องค์การภาครัฐและภาคเอกชน จำเป็นที่จะต้องปรับตัวและบูรณาการทั้งในด้านกลยุทธ์ การบริหารงาน โครงสร้างองค์การ กระบวนการปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างค่านิยมร่วมขององค์การ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งศาลยุติธรรมปรับกระบวนการทำงานให้รวดเร็วขึ้น พร้อมใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาศักยภาพข้าราชการศาลยุติธรรมให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม โดยยึหลักในการทำงาน คือ มุ่งมั่น ตั้งใจทุ่มเท ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม และนโยบายประธานศาลฎีกา

ข้าราชการศาลยุติธรรมซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในศาลยุติธรรมถือว่าเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ศาลยุติธรรมมีการเติบโตอย่างมั่นคง สามารถอยู่รอดภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัต และประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ข้าราชการศาลยุติธรรมจะต้องมีการปรับตัวพร้อมทั้งพัฒนาศักยภาพของตนให้ตรงตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งและสมรรถนะของข้าราชการศาลยุติธรรม เพื่อให้เป็นข้าราชการ ศาลยุติธรรมที่พร้อมรองรับ

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

การเปลี่ยนแปลงกับกระบวนการทำงานที่รวดเร็วขึ้น และทันสมัยพร้อมใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การต่อไป

คำสำคัญ: ศาลยุติธรรม; การปรับกระบวนการทำงานของศาลยุติธรรม; การปฏิรูประบบราชการ

Abstract

The drastic change of economic, politic, society, technology and environment under the context of globalization has caused the governmental and private agencies to adapt and integrate their strategy, administration, organization chart and workflows and to encourage shared values of the organization to effectively address changes. The Court of Justice also adapts its work process in order to expedite the workflows and also support new technology to increase the potential of the court officials, adhering together with good moral and determination to comply with the strategy of the court and the policy of the President of the Supreme Court.

The Court officials who work in the Court of Justice are the key persons to drive the change and development. They must also ensure the steadily and sustainable growth, last long success of the organization in this rapid change. The court officials must be adaptive and capable of developing their skills to meet their position standards. They must be aware of rapid change for better workflows which might also accommodate new technology for the highest capacity of themselves and also the utmost benefit of the organization.

Keywords: The Court of Justice; The court of Justice adapts itswork process; Reinventing Government

ศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุข เป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 แยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยงานธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระ ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ.2543

มาตรา 5 บัญญัติให้มีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่นำระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) มาใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาองค์กรมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) เป็นเครื่องมือในการกำหนดกรอบทิศทางในการบริหารงานศาลยุติธรรมให้มีความถูกต้อง แม่นตรง สอดคล้องกับบริบทของ ศาลยุติธรรมที่เปลี่ยนแปลงภายใต้บทบาท ภารกิจหน้าที่ของศาลยุติธรรมในการอำนวยความยุติธรรมด้วยความเป็นธรรม ความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความเสมอภาค ภายใต้ยุทธศาสตร์ JUSTICE คือ J (Justice for All) ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม U (Uplift and Uphold Standard) ยกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากล S (Stronger Specialized Court) เพิ่มพูนความเข้มแข็งให้ ศาลชำนัญพิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชำนัญพิเศษ T (Trusted Pillar) เพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความยุติธรรม I (Innovation) พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม C (Collaboration) เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ E (Excellence Organization) เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศ

การปรับกระบวนการทำงานศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมมีการปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและนโยบายประธานศาลฎีกา (นายชีพ จุลมนต์) ข้อ 1 ดำเนินการให้ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง ข้อ 2 พัฒนาศักยภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมโดยส่งเสริมให้มีการศึกษา การฝึกอบรมทั้งในและต่างประเทศและให้ยึดมั่นประมวลจริยธรรมในการดำรงตน ข้อ 3 เพิ่มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการคดีและเพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ข้อ 4 ดำเนินการส่งเสริมเพื่อให้ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนอื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงตนตามสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นปัจจุบัน ศาลยุติธรรมได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม ได้แก่

1. e-Filing โครงการส่งคำคู่ความและเอกสารยื่นผ่านทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อให้ศาลและคู่ความสามารถส่งข้อมูลผ่านอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งศาลยุติธรรมได้ให้ศาลแพ่งธนบุรีเป็นศาลนำร่องในการให้บริการ e-Filing เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่องทางการบริการแก่คู่ความ สนับสนุนการพัฒนางานศาลและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความ เป็นการอำนวยความสะดวกและช่วยให้คู่ความประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย ในการที่ต้องเดินทางไปศาล โดยคำฟ้องที่สามารถยื่นต่อศาลทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ คำฟ้องหรือคำร้องขอตั้งต้นคดีในศาลชั้นต้น ดังนี้ กรรมสิทธิ์รวม เก็บของในคลังสินค้า ขอจัดการมรดก ขอถอนผู้จัดการมรดก ขอแบ่งทรัพย์ ขอให้เป็นคนสาบสูญ ขอให้รื้อถอนอาคาร ขอให้ลงชื่อเป็นเจ้าของรวมในโฉนด ขอให้ส่งมอบโฉนดที่ดิน ขอให้สั่งห้ามการใช้นาม ขับไล่ ค้ำประกัน เงินบำเหน็จ จัดการงานนอกสั่ง จ้างทำของ จ้างแรงงาน จำนอง จำนำ เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ ซื้อขาย ตลาดหลักทรัพย์ ตั๋วเงิน ตัวแทน ทางจำเป็น ทางสาธารณะ ที่ดิน นายหน้า นิติกรรมอำพราง บริษัท บัญชีเดินสะพัด บำเหน็จตกทอด ประกันภัย ประกันภัยค้ำจุน ประนีประนอมยอมความ ผิดสัญญาบัตรเครดิต ผิดสัญญาประกัน ผิดสัญญาเล่นแชร์ ฝากทรัพย์ พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตร พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พินัยกรรม เพิกถอนการฉ้อฉล เพิกถอนนิติกรรม ภาระจำยอม ยืม รับขน รับช่วงสิทธิ์ รับสภาพหนี้ เรียกค่าทดแทนที่ดิน เรียกค่าทดแทนที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เรียกทรัพย์คืน ละเมิด ลาภมิควรได้ แลกเปลี่ยน สมาคม สัญชาติ สัญญาต่างตอบแทน สิทธิเก็บกิน สิทธิยึดหน่วง สิทธิเรียกร้อง สิทธิอาศัย หนี้ หักกลบลบหนี้ หุ้นส่วน ให้ โดยศาลยุติธรรมตั้งเป้าหมายให้ศาลยุติธรรม ทั่วประเทศสามารถใช้ระบบ e-filing ได้ทุกศาลในปี 2562 (ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นส่งและรับคำคู่ความและเอกสารทางระบบรับส่งอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ 2)) (Office of the Courts of Justice, 2017 : 1)

2. e-Service การบริการคัดถ่ายคำพิพากษาและคำสั่งระหว่างศาล โดยได้มีการออกระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยการให้บริการคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษาระหว่างศาลทั่วประเทศ พ.ศ. 2559 เพื่อให้คู่ความขอคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษาระหว่างศาลได้ที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศเป็นการบริการให้คู่ความขอคัดถ่ายเอกสารโดยไม่ต้องเดินทางไปที่ศาลต้นเรื่อง ทำให้ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย ได้รับความสะดวกรวดเร็วขึ้น

3. e-Courtroom โครงการพัฒนาระบบห้องพิจารณาอิเล็กทรอนิกส์ต้นแบบ และ e-Hearing โครงการนำอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการสืบพยาน โดยศาลอาญารัชดาได้พัฒนา

ห้องต้นแบบของห้องพิจารณาคดีที่มีเทคโนโลยีทันสมัย เรียกว่า e-Hearing Recording System และมีการติดตั้งอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงระหว่างการสืบพยานในคดีต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา เนื่องจากการพิจารณาคดีในศาลสูงจะเป็นการพิจารณาจากสำนวนที่ยื่นฟ้อง ซึ่งไม่เห็นกระบวนการในการพิจารณาตอนศาลชั้นต้น เมื่อใช้ห้องพิจารณาที่เป็น e-courtroom ซึ่งจะมีการบันทึกภาพและเสียงระหว่างพิจารณา เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกา ก็สามารถนำไฟล์ภาพและเสียงที่พิจารณาตอนศาลชั้นต้นเข้าประกอบกับสำนวนคดีได้

4. EM (Electronic Monitoring) การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 30) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยชั่วคราวกำหนดให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของ ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ปัญหาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ปัญหาผู้ถูกดำเนินคดีซึ่งเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีในชั้นปล่อยชั่วคราว ปัญหาความยากจนไม่มีเงินประกันตัวทำให้คนยากจนถูกควบคุมตัวเกือบทุกกรณี และเสียโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราวทั้งปริมาณผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษในเรือนจำมีปริมาณมากจนเกิดความแออัด เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวสำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้จัดให้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมาใช้ในงานปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) หรือที่เรียกว่า อุปกรณ์ EM โครงการใช้อุปกรณ์ EM นี้เริ่มใช้วันที่ 1 มีนาคม 2561 โดยมีศาลนำร่องดังนี้ ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัดพัทยา ศาลจังหวัดมีนบุรี ศาลจังหวัดจันทบุรี ศาลจังหวัดนครราชสีมา ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์ ศาลจังหวัดขอนแก่น ศาลจังหวัดเชียงใหม่ ศาลจังหวัดพิษณุโลก ศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลจังหวัดสงขลา ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติ มิชอบกลาง ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค 1, 3-6 และ 8-9 จำนวน 5,000 เครื่อง ประโยชน์ของการปล่อยชั่วคราวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ EM ลดความเลื่อมล้ำทางสังคม ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักประกันได้มีโอกาสได้รับการปล่อยชั่วคราว ช่วยลด

ปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำก่อนหรือระหว่างการพิจารณาคดี นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ช่วยเหลือให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นอกจากนี้ศาลยุติธรรมยังมีโครงการในการพัฒนาระบบงานของศาลยุติธรรมซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ เช่นระบบส่งข้อมูลเกี่ยวกับคำร้องขอออกหมายจับและการรายงานผลการจับตามหมายจับ มายังระบบฐานข้อมูลหมายจับของสำนักงานศาลยุติธรรม และจัดทำระบบรับข้อมูลการออกหมายจับ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้เจ้าหน้าที่ของศาลบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับคำร้องขอออกหมายจับ และการรายงานผลการจับตามหมายจับได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และทำให้ผู้ร้องขอ ออกหมายจับนั้นจัดทำคำร้องขอออกหมายจับได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน โดยศาลยุติธรรม-ตำรวจ-ดีเอสไอ ร่วมเชื่อมโยงฐานข้อมูล ช่วยให้การขออกหมายจับรวดเร็วมากขึ้น สำนักงานศาลยุติธรรมโดยนายสราวุธ เบญจกุล เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมมีนโยบายการพัฒนาต่อยอดจากระบบอิเล็กทรอนิกส์สู่ศาลยุติธรรมดิจิทัล (Digital Court) ด้วยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลยุติธรรมและหน่วยงานในสังกัด ทั้งในด้านภารกิจหลักการสื่อสาร การเรียนรู้ การเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัล ของบุคลากร ตลอดจนวัฒนธรรมองค์กร โดยศาลยุติธรรมได้วางเป้าหมายการพัฒนาให้เป็น D-Court ในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) เพื่อประโยชน์ในงานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ศาลยุติธรรม เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ทันกับสภาวการณ์ของสังคมโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง สิ่งที่ศาลยุติธรรมจะดำเนินการต่อ คือ 1. นอกจากการเตรียมเรื่อง IT แล้ว สิ่งที่สำคัญคือเตรียมคนในองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เพราะต่อไประบบการทำงานต้องถูกปรับเปลี่ยน 2. จัดทำ Enterprise Architecture (EA) คือ การบูรณาการ IT เข้ากับ Business (ซึ่งในที่นี้หมายถึงการดำเนินงานตามกฎหมายของศาลยุติธรรม) เพื่อวางระบบ IT กับการทำงานของศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. กำหนด Expected Digital Transformation (EDO) หรือความคาดหวังในการปรับเปลี่ยนสู่ D-Court คืออะไร ต้องส่งเสริมให้บุคลากรได้ทราบถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเปลี่ยนแปลง 4. การปรับเปลี่ยนสู่ D-Court ต้องเป็นประโยชน์ต่อประชาชนขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงในเรื่องของความปลอดภัยของข้อมูลด้วย

การปฏิรูประบบราชการ

ระบบราชการ 1.0 รัชกาลที่ 5 วางรากฐานประเทศและจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวทางนานาอารยประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงระบบกรม กองใหม่ และตั้งกระทรวง กรม ให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์แวดล้อม รัชกาลที่ 7 วางระบบข้าราชการพลเรือนสมัยใหม่ เน้นระบบคุณธรรม (Merit System)

ระบบราชการ 2.0 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 เป็นต้นมาจนถึงยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ระบบราชการมีความเข้มแข็งและเป็นผู้นำการพัฒนาประเทศ การบริหารราชการเป็นไปตามแนวทางคลาสสิคของ Max weber ว่าด้วยความชอบธรรมทางการเมืองที่มาจากเหตุผลและกฎหมาย (Legal – Rational Legitimacy)

ระบบราชการ 3.0 ปี 2540 ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมา วิกฤต ต้มยำกุ้ง กระแส Democratization และ NPM ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่อง Good Governance โดยการปฏิรูประบบราชการปี 2545 มุ่งเน้นการทำงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพเปิดกว้างเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

ระบบราชการ 4.0 ประเทศไทยมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐต้องปรับตัวให้สามารถอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมยุคดิจิทัลท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดเดาได้ จึงต้องมุ่งเน้นความคล่องตัวเพื่อขับเคลื่อนภารกิจพิเศษ (Agenda – Based) และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพลิกโฉมระบบราชการสู่ Government 4.0

องค์การแบบราชการในทัศนะของแม็กซ์ เวเบอร์ (Max Weber) มีลักษณะเด่นดังนี้

1. หลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัด (Division of Work) ระบบราชการก่อให้เกิดความยุติธรรมและตรงตามความถนัดหรือความสามารถของบุคคลนั้น ซึ่งจะทำให้บุคคลที่ปฏิบัติงานเกิดความชำนาญในงานเฉพาะด้าน (Specialization) และรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

2. การจัดโครงสร้างองค์การลดหลั่นไปตามลำดับชั้น (Hierarchy) ระบบราชการกำหนดโครงสร้างของอำนาจที่เหมาะสมกับตำแหน่งต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นตามความสามารถเฉพาะด้าน และการแบ่งงานกันทำตามความถนัด

3. การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติ (Rule Regulation and Procedures) ระบบราชการเป็นแบบแผนที่ส่งเสริมให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบ มาตรฐานในการทำงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้มีการประสานงานของงานต่าง ๆ ได้ดีขึ้น สมาชิกองค์การก็สามารถดำเนินงานได้ด้วยดี และมีความมั่นคงหากมีการเปลี่ยนแปลงตัวสมาชิกขององค์การ

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแบบทางการหรือไม่ยึดถือตัวบุคคล (Impersonal Relationship) ระบบราชการถือว่าความสัมพันธ์ของตัวบุคคลในองค์การต้องไม่มีเรื่องส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องการปฏิบัติหน้าที่ในองค์การ จะต้องมีลักษณะที่เป็นทางการไม่ยึดถือตัวบุคคล ไม่มีการให้ผลประโยชน์ที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางด้านมิตรและความคุ้นเคย

5. คุณสมบัติทางด้านวิชาชีพ (Professional Qualities) ระบบราชการส่งเสริมให้ยึดถือหน่วยงาน และการรับราชการเป็นคุณสมบัติทางด้านวิชาชีพ การเลือกบุคคลเข้าทำงาน การได้ความดีความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพจะต้องพิจารณาจากความรู้ความสามารถเป็นเกณฑ์

6. ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน (Career Aspects) ระบบราชการส่งเสริมให้คนมีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่เป็นลำดับขั้น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งขึ้นอยู่กับความมีอาวุโสและการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเป็นสำคัญ การจะไล่ออกจากงานได้ก็ต่อเมื่อมีความผิดที่ชัดเจนเท่านั้น

7. อำนาจหน้าที่ (Legal Authority) ระบบราชการมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งไว้อย่างชัดเจน และเป็นอำนาจหน้าที่ที่ได้มาจากสถาบัน บุคคลใดก็ตามที่มีตำแหน่งหน้าที่ย่อมจะมีอำนาจที่จะใช้ได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อำนาจดังกล่าวไม่ใช่อำนาจส่วนบุคคล แต่เป็นอำนาจของสถาบัน

ออสบอร์น (David Osborne) และเกบเลอร์ (Ted Gaebler) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ Reinventing Government (การแปลงโฉมระบบราชการใหม่) ตีพิมพ์ในปี 1992 โดยมีเนื้อหาที่อยู่ภายในเล่มเสนอให้รัฐบาลสหรัฐดำเนินการปฏิรูประบบราชการและการบริหารจัดการภาครัฐให้มีลักษณะ 10 ประการ ต่อไปนี้

1. ต้องการระบบราชการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงมากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำงานเอง (a catalytic government)

2. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชนไปดำเนินการเองมากกว่าที่จะเป็นกลไกที่คอยให้บริการแต่อย่างเดียว (a community-owned government)

3. ต้องการให้ระบบราชการมีลักษณะของการแข่งขันการให้บริการสาธารณะ (a competitive government)

4. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ขับเคลื่อนด้วยภารกิจมากกว่าขับเคลื่อนด้วยกฎระเบียบ (a mission-driven government)

5. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ให้ความสำคัญต่อผลของการปฏิบัติงานมากกว่าสนใจถึงปัจจัยนำเข้าทางการบริหารงานและขั้นตอนการทำงานทั้งหลาย (a results-oriented government)

6. ต้องการระบบราชการเป็นระบบที่มุ่งสนองตอบต่อการเรียกร้องของลูกค้ามากกว่าที่จะสนองตอบต่อความต้องการของตัวระบบราชการเอง (a customer-driven government)

7. ต้องการให้ระบบราชการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นแบบรัฐวิสาหกิจมุ่งการแสวงหารายได้มากกว่าการใช้จ่าย (an enterprising government)

8. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีการเฝ้าระวังล่วงหน้า คือ ให้มีการเตรียมป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดในอนาคตมากกว่าที่จะคอยให้ปัญหาเกิดขึ้นแล้วค่อยตามแก้ (an anticipatory government)

9. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่มีการกระจายอำนาจจากข้างบนลงไปสู่ข้างล่างตามลำดับขั้น โดยเน้นให้ข้าราชการระดับปฏิบัติงานหลักมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการทำงานเป็นทีม (a decentralized government)

10. ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ปรับเปลี่ยนไปตามกลไกของตลาด (a market-oriented government)

ตาราง 1 ตารางเปรียบเทียบการปฏิบัติงานศาลยุติธรรม

การปฏิบัติงานก่อนปี 2560	**การปฏิบัติงานตั้งแต่ปี 2560 ถึงปัจจุบัน**
1. การส่งคำคู่ความและยื่นเอกสาร คู่ความต้องยื่นเอกสารด้วยตนเองหรือแต่งตั้งทนายความเพื่อเป็นผู้แทนในการดำเนินการต่างๆในคดี ณ ศาลที่คู่ความเป็นโจทก์หรือจำเลย ซึ่งต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หากคู่ความมิได้อยู่ในพื้นที่ศาลที่เป็นคู่ความในคดีนั้น	1. e-Filing โครงการส่งคำคู่ความและเอกสารยื่นผ่านทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ เพื่อให้ศาลและคู่ความสามารถส่งข้อมูลผ่านอิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งศาลยุติธรรมได้ให้ศาลแพ่งธนบุรีเป็นศาลนำร่องในการให้บริการ e-Filing เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่องทางการบริการแก่คู่ความ สนับสนุนการพัฒนางานศาลและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความ
2. คู่ความจะยื่นคำร้องขอคัดถ่ายคำพิพากษาได้ต้องไปยื่นด้วยตนเอง ณ ศาลที่ตัดสินคดีนั้น	2. e-Service การบริการคัดถ่ายคำพิพากษาและคำสั่งระหว่างศาล โดยได้มีการออกระเบียบสำนักงานศาลยุติธรรมว่าด้วยการให้บริการคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษาระหว่างศาลทั่วประเทศ พ.ศ. 2559 เพื่อให้คู่ความขอคัดถ่ายสำเนาคำพิพากษาระหว่างศาลได้ที่ศาลยุติธรรมทั่วประเทศ

3. การพิจารณาคดีในศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ผู้พิพากษาจะได้อ่านเฉพาะสำนวนคดี ซึ่งไม่สามารถเห็นพฤติกรรมของคู่ความในระหว่างที่สืบคดีในศาลชั้นต้น ไม่ได้ยินเสียงหรือการโต้ตอบกันของคู่ความในการพิจารณาคดี ซึ่งอาจทำให้การพิจารณาคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงได้	3. e-Courtroom โครงการพัฒนาระบบห้องพิจารณาอิเล็กทรอนิกส์ต้นแบบ และ e-Hearing โครงการนำอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการสืบพยาน โดยศาลอาญารัชดาได้พัฒนาห้องต้นแบบของห้องพิจารณาคดีที่มีเทคโนโลยีทันสมัย เรียกว่า e-Hearing Recording System และมีการติดตั้งอุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงระหว่างการสืบพยานในคดีต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในศาลชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกา
4. การปล่อยชั่วคราว ต้องมีหลักทรัพย์มาประกันตัว หรือถ้าในกรณีความผิดเล็กน้อย ศาลอาจให้สาบานตน และปล่อยตัวไปโดยมีการนัดวันเพื่อมารายงานตัวต่อศาล จะเกิดปัญหาในกรณีที่ผู้ต้องหาอาจจะไม่ได้กระทำผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาแต่ยังไม่มีการพิจารณาคดี และเมื่อผู้ต้องหาไม่มีเงินประกันตัวก็เสียอิสรภาพ เนื่องจากต้องโดนกักขังไว้รอวันพิจารณาคดี	4. EM (Electronic Monitoring) การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว

บทสรุป

โลกที่กำลังเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ศาลยุติธรรมต้องเร่งปรับตัว โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับองค์การและพัฒนาการทำงานให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการทำงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม (JUSTICE) ในข้อ U (Uplift and Uphold Standard) ยกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากล และ I (Innovation)

พัฒนานวัตกรรมการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม และนโยบายประธานฎีกาข้อ 3 เพิ่มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการคดีและเพื่อให้การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น ง่ายขึ้นและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ดังที่กล่าวมาแล้ว

เมื่อศาลยุติธรรมมีการปรับกระบวนการทำงานให้รวดเร็วขึ้น โดยมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว ข้าราชการศาลยุติธรรมซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจึงต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง พัฒนาขีดความสามารถของตนเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีการปรับตัวปรับกระบวนทัศน์ในการทำงานให้เหมาะสมเท่าทันตามที่องค์การมีการเปลี่ยนแปลง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กล่าวถึงในบทความเรื่องข้าราชการไทยกับการขับเคลื่อนสู่ประเทศไทย 4.0 ว่าข้าราชการไทย ในฐานะกลไกขับเคลื่อนภาครัฐที่สำคัญ ต้องเปลี่ยนแปลง (Change) โดยต้องก้าวออกจากกรอบความคิดและวิธีการทำงานแบบเดิม พร้อมท้าทายสิ่งใหม่ แก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ต้องสามารถ ประสานการทำงานร่วมกัน (Collaboration) เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกันทั้งภายในหน่วยงานเดียวกัน ระหว่างหน่วยงานของรัฐ ระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน และระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน เพื่อสร้างคุณค่าร่วมกัน ต้องมี ปัญญาสร้างสรรค์ โดยร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเลิศ (Creative) และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างความประทับใจและการมีส่วนร่วมจากประชาชน และที่สำคัญ คือ จะต้องร่วมสร้างภาคราชการที่ ปลอดคอร์รัปชั่น ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ซื่อตรง โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ และมีคุณธรรม (Corruption free) (Office of the Civil Service Commission, 2017 : 1)

References

Office of the Civil Service Commission. (2017) .The Thai bureaucracy in the context of Thailand 4.0. *(Online).* Retrieved January 10, 2019. from : https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/article/4._rabbraachkaaraithyainbribthaithyaelnd-4-0.pdf

Office of the Courts of Justice (2017). Operating Manual under the Act Amending the Procedure Code Criminal Law (No. 30) B.E. 2015. Use of electronic devices for checking or limiting travel of Electronice Monitoring. *(Online).* January 23, 2017. from : http://www.oja.coj.go.th/doc/data/oja/oja_1515721127.pdf.

นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

An Innovation for Effective Educational Management through Integrated and Participatory Process of Schools under Office ofSecondary Educational Service Area

นพดล กาญจนางกูร[1] และ สุบัน มุขธระโกษา[2]

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Noppadon Kanchanangkul[1] and Suban Muktarakosa[2]

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, Email: jjwork2012@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ 2) พัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม และ3) ศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมมีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ ระยะที่ 2พัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วน ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 27 คน กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้นวัตกรรม ได้แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 258 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบประเมิน

---

* ได้รับบทความ: 3 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 3, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

ความพึงพอใจ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 4 รายวิชา ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเทคโนโลยี วิชาวิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ซึ่งเรียกว่า “STEM” 2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 3รายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษและวิชาสังคมศึกษาร่วมกับการสร้างทัศนคติ ซึ่งเรียกว่า “TESA” 3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 3 รายวิชา ได้แก่ วิชาเทคโนโลยี วิชาศิลปะ และวิชาพลศึกษา ซึ่งเรียกว่า “TAP” 2. การพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 3 องค์ประกอบ มีกลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ร่วมระดมความคิด 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมดำเนินงาน 4) ร่วมติดตามประเมินผล 5) ร่วมพัฒนา และ 6) ร่วมชื่นชมผลสำเร็จ 3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและครูผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: นวัตกรรม; กระบวนการของการบูรณาการแบบมีส่วนร่วม; การจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิผล; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 48

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the components of the innovation of educational management through integrated and participatory process, 2) to develop the above-stated innovation, 3) to study the effectiveness of the innovation application in schools under Office of Secondary Educational Service Area. The research comprised 3 phases to be in response to the stated objectives. Phase 1: document analysis, brain-storming, best practice study. Phase 2: making the draft of the innovation by brain–storming of experts, focus group discussion to deliberate and confirm the drafted innovation. Phase 3: try-out the innovation at Bankai

secondary school in Chaiyaphum and evaluate the feasibility, appropriateness and utility of the innovation. The target group for planning and designing learning activities through integrated and participatory process was 27 teachers including administrators. The target group for trying the innovation was 258 students of junior level in secondary schools. The research instruments were interview form, recording - form, satisfaction evaluation form, and evaluation form for the feasibility, appropriateness and utility of the innovation. The statistics used for data and content analysis were percentage, mean and standard deviation (S.D.). The research results were as follows: 1. The components of the innovation of integrated educational management comprised 3 components as follows: 1) learning activity through integration of 4 cross-area subjects of science, technology, engineering and mathematics (STEM), 2) learning activity through integration of cross–area subjects of Thai, English, Social study, and attitude building (TESA), 3) learning activity through integration of cross–area subjects of technology, arts and physical education (TAP). 2. The development of the innovation which consisted of 3 components was operated for success through integrated and participatory process had the following drivers: 1) brain–storming, 2) co–planning, 3)co–working, 4) co–monitoring and evaluation, 5) co–developing and 6) co–celebrating. 3. The results of the application of the innovation through the integrated and participatory process indicated that students' learning achievement, after post–test, was higher with statistical significance of 0.1. The satisfaction of students and teachers toward learning activities was at the highest level; Moreover, from the evaluation of the innovation, it was also found that the feasibility, appropriateness and utility of the innovation were all at very high level.

Keywords: Innovation; Integrated and Participatory Process; Effective Educational Management; Office of Secondary Educational Service Area

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยยังติดอยู่ในโมเดลเศรษฐกิจแบบ “ทำมาก ได้น้อย” จึงต้องการปรับเปลี่ยนเป็น “ทำน้อย ได้มาก” เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม”เปลี่ยนการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ตามนโยบาย ไทยแลนด์ 4.0 คือ มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต้องปรับเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้และทักษะสูง พัฒนาคนไทยให้มีความสามารถ ความพยายาม ตั้งใจคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ที่มี

คุณค่าสูงทำให้เกิดการปรับโครงสร้างประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามการศึกษาสภาวการณ์ และบริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และ โลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ซึ่งภาคส่วนต่าง ๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนคนไทยให้เป็นกำลังของประเทศ ด้วยการสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนไทยในการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับ นโยบายไทยแลนด์ 4.0 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ ให้บรรลุเป้าหมาย 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) และเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ คือ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน อย่างเท่าเทียม (Equity) 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถ เต็มตามศักยภาพ (Quality) 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่ คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ซึ่งการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องเน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ การยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นตัวแปรที่สำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศไทยให้มีความเจริญก้าวหน้าตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ได้แก่ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆที่มีคุณค่าสูง และการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามนโยบายของประเทศได้เร็วขึ้น จะต้องมีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนให้ได้รับความรู้ ความ

เข้าใจ จากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวในลักษณะองค์รวม เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง จนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกในนี้มาบูรณาการเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ตอบสนองความต้องการของสังคม จนส่งผลให้ประเทศชาติเกิด “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” ต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้นำใช้ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ตอบสนองความมุ่งหมายในแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 2 ในเรื่องการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิตอยู่ในยุคศตวรรษที่ 21 มีความคิดสร้างสรรค์จนสามารถสร้างนวัตกรรม เพื่อช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าในยุค Thailand 4.0 มุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการขั้นตอนที่ 2 ประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ที่มีประสบการณ์ในการ

จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เพื่อให้ได้องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา และขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นดี (Good Practice) จำนวน 5 แห่ง ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างด้วยการสัมภาษณ์ใน 4 ประเด็น คือ 1) แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ 2) รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ และ 4) ประสิทธิผลของสถานศึกษาที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่พิเศษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นสถานศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O-Net) สูง หรือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ หรือเป็นสถานศึกษาที่มีครู ผู้บริหาร นักเรียนรวมทั้งสถานศึกษาได้รับรางวัลระดับภาคขึ้นไป จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบางอำพันธ์วิทยา โรงเรียนจัตุรัสวิทยาคาร โรงเรียนเมืองพญาแลวิทยาโรงเรียนสตรีชัยภูมิ และโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เชิงเนื้อหาระยะที่ 2 พัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วน มีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบด้วย 1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลผู้บริหารจัดการสถานศึกษาดีเด่น จำนวน 3 คน 2) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์นิเทศเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ จำนวน 1 คน 3) รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มงานวิชาการที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 4) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน และ 5) ครูผู้สอนที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ระดับภาคขึ้นไป จำนวน 4 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประชุมระดมความคิดเห็นเป็นแบบบันทึก ข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีกรอบการประชุมระดมความคิดเห็นใน 4 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ 2) รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ และ 4) ประสิทธิผลของสถานศึกษาที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบร่างนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เป็นผู้มีความรอบรู้ และประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ระดับภาคขึ้นไป จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ ที่มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 1 คน 3) ครูผู้สอนที่ได้รับรางวัล OBEC AWARDS ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ระดับภาคขึ้นไป จำนวน 2 คน 4) อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมหรือด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีกรอบการสนทนกลุ่มอยู่ 4 ประเด็น คือ 1) องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ 2) รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ และ 4) ประสิทธิผลของสถานศึกษาที่เกิดจากการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหา

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษามีการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นำนวัตกรรมจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาไปทดลองใช้ที่โรงเรียนบ้านค่ายวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ 1 คือ คณะผู้บริหารและคณะครูที่สอนบูรณาการของโรงเรียนบ้านค่ายวิทยา จำนวน 27 คน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง 3 องค์ประกอบให้บรรลุเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้และกลุ่มเป้าหมายที่ 2 คือผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 258 คน ประกอบด้วยผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 88 กำหนดให้เรียนในกลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ TAP ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 85 คน กำหนดให้เรียนในกลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ TESA และผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 85 คน กำหนดให้เรียนในกลุ่มกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ STEM โดยที่ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่ในการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการที่คณะครูผู้สอนบูรณาการได้

ออกแบบไว้ให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ดำเนินการทดลองใช้จำนวน 3 วงรอบ แล้วทำการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาของนวัตกรรมจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านค่ายวิทยา จำนวน 37 คน โดยใช้แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดย โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนความคิดเห็น ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ใน 5 ระดับ

ผลการวิจัย 1. องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 4 รายวิชา ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเทคโนโลยี วิชาวิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ซึ่งเรียกว่า “STEM”2) กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 3รายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิชาสังคมศึกษา ร่วมกับการสร้างทัศนคติ ซึ่งเรียกว่า “TESA”3) กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการข้าม 3 รายวิชา ได้แก่ วิชาเทคโนโลยี วิชาศิลปะและวิชาพละศึกษา ซึ่งเรียกว่า “TAP”2. การพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 3 องค์ประกอบมีกลไกการขับเคลื่อนสู่ความสำเร็จ โดยใช้กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ร่วมระดมความคิด 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมดำเนินงาน 4) ร่วมติดตามประเมินผล 5) ร่วมพัฒนา และ 6) ร่วมชื่นชมผลสำเร็จ

3. ผลการทดลองใช้นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนและครูผู้สอน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม พบว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก

ภาพที่ 1 การแสดงนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง นวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีประเด็นข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

ประเด็นข้อค้นพบที่ 1 จากการศึกษาองค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ พบว่า การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมจะต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการแบบข้ามสาขาวิชา เพื่อช่วยลดการซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติได้รับประสบการณ์ตรงโดยใช้เวลาในการเรียนที่สั้นลง อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะต่างๆ เข้าด้วยกัน จนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิด สังเคราะห์ ทักษะคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร เพื่อนำมาแก้ปัญหาและสร้างชิ้นงานอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Samlee Raksutee (2001 : 27-18) ได้เสนอหลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการ ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมที่ใช้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา สังคม และ อารมณ์ 2) ยึดการบูรณาการวิชาเป็นสำคัญ โดยการบูรณาการทั้งภายในวิชาเดียวกันหรือระหว่าง วิชาเชื่อมโยงหรือบูรณาการเข้าด้วยกันให้เป็นความรู้แบบองค์รวม 3) ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 4) ยึดการ

ค้นพบด้วยตนเองเป็นสำคัญ 5) เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน โดยคำนึงถึงประสิทธิผลของงานด้วย 6) เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและ การติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน 7) เน้นการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความหมาย 8) เน้นการเป็นคนดีและมีคุณค่า ต่อสังคม ประเทศชาติ เห็นคุณค่าของสรรพสิ่งหรือ ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และสอดคล้องกับ Sriwan Chutsuriyawong (2016 : 132-144) ทำการศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาบูรณาการท้องถิ่น พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษาบูรณาการท้องถิ่น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว โดยใช้กระบวนการคิด การแก้ปัญหาและการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนจนสามารถแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

ประเด็นที่ 2 การพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าการขับเคลื่อนนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ จะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาใช้ในการขับเคลื่อน โดยใช้การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ร่วมระดมความคิด 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมดำเนินงาน 4) ร่วมติดตามประเมินผล 5) ร่วมพัฒนา และ 6) ร่วมชื่นชมผลสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับ Kanokorn Bunkwang (2016 : 220-221) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาของชุมชน กรณีศึกษา : โรงเรียนบ้านเหมือดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องใช้การมีส่วนร่วม คือ 1) การมีส่วนร่วมในการระดมความคิด (Brainstorming Participation) เป็นการคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันในลักษณะของการร่วมคิดที่มาจากทุกฝ่าย 2) การมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน (Planning Participation) เป็นการทำสิ่งที่ร่วมคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติร่วมกันด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย 3) การมีส่วนร่วมในการร่วมลงมือทำ (Taking Action Participation) เป็นการนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามแผน และเป้าหมายที่วางไว้ 4) การมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามประเมินผล (Monitoring Participation) เป็นการร่วมกันติดตามผลงานที่ทำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ระหว่างการทำงาน ร่วมคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น 5) การมีส่วนร่วมในการร่วมปรับปรุงแก้ไข (Adjust Participation) เป็นการนำสิ่งที่เป็นข้อบกพร่องมาร่วมกันหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ทางออกที่ดีที่สุด 6) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกันและชื่นชมยินดี (Mutual Benefits Participation) เป็นการร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ร่วมชื่นชมยินดีในผลงานที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำซึ่งจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีสมานฉันท์เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ Prachuab Nuliang (2016 : 249) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง พบว่า การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมมี 6 องค์ประกอบที่ใช้ในการขับเคลื่อน คือ 1) การร่วมคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมดำเนินงาน 4) การร่วมติดตาม 5) การร่วมประเมิน และ 6) การร่วมในผลประโยชน์ประเด็นที่ 3 จากการทดลองใช้นวัตกรรมฯ พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะทางด้านปัญญาและทักษะทางด้านสังคมสูงขึ้น เนื่องจากผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับติดตามคณะครูที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างใกล้ชิด สนับสนุน ส่งเสริม ทำความเข้าใจให้เห็นถึงความสำคัญการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จึงจะทำให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Prachongluk Buaklang (2018 : 215) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ : กรณีโรงเรียนเทศบาลพลประชานุกูล สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า การนิเทศภายในและประเมินผลงาน เพื่อให้คำแนะนำ ช่วยเหลือกำกับติดตามเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ โดยทำการนิเทศภายใน 2 ครั้ง ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้กลยุทธ์การนิเทศภายในและประเมินผลงานที่ออกแบบให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งก่อนและหลังการนิเทศทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นดี (Good Practice) ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีปัญหาที่ตรงกันคือผู้เรียนยังขาดทักษะการเรียนรู้ในการคิดเชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ได้ และการบริหารจัดการสถานศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จึงควรนำนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.2 จากผลการพัฒนาทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมของผู้เรียนด้วยการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมทำให้ผู้เรียนมีทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมสูงขึ้น หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายในการนำนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาไปใช้ในสถานศึกษาให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หรือสังกัดอื่นที่มีบริบทแตกต่างกันไป

2.2 ควรนำบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การร่วมระดมความคิด 2) การร่วมวางแผน 3) การร่วมดำเนินงาน 4) การร่วมติดตามประเมินผล 5) การร่วมพัฒนา และ 6) การร่วมชื่นชมผลสำเร็จ ไปใช้ในการทำวิจัยในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบของนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามี 3 องค์ประกอบ โดยมีการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือ 1) ร่วมระดมความคิด 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมดำเนินงาน 4) ร่วมติดตามประเมินผล 5) ร่วมพัฒนา และ 6) ร่วมชื่นชมผลสำเร็จ ให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยทั้ง 3 ระยะผ่านการวิจัยหลายขั้นตอนมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง เชิงปริมาณและ

คุณภาพ ผลการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปใช้พัฒนากระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาส่งผลให้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

References

Kanokorn Bunkwang. (2016). Participation of Community Education Case study : Ban Muadkhaw School, Primary Education Area 1 of Yasothon. *Buabandit Journalof Educational Administration (Buajead),* 16(1), 217-226.

Prachongluk Buaklang. (2018). The Development Of Teachers On Integrated Learning Organization: A Case Study Of Tessaban Phon Prachanukul School, Education Division, Phon Municipality, Phon District, Khon Kaen Province. *Rajabhat Mahasarakam University Journal,* 2(3), 207-218.

Prachuab Nuliang. (2016). Development of Educational Management Participation Model of Phatthalung Province. *Parichart Journal, Thaksin University,* 28(2) 232-253.

Samlee Raksutee. (2001). Techniques for Learning Management and Writing out Lesson Plans with Intensive Focus on Leanness, Bangkok : Development Education.

Sriwan Chutsuriyawong. (2016). Instructional of Stem Education Local Integrat. *Journal of Education, Silpakorn University,* 13(2). 132-144.

การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ

The Development of Process to Production Marigold to Agriculture Standard of Organic Farmers in Chaiyaphum Province

อินทุราภรณ์ มงคลขจรกิตติ[1], อรรถ อภินนท์ธีระศักดา[2] และ ประมุข ศรีชัยวงษ์[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
Inthuraporn Mongkolkajornkitti[1], Aut Apinontteerasakda[2] and Pramuk Srichaiwong[3]
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Inthuraporn@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ 2) ให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ กลุ่มตัวอย่างคือ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอหนองบัวระเหว รวม 3 กลุ่ม ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานและความเข้าใจของกลุ่มเกษตรกร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) การศึกษาดูงาน 4) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 5) แบบประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการฝึกอบรมการวิเคราะห์ ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน โดยใช้สถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ใช้การ

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: January 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

วิเคราะห์เนื้อหาและความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สถานที่ตั้งกลุ่มเครือข่ายแต่ละอำเภอ 3 กลุ่ม คือ อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอคอนสวรรค์ สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองและสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน และ 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้สนใจปลูกแบบเกษตรอินทรีย์

2. การให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิและการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ 87.41)

3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 3 ศูนย์ แต่ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วมแต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าในโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS)

คำสำคัญ: กระบวนการผลิตดาวเรือง; มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ

Abstract

The purpose of the research were 1) to develop a group of marigold farmers to access organic farmers' standards. 2) Provide knowledge of the production process of marigolds producers. 3) to set up a learning center and demonstration of organic marigold production in Chaiyaphum Province. The sample is derived with a specific selection method. The instruments used in the research were 1) a questionnaire of basic information farmers groups, 2) Interviewing 3) Study visit 4) workshop and documentation 5) Satisfaction assessment form. Data analysis uses the mean and standard deviation of the

scores. Basic statistics (standard deviation), The analysis of the content and the satisfaction of the farmers on the training of data analysis using basic statistics and in-depth interviews and group discussions with content analysis.

The research found that

1. The effect of the development a network of organic farming enterprises for organic way of Chaiyaphum. The locations for setting up a network of organic farming enterprises in Chaiyaphum. They were divided into 3 districts as Muang District, Phu Khieo and Khon Sawan District.

2. Training and demonstration of marigold producers to standardize organic farming of Chaiyaphum farmers and transfer technology from organic farming to sustainable economic products of marigold producers to enter organic standards. The participants were satisfied with the project average at all levels (4.38 or 87.41%).

3. Have a learning center and demonstration of organic marigold production Chaiyaphum Province, 3 centers in each district, 1 district, 3 centers, but most of the Chaiyaphum organic farming group are in the 1-2 year transition period and therefore has not received inspection and certification in accordance with participatory standards But when passing the said phase, it is expected that the next opportunity will be examined and certified in accordance with participatory standards (PGS)

Keywords: Marigold production process; Organic standards of farmers Chaiyaphum Province

บทนำ

แนวโน้มการค้าเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว สอดรับกับกระแสความตื่นตัวเรื่องสุขอนามัย และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้ผู้คนหันมาเลือกบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่เกษตรอินทรีย์ขยายตัวตามไปด้วย ดังรายงานผลการสำรวจของสถาบันวิจัยเกษตรกรรมอินทรีย์ (FiBL) และสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) ดังนั้นคนที่รักสุขภาพจึงหันมาบริโภคอาหารปลอดภัยมากขึ้น โดย เฉพาะอาหารในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ คือระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมรักษาสมดุลของธรรมชาติหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ ทั้งปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมน และนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย (ThaiOrganic Agriculture Foundation (MGR), 2016 : 1) จากรายงานการสำรวจขององค์กรการอาหารและการเกษตรแห่งประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2556 พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตร อันดับ

ที่ 48 ของโลก แต่ใช้ยาฆ่าแมลงเป็นอันดับ 5 ของโลก ใช้ยาฆ่าหญ้าเป็นอันดับ 4 ของโลกใช้ฮอร์โมนเป็นอันดับ 4 ของโลก และประเทศไทยยังนำเข้าสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตรเป็นเงินสามหมื่นล้านบาทต่อปี เกษตรต้องมีปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ในการเพาะปลูก ทำให้เกิดการลงทุนสูงและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ราคาผลผลิตในรอบยี่สิบปีไม่ได้สูงขึ้นตามสัดส่วนของต้นทุนที่สูงขึ้นนั้นมีผลให้เกษตรกรขาดทุนมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากเกษตรกรปรับเปลี่ยนแนวการทำเกษตรมาเป็นเกษตรอินทรีย์จะแก้ไขปัญหาที่มีมานานให้หมดไปได้ดาวเรือง เป็นไม้ดอกที่คนไทยนิยมปลูกมาก เนื่องจากปลูกง่าย ต้นโตเร็ว ดอกดก และแข็งแรง ไม่ค่อยมีโรคหรือแมลงรบกวน มีหลายสี รูปทรงดอกสวยงามสีสันสดใสบานทนนาน ให้ดอกในเวลาสั้น คือ 60-70 วัน หลังปลูก ดังนั้นในการปลูกดาวเรืองสามารถกำหนดเวลาการออกดอกให้ตรงกับเทศกาลสำคัญได้ ปลูกได้ตลอดปี มีแหล่งปลูกที่สำคัญ คือ จังหวัดพะเยา ลำปาง กรุงเทพฯ ชัยภูมิขอนแก่น นครราชสีมาและอุดรธานี ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกดาวเรืองประมาณ 4,000 ไร่ ซึ่ง ยังไม่เพียงพอกับความต้องการ จึงทำให้ขาดตลาดในช่วงเทศกาล เช่น ลอยกระทง เข้าพรรษา ออกพรรษาและเทศกาลเลือกตั้ง จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ปลูกดาวเรืองเพื่อตัดดอกในหลายอำเภอ เช่น อำเภอเมือง อำเภอหนองบัวแดง อำเภอคอนสาร อำเภอภูเขียว อำเภอหนองบัวระเหว ฯลฯ แต่จากผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีการใช้สารเคมี และฮอร์โมนในการเพาะปลูกทำให้เกิดการลงทุนสูงและเพิ่มปริมาณอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เป็นเพราะ 1) เกษตรกรเคยชินกับการใช้สารพิษ 2) เกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตพืชผักให้ปลอดภัยจากสารพิษ และช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม 3) ขาดเทคโนโลยีการผลิตดอกดาวเรืองที่มีประสิทธิภาพ 4) สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสม 5) ปัญหาจากศัตรูพืชเนื่องจากการปลูกในพื้นที่ซ้ำซ้อน 6) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นรายย่อยทำให้ไม่สามารถวางแผนการผลิตให้ต่อเนื่องได้ (Inturaporn Mongkhonkhajornkitti, 2019 : 168-181) ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการขาดความตระหนักเป็นสำคัญ จากรายงานสำรวจขององค์กรการอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติเมื่อปี 2557 พบว่า มูลค่าการนำเข้ายาฆ่าแมลงของประเทศไทยอยู่ที่สองหมื่นล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2556 ถึงกว่าห้าพันล้านบาท (เพิ่มขึ้นถึง 25%) จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกิดความพยายามในการหาทางเลือกที่คำนึงถึงทั้งสุขภาพของผู้บริโภคและรักษาสมดุลธรรมชาติ ประชาชนทุกระดับมีความปลอดภัยและสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

และระบบนิเวศ และมีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมี และเพื่อลดต้นทุนในการผลิต การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะทำให้ได้เกษตรกรต้นแบบที่สามารถใช้เป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ได้ และจะทำให้ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรปลอดสารพิษ เน้นอินทรีย์โดยรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น คณะนักวิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ อันจะได้มาซึ่งกระบวนการ เทคนิควิธีการที่เป็นเลิศในการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ มีการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์จังหวัดชัยภูมิ มีการรณรงค์ให้หันมาใช้สารจุลินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีเพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมี การรักษาสมดุลระบบนิเวศและเพื่อลดต้นทุนในการผลิต รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับดาวเรืองเป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจ สามารถสร้างรายได้สู่ครัวเรือนและชุมชนได้เป็นจำนวนมากต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อตั้งศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรือง เพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ตามลำดับดังนี้

1. การวิจัยระยะที่ 1 การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิควิธีการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

1.2 ตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนจังหวัดชัยภูมิ โดยเจ้าหน้าที่ของสถานีพัฒนาที่ดินร่วมกับทีมวิจัย หมอดิน หมอดินอาสาประจำตำบลและหมู่บ้าน ประชุมร่วมกันในแต่ละตำบล ชี้แจงการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร อำเภอละ 1 กลุ่ม กลุ่มละ 30 ราย รวม 3 กลุ่ม และคัดเลือกสถานที่ที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งและดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

1.3 ให้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ อำเภอละ 1 คณะรวม 3 คณะ กำหนดตำแหน่งและบทบาทหน้าที่สมาชิกในแต่ละกลุ่ม

1.4 การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเกษตรกร ขั้นที่สองการสนทนกลุ่ม การสัมภาษณ์และการศึกษาดูงานชุมชนที่มีการปลูกดาวเรืองเพื่อการตัดดอกจำหน่ายที่มีการจัดการที่เป็นเลิศและการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ สำหรับเป็นข้อมูลในกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และขั้นที่สาม การสะท้อนผลการสนทนกลุ่ม การสัมภาษณ์และการศึกษาดูงาน รวมทั้งนำเสนอรูปแบบการตั้งกลุ่มเกษตรกรดาวเรืองอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ ที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม2) สร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ การประชุมร่วมกันชี้แจงการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ครั้ง ตามพื้นที่ ดังนี้ครั้งที่ 1 ณ วัดหนองคูบ้านหนองหญ้ารังกา ตำบลโพนทอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นจำนวน 37 คน ประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประธานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านเกษตรตำบลที่อยู่ในอำภอเมือง อำเภอจัตุรัส อำเภอเนินสง่า และอำเภอหนองบัวระเหว และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิครั้งที่ 2 ศาลากลางบ้านหมู่ 7 บ้านกุดโคลนตำบลโนนสะอาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2560 ผู้เข้าร่วมประชุม

ทั้งสิ้นรวม 25 คนประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประธานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรตำบลที่อยู่ในอำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และอำเภอคอนสาร และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ครั้งที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ หมู่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ วันที่ 6 ธันวาคม 2560 ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นรวม 42 คนประกอบด้วยประกอบด้วย เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรือง เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประธานและตัวแทนวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรตำบลที่อยู่ในอำเภอคอนสวรรค์ อำเภอเทพสถิต อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอบ้านเขว้า อาจารย์และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ 3. ดำเนินการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ภายหลังการสร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ โดยสมาชิกกลุ่มฯจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบและสถานที่ในการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ในแต่ละอำเภอเป้าหมาย กำหนดสถานที่ตั้งกลุ่มกลุ่มแต่ละอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมือง ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บ้านหนองหญ้ารังกา ตำบลโพนทอง อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอภูเขียว ณ ศาลากลางบ้านหมู่ 7 บ้านกุดโคลนตำบลโนนสะอาด อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ อำเภอคอนสวรรค์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิหมู่ 2 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

4. การศึกษาดูงานชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่มีการจัดการที่เป็นเลิศและการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ สำหรับเป็นข้อมูลในกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ณ ร้านดาวเรืองโคราช ถนน วนปรางค์ บ้านดง อำเภอเมืองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และไร่ดาวเรืองของคุณสุภิญโญ ใจมั่น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 5. ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการประชุมชี้แจงการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิของแต่ละอำเภอรวม 3 ครั้ง โดยผู้วิจัยและคณะผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ต้นแบบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น

ผลการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึกรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดูงานชุมชนเกษตรอินทรีย์ต้นแบบและไร่ดาวเรืองที่ประสบความสำเร็จ

1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีการกำหนดขอบเขต ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองจังหวัดชัยภูมิพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูเขียว และอำเภอคอนสวรรค์ จำนวน 120 ราย 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ อำเภอละ 1 กลุ่มๆละ 30 ราย รวม 3 กลุ่ม ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัย วิเคราะห์กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ

2) ผู้วิจัยได้จัดเวทีสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดประเด็นหรือแนวคำถามไว้ล่วงหน้าก่อน และผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้โดยการบันทึกภาคสนามและ ทำการสรุปสาระสำคัญที่ได้ในรูปแบบแผนที่ความคิด (Mind Map) อีกทั้งใช้การถอดความหลังที่สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม และการลงพื้นที่ (After Action research, AAR)

3) ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ มุ่งสู่การผลิตผลผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ โดยเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ประชุมร่วมกันชี้แจงการตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ของแต่ละอำเภอและคัดเลือกสถานที่เหมาะสมเป็นที่ตั้งและดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ 4) ให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ จัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ 5) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สถานที่ตั้งกลุ่มเครือข่ายแต่ละอำเภอ 3 กลุ่ม คือ อำเภอเมือง อาเภอภูเขียว และอำเภอคอนสวรรค์ สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองและสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตแบบอินทรีย์เต็มรูปแบบ 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยน และ 3) กลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชนผู้สนใจปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ 2. การให้ความรู้กระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิและการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามกระบวนการผลิตเกษตรแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจแบบยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ 87.41) 3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 3 ศูนย์ แต่ส่วนใหญ่กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม แต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าในโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ให้เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ เกิดกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ภายหลังการสร้างความรู้ความเข้าใจของการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ โดยสมาชิกกลุ่มฯจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบและสถานที่ในการตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ในแต่ละอำเภอเป้าหมาย สามารถจำแนกข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ชนิดของพืช พื้นที่การปลูกของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ สามารถจำแนกได้เป็น 7 กลุ่ม และสามารถจำแนกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ตามความพร้อมของการผลิตแบบอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Busara Limnirankun, Phruek Yipmantasiri (2011 : 23) ที่พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อและคุณค่าในระบบการผลิตข้าวอินทรีย์มีการใช้กลยุทธ์ด้านคุณค่าด้วยการให้ความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองในเรื่องของระบบคุณค่าของคนเป็นสำคัญด้วยว่า มิติด้านคุณค่าสามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้มากกว่า มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคมและมิติด้านกายภาพและชีวภาพ และดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการประชุมชี้แจง

การตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิของ แต่ละอำเภอ รวม 3 ครั้งกระบวนการผลิตของกลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์มีจำนวนสมาชิกของกลุ่มนั้นมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง ดังแนวคิดของ Wira Phak-uthai et al,. (2009 : 4) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนากลุ่มควรรวมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละไม่ต่ำกว่า 20 ราย โดยกลุ่มแรกจะไม่มีการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการผลิต ส่วนการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดการ เนื่องจากผลผลิตจะขายในรูปของพืชวัตถุดิบเกือบทั้งหมดยังไม่มีการนำไปแปรรูป ส่วนกลุ่มที่สองจะพยายามลดการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอนของการผลิตเนื่องจากเกษตรกรบางรายอยู่ในระหว่างกระบวนการผลิตใช้สารอินทรีย์ทดแทน เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการใช้สารเคมีมากและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้จริง อีกทั้งยังสามารถผลิตได้เองด้วยกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน สำหรับกลุ่มที่สามมีการใช้สารอินทรีย์ทดแทนมากขึ้น แต่เนื่องด้วยภาระการผลิตมีมากจึงไม่มีเวลาเข้ามาร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง จึงยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นเท่าไร ดังนั้น จึงให้ข้อสังเกตว่า การพัฒนากลุ่มจะเกิดผลลัพธ์ที่น่าพอใจได้นั้น ควรต้องใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์ที่ต้องการเห็นผลสำเร็จของผู้อื่น หรือที่เรียกว่าเกษตรกรต้นแบบก่อน แล้วจึงจะกระทำตาม จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Busara Limnirankun and Phruek Yipmantasiri (2011 : 24) ที่ศึกษานวัตกรรมทางเกษตรที่สนับสนุนระบบผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ พบว่า เกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์เป็นเกษตรกรรายย่อย ในพื้นที่ราบลุ่ม ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 1-10 ปีในการปรับเปลี่ยนเป็นระบบการผลิตข้าวอินทรีย์ ส่วนใหญ่พบว่า ผลผลิตข้าวลดลง ร้อยละ 20-30 ระยะปรับเปลี่ยนใน 3 ปีแรก แต่ถูกชดเชยด้วยราคาที่สูงขึ้น และแรงจูงใจด้านราคาเป็นแรงขับเคลื่อนหลักที่ทาให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ มีนวัตกรรมในการลดต้นทุนการผลิต เช่นการผลิตข้าวนาหยอด การคัดเลือกพันธุ์เอง การจัดการวัชพืชโดยใช้การควบคุมระดับน้ำ การจัดการศัตรูพืชโดยการทำงานำ้หมักชีวภาพ เป็นต้น

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตรให้กับสมาชิกกลุ่ม ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิตดาวเรืองอย่างง่ายๆด้วยวิธีการที่ปลอดภัย วิธีการดูแลรักษาให้ดาวเรืองเจริญเติบโตงอกงาม และการขยายพันธุ์ดาวเรืองด้วยวิธีการปลูกใช้ต้นกล้าย้ายปลูกลงในแปลงปลูกได้อย่างเหมาะสมในแต่ละชนิด ซึ่งสามารถ

นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปขยายผลออกไปจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวได้ ชุดความรู้ที่กลุ่มเกษตรกร สามารถนำไปใช้ได้โดยตรงคือ ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมดิน ต้นทุนการผลิต การขยายพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา แต่ความรู้ด้านการแปรรูป การสร้างบรรจุภัณฑ์ การขนส่งผลผลิตและการจัดจำหน่ายต้องมีการประยุกต์เพื่อนำไปใช้ให้เหมาะกับเกษตรในแต่ละรายและแต่ละกลุ่ม ต่อไปเนื่องจากความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่ต้องใช้ประสบการณ์และการบูรณาการจากหลายส่วนประกอบกัน โดยกำหนดแนวทางแก้ไขเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อโครงการเฉลี่ยในทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก (4.38 คิดเป็นร้อยละ87.41) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร จังหวัดชัยภูมิ สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจและปรับทัศนคติของเกษตรกรให้สนใจเข้ามาร่วมกลุ่มเพื่อเรียนรู้กระบวนการแบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้นและมีความตระหนักในเรื่องการดูแลสุขภาพ เนื่องจากการเข้ามาร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านการผลิต กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์และกระบวนการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเลือกชนิดและวิธีการใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ มุ่งเฉพาะแต่การประเมินประสิทธิผลต่อพืชหลักที่ปลูก โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการเกษตรหรือนิเวศการเกษตร แต่สาหรับเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นการเกษตรแบบองค์รวมจะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การรักษาแหล่งน้ำให้สะอาดและการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพของฟาร์ม ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จะประสบความสำเร็จได้ เกษตรกรจำเป็นต้องเรียนรู้กลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงปฏิเสธการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปุ๋ยเคมี เนื่องจากสารเคมีการเกษตรเหล่านี้มีผลกระทบต่อกลไกและกระบวนการของระบบนิเวศ นอกเหนือจากการปฏิเสธการใช้สารเคมีการเกษตรแล้วเกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของวงจรของธาตุอาหาร การประหยัดพลังงานการอนุรักษ์ระบบนิเวศการเกษตรและการฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งถือได้ว่าเกษตรอินทรีย์เป็นการบริหารจัดการฟาร์มเชิงบวก (Positive Management) การจัดการเชิงบวกทำให้เกษตรอินทรีย์แตกต่างอย่างสำคัญ จากการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีแบบปล่อยปะละเลยหรือเกษตร

ปลอดสารเคมีและเกษตรไร้สารพิษที่เฟื่องฟูในบ้านเรามานานหลายปี เนื่องจากเกษตรอินทรีย์เป็นการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการทำฟาร์มเชิงสร้างสรรค์การดำเนินการวิจัยและอบรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้จึงสอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายของทางชีวภาพ โดยมีการจัดระบบจัดการนิเวศวิทยาที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮาร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่นปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความสมบูรณ์เพื่อให้พืชสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเองรวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ตลอดจนไม่ใช้พืช สัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรม หลักการสำคัญ 4 ข้อของเกษตรอินทรีย์ คือ สุขภาพนิเวศวิทยา ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuth Srikwan (2012 : 2) ได้ศึกษาการส่งเสริมการทาเกษตรอินทรีย์และการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานของเกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์การวิจัย 1) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และ 2) ศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยกระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานให้แก่เกษตรกรในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยทากับกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการรับการส่งเสริมการทำการเกษตรอินทรีย์ด้วย กระบวนการบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน จำนวน 51 คน/ครัวเรือน ซึ่งเป็นเกษตรกรในตาบลต่างๆ 12 ตำบล โดยเข้ารับการส่งเสริมทำเกษตรอินทรีย์และรับกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานเกี่ยวกับดิน พันธุ์พืช พัฒนาการของพืช ระบบนิเวศน์ในแปลงปลูก พืช ปุ๋ย สัตว์ศัตรูข้าวแมลงศัตรูพืช โรคพืชและการกาจัดวัชพืชน้ำและสารเคมี รวมทั้งกาหนดให้เกษตรกรทดลองทาการผลิตเกษตรอินทรีย์ในแปลงปลูกของตนเอง ทั้งที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว หรือเพิ่งเริ่มผลิตใหม่พร้อมๆ กับการรับการส่งเสริมทำการประเมินความรู้จากการส่งเสริมและเปรียบเทียบพฤติกรรมการทาการเกษตรระหว่างก่อนกับหลังรับการส่งเสริม พบว่า 1) หลังรับการส่งเสริมเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารศัตรูพืชโดยวิธี ผสมผสานแตกต่าง จากก่อนรับการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ หลังรับการส่งเสริมมีความรู้ความเข้าใจสูงกว่าพฤติกรรมการทำการเกษตรของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรงดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี

และหันไปใช้ชีววิธี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของระบบเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ต้องการให้ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี 2) เกษตรกรประสบปัญหาสาคัญเรื่องการขาดเงิน ทุนหมุนเวียนสาหรับทำการเกษตรและปัญหาเงินไม่เหลือออมทั้งก่อนและหลังรับการส่งเสริมแต่แนวโน้มของปัญหาลดลง เนื่องมาจากรายจ่ายการซื้อปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพสาหรับการเกษตรอินทรีย์จะลดต่ำลงในระยะยาว เพราะเกษตรกรผลิตขึ้นมาใช้เอง แม้ว่าเกษตรกรงดใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีแต่ในช่วงระหว่างรับการส่งเสริมเกษตรกรประสบปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการลดและงดใช้เนื่องจากความเคยชินและพื้นที่เกษตรกรรมข้างเคียงยังไม่ลดหรืองดใช้และปัญหาภายหลังรับการส่งเสริม คือ ผลผลิตยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 3. เกิดศูนย์การเรียนรู้และแปลงสาธิตการผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์สู่ผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืน จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 3 ศูนย์ ในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 ศูนย์ ดังนี้ 1) ศูนย์อำเภอเมือง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 73/3หมู่ 6 บ้านชีลองใต้ ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีนายศักดิ์ชาย พิเศษฤทธิ์ เป็นประธานศูนย์ 2) ศูนย์อำเภอคอนสวรรค์ ตั้งอยู่เลขที่ 167 หมู่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000 มี นายอมรรัตน์ กล้าประจัญ เป็นประธานศูนย์ 3) ศูนย์อำเภอภูเขียว ตั้งอยู่ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ 7 บ้านกุดโคลน ตำบลโคกสะอาด อำเภอภูเขียว จัหวัดชัยภูมิ นางกนกรัตน์ กรงกลาง เป็นประธานศูนย์ การจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นกลไกส่งเสริมการเกษตรในการบูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานกับเกษตรกรในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาการเกษตรกรผลิตดาวเรืองแบบอินทรีย์ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในศูนย์ มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน ซึ่งเกษตรกรในชุมชนสามารถเข้ารับการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรและแผนที่กำหนด สำหรับวิธีการเรียนรู้ เน้นหลักการเรียนรู้จากของจริงในฐานเรียนรู้ต่างๆ และลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้ มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ เกษตรกรต้นแบบ แปลงเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ และฐานเรียนรู้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินการพัฒนากระบวนการผลิตทางการเกษตรแบบองค์รวม เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติเชิงบวก กลุ่มกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ ให้ความสนใจเข้าร่วมกลุ่ม เนื่องจากการเข้ามาร่วมกิจกรรมกับโครงการวิจัยทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านการผลิต กระบวนการเข้าสู่มาตรฐานอินทรีย์และกระบวนการทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์รับรอง

มาตรฐานแปลงเกษตรแบบอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ แต่ส่วนใหญ่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน 1-2 ปี จึงยังไม่ได้รับตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม แต่เมื่อผ่านระยะดังกล่าวแล้วคาดว่าในโอกาสต่อไปจะมีการตรวจและการรับรองแปลงตามมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yongyuth Srikwan (2012 : 2) ที่วิจัยพบว่า แม้ว่าเกษตรกรงดใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีในช่วงระหว่างรับการส่งเสริมเกษตรกรประสบปัญหาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการลดและงดใช้เนื่องจากความเคยชินและพื้นที่เกษตรกรรมข้างเคียงยังไม่ลดหรืองดใช้และปัญหาภายหลังรับการส่งเสริม คือ ผลผลิตยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) สานักงานเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ควรเข้ามาหนุนเสริมให้ความรู้และพัฒนากระบวนการเกษตรแบบอินทรีย์ของเกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เพื่อให้กระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ของเกษตรกรได้มาตรฐานมากยิ่งขึ้น

2) ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดชัยภูมิ ควรให้ความรู้สนับสนุน และส่งเสริมให้เกษตรกรใช้สารอินทรีย์ ทดแทนการใช้สารเคมีในการผลิตให้มากขึ้น

3) สานักงานพาณิชย์จังหวัด และการค้าภายในจังหวัดชัยภูมิ ควรบูรณาการการทำงานร่วมกันและควรมีนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตแบบอินทรีย์ทุกชนิดให้แก่กลุ่มเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม 4) กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ต้องมีการขับเคลื่อนศูนย์รับรองมาตรฐานแปลงเกษตรแบบอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ ให้สามารถบริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบ และได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากลให้กับเกษตรกรต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการสร้างเสริมศักยภาพกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิให้ประสบความสำเร็จในการบริหารกลุ่มอย่างยั่งยืน

2) ควรมีการศึกษาผลการฝึกอบรมของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ต่อสัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติตามหลักเกษตรอินทรีย์

3) ควรมีการจัดการความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เรื่อง ระบบการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์วิถีชัยภูมิ

องค์ความรู้ใหม่

1. ได้กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ เป็นผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ

2. ได้ฐานข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของพืช พื้นที่การปลูก ผลิตภัณฑ์และสินค้าของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตดาวเรืองเพื่อเข้าสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิที่มีมาตรฐานผลิตภัณฑ์

3. ได้ศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารและเกษตรกรในจังหวัดชัยภูมิ มีกระบวนการผลิตแบบอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตและสร้างผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืนได้

References

Busara Limnirankun and Phruek Yipmantasiri (2011). *Agricultural innovations supporting the organic rice production system of smallholder farmers in northern Thailand.* Chiang Mai: Faculty of Agriculture. Chiang Mai University.

Inturaporn Mongkhonkhajornkitti. (2562). The Development a Potential and Production System of Network Community Enterprise for Organic Way of Chaiyaphum. *Journal of Graduate MCU KhonKaen Campus,* 16(2), 168-181.

Thai Organic Agriculture Foundation (MGR). (2016). *Organic Farming Certification Manual (PSC).* Bangkok : Limited edition.

Wira Phak-uthai et al,. (2009). The expansion and development of the supply chain management system. Kasetsart Sathorn and Chatuchak District Chaiyaphum Province. Bangkok : Thailand Research Fund.

Yongyuth Srikwan.(2012). *Organic farming promotion and integrated pest management.* Chiang Mai : Maejo University.

แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Guidelines for the Implementation of the Quality Assurance System of Curriculum Instructors in the Buddhism and Philosophy Program, Mahamakut Buddhist University

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Phrakhru Paladsuwattanametakhun
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Email: boontom.2002@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 2) เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา 3) เพื่อพัฒรูปแบบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปใช้ในการบริหารหลักสูตร พื้นที่ในการวิจัยคือ ส่วนงานของมหาวิทยาลัยที่เปิดการสอนสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยสัมภาษณ์อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 11 ท่าน เครื่องมือวิจัยในการรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลแล้วตรวจความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลวิจัยพบว่า

การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ที่ดำเนินการอยู่ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะอาจารย์ประจำหลักสูตรยังขาดความความรู้ความเข้าใจและไม่มีเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนช่วยในการจัดเก็บข้อมูลและเอกสาร ถ้ามีการดำเนินงานที่ชัดเจนจะก่อให้เกิดการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรมีประสิทธิภาพ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ควรสร้างรูปแบบในการนำระบบเทคโนโลยีไปใช้จัดเก็บข้อมูลการดำเนินงานของหลักสูตรที่สามารถเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย จัดทำระบบบูรณาการฐานข้อมูลสารสนเทศทุกด้านตามภารกิจหลัก โดยใช้คู่มือปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษา จัดอบรมให้ความรู้สร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานจะส่งผลให้มีการพัฒนาผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของทุกองค์ประกอบ แนวทางการดำเนินงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรให้เป็นไปตามรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยมีคู่มือปฏิบัติงานในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา และสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบผ่านกระบวนการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การดำเนินงาน; ประกันคุณภาพการศึกษา; อาจารย์ประจำหลักสูตร

Abstract

The objectives of this qualitative research were (1) to study the procedure of the internal quality assurance system (2) to construct the model of the procedure for the quality assurance system of curriculum instructors in the Buddhism and Philosophy program, and (3) to present the procedure for the quality assurance system of curriculum instructors in the Buddhism and Philosophy program, Mahamakut Buddhist University. The sample group was 11 curriculum instructors in any campus of Mahamakut Buddhist University. The instrument used was the in-depth interview form with correction and content analysis. Based on the finding of this investigating, it was concluded that The procedure of the curriculum quality assurance system of the Buddhism and Philosophy program did not work as it should be because of that the lack of curriculum instructors' understanding and knowledge and the lack of support staffs to manage the document and data. If the responsibilities were assigned clearly, the curriculum quality assurance system of the Buddhism and Philosophy program was effectively; To affect for developing the overall result based on all indicators, the curriculum quality assurance system of the Buddhism and Philosophy program should construct the model

for using technology in order to manage the curriculum data linked to the university's database, create integrated database system of all information according to the main mission by using the quality assurance handbook and generate the training for procedure understanding; The curriculum instructors' procedure methods were based on formed model with the quality assurance handbook and studying system through any training continuously

Keyword: Operations; Education Quality Assurance;
Professor Regular Course

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญ ที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานในทุกระดับทั้งอาจารย์ประจำหลักสูตรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันเป็นระบบ มุ่งไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ปัจจัยผลักดันที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยอย่างต่อเนื่อง มีทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน อันได้แก่ กระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความจำกัดของทรัพยากร ความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น และความต้องการแรงงานที่มีศักยภาพสูงขึ้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 6 (Ministry of Education, 2003 : 25) ที่ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องส่วนระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวมาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วยมาตรฐานย่อยด้านต่างๆ 4 ด้าน (1) ด้านการผลิตบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการรับนักศึกษาเข้าเรียน ที่มีคุณสมบัติ และจำนวนตรงตามแผนการรับนักศึกษาและสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพสถาบันผลิตบัณฑิตได้ตามคุณลักษณะ จุดเน้นของสถาบันตรงตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดให้มีข้อสนเทศที่ชัดเจนเผยแพร่ต่อสาธารณะใน

เรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน คณาจารย์ ที่ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในและนอกหลักสูตรและตอบสนองความต้องการของนักศึกษา (2) ด้านการวิจัย สถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินพันธกิจด้านการวิจัยอย่างมีคุณภาพประสิทธิภาพ และภายใต้จุดเน้นเฉพาะ โดยมีการดำเนินการตามนโยบาย แผน งบประมาณ มีการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิจัย บุคลากรให้มีสมรรถนะในการทำวิจัย ส่งเสริมและสร้างเครือข่ายการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอกสถาบันเพื่อให้ได้ผลงานวิจัย ผลงานประดิษฐ์และริเริ่มสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ มีประโยชน์สนองยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในวงกว้างและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชน (3) ด้านการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม สถาบันอุดมศึกษามีการให้บริการทางวิชาการที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งในวงกว้างและกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงทั้งในและต่างประเทศซึ่งอาจให้บริการโดยการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับสถาบันและระดับบุคคลได้ในหลายลักษณะ อาทิการให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การค้นคว้าเพื่อแสวงหาคำตอบให้กับสังคม การให้บริการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ การจัดให้มีการศึกษาต่อเนื่องบริการแก่ประชาชนทั่วไป การให้บริการทางวิชาการนี้ สามารถจัดในรูปแบบของการให้บริการแบบให้เปล่าหรือเป็นการให้บริการเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนเป็นรายได้หรือข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมสถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนหรือบุคลากรของสถาบันได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและมีสุนทรียะต่อศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ มีวิถีชีวิตที่ปรารถนาและเรียนรู้วิธีการจัดการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่ไม่พึงปรารถนาได้ สถาบันมีการควบคุมการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ การดำเนินงานด้านการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมของสถาบัน สำนักมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา ได้กำหนดให้หลักสูตรหรือสาขาวิชาจะต้องจัดทำประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรหรือสาขาวิชา ในปี พ.ศ. 2557 (Office of Higher Education Commission, 2015 : 44) โดยพิจารณาองค์ประกอบในการประกันคุณภาพหลักสูตร 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่สำคัญในการกากับมาตรฐานบัณฑิตหรือนักศึกษา อาจารย์ หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียน และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตร ได้เชื่อมโยงไปกับตัวบ่งชี้การดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน โดยมีตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นข้อมูลพื้นฐานเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ตัวบ่งชี้เชิงปริมาณเกี่ยวกับคุณวุฒิ ตำแหน่งทางวิชาการและผลงานทางวิชาการของอาจารย์ สำหรับตัวบ่งชี้เชิงคุณภาพจะเน้นที่กระบวนการ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรที่คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาจัดทำขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับการประเมินเพื่อการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ประกาศไว้ในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ทั้งนี้ได้กำหนดให้รายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร (IQA ระดับหลักสูตร) และรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตร (มคอ.7) เป็นรายงานฉบับเดียวกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการจัดทำรายงานของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาและสามารถรายงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์การสรุปผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับหลักสูตร มีองค์ประกอบในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 6 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษาองค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมินผู้เรียนและองค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังมีประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558 (Bureau of Higher Education Standards and Evaluation, 2015 : 15) ได้กล่าวว่า “อาจารย์ประจำหลักสูตร” หมายถึง อาจารย์ประจำที่มีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตรที่เปิดสอน ซึ่งมีหน้าที่สอนและค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาดังกล่าว ทั้งนี้ สามารถเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรหลายหลักสูตรได้ในเวลาเดียวกันแต่ต้องเป็นหลักสูตรที่อาจารย์ผู้นั้นมีคุณวุฒิตรงหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาของหลักสูตร “อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร” หมายถึง อาจารย์ประจำหลักสูตรที่มีภาระหน้าที่ในการบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ตั้งแต่การวางแผน การควบคุมคุณภาพ การติดตามประเมินผลและการพัฒนา

หลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องอยู่ประจำหลักสูตรนั้นตลอดระยะเวลาที่จัดการศึกษาอาจารย์เป็นปัจจัยป้อนที่สำคัญของการผลิตบัณฑิต ผู้เกี่ยวข้องต้องมีการออกแบบระบบประกันการบริหารและพัฒนาอาจารย์ เพื่อให้ได้อาจารย์ที่มีคุณภาพเหมาะสมของหลักสูตร และมีการส่งเสริมให้อาจารย์ปฏิบัติงานตามวิชาชีพ ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนระยะยาว และกิจกรรมการดาเนินงาน ตลอดจนการกำกับดูแล และการพัฒนาคุณภาพ การวางระบบประกันคุณภาพอาจารย์ เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้อาจารย์ที่มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดและมีพัฒนาการเพิ่มยิ่งขึ้นด้วยการวางแผนและการลงทุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อให้อัตรากำลังอาจารย์มีจำนวนเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาที่รับเข้าในหลักสูตร มีจำนวนอาจารย์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางสาขาวิชาของหลักสูตร และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการผลิตบัณฑิต และความก้าวหน้าในการผลิตผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องจากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าสาขาวิชาจะต้องจัดทำประกันคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร โดยพิจารณาองค์ประกอบในการประกันคุณภาพหลักสูตร 6 องค์ประกอบ 14 ตัวบ่งชี้ เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการในการควบคุมคุณภาพตรวจสอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพอย่างเป็นระบบ ที่หน่วยงานต้องบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญ และมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร จากการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านมา ประเด็นปัญหาหลายองค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ไม่สามารถเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ระดับบัณฑิตศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อสร้างรูปแบบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. เพื่อนำรูปแบบการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยไปใช้ในการบริหารหลักสูตร

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัยกล่าวคือ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยแล้วนำไปสู่การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากนั้นจึงมาออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การออกแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เหตุผลในการใช้รูปแบบดังกล่าวเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษาการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เกี่ยวกับการแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยคุณลักษณะสำญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยมากที่สุด 5 ประการ ดังนี้

1. ทำการวิจัยในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริงของกรณีศึกษา คือ ส่วนงานที่จัดการศึกษาหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามตามแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบได้ตามความสมัครใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเองโดยการพูดคุยหรือการสนทนากัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าเหมือนถูกบังคับให้ตอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการบันทึกทุกเรื่องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยก็ได้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ และอาศัยกรอบแนวคิดในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเป็นสากล เป็นที่ยอมรับและเข้าใจโดยทั่วไปมาใช้ปรับในรายละเอียดให้เหมาะสมกับบริบทของการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตรดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และให้ความหมายเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับการการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้ข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์เอกสาร เป็นต้น ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนาปรากฏการณ์ที่พบ ข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลข

4. การติดต่อได้ทำหนังสือขออนุญาตผู้บังคับบันชาจากส่วนงานและติดต่อโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการขอเข้าพบเพื่อพูดคุย และอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรได้ทราบและชี้แจงถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ที่จะนำกลับมาใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

5. การใช้วิธีวิจัยที่มีความยืดหยุ่น โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกตามแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อให้ได้แนวคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ หากทำการสัมภาษณ์จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางครั้ง อาจต้องมีการปรับคำถามให้

เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้ จะไม่เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการเก็บข้อมูลการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคืออาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยโดยการเก็บข้อมูลจะพิจารณาจากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In DepthInterview) กับผู้ให้ข้อมูล (2) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย และเพื่อความชัดเจนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด และเพื่อไม่ให้การสัมภาษณ์นั้นดูเป็นทางการมากเกินไปจนผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอึดอัดไม่สะดวกใจในการให้ข้อมูล และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัยที่กำหนดไว้ 2 ประเด็นหลัก คือ (1) แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา (2) บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาขั้นตอนที่สอง การวิจัยเอกสารเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการค้นคว้าทางเอกสารจะแบ่งออกเป็นเอกสารข้อมูลเดิม และเอกสารที่เป็นข้อมูลรองทุติยภูมิ กล่าวคือ เอกสารข้อมูลเดิมเป็นเอกสารหรืองานเขียนต้นฉบับ เป็นข้อมูลแรกที่ปรากฏ เช่น จดหมายเหตุ บันทึก หรือเป็นข้อมูลที่เก็บจากแหล่งกำเนิดข้อมูลโดยตรง ส่วนข้อมูลรองหรือข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่คัดลอกมาจากคนอื่นอีกที ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรง อย่างไรก็ดี ข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ล้วนมีประโยชน์ในการเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงได้เป็นอย่างดีเพื่อนำไปสู่แนวทางที่ดีที่สุด ซึ่งในการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ของ

อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้วิจัยได้ใช้เอกสารข้อมูลทั้ง 2 ประเภท

3. ประชากรในการวิจัยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงเฉพาะอาจารย์รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาจำนวน 11 ท่าน ที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตร้อยเอ็ด ล้านนาเชียงใหม่ และอีสานที่เปิดสอนอยู่ในปีการศึกษา 2560

4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ก. ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการติดต่อประสานไปยังผู้ให้ข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้ 1) ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งบางส่วนเป็นการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ และบางส่วนเป็นการติดต่อประสานด้วยตัวผู้วิจัยเอง เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาเตรียมความพร้อมในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้า

2) ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งในเรื่องของวันเวลา และสถานที่ เพื่อไม่ให้เสียเวลาทั้งสองฝ่าย

ข. ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เริ่มจากการเดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจนแล้วเสร็จ ดังนี้

1) เดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มต้นจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐมเป็นอันดับแรกแล้วไปที่วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดวิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่

2) การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ค. ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วเสร็จ จนถึงการจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป ดังนี้

1) เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยเป็นผู้จดและบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จึงสะดวกต่อการนำมาสังเคราะห์ข้อมูล

2) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล

3) เมื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาหาข้อสรุปก่อนำมาอภิปรายผลต่อไป

4) นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่นๆ ที่ได้รับ

5) กำหนดรูปแบบการแสดงข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการจัดระเบียบโครงสร้างและหาความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา เป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (Descriptive) ส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เนื้อหา (ContentAnalysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเช่นกัน ดังนั้น เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อบูรณาการและหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบโดยในส่วนของการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ จากนั้นรำข้อมูลมานำเสนอเป็นข้อค้นพบ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปการตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัยต่อไป

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Ccontent Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนา เป็นการวิเคราะห์ทั้งความหมายทางภาษาโดยตรงจากเอกสารหรือตัวบทและความหมายทางความรู้สึกหรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ รวมถึงการตีความทางบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้วย เป็นการวางเค้าโครงของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลโดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทั่วไปและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

2) อภิปรายผลจากข้อมูลที่นำเสนอ โดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์เอกสารไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้นๆ ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งอาศัยข้อมูลจากเอกสารทั้งของราชการและเอกชน มาประกอบ การวิเคราะห์และเรียบเรียงรวบรวมเพื่อสนับสนุนในการตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ปรากฏ ดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารและจัดการหลักสูตร การจัดการศึกษาและพัฒนาอาจารย์ (1) การกำหนดคุณสมบัติอาจารย์มีความสอดคล้องกับบริบทปรัชญา วิสัยทัศน์ของหลักสูตรเพียงใด? สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า การกำหนดคุณสมบัติอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) เป็นไปตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2558 และอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่านมีวุฒิการศึกษาที่ตรงและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานอาจารย์ประจำหลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการและปรัชญาของหลักสูตรโดยมุ่งเน้นส่งเสริมผลิตมหาบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (2) ท่านได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาเพียงใด?สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้ร่วมกันบริหาร โดยได้วางระบบและกลไกในการบริหารหลักสูตร มีการจัดหาทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอนและการวิจัยอย่างเพียงพอ จัดทำรายงานการประเมินตนเอง เพื่อการประเมินคุณภาพของหลักสูตรตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานที่ระบุไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2) เพื่อการประกันคุณภาพหลักสูตรและการเรียนการสอน

และวางแนวทางในการบริหารหลักสูตรที่กำหนดขั้นตอนการบริหารหลักสูตรประจำปีการศึกษา โดยพิจารณาจากจำนวนตัวบ่งชี้บังคับและตัวบ่งชี้รวมในแต่ละปีและรายงานผลการประเมินต่อบัณฑิตวิทยาลัย (3) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของหลักสูตรที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างไรบ้าง?สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรทุกท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของหลักสูตรได้จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของหลักสูตรที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร บางส่วนให้กระชับโดยการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเสริมเพิ่มเติมส่วนที่สังคมหรือประเทศชาติต้องการพัฒนาในฐานะเป็นองค์กรที่ผลิตมหาบัณฑิตที่เป็นตัวตัวอย่างของสังคมในการชี้นำทางด้านความรู้และความประพฤติในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของหลักสูตร เพื่อผลิตนักการศึกษาระดับมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ผลงานวิจัย และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงพันธกิจของสถาบันทั้ง 4 ด้าน

2. ด้านระบบประกันคุณภาพ (1) ท่านมีส่วนร่วมในกระบวนการด้านประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไรสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ได้ข้อสรุปว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่าน ถึงแม้จะมีหลักการที่ว่าหัวใจของความสำร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มาจากการมีส่วนร่วมของอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่าน ตลอดถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากรเจ้าหน้าที่ทุกท่าน แต่ยังมีปัจจัยหลายด้านที่ทำให้อาจารย์ประจำหลักสูตรแสดงพฤติกรรมการไม่เข้าร่วมในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ถึงแม้ว่าแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรจะระบุให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรร่วมกันดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร (2) ในฐานะอาจารย์รับผิดชอบหลักสูตรได้วางแนวทางการพัฒนาระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไรสรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาได้มีกระบวนการทำงานที่เริ่มต้นจากการวางแผน การดำเนินงานตามแผน การตรวจสอบประเมิน และการปรับปรุงพัฒนา เพราะมาตรฐานเป็นกรอบสำคัญในการดำเนินงานของหลักสูตร อย่างไรก็ตามในปัจจุบันได้ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้การประเมินคุณภาพการศึกษามีความสอดคล้อง

ไปในแนวทางเดียวกันในด้านของกลไกการประกันคุณภาพ ได้มอบหมายให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรติดตามตรวจสอบ ประเมิน และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ได้ประสานข้อมูลกับอาจารย์ประจำหลักสูตรในแต่ละแห่งที่เปิดการเรียนการสอน ประสานงานและผลักดันให้เกิดระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถใช้งานร่วมกันได้ในทุกแห่งที่เปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เพราะระบบสารสนเทศที่ดี มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษา และส่งผลต่อคุณภาพในทุกขั้นตอนการ

ดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติงานประจำการตรวจสอบประเมินตลอดจนถึงการปรับปรุงและพัฒนา (3) มีการดำเนินการประกันคุณภาพตามองค์ประกอบและเกณฑ์การประเมินที่กำหนดอย่างต่อเนื่องเพียงใด?สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักสูตรได้ดำเนินการประกันคุณภาพตามองค์ประกอบได้ดำเนินการตามองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) กำกับมาตรฐาน 2) บัณฑิต 3) นักศึกษา 4) อาจารย์ 5) หลักสูตรการสอนและการประเมินผู้เรียนและ 6) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เริ่มกระบวนดำเนินการวางแผนการตามองค์ประกอบเก็บข้อมูลบันทึกผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้นปีการศึกษา วางแผนปรับปรุงและดำเนินการปรับปรุงตามผลการดำเนินตามองค์ประกอบ และได้นำข้อเสนอแนะจากผลการประเมินของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในมาวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน ตลอดปีการศึกษาได้ดำเนินการจัดประชุมอาจารย์ประจำหลักสูตรเพื่อพิจารณาและติดตามผลการดำเนินงานของหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (4) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไร? สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตร มีการพิจารณากำหนดปัจจัยตัวชี้วัดและหลักฐานแสดงให้มีความเหมาะสมกับบริบทของหลักสูตร มีการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรประชาสัมพันธ์หลักสูตรสอบคัดเลือกผู้เข้ามาศึกษาและได้ปฐมนิเทศและประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรโครงการกิจกรรมพัฒนานักศึกษาตามแผนปฏิบัติการประจำปี ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล และรายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตร

(5) หลักสูตรได้สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรเพียงใด? สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า หลักสูตรได้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยนำกระบวนการประกันคุณภาพมาใช้ในขั้นตอนต่างๆ เช่น ในหน้าที่การสอนต้องมีการพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอนที่เน้นนักศึกษาเป็นสำคัญ สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และได้เลือกวิธีการประเมินผลการเรียนหลากหลายและเหมาะสม นำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (6) ท่านนำผลการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรอย่างไร?สรุปเป็นความจริงขั้นพื้นฐาน (Grounded Theory) ได้ว่า ผลจากการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการของหลักสูตรในปีที่ผ่านมาว่าต้องปรับปรุงพัฒนาการบริหารหลักสูตรในด้านใดบ้าง การบริหารจัดการของหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล ก็ได้ตรวจสอบจากการประเมินอันจะปรับปรุงการผลิตผู้สำเร็จการศึกษาของหลักสูตรได้อย่างตรงการทำตามแผนการประเมินผลและการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษามีประโยชน์แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนักศึกษามีหลักประกันและ ความมั่นใจว่าหลักสูตรจะจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและอาจารย์ประจำหลักสูตรได้ทำงานอย่างมืออาชีพ ได้ทำงานที่เป็นระบบที่ดี มีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้บริหารได้ใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ ได้นำผลการตรวจประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย”สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า แนวทางการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรสาขาวิชาพุทธ

ศาสนาและปรัชญาที่ดำเนินการอยู่ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะอาจารย์ประจำหลักสูตรยังขาดความความรู้ความเข้าใจและไม่มีเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนช่วยในการจัดเก็บข้อมูลและเอกสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sirilak Chaiyawong (2013 : 26) ประเด็นปัญหาสำคัญอันดับแรก คือ บุคลากรสนับสนุนการจัดทำ SAR มีไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่คิดวิเคราะห์/จัดระบบ/รับผิดชอบงานด้านการประกัน

คุณภาพการศึกษาโดยตรง ไม่เห็นประโยชน์ของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงประเด็นปัญหาเรื่องภาระงานมากล้นมือ ไม่มีเวลาทำ SAR นั้น ก็อาจสะท้อนไปถึงความเหมาะสมของระบบและกลไกในการทำงาน ความเหมาะสมของเนื้องาน (ความยากของงาน/เป้าหมาย) และศักยภาพของตัวผู้ปฏิบัติงานในการบรรลุเป้าหมายการสร้างความตระหนักให้แก่อาจารย์ประจำหลักสูตรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aranya Kimphira, (2009 : 97) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ จึงไม่ตระหนักถึงภาระงานประกันคุณภาพการศึกษา แต่หากเมื่อบุคลากรมีความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญขั้นตอนในการดาเนินงานแล้ว ก็จะส่งผลให้สามารถดำเนินงานประกันคุณภาพได้อย่างสมบูรณ์ การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาทำให้อาจารย์ประจำหลักสูตรและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การดำเนินงานที่ชัดเจนก่อให้เกิดการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับหลักสูตรมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chananchida Rattanaprani (2010 : 34) พบว่า การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทำให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และมีคู่มือดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้นำกลยุทธ์ดังกล่าวนั้น ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunsin Asasana (2007 : 104) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้คู่มือปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phansukit Thathong and lanna Muenchan (2013 : 61)

พบว่าการควบคุมคุณภาพ โดยการให้ความรู้แก่บุคลากร และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากเมื่อบุคลากรเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว ย่อมส่งผลถึงการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ตามแนวทาง PDCA ย่อมเป็นเรื่องที่ง่าย และสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือการทำงานให้เป็นส่วนหนึ่งของงานประจำได้

2. จากการศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานนำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาได้ใช้คู่มือดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพซึ่งหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาได้ดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา และกำหนดให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sriwilai Nirarat (2015 : 14) พบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาช่วยในการบริหารจัดการรายงานผลการดำเนินการในฐานข้อมูลหลักสูตร และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะ และระดับสถาบัน ที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาจัดทำขึ้น สองคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร และเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานพร้อมทั้งเก็บหลักฐานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการประเมินคุณภาพ ภายในหรือประเมินคุณภาพภายนอก การจัดเก็บข้อมูลระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานเพื่อการประเมินภายในซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suphawadi Trirat (2010 :79) กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง 3) ทำให้ผู้บริหารรับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจังเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Juthamas Kansilkhonburee (2016 : 92) พบว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ทั้งด้านความรู้ความประพฤติและมีความร่วมมือในการพัฒนาและบริหารหลักสูตรระหว่างสถาบันกับ

ภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพของหลักสูตร และจัดระบบการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรสายสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดทุกหลักสูตร และดำเนินงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านระบบกลไกการประกันคุณภาพอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยมีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่เหมาะสม และสอดคล้องกับพันธกิจของสถาบัน ตั้งแต่ระดับภาควิชาหรือหน่วยงานเทียบเท่า และดำเนินการตามระบบที่กำหนดมีการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมาปรับปรุงการทำงานและส่งผลให้มีการพัฒนาผการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suthamat Napphathat (2015 : 92) พบว่า คุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินการในภาพรวมและรายข้อคำถามอยู่ในระดับมาก ด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพในภาพรวมและรายข้อคำถามอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต

จากมากไปน้อยได้ ดังนี้ มากที่สุด คือ มีการกำหนดนโยบายและให้ความสำคัญเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยคณะกรรมการระดับนโยบายและผู้บริหารสูงสุดของสถาบัน รองลงมา คือ มีการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมาปรับปรุงการทำงาน และส่งผลให้มีการพัฒนาผลการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ของแผนกลยุทธ์ทุกตัวบ่งชี้ และน้อยที่สุด คือ มีแนวปฏิบัติที่ดีหรืองานวิจัยด้านการประกันคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานพัฒนาขึ้น และเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์

3. แนวทางการดำเนินงานของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์รับผิดชอบหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์รับผิดชอบหลักสูตร นำระบบพัฒนาอาจารย์อย่างมีรูปแบบโดยมีคู่มือการดำเนินการและสร้างความเข้าใจในระบบผ่านกระบวนการอบรมอย่างต่อเนื่อง ได้ทำผลงานด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (Bureau of Higher Education Standardsand Evaluation and Office of Higher Education Commission, 2017 : 34) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ต้องทำให้อาจารย์ในหลักสูตรมีคุณสมบัติที่เหมาะสมและเพียงพอโดยทำให้อาจารย์มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางสาขาวิชาที่เปิดให้บริการ และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการผลิตบัณฑิต อันสะท้อนจากวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทาง

วิชาการและความก้าวหน้าในการผลิตผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Priyaphorn Wong-anuttararot (2010 : 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้ 1) งานวิชาการ เป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ และค่านิยม ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งคนดีและมีความสุขในการดำรงชีวิตตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม 2) งานวิชาการ เป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียนเมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมากปริมาณงานด้านอื่น ๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย 3) งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ และการบริหารวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตรก็เป็นไปตามแผนนโยบายของมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Juthamas Kansilkhonburee (2016 : 92) พบว่าการบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้มีการกำหนดแผนและนโยบายด้านการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยควบคู่ไปกับการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพหลักสูตรทุกหลักสูตรให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ

อุดมศึกษาแห่งชาติได้เป็นอย่างดี และมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม จัดการเรียนการสอนมุ่งพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม และความรอบรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติหรือนานาชาติ อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีการส่งเสริมให้อาจารย์ทำเกณฑ์การวัดผล และประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา มีการวางระบบผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยตามความก้าวหน้าในศาสตร์สาขานั้นๆ ส่งเสริมให้จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ และส่งเสริมสนับสนุนให้นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และมีการวิจัย และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ควรนำระบบสารสนเทศมาใช้บริหารจัดการด้านการจัดเก็บข้อมูล และสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษาของหลักสูตร อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การแสดงผลและจัดทารายงาน SAR ตามตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรได้อย่างมีคุณภาพและจัดทำรายงานระบบสารสนเทศการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร

2) ควรจัดอบรมให้อาจารย์ประจำหลักสูตรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าใจการเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของหลักสูตร จัดรูปแบบของเอกสารหลักฐานให้เป็นหมวดหมู่ในการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง

3) ผู้บริหารควรกระตุ้นให้บุคลากรทุกคน มีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา และควรกำหนดมาตรการบทลงโทษ สำหรับผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

References

Aranya Kimphira. (2009). *The Implementation of Internal Educational Quality Assurance of Lampang Polytechnic Collage.* Lampang, Lampang Polytechnic Collage.

Bureau of Higher Education Standards and Evaluation. (2015). *Educational Quality Assurance's Manual Academic Year 2015.* Bangkok : Wongswang Publishing and Printing.

Bureau of Higher Education Standards and Evaluation and Office of Higher Education.

Bunsin Asasana. (2007). *The Development of Implementation of Internal Quality Assurance in Schools in Administration and Management Aspects in Ban Kham Mat School, Samsung Subdistrict, Khonkaen by Performance Based Benchmarking Process.* Faculty of Education : Mahasarakham university.

Chananchida Rattanaprani. (2010). *A Guideline Development for Implementation of Internal Quality Assurance in the Educational Institution of Ban Nongchan School, Amphoe Khamsakaesaeng, Nakhon Ratchasima.* Faculty of Education : Mahasarakham university.

Commission. (2017). *Curriculum Standards for Higher Education 2015 and Related Standards.* Bangkok : Wongswang Publishing and Printing.

Juthamas Kansilkhonburee. (2016). *The Academic Administration Towards Education Quality Assurance of Mahamakut Buddhist University.* Master's thesis, Department of EducationalAdministration, Faculty of Education :Mahamakut Buddhist University.

Ministry of Education. (2003). *Ministerial Regulation regarding systems, criteria,and methods of quality assurance in schools with basic education.* Bangkok : Ministry of Education.

Office of Higher Education Commission. (2015). *Internal Educational Quality Assurance's Manual for Higher Education B.E.2557.* Bangkok : Wongswang Publishing and Printing.

Phansukit Thathonglanna Muenchan. (2013). *The Development of Educational Quality Assurance of Faculty of Nursing Science, Phayao.* Faculty of Nursing Science : University of Phayao.

Priyaphorn Wong-anuttararot. (2010). *Academic Management.* Bangkok: Pimdi press.

Sirilak Chaiyawong. (2013). *An Analysis of Implementation of Educational Quality Assurance of Faculty of Science, Chiang Mai University.* Research report. Chiang Mai, Faculty of Science : Chiang Mai University.

Sriwilai Nirarat. (2015). Development of an Information System for Educational Quality Assurance in Curriculum Level. Master's Thesis : Mahasarakham University.

Suthamat Napphathat. (2015). *Strategic Management of Administrators with Quality Education, Mahamakut Buddhist University.* Master's Thesis : Mahamakut Buddhist University.

Suphawadi Trirat. (2010). *Educational Quality Assurance in Educational Institutions.* Bangkok : Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, Ministry of Education.

คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงาน ชาวจังหวัดชัยภูมิ

The Ethical Value of the Morals in the Words of Marriage in Chaiyaphum Province

พระภัทธชาพงษ์ สิริภทฺโท (ก่ำชัยภูมิ)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phra Phatthachaphong Siribhaddo (Khamchaiyaphum)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Email: siriphattho@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาการสู่ขวัญแต่งงานในสังคมไทย 2) เพื่อศึกษาคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิเพื่อศึกษาคติธรรมจากคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย พระภิกษุ 3 รูป นักวิชาการด้านวัฒนธรรมประเพณี 5 ท่าน หมอสู่ขวัญ 10 ท่าน และ ประชาชนทั่วไป มุ่งเน้นคู่แต่งงานที่ใช้ชีวิตมายาวนาน 7 คู่ รวม 25 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

ประเพณีการสู่ขวัญแต่งงานของสังคมไทยชาวภาคอีสานและจังหวัดชัยภูมิมีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การสู่ขวัญบายศรี เป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามหลักความเชื่อศาสนาพราหมณ์ที่เผยแผ่เข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยและชาวอีสาน ทำให้การแต่งงานของชาวอีสานจึงต้องมีการบายศรี ซึ่งเป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธ์ การกล่าวคำสู่ขวัญจึงเป็นกล่าวคำบูชาวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธ์

*ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ที่เคารพนับถือ ให้มาเป็นสักขีพยาน ปกปักรักษาคู่บ่าวสาวให้อยู่ดีมีสุขเจริญรุ่งเรือง มีขวัญกำลังใจมีความเชื่อมั่นในการก้าวสู่ภาวะ การดำรงชีวิตคู่ต่อไปและเป็นสิริมงคลต่อเจ้าบ่าวเจ้าสาวเองและญาติพี่น้องผู้ใกล้ชิด

ในคำสู่ขวัญเป็นท่วงทำนองภาษาท้องถิ่นอีสาน จากการประพันธ์ขึ้นของนักปราชญ์ที่มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องของภาษาและวรรณกรรม ได้สอดแทรกคติธรรมคำสอน ในลักษณะกลอนสัมผัสให้จดจำได้ง่ายเป็นข้อคิด เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตการครองเรือน เป็นจริยธรรมแนวทางปฏิบัติตนของคู่บ่าวสาว ซึ่งก่อให้เกิดคุณค่าทางด้านจริยธรรมจากคติธรรมคำสอนนั้น ประกอบด้วยคุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนระหว่างสามีต่อภรรยา,คุณค่าทางด้านจริยธรรม การปฏิบัติตนระหว่างภรรยาต่อสามี, คุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนของสามีภรรยาในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน, คุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนระหว่างลูกเขยต่อพ่อแม่ภรรยา,คุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนระหว่างสะใภ้ต่อพ่อแม่สามี, คุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนระหว่างสามีภรรยาต่อญาติพี่น้องวงศ์ตระกูลของแต่ละฝ่าย,และคุณค่าทางด้านจริยธรรมการปฏิบัติตนระหว่างสามีภรรยาต่อชุมชนสังคม นอกจากนี้การประกอบพิธีสู่ขวัญแต่งงาน ก่อให้เกิดคุณค่าจริยธรรมอันดีงามของสังคม ในด้านของการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นอันดีงามที่มงคลนี้ ที่ปฏิบัติการมาจากบรรพบุรุษให้คงอยู่สืบต่อไป ซึ่งนับวันจะมองไม่เห็นคุณค่า จากการรับเอาวัฒนธรรมประเพณีจากสังคมไทยทั่วไปและโลกตะวันตก มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของชาวอีสานและชาวชัยภูมิมากขึ้น

คำสำคัญ: คุณค่า;จริยธรรม; คติธรรม; คำสู่ขวัญ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the history of the words of marriage in Thai society, 2) to study the morals in the words of marriage of Chaiyaphum people, and 3) to analyze ethical values of the morals in the words of marriage of Chaiyaphum people. This research was a qualitative research. The tools used in the research were In-depth interview. The target group consisted of three monks, five cultural scholars, ten wise elders of the white thread ceremony, and twenty-five general people including seven long married couples.

The findings revealed that the words of marriage in the northeast and Chaiyaphum province have existed since their ancestors. The words of marriage or Soo Kwan Bai Sri is a sacred worship based on Brahmanism that

has influenced Thai society and Isan people. Therefore, the wedding ceremony of the Isan people must have the words of marriage which is considered a sacred worship. The words of worship are aimed at requesting the sacred things to be a witness, to protect the newlyweds, and to bless them with happiness, prosperity, and confidence in stepping into the family life.

The words of marriage are the local northeastern melodies produced by the local wisemen who have knowledge of language and literature. The moral teachings were inserted in a form of verse that were easily be remembered as a philosophy of household life and a practical approach for the newlyweds.

The teachings generated the ethical values namely, behaviour between husband and wife, behaviour between wife and husband, behaviour in marriage life, behaviour between a son in law and wife's parents, behaviour between a daughter in law and husband's parents, behaviour between a husband and a wife and their relatives, and behaviour towards the community.

In addition, the words of marriage generate the good value of ethics in the society and help preserve the local tradition and the inherited auspicious ritual. As time goes on, the value of this ceremony is overlooked because of the acceptance of other cultures in Thai society including the western culture that directly influences the Isan lives and Chaiyaphum people.

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้มีบทบาทเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทยหรือดินแดนสุวรรณภูมิในปัจจุบันรับรู้กันโดยทั่วไปว่าเป็นภูมิประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียนมาตั้งแต่สมัยยุคพระเจ้าอโศกมหาราชหลังจากได้ทำการสังคายนาครั้งที่ 3 สิ้นสุดลง ปี พ.ศ. 234 (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2540 : 1997) จนถึงปัจจุบัน 2,000 กว่าปีมาแล้ว ประวัติศาสตร์ชาติไทยมีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับพุทธศาสนามายาวนาน จึงทำให้พระพุทธศาสนากับชาติไทยมีความสัมพันธ์ผูกพันแนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงทำให้ลักษณะพื้นฐานการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ดำเนินตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อความศรัทธาในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เคยสืบต่อกันมาในยุคก่อนที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองนั้น ปัจจุบันถือว่ายังเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยพอสมควรโดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีซึ่งชาวพุทธทุกคนปฏิเสธไม่ได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลทางหลักความเชื่อของสังคมไทยในด้านพิธีกรรมนั้นคือลัทธิทางศาสนาพราหมณ์ ที่มีความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาคแทบสุวรรณภูมิมาก่อน และยังมีอิทธิพลสืบต่อกันมาจนยุคปัจจุบัน

สถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานทางสังคมที่มีหน้าที่ถ่ายทอดให้การเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมแกสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งช่วยขัดเกลาพฤติกรรมมนุษย์ให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ หรืออะไรถูกอะไรผิด เป็น สถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างลึกซึ้ง (Phramaha Sanong Pajjopakari, 2012 : 99) ประเพณีนิยมที่คนไทยได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์อีกอย่างหนึ่งคือ ประเพณีการบายศรีสู่ขวัญที่มีการปฏิบัติกันอยู่ทั่วไปโดยเฉพาะภูมิภาคทางตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสานถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งถือว่าเป็นประเพณีมงคลและสำคัญอย่างหนึ่งชาวอีสาน ประเพณีสู่ขวัญบายศรีทำกันแทบทุกโอกาสทั้งในมูลเหตุแห่งความดีและไม่ดี (Preecha Pinthong (Parinyan Phikkhu) 1973 : 204) แม้ในยุคปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่และแทรกซึมอยู่ในวิธีชีวิตของคนอีสานก็ตาม และการรับรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาทำให้ประเพณีต่างๆที่มีในชุมชน ในวิธีชีวิตของสังคมไทยถึงแม้บางอย่างจะได้รับอิทธิพลจากลัทธิความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์แต่ก็ได้สอดแทรกเอาหลักพุทธธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานให้เกิดความกลมกลืนระหว่างหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับหลักการพิธีกรรมของพราหมณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนได้อย่างลงตัว เช่น ประเพณีสู่ขวัญบายศรีของคนอีสานที่ผสมผสานเอาวัฒนธรรมทั้งสามอย่างได้อย่างลงตัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาประเพณีพิธีกรรมการสู่ขวัญแต่งงานในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาคติธรรมจากพิธีกรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เขียนไว้ด้านบน ในงานวิจัยเรื่อง คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานที่มีต่อชาวชัยภูมิ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดตามภาพประกอบดังนี้

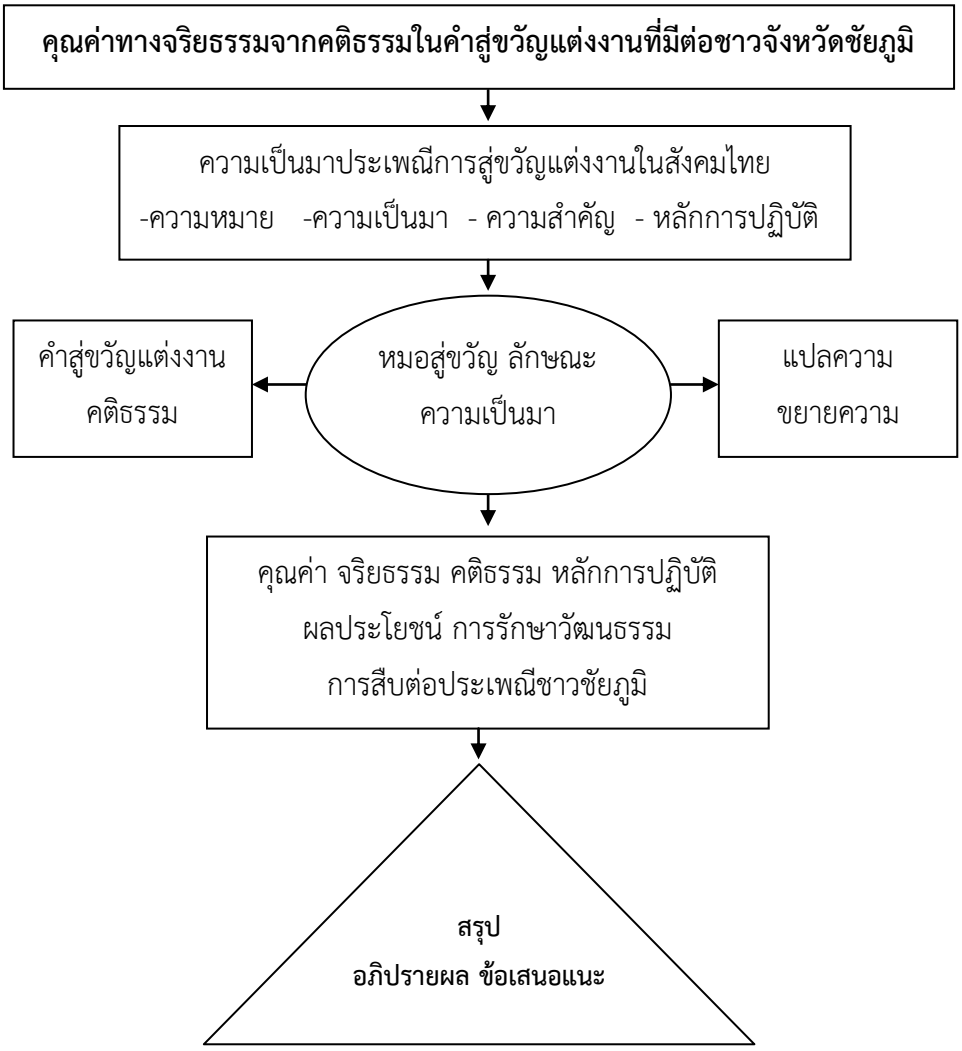

ผลการวิจัย

ประเพณีพิธีกรรมการสู่ขวัญบายศรีแต่งงานในสังคมไทยการสู่ขวัญบายศรีเป็นวัฒนธรรม ประเพณีไทย และของชาวไทยอีสาน ที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันตั้งแต่บรรพบุรุษจากอดีตมานับหลายร้อยปี จนถึงปัจจุบัน จากศรัทธาความเชื่อ อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาเผยแผ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามีบทบาทในสังคมชีวิตของคนไทย แต่ความเชื่อดั้งเดิม ในเรื่องของการบูชาศักดิ์สิทธ์ ด้วยเครื่องสักการะเครื่องสังเวยต่างๆ จากศาสนาพราหมณ์ ยังมีอิทธิพลต่อสังคมชาวอีสานและชาวไทยทุกภาค

ในสังคมไทยภาคอีสานและชาวชัยภูมิเรียกการแต่งงานว่า “กินดอง หรืองานดอง” นิยมทำพิธีกรรมแต่งงาน โดยการทำพิธีบ่ายศรีสู่ขวัญเป็นหลัก ดังนั้นผู้ที่ก้าวขึ้นสู่ชีวิตขั้นนี้จะต้องใคร่ครวญทุกอย่างให้รอบคอบ และรอบด้าน เช่น การเลือกคู่ครอง การสร้างเรือนปลูกเรือน เรียกว่า กันงานกินดอง ของคู่บ่าวสาว ที่จะมาอยู่ร่วมชีวิตกันเป็นคู่สามีภรรยากันนั้น ชาวอีสานถือว่าเป็นพิธีที่ความสำคัญ มีความศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้เป็นการประกาศให้สังคมทั่วไปได้รับรู้ทราบกันว่า ชายหญิงคู่นี้ได้เข้าพิธีมงคลสมรส เป็นสามีภรรยากันอย่างถูกต้องตามประเพณีอันดีงาม คำสู่ขวัญที่ใช้สู่ขวัญบายศรีให้คู่บ่าว - สาวนั้น เหมือนเป็นการสอนในการใช้ชีวิตคู่ การมีความสัมพันธ์กันในชีวิตครอบครัวทั้งฝ่ายหญิงฝ่ายชายจะต้องนำไปปฏิบัติ

คติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานในจังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ ดังนี้

ผัวเมียนี้กูมึงอย่าให้ว่า มีแต่ข่อยและเจ้าประสงค์เท่าชั่วชีวัน, มือเบื้องขวาเจ้าอย่าเนี้ยดใส่อ้าย มือเบื้องซ้ายเจ้าเนี้ยดใส่น้อง ให้เจ้าป่องใจสร่าง นำกันให้มันค่อง, คันผัวเมียดีรื้นล้น ย่อยิ่งแสนสุข ฝูงมูโรคาทุกข์สิห่างไกลไรเจ้า ผัวเมียเว้านำกันแต่ความม่วน มวลมูญาติพี่น้องสิยอย่องว่าแต่ดี - ในวาระมือนี้สิได้ผูกแขน คันผัวเมียฮักกันให้วงศ์วอนเกี้ย อย่าให้เสียไหมด้าย หายไปถิ่มปล่าวๆ ผูกแก่นเจ้าให้เป็นคู่คูครอง - ผู้เป็นผัวอย่าแข็งคำเว้า เห็นพ่อเฒ่าแม่เฒ่าให้ยำเกรง - ผู้เป็นเขยอย่าไปเส็งเสียงปาก อย่าไปถากคำจา - ผู้เป็นผัวให้ฮักเมียจนแก่ให้คือแม่ของโต อย่าพาโลเลาะบ้าน อย่าค้านนอนเว็น - ผู้เป็นเมียอย่าแข็งปาก ตื่นแต่เช้าก่อนผัวโต อย่าโสความแข่งใสปูย่า อย่าไปด่าวงศ์วาน - ผัวเมียนี้กูมึงอย่าให้ว่า บ่ให้เถียงด่าป้อยคำส้มจมบ่เช้า - ให้ค่อยปากค่อยเว้าเช้าค่ำทำเพียร พากันเป็นเฮือนซานอยู่สำบายหายฮ้อน - เอากันแล้วให้เจ้าพากันสร่างถางนาขุดโกน อย่าเป็นคนขี้คร้าน ยืนใกล้มอมือ - เมียนั้นพอปานจัว ผัวนั้นพอปานพระ ให้พร่ำเพียรผัวแก้ว - เอากันแล้วให้เจ้าพากันสร่างถาง

นากล้าวาน เฮ็ดลงไปอย่าค้านแฮงน้อยให้ช่วยกัน- มุดน้ำอย่าให้ได้เฮ็ดหลังฟู จกปูอย่าได้เฮ็ดแขนสั่น ผัวเมียกันอย่าได้ป้อยได้ด่า - มื้อเบื้องซ้ายอย่าเนียดใส่ผัว มือเบื้องขวาอย่าเนียดใส่น้อง ให้เจ้าปองใจสร้างนำกันอย่าผีกแว ทางพ่อแม่เพิ่นกะย่องคันเจ้าเฮ็ดดี - ให้เคารพพ่อแม่ ปูย่า ตายาย อย่าพ่อกูแม่มึง สิทำมาค้าขึ้น - ผัวเมียนี้กูมึงอย่าให้ว่า ให้ว่าข่อยและเจ้าคำนี้จังค่อยควร อย่าได้หวนหาข้อคำบ่ดีมาเลา - มื้อเบื้องซ้ายเจ้าอย่าเนียดใสผัว มือเบื้องขวา เจ้าอย่าเนียดใส่น้อง ให้เจ้าค่อยแต่สร้างนำกันให้ถึกปอง ผัวเมียทำถูกต้องเงินเจ้าสิหลังมา - ให้เป็นผัวดุเมียทอ ผัวก่อเมียพาย ผัวฮาบ เมียหาม - ผัวว่าแล้วกะแล้ว เมียว่าแล้ว บ่ให้แอ้วเทียงกัน - บ่ให้เว้าความเก่า มันสิเล่าให้ผิดกัน - ผัวเมียนี้กูมึงอย่าได้ว่า อย่าได้ด่าแม่โคตร อย่าได้โจทย์แม่นาย เพิ้นสิเอาไปขาย ฮีตคลองสองก้ำ ธรรมดา คลองเลี้ยงเทียงกันมันบ่แม่น อุอังแน่น แสนแค้น ให้หิ้นตรอง - ไปป่าอย่ามาดาย หักไม้ตายแก้งก้นหม้อ - มุดน้ำอย่าได้เฮ็ดก้นฟู จกฮู้อย่าได้เฮ็ดแขนสั้น ผัวเมียกันอย่าได้ป้อยได้แซง- หนักกะซอยกันฮาบ หยาบกะซอยกันดึง - ผัวเมียนี้ คันลงเรือลำเดียวกันแล้ว ผู้ผัวว่า เมียกะถ่อย- มีผัวแล้วให้เจ้าถิ่มใจเก่า อย่าได้เล่าความหลัง ให้เจ้าฟังคำสอนบ่อนสิจากับผู้เจ้า - ให้ถือคำโบราณเว้า มีผัวให้มั่นย้อง มีน้องให้อ่อย - เจ้าเป็นเขยให้เจ้าทำใจกว้าง อย่าได้คิกล่าวอ้างสรรพสิ่งอันใดให้เจ้าใจใสนำนางแก่นไท้ - เจ้าเป็นลูกสระใภ้ให้เจ้าฮักแม่ผัว อย่าได้เว้านั่วๆกวนผัวแลซู้ ให้เป็นผู้ฮู้ตักบาตรเข้าวัดฟังธรรม - เถิงเดือนดำเจ้าอย่าได้เที่ยวค่ำ - เฮือนหลังต่ำนั้นเฮือนอาชายคาสูงเล้าหลังใหญ่ หลังสูงนั้นเฮือนลุงเฮือนป้า - ได้กินซี้นให้เจ้าส่งเฮือนอา ได้กินปลาให้เจ้าส่งเฮือนปู่เฮือนย่า - ให้ฟังคำสอน ตายายพ่อแม่ ใจแผ่กว้างพี่น้องวงษ์ศา - ตาเบื้องซ้ายเจ้าแลข้ามผัว ตาเบื้องขวาเจ้าแลหาซู้ - อย่าได้หลบได้ลู่ หมอข้าว หมอแกง ถึงยามแลงให้แต่งภาช์ข้าว ถึงยามเช้าให้เจ้าแต่ง ภาช์งาย - มีผัวแล้วให้ถิ่มใจเก่า เหล้าไหน้อยให้เจ้านายฝูงไพร่ เหล้าไหใหญ่ให้เจ้านายขุน

ผู้เป็นผัวอย่าแข็งคำเว้า เห็นพ่อเฒ่าแม่เฒ่าให้ยำเกรง ผู้เป็นเขยอย่าเสงเสียงปากอย่า ไปถากคำจา คันไปไฮ่กะให้มา คันไปนากะให้ต่าว ฝั้นเชือกข่าวงัวควาย อยาตื่นสายลุกยาก อย่าได้ ปากเกินตัว ผู้เป็นผัวให้ฮักเมียจนแก่ ให้คือแม่ของโต อย่าพาโลเลาะบ้าน อย่าขี้คร้านนอนเว็น อย่าไปเห็นสาวแก่ อย่าไปแก่กว่าวงศ์ อย่าไปโกงใส่โคตร อย่าเว้าโพดคันเห็นเฮ็ดบ่เป็นให้ถามไถ่ อย่า ไปใหญ่กว่าลุง อย่าไปสูงกว่าป้า อย่าไปด่าวงศ์วาน อย่าไปพาลพี่น้อง อย่าไปฟ้องซุมแซง

ผู้เป็นเมียอย่าแข็งปากเว้า ตื่นแต่เช้าก่อนผัวโต อย่าเสียงโวสุยเสียด อย่าไปเคียดไววา คันไปไฮ่กะ ฮีบมา คันไปนากะฮีบต่าว เห็นผู้บ่าวอย่าแซนแลน แซนแลน ยินเสียงแคน อย่าไปฟ้อน อย่าไปย้อนใส่เสียง กลอง อย่าจองหองใส่ปู่ย่า อย่าไปด่าอาวอา คันไปมาให้คมเขี่ยม อย่าให้เสื่อม ซุมแซง อย่าไปแฮงฟีดฟาด อย่า ประมาทปู่ย่าโต อย่าไปโสความเก่า อย่าไปเล่าความเดิม อย่าไป เสริมผู้อื่น อย่าไปตื่นเสียงคน อย่าไปวนของ เผิ่น คันเผิ่นเอิ้นจั่งขาน คันเผิ่นวานจั่งส่อย

ให้ไปค่อยมาค่อย เห็นโคตรเห็นวงศ์ อย่าไปโกงเถียงพ่อเถียงแม่ เห็นคนแก่ปากเว้าจาไข อย่าจัญไร ป้อยผีป้อยห่า อย่าไปด่าพี่น้องทั้งผัว อย่าเมามัวสุราเบี้ยโบก ยามขึ้นโคกหาฟืนหาตอง อย่าเสียงหองร้องเพลง แอ่นแอ่น อย่าได้แล่นป่าหมู่ป่าฝูง คันเห็นลุงให้ว่ากะบาด อย่าได้ขาดความ เว้าขานไข ไปทางได๋อย่าได้ช้า คันเห็นป้าให้ว่าคือลุง อย่าหัวสูงไปหมอบมาหมอบ อย่าว่าปอบผีห่า ผีภู อย่าซูลูเอาของบ่อบอก อย่ากลับกลอกปู่ ย่าวงศา ยามไปมาให้วนเวียนแว่ ฮักคือพ่อคือแม่ปู่ย่า ของโต อย่าพาโลต๋อแหลหลอนหลอก อย่าไปบอกใช้สิ่งเอาของ ผิดูธรรมนองครองของลูกใภ้ กว่าสิได้ลูกเผิ่นมาแยง อย่าเว้าแข็งคำหวานโอนอ่อ

ว่ามาเยอขวัญเอย ขวัญสองเจ้าให้มาถ่อนมาอยู่นำกัน อย่าไปปนคนธรรพ์ในป่าอย่าไป ท่าน้ำหลากไหลแฮง อย่าไปแยงผาชันพันยอด ว่ามาเยอขวัญเอย สองเจ้าจ่งมากอดเป็นมิ่งสาย แนน เอาสองแขนจับกันไว้แน่น ขวัญเจ้าแล่นไปไกล ขวัญเจ้าไปในป่า ขวัญเจ้าหนีลงท่าไปเฮือ ขวัญเจ้าไปเมืองเหนือและเมืองลุ่ม ขวัยเจ้าไปอยู่พุ่มเฟือยหนาม ขวัญเจ้าไปนาทามนาฮ่อง ขวัญ เจ้าไปหลงป่องทางมา ขวัญเจ้าไปตามหาสาวบ่าว ขวัญบ่ต่าวคืนมา ขวัญไปคาอยู่ในเงื้อม อยู่ใน เหลื่อมผาชัน กะให้มาสามื้อนี้วันนี้

ผู้เป็นผัวอย่าแข็งคำเว้า เห็นพ่อเฒ่าแม่เฒ่าให้ยำเกรง ผู้เป็นเขยอย่าเสงเสียงปาก อย่าไปถากคำจา คันไปไฮ่กะให้มา คันไปนากะให้ต่าว อย่าทำโตเป็นบ่าวเสเพลร่ำรวย อย่าตื่นสวยลุกยาก อย่าได้ปากเกินตัว ผู้เป็นผัวให้ฮักเมียจนแก่ ให้คือแม่ของโต อย่าพาโลเลาะบ้าน อย่าขี้คร้านนอนเว็น

อย่าไปเห็นสาวแก่ อย่าไปแก่กว่าวงศ์ อย่าไปโกงใส่โคตร อย่าเว้าโพดคันเห็น เฮ็ดบ่เป็นให้ถามไถ่ อย่าไปใหญ่กว่าลุง อย่าไปสูงกว่าป้าอย่าไปด่าอาวอา อย่าไปพาลพี่น้อง อย่าไปฟ้องซุมแซง ผู้เป็นเมียอย่าแข็งปากเว้า ตื่นแต่เช้าก่อนผัวโต อย่าเสียงโวคุยเสียด อย่าไปเคียดไววา สิไปมากะให้บอก อย่ากลับกลอกให้ปากเว้าจาขาน ยามเลิกงานให้ฟ้าวกลับบ้าน อย่าจุ้นจ้านเที่ยวต่อทางใด คันไปไฮ่กะฮีบมา คันไปนากะฮีบต่าว

เห็นผู้บ่าวอย่าตาส้มตาหวาน อย่าอาจหาญ จองหอง ใส่ปู่ย่า อย่าไปด่าพี่น้อง อาวอา ยามไปยามมาให้คมเคียม อย่าให้เสือมซุมแซง อย่าไปแฮงฟืดฟาด อย่าประมาทปู่ย่าโต อย่าไปโสความเก่า อย่าไปเลาความเดิม อย่าไปเสริมผู้อื้น อย่าไปตื่นเสียงคน อย่าไปวนของเพิ้น เพิ้นเอิ้นจังขาน เพิ้นวานจังซอย ให้ไปค่อยมาค่อยเห็นแก่โคตรวงศ์ อย่าขี่โกงเถียงพ่อแม่ เห็นคนแก่ให้ปากเว้าจาไข อย่าจัญไรป้อยผีป้อยห่า อย่าไปด่าพี่น้องทางผัว อย่ามัวเมาสุรา เบี้ยโบก อย่าโซกโลกนอกใจกับผ้ว อย่าหลงตัวหลงกลชายซู้ ไปมีหมู่มีเพื่อนมีฝูง อย่าหัวสูงไปหมอบมาหมอบ อย่าด่าปอบผีห่า ผีภู อย่าซูลูเอาของบ่บอก อย่ากลับกลอกปู่ย่าวงศ์ศา ยามไปยามมาให้พักให้แว ให้ฮักคือพ่อแม่โต อย่าพาโลตอแหลหลอนหลอก อย่าไปบอกเอาสิ่งเอาของ อย่าได้ผิดทำนองคลองลูกสะใภ้ กว่าสิได้ลูกเพิ้นมาแงง อย่าเว้าแข็งคำหวานโอนอ่อน

คันแม่นเมียให้เป็นเมียแท้อย่าเมียแวเข้าป่า เมียให้เมียฮอดบ้านอย่ามัวค้างเคิงทาง เพิ้นสิหยันหยามหน้านินทาว่ากล่าว ฝูงหมู่ชาวเพื่อนบ้านเขาสิต่นกล่าวขวัญ อย่าเป็นด้วนๆ เมาม่วนตามถนน เมียให้จนถึงเฮือนจึงว่าเป็นเมียแท่ แนวสิแว้หาเล่นเฮือนซานบ้านผู้อืน เขาสิได้กล่าวพื้นเมียนั้นว่าบ่ดี เมียแวหนีเมียคร้านทำงานใจถ่อย เมียบ่ค่อยช่วยสร้างเมียค้างห่างศีล เมียมิ่นเมียบ้าเมียหมาใจตำ เมียบ่รู้เวลา ดีมันตั้งเล่นแนวนั้นแห่งชั่วหลาย เมียขายเมียค้าหาทุน กะไคแน เมียลำเมียแลสงเคราะห์ญาติพี่น้องทางก้ำฝ่ายผัว เมียครัวเมียต้มหุงแกงแลงสูยาม สายบ่ายเที่ยงทำเลี้ยงสูผัว ทำครัวกับข้าวหมดงานทานแจกรับแขกรับเจ้าเมียเข้าวัดวา ผัวหามาเมียเมี้ยนเงินทองของใช้จ่าย เมียเจ้าเมียนาย มีแหล่งรับใช้ต่างหน้าอยู่สบาย

อนึ่งเมียให้ลุกแต่เช้า ตื่นก่อนนอนหลังฟังคำสอนสามีบ่ล่วงเกินคำเว้า ถึงเมื่อยามกินข้าวให้ผัวแผงกินก่อน ถึงยามนอนเบียดข่างนางน้องตำลง ใจประสงค์ต่อตั้งพันกีบพลูยา ถึงเวลายามแลงให้แต่งครัวหุงต้ม อย่าได้คำส่มขมเค็มป่อยด่า ห่าบ่ให้เข้าใกล้คำเว้าม้วนหู บ่หมิ่นเจ้าประมาทด่าทางผัว ยอมตัวลงทำดังสามเณรน้อย บ่ให้พาลหาถ่อยเถียงกันโต้ตอบ ประกอบครองแม่บ้านงานหน้าให้ฮุงใส อันนึ่ง คันถึงวันศีลห้า ให้สมมาผัวโทษคารวะไหว้ผัว แก้วหย่อนหยำ รู้จักเกรงขามย้านผัวตนตามฮีต บ่ให้ผิดแบบเบื้องเมืองบ้านเพิ้นสอน

ผัวเมียนี้กูมึงอย่าได้ว่า ให้เอิ้นข่อยและเจ้าคำนี้จึงควร บ่ได้หวนหาข้อคำบ่ดีมาเล่า มือเบื้องซ้ายเจ้าเนียดใส่ผัว มือเบื้องขวาเจ้าอย่าเนียดใสน้อง ให้เจ้าป่องใจสร้างนำกันให้ถูกช่อง ผัวเมียทำถูกต้องเงินคำแก้วสิหลั่งมา บ่ให้เป็นผัวด้ามพร้า เมียสากกะเบือ

ให้เป็นผัวแก้วเมียแหวน ผัวถ่อเมียพายผัวหาบเมียหาม ผัวหามเมียหาบ หยาบช่วยกันดึง การงานมันยากเมียให้อุปัฏฐากเพียรพร่ำยามแลง สองแพงกันฮักดั่งตาสองก้ำ ผัวให้ทำตามถ่อยเมียโตสอนสั่ง โอวาทผัวกล่าวเว้าเมียเจ้าให้หล่ำนำ

คุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวชัยภูมิ สรุปได้ เป็นสามระดับได้ ดังนี้

1) คุณค่าจริยธรรมด้านปัจเจกบุคคล ประกอบด้วยคุณค่าจริยธรรมด้านเป็นหมอสู่ขวัญที่เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณอีกด้านหนึ่งนอกจากพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าต่อชุมชนเป็นแบบอย่างของใช้ชีวิตทีห่างจากอบายมุขเป็นผู้นำในการสร้างกุศล กระทำตนประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม ต่อไป คุณค่าจริยธรรมการเจ้าบ่าว เจ้าสาว คำสู่ขวัญแต่งงานได้สอดแทรกการเตรียมตัวจะเริ่มต้นชีวิตใหม่ก้าวสู้วัยแห่เจริญเติบเป็นผู้ใหญ่มีความละเอียดอ่อน ท่านกล่าวสอน ให้รู้จักปรับตัวปรับใจ การปรับตัวคือการ ปรับความประพฤติที่เคยทำไม่ดีไม่งาม เช่น “อย่าทำโตเป็นบ่าวเสเพลร่ำรวย อย่าตื่นสวยลุกยาก อย่าได้ปากเกินตัว, อย่าไปเห็นสาวแก่ อย่าไปแก่กว่าวงศ์ อย่าไปโกงใส่โคตร อย่าเว้าโพดคันบ่เห็น เฮ็ดบ่เป็นให้ถามไถ่”สอนเจ้าบ่าวให้คำนึงหากมีภรรยาแล้วอยู่ทำตัวเจ้าชู้ อย่าแอบมองทำตาเจ้าชู้ สอนฝ่ายชายแสดงถึงความเป็นผู้นำ เช่น “อย่าได้ตามหลังเมียเฮ็ดเอียเคียเอียเคีย คือผู้แม่ ชายบ่แท่ครัวครอบจน ให้เจ้าเป็นชายแท้ ให้ผาบแพ้ทุกประการ ให้ห้าวหาญคือจอมปราช์ญ สร้างเคหาสน์ให้ฮุงเฮือง, สอนให้เจ้าสาวรู้จักปรับเปลี่ยนตัวเอง ให้รู้จักหักจิตใจ เช่น “มีผัวแล้วให้ถิ่มใจเก่าอย่าได้เล่าความหลังให้เจ้าฟังคำสอนบ่อนสิจากับผู้เจ้า” และสอดแทรกคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ให้รู้จักสร้างบุญสร้างกุศล ในเทศกาลงานบุญหรือวันศีลวันพระ เช่น “ให้เจ้าได้สืบเชื่อพ่อแม่แทนเฮือน ถึงปีเดือนฝนฮ่วยฮ้องฮ่ำ 7,8 ค่ำ ให้เจ้าอยู่จำศีล วัน 14,15 ค่ำให้เจ้ายินดีตกบาตร อย่าให้ขาดทานศีล”เป็นต้น

2) คุณค่าจริยธรรมด้านครอบครัว ประกอบด้วยคำสอนให้ด้านการปฏิบัติตนต่อกันทั้งสองฝ่ายทังสองสามีต่อภรรยา และภรรยาต่อสามี เน้นในเรื่องความขยันความอดทน หลักการสร้างครอบครัว ให้ระวังคำพูดคำจาซึ่งกันและกันระหว่างสามีภรรยา ปฏิบัติตนของผู้เป็นเขยต่อ พ่อแม่ภรรยาปฏิบัติตนของผู้เป็นสะใภ้ต่อ พ่อแม่สามี สอนให้รู้จักการอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติพอตาแม่ยาย พ่อสามี แม่สามี ไม่ปฏิบัติตนเป็นคนโลภมากคิดอยากได้สมบัติของแต่ละฝ่าย อย่าได้เห็นแก่ตัว ให้เห็นแก่หน้าของบุพการีทั้งสองฝ่าย

3) คุณค่าจริยธรรมด้านสังคม ประกอบไปด้วยคุณค่าจริยธรรมด้านการปฏิบัติตนต่อญาติพี่น้อง ตามเวลาและโอกาสได้ถูกต้องเหมาะสม ด้านการปฏิบัติตนต่อชุมชน คุณค่าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีประกอบไปด้วย การอนุรักษ์และพัฒนาระบบและรูปแบบให้เกิดในทิศทางเดียวกัน เกิดความศรัทธา มองให้เห็นผลสัมฤทธิ์ ตามการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่พัฒนาไม่หยุดยั้ง การสืบสานการเป็นหมอสู่ขวัญในท้องถิ่น การรักษาประเพณีการแต่งงานในท้องถิ่น การปลูกฝังประเพณีสู่คนรุ่นใหม่การพัฒนาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยคุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานต่อชาวจังหวัดชัยภูมิ จากจุดประสงค์การศึกษาในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นในจุดประสงค์ที่ 1 ประวัติความเป็นมาประเพณีพิธีกรรมการสู่ขวัญแต่งงานในสังคมไทย มีวัฒนธรรมประเพณีทางเหนือเรียกว่า“กิ๋นแขกแต่งงาน” วัฒนธรรมประเพณีทางภาคกลาง เรียก“พิธีมงคลสมรส” วัฒนธรรมประเพณีทางภาคใต้ จะยึดหลักทางภาคกลาง แต่ถ้าเป็นมุสลิม พิธีนี้ว่า “นิกะห์”วัฒนธรรมประเพณีทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “งานกินดอง” จุดที่เป็นเอกลักษณ์ของงานที่ของงานแต่งงานของชาวอีสาน คือ พิธีกรรมสู่ขวัญบายศรี ที่ถือว่าเป็นการแต่งงานโดยสมบูรณ์ตามคติของชาวอีสาน ในส่วนของจังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดทางภาคอีสานตอนล่างที่เป็นพื้นที่วิจัย เป็นจังหวัดที่พื้นที่มีเขตติดต่อกับวัฒนธรรมจากทางอื่น จึ่งก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมหลายรูปแบบ จากการศึกษาวิจัยลงพื้นที่ ทำให้ ได้ทราบว่า ชาวชัยภูมิส่วนใหญ่ในพื้นที่วิถีชุมชาวบ้านยังนิยมจัดพิธีกรรมสู่ขวัญบายศรี ในการแต่งงานอยู่ แต่มีบางครอบครัวที่ผสมผสานกันวิถีชีวิตที่วิวัฒนาการตามสังคมยุคใหม่ ในคำสู่ขวัญแต่งงานนอกจากจะเป็นการเรียกขวัญเรียกกำลังใจคู่แต่งงาน บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือลังยังสอดแทรกคติธรรมคำสอนเป็นภาษาท้องถิ่น ในการดำเนินชีวิตการครองเรือนเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน หรือเรียกว่า หลักจริยธรรมในการครองเรือน ซึ่งประกอบด้วยจริยธรรมในตนเอง ต่อครอบครัว ญาติพี่น้องชุมชนและสังคมส่วนรวม ก่อนคุณค่าที่ศึกษา

เรียนรู้และนำมาปฏิบัติได้หลายรูปแบบ และการได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ให้คงอยู่ต่อไปและสามารถพัฒนาส่งเสริมเป็นเอกลักษณ์สู่การยอมรับในสังคมโลก

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานที่มีต่อชาวจังหวัดชัยภูมิ ให้ได้รับประโยชน์ของการศึกษาผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) เชิงการอนุรักษ์ การอนุรักษ์เอกลักษณ์ ให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะวัฒนธรรมจังหวัดแต่ละจังหวัดในภาคอีสาน ให้มีนโยบายพัฒนาการเป็นหมอสู่ขวัญ ให้มีการสืบสาน จัดประกวด จัดสัมมนา จัดให้มีสมมาคมยกระดับการการเป็นหมอสู่ขวัญให้มีคุณค่ามากขึ้น และให้หน่วยงานราชการในแต่หน่วยงานแต่ระพื้นที่ในเขตภาคอีสานตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี ในการจัดกิจกรรมในหน่วยงานต่างๆ เช่นการรับส่งผู้นำ ของหน่วยงานงานเกษียณอายุทำงานของราชการหรืองานต่างๆที่เป็นมงคล ให้ได้มีพิธีการสู่ขวัญบายศรี ที่เป็นมงคลทางจิตใจเป็นหลักมากกว่าจะไปสงเสริมให้ดำเนินกิจกรรมในทางทีเสื่อมกับอบายมุข จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ดื่มสุรายาเมาสิ้นเปลืองงบประมาณ

2) เชิงคุณค่าของคำสู่ขวัญอีสาน คติธรรมคำสอนเป็นแบบภาษาอีสานที่แฝงอยู่ในคำสู่ขวัญนั้นที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ดีงาม โดยการให้ความรู้ขยายความคิดให้เพิ่มมากขึ้นในคติธรรมคำสอนคำสู่ขวัญในรูปแบบต่างๆ ให้ได้เห็นคุณค่าที่ได้มากกว่าแค่การปฏิบัติตามประเพณีเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การทำวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาในจังหวัดชัยภูมิซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เขตติดต่อกับภาคกลาง อยากให้ทำวิจัยในจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับชุมชนภาคอื่น เช่น พื้นที่เขตติดต่อกับชายแดนประเทศกัมพูชา ว่าผลการวิจัย จะเป็นอย่างไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร เป็นต้น

2) เรื่องแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีเรื่องสู่ขวัญบายศรีของชนชาวอีสานพัฒนาการเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และเป็นคุณค่าในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อสังคมโลกในยุคการสื่อสารปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยคุณค่าทางจริยธรรมจากคติธรรมในคำสู่ขวัญแต่งงานชาวจังหวัดชัยภูมิ ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

คติธรรมคำสอนที่แฝงอยู่ในคำสู่ขวัญแต่งงาน มีคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านภาษาท้องถิ่นซึ่งบ้างคำบางประโยคเป็นภาษาโบราณซึ่งยากต่อการเข้าใจได้ง่ายในยุคปัจจุบันที่สังคมคนรุ่นไม่นิยมพูดกันในชีวิตประจำ ทำให้เลือนหายไป ได้ยกขึ้นมาศึกษาในงานวิจัยและแปลความหมายเป็นภาษาไทยให้เกิดความเข้าใจในความหมายในคติธรรมนั้นๆ

จากคติธรรมเมือวิเคราะห์ออกมาจะเห็นได้ว่า เป็นคำสอนที่แฝงด้วยปรัชญาการดำรงชีวิตประจำวันต่อตนเองและกับบุคคลรอบข้างในสังคมเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติตนในทางที่ดีงามตามวิถีชีวิตตามครรลองคลองธรรมผสมผสานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

References

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (1997). *Buddhism in Asean.* Bangkok: Thammasapa Press.

Phramaha Sanong Pajjopakari. (2010). *Human and Society.* Bangkok : Chulalongkorn University Press.

Preecha Pinthong (Parinyan Phikkhu). (1997). *Thai-Isan Ancient Traditions.* Ubonrachatani : Siridhamma press.

การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Perception of Thai Culture and Society of Chinese Exchanged Students in Chiang Mai University

Ji Fan
เชษฐภูมิ วรรณไพศาล และ จารุณี มณีกุล
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Ji Fan
Chetthapoom Wannapaisan and Jarunee Maneekul
Chiang Mai University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jifan11260733@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ด้านสังคมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2) ศึกษาการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3) ศึกษาการปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจากประเทศจีนทุกเพศทุกวัยที่เข้ามาศึกษามากกว่า 3 เดือน ในสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญจำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* วันที่รับบทความ: 11 มิถุนายน 2562; วันแก้ไขบทความ 28 มิถุนายน 2562; วันตอบรับบทความ: 30 มิถุนายน 2562
Received: June 11, 2019; Revised: June 20, 2019; Accepted: June 24, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการรับรู้ด้านสังคมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการรับรู้ด้านสังคมไทยทั่วไป สังคมเมือง และสังคมชนบทอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผลการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่านักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนมีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยภาคเหนือและภาคกลางอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้อยู่ในระดับมาก

3) ผลการปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่านักศึกษามีการชื่นชอบสังคมและวัฒนธรรมไทยมากที่สุดคือ ทักทาย ไหว้และศาสนา คิดเป็นร้อยละ 22.55 รองลงมาคือเทศกาลวันสงกรานคิดเป็นร้อยละ 17.29 เทศกาลลอยกระทง คิดเป็นร้อยละ 14.29 อาหารไทย คิดเป็นร้อยละ 13.54 และพิธีไหว้ครู คิดเป็นร้อยละ 9.78 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทย; นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน

Abstarct

The purposes of this research was to: 1) study of the social perception of Thailand Chinese exchange students in Chiang Mai University. 2)study the cultural perception of Thailand Chinese exchange students in Chiang Mai University. 3)study the behavior conforms to the society and culture of Thailand, the Chinese exchange student in university. The samples were Chinese students of all ages who studied more than 3 months in the Institute of Languages University by using a random sampling method of 100 people. The research instruments were Thai society and culture awareness questionnaire of Chinese exchange students in Chiang Mai University. The statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results were as follows:

1)The results of Thai social awareness of Chinese exchange students in Chiang Mai University were perceived in Thai society in general, urban society and rural society at the highest level.

2)Thai cultural awareness of Chinese exchange students In Chiang Mai University, it was found that Chinese exchange students had the highest level of perception of Thai culture in the North and Central region. The Northeastern and Southern regions were at the high level.

3)The result of behavior modification to be in line with Thai society and Thai culture of Chinese exchange students in Chiang Mai University

found that students had the most social and cultural preference: WaiKhru ceremony (Teacher Venerated Day) and Greetings ways, representing 22.55 percent, followed by Song Kran festival ,representing 17.29 percent, LoiKrathong Festival 14.29 percent, Thai food 13.54 percent and WaiKru (Teacher Venerated Day),representing 9.78 percent, respectively

Keyword: Recognition of the social and cultural Thailand;
The Chinese exchange students.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกับจีนมีความสัมพันธ์และความร่วมมือที่เจริญรุดหน้าในทุกด้าน และนับวันจะยิ่งพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างรวดเร็ว อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการมุ่งส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอาเซียนศึกษา ด้านการเรียนรู้ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นอาเซียน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งหวังในการจัดการศึกษาให้กับคนไทยให้เป็นคนของประชาคมอาเซียนเพื่อเรียมความพร้อมในการอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษาโดยขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้านการศึกษาและการสร้างความเข้าใจเรื่องของประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มหลักสิทธิมนุษยชน กลุ่มความแตกต่างทางชาติพันธ์ด้วยการมอบทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยของไทย (Boonyakreat, S. 2010 : 35-36) และในปัจจุบันประเทศไทยกับจีนยังมีความร่วมมือด้านการศึกษาอย่างแข็งขันและเข้มข้นมีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาอาจารย์และการให้ทุนการศึกษาระหว่างกันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และในปัจจุบันภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในหมู่นักศึกษาจีน มีนักศึกษาจีนเรียนวิชาเกี่ยวกับไทยและภาษาไทยจำนวนมาก และมีนักศึกษาจีนนิยมเดินทางไปศึกษาต่อในประเทศไทยโดยเฉพาะนักศึกษาชาวจีนจากมณฑลทางตะวันตกเฉียงใต้ ได้เดินทางไปศึกษาต่อในประเทศไทยปีละประมาณ 2,000 คน (Boonyawattapas, K., 2017 : 2)

แม้ว่าความนิยมของคนจีนที่เข้ามาเรียนต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยจะมีมานานเกือบ10 ปีแล้วก็ตาม แต่ในช่วง 2 – 3 ปี ที่ผ่านมานักศึกษาจีนนิยมมาเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมากขึ้นทำให้มีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นมาเป็นมากกว่า 20,000 คนจาก10 ปี ที่ผ่านมาซึ่งมีประมาณ 10,000 คน (Poojadkarnonline, 2016 : 2) และในขณะเดียวกันระบบการศึกษาของจีนที่สร้างความเครียดและความกดดันอย่างหนักให้แก่นักเรียน โดยเฉพาะการ

สอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยซึ่งมีการแข่งขันสูงมาก เป็นปัจจัยภายในที่ผลักดันให้นักเรียนจีนที่มีความรู้ความสามารถและมีกำลังทรัพย์ตัดสินใจเลือกเดินทางออกไปศึกษาต่อในต่างประเทศรวมไปถึงสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาของจีนมาเป็นระยะเวลายาวนาน เช่น การลงนามบันทึกความเข้าใจหรือความตกลงระหว่างสถาบันการศึกษาของไทยกับจีนเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาการวิจัยร่วมการรับโอนหน่วยกิตและการเปิดหลักสูตรร่วมการเข้าร่วมงานแนะแนวศึกษาต่อต่างประเทศในจีนของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของไทยเป็นต้น (Liengsaengthong, S., 2015 : 5)

ทั้งนี้เมื่อจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นทำให้นักศึกษาเหล่านี้เกิดความต้องการข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาและคำแนะนำต่างๆรวมถึงข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมไทยเพื่อใช้สำหรับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยและการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย โดยทางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยและศิลปวัฒนธรรมให้แก่นักศึกษาชาวต่างชาติเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจแก่นักศึกษาชาวต่างชาติที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (International Relations Division, 2008 : 3) เพราะเห็นว่าการรู้วัฒนธรรมของสังคมที่นักศึกษาต่างชาติเข้าไปศึกษาอยู่เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะสามารถช่วยให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติตนและดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆได้อย่างเหมาะสมมีความรู้ความเข้าใจและมุมมองในด้านวัฒนธรรมที่ถูกต้องที่จะทำให้เกิดการยอมรับระหว่างวัฒนธรรมที่ต่างกันให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข (Bunsea , W., 2017 : 2-3)

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นเหตุในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”เพื่อทำการศึกษาการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่รวมทั้งสร้างสื่อการเรียนรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีนที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือที่สนใจจะมาศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ทราบข้อมูลด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยก่อนเนื่องจากนักศึกษาชาวจีนจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งในเรื่องของอาหารการแต่งกายการบริการพื้นฐานต่างๆในชีวิตประจำวันมารยาทและการปฏิบัติตัวในสังคมหรือห้องเรียนเช่นอาจารย์รุ่นพี่และเพื่อนนักศึกษาเป็นต้นรวมถึงด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีการต่างๆ ที่สืบทอดและยึดถือ

ปฏิบัติกันมาเพื่อลดอัตราการเกิดปัญหาและลดความวิตกกังวลในการดำเนินชีวิตและสามารถช่วยให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมและมหาวิทยาลัยได้อย่างมีความสุขและเกิดความประทับใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาการรับรู้ด้านสังคมของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2) เพื่อศึกษาการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3) เพื่อศึกษาการปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยตรงตามคุณลักษณะของคนไทยทาพึงประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์สร้างเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

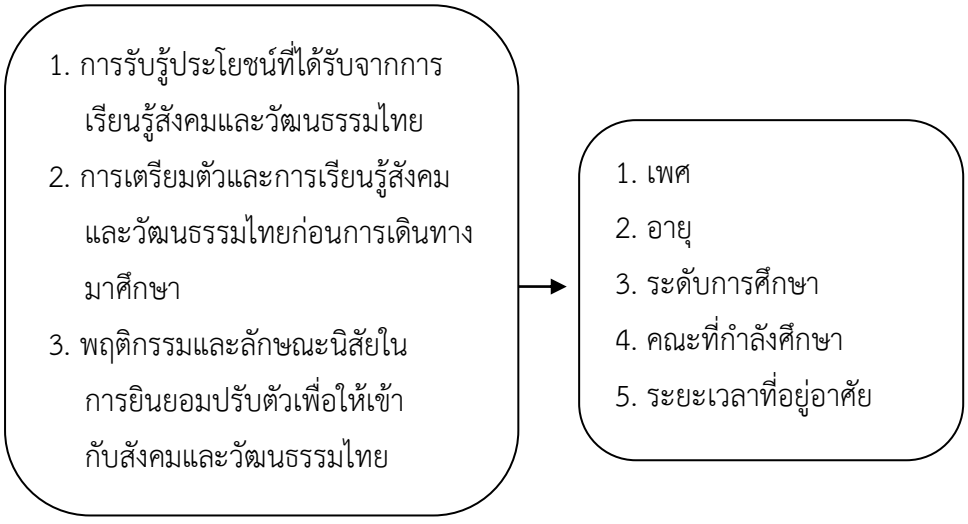

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบแบบสอบถามการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนจำนวน 406 คน ในสถาบันภามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งรวมนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 16 คน ปีที่ 2 จำนวน 53 คน และปีที่ 3 จำนวน 337 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจากประเทศจีนทุกเพศทุกวัยที่เข้ามาศึกษามากกว่า3 เดือนในสถาบันภาษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) แบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนประมาณ 100 คน

ขอบเขตเนื้อหา

1. ศึกษาการรับรู้ลักษณะสังคมไทย ด้านสังคมเมืองและสังคมชนบท

2. การรับรู้วัฒนธรรมไทย ด้านการลักษณะของวัฒนธรรมความเชื่อและขนบธรรมเนียมขนบธรรมเนียนประเพณีประเพณีและพิธีกรรมในเทศกาลประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับเกษตรกรรม

3. ศึกษาการปรับพฤติกรรมของบุคคล

4. ศึกษาบริบททั่วไปของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง“การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่”คือแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตลอดจนด้านความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (Wannapaisan, C., 2017 : 126)

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพโดยทั่วไปของนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การรับรู้ด้านสังคมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จากแหล่งรับรู้ต่างๆ

ตอนที่ 3 การรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จากแหล่งรับรู้ต่างๆ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการรับรู้ด้านสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน และการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการรับรู้สังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน โดยที่ผู้ศึกษาจะทำการลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้องที่สุดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีทางสถิติ วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงการแปรความหมายของข้อมูลทางสถิติผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของ (Sresaard, B. 2007:187-188) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง การรับรู้วัฒนธรรมไทยของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการรับรู้ด้านสังคมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า

1.1 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยทั่วไปในระดับมากที่สุด

1.2 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยเป็นสังคมเมืองในระดับมากที่สุด

1.3 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยเป็นสังคมชนบทในระดับมากที่สุด

2. ผลการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า

2.1 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคเหนือในระดับมากที่สุด

2.2 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคกลางในระดับมากที่สุด

2.3 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับมาก

2.4 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคใต้ในระดับมาก

2.5 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:เอกลักษณ์ไทยในระดับมาก

2.6 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ชาติไทยในระดับมากที่สุด

2.7 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ศาสนาในระดับมากที่สุด

2.8 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ความเชื่อในระดับมากที่สุด

2.9 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:พระมหากษัตริย์ในระดับมากที่สุด

3. ผลการปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่า นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการชื่นชอบสังคมและวัฒนธรรมไทยมากที่สุดคือ ทักทายไหว้ และศาสนา คิดเป็นร้อยละ 22.55 รองลงมา คือ เทศกาลวันสงกรานต์เทศกาลวันสงกรานต์ คิดเป็นร้อยละ 17.29 เทศกาลลอยกระทง คิดเป็นร้อยละ 14.29 อาหารไทย คิดเป็นร้อยละ 13.54 และ พิธีไหว้ครู คิดเป็นร้อยละ 9.78 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการรับรู้ด้านสังคมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า

1.1 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยทั่วไปในระดับมาที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Pinwised , M. (2007 : 42-43) กล่าวว่า ระบบสังคมไทย (Society System) อาจแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ

1. สังคมชนบท (Rural Society)

2. สังคมเมือง (Urban Society) ทั้งสองระบบนี้เป็นตัวกำหนดบทบาทหน้าที่และวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงน้อย จะเปลี่ยนแปลงน้อยจะเปลี่ยนแปลงเฉพาะ ผู้อยู่ในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นเพียงคน กลุ่มน้อยขอสังคมไทย เพราะประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบททำการเกษตร ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีมีการศึกษาน้อยฐานะยากจน ไม่ค่อยยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ ยึดถือเงินตรา เกียรติ อำนาจ มีโครงสร้างของชนชั้นยกย่องความเป็นเจ้าคนนายคน ยึดบุคคลเป็นหลัก ยกย่องผู้อาวุโส

1.2 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยเป็นสังคมเมืองในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Pinwised, M. (2007 : 1-2) กล่าวว่า จัดว่าเป็นสังคมที่มีความซับซ้อน เป็นศูนย์กลางทางความเจริญ และความเสื่อมรวมอยู่ด้วย เมืองเป็นสถานที่ตั้งถิ่นฐานอันถาวร หนาแน่นด้วยประชากร และเป็นที่รวมของคนที่มีความแตกต่างทางพื้นเพ ซึ่งอยู่ในเขตเมือง เทศบาล เป็นต้น

1.3 นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านสังคมไทยเป็นสังคมชนบทในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Arepapilom, A. (2002 : 25-27) ได้กล่าวว่าลักษณะสังคมชนบทไทยเป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเรามีผลประโยชน์และบริการทางสังคมร่วมกัน

1. ครอบครัวมีลักษณะเป็นสถาบันเบ็ดเสร็จ (All - Inclusive Institution)

2. วัดเป็นหน่วยของกิจกรรมบางประเภท เช่น การศึกษา การปกครอง การสันทนาการ

3. การยึดมั่นถือมั่นในประเพณี เช่น สภาพของงานเกษตรกรรมอยู่ใต้กฎธรรมชาติ การขาดแคลนแรงงานในครอบครัว

4. การปะทะสังสรรค์ของสมาชิกในสังคมชนบทเป็นไปในลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิ

5. สังคมชนบทส่วนใหญ่มีความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

6. สังคมชนบทสนใจในเรื่องงานพิธี เช่นในด้านก่อ ทำลาย

7. สังคมชนบทมีอัตราการเกิดสูง

2. ผลการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบว่านักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย : ภาคเหนือในระดับมากที่สุดนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคกลางในระดับมากที่สุดนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในระดับมาก นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ภาคใต้ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Paitayawat, S. (1995 : 43-46) กล่าวว่า การกำหนดลักษณะทางวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคอาศัยภูมิศาสตร์เป็นเครื่องกำหนด ทำให้การบรรยายลักษณะวัฒนธรรมไทยแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมของเมืองหลวงกับบริเวณภาคกลาง โดยมีกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางการปกครอง สำหรับวัฒนธรรมในส่วนภูมิภาคได้กำหนดให้ห่างไกลออกจากอาณาเขตภาคกลางหรืออาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมส่วนภูมิภาคเป็นวัฒนธรรมส่วนท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค เช่น วัฒนธรรมล้านนาไทยในภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคอีสาน หรือวัฒนธรรมของคนลาว

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย: เอกลักษณ์ไทยในระดับมากนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย:ชาติไทยในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Paitayawat, S. (1995 : 80-81) กล่าวว่า วัฒนธรรมไทยระดับชาติ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมไทยในภาพรวมของประเทศ เนื่องจากความเป็นประเทศไทยพัฒนาจากการบริหารการปกครองในส่วนของท้องถิ่นและโยงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางเป็นรัฐชาติภายใต้อาณาเขต พร้อมทั้งผู้ปกครองที่แน่ชัดสืบทอดอำนาจอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การศึกษาวัฒนธรรมไทยนอกเหนือจากการศึกษาวัฒนธรรมไทยระดับชาติแล้ว วัฒนธรรมไทยระดับท้องถิ่นซึ่งพัฒนาในระดับท้องถิ่นก่อนที่จะรวมเป็นประเทศไทยได้ปรากฏ

อย่างชัดเจนมาก่อนแล้ว ในยุคปัจจุบันได้จำแนกเป็นวัฒนธรรมไทยท้องถิ่นตามสภาพภูมิศาสตร์ เรียกว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย: ศาสนาในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Suwannaprates, T. (1985 : 39-40) กล่าวว่า พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ มีคนไทยส่วนใหญ่นับถือกันมาเป็นเวลาช้านานแล้ว พระพุทธศาสนายังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยอีกด้วย ส่วนวัดและพระสงฆ์มีคุณประโยชน์นานาประการต่อสังคมไทย ตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย: ความเชื่อในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Jirodpan, W., Sakunapat, P. & Choiekewong, A. (2005 : 150-153) กล่าวว่า ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการเกิดและการตาย ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรค ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือน

นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย : พระมหากษัตริย์ในระดับมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Suwannaprates, T. (1985 : 78) กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันโดยไม่ขาดสาย พระองค์ทรงเป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นศูนย์รวมพลังแห่งชนชาวไทยทั้งชาติ พระบารมีของพระองค์สูงส่งยิ่งนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันซึ่งประทับอยู่อย่างใกล้ชิดกับประชาชน ทรงดำรงอยู่ในทศพิธราชธรรม และทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการเพื่อประชาชนและประเทศชาติ โดยมิได้คำนึงถึงความสุขส่วนพระองค์แม้แต่น้อย

3. ผลการปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมไทยและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Sriyong, M., paolohit, N., Saranak, S., Riangwattanasuk, S & Keawsri-ngam, N. (2010 : 241-243) ได้กล่าวว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลพยายามหาวิธีการที่จะตอบโต้ต่อสิ่งที่มากระทบจิตใจของเราทั้งจากภายในหรือภายนอก เป็นความพยายามที่บุคคลจะรักษาความสมดุลแห่งจิตใจ และร่างกายของเขาไว้ให้มากที่สุดนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้นิทานคุณธรรมเป็นสื่อเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยช่วยการรับรู้สังคมและวัฒนธรรมไทยให้มากขึ้น

1.2 ควรมีการศึกษาการปรับพฤติกรรมหลังจากนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนได้รับรู้สังคมและวัฒนธรรมไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนที่มหาวิทยาลัยอื่นๆของประเทศไทย

2.2 ควรมีการศึกษานักศึกษาเข้ามาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ประโยชน์จากการรับรู้สังคมและวัฒนธรรมไทย

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังนี้

<table>
<tr><td colspan="2">การรับรู้ด้านสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน
ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่</td></tr>
<tr><td>การรับรู้ด้านสังคม
ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน
ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการรับรู้
ด้านสังคมไทยในระดับมากที่สุด</td><td>การรับรู้ด้านวัฒนธรรมไทย
ของนักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีน
ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการรับรู้
ด้านวัฒนธรรมไทยในระดับมากที่สุด</td></tr>
<tr><td colspan="2">การปรับพฤติกรรมให้สอดรับกับสังคมไทยและวัฒนธรรมไทย นักศึกษาแลกเปลี่ยนชาวจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการชื่นชอบสังคมและวัฒนธรรมไทยมากที่สุด คือ ทักทายไหว้ และศาสนา</td></tr>
</table>

References

Arepapilom, A. (2002). *Introduction to Political Science.* (2nd ed.). Bangkok : Odean Store.

Boonyakreat, S. (2010). Thai education preparation for the ASEAN community. *(Online).* Retrieved October 15, 2017. from : http: //www.moe.go.th/moe/upload/news20/FileUpload/21432-6446.pdf

Boonyawattapas, K. (2017). Thailand Business Information Center in China. *(Online).* Retrieved October 15, 2017. from : https://www.thaibiz china.com/ articles/business-opportunity

Bunsea, W. (2003). *Developing English speaking ability and and Thai Culture Knowledge of International Students Through the adjunct model instruction.* Graduate School of medicine : Chiang Mai University.

International Relations Division. (2008). Office of the University, CMU. *(Online).* Retrieved October 15, 2017. from : http://inter.oop. cmu.ac.th/ird-publication.php?page=-5

Jirodpan, W., Sakunapat, P. & Choiekewong, A. (2005). *The art and culture of Thailand.* Office of Rajabhat Institute Publisher Starlight.

Liengsaengthong, S. (2015). Thailand as a regional education hub for Chinese students. Consul in the city of Kunming. The newspaper Bangkok Post. *(Online).* Retrieved October 15, 2017. from : http://www.thaiem bassy.org/kunming/th/news/5501/59952

Paitayawat, S. (1995). *Thai Culture Foundation : Conservation and Development Guidelines.* Bangkok : Rajabhat Institutes Council Office, Supervisory Unit.

Pinwised, M. (2007). *Thai life and culture.* Bangkok : Emphan Publishing Co., Ltd.

Poojadkarnonline. (2016). Chinese children flock to the university '80% private, finish choosing to work in Thailand. *(Online).* Retrieved October 15, 2017. from : https://m.manager.co.th/Home/detail

Sresaard, B. (2007). *Preliminary Research.* (10th ed.). New York : Random drug Averill Hermes.

Sriyong, M., Paolohit, N., Saranak, S. , Riangwattanasuk, S. & Keawsri-ngam, N. (2010). General psychology. (6th ed.). Ramkhamhaeng University Press.

Suwannaprates, T. (1985). Social and cultural Thailand. Faculty of Humanities and Social Sciences Teachers College Phibulsongkram Phitsanulok.

Wannapaisan, C. (2017). Reserch Methodology for Social Studies : Principle and Application. Faculty of Social Studies Department of Curriculum Teaching and learning Faculty of Education Just Mai University.

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย

The Misconceptions of Chinese Cultural of Thai Students

Shan Weixu[1]
ชรินทร์ มั่งคั่ง[2] **และ จารุณี มณีกุล**[3]
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Shan Weixu[1]
Charin Mangkhang[2] **Jarunee Maneekul**[3]
Chiang Mai University, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author, Email: weixu.sshan@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย 2) เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยและ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความรู้พื้นฐานทางภาษาจีน จำนวน 88 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีการรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนมากที่สุด คือ ด้านอาหารของชาวจีน รองลงมา คือ ด้านมารยาทของชาวจีน สำหรับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนโดยรวมของนักเรียน พบว่า นักเรียนร้อยละ 80.68 มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนอยู่ในระดับสูง นักเรียนร้อยละ 36.1 มีมโนทัศน์ที่ถูกต้องทางวัฒนธรรมจีน นักเรียนร้อยละ 27.0 มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีน และนักเรียนร้อยละ 29.2 มีมโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมจีนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมจีนได้อย่างลึกซึ้ง นักเรียน

*ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 10, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

เสนอว่าควรมีการสอดแทรกกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน เช่น การดูหนัง สารคดี การพาไปทัศนศึกษาตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ประกอบกับครูควรมีรูปแบบการสอนด้วยการเน้นย้ำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดมโนทัศน์คลาดเคลื่อนหรือลดข้อผิดพลาดทางวัฒนธรรมจีนให้น้อยลง

คำสำคัญ: มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน; วัฒนธรรมจีน; การรู้; นักเรียนไทย

Abstract

This study of the misconceptions of Thai students about Chinese culture was conducted to meet the following three objectives: 1) to study the literacy of Thai students about Chinese culture; 2) to study the misconceptions of Thai students about Chinese culture and 3) to study guidelines for managing Chinese cultural curriculum in Thai schools. The study was a survey with data collection from responses on questionnaires. The sample was composed of 88 Grade 6 students with basic knowledge about the Chinese language. Data was analyzed with descriptive statistics.According to the findings, the students had moderate overall literacy about Chinese culture. The dimension of Chinese culture with the highest literacy by students was Chinese food. This was followed by Chinese etiquette. Overall, the findings revealed that 80.68 percent of the students had high scores for misconceptions about Chinese culture, while 36.1 percent of the study had accurate conceptions, 27 percent of the students had misconceptions and 29.2 percent of the students had lost cultural conceptions about Chinese culture. In order to enable in-depth learning and understanding about Chinese culture. The students proposed that activities should be inserted into lessons such as watching movies, watching documentaries and taking field trips to various tourist sites. Furthermore, teachers should have lesson plans focused on building student understanding in order to prevent or minimize misconceptions about Chinese culture.

Keywords: Misconceptions; Chinese culture; Literacy; Thai students

บทนำ

ประเทศไทยกับประเทศจีนมีความผูกพันกันมาอย่างยาวนาน ย้อนไปตั้งแต่สมัยสุโขทัยที่มีความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการ ต่อมาสมัยอยุธยาเริ่มมีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาปลูกบ้านเรือนและมาช่วยด้านการค้าสำเภาของไทย สมัยกรุงธนบุรีไทยได้สนับสนุนให้พ่อค้าชาวจีนเข้ามาติดต่อค้าขายและมาประกอบอาชีพในไทยจึงทำให้มีชาวจีนหลั่งไหลเข้ามา

จำนวนมาก (Manomaivibool, 2011 : 540 - 552) ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ชาวจีนอพยพมาเป็นจำนวนมากโดยมีสาเหตุมาจากสงครามกลางเมือง ความยากแค้น และเกิดการคอร์รัปชั่นในรัฐบาลราชวงศ์ชิงทำให้ชายชาวจีนเดินทางมุ่งสู่เมืองไทย เพื่อหาเงินส่งกลับไปยังครอบครัว ถึงแม้ว่าชาวจีนจะอพยพมาสร้างชีวิตและสร้างครอบครัวใหม่ แต่ก็ไม่ลืมที่จะนำวัฒนธรรมของตนติดตัวมาด้วย ดังที่ Suksamran (1986 : 8) กล่าวว่า “ชาวจีนเหล่านี้ไม่ได้อพยพมาเฉพาะร่างกายเท่านั้นแต่ยังนำวัฒนธรรมจีนติดตัวมาใช้เป็นแนวในการดำเนินชีวิต”

การอพยพของชาวจีนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางประเพณีและวัฒนธรรม เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม การกลืนกลาย รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของทั้งชาวไทยและชาวจีน ทั้งสองวัฒนธรรมมีการผสมผสานจึงกลายเป็นรูปแบบเฉพาะ กล่าวคือไม่ใช่ไทยแท้และไม่ใช่จีนแท้ (Maytheekriengkai, 2016 : 2) และถึงแม้จะอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่อยู่เดิม ชาวจีนก็ยังคงยึดมั่นในประเพณีเดิมด้วยการปฏิบัติสืบต่อกันมา ทว่าการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทำให้ประเพณีและเทศกาลของจีนในไทยเสื่อมลงไปมาก คงเหลือไว้เพียงรูปแบบของการทำพิธีกรรม การจะหาผู้ที่รู้อย่างแท้จริงเป็นสิ่งที่ยาก เพราะบางเรื่องถูกบิดเบือนไปในทางอื่นและสร้างความสับสนให้กับคนรุ่นหลัง (Suwanjinda & Renliang, 2016 : 330)

การเข้ามาของชาวจีนย่อมมีการนำภาษาจีนเข้ามาใช้ด้วยเป็นเรื่องธรรมดา แต่ก็ไม่ได้มีการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นกิจจะลักษณะ จากหลักฐานปรากฏชัดเจนว่าการเรียนการสอนภาษาจีนในไทยกำเนิดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2325 (Chinese Studies Center, 2008 : 12) จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการดำเนินความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาษาจีนให้กับคนไทย โดยการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (HANBAN) ด้วยการจัดตั้งโครงการสถาบันขงจื่อ โครงการพัฒนาครูจีนในไทย เป็นต้น (Wisedjinda & Chitradub, 2018 : 447) ด้วยความที่จีนเป็นประเทศที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทยอย่างมาก ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงเกิดความตระหนักในความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยการส่งเสริมให้จัดการเรียนการสอนภาษาจีน และตั้งเป้าหมายว่าสถานศึกษาต้องทำการเปิดสอนภาษาจีนให้มากขึ้นทุกระดับภายในปี 2555 (Chalermchai, 2010 : 1) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนหนึ่งที่มีการกำหนดมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ สพฐ. และ ในปี 2555 ได้ทำการเปิดสอนหลักสูตรแผนการเรียนศิลป์ - จีน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (Office of Chiang Mai

University Demonstration School, 2016 : 1) แต่ทว่าในการสอนภาษาจีนของโรงเรียนไทย มักจะมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเพื่อสอบวัดระดับความรู้ความสามารถทางภาษาจีน (Li, 2013 : 3)

ประเทศไทยมีผู้สืบเชื้อสายจีนอยู่จำนวนมากต่างก็มีความผูกพันและศรัทธาในวัฒนธรรมจีนและประเพณีจีน แต่ยังมีบางกลุ่มที่ไม่เข้าใจวัฒนธรรมและประเพณีอย่างถ่องแท้ว่าแท้จริงแล้วสิ่งเหล่านั้นมีจุดประสงค์อะไรและแฝงไปด้วยอะไรบ้าง เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจึงจำเป็นต้องทราบว่านักเรียนมีข้อผิดพลาดหรือมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนลักษณะใด ผู้วิจัยได้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงสนใจศึกษามโนทัศน์คลาดเคลื่อนวัฒนธรรมจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในประเทศไทย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย
2. เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนไทย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 235 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา เนื้อหาการศึกษาการรู้และมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเนื้อหาด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเทศกาลของชาวจีน ด้านความเชื่อของชาวจีน ด้านอาหารของชาวจีน ด้านมารยาทของชาวจีน และด้านเทพเจ้าของชาวจีน โดยเป็นการเรียนรู้ที่มาจากแหล่งต่างๆ อาทิ การสอนในชั้นเรียน การเรียนการสอนนอกชั้นเรียน หรือจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา

3. ขอบเขตพื้นที่ คือ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 235 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความรู้พื้นฐานทางภาษาจีน จำนวน 88 คน โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อสายจีนของครอบครัว

ตอนที่ 2 การรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วยแบบวัดการรู้วัฒนธรรมจีน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเทศกาลของชาวจีน ด้านความเชื่อของชาวจีน ด้านอาหารของชาวจีน ด้านมารยาทของชาวจีน และด้านเทพเจ้าของชาวจีน

ตอนที่ 3 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยจำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วยการวัดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรม 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านเทศกาลจีน ด้านความเชื่อของชาวจีน ด้านอาหารจีน ด้านมารยาทของชาวจีน และด้านเทพเจ้าของชาวจีน

ตอนที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนไทยเป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ตอนที่ 1 การทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (validity) ด้วยการความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านในการพิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เครื่องมือวิจัยมีความสมบูรณ์และได้คำถามที่ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ตอนที่ 2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากนั้นผู้วิจัยได้นำมาประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อเป็นไปตามเกณฑ์ของ IOC (IOC $\geq$ 0.6)

ตอนที่ 3 นำเครื่องมือวิจัยที่แก้ไขแล้วทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนช่องฟ้าซินเซิงวาณิชบำรุง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งนี้จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.89

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 จัดทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปยังผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และติดกับทางโรงเรียนเพื่อนัดวันและเวลาในการเข้าไปเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง และการเก็บความลับของข้อมูลโดยไม่มีการเปิดเผยชื่อในผลของการทำวิจัย

ขั้นที่ 3 เมื่อตอบแบบสอบถามครบถ้วนแล้วให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนโดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากกล่องรับแบบสอบถามด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรของนักเรียนไทย นำเสนอการวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในรูปแบบตารางและบรรยายประกอบ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า มีการรู้วัฒนธรรมจีนมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า มีการรู้วัฒนธรรมจีนมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า มีการรู้วัฒนธรรมจีนปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า มีการรู้วัฒนธรรมจีนน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า มีการรู้วัฒนธรรมจีนน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย นำเสนอโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ การให้คะแนนคำตอบถ้านักเรียนตอบถูกจะให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือไม่ทราบให้ 0 คะแนน โดยมีเกณฑ์ในการแปลผลคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ พิจารณาตามเกณฑ์ของ Anderson (2001 : 67-68) ดังนี้

คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายความว่า มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยในระดับต่ำ

คะแนนอยู่ในช่วงร้อยละ 60-79.99 คะแนน หมายความว่า มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยในระดับปานกลาง

คะแนนอยู่ในช่วงน้อยกว่าร้อยละ 60 คะแนน หมายความว่า มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยในระดับสูง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนทางวัฒนธรรมจีนในโรงเรียนไทย เป็นคำถามปลายเปิด นำเสนอด้วยการบรรยายสรุปผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและการแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 55.7 และ 44.3 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี (ร้อยละ 59.1) เมื่อสอบถามเกี่ยวกับการสืบเชื้อสายจีนของนักเรียนพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งตอบว่าครอบครัวตนมีเชื้อสายจีน (ร้อยละ 59.1)

2. การรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย พบว่า การรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอาหารของชาวจีน รองลงมา คือ ด้านมารยาทของชาวจีน (ค่าเฉลี่ย 3.91 และ 3.58 ตามลำดับ) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเชื่อของชาวจีน (ค่าเฉลี่ย 2.61)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรู้วัฒนธรรมจีนของนักเรียนจำแนกตามรายด้าน (n=88)

การรู้วัฒนธรรมจีน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ด้านเทศกาลของชาวจีน	2.35	0.78	น้อย
2. ด้านความเชื่อของชาวจีน	2.61	1.04	ปานกลาง
3. ด้านเทพเจ้าของชาวจีน	3.10	0.90	ปานกลาง
4. ด้านมารยาทของชาวจีน	3.58	0.83	มาก
5. ด้านอาหารของชาวจีน	3.91	0.73	มาก
โดยรวม	**3.11**	**0.62**	**ปานกลาง**

3.มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทยมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนโดยรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 80.68)

ตาราง 2 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนโดยรวม (n=88)

ระดับมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อน	จำนวน	ร้อยละ
สูง (0 - 14 คะแนน)	71	80.68
ปานกลาง (15 - 19 คะแนน)	17	19.32
ค่าเฉลี่ย = 10.14 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.35 คะแนน		
ค่าต่ำสุด = 2 คะแนน ค่าสูงสุด = 19 คะแนน		

โดยมีผลการวิเคราะห์มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

3.1 มโนทัศน์ที่ถูกต้องทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย พบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องทางวัฒนธรรมจีนเฉลี่ย 33.6 คน (ร้อยละ 36.1) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีมโนทัศน์ที่ถูกต้องเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเทพเจ้าชาวจีน รองลงมา คือ ด้านมารยาทของชาวจีน (ร้อยละ 42.9 และ 40.7 ตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องทางวัฒนธรรมจีนในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลไหว้พระจันทร์หยกเรือซาลาเปาการคำนับและเทพเจ้ากวนอิม

3.2 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย พบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนเฉลี่ย 23.8 คน (ร้อยละ 23.8) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอาหารของชาวจีน รองลงมา คือ ด้านมารยาทของชาวจีน (ร้อยละ 35.7 และ 32.7 คะแนนตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลชิงหมิงน้ำตาลทรายแดงชงโหวปิ่งการดื่มอวยพร และเทพเจ้านาจา

3.3 มโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียน นักเรียนมีมโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมจีนเฉลี่ย 30.7 คน (ร้อยละ 29.2) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนมโนทัศน์ที่สูญหายเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเทศกาลของชาวจีน รองลงมา คือ ด้านความเชื่อของชาวจีน (ร้อยละ 43.9 และ 42.5 คะแนนตามลำดับ) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมจีนในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลชุกฮวยฮี้ง น้ำตาลทรายแดง ฮะเก๋าการรับของ และเทพเจ้าเห้งเจีย

4. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย

4.1 ด้านหลักสูตร นักเรียนคิดว่าควรจัดให้การเรียนภาษาจีนเป็นวิชาบังคับเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ (จำนวน 16 คน)

4.2 ด้านบุคลากร โรงเรียนควรจัดให้มีครูผู้สอนชาวจีนเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยในการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจมากยิ่งขึ้น (จำนวน 10 คน)

4.3 ด้านวิธีการสอน นักเรียนคิดว่าควรสอนให้นักเรียนมีทักษะการฟังและการพูดที่ดี ก่อนการสอนเขียนและอ่านภาษาจีน (จำนวน 12 คน) และคิดว่าโรงเรียนควรจัดให้มีการความรู้ทางภาษาจีนด้วยการสอนแบบสอดแทรกกิจกรรม เช่น ดูหนัง สารคดี ทัศนศึกษาตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจวัฒนธรรมจีนมากยิ่งขึ้น (จำนวน 7 คน)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรู้วัฒนธรรมจีน พบว่า นักเรียนมีการรู้ด้านอาหารของชาวจีนอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด การที่นักเรียนมีการรู้ด้านอาหารจีนอย่างมาก เห็นได้จากประเทศไทยนั้นมีชาวจีนอพยพมาตั้งรกรากอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากและกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค แต่พวกเขาไม่ได้อพยพมาแต่เพียงร่างกายเท่านั้น ยังนำเอาเอกลักษณ์ติดตัวมาด้วย (Cholpilaiponk, 2002 : 2) โดยเฉพาะในด้านอาหารจีนที่สามารถแทรกซึมเข้ามาในวิถี

การดำรงชีวิตของคนไทย อีกทั้งยังได้รับความนิยมแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตจวบจนทุกวันนี้ สำหรับด้านมารยาทของชาวจีน พบว่า นักเรียนมีการรู้อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยเห็นว่าการรู้ในเรื่องมารยาทของชาวจีนของนักเรียน ส่วนหนึ่งมาจากการบริโภคละครโทรทัศน์จีนของคนไทยที่มีมาช้านานจนถึงปัจจุบันนี้ ด้วยการถ่ายทอดส่งผ่านทางภาพและเสียงของตัวละครไปยังผู้รับชมละครโทรทัศน์ในเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คน กระบวนการทางสังคม รวมถึงค่านิยมทางวัฒนธรรม (Thanomjitra, 2015 : 1) เมื่อนักเรียนเมื่อได้รับชมละครจึงรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมจีนตามไปด้วย

2. การศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แม้ว่านักเรียนจะมีการรับรู้วัฒนธรรมจีนอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังคงพบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนอยู่มาก เนื่องมาจากประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ยังคงประสบปัญหาทางการสอนภาษาจีน ครูส่วนใหญ่ยังคงยึดรูปแบบการเรียนการสอนของคนไทยมาใช้สอนคนไทย โดยมองข้ามวัฒนธรรมการเรียนการสอนแบบเจ้าของภาษา รวมถึงนักเรียนเองที่มีความเคยชินหรือคุ้นเคยกับวัฒนธรรมการเรียนที่สอนแบบสบายๆ จึงทำให้ประสิทธิภาพการเรียนภาษาจีนรวมถึงการรู้วัฒนธรรมจีนยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร (Noysuwan & Peng, 2013 : 384) แต่การเกิดมโนทัศน์คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนนี้ ไม่ใช่สาเหตุมาจากประสบการณ์ในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากคำอธิบายของผู้ใหญ่ที่ขาดความเข้าใจมโนทัศน์ในเรื่องดังกล่าวอย่างดีพอ นักเรียนจึงเกิดความเข้าใจผิด รวมถึงตัวนักเรียนเองที่ยังคงมีความคิดหรือความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมจีนที่ผิดไปจากความจริงอย่างมาก ซึ่งอาจมาจากประสบการณ์ที่มีอยู่ในเรื่องวัฒนธรรมจีนที่ไม่มีความชัดเจน รู้จริง รวมถึงไม่ได้เข้าใจอย่างถูกต้องในแต่ละบุคคล

2.1 นักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องทางวัฒนธรรมจีนในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลไหว้พระจันทร์หยกเรือซาลาเปาการคำนับและเทพเจ้ากวนอิมตามความเห็นของผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าสิ่งที่นักเรียนมีมโนทัศน์ดังกล่าวอย่างถูกต้องมากที่สุด เนื่องมาจากสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่มากับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยมาโดยตลอด สอดคล้องกับ Changmuenwai (1992 : 50-51) ระบุไว้ว่าการที่บุคคลจะเกิดมโนทัศน์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ต่อเมื่อ บุคคลนั้นจะต้องมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ ความจริง หลักการและสรุปรวมของเรื่องนั้นๆ มาแล้ว

2.2 มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนที่นักเรียนมีในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลชิงหมิงน้ำตาลทรายแดงชงโหวปิ่งการดื่มอวยพร และเทพเจ้านาจาทั้งนี้สาเหตุของการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนส่วนหนึ่งมาจากนักเรียนมีมโนทัศน์ที่ถูกต้องเพียงบางส่วนและสั่งสมประสบการณ์จากการประยุกต์ใช้มโนทัศน์ที่ไม่สมบูรณ์ จนเป็นความเคยชินจนเข้าใจว่ามโนทัศน์ที่ตนเองมีเป็นมโนทัศน์ที่ถูกต้องแล้ว มาผนวกกับข้อมูลที่มาจากสัญชาตญาณเพียงอย่างเดียวหรือการให้เหตุผลอย่างผิดพลาดนั้นทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้ (Wylie & Ciofalo, 2008 : 1) จากงานวิจัยในประเทศจีนพบว่า ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศของแต่ละโรงเรียน นักเรียนจะมีความเข้าใจในวัฒนธรรมแตกต่างกันย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ของครูผู้สอนว่ามีการคลาดเคลื่อนหรือเข้าใจผิดมากน้อยเพียงใด (Xiao & Xiao, 2013 : 50) นอกจากนี้ในแง่ของการประเมินผลของครูก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดมโนทัศน์ที่ตลาดเคลื่อนเช่นกัน จากงานวิจัยของ Makanong (2011 : 6-7) ชี้ให้เห็นว่าในการจัดการเรียนการสอน ครูมักเน้นการสอนโดยการให้ความรู้เชิงขั้นตอนหรือกระบวนการ แต่ในการสอนมโนทัศน์นั้นมีน้อยมาก ประกอบกับการเรียนการสอนด้วยเวลาที่มีอย่างจำกัด จนทำให้ครูไม่มีโอกาสได้เน้นย้ำเกี่ยวกับมโนทัศน์ที่ถูกต้องให้แก่นักเรียน

2.3 มโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมจีนที่นักเรียนมีในแต่ละด้านมากที่สุด ได้แก่ เทศกาลชุกฮวยฮี้ง น้ำตาลทรายแดง ฮะเก๋าการรับของ และเทพเจ้าเห้งเจีย เห็นได้ว่าการที่นักเรียนขาดความรู้หรือไม่รู้เรื่องของวัฒนธรรมจีน ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากสังคมไทยในปัจจุบันมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศเอง เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมไทยได้ แต่ยังขาดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนของสถานศึกษาในประเทศไทยมักมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนภาษาจีน เพื่อนำภาษาจีนไปใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันหรือการติดต่อสื่อสารได้อย่างถูกต้อง แต่ยังขาดการชี้แนะให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้วัฒนธรรมจีน ซึ่งแท้จริงแล้วภาษากับวัฒนธรรมนั้นมีความใกล้ชิดกันและยากที่จะแยกออกจากกัน (Singnoi, 2011 : 2) สอดคล้องกับ Li (2013 : 42-43) ที่เห็นว่าการเรียนภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารจะดี ได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการรับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมด้วย หากนักเรียนเข้าใจวัฒนธรรมก็จะสามารถปฏิบัติตัวรวมถึงเลือกใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang, Gao & Ren (2014 : 97) พบว่าสาเหตุของการเกิดมโนทัศน์ที่สูญหายทางวัฒนธรรมต่างประเทศ ได้แก่ 1) ในการ

จัดการเรียนการสอนครูมักจะไม่ให้ความสำคัญกับการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรม 2) นักเรียนเกิดความเชื่อว่าวัฒนธรรมต่างประเทศจะไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และ 3) โรงเรียนมักให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมากกว่า วัฒนธรรมจึงถูกทอดทิ้งหรือละเลยการให้ความสำคัญไป

3. แนวทางในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีนนักเรียนได้เสนอความคิดเห็นดังนี้

3.1 ด้านหลักสูตรนักเรียนต้องการให้ภาษาจีนถูกบรรจุเป็นวิชาเรียนภาคบังคับเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ ส่วนหนึ่งมาจากบทบาทของสาธารณรัฐประชาชนจีนในเวทีโลกที่มีผู้คนชาวจีนการกระจายตัวในประเทศต่างๆ ทำให้มีความจำเป็นในการใช้ภาษาจีนในการสื่อสารอย่างแพร่หลาย นักเรียนจึงเห็นความสำคัญของการรู้ภาษาจีน

3.2 ด้านบุคลากรนักเรียนต้องการให้มีการจัดจ้างครูผู้สอนชาวจีนเพิ่ม เพื่อมาช่วยในการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน แต่ครูผู้สอนชาวจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครูอาสาสมัครที่กระทรวงศึกษาธิการจีนจัดส่งให้กับกระทรวงศึกษาธิการไทย โดยที่มีกำหนดระยะเวลาการสอนประมาณ 1 ปี จึงทำให้การวางแผน/ จัดสรรครูผู้สอนชาวจีนเป็นไปอย่างไม่เป็นระบบ ทั้งยังขาดความต่อเนื่องในการสอน ส่งผลให้สภาพการเรียนการสอนอาจไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

3.3 ด้านวิธีการสอนนักเรียนเล็งเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาจีนด้วยความต้องการให้ตนเองมีทักษะการฟังและการพูดที่ดีก่อนมีการเขียนและอ่าน หากว่าสามารถพัฒนาทักษะการฟังและพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ทักษะอื่นๆย่อมได้รับการพัฒนาตามมา อย่างไรก็ตามทักษะการอ่านและเขียนก็เป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ควรมีการเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม รวมถึงเสนอว่าควรมีการสอดแทรกกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน เช่น ดูหนัง สารคดี ทัศนศึกษาตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ เพราะการจัดทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ที่มาจากแหล่งความรู้นอกห้องเรียน ที่ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมจีนได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 นักเรียนควรได้รับการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนให้มากขึ้น ด้วยการใช้สื่อการเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน หรือการพาไปทัศนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นต้น

1.2 ครูสามารถนำลักษณะของข้อผิดพลาดทางวัฒนธรรมจีนจากผลการศึกษาในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการจัดการเรียนการสอน เพื่อเน้นย้ำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดมโนทัศน์หรือข้อผิดพลาดของนักเรียนให้ลดลง

2. ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรต่อยอดงานวิจัยครั้งนี้ โดยการศึกษาเกี่ยวกับการเกิดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีน จากนักเรียนในระดับชั้นหรือสถานศึกษาอื่น

2.2 ควรมีการวิจัยหรือสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมจีน

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมจีนให้มากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนทางวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย เกิดองค์ความรู้ใหม่สู่การลดมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและการพัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนของนักเรียนไทย ซึ่งพบว่านักเรียนควรได้รับการเพิ่มพูนความรู้ทางวัฒนธรรมจีน จากทั้ง 3 กลุ่มที่เกี่ยวข้อง คือ โรงเรียน ครอบครัว และนักเรียน กล่าวคือ โรงเรียนควรมีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและบุคลากรครูต้องมีคุณภาพ ครอบครัวควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการเรียนของบุตรหลาน และนักเรียนเองก็ควรใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมและทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องวัฒนธรรมจีนได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ดังนี้

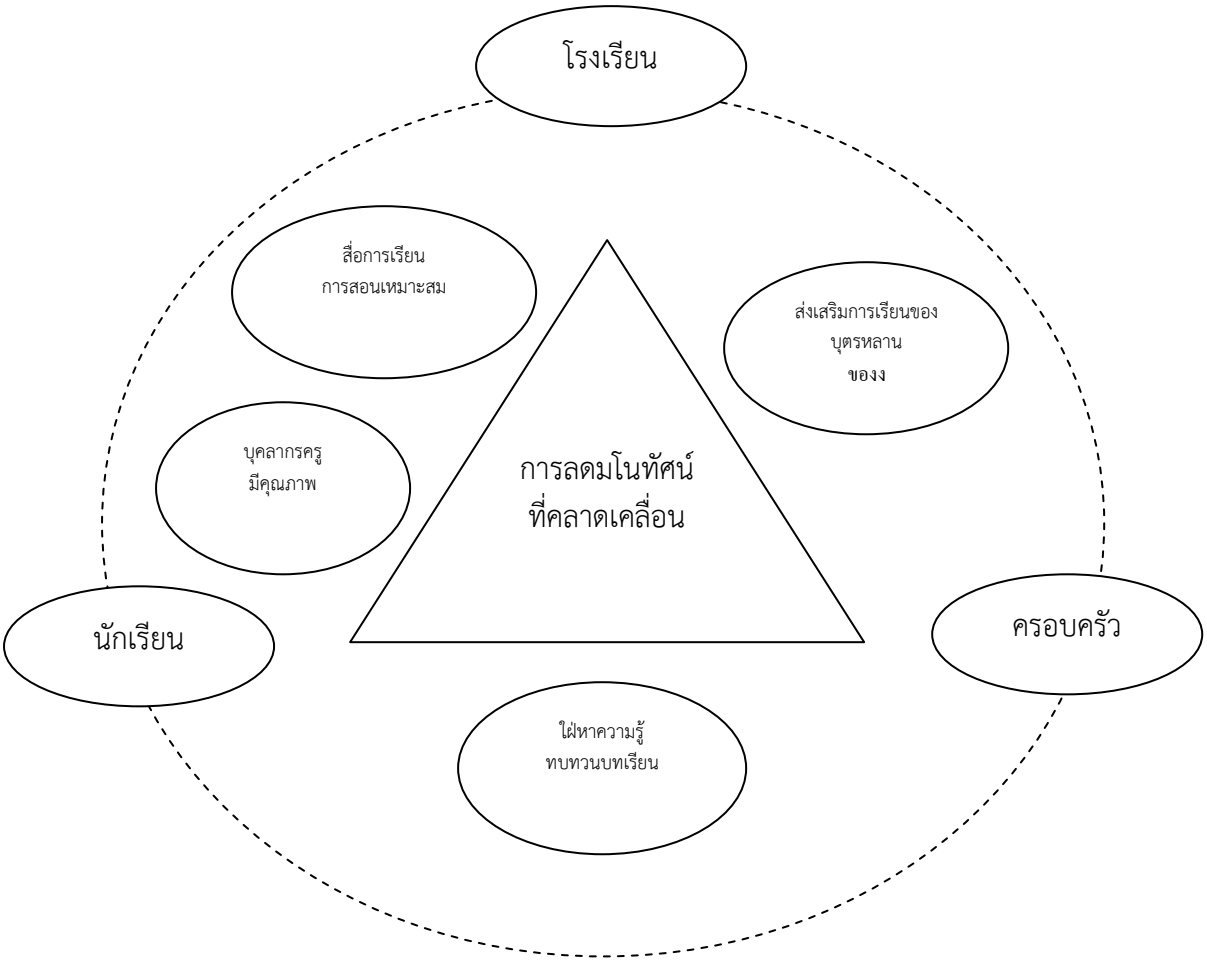

References

Manomaivibool, P. (2011). Chinese Communities in Thailand: Variety of Chinese Dialects. *The Journal of the Royal Institute of Thailand,* 36(4), 540-552.

Suksamran, S. (1986*). Religious beliefs and rituals of Chinese community.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Maytheekriengkai, C. (2016). *The Transmission of Chinese Tradition to Cheesiness in Tarad Ban-Mai Community Chachoengsao* (Master's thesis). Chonburi : Burapha University.

Suwanjinda, P. & Renliang, L. (2016). *The Cultural Adaption of Chinese-Thai: Case Study of Chinese-Thai at Chinatown Area.* Proceeding in Social Development Administration and Management Strategy, 323-335.

Chinese Studies Center.(2008). *Thailand-China Cooperation in Chinese Language Teaching in Thailand.* Bangkok: Institute of Asian Studies Chulalongkorn University.

Wisedjinda, J., & Chitradub, S. (2018). Guidelines for Chinese Instruction in Upper Secondary Schools. *Veidian E-Journal, Silpakorn University, 11*(2), 445-455. Retrieved May 10, 2018, from https://tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/138823

Chalermchai, U. (2010). *The Promotion of Chinese Language.* Retrieved May 12, 2018, from : http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=14859&Key=h otnews

Office of Chiang Mai University Demonstration School. (2016). *History of School.* Retrieved June 1, 2018, from: http://www.satitcmu.ac.th/?option=mod_main

Li, J. M. (2013). *Chinese Culture Perception of PratomSuksa 6 Students, Suandok Sankamphang School, Chiang Mai Province* (Master's thesis).Chiang Mai University. Chiang Mai.

Anderson, W. (2001).*A taxonomy for learning, teaching and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives.* Longman, New York. 67-68.

Cholpilaiponk, E. (2002). *Communication for Cultural Transmission of Chinese People in China Tow* (Master's thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.

Thanomjitra, V. (2015). The Relationship between Thai Television Drama Exposure with Cultural Values and Lifestyle of Laotians in Vientiane (Master's thesis). Thammasat University. Pathumthani.

Noysuwan, T., & Peng, B. (2013). A Comparison of Chinese Teaching with and without Chinese Culture. The 4th Hatyai National and International Conference, 383-388.

Changmuenwai, G. (1992). *An Analysis of Misconceptions in Physics of MathayomSuksa Four Students, Bangkok Metropolis* (Master's thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.

Wylie, E. C. &Ciofalo, J. F. (2008).*Supporting teachers' use of individual diagnostic items.* Retrieved October 22, 2018, from http://www.tcrecord.org/content.asp?contentid=15363

Xiao, L. F. & Xiao, D. (2013). Chinese English learner's cognitive understanding of foreign cultures and attitudes. *The Journal of Liberal Arts of Cruchantong University, 34*(5). 40-52.

Makanong, U. (2011). *Mathematics Process and Skill Test.* Bangkok: Chulalongkorn University Press.

Singnoi, U. (2011). International Characteristics and Identity of Language and Culture: Facilities and Obstacles in Touching Language. *Journal of Humanities, Naresuan University, 2*(2), 1-15.

Yang S., Gao Y. & Ren, S. (2014). Study on the Reasons for the Lack of Mother Tongue Culture in College English Education and the Way of its Regaining. *The Journal of China University of Mining and Technology, 1*(2), 89-100.

การรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน

Literacy and Environmentally Ethical Behaviors of Secondary School Students in China

หยาง ชุ อิ๋งหยาง[1]
ชรินทร์ มั่งคั่ง[2] **และ จารุณี มณีกุล**[3]
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Yang Chu Yingyang[1]
Charin Mangkhang[2] **and Jarunee Maneekul**[3]
ChiangMai University, Thailand
Corresponding Author, Email: ying.chuyang@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศจีน ศึกษาการรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน และเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมจำแนกตามปัจจัยของนักเรียน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเมืองคุนหมิง ประเทศจีน จำนวน 280 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติทดสอบ Independent t-test

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนร้อยละ 84.3 ไม่พอใจกับสภาพแวดล้อมของเมืองคุนหมิง ร้อยละ 55.0 คิดว่ามลพิษทางน้ำเป็นปัญหามากที่สุด ร้อยละ 77.5 โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนร้อยละ 95.4 มีการรู้สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 87.1 มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และมีการอนุรักษ์น้ำมากที่สุด สำหรับการเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมจำแนก

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ตามปัจจัย พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 2 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 1-2 ปี (p-value = 0.002) นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก-กลาง (p-value <0.05) การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการนำเสนอผลกระทบจากการทำลายสิ่งแวดล้อม นักเรียนจะเกิดการตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: สิ่งแวดล้อม; จริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม; มลพิษ; การอนุรักษ์

Abstract

This study was conducted with the aim of exploring the roles of managing teaching in secondary schools in China, studying the literacy and environmentally ethical behaviors of secondary school students in China and comparison the environmentally ethical behavior classified by factors. The sample was composed of 280 secondary school students in Kunming, China. Data was collected with questionnaires and analyzed with descriptive statistics and independent t-test. The findings revealed that 84.3 percent of the students were dissatisfied with the environment of Kunming, while 55.0 percent of the students most frequently considered water pollution to be a problem. Most of the schools (77.5%) organized lessons about environmental conservation, while nearly all of the students (95.4%) had a high degree of environmental literacy and 87.1 percent has moderate environmentally ethical behavior. Furthermore, the students most frequently engaged in water conservation behavior. Concerning the environmentally ethical behavior classified by factors ethical behaviors of the students, the findings indicate that the students had had three years of experience at the school.

The mean score for environmentally ethical behavior among the 2-year+ students was higher than that of the students with 1-2 years of experience at the school (p-value = 0.002). The students who studied at larger schools had higher mean environmentally ethical behavior scores than the students at medium or small schools (p-value <0.05). Regularly building knowledge and understanding about the environment for students with focus on presenting the impacts of environmental destruction can raise awareness about environmental problems among the students.

Keywords: environment; environmentally ethical; pollution; conservation

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในประเด็นปัญหาสำคัญในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก โดยปัญหานี้ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นมากเนื่องจากความเป็นโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก (Naipinit, et al., 2014 : 2-3) จีนจัดว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความก้าวหน้าไปแบบก้าวกระโดด แต่ภายใต้การพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดดอย่างปราศจากการควบคุมที่ดีพอของรัฐบาล ส่งผลให้หลายๆ เมืองประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก (Manager Online, 2009 : 1) จีนจึงกลายเป็นประเทศที่มีมลพิษมากที่สุดประเทศหนึ่งของโลกปัญหาสิ่งแวดล้อมของจีนกำลังเป็นข้อวิพากษ์วิจารณ์โดยหน่วยงานรัฐด้านสิ่งแวดล้อมระดับสูงของจีน ซึ่งได้ระบุว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมขณะนี้กำลังทำให้สุขภาพและความมั่นคงทางสังคมถูกคุกคาม แม้ว่ารัฐบาลจีนรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและทำการตอบสนองต่างๆ ด้วยการได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวในบางส่วนแล้ว แต่ยังถูกวิจารณ์ว่าการตอบสนองดังกล่าวทำได้ไม่เพียงพอ ประกอบกับที่ผ่านมาปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากฝ่ายพัฒนานโยบายของจีน เพราะประเทศมีเป้าหมายมุ่งหวังเพียงให้สามารถรักษาระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับสภาพความเป็นอยู่เท่านั้น (Satiman, 2010 : 2)

โลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่ให้เสรีภาพแก่ภาคเอกชนในการเลือกดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จึงทำให้ขณะนี้ทุกสังคมในโลกต่างประสบกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจร่วมกัน นั่นคือความไม่สมดุลระหว่างทรัพยากรที่จะใช้ในการผลิตสินค้าและบริการซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดกับความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่ไม่จำกัด เมื่อมีการครอบครองที่ไร้ขอบเขตทำให้ทรัพยากรส่วนใหญ่ไปตกอยู่กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่กลุ่ม เมื่อมีผู้คนมากขึ้นการบริโภคมีมากขึ้นการผลิตมากขึ้น ตามมาด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มากขึ้น การพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการขยายตัวของเศรษฐกิจจึงเป็นการสร้างปัญหาให้กับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโครงการใดๆ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งผลกระทบในทางบวกเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาแต่ผลกระทบในทางลบ

ก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องตามมาได้มากมาย ซึ่งจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการแก้ไขและสิ้นเปลืองงบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องหาทางป้องกันตั้งแต่ขั้นต้น

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมบางครั้งต้องการความร่วมมือกับหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภาครัฐวิสาหกิจ เอกชนและท้องถิ่น เพราะว่านโยบายที่รัฐบาลต้องการออกมาบังคับใช้กับสภาพการปฏิบัติจริงยังคงห่างไกลกันนัก หรือแม้กระทั่งในระบบการศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษาเป็นหลักการที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งยังเป็นแนวทางที่ช่วยผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเสริมสร้างแนวความคิดที่จะป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Worapong, 2014 : 167-171) อีกทั้งสิ่งแวดล้อมศึกษายังเป็นการปลูกฝังจริยธรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Ethics) เพราะว่าปัจจุบันผู้คนต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องนำจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมาศึกษาให้ครบทุกด้าน เพราะจริยธรรมเป็นสิ่งที่คอยเตือนใจว่าวิถีทางที่กำลังดำเนินอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ หรือเป็นหนทางนำไปสู่การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเป็นอันตรายต่อธรรมชาติทั้งหลายในโลก

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “การรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน” ซึ่งในอนาคตนักเรียนกลุ่มดังกล่าวจะกลายเป็นบุคลากรที่มีผลต่อการเปลี่ยนเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติ ฉะนั้นการทราบถึงระดับการรู้สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียน รวมถึงบริบทการสอนสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพื่อนำไปเป็นแนวทางป้องกัน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อมจะได้คงอยู่อย่างยั่งยืน ท่ามกลางความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศจีน

2. เพื่อศึกษาการรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน

3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน จำแนกตามปัจจัย อันได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในโรงเรียน ขนาดโรงเรียน การสนับสนุนการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรู้สิ่งแวดล้อม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนมัธยมแห่งที่ 2 คุนหมิง โรงเรียนมัธยมแห่งที่ 27 คุนหมิง โรงเรียนมัธยมแห่งที่ 29 คุนหมิง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามลำดับ ตั้งอยู่ ณ เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดยมีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายรวม 5,526 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

1) ศึกษาบริบทการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศจีน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และวิธีการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2) ศึกษาการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน

3) ศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน น้ำ สภาพแวดล้อม อากาศ และดิน

3. ขอบเขตพื้นที่การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตพื้นที่ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดคุนหมิง ประเทศจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวม 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 5,526 คน สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของเครซี่และมอร์แกน (1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ 280 คนและสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ด้วยการแบ่งประชากรออกเป็นสัดส่วน (Proportion) ตามขนาดโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียนตอนปลายโรงเรียน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สอบถามเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ปัญหาด้านมลพิษ สาเหตุของการเกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมและความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และวิธีการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการรู้สิ่งแวดล้อม สอบถามความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ้น 15 ข้อโดยการเลือกตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หากตอบถูกต้องจะได้คะแนน 1 คะแนน แต่ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม แบ่งข้อคำถามออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การอนุรักษ์พลังงาน การอนุรักษ์น้ำ การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การอนุรักษ์อากาศ และการอนุรักษ์ดิน แบบสอบถามแต่ละด้านมีข้อคำถาม 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 25 ข้อ และแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ ระดับการปฏิบัติตามพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัตินานๆ ครั้ง และส่วนที่ 2 คือ การไม่ปฏิบัติ

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 กำหนดขอบเขต โครงสร้างเนื้อหา และสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นที่ 3 นำเครื่องมือมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC และการประเมินเครื่องมือให้ค่า IOC โดยรวม เท่ากับ 0.96

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วแล้ว ไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย โดยได้นำไปทดลองใช้ (Try – out) แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) จากการทดสอบค่าความเชื่อมั่นในส่วนพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.91

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 1 นำส่งหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปยังโรงเรียนมัธยมแห่งที่ 2 คุนหมิง โรงเรียนมัธยมแห่งที่ 27 คุนหมิง โรงเรียนมัธยมแห่งที่ 29 คุนหมิงประเทศจีน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวันเวลาที่ได้นัดหมายกับทางโรงเรียนโดยการแจกแบบสอบถามให้แก่ผู้เข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการตอบแบบสอบถาม

ขั้นที่ 3 เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว ให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนโดยใส่ไว้ที่กล่องรับแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของการตอบแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการลงข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะของข้อมูล

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะของข้อมูล

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายลักษณะของข้อมูล

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการรู้สิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เกณฑ์ในการพิจารณาคะแนนการรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรายข้อมีรายละเอียด ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 0.68-1.00 หมายถึง มีการรู้สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 0.34-0.67 หมายถึง มีการรู้สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0.00-0.33 หมายถึง มีการรู้สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean)เกณฑ์ในการพิจารณาคะแนนพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมรายข้อมีรายละเอียด ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.01-2.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 0.00-1.00 หมายถึง มีพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย

ส่วนที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน จำแนกตามปัจจัย อันได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในโรงเรียน ขนาดโรงเรียน การสนับสนุนการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรู้สิ่งแวดล้อม ด้วยสถิติ Independent t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 57.1 และ 42.9 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในโรงเรียนมาแล้ว 2 ปี (ร้อยละ 37.1) และพบว่าร้อยละ 44.3 ศึกษาอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่พอใจกับสภาพแวดล้อมของเมืองคุนหมิง ประเทศจีน (ร้อยละ 84.3) มากกว่าครึ่งหนึ่งคิดว่ามลพิษทางน้ำเป็นปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมาคือ มลพิษทางอากาศ (ร้อยละ 55.0 และ 34.6 ตามลำดับ)

เมื่อสอบถามถึงสาเหตุของปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 95.4 คิดว่ามีสาเหตุมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รองลงมา คือ การเพิ่มจำนวนประชากร และผู้คนขาดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 82.5 และ 77.1 ตามลำดับ) สำหรับความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.0 คิดว่าควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนนักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 77.5 ตอบว่าโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 85.0 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เมื่อสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรม ร้อยละ 78.6 เคยได้รับการสนับสนุนให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประมาณ 4 ใน 5 ยินดีที่จะเข้าร่วมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากทางโรงเรียน สำหรับวิธีการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุดกับการจัดกิจกรรมในโรงเรียน (ร้อยละ 25.7) รองลงมา คือ การฟังบรรยายจากผู้เชี่ยวชาญ และการสืบค้นข้อมูลจากหนังสือ/ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วยตนเอง (ร้อยละ 24.3 และ 22.5 ตามลำดับ)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการรู้สิ่งแวดล้อมพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการรู้สิ่งแวดล้อมในระดับมาก (ร้อยละ 95.4) และมีบางส่วนที่มีการรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 4.6

ส่วนที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 87.1) และร้อยละ 11.4 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมมากที่สุด เท่ากับ 2.02 รองลงมา คือ พฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงาน โดยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมเท่ากับ 1.76

ส่วนที่ 6 การเปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ด้วยสถิติ Independent t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า 1) ประสบการณ์ในโรงเรียน ผู้ที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 2 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 1-2 ปี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.002 2) ขนาดโรงเรียน ผู้ที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่าผู้ศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก-กลาง ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 3) เพศ การสนับสนุนการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากทางโรงเรียน และ

การรู้สิ่งแวดล้อมที่ต่างกันมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน มีประเด็นในการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมตามความเห็นของนักเรียน ส่วนใหญ่ไม่พอใจกับสภาพแวดล้อม เนื่องจากประเทศจีนจัดว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีการพัฒนาด้วยความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ แต่ภายใต้การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดนี้จีนต้องเจอกับปัญหาสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection, 2017 : 1-2) โดยเฉพาะปัญหามลพิษทางน้ำส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยสารเคมีลงในแม่น้ำ จนทำให้แม่น้ำมีการปนเปื้อนของสารเคมี เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย จนส่งผลผู้ที่ยังต้องพึ่งพาน้ำจากแม่น้ำเหล่านั้นในการดำรงชีวิต (Greenpeace International, 2011 : 1) สำหรับปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งคือการเกิดหมอกหรือควันพิษ (Smog) ที่ปกคลุมอยู่บ่อยครั้ง และมลพิษดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างมาก (Chotipong, 2018 : 55) ส่วนสาเหตุของปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่ามีสาเหตุมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รองลงมา คือ การเพิ่มจำนวนประชากร และผู้คนขาดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาจีนต้องเผชิญกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการขาดความรู้สิ่งแวดล้อมและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมทรุดโทรมไปมาก การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่ทางการจีนต้องการให้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน (Wu, 2002 : 2)

2. การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม Zhang (2017: 3) อธิบายว่าในจีนจะมีการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการสอนให้ความรู้ในห้องเรียน โดยการสอนทฤษฎีสิ่งแวดล้อม สาเหตุของเกิดมลพิษรวมถึงมีการ

พานักเรียนไปศึกษาธรรมชาตินอกห้องเรียนด้วยการสำรวจ วิเคราะห์ปัญหา นำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ส่วนความยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยินดีที่จะเข้าร่วมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับวิธีการสอนนักเรียนเห็นด้วยกับการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมในโรงเรียนมากที่สุด งานวิจัยของ Sathisakul and Boonsue (2015 : 611) พบว่าหลังการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีค่าเฉลี่ยพฤติกกรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นและได้นำความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนต่อสิ่งแวดล้อมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่บ้านด้วย

3. การรู้สิ่งแวดล้อม นักเรียนส่วนใหญ่มีการรู้สิ่งแวดล้อมในระดับมาก และนักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมการอนุรักษ์น้ำมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมมากที่สุด รองลงมา คือ พฤติกรรมการอนุรักษ์พลังงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Cheatea (2013 : 102) ที่พบว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง Booncharoen and Phoochinda (2012 : 36) กล่าวว่า นักเรียนผู้ที่มีคะแนนการรู้สิ่งแวดล้อมสูงไม่ได้หมายความว่าจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากเสมอไป หากนักเรียนยังขาดจิตสำนึกและตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

4. เปรียบเทียบพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน พบว่า 1) ประสบการณ์ในโรงเรียน พบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 2 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนที่มีประสบการณ์ในโรงเรียน 1-2 ปี แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีอายุมากกว่ามีพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า สอดคล้องกับ Bamrungsuk (2012 : 78) ที่พบว่าอายุมีผลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งแตกต่างกันตามประสบการณ์หรือความคิดที่เกิดขึ้นในแต่ละอายุ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Kil et al., (2014 : 19) ที่พบว่าผู้ที่มีอายุมากจะมีพฤติกรรมการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงกว่าผู้ที่มีอายุน้อย 2) ขนาดโรงเรียน นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมมากกว่านักเรียนศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก-กลาง สอดคล้องกับ Jaiyen (2013 : 676) ที่พบว่านักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดใหญ่มีพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำมากกว่า

นักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนมากว่า 1,500 คนขึ้นไปโรงเรียนจึงมีงบประมาณเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนวิธีการสอนที่ทันสมัย เช่น การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ การจัดหาวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ นักเรียนจะเกิดทักษะ กระบวนการคิด รวมทั้งมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น 3) เพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ง่ายๆ ในระดับบุคคล โดยการเริ่มง่ายๆ จากภายในบ้านตนเอง ซึ่งเพศใดก็สามารถปฏิบัติได้จึงไม่มีความแตกต่างเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม 4) การสนับสนุนการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างกันมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันแต่แท้จริงแล้วการสนับสนุนกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างให้นักเรียนเห็นคุณค่า เกิดความตระหนักและเข้าใจถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ การรู้จักตัดสินใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเพื่อปกป้องและแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น (Cheatea, 2013 : 123-124) และ 5) การรู้สิ่งแวดล้อมต่างกันมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Cheatea (2013 : 125) ที่พบว่าความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และแย้งกับทฤษฎี KAP (Knowledge Attitude Practice) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้นั้นจะต้องประกอบด้วยการมีความรู้ความเข้าใจ การมีทัศนคติและจิตสำนึก (Chien-Yun et al., 2012 : 73-79)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผลการศึกษาควรนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

2. ครูผู้สอนควรสร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นการนำเสนอผลกระทบจากการทำลายสิ่งแวดล้อม นักเรียนจะได้เกิดการตระหนักปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดเป็นพฤติกรรมที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3. ผู้จัดกิจกรรมควรสร้างแรงจูงใจในการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้จัดกิจกรรมควรตระหนักถึงเรื่องระยะเวลา รูปแบบกิจกรรม รวมถึงสื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้ประกอบ

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลจากการจัดกิจกรรมในโรงเรียนที่คาดว่าจะมีผลต่อการเกิดพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อม เช่น การทำค่ายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลจากการสอนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบวิธีการสอน และนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนของครูให้ได้ผลมากยิ่งขึ้น

3. ควรศึกษาเพิ่มกับนักเรียนในโรงเรียนเมืองอื่น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบการรู้สิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมให้เกิดการรู้สิ่งแวดล้อมให้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการรู้และพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศจีน เกิดองค์ความรู้ใหม่สู่แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยพบว่าการรู้สิ่งแวดล้อมสูงไม่ได้หมายความว่าจะมีพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมดีเสมอไป หากนักเรียนยังขาดจิตสำนึกและความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลให้พฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันของนักเรียน คือ ประสบการณ์ในโรงเรียนและขนาดโรงเรียน สำหรับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ดังนี้ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ครูควรสอนด้วยการนำเสนอผลกระทบจากการทำลายสิ่งแวดล้อม จะทำให้นักเรียนเกิดการตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และทุกโรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการนำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนอย่างเท่าเทียมกัน

References

Bamrungsuk, R. (2012). Factor Affecting Environmental Management: A Case Study of Mae Klong River Basin Muang District, Samut Songkhram Province. (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Pathum Thani.

Booncharoen, R & Phoochinda, W. (2012). Management of Zero-Base Trash: A Case of Chomphra Prachasan School, Amphur Chomphra, Surin Province. *Ph.D. in Social Sciences Journal,* 2(1), 30-41.

Cheatea, M. (2013). Affecting Factors on Environmental Conservation in School: A case Study of Students in Secondary School of Thamvitya Foundation School Yala (Master's thesis). National Institute of Development Administration. Bangkok.

Chien-Yun, C., Wan-Fei, C., Yu-Hsi, Y., & Chia-Hung, Y. (2012). A Study on Modification of Knowledge, Attitude and Practice on Vocational High School Electronics Courses Integrated with Nanotechnology Concept. *International Journal of Thermal & Environmental Engineering,* 4(1): 73-79.

Chotipong, O. (2018). Air pollution problems in China. *Environmental Journal,* 22(1), 54-63.

Environmental Protection. (2017). Real story of environmental problems in China that the world doesn't know. *(Online).* Retrieved November 5, 2018. from : http://www.chie-no-wa.com

Greenpeace International. (2011). Hidden results: Damage from industrial pollution to water resources, world population and benefits. *(Online).* Retrieved October, 14, 2018. from : https://www.greenpeace.org/seasia /th/Global/seasia/report/2011/hidden -consequences.pdf

Jaiyen, K. (2013). River Conservation Behavior of 9th Grade Student School near Thachin River. *Veridian E-Journal,* 6(2), 665-680.

Kil, N., S.M. Holland. & T.V. Stein. (2014). Structural relationships between environ mental attitudes, recreation motivations, and environmentally responsible be haviors. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism,* 7(8), 16-25.

Manager Online. (2009). Industrial capitalism creates more suffering than happiness. *(Online).* Retrieved October 14, 2017. from : http://www.manager.co.th

Naipinit, A., Kroeksakul, P. & Sakolnakorn, P.N. (2014). Adjustment under Globaliza tion. *SKRU Academic Journal,* 7(1), 1-11.

Sathisakul, N.& Boonsue, A. (2015). Effects of Experiential Activities based on Science-Technology Society-Environmental Approach on Preschool Children's Environmental Conversation Behaviors. *OJED,* 10(3), 601-613.

Satiman, W. (2010). Capitalism globalization: The disciplines possessed by the hands of anybody. *(Online).* Retrieved October 14, 2018, from : https://www.gotoknow.org/posts/326372

Worapong, S. (2014). Environmental and Sustainable Development. *Integrated Social Science Journal,* 1(1), 161-176.

Wu, Y. (2002). On relationship between environment protection and patriotism. *(Online).* Retrieved October 25, 2018. from : http://www. wanfangdata.com.cn/details/detail.do?_type=perio&id=hncjgdzkxxxb200204011

Zhang, H. (2017). The Environmental Consciousness of Junior High School Biology Teaching Research. *(Online).* Retrieved November 1, 2018. from : http://cdmd.cnki.com.cn/Article/CDMD-10231-1018024651.htm

Creation of Skill in Writing the English Articles through Arsean Tales

Phramaha Samran Kammasuddho
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus, Thailand
Email: Phramaha-Samran@gmail.com

****

Abstract*

The main purposes of this research were: (1) to study conditions and problems of the English-articles writing of the students at Mahachulalongkorn rajavidyalaya University, Khonkaen Campus, (2) to build and try out the English-article writing package through Arsean tales and (3) to suggest a way of creating the skill of writing English Articles through Arsean tales. This was a mixed method research: a quantitative research and a quasi-experimental researche. The samples were 27 English major students randomized with the purposive sampling method. The research tools were the English-article writing lessons, the pre-test and the post-test, questionnaire and interview. The statistics for data analysis was percentage, mean, standard deviation and t-test (t-test for dependent samples).

A result of this research study was:

1. The problem of teaching English writing for the English major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus was found in the following points. (1) The teaching plan is not conducive to the continuous development of English language. (2) It was the lack of English speaking lecturers for basic subjects. (3) There was the lack of English textbooks for the basic subjects. (4) The system to test new qualifying students failed to meet the objectives. (5) The students lacked basic knowledge in English. (6) Students lacked internal stimuli. (7) Students lacked the external stimuli. (8) There was a little production of English textbooks. (9) The activities did not support English education. (10) The environment was not conducive to English language development. (11) Students lacked direct experience.

2. The English-article writing package consisted of 10 units. Unit 1 provided exemplification integrated with Thai tale, "Rabbit and Crocodile". Unit 2 provided exemplification integrated with the Malaysian fairy tale, "Tiger and Tigers". Unit 3 provided comparison integrated with Philippine's

* Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

folktale, "Boys Become Rocks". Unit 4 dealt with contrast integrated with Lao's tale, "Monkey and Crocodile". Unit 5 provided definition integrated with a Vietnamese folktale, "Dare Chicks and Fox". Unit 6 provided the chronological order integrated with the Indonesian fairy tale, "Centipede Lake". Unit 7 provided cause and effect integrated with a Singaporean Tale, "Attack of Singapore". Unit 8 provided with reference integrated with a Cambodian tale, "Food Smell". Unit 9 provided a comparative paragraph integrated with a Brunei Tale, "Golden Mountain and Rice". Unit 10 provided a definition paragraph integrated with Burma's folktale, "The King Eat Husk".

To find out the created English-article writing package was found that the 10 units had the specified E_1 / E_2 efficiency average of 80/80 by getting the efficiency of 80.07/ 85.56. The efficiency of the process was E_1 of 80.07, which is the average score obtained from the students' pretest. The efficiency of results was E2 of 85.56, based on the average score of the students who received the post test.

The analysis of the progress in writing English articles of students, who had been trained with the English-article writing package, was found that students had the ability to write English articles in higher statistical significance than before using English-article writing package at the level of 0.05.

3. A way of enhancing the English-article writing package through Arsean fairy tales for the English major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus was in the following point. (1) There were lectures in English for basic subjects. (2) There was invitation of qualified lecturers to lecture English for basic subjects. (3) The promotion of the production of English texts for basic subjects. (4) Promotion of English reading was done with providing English books for basic subjects. (5) There was participation in English language activities. (6) There was job training in local companies. (7) The university activities were integrated into the English language. (8) There was an environment suitable for the English development. (9) There was the creation of the central examination in English.

Some suggestions from this research results consisted of the policy and practical suggestions. (1) Regarding the policy suggestion, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus may use the results of this research study to support a policy of leaning-and-teaching media innovation and to support the personnel to create the teaching media. (2) Regarding the practical suggestion, a teacher should prepare all students and material, and accept the students' different views.

Introduction

The recent globalization of human communication has contributed a lot to the exchanged information easily and quickly by means of created languages like English. This language is "the medium to convey ideas." (Phakphum Hanpha, 2006 : 19)

"It is a tool for thinking and communicating to cause wisdom and create many beneficial things". (Vorawat Sriyapai, 2012 : 1)

Four English skills: listening, speaking, reading and writing Thai people must learn throughout all life. (Thwan Matchrat**,** 2003 : 2) Similarly, Kongthep Klueapphnitkul discusses the importance of the writing skill that writing is a great tool in communication to work both in the governmental and private agencies. (Kongthep Klueapphnitkul, 2001)

The English-major undergraduate students at Mahachulalongkorn rajavidyalaya University Khon Kaen Campus still face problems of writing English such as distinguishing the spoken language from the written language, separation of main ideas from supporting ideas, the use of correct types of paragraphs, etc. One condition of such weakness comes from the students' habit to leave continuous activities of reading. Thus, Kriangsak Charoenwongsak gives some idea about this point, "Thai society is weak on writing and reading" (Kriangsak Chreonwongsak, 2000)

To produce some teaching media like the English-article writing package through Arsean tales is possible to resolve the above-mentioned problems. It is not only used in the class but also at home when students have free time. It has contributed a lot to the continuous study. It also reduces a different gab among students. Therefore, this research study is useful to solve a problem of a learning and teaching process at Mahachulalongkorn rajavidyalaya University, Khon Kaen Campus. In addition, it can be applied to the development of the students' language skill in the other subjects throughout an academic year.

Objectives

1. To study conditions and problems of the English-articles writing of the students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus.
2. To build and try out the English-article writing package through Arsean tales.
3. To suggest a way of creating the skill of writing English Articles through Arsean tales.

Hypothesis

1. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus still faces problems of the teaching the English-articles writing for the undergraduate students.

2. The created English-article writing package for the undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus has the efficient criteria of 80/80.

Scope of research study

1. Scope of population is twenty-seven fourth-year English-major undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus.

2. Scope of a research area is Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Moo 1, Khok Si district, Khon Kaen province.

3. Scope of content is rhetorical phrases: definition, comparison, contrast, chronology, and exemplification through a Thai tale, "Rabbit and Crocodile", a Malaysian fairy tale, "Tiger and Tigers", Philippine's folktale, "Boys Become Rocks", Lao's tale, "Monkey and Crocodile", a Vietnamese folktale, "Dare Chicks and Fox", an Indonesian fairy tale, "Centipede Lake", a Singaporean Tale, "Attack of Singapore", a Cambodian tale, "Food Smell", a Brunei Tale, "Golden Mountain and Rice" and Burma's folktale, "The King Eat Husk".

4. Scope of time is 12 months from October 1, 2014 to September 30, 2015. \

Research advantages

1. To know conditions and problems of the English-articles writing of the students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus.

2. To get the English-article writing package through Arsean tales.

3. To know a way of creating the English-article writing package through Arsean tales.

Conceptual framework

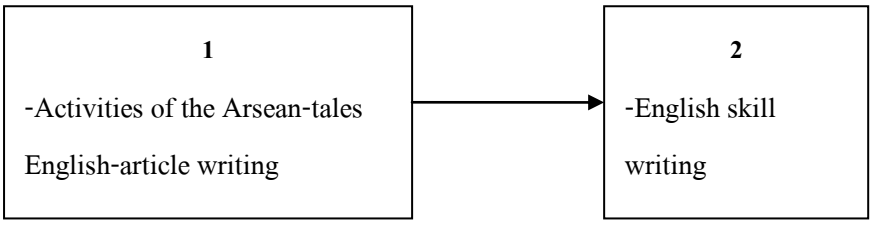

1. The first conceptual framework deals with the use of the English-article writing package through 10 Arsean tales from 10 countries. Before using it, there is the pre-test to the achievement score that will be compared with the score of the post test in order to find out the English-article writing package's efficiency and the students' learning progress.

2. The second conceptual framework depends upon the English skill as a result of studying the Arsean-tales English-article writing package made by the students.

Methodology

This research is combination of qualitative research and quasi-experimental research. All of them are shown in the following steps.

1. Qualitative research deals with the following points.

1) A study and data collection from books, textbooks, research and other related documents, a process of article-writing, learning theories, theories of designing the English-article writing package and Arsean-tales.

2) It is a summary of all collected data relating to principles of the English teaching, English teaching styles and a method of building the English–writing skills exercise-package.

3) Seven key informants at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus are interviewed about problems of English teaching. They are 2 English lecturers, 2 educational administrators, 2 lecturers in the different department and 2 English-major students.

2. A quasi-experimental research depends upon the following points.

1) A study and selection of the target population are the twenty-seven fourth-year English-major undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen campus, randomized with the purposive sampling.

2) A point chosen from the given subject is Unit 5 Writing Paragraphs and Unit 7 Writing Articles of the subject, "Buddhist Article Writing in English" as a base of building the English-article writing package through Arsean tales.

3) The construction of the research tool consists of the following types.

(1) To create the English-article writing package through ten Arsean tales from ten Asean countries consists of many elements: a title, objectives, direction, examples, exercises, pre-test and post-test.

(2) The achievement measurement depends upon the objectives of Unit 5 Writing Paragraphs and Unit 7 Writing Articles of the subject, "Buddhist Article Writing in English".

(3) The satisfaction survey to find for what levels of satisfaction students show is the five-point rating scale according to Likert:

5 represents the highest level of expectation,
4 is a very high level of expectation,
3 means average level of expectation,
2 means less expectation,
1 means the minimum level of expectation.

(4) Examination of research instruments deals with the Index of Items-Objective Congruence (IOC), made by two English experts: (1) Mr. Wat Thaphet, the English lecturer from North Eastern University and (2) Miss Wanwisa Wanphithak, the English lecturer from North Eastern University, and the expert of measurement and assessment, Mr. Thepthai Chotchai from the Sirindhorn College of Public Health Khon Kaen. All of them will examine and give the following scores:

Score +1 when the experts are sure whether the item of the English-article writing package is consistent with the purpose,

Score 0 when the experts are not sure whether the item of the English-article writing package is consistent with the purpose,

Score -1 when the experts are sure whether the item of the English-article writing package is not consistent with the purpose.

If IOC is more than or equal to 0.5, then the item is correct and consistent with the purpose. If the accuracy of the content is less than 0.5, then it is incorrect and such an item is not selected.

(5) Difficulty levels of questions depend upon 50 items of the academic achievement test, answered by 20 third-year English-major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus. The correct answer is given 1 point. However, the wrong answer or no answer or an answer more than one option is given 0 point. The scores are analyzed in the following steps.

(1) The item of the achievement test is analyzed to find out the difficulty level (p) and discrimination (r) according to the Brennan formula: the criterion of 80%.

(2) The difficulty level of the items ranged from 0.20 to 0.80 are selected for the research tool. In this research, the difficulty level of items ranges from 0.20 to 0.80 and the discrimination ranges from 0.00 to 0.60, which was within the set criteria.

The researcher sets the assessment criteria of the English language achievement test that students must getting the good level of all scores from 21.00 to 30.00 at 80 percent of all students are recognized as the development of English skills. All levels of criteria are shown as follows.

Scores	Meaning
31.01 - 40.00	very good
21.00 - 30.00	good
11.00 - 20.00	fairly good
01.00 - 10.00	It should be improved.

4) The try-out of the English achievement test is done in the following steps.

1) To form a pattern of teaching depends upon Randomized Control Group Pretest Post-test Design as seen in the first table.

Table 1

Randomized Control Group Pretest Post-test Design

Sample	Pretest	Treatment	Post-test
Experimental group	T_1	X_1	T_2

Research Symbol		Meaning
T_1	=	pre-test
X_1	=	teaching and learning process
T_2	=	post test

2) The pre-test is that 40 items of the achievement test examined by experts are used to test the target students' basic knowledge before teaching and to keep their scores for the next comparison.

3) The English-article writing package has been used in the teaching process for 20 house from December 2014 to March 2015.

4) After using the English-article writing package, the post test is done to find for the difference between a result of the pre-test and a result of the post test. This step shows whether students get more development of language skills.

5) The inquiry of students' satisfaction is done with the use of satisfaction questionnaire, generated and verified by the experts.

6) Data analysis is done after the collected data to examine the efficiency of the English-article writing package, the progress of students' language skills, and different levels of the students' satisfaction towards the use of the English–writing skills exercise-package.

7) To make conclusion and a report is organized to show the efficiency of the English-article writing package, the progress of students' language skills, and different levels of the students' satisfaction towards the use of the English–writing skills exercise-package, including advantages and disadvantages of such a process.

Results of research study

1. The problem of teaching English writing for the English major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus was found in the following points. (1) The teaching plan is not conducive to the continuous development of English language. (2) It was the lack of English speaking lecturers for basic subjects. (3) There was the lack of English textbooks for the basic subjects. (4) The system to test new qualifying students failed to meet the objectives. (5) The students lacked basic knowledge in English. (6) Students lacked internal stimuli. (7) Students lacked the external stimuli. (8) There was a little production of English textbooks. (9) The activities did not support English education. (10) The environment was not conducive to English language development. (11) Students lacked direct experience.

2. The English-article writing package consisted of 10 units. Unit 1 provided exemplification integrated with Thai tale, "Rabbit and Crocodile".

Unit 2 provided exemplification integrated with the Malaysian fairy tale, "Tiger and Tigers". Unit 3 provided comparison integrated with Philippine's folktale, "Boys Become Rocks". Unit 4 dealt with contrast integrated with Lao's tale, "Monkey and Crocodile". Unit 5 provided definition integrated with a Vietnamese folktale, "Dare Chicks and Fox". Unit 6 provided the chronological order integrated with the Indonesian fairy tale, "Centipede Lake". Unit 7 provided cause and effect integrated with a Singaporean Tale, "Attack of Singapore". Unit 8 provided with reference integrated with a Cambodian tale, "Food Smell". Unit 9 provided a comparative paragraph integrated with a Brunei Tale, "Golden Mountain and Rice". Unit 10 provided a definition paragraph integrated with Burma's folktale, "The King Eat Husk".

To find out the created English-article writing package was found that the 10 units had the specified E_1 / E_2 efficiency average of 80/80 by getting the efficiency of 80.07/ 85.56. The efficiency of the process was E_1 of 80.07, which is the average score obtained from the students' pretest. The efficiency of results was E2 of 85.56, based on the average score of the students who received the post test.

The analysis of the progress in writing English articles of students, who had been trained with the English-article writing package, was found that students had the ability to write English articles in higher statistical significance than before using English-article writing package at the level of 0.05.

3. A way of enhancing the English-article writing package through Arsean fairy tales for the English major students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus was in the following point. (1) There were lectures in English for basic subjects. (2) There was invitation of qualified lecturers to lecture English for basic subjects. (3) The promotion of the production of English texts for basic subjects. (4) Promotion of English reading was done with providing English books for basic subjects. (5) There was participation in English language activities. (6) There was job training in local companies. (7) The university activities were integrated into the English language. (8) There was an environment suitable for the English development. (9) There was the creation of the central examination in English.

Discussion

The instructional management for the first and second year English-major students does not support the continuous development of English skills. Most of basic subjects are lectured in Thai because the English major students must take the same class with the other students in different departments. This problem of Thai medium class still exists if there is no change of the learning and teaching process. This point is in accordance with Somsak Chiamtawong's view that if the teaching process is not good, it affects the

students' effective learning; learning will be effective if the students experience more direct stimuli. (Somsak Chiamtawong, 1976 : 20-26)

The students' basic knowledge is not enough to learn core subjects in the English Department. This problem comes from the students' learning course in the different educational institutions such as the Pali Sangha school without emphasizing the English study. After coming to the English Department, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, these students still learn many subjects lectured in Thai in the first and second academic year. Thus, their basic knowledge is not enough to learn core subject in the third academic year. This point is in accordance with Chiensri Wiwitsiri's view on the importance of basic knowledge that the student must be ready to learn with some provided experience. (Chiensri Wiwitsiri, 1984 : 23-24) Similarly, Pranee Ramasut expresses the view on the students' readiness that learners must have growing maturity and readiness to develop the language skill from childhood to adulthood. (Pranee Ramasut, 1985 : 79-82)

The student's lack of internal stimulus is another problem in the recent world. The main cause of this problem may come from the global communication in a way that those students spend many times to learn a lot of details everyday. They have less intention or a few minutes to learn English per a day. This point is in accordance with the behavioral psychologists' belief as summarized by Kamolrat Lasuwan that all behaviors must be caused by an object or an organism called stimuli; when it comes to organic stimulation, the behavior is expressed as a response. (Kamolrat Lasuwan, 1982 : 23)

When there is comparison of the scores from the pre-test and the post test, it is found that the scores of the post test is higher than the pre-test. This result may come from the fact that students have great intention and recognize the importance of learning vocabulary, phrases and paragraphs through communication. This point is in accordance with a result of Supot Vijitwetkarn's research "Development of Exercise Package for Solving the Students' Pseudo Code Writing Problems" that students had the practical skill to make thoughts in order and understood how to write Pseudo. (Supot Vijitwetkarn, 2014 : 1)

Proper environment for an English study is another element to grow the students' English skills at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus. This environmental elements including a person, a place and time deal with activities of using English in everyday life. This point is in accordance with Kanya Suwansaeng's view that learning is a environmental changing process around human beings; it is more important than teaching and telling; and proper environment can help students to get better development of English skill. (Kanya Suwansaeng, 1995 : 224)

The qualified teachers invited to lecture in English for basic subjects may grow the better skill of learning English. This point is possible because

students have a teacher as their good model. This thought is in accordance with Chiensri Wiwitsiri's veiw that the teacher must have good personality, clear understanding in the taught subject, good methods of instruction, and the proper use of teaching media to make students quick understandable. (Chiensri Wiwitsiri, 1984 : 23-24) At the same time, Wanit Banchong mentions that the teacher must be good in all aspects, love in the subjects, use various strategies of teaching and get appetite of reading. (Chiensri Wiwitsiri, 1984 : 23-24)

Internship in real companies is necessary for students in the recent society in order to grow more progress of English skills and thinking processes. This point is in accordance with an idea of the Vocational Education Commission that apprenticeship is the integrated learning with real practice and realistic evaluation in order to learn a thinking process, management, facing the problems, protection and solving problems of work and life. (Chiensri Wiwitsiri, 1984 : 23-24)

Suggestions

Some suggestions from this research results consisted of the policy and practical suggestions. (1) Regarding the policy suggestion, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus may use the results of this research study to support a policy of leaning-and-teaching media innovation and to support the personnel to create the teaching media. (2) Regarding the practical suggestion, a teacher should prepare all students and material, and accept the students' different views.

References

Chiensri Wiwitsiri. (1984). *Psychology of Learning for Adults.* Bangkok : Srinakarin Viroj Prasanmit University Press.

Kamolrat Lasuwan. (1982). *Educational Psychology.* Bangkok : Mahamakutrajavidyalaya University Press

Kanya Suwansaeng. (1995). *General Psychology.* Bangkok : Aksonphitya

Kongthep Klueapphnitkul. (2001). *Writing Workshop.* Bangkok : Odeon Store.

Kriangsak Chreonwongsak. (2000). *How to Write an Article.* Bangkok : Than Printing Ltd.

Phakphum Hanpha. (2006). *Writing for Communication.* Bangkok : Khlang Nana Vidya.

Pranee Ramasut. (1985). *Educational Psychology.* Bangkok : Charoenkit

Somsak Chiamtawong. (1976). Psychology of Perception and Learning. Bangkok : Ramkhamhaeng University Press.

Supot Vijitwetkarn. (2014). *Development of Exercise Package kills for Solving the Students' Pseudo Code Writing Problems.* Research Report, Panyaphiwat Technological College, the Office of Nonthaburi Private Education Commission, Area 1, the Office of the Private Education Commission, Ministry of Education.

Thwan Matchrat. (2003). *Guide of Book Writing for Research.* Bangkok : 21 Century Company Limited.

Vanit Banchong. (1971). *Educational Psychology.* Bangkok: Rungwattana.

Vocational Education Commission. (2008). *Practical Training Practice.* Bangkok : Office of Vocational Education Commission, Ministry of Education.

Vorawat Sriyapai. (2012). *Writing for Communication.* Bangkok : Chulalongkorn University Press.

การจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Drug Free Knowledge Management of Buddhist Monk Develop Sanga Groups in North East Area

สุรพล พรมกุล[1]
วิทยา ทองดี[2] **และ ทวีศิลป์ สารแสน**[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Suraphon promgun[1]
Vittaya thongdee[2] **and Tavesin Sarasan**[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khonkaen Campus, Thailand
Corresponding Author, Email: promgun@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียง เหนือ และบทบาทของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการจัดการความรู้ในการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาใน 9 จังหวัด คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู สุรินทร์ มหาสารคาม นครราชสีมา อุดรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 19 รูป เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และแบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัย พบว่า

1) สถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังคงต้องเฝ้าติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังคงใช้พื้นที่ภาคเหนือและประเทศเพื่อนบ้าน เป็นเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทย ก่อนจะส่งพักตามจังหวัดขนาดใหญ่ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของทางเจ้าหน้าที่ ยาเสพติดที่มีการค้าและแพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมาคือกัญชาแห้งและสารระเหย บทบาทของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในการป้องกันยาเสพติด พบว่า เป็นวิทยากร อบรม เผยแพร่ชี้แจงโทษของยาเสพติดด้วยการใช้สื่อ เป็นผู้นำในการจัดโครงการการป้องกันยาเสพติด สร้างแรงจูงใจให้เห็นคุณค่าของชีวิตปลอดสิ่งเสพติด รณรงค์อบรมเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด ชักชวนให้ประชาชนปฏิญาณตนให้งดเหล้า อบายมุขในวันสำคัญของชาติหรือของศาสนา ส่งเสริมให้มีชุมชนคุณธรรม เผยแผ่ความรู้ทางสถานีวิทยุ นำผู้ติดยาเสพติดทำกายบำบัด จิตบำบัด เวชบำบัด และอาชีวบำบัด

2) การจัดการความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา พบว่า 2.1) ด้านการกำหนดเป้าหมายการป้องกันยาเสพติด พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ว่า การจัดการความรู้ว่าเป็นการประมวลองค์ความรู้จากตัวบุคคล ข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ รวมถึงประสบการณ์ของตัวบุคคล ซึ่งนำมาสร้างความรู้และพัฒนาอย่างเป็นระบบหรือเป็นนวัตกรรม จัดเก็บในลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยจัดเก็บในรูปของแฟ้มเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงาน และจัดเก็บระบบคอมพิวเตอร์เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2) ด้านการแบ่งปันความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กัน โดยการพูดคุย ปรึกษาหารือ การนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนา มาสรุปและจัดทำเป็นรายงานเสนอผ่านประธานพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา เพื่อนำเสนอที่ประชุมประจำเดือน ซึ่งเป็นการแบ่งปันความรู้ที่ได้รับมาให้พระสงฆ์ที่ไม่ได้เข้าร่วมได้รับรู้ร่วมกันทุกรูป มีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมตามโครงการที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมุ่งไปที่การดำเนินงานการประชาสัมพันธ์ของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา และมีการแจ้งข้อมูลหรือแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาให้คณะสงฆ์รับทราบ 2.3) ด้านการสร้างคลังความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมผลงาน โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การเรียนรู้ร่วมกันเมื่อเกิดสิ่งใหม่

นำเสนอผลงานผ่านเว็บไซต์ โดยรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจัดเก็บในแฟ้มของแต่ละรูป และระบบรวมผลงานเป็นหมวดหมู่ในรูปแบบไฟล์ข้อมูล ซึ่งเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์

3) ฐานข้อมูลการจัดการความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดจนเกิดเป็นชุดองค์ความรู้จำนวน 5 เรื่อง คือ 1) เรื่องสวดมนต์ข้ามปีเพื่อส่งเสริมการป้องกันยาเสพติดตามหลักพุทธศาสนา 2) เรื่องศาสนธรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด 3) เรื่องงดเหล้าเข้าพรรษา 4) เรื่องกฐินปลอดเหล้าสร้างบุญด้วยศรัทธา 5) เรื่องงานศพปลอดเหล้า

นอกจากนั้น ยังพบวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มป้องกันยาเสพติด ใช้การบรรยายธรรม 2) กลุ่มแก้ไขปัญหายาเสพติด ใช้ยาสมุนไพร ส่วน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พระสงฆ์บางรูปขาดความกระตือรือร้นที่จะเพิ่มทักษะความรู้ให้ตนเอง การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละครั้งทิ้งช่วงนานเกินไปทำให้ไม่ต่อเนื่อง ตลอดถึงการไม่แบ่งปันความรู้ทำให้ความรู้ที่มีฝังอยู่ในตัวคนเดียวคำหลัก : การจัดการความรู้, ยาเสพติด, พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาพระสงฆ์รูปอื่นไม่สามารถรับรู้ได้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ยาเสพติด; พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา

Abstract

This research aims: 1) to study the drug situation in the North East area and the role of Buddhist Monk Develop Sanga Groups for Drug Free in North East Area. 2) to study Drug Free Knowledge Management of Buddhist Monk Develop Sanga Groups in North East Area. 3) to prepare a database of Drug Free Knowledge Management of Buddhist Monk Develop Sanga Groups in North East Area. The population in this study was Buddhist Monk Develop Sanga Groups of 9 provinces of KhonKaen, Kalasin, MahaSarakham, Roi Et, Surin, NakhonRatchasima, UdonThani, UbonRatchathani total of 19 person. Instruments were interviewed form, focus groups form, observation form and data analysis, content analysis assembly context.

The research found that

1) The drug situation in the Northeast. Continue to monitor the situation closely. Because drug trafficking continues to use northern areas and

neighboring countries as a route for transporting drugs into Thailand. Stay drugs in order to avoid large-scale validation of the staff. The drug trade and is most prevalent, followed by cannabis, amphetamines, dried and evaporated. The role of Buddhist Monk Develop Sanga Groups in the diocese of drug prevention were published as a lecturer for clarification on the use of drugs by the media. The Buddhist Monk Develop Sanga Groups is a leader in developing programs to prevent drug abuse. The Buddhist Monk Develop Sanga Groups incentives to the value of a life free of drugs. Campaign for Youth far the drug. Persuade people vow to abstain from alcohol in a major national or religious. The priest Maximus develops, promotes moral community radio stations disseminating knowledge leading to addiction, physical therapy, psycho therapy medical Therapy and Occupational Therapy.

2) Drug Free Knowledge Management of Buddhist Monk Develop Sanga Groups were: 2.1) targeting anti-drug. The Buddhist Monk Develop Sanga Groups an understanding of how knowledge management. Knowledge management as an art review of personal information, thoughts, actions, and experiences of individuals who bring knowledge and develop a systematic or innovative storage in a manner that is easily accessible by files stored in the form of documentation, operational and storage systems to operate more efficiently 2.2) Shares aspect found that according to the clergy of the diocese of exchange, sharing of knowledge by talking consultations. Knowledge gained from attending a training seminar was finalized and prepared a report presented by the Chairman of the Buddhist Monk Develop Sanga Groups for presentation at the monthly meeting, sharing knowledge has been brought to the priest, who did not attend join together, get to know all the activities associated with the project, the ministry has set up a provincial-level regions by focusing on the public. Whether association of Buddhist Monk Develop Sanga Groups, the diocese and have information or news releases on prevention of drug clergy group Maximus develop a fraternal note 2.3) generating knowledge that the Buddhist Monk Develop Sanga Groups exchange of learning and collected works by modifying the knowledge, attitudes, learning new things together when presented through the website chipped was site, gathering data is stored in the file system of each. And systems integration portfolio is categorized in a data file that is stored on the computer.

3) The drug prevention activities of Buddhist monk develop sanga groups in the Northeast. There are 5 ways to organize the activities: 1) praying over the year to promote anti-narcotics, 2) the narrative of narcotics, 3) the problem of alcohol abuse. 4) The story of alcohol free. Make a donation by faith. 5) A funeral pyre.How to prevent and solve drug problems of Buddhist monk develop Sanga Groups in the Northeast. There are 2 groups: 1) drug prevention group 2) The problem solving group uses medicinal herbs.Problems and obstacles in knowledge management for drug prevention

of Buddhist monk develop sanga groups in the northeast region revealed that some monks lack the enthusiasm to increase their knowledge. Each drug activity was discontinued for too long. In the absence of knowledge sharing, knowledge is buried in a single person. Some Buddhist monks can not be recognized.

Keywords: Knowledge managemen; Drug; Buddhist monk developsanga groups

บทนำ

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 3 ทศวรรษ ที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจของประเทศความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่เกิดขึ้น คือ โครงสร้างทางการผลิตของประเทศได้เปลี่ยนจากเกษตรสู่ความเป็นอุตสาหกรรม สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคมเมืองก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่มีองค์ประกอบสำคัญของปัญหา ได้แก่ คน ยาเสพติด และสิ่งแวดล้อม โดยมีผลการสำรวจประเมินปฏิบัติการรวมพลังไทยขจัดภัยยาเสพติด ร่วมเทิดไท้องค์ราชัน ระยะที่ 2 (มีนาคม - พฤษภาคม 2550) ของศูนย์วิจัยเอแบคฯ มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ รายงานว่า สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในภาพรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน ในระดับรุนแรง อยู่ที่ร้อยละ 7.2 เพิ่มขึ้นจากเดิม ร้อยละ 1.5เมื่อเทียบกับผลการสำรวจฯ ระยะที่ 1 (ธันวาคม 2549 - กุมภาพันธ์ 2550) ประชาชนประมาณ 1 ใน 4 (ร้อยละ 28.3 ระบุว่า เคยพบเห็น/รับรู้ว่า มีแหล่งมั่วสุมเสพยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนของตน) (Office of the Narcotics Control Board : Ministry of Justice, 2018 : 74) “ยาเสพติดเป็นภัยต่อชีวิตเป็นพิษต่อสังคม” วลีนี้จึงเป็นคำพูดที่คุ้นหูและเตือนให้ทุกคนระลึกถึงโทษของยาเสพติดมาช้านานแล้ว โดยมีความเชื่อว่าผู้ติดยาเสพติดมักจะประกอบอาชญากรรมเกี่ยวกับการลักทรัพย์เพื่อนำไปซื้อยาเสพ อีกทั้งฤทธิ์จากการเสพยาจะทำให้ผู้เสพมีความคลุ้มคลั่งหวาดระแวงจนทำร้ายผู้อื่น ดังจะเห็นได้จากข่าวอาชญากรรมซึ่งมีให้เห็นโดยตลอดว่าการกระทำผิดนั้นมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเสมอ ด้วยเหตุนี้ปัญหายาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง (Sirikorn Kouputhai, 2017 : 2)

ด้านไมตรี วิริยะ อดีตผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 4 (ป.ป.ส.ภาค 4) ระบุถึงสถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

โดยภาพรวมของประเทศ ยาเสพติดจะถูกลำเลียงจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านเข้ามาในภาคอีสานมากที่สุดเพราะถูกสกัดจับและป้องกันปราบปรามยาเสพติดในภาคเหนืออย่างหนัก ดังนั้นในเขตพื้นที่ 4จังหวัดชายแดนภาคอีสาน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ ป.ป.ส.ภาค. 4 ประกอบด้วย จ.เลยหนองคายนครพนมและมุกดาหาร จึงต้องมีมาตรการปราบปรามยาเสพติดให้ดีที่สุด ทั้งนี้ พบว่าตามชุมชน หมู่บ้าน ที่เป็นรอยต่อแนวชายแดนเป็นจุดหลักของการนำเข้ายาเสพติดโดยมีถึงร้อยละ 76 ที่ลักลอบนำเข้าผ่านพื้นที่เหล่านี้ เพราะเป็นช่องทางธรรมชาติส่วนที่เหลืออาจลักลอบผ่านตามด่านถาวร (Maha Sarakham Public Relations Office, 2017 : 2)

จากสภาพปัญหายาเสพติดของชาติในปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่แผ่ขยายกว้างขึ้นจึงเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคนที่จะร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อร่วมกันสร้างอนาคตที่ดีให้แก่ประเทศชาติไม่ให้ประชาชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และตามที่รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการดำเนินการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ บูรณาการแผนงาน/งบประมาณในระดับพื้นที่ โดยมีศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดจังหวัด (ศพ.ส.) และศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดกรุงเทพมหานคร (ศพ.ส.กทม.) เป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

จากปัญหาดังกล่าวมาสรุปได้ว่า ประเทศไทยกำลังพัฒนาแต่มีภัยคุกคามอย่างหนัก คือ ยาเสพติดทุกภาคส่วนสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันป้องกันและแก้ไข ในขณะที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและเป็นองค์กรหนึ่งที่สามารถปฏิบัติงานเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดได้ แต่พระสงฆ์บางรูปกลับไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรเป็น บางวัดมุ่งเฉพาะการก่อสร้างอาคารสร้างวัตถุมงคล แต่ไม่ได้สร้างทุนของชุมชนนั่นคือ คนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง นอกจากนั้นยังพบปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำทางศาสนาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด คือ 1) ด้านผู้นำทางศาสนา พบว่า ผู้นำทางศาสนาส่วนใหญ่มีภารกิจด้านศาสนามากไม่มีเวลา ผู้ที่มีอายุมากสุขภาพร่างกายไม่อำนวย ขาดความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านประชาชน พบว่า ประชาชนบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม เห็นแก่ตัว เห็นแก่พวกพ้อง ปกปิดข้อมูล คิดว่าปัญหายาเสพติดไม่ใช่เรื่องสำคัญ ใช้เวลาว่างไม่เป็นประโยชน์ มั่วสุมอบายมุข เช่น ดื่มสุรา เป็นต้น 3) ปัญหาและอุปสรรคด้านผู้นำท้องถิ่น พบว่า ผู้นำท้องถิ่นบางคนไม่ให้ความร่วมมือ เห็นแก่ตัวหา

ประโยชน์จากกิจกรรมให้ตนเองและพรรคพวก ขาดการติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ 4) ปัญหาและอุปสรรคด้านผู้บังคับบัญชา พบว่าเจ้าอาวาสบางแห่งไม่ให้การสนับสนุนร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด เห็นว่าทำให้วัดวุ่นวายขาดรายได้ มีแต่จะเพิ่มค่าใช้จ่าย 5) ปัญหาและอุปสรรคด้านงบประมาณ พบว่า ไม่มีงบประมาณภาครัฐมาช่วยสนับสนุน หรือมีแต่ไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน (Rungthiwa Manowachirasun, 2009 : 1-2) ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วย 4 จังหวัด คือ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู หนองคาย และอุดรธานี (National Research Council of Thailand, 2010 : 5) พบปัญหาระหว่างพระสงฆ์กับยาเสพติด สามารถแยกเป็นประเด็นได้ คือ 1) มีพระสงฆ์ที่เสพยาเสพติดตั้งแต่ยาที่ออกฤทธิ์น้อยไปถึงออกฤทธิ์มาก (บุหรี่ สุรา ยาบ้า) 2) มีพระสงฆ์ที่เป็นผู้ค้าขายยาเสพติดประเภทยาบ้า 3) วัดที่เข้าร่วมโครงการจังหวัดนำร่องในการรณรงค์ให้วัดเป็นเขตปลอดบุหรี่ถาวรมีทั้งหมด 120วัด แต่มีเพียง 34 วัดเท่านั้น (ร้อยละ 28) ที่เป็นเขตปลอดบุหรี่ถาวร 4) มีพระสงฆ์ที่ผ่านการฝึกอบรมของกรมการศาสนาเพื่อเป็นพระวิทยากรเกี่ยวกับยาเสพติดเพียง 64 รูป จากพระสงฆ์ในภาค 8 ทั้งหมด 25,687 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.25 เท่านั้น อีกทั้งพระสงฆ์ได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดและพบปัญหา คือ 1) มีผู้พยายามขัดขวางการทำกิจกรรมป้องกันยาเสพติด เช่น กล่าวหาพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติดเอง 2) พระสงฆ์กลัวอันตรายที่อาจจะเกิดกับตนเองบางรูปถึงกับถูกขู่ฆ่า 3) พระสงฆ์ที่พร้อมจะเสียสละเวลาเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติดมีน้อย 4) พระสงฆ์ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด (PhramahaSuriya Suntharadhammo, 2009 : 2-4)

นอกจากนี้พระสงฆ์ได้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมลดการติดยาเสพติดในชุมชน ด้วยการใช้หลักอปริหานิยธรรม คือ หลักการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคณะของผู้ติดยาเสพติด และมีการใช้หลักสามัคคีธรรม คือ การสร้างความร่วมมือ ปรองดอง เกื้อกูลรักใคร่ รวมถึงหลักธรรมไตรสิกขา คือ ได้รักษาศีล ได้เจริญสมาธิ และได้เจริญปัญญาของผู้ติดยาได้มีจิตใจเข้มแข็ง ไม่หวนกลับไปเสพยาเสพติดอีก (PhraThongchai Oupakutto, 2013 : 3)

การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge management) เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย3ประการคือบรรลุเป้าหมายของงานบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคนและบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่ช่วยให้องค์กรเรียนรู้และสร้างความรู้ให้เร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงมีการ

เชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การปฏิบัติองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจะต้องถูกนำมาจัดการโดยการจัดเก็บแบ่งปันและนำไปใช้ประโยชน์ให้ได้อย่างกว้างขวางในและนอกองค์กรซึ่งการดำเนินงานด้านยาเสพติดก็มีการจัดองค์ความรู้เช่นเดียวกันทั้งนี้เพื่อพัฒนาพระสงฆ์งาน และคณะสงฆ์ให้มีความสามารถทำงานกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆได้อย่างเหมาะสมโดยพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาเป็นกลุ่มพระนักพัฒนาที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาจิตใจและสังคม จำเป็นต้องมีการจัดการองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การเอาชนะยาเสพติดอย่างเข้มเข็งต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยเป็นบุคลากรที่อยู่ใกล้ชิดสถาบันสงฆ์จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยนี้จะเป็นทางเลือกอีกแนวทางหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพระสงฆ์มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและบทบาทของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลการจัดการความรู้ในการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา

2. พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

2.1 การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาวัดที่ได้จัดกิจกรรมการจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ขอนแก่น ร้อยเอ็ด หนองบัวลำภู สุรินทร์ มหาสารคาม นครราชสี อุดรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นประชากรกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจงตัวแทนพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 19 รูป กล่าวคือ ใช้การสุ่มแบบเจาะจงพระสงฆ์ที่มีผลงานปรากฏชัดเจนเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น และสังคม ได้ดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดมาตลอด ถือเป็นบุคคลต้นแบบในกิจกรรมด้านนี้ เช่น ได้รับรางวัลเกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ เป็นต้น

2.3 ผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 8 รูป (พระสงฆ์ที่มีผลงานปรากฏชัดเจนเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่นและสังคม และมีคุณสมบัติเช่นเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับข้อ 2.2)

3. เครื่องมือและวิธีการศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยมีวิธีการดังนี้

3.1 เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย

3.1.1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์

3.1.2) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์

3.1.3) แบบสังเกตตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์

3.2 การตรวจสอบเครื่องมือวิจัยผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytical induction) คณะผู้วิจัยได้สรุปปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสรุปประเด็นต่างๆ ที่กำหนดไว้ ตามประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามแนวพุทธ

4.2 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบรรยาย เช่นเดียวกับวิธีแรก แต่เป็นการประมวลและสรุปข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งจากการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มเฉพาะ และจากการสังเกต

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ยังคงต้องเฝ้าติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด เนื่องจากกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังคงใช้พื้นที่ภาคเหนือและประเทศเพื่อนบ้านเป็นเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทยก่อนจะส่งพักตามจังหวัดขนาดใหญ่ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของทางเจ้าหน้าที่ ขบวนการค้ายาเสพติดเริ่มปรับเปลี่ยนเส้นทางมาอยู่แถวๆ 5 จังหวัด ชายแดนอีสานเหนือ ได้แก่ จังหวัดเลย หนองคาย นครพนม บึงกาฬ และจังหวัดมุกดาหาร

สถานการณ์ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า สถานการณ์ด้านการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อยู่ในระดับปานกลางเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ยาเสพติดที่มีปัญหาการค้าและแพร่ระบาดมากที่สุด คือ ยาบ้า รองลงมาเป็นกัญชาแห้ง และสารระเหย ตามลำดับ ส่วนไอซ์ กัญชาสด และพืชกระท่อม สภาพปัญหา อยู่ในระดับไม่รุนแรง พื้นที่ที่มีปัญหาการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดมากที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีความเจริญในด้านต่างๆ มีสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่ทำงาน สถานศึกษา สถานประกอบการประเภทต่างๆ สถานบันเทิง หอพัก/ห้องเช่า อยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีประชากรอาศัยอยู่ มากกว่าพื้นที่อื่นๆ ทั้งประชากรที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เอง และประชากรจากต่างพื้นที่ ที่เข้ามาพักอาศัย ประกอบอาชีพ ศึกษา ซึ่งในกลุ่มประชากรเหล่านี้ ก็มีผู้เสพและกลุ่มเสี่ยงอยู่เป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน จึงทำให้ผู้ค้ายาเสพติดนำยาเสพติดเข้ามาจำหน่ายและแสวงหาลูกค้ายาเสพติดรายใหม่ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน นอกจากนี้พบปัญหาการค้าและแพร่ระบาดของยาเสพติดในทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองและอำเภอขนาดใหญ่ของแต่ละจังหวัด

กลุ่มนักค้ายาเสพติดสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักค้ายาเสพติดภายในจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นนักค้ารายย่อย ระดับแถวหรือระดับถุง 2) กลุ่มนักค้ายาเสพติดข้ามจังหวัด

รูปแบบการค้า 1) ติดต่อซื้อ-ขายยาเสพติดทางโทรศัพท์หรือโซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น ไลน์เฟสบุ๊ก 2) นักค้า (ระดับแถวหรือระดับถุง) ผู้รับจ้างลำเลียง หรือกลุ่มเสพ เดินทางไปรับยาเสพติดตามจุดนัดส่งมอบยาเสพติดเช่น สวนสาธารณะ หลังโรงเรียน หลักกิโลเมตร ใต้ต้นไม้ริมถนน เป็นต้น 3) การจ่ายเงิน จะจ่ายเป็นเงิน หรือ วางเงินตามจุดวางเงินที่นัดหมาย แต่ถ้าเป็นนักค้าที่ติดต่อทำการค้าจนเชื่อใจกันแล้ว จะให้เครดิตไปก่อนแล้วจึงชำระเงินภายหลังโดยโอนเงินเข้าบัญชี

รูปแบบการกระทำผิด ประกอบด้วย 1) รูปแบบรับจ้างลำเลียงยาเสพติด โดยเดินทางไปรับยาเสพติดบริเวณพื้นที่ชายแดน เช่น จังหวัดมุกดาหาร โดยรถยนต์ส่วนบุคคลเพื่อนำยาเสพติดไปกระจายตามพื้นที่ต่างๆ เช่น จังหวัดขอนแก่น 2) รูปแบบบุคคลพื้นที่ชายแดน เช่น จังหวัดนครพนม ใช้เส้นทางลำเลียงในพื้นที่ตอนในเป็นเส้นทางผ่านในการลำเลียงยาเสพติด เพื่อนำไปกระจายการแพร่ระบาดในพื้นที่ตอนใน เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) รูปแบบบุคคลพื้นที่ตอนในรับจ้างลำเลียงยาเสพติด โดยเดินทางไปรับยาเสพติดบริเวณพื้นที่ จังหวัดตอนใน เช่น จังหวัดอุดรธานีโดยรถยนต์ส่วนบุคคล เพื่อลำเลียงยาเสพติดสู่จังหวัดในภาคอื่นๆ เช่น จังหวัดสงขลา หรือลำเลียงยาเสพติดไปยังจังหวัดชายแดน เช่น จังหวัดบึงกาฬ เพื่อลำเลียงยาเสพติดไปยัง ประเทศ สปป.ลาว 4) รูปแบบบุคคลพื้นที่ตอนในรับจ้างลำเลียงยาเสพติด โดยเดินทางรับยาเสพติดจากต่างประเทศ เช่น ประเทศบลาซิล ไปส่งประเทศไทยซึ่งลักลอบนำเข้าทางชายแดน สปป.ลาว เพื่อส่งต่อไปยังกรุงเทพมหานคร

5) รูปแบบบุคคลพื้นที่ตอนในรับจ้างลำเลียงยาเสพติด โดยดำเนินการตามคำสั่งการจากนักโทษในเรือนจำ เช่น นักโทษเรือนจำจังหวัดร้อยเอ็ดสั่งการให้นักค้าในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดดำเนินการรับยาเสพติดตาม จุดนัดหมาย พร้อมทั้งดำเนินการส่งยาเสพติดให้ลูกค้าตามคำสั่งการของนักโทษ

แหล่งพักยาเสพติดที่สำคัญ คือ 1) ชุมชน ร้านค้า บ่อนการพนัน ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ บ้านไพรพัฒนา ตำบลไพรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ และช่องทางธรรมชาติใกล้จุดผ่านแดนถาวรฯ 2) ชุมชน ตลาดโอร์เสม็ด บ่อนการพนัน ตรงข้ามจุดผ่านแดนถาวรช่องจอม บ้านด่าน ตำบลด่าน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และช่องทางธรรมชาติใกล้จุดผ่านแดนถาวรฯ 3) ชายแดนฝั่งตรงข้ามช่องอานม้า บ้านน้ำยืน ตำบลโซง อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ยังไม่ปรากฏข่าวสารพื้นที่แหล่งพักยาเสพติดที่ชัดเจน

ปัจจัยที่ส่งผลให้ปัญหาการค้าและการแพร่ระบาดของยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่หมดไปจากสังคม เนื่องจาก 1) ผู้เสพรายใหม่เพิ่มจำนวนมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาตัวเองเป็นผู้เดินยา ผู้ลำเลียงยา หรือนักค้ารายย่อย 2) ผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติด ยังคงกลับมามีพฤติการณ์เสพยาเสพติด 3) นักค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามามีบทบาทในการจัดส่งยาเสพติดให้กับนักค้ายาเสพติดใน พื้นที่มากขึ้น 4) นักค้ารายย่อยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนักค้ารายใหม่ 5) นักค้ากลุ่มเดิม และกลุ่มผู้ต้องขังที่พ้นโทษ กลับมามีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีก 6) ผู้ต้องขังในเรือนจำบางกลุ่มยังพบพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งเสพ ค้าและสั่งการ เครือข่ายนอกเรือนจำ

2. บทบาทของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา ภาพรวมบทบาทของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในการป้องกันยาเสพติด พบว่า เป็นวิทยากร อบรม เผยแพร่/ชี้แจงโทษของยาเสพติด ด้วยการใช้สื่อการสอน เช่น เป็นวิทยากรอบรมให้กับผู้ถูกคุมประพฤติจากกรมคุมประพฤติ เทศนาในเรือนจำ เป็นต้น เป็นผู้นำในการจัดโครงการการป้องกันยาเสพติด เช่น จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน จัดค่ายอบรมคุณธรรม เป็นต้น ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการอบรมแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดต่อ แนะนำให้ห่างไกลยาเสพติดด้วยการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ให้ประชาชนเข้าร่วม รักษาสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณวัด ลดน้ำต้นไม้ ปลูกต้นไม้ ตัดหญ้า เป็นต้น สร้างแรงจูงใจให้เห็นคุณค่าของชีวิตปลอดสิ่งเสพติด รณรงค์อบรมเยาวชนให้ห่างไกลยาเสพติด ชักชวนให้ประชาชนปฏิญาณตนให้งดเหล้า อบายมุข ในวันสำคัญของชาติหรือของศาสนา ส่งเสริมให้มีชุมชนคุณธรรม เผยแผ่ความรู้ทางสถานีวิทยุ นำผู้ติดยาเสพติดทำกายบำบัด จิตบำบัด เวชบำบัด และอาชีวบำบัด พยายามชี้ให้เห็นโทษของยาเสพติด ชี้ทางออก ชี้ทางป้องกัน สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับคนในพื้นที่ เข้าเยี่ยมบ้านประชาชนเน้นให้กำลังใจครอบครัวที่ติดยาเสพติด สอนศีลธรรมในโรงเรียน

3. การจัดการความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา

3.1) ด้านการกำหนดเป้าหมายการป้องกันยาเสพติด ความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา มีความเข้าใจในเรื่องการจัดการความรู้ว่าเป็นการประมวลองค์ความรู้จากตัวบุคคล ข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ รวมถึงประสบการณ์ของตัวบุคคล ซึ่งนำมาสร้างความรู้และพัฒนาอย่างเป็นระบบหรือเป็นนวัตกรรม จัดเก็บในลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยจัดเก็บในรูปของแฟ้มเอกสาร คู่มือ

การปฏิบัติงาน และจัดเก็บระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ 1) เป้าหมายของงาน 2) เป้าหมายการพัฒนาคน 3) เป้าหมายการพัฒนาองค์กร 4) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความสำคัญของการจัดการความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา ได้ให้ความสำคัญของการจัดการความรู้ว่ามีประโยชน์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมประจำวันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงาน ความสามารถของคนถ่ายทอดต่อคนอื่น ทำให้สามารถรวบรวมความรู้ที่หลากหลายมาจัดการอย่างเป็นระบบให้เป็นองค์ความรู้ของกลุ่ม ทำให้มีการพัฒนาวิธีการทำงาน ทุกรูปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ทำให้บรรลุเป้าหมายของงานเป็นการพัฒนาคน และพัฒนาองค์กรให้สามารถเติบโตและแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ และการนำไปสู่การเป็นกลุ่มแห่งการเรียนรู้ และมีคลังข้อมูลความรู้ที่เป็นระบบ ความรู้กับการถ่ายทอดไม่สูญหายไปกับพระสงฆ์ที่มรณภาพไปแล้ว ส่งผลให้กลุ่มพระสังฆพัฒนามีความสามารถในการป้องกันยาเสพติดได้ การกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ พบว่า มีการกำหนดเป้าหมายการจัดการความรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวคือมีคณะสงฆ์ตั้งแต่เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา มีการประชุมประจำเดือนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันโดยเน้นการพัฒนางาน พัฒนาวิธีการทำงาน เพื่อให้งานมีประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกรูปเห็นความสำคัญของการป้องกันภัยจากยาเสพติด สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ มีการทำงานในลักษณะ Teem Work วิธีการกำหนดเป้าหมายของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Improvement Plan) การจัดประชุมสัมมนาเพื่อเป็นการระดมสมองจากคณะสงฆ์

ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร คณะทำงาน โดยวิธีการจัดประชุม อบรม สัมมนา ซึ่งทุกรูปจะมีส่วนร่วมให้การแสดงความคิด ระดมสมองโดยใช้ปัญหาจากการดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นประเด็นหลักร่วมกับการพิจารณาสภาพแวดล้อมขององค์กรทั้งภายในและภายนอก เพื่อกำหนดเป้าหมาย (วิสัยทัศน์) ของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของงาน และบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ วิธีการหรือกลยุทธ์ที่นำไปสู่เป้าหมาย พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาได้บอกถึงวิธีการหรือกลยุทธ์ที่นำไปสู่เป้าหมาย คือ ประธานกลุ่มสังฆพัฒนาได้เชิญพระสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นกลุ่มพระสังฆพัฒนาเข้าร่วมประชุม เพื่อชี้แจงแผนการปฏิบัติงานประจำปีให้ทุกรูปทราบทุกปี โดยมีการระดมความ

คิดเห็น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนและโอกาส เพื่อนำมาจัดทำแผนกลยุทธ์ของกลุ่ม จากนั้นสรุปและปรับปรุงแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการจัดประชุม/สัมมนา การฝึกอบรม หรือการไปศึกษาดูงานร่วมกันเป้าหมายที่พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาต้องการให้บรรลุ พบว่า เป้าหมายที่พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาต้องการให้บรรลุ คือ ความเป็นผู้นำในด้านการป้องกันยาเสพติดในชุมชน สังคม เป็นผู้นำด้านจิตสาธารณะ เน้นการปฏิบัติงานด้านสาธารณะสงเคราะห์ เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

3.2) ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้การป้องกันยาเสพติด พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาต้องการให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ที่ตั้งไว้จึงมีแนวทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คือ 1) พิจารณาว่าความรู้ที่ต้องการมีอะไรบ้าง 2) พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีความรู้อะไรบ้าง 3) พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาที่ไม่ควรทำตัวเป็นครูใหญ่ที่คอยชี้แนะหรือสอนอยู่ตลอด 4) พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีโอกาสในการแสดงศักยภาพของตนเอง 5) มีเวทีการสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน 6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม โดยนำหลักการชื่นชมมาใช้เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการประชุม อีกทั้ง พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน เมื่อมีการประชุม ถ่ายทอดประสบการณ์การทำงาน มีการแลกเปลี่ยนในการเข้าร่วมการประชุมทุก 3 เดือน มีการประชุมกลุ่มย่อย นอกจากนั้นพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาหลายรูปยังเข้าร่วมโครงการรณรงค์ให้ลด ละ เลิก ยาเสพติดของหน่วยงานราชการจัดขึ้น ทั้งเป็นวิทยากร ทั้งเป็นผู้เข้าร่วมงานสลับสับเปลี่ยนตามโอกาสที่เหมาะสมส่วน การแบ่งปันความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กัน โดยการพูดคุย ปรึกษาหารือ การนำความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนา มาสรุปและจัดทำเป็นรายงานเสนอผ่านประธานพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา เพื่อนำเสนอที่ประชุมประจำเดือน ซึ่งเป็นการแบ่งปันความรู้ที่ได้รับมาให้พระสงฆ์ที่ไม่ได้เข้าร่วมได้รับรู้ร่วมกันทุกรูป มีการเชื่อมโยงกับกิจกรรมตามโครงการที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นในระดับจังหวัด ระดับภาค โดยมุ่งไปที่การดำเนินงานการประชาสัมพันธ์ของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนา และมีการแจ้งข้อมูลหรือแจ้งข่าวสารประชาสัมพันธ์เรื่องการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาให้คณะสงฆ์รับทราบ

3.3) ด้านการสร้างคลังความรู้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมผลงาน โดยการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การเรียนรู้ร่วมกันเมื่อเกิดสิ่งใหม่ นำเสนอผลงานผ่านเว็บไซต์ โดยรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

จัดเก็บในแฟ้มของแต่ละรูป และระบบรวมผลงานเป็นหมวดหมู่ในรูปแบบไฟล์ข้อมูล ซึ่งเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ อีกทั้งพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีการนำความรู้ที่มีอยู่ไปขยายผลหลายแนวทาง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูล หรือนำความรู้ลงในเวปบอร์ด เพื่อให้บุคคลอื่นสามารถนำความรู้ที่มีไปใช้ประโยชน์ต่อไป การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโครงการการประชุมพระสังฆาธิการประจำปีระดับภาค จัดแสดงผลงานในรอบปี เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติงาน การปรับปรุงวิธีการทำงาน ซึ่งเป็นการช่วยให้ทุกคนสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ การนำความรู้ออกมาใช้ พบว่า พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาที่ได้รับการฝึกอบรมหรือผ่านเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ จากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ได้นำความรู้ออกมาใช้และปฏิบัติจริง ซึ่งข้อมูลสามารถเชื่อมโยงและสื่อสารกันได้อย่างทั่วถึง

3.4) การจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนามีวิธีในการจัดกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดจนเกิดเป็นชุดองค์จำนวน 5 เรื่อง ดังนี้ องค์ความรู้ที่ 1 เรื่องสวดมนต์ข้ามปีเพื่อส่งเสริมการป้องกันยาเสพติดตามหลักพุทธศาสนาองค์ความรู้ที่ 2 เรื่องศาสนธรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดองค์ความรู้ที่ 3 เรื่องงดเหล้าเข้าพรรษา องค์ความรู้ที่ 4 เรื่องกฐินปลอดเหล้า สร้างบุญด้วยศรัทธาองค์ความรู้ที่ 5 เรื่องงานศพปลอดเหล้า

3.5) วิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของพระสงฆ์กลุ่มสังฆพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มป้องกันยาเสพติด (ใช้การบรรยายธรรม)

1.1) พระครูพิจิตรสิทธิคุณ วัดหนองหอไตร ตำบลหนองแสน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2) พระครูสุตศาสนการ (ไพฑูรย์ เขมธโร) วัดพุทธเกษม ตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

1.3) พระครูบูรพาธรรมบัณฑิต (อารีย์ ปณฺฑิโต) วัดป่าหนองโมงบูรพาราม อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4) พระครูสมุห์ทองล้วน สิริจนฺโท ดร. วัดศรีพิมล ศูนย์ปฏิบัติธรรมสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมาหาเถร) ตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น

1.5) พระไชยณรงค์ ปุญญกาโม/ชนะภูมิ ตำบลนามะเฟือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.6) พระครูโพธิวีรคุณ วัดโพธิการาม บ้านโพธิ์ก่อง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด

2) กลุ่มแก้ไขปัญหายาเสพติด (ใช้ยาสมุนไพร)

2.1) พระครูประภัสร์สารธรรม วัดทุ่งไทรขะยูง บ้านขะยูง หมู่ 7 ตำบลยางสว่าง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ รองเจ้าคณะอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

2.2) พระครูพัฒนกิจจานุรักษ์ วัดยองแยง ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ห่างตัวเมืองนครราชสีมา เพียง 15 กิโลเมตร

2.3) พระครูสุวรรณกิจโสภณ วัดข่าโคม ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

2.4) พระครูประดิษฐ์วิริยาภรณ์ วัดพุทธประดิษฐ์ (หลวงปู่พระพุทธรูปใหญ่) บ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

2.5) พระครูวิมลสังวรคุณ (ล้อม สีลสำโร) วัดป่าเมตตาธรรม อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

เนื่องจากกลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังคงใช้พื้นที่ภาคเหนือและประเทศเพื่อนบ้านเป็นเส้นทางการลำเลียงยาเสพติดเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีศักยภาพในการปราบปรามยาเสพติดด้วย เช่น ทหาร ตำรวจ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมดังกล่าวควรสนับสนุนส่งเสริมให้กิจกรรมอยู่คู่กับสังคมไทยให้นานที่สุด และควรประชาสัมพันธ์ในหลายรูปแบบเพื่อให้เด็กเยาวชน ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด เพราะเป็นกิจกรรมที่สามารถจรรโลงสังคมให้เกิดสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการป้องกันยาเสพติดในทุกภาคของประเทศไทย

3.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้การป้องกันยาเสพติดของพระสงฆ์ในทุกภาคของประเทศไทย

References

Maha Sarakham Public Relations Office. (2017). News of the Office of the Narcotics Control and Prevention Division 4. *(Online).* Retrieved March 14, 2019. from : http://province.prd.go.th/mahasarakham/index.php?ct=newsDetail&id =2009-00246

National Research Council of Thailand. (2010). *Research Strategy 2012-2016 : The North East. (Online).* Retrieved March 22, 2019. http://en.nrct.go.th/en/home.aspx

Office of the Narcotics Control Board : Ministry of Justice. (2018). *Knowledge and Way of solutions to drug problems.* Bank kok : Bank kok Technology Scaning and Service.

Phramaha Suriya Suntharadhammo. (2009). *The Training Activity Working for Drug Solving in Loei Proving.* Loei : LoeiBudhistSanga.

PhraThongchai Oupakutto. (2013). *Role of Buddhist monks in Social Development: A Case Study of the Network of Buddhist Monks Golden Land Development Muang District, AumnatChareon.* Thesis of Buddhist Studies. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Rungthiwa Manowachirasun. (2009). *Roles of Religious Leaders in Problem Solving Drug Addiction Community Capacity Building in Phi Chit Province.* Research Report. Phi Chit : Phi Chit Provincial Health Office.

Sirikorn Kouputhai. (2017). The epidemic of drug problems in 10 years. Office of Information Systems Development Health news. *(Online).* Retrieved October 14, 2017. http://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/ tonkits_18.php

การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องวัฒนธรรมและภาษารายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนรูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia)

The Instructional Activity Development titled "Culture and Language," Foundation of Thai Language Subject (Th 32102), Thai Learning Substance, Matayomsuksa 5, by using Instructional Activity of CIPPA Model using the Multimedia

สำเนียง อันตะยา

โรงเรียนซำสูงพิทยาคม

Samniang Antaya
Samsung-pittayakom School
Email : samysong111@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา 2) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา 3) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนซำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 33 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สื่อประสม (Multimedia) เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

*ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องวัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 3) แบบวัดการคิดวิเคราะห์ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนโดยใช้สื่อประสม (Multimedia) จำนวน 20 ข้อ 5) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องวัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 22 แผน

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบการเรียนการสอนแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการ/ ขั้นตอน 4) การประเมินผล/ผลลัพธ์

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

3. คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องวัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

Abstract

The objectives of this research were: 1) to develop CIPPA Model by using the Multimedia titled “Culture and Language,” 2) to study the usage findings of CIPPA Model by using the multimedia titled “Culture and Language,” and 3) to evaluate the effectiveness of CIPPA Model by using the multimedia titled “Culture and Language.” The samples were 33 Matayomsuksa 5/2 Students, Samsung-pittayakom School, under Khon Kaen Provincial Administrative Organization, Department of Local Administration, Ministry of the Interior, studying during the second semester of 2017 academic year. They were selected by Cluster Random Sampling. The research instruments

were: 1) the Multimedia titled “Culture and Language,” in Foundation of Thai Language Subject (Th32102), Thai Language Learning Substance, Matayomsuksa 5, constructed by the researcher, 2) the Learning Achievement Test titled “Culture and Language,” in Foundation of Thai Language Subject (Th32102), Thai Language Learning Substance, Matayomsuska 5, 40 Items of 4 multiple choices, 3) The Analytical Scale, 4) The 20 Items Questionnaire of Matayomsuksa 5 Students’ Satisfaction on learning by Multimedia, and 5) 22 Knowledge Management Plans titled “Culture and Language,” in Foundation of Thai Language Subject (Th32102), Thai Language Learning Substance, Matayomsuksa 5.

The research findings found that:

1.The CIPPA Model using Multimedia for developing the instructional activity titled “Culture and Language,” in Foundation of Thai Language Subject (Th32102), Thai Language Learning Substance, Matyosmsuksa 5, consisted 4 components including: 1) the Principle, 2) the Objective, 3) the Process/Step, and 4) the Evaluation/outcome.

2. The students’ posttest learning achievement was significantly higher than the pretest at .05 level. The students’ analytical thinking skill was significantly higher than the pretest at .05 level. The students’ satisfaction of learning activity was in “The Highest” level.

3.The quality of CIPPA Model by using the Multimedia for developing the instructional activity titled “Culture and Language,” in Foundation of Thai Language Subject (Th 32102), Thai Language Learning Substance, Matayomsuksa 5, evaluated by the experts, the Propriety was in “High” level.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 ระบุว่าการจัดกระบวนการเรียนให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิดการจัดกิจกรรมการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม

ค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และหมวด 9 ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะการนำมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งในการเรียนรู้นั้นจากเดิมที่นักเรียนมีเพียงทักษะการอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นแล้วนั้น คงไม่เพียงพอที่จะสนองตอบต่อความต้องการแก่นักเรียนได้ จึงจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐาน (Basic Skills) เพิ่มขึ้นอีก 3 ทักษะ คือ 1) ทักษะในการพิมพ์ (Typing) 2) ทักษะในการใช้ซอฟต์แวร์ช่วยการพิมพ์และประมวลผลคำ (Word Processing) และ 3) ทักษะในสื่อ (Media Literacy) ซึ่งหมายถึงการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเป็น สามารถแยกแยะ สิ่งที่เป็นขยะออกจากข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ด้วย (Ministry of Education, 2008 : 1)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้หนึ่งที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นสาระการเรียนรู้หลักที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน เนื่องจากภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ เสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักภาษาจะช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน ได้อย่างถูกต้อง และเป็นหลักให้ผู้ใช้ภาษายึดถือในการพิจารณาใช้ภาษาของตน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียงคำ รวมทั้งพิจารณาเลือกใช้ถ้อยคำในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม (Banlue Pruekwan, 2014 : 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้กำหนดสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ซึ่งสาระที่ 4 มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย

การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ และได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปี ท4.1 ในเรื่องหลักการใช้ภาษา แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตระหนักถึงความสำคัญของหลักภาษา โดยเฉพาะในเรื่องหลักการใช้ภาษาจากตัวชี้วัดในเรื่องดังกล่าวให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างต่อเนื่อง (Ministry of Education, 2008 : 4)

จากประสบการณ์ในการสอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของผู้ศึกษาและผลจากการสำรวจข้อมูลนักเรียน จากบันทึกผลการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผ่านมาทั้งจากการประเมินด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินตามสภาพจริงจากแผนการจัดการเรียน รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการเรียนรู้ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการใช้ภาษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเรียนในระดับที่สูงขึ้น และ อาจส่งผลต่อการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมทั้งยังขาดสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมและภาษา ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2558 ของนักเรียนโรงเรียนซำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย วิชาภาษาไทย คะแนนเต็ม 100 คะแนน คะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และมีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 เมื่อพิจารณาแยกเป็นสาระการเรียนรู้ พบว่า สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา คะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้เท่ากับ 32.65 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเท่ากับ 36.34 คะแนน Sam Sung Phitayakhom, School. (2015 : 1-9) ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำทั้งในระดับโรงเรียนและระดับประเทศ ทั้งที่ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษา และการนำไปใช้ในการสื่อสารให้ถูกต้อง

การศึกษาในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อการจัดการศึกษาให้ทันยุคสมัย มีการนำความรู้มาพัฒนาควบคู่นวัตกรรม (Innovation) พัฒนาสู่เทคโนโลยีการศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic) เข้ามาใช้อย่างมากมาย ซึ่งช่วยในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษายุคใหม่ ดังเช่นนโยบายของแผนแม่บทได้กำหนดให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยมีสาระในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นสังคมสารสนเทศ สนับสนุนให้มีการใช้เครื่องมือสารสนเทศต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในทุกสถานที่ ทุกเวลา บทบาทของสถานศึกษาจะเปลี่ยนไป Saichu Chutikul (2003 : 32) กล่าวถึงการเรียนรู้ว่าต้องเปลี่ยนจากการเรียนรู้จากโรงเรียนเป็นหลักไปเป็นการเรียนรู้

จากแหล่งอื่น ๆ ประกอบด้วยตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทาง การปรับปรุงสังคมไทยให้กลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

สื่อประสมเป็นสื่อการเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์รูปแบบหนึ่งที่นำเอาความสามารถของคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกิจกรรมในลักษณะสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) โดยนักเรียนจะเรียนบทเรียนจากคอมพิวเตอร์ ซึ่งบทเรียนจะประกอบด้วยเนื้อหาที่ผสมผสานเอาสื่อประสมต่างๆ เข้าด้วยกัน ทั้งในรูปตัวหนังสือ ภาพนิ่ง ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว วีดิทัศน์ และเสียงประกอบ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาหรือองค์ความรู้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนในห้องเรียนมากที่สุด นอกจากนี้คุณลักษณะเฉพาะของคอมพิวเตอร์ที่มีระบบสัญลักษณ์ในการส่งผ่านความรู้ (Symbol System) ที่นักเรียนสามารถคิดและจินตนาการหรือสร้างภาพในสมองแทนความรู้ต่างๆ จากเนื้อหาในบทเรียนได้ง่ายโดยอาศัยภาพหรือสัญลักษณ์ พร้อมข้อความหรือเสียงประกอบที่นำเสนอแทนเนื้อหาผ่านคอมพิวเตอร์อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นระบบสัญลักษณ์ที่ใช้ส่งผ่านความรู้ของคอมพิวเตอร์จึงมีอิทธิพลต่อการทำความเข้าใจหรือกระบวนการการคิดของนักเรียนในขณะที่กำลังเรียนจากสื่อนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ (Learning) นอกจากนั้นในสื่อประสมยังมีแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และแหล่งอ้างอิงซึ่งจัดอยู่ในรูปของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมจะมีการแสดงผลการเรียนด้วยข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) อย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนรู้สึกเหมือนเรียนกับผู้สอนโดยตรง และสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อนสามารถใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในการเรียนเพิ่มเติมนอกเวลาได้อีกด้วย และในขณะเดียวกันผู้เรียนสามารถนำสื่อประสมไปใช้ในการเรียนด้วยตนเองโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เพราะสามารถศึกษาได้ทุกสถานที่ที่มีคอมพิวเตอร์ สื่อประสมมีหลายรูปแบบ โดยมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่าคอมพิวเตอร์น่าจะเป็นสื่อประเภทอุปกรณ์ที่ช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับการเรียนจากชั้นเรียน เพราะมีโครงสร้างบทเรียนเหมาะสมกับการนำไปใช้ในสาขาวิชาต่างๆ ได้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนซำสูงพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จึงได้ศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA Model) น่าจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้ เพราะรูปแบบการเรียนรู้แบบซิปปาเป็นรูปแบบที่ Thit Na Khammanee

(2008 : 5) ได้พัฒนาจากการประสานแนวคิด 5 แนวคิด ได้แก่ (1) แนวคิดการสร้างความรู้ (2) แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (3) แนวคิดเกี่ยวกับ ความพร้อมในการเรียนรู้ (4) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน บุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวหลาย ๆ ด้าน โดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้ ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวทางกายกิจกรรมที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนตื่นตัวอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดการลึกซึ้งและคงทน มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ กล่าวคือ ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 2

การแสวงหาความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ขั้นที่ 5 สรุปและจัดระเบียบความรู้ ขั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน และขั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้

จากการศึกษารูปแบบซิปปา (CIPPA Model) และจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปาและการศึกษาเกี่ยวกับสื่อประสม (Multimedia) ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้ สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สื่อประสม (Multimedia) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าเป็นสื่อกลางของนักเรียน สื่อประสม (Multimedia) ที่ใช้มีหลายรูปแบบ โดยจะมีการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเตอร์เน็ต หรืออินทราเน็ต จึงถือว่าสื่อประสม (Multimedia) เป็นการเรียนในยุคสมัยที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารมีบทบาทสำคัญ ดังนั้นการนำสื่อประสม (Multimedia) ไปใช้ในวงการการศึกษาจึงน่าจะเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา

2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา

3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ CIPPA ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เรื่องวัฒนธรรมและภาษา

ผลการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด โดยการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้รูปแบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเข้าถึงสารสนเทศ/การเรียนรู้สารสนเทศ รูปแบบการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสำรวจความคิดเห็นของครูโรงเรียนซำสูงพิทยาคม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่มีประสิทธิภาพ การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น นำไปใช้ในการออกแบบ (ร่าง) รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แล้วนำเสนอในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และผู้วิจัยได้ปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะ ได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ

1. หลักการของรูปแบบ
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
3. กระบวนการ/ขั้นตอนของรูปแบบ
4. การประเมินผลรูปแบบ
5. ผลป้อนกลับ

1.2 ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนา

ผู้วิจัยได้ออกแบบ พัฒนาและหาประสิทธิภาพเครื่องมือให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้เครื่องมือ ดังนี้

1.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

1.2.1.1 รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพกระบวนการ/ประสิทธิภาพผลลัพธ์เท่ากับ 87.42/85.22 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7972

1.2.1.2 สื่อประสม (Multimedia) เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา

1.2.1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 1 – ระยะที่ 4 ได้แก่

1.2.2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80 - 1.00

1.2.2.2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.92

1.2.2.3 แบบประเมินรูปแบบในการประชุมกลุ่มย่อย มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00

1.2.2.4 แบบประเมินสื่อประสม (Multimedia) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00

1.2.2.5 แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00

1.2.2.6 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.57-0.67 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

1.2.2.7 แบบวัดการคิดวิเคราะห์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00

1.2.2.8 แบบประเมินความพึงพอใจ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88

1.2.2.9 แบบประเมินและรับรองรูปแบบ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00

1.3 ผลการวิจัยระยะที่ 3 ผลการนำไปใช้

หลังจากหาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำรูปแบบ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 33 คน การทดลองใช้รูปแบบปรากฏผล ดังนี้

1.3.1 รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) มีค่าเท่ากับ 92.59/88.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

1.3.2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 87.42/85.22

1.3.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3.4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านการแสวงหา ความรู้ใหม่และกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

1.4 ผลการวิจัยระยะที่ 4 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบ

การประเมินและรับรองรูปแบบ ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบและมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ครั้งนี้ จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาความคิดเห็นของครู การสนทนากลุ่ม การออกแบบและพัฒนา การนำไปใช้ การประเมินผล รวมทั้งคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีประเด็นหลักที่จะนำมาอภิปรายผลการวิจัย 3 ประเด็น คือ 1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการเรียนการสอน

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

จากการหาประสิทธิภาพ พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) 92.59 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) 88.00

เป็นไปตามสมมติฐานและเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8448 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานและเป็นไปเกณฑ์ที่ตั้งไว้เช่นเดียวกัน เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้ผ่านกระบวนการออกแบบและพัฒนาตามขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่มีขั้นตอนชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มและภายในกลุ่ม กอปรทั้งในขั้นตอนการทบทวนความรู้เดิมและขั้นตอนการแสวงหาความรู้ใหม่ นักเรียนได้ใช้สื่อประสม (Multimedia) สามารถทบทวนและศึกษาเนื้อหาที่ได้รับมอบหมายกี่ครั้งก็ได้ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และยังสามารถแลกเปลี่ยนความรู้กับนักเรียนภายในกลุ่มด้วย ทำให้นักเรียนสามารถทำคะแนนกิจกรรมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มได้ดี จึงส่งผลให้ค่าประสิทธิภาพกระบวนการสูงเป็นไปตามเกณฑ์ นอกจากนี้ในขั้นตอนการสรุป จัดระเบียบความรู้ ขั้นแสดงผลงานและขั้นการประยุกต์ใช้ยังเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้เป็นเนื้อเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้เป็นของนักเรียนเองส่งผลให้นักเรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนสูง ทำให้ประสิทธิภาพผลลัพธ์สูงเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mallika Kaeng Kham (2010 : 33) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องคำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซิปปา ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.34/92.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา เรื่อง คำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซิปปา มีคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 17.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.14 โดยสรุป การเรียนรู้รูปแบบซิปปาสามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นสมควรแนะนำให้ครูอาจารย์นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาไปใช้ในการสอนวิชาภาษาไทยต่อไป

2.2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรม ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.34/92.38 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบซิปปา เรื่อง คำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซิปปา มีคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 17.43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.14 โดยสรุปการเรียนรู้รูปแบบซิปปาสามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นสมควรแนะนำให้ครูอาจารย์นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาไปใช้ในการสอนวิชาภาษาไทยต่อไป

2.2.2 ความพึงพอใจ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจในระดับมาก ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลซิปปา (CIPPA Model) ทั้งภาพรวมและรายด้าน คือ ด้านรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และด้านคุณลักษณะอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ Sittiphon At-in (2011 : 12) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ การวิจัยส่วนหนึ่ง พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การประเมินและรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA Model) ที่ใช้สื่อประสม (Multimedia) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง วัฒนธรรมและภาษา รายวิชาภาษาไทยพื้นฐาน (ท 32102) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองและเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

References

Banlue Pruekwan. (2014). *Reading development concept - Thinking.* Bangkok: Chulalongkorn University.

Mallika Kaeng Kham. (2010). *Learning theory for development of thinking process.* (2nd ed.). Maha Sarakham: Maha Sarakham University.

Ministry of Education. (2008). *Core curriculum for basic education, 2008.* Bangkok: Assembly of Agricultural Cooperatives of Thailand.

Saichuree Chutikul. (2003). Reflections on lifelong education. *(Online).* Retrieved January 23, 2019. from : http://dnfe5.nfe.go.th/localdata/webimags/srisuree.html.

Sam Sung Phitayakhom, School. (2015). *Educational institutions curriculum, Sam Sung Phitayakhom School Thai language.* Khon Kaen : Sam Sung Phitthayakhom School.

Sittiphon At-in. (2011). *Development of a learning management model that emphasizes thinking.* Khon Kaen : Khon Kaen University.

Thitsana Khammanee. (2008). *Teaching science.* Bangkok : Chulalongkorn University.

รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

The Model of Integrated Buddhist for Promoting Idol teachers In Upper Northeastern Area

วิทยา ทองดี[1], สุรพล พรมกุล[2]
สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา[3] และ ปานจิตร สุกุมาลย์[4]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2]
Vitthaya Thongdee[1] and Suraphon Promgun[2]
Sutthiphong Sawattha and Panjit Sukuman
Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand[1,2]
Corresponding Author, Email: promgun@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครูต้นแบบ และเพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของครูต้นแบบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1. การพัฒนาตน 2. การครองตนของครู 3. การประสานงานกับชุมชน 2) หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดครูต้นแบบ ประกอบด้วย 1) อิทธิบาท 4 2) อริยสัจ 4

[*] ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

3) สังคหวัตถุ 4 4) กัลยาณมิตตธรรม 7 5) เบญจธรรม 5 6) พรหมวิหาร 4 และ 7) อปริหานิยธรรม 7

3) รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1. ตัวครูผู้ต้องการจะเป็นครูต้นแบบ 2. หลักพุทธธรรมที่จะต้องนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนาตน 8 ประการ 3. มีการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานกับชุมชน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ครูต้นแบบ

Abstract

The purpose of this research was to studyfor the characteristics of IdolTeachers in Upper Northeastern Area, to Analyze Buddhism in promoting idol teachers, to propose an integrated Buddhist model for promoting Idol teachers modelin the upper northeast region. Using a mixed research model The tool used was interview form. Specific group conversation The data were analyzed using descriptive content analysis. The research found that

1) The characteristics of the Idol teacher are divided into 3 parts, namely

1.1) Self-development 1.2) Teacher self-ownership 1.3) Coordination with the community

2) The principles of Buddhism related to the promotion of prototype teachers include 1) Four Rddhippada 2) Four Noble Truths 3) Sangahavatthu 4 4) qualities of a good friend7 5) Five Precepts 6) holy abiding 4 7) condition of welfare 7

3) Integrated Buddhist model for promoting Idol teachers It consists of 3 parts: 1) The teacher who wants to be a model teacher 2) The principles of Buddhism that must be used as a practice in self development 8 things 3) There are 3 development components, namely self-development, self-possession, and Coordination with the community

Keywords: Integrated Buddhist; Idol Teachers

บทนำ

สภาพสังคมไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมคุณธรรมที่ผู้คนเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกันกลายเป็นสังคมเศรษฐกิจ ที่คนส่วนมากให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจขาดคุณธรรมจริยธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะปัญหาของเด็กและเยาวชน รัฐบาลและคณะสงฆ์ จึงได้ร่วมมือกันส่งเสริมให้สถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จัดกิจกรรมอบรมศีลธรรมจรรยา ให้บรรลุความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 มาตรา 7 และมาตรา 8 (Hloungaon, J. 2011 : 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่าการปฏิรูปการเรียนรู้จะสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อครูได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีนโยบายจัดให้มีการพัฒนาและสร้างครูต้นแบบขึ้นมาเพื่อพัฒนาการการเรียนการสอนโดยให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินครูที่มีผลงานดี เป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างแก่เพื่อนครูได้ โดยให้วุฒิบัตรเป็นต้น โดยมุ่งสรรหาครูที่มีผลงานการจัดกิจกรรมการสอนดีเด่น มีรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่างได้ และสามารถนำพาการปฏิรูปการเรียนรู้ ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นครูต้นแบบและผู้นำการปฏิรูปการเรียนรู้ อันจะเป็นประโยชน์และนำผลไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูจะต้องเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง เป็นผู้ร่วมงานที่ดีในสถานศึกษา และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม (Office of the Education Council, 2018 : 1)

คุณลักษณะของครูที่ดีตามคำสอนในพุทธศาสนาหรือหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นครูประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ คือ

1. ปิโยน่ารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไปการที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ก็ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4

2. ครุ หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคงทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาและความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรมที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าวคือพละ 5

3. ภาวนีโย การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ

4. วัตตา คือ เป็นผู้มีมานะในการตักเตือนสั่งสอนเพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถและเป็นคนดีคือใช้ความรู้ความสามารถไปในทางสุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนามี 5 ประการ คือ 1. สันทัสสนา คือ สอนให้เข้าใจชัดเจนเห็นจริงอย่างที่ต้องการซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้คือสอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งยากสอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่เป็นนามธรรม 2. สมาทปนา มีการกระตุ้นเร่งเร้าเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่ครูสอน 3. สมุตเตชนา สร้างกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าคิดกล้าพูดกล้าทำไม่ครั่นคร้ามต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคใดๆ 4 สัมปหังสนา สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือ มีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ 5. วจนักขโม เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยาวาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่นได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง 6. คัมภีรัญจ กถังกัตตาสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้การตีความในวิชาการนั้นๆให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจเพราะวิชาการต่างๆที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อนครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆได้โดยง่าย และ 7. โนจัฏฐาเนนิโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควรหมายถึงไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสียหรือชักชวนไปสู่อบายมุขเช่นดื่มเหล้าสูบบุหรี่เล่นการพนันเที่ยวสถานเริงรมย์ต่างๆ

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ควรมีแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เป็นนักแก้ปัญหาที่ดี ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเน้นในด้านการปฏิบัติและการแก้ไขปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ หรือตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จนเกิดความรู้ความเข้าใจ หาสาเหตุของปัญหาและวิธีการแก้ไข เพื่อจะได้เกิดทักษะในการตัดสินใจ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการคิดแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นวิธี การสอนที่มุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างมีหลักการและเหตุผล ไม่ใช่การลองผิดลองถูก และเป็นขั้นตอนการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกับวิธีวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของครูต้นแบบแนวทางการส่งเสริมให้เกิดครูต้นแบบโดยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
3. เพื่อเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mix Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ใช้แบบสอบถามผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ศึกษารูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้น 2) ด้านบทบาทของครูต้นแบบตามแนวพุทธบูรณาการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ครูต้นแบบในสถานศึกษาที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้แก่ จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย (1) ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้แก่ ครูต้นแบบที่ได้รับรางวัล ได้รับการยกย่องในระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป จำนวน 20 คน (2) ผู้ให้ข้อมูลสำหรับจัดประชุม Focus Group จำนวน 24 คน ที่มีคุณสมบัติได้รับรางวัล ได้รับการยกย่องในระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป ที่อยู่ในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี ในปีการศึกษา 2560

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า คุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การพัฒนาตน โดยครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยครูต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการ โดยเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรมและบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

ส่วนที่ 2 การครองตนของครู การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัวมีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จรรโลงจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

ส่วนที่ 3 การประสานงานกับชุมชน ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนในความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณงามความดี เป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการร่วมกันจัดและพัฒนาการศึกษา สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำโรงเรียนช่วยเหลือชุมชน และร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. การวิเคราะห์พุทธธรรมในการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 1) อิทธิบาท 4 2) อริยสัจ 4 3) สังคหวัตถุ 4 4) กัลยาณมิตตธรรม 7 5) เบญจธรรม 5 6) พรหมวิหาร 4 และ 7) อปริหานิยธรรม 7 ดังนี้

1. อิทธิบาท 4 เป็นฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ หรือ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หากครูผู้ที่ต้องการจะเป็นครูต้นแบบต้องเป็นผู้ที่ประกอบด้วยอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

1) ฉันทะ ความพอใจพบว่า ครูต้องมีความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีเหมาะสมกับวิชาชีพของตน เป็นอยู่ตามสมควรกับฐานะ รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองได้รับ อยู่อย่าง

พอเพียงไม่ทะเย้อทะยานจนขาดสติ และไม่นำข้อด้อยของตนไปตัดสินการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ควรนำข้อดีของตนเองไปเป็นแรงผลักดันในการทำงาน

2) วิริยะ ความพากเพียร พบว่า ครูต้องตั้งใจ พากเพียรในงานที่รับผิดชอบ ไม่ละทิ้งหน้าที่ เมื่อลงมือทำงานใดแล้วต้องลงมือทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ เอาใจใส่ดูแลตนเองและคนรอบข้างให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี หมั่นหาความรู้ให้แก่ตนเองอยู่เสมอเพื่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ

3) จิตตะ ความไม่ทอดทิ้งสิ่งนั้นไปจากความรู้สึก พบว่า ครูต้องมีความมุ่งมั่น แน่วแน่ในการทำงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ เมื่อทำงานใด ๆ แล้ว ควรพยายามศึกษารายละเอียดให้เข้าใจ ให้ตระหนักอยู่เสมอว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติ เป็นอาชีพที่ช่วยพัฒนาเด็กให้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญของสังคมประเทศชาติ

4) วิมังสา ความสอดส่องในเหตุและผลแห่งความสำเร็จ พบว่า ครูต้องสนใจใฝ่เรียนรู้ในทิศทางและเป้าหมายของงานที่รับผิดชอบโดยยึดหลักปฏิบัติที่มีเหตุผลและนำไปสู่ความสำเร็จของงาน

2. อริยสัจ 4 หลักความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ทุกข์ การรู้จักปัญหาทุกข์ การรู้จักปัญหาพบว่า เป็นการรู้จักปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาว่าอยู่ในระดับใด เกี่ยวข้องกับใคร เพื่อเป็นการระบุปัญหาที่แท้จริง และการทำความเข้าใจปัญหาหรือสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง เป็นการเผชิญหน้ากับปัญหา

2) สมุทัย การรู้จักเหตุแห่งปัญหา พบว่า เป็นการรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ๆ

3) นิโรธ การรู้จักวิธีแก้ปัญหา พบว่า เป็นการเข้าถึงภาวะดับทุกข์ หรือปัญหาซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายโดยวิธีการที่เหมาะสม โดยการลำดับความสำคัญของปัญหาแล้วดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการที่ถูกต้อง มีเหตุผล พร้อมทั้งสามารถปรับปรุงแก้ไขใหม่ได้

4) มรรค แนวทางแก้ปัญหา พบว่าเป็นการฝึกอบรมปฏิบัติตามทางเพื่อให้ถึงความดับแห่งทุกข์หรือปัญหา หมายถึงวิธีการหรือทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ไร้ปัญหา

3. สังคหวัตถุ 4 ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ทาน การแบ่งปัน พบว่า เป็นการให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความเจริญเติบโต และพัฒนาการในทุกด้าน รวมถึงมีจิตใจโอบอ้อมอารี ชี้แนะแนวทางแก่ลูกศิษย์หรือเพื่อนครู

2) ปิยวาจา การใช้คำพูดอย่างเหมาะสม พบว่า เป็นการพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3) อัตถะจริยา การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม พบว่า เป็นการช่วยเหลือกัน การเสียสละเพื่อส่วนรวม ต่อเพื่อร่วมงาน ต่อนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

4) สมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสม พบว่า ครูต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์และผู้อื่นทั้งภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและให้ความยุติธรรมไม่เอนเอียง

4. กัลยาณมิตตธรรม 7 พบว่า เป็นธรรมสำหรับครู 7 ประการ ที่ผู้เข้าหาแล้วจะได้รับความเจริญก้าวหน้าทางคุณธรรมยิ่งๆ ขึ้นไปที่คอยช่วยเหลืออย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ตลอดจนเป็นมิตรที่หวังดีต่อกันด้วยความจริงใจ ประกอบด้วย

1) ปิโย ความน่ารัก พบว่า ครูต้องทำตัวให้เป็นที่รัก ที่ศรัทธาต่อลูกศิษย์และบุคคลทั่วไป มีบุคลิกภาพดี มีพฤติกรรมที่ดี อย่างสม่ำเสมอ ดำรงตนอยู่ในหลักพรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ประการ

2) ครุ มีความหนักแน่น พบว่า ครูต้องเป็นบุคคลที่น่าเคารพ เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่พึ่งได้

3) ภาวนีโย มีความรู้จริงพบว่า ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอและเป็นที่น่ายกยกเอาแบบอย่าง

4) วัตตา อธิบายได้ชัดเจน พบว่า ครูจะต้องรู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรทำอะไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี

5) วจนักขโม รับฟัง/ให้คำปรึกษาได้ พบว่า ครูจะต้องอดทนต่อถ้อยคำพร้อมรับฟังคำปรึกษาซักถาม อดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือนและอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์

6) คัมภีรัญจ กะถัง กัตตา อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย พบว่า ครูต้องรู้จริง สามารถถ่ายทอด กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย พร้อมทั้งต้องมีการนำสื่อ/เทคโนโลยี/นวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วย

7) โน จัฏฐาเน นิโยชเย ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย พบว่า ครูต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นกัลยาณมิตร ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

5. เบญจธรรม 5 พบว่า เป็นความประพฤติที่เป็นส่วนดีงาม เป็นเครื่องอุดหนุนศีลให้ผ่องใส เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้า ปลอดเวร ปลอดภัย เพิ่มพูนความดีแก่ผู้ทำ ประกอบด้วย

1) เมตตากรุณา เผื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ความรักความปรารถนาดีเผื่อแผ่ความสุขและช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

2) สัมมาอาชีวะ หมั่นประกอบการเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ พบว่า ครูต้องประกอบอาชีพที่สุจริต รู้จักใช้จ่าย รู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป และสอนให้ศิษย์เห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพสุจริต

3) ความสำรวมในกาม พบว่า ครูต้องเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ควบคุมตัวเอง ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง ตลอดจนการว่ากล่าวตักเตือน แนะนำนักเรียนเรื่องการคบเพื่อน การมีคู่รักในวัยเรียน

4) สัจจะ มีความซื่อสัตย์ พูดความจริง พบว่า ครูต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง ไม่โกหกหลอกลวงต่อตนเองและผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ในหน้าที่ของ

5) มีสติรอบคอบ พบว่า การรู้สึกตัว มีเหตุมีผล มีสติในการตัดสินใจ ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ทำให้ไม่เกลือกกลั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ

6. พรหมวิหาร 4 หลักธรรมที่จะช่วยให้ดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐ ทำให้บุคคลในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติในทางอันประเสริฐทั้งต่อตน และผู้อื่น ประกอบด้วย

1) เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาให้ลูกศิษย์ได้รับความสุข ให้ความรักและปฏิบัติด้วยความเอ็นดู มีไมตรี เป็นกันเอง เห็นคุณค่าของศิษย์

2) กรุณา ความสงสาร ประสงค์อยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนครู บุคลากร ลูกศิษย์ ที่ประสบปัญหาเท่าที่จะช่วยได้และไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน

3) มุทิตา ความพลอยยินดี เป็นความอิ่มเอิบ และยินดีในใจที่ได้เห็นผู้อื่นมีความสุข อันจะนำไปสู่การส่งเสริม และสนับความสุขหรือความดีนั้นๆให้คงอยู่ และเจริญยิ่งๆขึ้นไป

4) อุเบกขา การรู้จักปล่อยวาง เป็นการวางใจเป็นกลางต่อความสุขหรือความทุกข์ที่ตนหรือผู้อื่นได้รับ ที่ประกอบขึ้นด้วยจิตที่ปราศจากความเศร้าหมองหรือความอิจฉาริษยาต่อสิ่งนั้นๆ ยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ไม่เอาโทษ หรือโกรธเคืองคนอื่น

7. อปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครอง ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นธรรมเพื่อความเจริญ กล่าวคือ ถ้าบุคคล ปฏิบัติตามอปริหานิยธรรม บุคคลนั้น จะมีแต่ความเจริญความก้าวหน้าในชีวิต ไม่มีความเสื่อม ความเสียหาย อันเป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร หมู่ชน และคนในสังคม ประกอบด้วย

1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์พบว่า เป็นการจัดประชุม และหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และวางแผนในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นนิตย์

2) พร้อมเพียงกันประชุม เลิกประชุม พบว่า การประชุมต้องให้หมู่คณะมีเพรียงกัน รวมถึงการเลิกประชุม และการทำกิจอันสมควรให้พร้อมเพรียง

3) ไม่บัญญัติ หรือล้มเลิกข้อบัญญัติต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติไว้ พบว่าเป็นการ ไม่เพิกถอน ไม่เพิ่มเติม ไม่ละเมิด หรือวางข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติไว้และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงไว้แล้ว

4) ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ พบว่า เป็นการให้ความเคารพนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส

5) ไม่ข่มเหงสตรี พบว่า เป็นการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี มิให้มีการกดขี่ข่มเหงรังแก

6) การให้ความเคารพศาสนสถาน ปูชนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความจำ ปลุกเร้าให้เราทำความดี และเป็นที่รวมใจของหมู่ชน พบว่า เป็นการให้ความเคารพ และสักการะ รวมถึงการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่ปลูกสร้างไว้

7) การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล เป็นการจัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรมแก่บรรพชิต พบว่า เป็นการให้การสงเคราะห์ และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย

3. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. ตัวครูผู้ต้องการจะเป็นครูต้นแบบ 2) หลักพุทธธรรมที่จะต้องนำไปเป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนาตนในชีวิตประจำวันทั้งการดำรงชีวิตและการจัดการเรียนการสอน 8 ประการ คือ อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทสกธรรม 5 3) มีการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบหลัก คือ การพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานกับชุมชน เพื่อเป็นครูต้นแบบ ทั้งนี้ รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเป็นแนวทางให้ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไปประยุกต์ใช้เป็นข้อปฏิบัติในการพัฒนาตน จนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยครูต้นแบบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน จักทำให้ครูต้นแบบเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาตนหรือการจัดการเรียนการสอนของครู 2) การครองตนของครู การเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัว และ 3) การประสานงานกับชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ครูต้นแบบต้องถึงพร้อมด้วยการพัฒนาตนหรือพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความสามารถทางวิชาการ โดยเน้นความสำคัญทั้งกระบวนการเรียนรู้

ของผู้เรียน ความรู้ คุณธรรมและบูรณาการในเรื่องต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ นอกจากเรื่องการพัฒนาตนหรือการจัดการเรียนการสอนแล้ว ครูต้นแบบต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จรรโลงจารีตประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ มีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชน พร้อมทั้งได้รับการยอมรับและศรัทธาจากชุมชนในความสามารถ บุคลิกภาพและคุณงาม ความดี เป็นผู้นำชุมชนทางวิชาการ สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการร่วมกันจัดและพัฒนาการศึกษา สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถนำโรงเรียนช่วยเหลือชุมชนและร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสมดังพระบรมราโชวาท ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เมื่อวัน 24 เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2532 ที่ว่า “...ส่วนครูนั้น ควรจะได้ฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญ ทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสอนวิชาทั้งปวงได้อย่างถูกต้อง กระจ่างแจ้งและสมบูรณ์ครบถ้วน อีกข้อหนึ่ง จะต้องมีความสุจริตซื่อตรง สุภาพเรียบร้อย อยู่ในระเบียบวินัย ขยัน อดทน และเมตตากรุณาซึ่งจะต้องนำมาปฏิบัติให้เห็นชัดในหน้าที่โดยสม่ำเสมอ ศิษย์จะได้เห็นได้เข้าใจแจ่มแจ้งลึกซึ้งถึงความรู้และความดีของครู แล้วมีศรัทธายึดถือเชื่อฟังด้วยเต็มใจ ก็จะทำให้งานให้การศึกษาที่แต่ละคนอุตส่าห์กระทำมาด้วยความเหน็ดเหนื่อยนั้น ดำเนินก้าวหน้าไปได้ด้วยความสะดวกราบรื่นบรรลุผลอันสมบูรณ์บริบูรณ์น่าพึงพอใจสมเจตนา...” และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ที่ระบุว่า ครูต้นแบบต้องมีการพัฒนาตน การครองตน และการประสานงานชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกล ผลประสาท (Polprasat J. 2011 : 1) และ วราศิริ วงศ์สุนทร (Wongsunthorn W. 2010 : 1-2) ที่พบว่า พฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายมีสื่อการสอนที่หลากหลายทำง่าย ๆ และสอดคล้องกับบทเรียนจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือ การจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และครูต้นแบบยังได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความเข้าใจในพฤติกรรมและธรรมชาติของเด็กทำให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ

2. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทสกธรรม 5 จนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้เนื่องจากครูต้นแบบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน ทั้งในเรื่องของการพัฒนาตน การครองตนและการประสานงานกับชุมชน จักทำให้ครูต้นแบบเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรมจริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชนซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ โดยให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยมองว่าความรู้ คือโครงสร้างใหม่ทางปัญญา (Cognitive restructuring) ที่สร้างจากประสบการณ์และโครงสร้างเดิมที่มีอยู่ ความรู้ใหม่นี้จะเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างโครงสร้างปัญญาใหม่ต่อไป การเรียนรู้แบบนี้จึงเน้นความรู้เดิมให้เป็นพื้นฐานของความรู้ใหม่ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียนและผู้เรียนเป็นผู้สร้างขึ้นเอง (Wongsunthorn, 2010 : 1) และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory) ของ Bandura (Bandura, A. 1986) ซึ่งอธิบายไว้ว่า บุคคลจะเกิดการเรียนรู้โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (Observational searing) ใน 2 ลักษณะ คือ (1) การเลียนแบบพฤติกรรม (imitation) คือ บุคคลมีการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมผู้อื่นแล้วกระทำตาม (2) การเรียนรู้ผลของพฤติกรรม (Vicarious learning) คือ บุคคลเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น แล้วเข้าใจในผลที่บุคคลนั้นได้รับจากพฤติกรรมของเขา นั่นคือ การคิดแทนผู้อื่น คิดตามที่เห็นคนอื่นเขาได้รับผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 อริยสัจ 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตตธรรม 7 เบญจธรรม 5 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 และ ธรรมเทสกธรรม 5 จนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประสิทธิภาพของครูผู้สอน ต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นำเอาหลักพุทธธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นให้ครูได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 5

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบทั้งในเรื่องของการพัฒนาตนการครองตนและการประสานงานกับชุมชนต้องนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนานำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สมแก่ฐานะของตน เป็นที่ยอมรับของครู ผู้เรียน และชุมชนจนสามารถเป็นครูต้นแบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีได้ ดังนั้นครูผู้ที่ต้องการจะพัฒนาตนให้เป็นครูต้นแบบที่ดีควรนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่เหมาะสม เพื่อที่จะส่งเสริมครูต้นแบบ

3.2 ควรมีการศึกษาถึงการสร้างนวัตกรรมเพื่อการส่งเสริมครูต้นแบบ

References

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Englewood Ciffs. (NJ : Prentice-Hall).

Hloungaon, J. (2011). *The Rue of Dhamma Teacher Monks in School with Participation in Dhamma Promotion for Student in School A case study of Dhamma Teacher Monks in Moung District Pisanulok Province.* Thesis for Master of Art.

Office of the Education Council. (2018). Education Reform. *(Online).* Retrieved July 12, 2019. from : www. http://saithong50110tripod.com/u11.html.

Polprasat, J. (2011). *The Learning Management Behavior of Master Teacher Science Group of Nakhonratchasima Primary Education Service Area Office 7.* Thesis of Master of Education. Mahasarakham : Mahasarakham University.

Somprayun, W. (2008). *The Research and Development Primary Mathematic Teaching and Teaching Model.* Bankok : Education Department Srinakarintharawirot University

Wongsunthorn, W. (2010). *The Teaching Learning Activity creation Model and Teaching Behavior of Master Teacher Primary Thai Language Aspect,* Thesis of Master of Education. Bankok : Juralongkorn University.

การพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ

The Development of Indicators of Active Aging Enhancement in Buddhist Way for the Retirement of Elderly

พระปลัดสมชาย ปโยโค[1],
พระมหาวีรธิษณ์ วรินฺโท[2] และ ธรรณปพร หงส์ทอง[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี[1,2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา[3]
Phrapalad Somchai Payogo[1],
Phramaha Weeratis Varintoand[2] and Thannapaporn Hongthong[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buddhapanya Sri Thawarawadee[1] Buddhist College[1,2]
Ban Somdej Chao Phraya Rajabhat University[3]
Corresponding Author, Email: somchai.dam@mcu.ac.th

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารตำราทางวิชาการ งานวิจัย และบทความ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างตัววัด โดยใช้กรอบการนำเสนอขององค์กรอนามัยโลกคือการมีสุขภาพดีมีความรู้สึกเป็นสุขความสมดุลความเป็นองค์รวมของ 4 มิติคือกายจิตสังคมและปัญญา

ผลการวิจัยพบว่า

ตัวชี้วัดพฤฒพลังตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ที่สังเคราะห์ได้มีดังนี้องค์ประกอบที่ 1 ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

* ได้รับบทความ: 8 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 8, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

2) การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ 3) ความปลอดภัยทางกายภาพและ 4) สุขภาพจิตที่ดี องค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การทำกิจกรรมอาสาสมัคร 2) การดูแลบุตรหลานในครัวเรือน 3) การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือนและ 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองและ องค์ประกอบที่ 3 ด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การมีงานทำหลังเกษียณอายุราชการ 2) การมีรายได้หลังเกษียณอายุราชการ 3) การมีที่พักอาศัยที่มั่นคง และ 4) การเรียนรู้ตลอดชีวิตการพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการผลการวิจัยพบว่าการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธเพื่อพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการนั้นใช้หลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 มาประกอบกับตัวชี้วัดพฤฒพลังที่สังเคราะห์ได้ซึ่งหลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 มีองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ คือ 1) สัปปายการี 2) สัปปายมัตตัญญู 3) ปริณตโภชี 4) กาลจารี และ 5) พรหมจารีเป็นหลักปฏิบัติเชิงพุทธเพื่อการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตโดยเฉพาะผู้สูงอายุในทุกกิจกรรมของชีวิตประจำวันมีสุขภาพร่างกายดีสามารถดูแลตนเองพึ่งตนเองได้ตามสมควร ยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิตเป็นการดับทุกข์ทางกายและทางจิตใจในช่วงเวลาที่เหลืออยู่น้อยก่อให้เกิดความสุขอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามปกติไม่เกิดปัญหาใดๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวชี้วัด; พฤฒพลังวิถีพุทธ; ผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ

Abstract

The objective of this research was toDevelopment of Indicators of Active Aging Enhancement in Buddhist Way for the Retirement of Elderly.The study was a qualitative research.The field data was collected by in-depth academic documents, researches, and articles related to the indicators. Presentation framework was made following World Health Organization (WHO), consisting of health, happiness, life balance. It was the integration of 4 dimensions which were health, mind, society and intelligence.

Result of the study found that indicators active aging enhancement consisted of element 1's retired elderly health were 1) regularly exercise, 2) physical service access, 3) physical security and 4) well mental health. Element 2 was about retired elderly participation which consisted of 1) volunteer activity participation, 2) child care in family, 3) elderly care in family and 4) political participation. Element 3 was about retired elderly stability which consisted of 1) jobs after retirement, 2) income after

retirement, 3) stable habitat after retirement and 4). Lifelong learning and mind conditions.

Keywords: The Development of Indicators; Active Aging;
Buddhist Integration; Retired Elderly

บทนำ

ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะในครอบครัว ชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ และมีการพยากรณ์ในอนาคตยังแสดงให้เห็นว่าสัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์”เมื่อประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด การนิยามผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สำหรับประเทศไทยใช้มาเป็นเวลานาน และเป็นอายุที่เริ่มต้นได้รับสวัสดิการ และผลประโยชน์ต่างๆ จากทางราชการด้วย ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว คือมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ตามเกณฑ์ขององค์การสหประชาชาติ และจากการฉายภาพประชากรของประเทศไทยระหว่างปี 2553–2583 พบว่าจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (Rosesarin Gray, et al,. (2013 : 3) รัฐบาลจึงมีนโยบายเพื่อจัดการให้ระบบเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และลดการพึ่งพาผู้อื่นดังที่ ประสบการณ์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์หรือสวีเดน รัฐประสบกับปัญหาแบกรับค่าใช้จ่ายสาธารณะในด้านสุขภาพและการดูแลผู้สูงวัยที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และพยายามแสวงหาทางเลือกอื่นในการดูแลผู้สูงวัย (Sundstrom, Malmberg and Johansson, 2006)

“พฤฒพลัง” หรือ “Active ageing” เป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่าเป็น กระบวนการในการเพิ่มโอกาสสำหรับความปลอดภัย และสุขภาพ การเข้าร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นคนสูงอายุ Panithee Brown (2014 : 97-120) ซึ่งเป็นกระบวนการในจัดการกับสุขภาพที่เหมาะสมเพื่อที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่สร้างเสริมคุณภาพชีวิตเมื่อสูงวัย (Sutthiphong Bunphadung, 2011 : 17) แนวคิดพฤฒพลังประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) สุขภาพ (Health) หมายถึง ภาวะที่สมบูรณ์ การป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคและการคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพดีสามารถจัดการดูแลสุขภาพตนเอง

ได้ด้วยความเป็นอิสระ ตลอดจนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพตามสิทธิและความต้องการของผู้สูงอายุ 2) การมีหลักประกันความมั่นคง (Security) หมายถึง การมีหลักประกัน ความมั่นคงปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกายสังคม การเงิน การเข้าถึงบริการที่จำเป็น การมีผู้ดูแลที่เหมาะสม ความมั่นคงในสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามความต้องการและสิทธิของผู้สูงอายุ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมภายในครอบครัวชุมชนและสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้ทำคุณประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและส่วนรวม Duangduan Duangduan (2015 : 48-60) จนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบคอบรัดกุม (Phrakhrusripariyativitan, 2019 : 17-28)

อายุสสธรรม เป็นหมวดธรรมหนึ่งหลักธรรมทางพรพุทธศาสนาที่กล่าวถึงแนวทางที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงวัย ในการปฏิบัติตนเองให้คนนับถือ ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ไม่ให้เป็นภาระกับลูกหลาน และช่วยเหลือสังคมตามความสามารถและกำลังแต่ถ้าหากปรับตัวได้จะสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบกับตัวชี้วัดพฤฒพลังที่สังเคราะห์ได้ตามผลการวิจัยข้างต้น ซึ่งหลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 มีองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ คือ ทำสิ่งที่สบายที่เอื้อต่อชีวิต รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย ประพฤติเหมาะในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา เป็นต้น และ ถือพรหมจรรย์ ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็รู้จักควบคุมกามารมณ์เว้นการเสพเมถุนบ้าง (Phra Phrom Kunaphon (P.A. Payutto), 2015 : 4)

ดังนั้น กระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุ รวมถึงเพิ่มศักยภาพตามความต้องการอันดีที่จะอยู่ร่วมกับคนในครอบครัว สังคมให้มีความสุขในระยะบั้นปลายชีวิต เสริมสร้างสุขภาวะอย่างมีความสมดุลของชีวิตแบบองค์รวมแนวพุทธ (PhrakruPaladKaweewat, 2018 : 319-334) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บุคคลทุกคนต่างมีศักยภาพในตนเอง บุคคลจะดีหรือร้ายย่อมขึ้นกับตนเองเท่านั้น เพราะตนเองเป็นผู้กำหนดบทบาทชีวิตเองแนวคิดนี้รวมไปถึงการดูแลสุขภาพของตนเองด้วยการบูรณาการทางพระพุทธศาสนาสามารถเป็นแนวในการเสริมสร้างพฤฒพลังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ

2. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี คือเป็นการวิจัยภาคเอกสาร (Documentary Research) 60% และการวิจัยปฏิบัติการภาคสนาม (Field Research) 40% มีรูปแบบการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ และแนวทางการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ ดังนี้

(1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดความสุขทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาประเทศตามตัวชี้วัดพฤฒพลังเป็นกรอบในการศึกษา

(2) ทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดความสุข ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน องค์กร/สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในประเทศและต่างประเทศ

(3) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขและความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในมิติต่างๆ

(4) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดพฤฒพลังตามแนวพระพุทธศาสนา

(5) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสุข และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดพฤฒพลังทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้รัฐบาล คณะสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

2) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาผ่านการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ โดยมุ่งเน้นเพื่อให้สามารถใช้เป็นเกณฑ์ประเมินการดำเนินการความสัมพันธ์ของแต่ละประเทศที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างเกณฑ์การปฏิบัติ (Benchmark) ที่สามารถนำไปสู่การเป็นการศึกษาด้านตัวชี้วัดความสุขทางพระพุทธศาสนาในระดับต่างๆ ได้

การวิจัยแบบปฏิบัติการภาคสนาม (field studies) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจากนั้นใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ และแนวทางการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ ดังนี้

(1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดความสุขทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดการพัฒนาประเทศตามตัวชี้วัดพฤฒพลังเป็นกรอบในการศึกษา

(2) ทำการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดความสุข ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน องค์กร/สถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาในประเทศและต่างประเทศ

(3) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดความสุขและความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาในมิติต่างๆ

(4) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดพฤฒพลังตามแนวพระพุทธศาสนา

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสุข และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนาทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย องค์กร ชุมชน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร การใช้ตัวชี้วัดความสุขและแนวทางการจัดการตัวชี้วัดพฤฒพลังทางพระพุทธศาสนา

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ และส่วนงานที่เกี่ยวข้องกลุ่มผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร

(3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับตัวชี้วัดพฤฒพลังในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสุข และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดพฤฒพลังทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้รัฐบาล คณะสงฆ์ ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาผ่านการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ โดยมุ่งเน้นเพื่อให้สามารถใช้เป็นเกณฑ์ประเมินการดำเนินการความสัมพันธ์ของแต่ละประเทศที่มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างเกณฑ์การปฏิบัติ (Benchmark) ที่สามารถนำไปสู่การเป็นการศึกษาด้านตัวชี้วัดความสุขทางพระพุทธศาสนาในระดับต่างๆ ได้

3) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เกษียณอายุราชการที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และนครปฐม สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 15 คน และสำหรับสนทนากลุ่มย่อย คือ นายแพทย์ พยาบาลวิชาชีพ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาชุมชน พระสงฆ์ อาจารย์มหาวิทยาลัยโดยเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งหมด 7 คน โดยใช้การเลือกจากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ
2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการดูแลผู้สูงอายุอย่างน้อย 5 ปี
3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้านการดูแลผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

เครื่องมือการวิจัย

การดำเนินการตามโครงการวิจัยดังกล่าว เน้นการศึกษาวิเคราะห์และการมีส่วนร่วม ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้อง การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) การจัดเวทีประชุมในระดับชาติและนานาชาติ ส่วนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลนั้นเน้นวิธีการแสวงหาความรู้ จากการตั้งประเด็นหลักในการศึกษาความสัมพันธ์และการจัดการทางพระพุทธศาสนา โดยดำเนินการและใช้เครื่องมือที่สำคัญได้แก่

1) แบบสอบถาม ใช้เป็นเครื่องมือในการสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้น และนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับการสนทนากลุ่มย่อย

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interviews) สำหรับพระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้บริหาร กลุ่มผู้เกษียณอายุราชการและผู้เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดความสุข โดยพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาจากเอกสาร รายงานที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแบบสัมภาษณ์จากทฤษฎีขององค์การอนามัยโลก ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 3 ด้านคือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วม และ 3) ด้านความมั่นคงในชีวิต ผนวกกับทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักธรรมหมวด อายุสสธรรม 5 โดยมีองค์ประกอบย่อย 5 ข้อคือ 1) สัปปายการี (ทำสิ่งที่สบายที่เอื้อต่อชีวิต) 2) สัปปายมัตตัญญู (รู้จักประมาณในสิ่งที่

สบาย) 3) ปริณตโภชี (บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย) 4) กาลจารี (ประพฤติเหมาะในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา เป็นต้น) และ 5) พรหมจารี (ถือพรหมจรรย์ ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็รู้จักควบคุมกามารมณ์เว้นการเสพเมถุนบ้าง) ทั้งนี้เพื่อค้นหาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ แนวคิดในการพัฒนาพฤฒพลังวิถีพุทธ

3) การจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) เพื่อทราบถึงทิศทางและการพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ แนวคิดในการพัฒนาพฤฒพลังวิถีพุทธ

4) ศึกษาและติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ในการสร้าง การสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ ร่วมกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) การลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูล

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของฝ่ายต่างๆ ที่จะทำควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก และเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษาเพื่อเห็นแนวทางการสร้างและการใช้ตัวชี้วัดพฤฒพลังตามหลักพระพุทธศาสนา

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interviews) สำหรับ กลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ พระเถระผู้ใหญ่ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจกรรมการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ

4) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการสร้างและการใช้องค์ประกอบ ตัวชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา และเพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบ กระบวนการเสริมสร้างความสุข การประยุกต์ตัวชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่มย่อย มาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยจะทำให้ได้ตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ และแนวทางในการพัฒนาพฤฒพลังวิถีพุทธ และนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการ

บรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นรูปแบบ กระบวนการเสริมสร้างความสุขของบุคคล และการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดความสุขตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในระดับนโยบาย ชุมชน องค์กร และปัจเจกบุคคล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เกษียณอายุราชการที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 15 คน และสำหรับสนทนากลุ่มย่อย จำนวน 10 คน เป็นเพศชายร้อยละ 40 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 60 มีอายุระหว่าง 61-70 ปี ร้อยละ 90 และมีอายุระหว่าง 71-80 ปี ร้อยละ 10 โดยมีสถานภาพโสดร้อยละ 10 สถานภาพสมรสร้อยละ 70 และมีสถานภาพหย่าร้างร้อยละ 20 กลุ่มตัวอย่างประชากรนี้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาทร้อยละ 30 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 60 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 ขึ้นไป ร้อยละ 10 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีร้อยละ 20 ระดับปริญญาโทร้อยละ 60 และระดับปริญญาเอกร้อยละ 20 สำหรับอาชีพรับราชการก่อนเกษียณอายุพบว่า มีอาชีพครู/อาจารย์ร้อยละ 50 อาชีพทหาร/ตำรวจร้อยละ 10 อาชีพรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10 และอาชีพข้าราชการพลเรือน ร้อยละ 30

2. การสังเคราะห์ตัวชี้วัดการเสริมสร้างพฤฒพลังของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เนื่องจากสถานการณ์สังคมสูงวัยเริ่มกลายเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทยซึ่งประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างเต็มที่ (Super aged society) คือมีประชากรสูงอายุ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งประเทศภายในปี 2575 ดังนั้นเพื่อให้การก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสง่างามและมีศักยภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมการรองรับเพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (Dignity) มีส่วนร่วม (Participation) และ ได้รับการดูแล (Care) อย่างเหมาะสม การจัดทำดัชนีพฤฒพลัง (Active Ageing Index : AAI) เป็นการศึกษาดัชนีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารรายงานทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำมากำหนดตัวชี้วัดและดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการวัดภาวะพฤฒ

พลังหรือพลังของผู้สูงอายุในสังคมไทย ในกรณีนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการศึกษาด้านผู้สูงอายุและวางแผนเพื่อเสริมสร้างสังคมพฤฒพลังได้โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สำหรับดัชนีพฤฒพลังของผู้สูงอายุไทยในกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการที่จัดทำขึ้นนี้เป็นดัชนีองค์ประกอบ (Composite Index) ที่มาจากดัชนีย่อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุ 2) ด้านการมีส่วนร่วม และ 3) ด้านความมั่นคงสามารถสังเคราะห์ดัชนีพฤฒพลังตามองค์ประกอบของตัวชี้วัดแต่ละด้านได้ดังนี้

เมื่อวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง การใช้ตัวชี้วัดความสุข และแนวทางการจัดการตัวชี้วัดพฤฒพลังทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ผ่านการสร้างตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธ ซึ่งพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการโดยใช้หลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 มาประกอบกับตัวชี้วัดพฤฒพลังที่สังเคราะห์ได้ตามผลการวิจัยข้างต้น ซึ่งหลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 มีองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ คือ 1) สัปปายการี (ทำสิ่งที่สบายที่เอื้อต่อชีวิต) 2) สัปปายมัตตัญญู (รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย) 3) ปริณตโภชี (บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย) 4) กาลจารี (ประพฤติเหมาะในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำเป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา เป็นต้น) และ 5) พรหมจารี (ถือพรหมจรรย์ ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็รู้จักควบคุมกามารมณ์เว้นการเสพเมถุนบ้าง)โดยการบูรณาการหลักอายุสสธรรม 5 ประการเป็นหลักปฏิบัติเชิงพุทธเพื่อการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตให้มีความสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตโดยเฉพาะผู้สูงอายุในทุกกิจกรรมของชีวิตประจำวันมีสุขภาพร่างกายดีสามารถดูแลตนเองพึ่งตนเองได้ตามสมควรยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต เป็นการดับทุกข์ทางกายทางจิตใจในช่วงเวลาที่เหลืออยู่น้อยก่อให้เกิดความสุขอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ตามปกติไม่เกิดปัญหาใดๆหลักอายุสสธรรมจึงมีลักษณะที่เป็นหลักปฏิบัติเชิงพุทธเพื่อการสร้างวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความสอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตเช่นการบริโภคปัจจัย 4 เป็นต้นที่สามารถนำมาบูรณาการกับตัวชี้วัดที่สังเคราะห์ได้ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. สัปปายการี หลักธรรมสัปปายการีนี้ถ้าผู้สูงอายุนำมาปฏิบัติ จะก่อให้เกิดเป็นความสบายเกื้อกูลแก่สุขภาพร่างกาย เนื่องจากร่างกายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในการที่จะมีอายุยืนจะต้องระวังรักษาและบำรุงกายให้ดีอยู่เสมอโดยจะต้องผนวกกับข้อปฏิบัติทางจิตใจ

ด้วยคือจะต้องรู้จักระวังรักษาบำรุงจิตใจของตนเครื่องระวังรักษาบำรุงจิตใจของตนก็คือคุณธรรมการฝึกอบรมจิตใจและเจริญปัญญาในบรรดากุศลธรรมที่เกื้อกูลแก่อายุนั้นข้อที่มีผลมากโดยตรงได้แก่เมตตาและกรุณาคือความรักความปรารถนาดีและมีไมตรีช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ข่มเหงเบียดเบียนผู้อื่นไม่คิดร้ายมุ่งทำลายกันความรักความเมตตาความมีไมตรีย่อมส่งเสริมความมีอายุยืนทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่นสำหรับตนเองเมื่อมีเมตตาจิตใจก็ผ่องใสสดชื่นเบิกบานระบบต่างๆในร่างกายก็ไม่ตึงเครียดทำงานคล่องแคล่วเบาสบาย ช่วยให้มีสุขภาพดีเมื่อต่างคนต่างก็รักใคร่ไม่เบียดเบียนไม่ทำร้ายกันต่างก็มีชีวิตอยู่ได้ยาวนานเท่ากับช่วยเหลือกันให้อายุยืนไปด้วยกัน

1) สัปปาเย มัตตัญญู คือ การที่ผู้สูงอายุจะต้องรู้จักประมาณ ทำแต่พอดี เนื่องด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ครอบคลุมการดำเนินชีวิตในทุกด้าน และทุกช่วงวัย การศึกษาหลักพุทธธรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยของตนเอง ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัย เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางร่างกาย สาหรับสมุฏฐานของการดำเนินอายุอีกประการหนึ่งนั้นก็คือ ความสุข เนื่องจากมนุษย์เห็นว่า ความสุขคือเป้าหมายของชีวิตการเกิดมาแล้ว การได้พบแต่ความสุขถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสาคัญไม่ว่าความสุขนั้นจะเป็นเรื่องทางกายหรือทางใจก็ตามถือว่าความสุขเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญของมนุษย์ผ่านพฤติกรรมการแสดงออกภายใต้การควบคุมของความเห็นถูกและคิดถูกพฤติกรรมดังกล่าวจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล เป็นผู้สำรวมระวังและการรักษาศีลจึงเกิดอานิสงส์แห่งศีลซึ่งเป็นคุณสมบัติติดตัวผู้นั้น

2) ปณิตโภชี บริโภคสิ่งที่ย่อยง่ายเป็นหลักโภชนาการที่เกี่ยวข้องกับอาหารและกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวกับสุขภาพโดยโภชนากรจะเน้นคุณค่าทางสารอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีและปริมาณพลังงานที่เหมาะสมเพื่อที่ร่างกายจะสามารถนำสารอาหารเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่จะส่งผลกระทบต่อร่างกายทำให้เกิดเกิดโรคต่างๆได้ง่ายโดยเฉพาะโรคอ้วนการเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารจึงหมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เกิดจากความเคยชินในวิถีชีวิตแต่ไม่ถูกหลักในการบริโภคอาหารให้เป็นพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการถูกต้องตามระบบการทำงานของร่างกายเป็นการเปลี่ยนสุขนิสัยในการบริโภคใหม่ของผู้สูงอาย

3) กาลจารี หมายถึง ประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลาเช่นรู้กาละเทศะในการประพฤติทาถูกเวลาถูกสถานที่ถูกบุคลิกเกิดความเหมาะสมรู้จักควบคุมตนเองอันเป็นการ

ควบคุมตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลซึ่งอาจทาได้ 2 วิธีคือโดยกฎข้อบังคับคาสั่งและการบังคับโดยใช้การลงโทษเป็นเครื่องหนุนหรือโดยการสั่งสอนฝึกอบรมและประสบการณ์ในการมีความพร้อมรับผิดชอบเป็นการฝึกปฏิบัติทางไตรทวารคือกายวาจาใจเป็นระเบียบเรียบร้อยเพราะการประพฤติตนให้เหมาะสมในเรื่องเวลาของผู้สูงอายุเป็นกระบวนการปฏิบัติเป็นอุบายฝึกหัดกายวาจาใจเป็นเรื่องจาเป็นต้องสร้างวินัยให้เกิดมีขึ้นเพื่อความเรียบร้อยของหมู่คณะหากไม่ปฏิบัติตามอาจจะเกิดความเสียหายหรือความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นเหตุให้ทาผิดและถูกลงโทษในที่สุด

4) พรหมจารี หลักธรรม พรหมจารีหมายถึงความประพฤติอันประเสริฐหรือประพฤติบริสุทธิ์อย่างพรหมการดำเนินชีวิตอันประเสริฐการครองชีพอย่างประเสริฐหรือความเป็นอยู่อย่างประเสริฐ ซึ่งในการปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ในกลุ่มของผู้สูงอายุ สามารถตีความได้ว่า การถือพรหมจารีนั้นคือการถือพรหมจรรย์ตามความเหมาะสมรู้จักปล่อยวางบ้างอย่าเคร่งเครียดเบียดตัวเองจนเกินไปปฏิบัติธรรมสม่ำเสมอและหมั่นขัดเกลาจิตใจให้กิเลสเบาบางลงนั่นคือการศีล 5 อย่างมั่นคงนั่นเองเพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกายดังนั้นพรหมจารีเป็นการรักษาศีลผู้สูงอายุมีการสำรวมตนให้เป็นปกติโดยไม่กระทำสิ่งที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมไปถึงการมีจิตใจที่มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่นเช่นเดียวกับตนเองโดยการรักษาศีล 5 เป็นการบูรณาการหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้แก่การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นมีเมตตาจิตอยู่เสมอการไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทรัพย์ของผู้อื่นการไม่นอกใจสามีหรือภรรยาและการไม่เที่ยวในยามวิกาลพูดแต่เรื่องมีสารประโยชน์พูดความจริงและพูดด้วยความสุภาพไม่เสพของมึนเมาที่จะทำให้ขาดสติเสียสุขภาพและเป็นภาระต่อผู้อื่นการภาวนาหรือการเจริญสติเพื่อกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริงอันเป็นหลักของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งการเจริญสติด้วยหลักสติปัฏฐาน 4 ก็เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถกำหนดรู้เท่าทันสภาวะของร่างกายความรู้สึกสภาวะทางจิตใจและสภาวะอันเป็นธรรมชาติทั้งหลายและดำรงจิตอยู่ในขณะปัจจุบันรู้เท่าทันและเป็นอิสระจากอารมณ์ที่เศร้าหมองทั้งปวงจึงสามารถดำรงจิตใจให้ผ่องใสสงบเบิกบานอยู่ได้ในทุกขณะ

จากการสังเคราะห์ดัชนีพฤฒพลังตามองค์ประกอบของตัวชี้วัดแต่ละด้านดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถนำมาสร้างแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพ รูปแบบการพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ

3. แนวทางการเสริมสร้างพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการ

จากคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจะแก้ไขได้อย่างไร? และทำอย่างไรจึงจะพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ?คณะผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์และค้นพบคำตอบสำหรับการแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ ผู้วิจัยได้รวบรวมวิธีการแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในระดับนโยบายของประเทศ ซึ่งได้ข้อมูลมาจากแผนยุทธศาสตร์ชาติระยาว 20 ปี และงานวิจัยทั้งของภาครัฐและเอกชน จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนตื่นตัวเพื่อที่จะแก้ปัญหาและเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ปัญหาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งก็พอได้คำตอบแล้วว่าจะแก้ไขได้อย่างไร หากแต่งานวิจัยในเรื่องนี้ได้ต่อยอดเพิ่มเติมวิธีการพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุเข้ามา ถือว่าเป็นรูปแบบและแนวคิดใหม่ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เกษียนราชการ โดยแนวคิดใหม่ที่คณะวิจัยสร้างสรรค์ขึ้นคือ การพัฒนาด้านจิตวิญญาณซึ่งเน้นความผาสุกที่เกิดจากจิตสัมผัสกับสิ่งที่ยึดมั่นหรือเคารพศรัทธาด้านปัญญาและการรู้คิดและด้านอาชีพการงานที่เน้นการทำงานโดยไม่มีเกษียณอายุตามทักษะความสามารถของแต่ละคนอย่างมีสมดุลกับด้านอื่นๆของชีวิตที่ตนพึงพอใจและเอื้อประโยชน์ต่อสังคมและตนเองนั่นคือการนำตัวชี้วัดที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย คือ

องค์ประกอบที่ 1 ด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ สังเคราะห์ตัวชี้วัดได้ 4 ตัวชี้วัดคือ 1) การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 2) การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ 3) ความปลอดภัยทางกายภาพ และ 4) สุขภาพจิตที่ดี

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ สังเคราะห์ตัวชี้วัดได้ 4 ตัวชี้วัดคือ 1) การทำกิจกรรมอาสาสมัคร 2) การดูแลบุตรหลานในครัวเรือน 3) การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน และ 4) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

องค์ประกอบที่ 3 ด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการสังเคราะห์ตัวชี้วัดได้ 4 ตัวชี้วัดคือ 1) การมีงานทำหลังเกษียณอายุราชการ 2) การมีรายได้หลังเกษียณอายุราชการ 3) การมีที่พักอาศัยที่มั่นคงและ 4) การเรียนรู้ตลอดชีวิต

นำมาบูรณาการกับหลักธรรมหมวดอายุสสธรรม 5 ซึ่งประกอบด้วย1) สัปปายการี (ทำสิ่งที่สบายที่เอื้อต่อชีวิต) 2) สัปปายมัตตัญญู (รู้จักประมาณในสิ่งที่สบาย) 3) ปริณตโภชี (บริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย) 4) กาลจารี (ประพฤติเหมาะในเรื่องเวลา เช่น รู้จักเวลา ทำถูกเวลา ทำ

เป็นเวลา ทำพอเหมาะแก่เวลา เป็นต้น) และ 5) พรหมจารี (ถือพรหมจรรย์ ถึงจะเป็นคฤหัสถ์ก็รู้จักควบคุมกามารมณ์เว้นการเสพเมถุนบ้าง)ดังนั้นจากแนวคิดการบูรณาการตัวชี้วัดพฤฒพลังข้างต้นเข้าด้วยกันแล้วนี้ ทำให้ได้โมเดลใหม่ ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการพัฒนาตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ ดังเสนอตามแผนภาพต่อไป

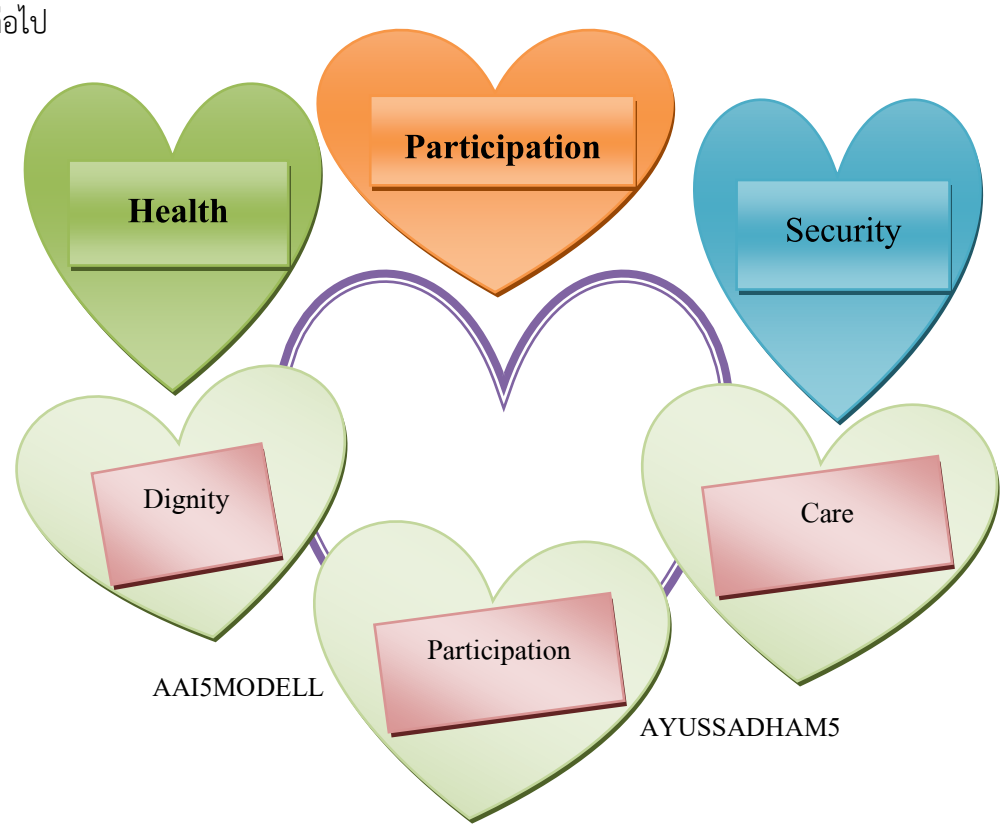

แผนภาพที่ 9 Active Ageing Index : AAI5 Model

สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างพฤฒพลังวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียนราชการเป็นแนวทางที่คาดว่าจะสามารถรองรับกลุ่มผู้สูงอายุในวัยเกษียณอายุราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะการทำงานหลังเกษียณนั้นสังคมเชื่อว่าผู้สูงวัยมีการสั่งสมประสบการณ์การทำงานมาอย่างยาวนานจึงเชื่อถือได้ว่ากลุ่มผู้สูงอายุในวัยเกษียณอายุราชการนี้มีความมุ่งมั่นมีทักษะมีความเชี่ยวชาญ และยังมีสุขภาวะทางด้านสุขภาพที่ดีจึง

คาดการณ์ได้ว่า แนวโน้มของปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้สูงอายุจะลดลง และรูปแบบการพัฒนาพฤฒพลังวิถีพุทธที่นำเสนอในการวิจัยนี้มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลกที่เน้นชุมชนสำหรับทุกวัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมสังคมพฤฒพลังโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการเพิ่มโอกาสด้านสุขภาพที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประชากรผ่านการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของประชากรทุกวัยจนกระทั่งย่างสู่ประชากรสูงวัยที่มีสุขภาพดีการดำเนินโครงการชุมชนสำหรับทุกวัยในการส่งเสริมพฤฒพลังน่าจะอำนวยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการที่ผู้สูงวัยยังมีความรู้ความสามารถยังคงทำงานหรือเป็นอาสาสมัครในชุมชนนั้นๆเศรษฐกิจของชุมชนก็จะได้รับประโยชน์จากผู้สูงวัยที่ยังทำงานอยู่ในชุมชนในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยหนุ่มสาวจะได้รับประโยชน์จากการอยู่ร่วมกันระหว่างประชากรต่างวัยทั้งเรื่องการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นในประเด็นต่างๆเพื่อให้การก้าวสู่สังคมสูงอายุอย่างสง่างามและมีศักยภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมการรองรับเพื่อให้ผู้สูงวัยสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (Dignity) มีส่วนร่วม (Participation) และ ได้รับการดูแล (Care) อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002 : 3) ได้กำหนดแนวคิดภาวะพฤฒิพลัง (active aging) ขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 90 โดยให้ความหมายไว้ว่าเป็นแนวคิดที่แสดงถึงภาวะสุขสมบูรณ์ของผู้สูงอายุและเป็นเป้าหมายของภาวะหรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลก โดยคาดว่าภาวะพฤฒิพลังเป็นหนทางเดียวที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มจำนวนของผู้สูงอายุทั่วโลก แนวคิดนี้ได้รับการนำเสนอแก่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประชากรผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดี มีความตระหนักในคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสามารถในทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองเท่าที่ผู้สูงอายุจะทำได้ และใช้ความสามารถนั้นในการช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว บุคคลอื่นและสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manu watisontorn, et al,. (2008 : 44) วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวในสถานบริการ” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า จากการศึกษาในประเทศไทย พบว่ายังไม่มีบริการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวในภาครัฐมีแต่การบริการโดยภาคเอกชน ด้วยการจดทะเบียนของสถานพยาบาลเอกชนของ

ไทยมีหลายลักษณะ ทำให้ไม่สามารถทราบจำนวนสถานบริการผู้สูงอายุที่แน่ชัด การให้บริการส่วนใหญ่เน้นการดูแลเพื่อการฟื้นฟูสภาพสำหรับผู้สูงอายุ และมีลักษณะการบริการแตกต่างกันไปตามศักยภาพของสถานบริการนั้นๆ ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหา และผลักดันให้เกิดรูปแบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เพื่อให้ได้รูปแบบการบริการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนอย่างมีคุณภาพและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Duangduan Duangduan (2015 : 48-60) ซึ่งกล่าวว่า “พฤฒพลัง” หรือ “Active ageing” เป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่าเป็น กระบวนการในการเพิ่มโอกาสสำหรับความปลอดภัย และสุขภาพ การเข้าร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นคนสูงอายุ ซึ่งเป็นกระบวนการในจัดการกับสุขภาพที่เหมาะสมเพื่อที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่สร้างเสริมคุณภาพชีวิตเมื่อสูงวัยแนวคิดพฤฒพลังประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ1) สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่สมบูรณ์ การป้องกันและลดปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคและการคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพดีสามารถจัดการดูแลสุขภาพตนเองได้ด้วยความเป็นอิสระ ตลอดจนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพตามสิทธิและความต้องการของผู้สูงอายุ2) การมีหลักประกันความมั่นคง หมายถึง การมีหลักประกัน ความมั่นคงปลอดภัย ทั้งทางด้านร่างกายสังคม การเงิน การเข้าถึงบริการที่จำเป็น การมีผู้ดูแลที่เหมาะสม ความมั่นคงในสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยตามความต้องการและสิทธิของผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดสวัสดิการสังคมได้แก่การประกันสังคมการได้รับการช่วยเหลือสาธารณะสุขภาพอนามัยที่อยู่อาศัยการมีงานทำมีรายได้นันทนาการและการบริการสังคม Parichart Chaleekrua (2018 : 1620-1632)
3) การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมภายในครอบครัวชุมชนและสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้ทำคุณประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่นและส่วนรวมโดยเน้นให้เกิดการจัดการอารมณ์และเห็นคุณค่าตนเอง ความสามารถทางสังคมความมั่นคงในการปฏิบัติทางจิตวิญญาณ การจัดการปัญหาชีวิตเชิงบวกการรับรู้ความสามารถและจุดมุ่งหมายในชีวิตและการดูแลสุขภาพกายซึ่งจะสามารถลดปัญหาภาวะพึ่งพาการเจ็บป่วย และค่าใช้จ่ายอันเป็นประโยชน์กับสังคมและประเทศชาติต่อไป (Waeodao Phimphandee, 2019 : 737-752)

ดังนั้น กระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุ รวมถึงเพิ่มศักยภาพตามความต้องการอันดีที่จะอยู่ร่วมกับคนใน

ครอบครัว สังคมให้มีความสุขในระยะบั้นปลายชีวิต เสริมสร้างสุขภาวะอย่างมีความสมดุลของชีวิตแบบองค์รวมแนวพุทธ (PhrakruPaladKaweewat, 2018 : 44) และการพัฒนาตนเอง ความคิด ค่านิยม ไปสู่ภาวะที่ดีกว่าเดิม ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมต่อไปพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บุคคลทุกคนต่างมีศักยภาพในตนเอง บุคคลจะดีหรือร้ายย่อมขึ้นกับตนเองเท่านั้น เพราะตนเองเป็นผู้กำหนดบทบาทชีวิตเองแนวคิดนี้รวมไปถึงการดูแลสุขภาพของตนเองด้วยการบูรณาการทางพระพุทธศาสนาสามารถเป็นแนวในการเสริมสร้างพฤฒพลังต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงการศึกษาวิจัย

1) กรอบแนวคิดพฤฒพลังขององค์การอนามัยโลกไม่ได้กำหนดตัวชี้วัดพฤฒพลังวิถีพุทธอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและการมีอยู่ของข้อมูลดังนั้นตัวชี้วัดพฤฒพลังผู้สูงอายุไทยที่สร้างขึ้นนี้เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาพฤฒพลังของผู้สูงอายุในทุกๆกลุ่มได้ในบริบทของสังคมไทยการนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบในระดับสากลจึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ที่นำไปใช้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้อมูลหรือตัวชี้วัดต่างๆที่ใช้ประกอบการจัดทำตัวชี้วัดพฤฒพลังผู้สูงอายุไทยควรมีการสร้างตัวชี้วัดที่สำคัญในระดับพื้นที่เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงตัวชี้วัดพฤฒพลังที่สามารถสะท้อนคุณภาพในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุไทยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำตัวชี้วัดที่ได้จากการศึกษาดัชนีพฤฒพลังผู้สูงอายุไทยในกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนางานด้านผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับระดับพฤฒพลังในแต่ละพื้นที่โดยเฉพาะในด้านที่มีระดับพฤฒพลังค่อนข้างต่ำ

References

Duangduan Duangduan. (2015). Heath profile of elderly people through active ageing framework in a community, Nakornnayok province. *Journal of Medicine and Health Sciences, 22*(2), 48-60.

Manu watisontorn, et al,. (2008). *A study of long-term health care model for the elderly in the service place.* Department of Health: Ministry of Public Health.

Panithee Brown. (2014). Active Aging: Roles of the Aged Groups and "Capitals" Utilized in Elderly Care Movement. *Humanities, Social Sciences, 31*(3), 97-120.

Parichart Chaleekrua. (2018). Strategies for improving the quality of life of the elderly of Chaiyaphum Provincial Administrative Organization. *Journal of MCU Peace Studies, 7* (3), 1620-1632.

PhrakruPaladKaweewat. (2018). Applying Buddhist principles to improve the quality of life of people in the Sri Thammasok 1 community. Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Nakhon Si Thammarat Province *Journal of MCU Buddhapanya Review, 3*(3), 319-334.

Phrakhrusripariyativitan. (2019). The Model of Potential Development of Labor on Bhavana 4 to Promote ASEAN Strength in the Smut Sakhon Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review, 4*(1), 17-28.

PhraPhrom Kunaphon (P.A. Payutto). (2015). *Dictionary of Buddhist editions.* (30th ed.). Bangkok: Pantam Publishing.

Rosesarin Gray, et al,. (2013). New Concepts of Elderly Definition: Psychological, Social and Health Perspectives. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University.

Sutthiphong Bunphadung. (2011). Developing the Life Quality of the Elderly by Applying Sufficiency Economy- Based Schooling (Phase I). Suan Sunandha Rajabhat University.

Waeodao Phimphandee. (2019). The Empowering Resilience among the Elderly in Eastern Economic Corridor According to Buddhist Principles. *Journal of MCU Peace Studies, 7*(3), 737-752.

World Health Organization. (2002). *Active ageing: A Policy Framework*. Geneva: World Health Organization.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

Integration of Buddhist principles for development of the working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior

ภูรีภัทร ห้วยหงส์ทอง[1],
นัยนา เกิดวิชัย[2] และ สุรพล สุยะพรหม[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1,2,3]
Puripat Huahongthong[1],
Naiyana Kerdvichai[2] and Surapon Suyaprom[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author, Email: Pu123ri@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย 2. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และ 3. เพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในรูปของการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อ

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานที่พัฒนาขึ้น และศึกษาอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 470คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความเบ้ (Skewness)และค่าความโด่ง (Kurtosis) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (EFA)การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความตรงตามกรอบแนวคิดในการวิจัยด้วยโปรแกรมลิสเรล (LISREL)และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 คน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.64, S.D.=0.527) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือ1)ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม 2) การพัฒนาความสามารถของบุคคล3)ประชาธิปไตยในองค์กร 4) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน 5) การบูรณาการทางสังคม6) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว 7) ความปลอดภัยในการทำงาน 8) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม

2. ความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยผลการตรวจสอบพบว่าค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ0.081ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ93.79ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ76ค่าสัดส่วนไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ1.23ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ0.98ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ1.00 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ0.031ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.022 มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ 527.81 แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย จากผลการศึกษาพบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.50-0.92 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ จิตภาวนา (Y13) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.92 รองลงมา คือ ศีลภาวนา (Y12) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม (X5) และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Y21) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.52เท่ากัน สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.79 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตในการทำงานได้ร้อยละ 79 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงาน (WQL) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.85 แยกตามตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ การสนับสนุนจากสังคม (87%) บรรยากาศองค์การ (82%) ความพึงพอใจในการทำงาน (80%) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (75%) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (75%) และความรับผิดชอบต่อสังคม (72%) ตามลำดับ และ ตัวแปรภาวนา 4 (PAVANA) ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) ด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.44 ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมคือ หลักภาวนา 4 สามารถบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานได้

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study factors affecting the development of the working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior 2) to verify the integration model of Buddhist principles with the development of working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior and 3) to propose the integration of Buddhist principles for development of the working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior.

Methodology was the mixed methods research between the qualitative research and quantitative research, the process was divided two steps, step 1 is

quantitative research in survey for validity checking of the model in Integration of Buddhist principles for development the work life quality well, studying the direct effect and indirect effect between the variable model by collecting data from 470 samples. The statistics used the analyze descriptive data by frequency, mean, standard deviation (S.D.), Skewness, Kurtosis, Exploratory Factor Analysis (EFA), Reliability, Confirmatory Factor Analysis (CFA), and Linear Structural Relationship (LISREL). And step 2 is qualitative research by In-dept interview from keys informant 17 persons, to confirm after analyzing data.

The findings of the research were as follows: 1. The level in working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation respectively, the first one is job description for social benefits, secondly, development of a person's ability, thirdly, organizational democracy, fourth, sustainability and work progress, fifth, social integration, sixth, balancing between working and daily life, and the last one, seven, safety in working, nine, compensation adequate and fairly.

2. The validity of model of integration of Buddhist principles for development of the working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior was found that p-value with significantly statistics at the level of 0.081, Chi-Square (χ^2) = 93.79, Degree of freedom (df) = 76, Chi-Square (χ^2) = 1.23, Goodness of Fit Index (GFI) = 0.98, AGFI = 0.95, CFI = 1.00, SRMR = 0.031, RMSEA = 0.022, and CN = 527.81. The result showed that the statistics of coherence of model has conformed to the empirical data.

3. The factors affecting for development the working life quality of officer in Department of Disaster Prevention and Mitigation, Ministry of Interior, found that the variable validity between 0.50 - 0.92, by the variable had high validity that is JITTA PAVANA = 0.92, then SILA PAVANA = 0.79, the variable validity had lowest value that is social responsibility, and compensation adequate and fairly = 0.52 equally. Adjusted R^2= 0.79 showed that the variable of model was explained the variability of work life quality = 79 %, considered the direct effect and indirect effect to variable of work life quality found that the variable was taken from direct effect on environment and task = 0.85. After that the variable was divided as social support = 87 %, Corporate atmosphere = 82 %, satisfaction in working = 80 %, creation in culture = 75 %, participatory culture = 75 %, and social responsibility = 72 % respectively. Moreover, PAVANA also has taken from direct effect on environment and task = 0.44 that the effect to significantly statistics at the level of 0.01.

Keywords: Ntegration; Dharma

บทนำ

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 (Department of Disaster Prevention and Mitigation, 1997 : 11-12) ซึ่งกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (คปภ.ช.) ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนในระดับชาติ โดยให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ และให้มีคณะกรรมการกำหนดนโยบายและแผนในระดับจังหวัด (รวมถึงกรุงเทพมหานครและอื่น ๆ) ให้สอดคล้องกับแผนฯ ระดับชาติ โดยให้มีผู้อำนวยการรับผิดชอบ และมีอำนาจสั่งการตามลำดับชั้นตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สังกัดของกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่สำคัญดังนี้ 1) จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเสนอคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี 2) จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ 3) จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่ปลอดภัย และสถิติสาธารณภัย 4) ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 5) ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภยันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหาย จากสาธารณภัย 6) แนะนำ ให้คำปรึกษา และอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน 7) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ

สำหรับหลักในการดำเนินงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนั้น ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายหลักและสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกันได้อย่างมีระบบ มีทิศทางเดียวกันตามที่กฎหมายกำหนด จากภาระหน้าที่ที่กำหนดตามกฎหมายนั้นถือเป็นหน้าที่ที่ใหญ่มากเนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับภัยธรรมชาติ และภัยต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ บางครั้งต้องทำงานข้ามวัน ข้ามคืน ไม่ได้หลับได้นอน ทำให้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่ทุก ๆ คน และในงานวิจัย (Jedsada Wittayasom

boon, 2013 : 1-2) ที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของเจ้าหน้าที่กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัย พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางสถานที่ทำงานส่วนใหญ่มีสภาพเก่าและทรุดโทรม และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมด้วยว่าควรจัดให้มีการทำกิจกรรม 5ส ให้บ่อยขึ้น จัดให้มีบริเวณพักผ่อนและออกกำลังกาย ซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน ตลอดจนรถดับเพลิงให้มีสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอควรเพิ่มค่าตอบแทน เช่นเบี้ยเลี้ยง ค่าเสี่ยงภัย เงินโบนัสให้สูงขึ้นเพื่อรองรับกับเศรษฐกิจของประเทศที่มีค่าครองชีพสูงขึ้น และควรจัดสวัสดิการให้ดีขึ้น เป็นต้น

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย” เพราะที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยในลักษณะของการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตแยกตามปัจจัยต่าง ๆ เท่านั้น การศึกษาครั้งนี้จะมีความแตกต่างออกไปโดยจะนำรูปแบบการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเข้ามาใช้ในการศึกษาและจะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย โดยจะศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแวดล้อมในองค์การและภาระงานว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานหรือไม่ และบูรณาการหลักภาวนา 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานหรือไม่ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาบุคลากรตามโมเดลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

2. เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

3. เพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวง มหาดไทย 2)เพื่อศึกษาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์นำมาสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่ 2 เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี เป็นอันดับแรก ด้านสถานภาพสมรสมีจำนวนใกล้เคียงกันโดยอันดับแรกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานโสด ด้านระดับการศึกษาอันดับแรกจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี รองลงมาคือปริญญาตรีด้านระยะเวลาในการปฏิบัติงาน พบว่าอันดับแรกมีระยะเวลาในการปฏิบัติงานระหว่าง 1-5 ปี รองลงมาคือมีระยะเวลาในการ

ปฏิบัติงานระหว่าง 6-10 ปี ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า อันดับแรกมีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท รองลงมา คือ 20,001 - 30,000 บาท ตามลำดับ

ข้อมูลสภาพแวดล้อมและภาระงาน พบว่า 1) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 2) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.623) บรรยากาศองค์การ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 4) การสนับสนุนจากสังคม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 4) ความรับผิดชอบต่อสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 6) ความพึงพอใจในการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72

ข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมภาวนา 4 พบว่า 1) กายภาวนาภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 2) ศีลภาวนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 3) จิตภาวนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 4) ปัญญาภาวนา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96

ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงานพบว่า 1) ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 2) ความปลอดภัยในการทำงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 3) ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 4) การพัฒนาความสามารถของบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 5) การบูรณาการทางสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 6) ประชาธิปไตยในองค์กร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 7) ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 8) ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสาระจากวิธีการเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย 2) ตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และ 3) เสนอ

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

จากผลการศึกษาพบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.50-0.92 โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุด คือ จิตภาวนา (Y13) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.92 รองลงมา คือ ศีลภาวนา (Y12) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.79 ส่วนตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงต่ำสุดคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม (X5) และค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม (Y21) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.52 เท่ากัน สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.79 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตในการทำงานได้ร้อยละ 79 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงาน (WQL) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.85แยกตามตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ การสนับสนุนจากสังคม (87%) บรรยากาศองค์การ (82%) ความพึงพอใจในการทำงาน (80%) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (75%) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (75%) และความรับผิดชอบต่อสังคม (72%) ตามลำดับ และตัวแปรภาวนา 4 (PAVANA) ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) ด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.44ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรสภาพแวดล้อมและภาระงาน

2. ตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวง มหาดไทย

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดลการวิจัย พบว่าค่า p-value มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.081 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า 0.05) ผลผ่านเกณฑ์ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 93.79 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 76 ค่าสัดส่วน

ไค-สแควร์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.23 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า 2) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ0.98 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.95 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า 0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.00 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่า0.90) ผลผ่านเกณฑ์ ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.031 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า0.05) ผลผ่านเกณฑ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.022 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องน้อยกว่า 0.05) ผลผ่านเกณฑ์มีขนาดตัวอย่างวิกฤติ (CN) เท่ากับ527.81 (เกณฑ์ที่กำหนดต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 200) ผลผ่านเกณฑ์แสดงให้เห็นว่าค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย เชิงสมมติฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

3. เสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

การวิจัยในการวิจัยนี้มี 3 ตัวแปรแฝง อันประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและภาระงาน หลักภาวนา 4 และคุณภาพชีวิตในการทำงาน และเมื่อทำการวิเคราะห์อิทธิพลแล้ว พบว่า สภาพแวดล้อมและภาระงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเป็น ร้อยละ 85 นอกจากนั้นตัวแปรภาวนา 4 ก็ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงานด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเป็นร้อยละ44ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบว่า ภาวนา 4 นั้นเป็นตัวแปรส่งผ่าน หมายถึง คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยนั้นไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมข้อนี้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน อาจเนื่องด้วยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับภัยพิบัติ และบุคลากรส่วนใหญ่จำเป็นต้องออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่ จึงไม่ค่อยได้นำหลักธรรมข้อนี้มาใช้ แต่ก็อาจเป็นตัวแปรส่งผ่านหรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตได้หากนำไปใช้กับองค์กรอื่นที่เป็นองค์กรเชิงพุทธ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ก็คือ สภาพแวดล้อมและภาระงาน ดังนั้นหากต้องการจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

บุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทยนั้นต้องนำสภาพแวดล้อมและภาระงานจากการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคลากร และโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามค่าอิทธิพลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้คือ การสนับสนุนจากสังคม (87%) บรรยากาศองค์การ (82%) ความพึงพอใจในการทำงาน (80%) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (75%) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (75%) และความรับผิดชอบต่อสังคม (72%) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ส่วน คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย 2) ตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย 3) เสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

จากผลการศึกษาพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรภายในแฝงพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.79 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพชีวิตในการทำงานได้ร้อยละ 79เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงาน (WQL) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 85% แต่ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรภาวนา 4เมื่อแยกตามตัวแปรประจักษ์พบว่า

การสนับสนุนจากสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 87% สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านภาระงานสายสนับสนุนการสอนมีอิทธิพลทางตรงต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการ

ทำงานของครู (Channarong In-Iw, 2013 : 113-123) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ผลการวิจัยพบว่า ความแปรปรวนถึงคุณภาพชีวิตการทำงานของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ความผูกพันในอาชีพ และคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชได้ร้อยละ 69.30 (Sukunthama Gnawthong, 2015) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการสนับสนุนจากสังคม และตัวแปรอื่นในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารภาคเหนือตอนบนได้ร้อยละ 70 (Piyaporn Wongaudom, 2016 : 61-79) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยทำนายสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิกรณีศึกษาในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (Thanida Tipwatee, 2017 : 192-206)

บรรยากาศองค์การ มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 82% สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่าปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่ทุรกันดารภาคเหนือตอนบน โดยปัจจัยพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และตัวแปรอื่นในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ทุรกันดารภาคเหนือตอนบนได้ร้อยละ 70 (Piyaporn Wongaudom, 2016 : 61-79) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยทำนายสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิกรณีศึกษาในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างและกฎระเบียบ มีความสัมพันธ์

ทางบวกกับสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (Thanida Tipwatee, 2017 : 192-206)

ความพึงพอใจในการทำงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ80% สอดคล้องกับงานของวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรด้านสาธารณสุขโรงพยาบาลกงหรา จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจในการทำงาน (B=0.602, p<0.001) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Somkiattiyotworadet & Poonyaphatchaimay, 2015 : 262-272) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์การได้ร้อยละ 64 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสูด ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ รองลงมา คือ คุณภาพชีวิตการทำงานและความพึงพอใจในงาน ตามลำดับ (Vipanun Pavapatta & Suwanna Narkwiboon wong, 2015 : 498-509)

วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 75% สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของพนักงานฝ่ายช่าง บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์การได้ร้อยละ 64 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสูด ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (Vipanun Pavapatta & Suwanna Narkwiboonwong, 2015 : 498-509)

วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ75% สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยทำนายสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิกรณีศึกษาในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการทำงานแบบเน้นการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมดุลชีวิตการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ (Thanida Tipwatee, 2017 : 192-206)

ความรับผิดชอบต่อสังคม มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 72% สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมกับคุณภาพชีวิตในการทำงานพบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม กับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร (Quality of Work Life) มีความสัมพันธ์กันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดย

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การธุรกิจประเด็นการปฏิบัติด้านแรงงานนั้นคือประเด็นการสานเสวนาทางสังคม และองค์ประกอบที่สำคัญรองลงมาคือการพัฒนาและฝึกอบรมทรัพยากรมนุษย์ (Penny Phumitharanon, 2012 : 187-204) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การ ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคมและคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานของภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสังคม ความผูกพันในอาชีพ และคุณภาพชีวิตการทำงานของนายทหารพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชได้ร้อยละ 69.30 (Sukunthama Gnawthong, 2015)

ตรวจสอบความตรงของโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวง มหาดไทย

จากผลการศึกษาพบว่าอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อตัวแปรคุณภาพชีวิตในการทำงาน (WQL) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.85โดยแยกเป็นค่าอิทธิพลตามตัวแปรประจักษ์ ได้แก่ การสนับสนุนจากสังคม (87%) บรรยากาศองค์การ (82%) ความพึงพอใจในการทำงาน (80%) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (75%) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (75%) และความรับผิดชอบต่อสังคม (72%) ตามลำดับ และตัวแปรภาวนา 4(PAVANA) ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงาน (EN_TASK) ด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.44ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01แต่ไม่พบอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรสภาพแวดล้อมและภาระงาน อาจเนื่องด้วยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับภัยพิบัติ และบุคลากรส่วนใหญ่จำเป็นต้องออกปฏิบัติงานนอกพื้นที่ จึงไม่ค่อยได้นำหลักธรรมข้อนี้มาใช้ และตัวแปรภาวนา 4 นั้นเกี่ยวกับการพัฒนาตนซึ่งดูแล้วอาจไม่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพราะคุณภาพชีวิตในการทำงานของแนวคิดของ Walton (1973) หลายตัวแปรอยู่เหนือการควบคุมของเจ้าหน้าที่ เช่น ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน

ประชาธิปไตยในองค์กรและจากการสัมภาษณ์การพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4นั้นผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มองว่าจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากกว่า แต่ก็อาจเป็นตัวแปรส่งผ่านหรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานได้หากนำไปใช้กับองค์กรอื่นที่เป็นองค์กรเชิงพุทธ

เสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย

การวิจัยเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมภาวนา 4เข้ามาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านตะวันตก โดยในครั้งแรกได้ทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีตัวแปรเหตุสองตัวแปรนั่นคือ ตัวแปรปัจจัยสภาพแวดล้อมและตัวแปรภาระงาน โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือหลักภาวนา 4มาศึกษาร่วมด้วยเพื่อเป็นตัวแปรส่งผ่านไปหาคุณภาพชีวิตในการทำงาน แต่หลังจากได้ตรวจสอบเชิงโครงสร้างตามหลักสถิติแล้วกับพบว่า ตัวแปรประจักษ์ 2ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของภาระงานไม่สามารถเข้าสมการโครงสร้างได้ และเมื่อพิจารณาในลักษณะของตัวแปรแล้วก็จะพบว่า เป็นลักษณะของแรงผลักดันจากภายในของบุคคลมากกว่าก็คือ ความผูกพันในอาชีพ จิตวิญญาณและแรงจูงใจในการทำงาน และมีค่าองค์ประกอบที่ต่ำกว่าตัวแปรอื่นๆ ผู้วิจัยจึงได้จัดโมเดลใหม่เป็น 3ตัวแปรแฝง อันประกอบด้วย สภาพแวดล้อมและภาระงาน หลักภาวนา 4 และคุณภาพชีวิตในการทำงาน และเมื่อทำการวิเคราะห์อิทธิพลแล้ว พบว่าสภาพแวดล้อมและภาระงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยมีค่าอิทธิพลเป็นร้อยละ85นอกจากนั้นตัวแปรภาวนา 4 ก็ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากสภาพแวดล้อมและภาระงานด้วยเช่นกัน โดยมีค่าอิทธิพลเป็นร้อยละ44ซึ่งเป็นค่าอิทธิพลที่มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01แต่ไม่พบว่า ภาวนา 4นั้นเป็นตัวแปรส่งผ่าน แต่จากการสัมภาษณ์กลับความเห็นที่ขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณเพราะต่างก็มองว่าหลักภาวนา 4จะทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานดีอย่างแน่นอน เช่น

1) ด้านกายภานา การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ การพักผ่อนที่เพียงพอ มีสุขภาพดี มีความสุขกายสบายใจ ย่อมปฏิบัติงานได้ดีกว่าช่วงที่เจ็บป่วยหรือมีความทุกข์กาย ทุกข์ใจ หากร่างกายแข็งแรง สมบูรณ์ ก็ถือว่ามีคุณภาพชีวิตที่ดีในเบื้องต้น

2) ด้านศีลภาวนา การประพฤติปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ให้อยู่ในศีล หน่วยงานต่าง ๆ ต้องให้การสนับสนุน จัดกิจกรรม เช่นการทำบุญประจำปี การส่งเสริมการงดเหล้าเข้าพรรษา การส่งเสริมการถือศีล 5 ในองค์กร บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่นในองค์กร ไม่เอารัดเอาเปรียบ สิ่งเหล่านี้ก็จะก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้คุณภาพชีวิตในการทำงานดีตามไปด้วย

3) ด้านจิตภาวนา การพัฒนาจิตใจในที่ทำงานนั้นต้องฝึกมองโลกในแง่บวก ข่มจิตใจไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ความโกรธ เกลียดต่าง ๆ เพราะจิตเป็นนายกายเป็นบ่าว การจะพัฒนาจิตต้องหมั่นฝึกฝนอยู่เป็นประจำ ควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคง รู้จักยอมเป็น เย็นได้ ให้อภัย และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนร่วมงาน เหมือนคำที่พระท่านว่าผู้ที่ฝึกจิตดีแล้วนะสุขมาให้ การพัฒนาจิตใจส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้มแข็ง มั่นคงด้วยคุณธรรม มีเมตตา ขยันหมั่นเพียร อดทนและมีสมาธิในการปฏิบัติงาน จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงาน มีความสุขกับงาน เห็นคุณค่าของงาน และเห็นคุณค่าของตัวเอง จะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนต่อไปได้

4) ด้านปัญญาภาวนา การทำงานโดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใส่ใจในรายละเอียดรอบคอบ ป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจส่งผลต่อประชาชน ประเทศชาติได้ ดังนั้นจึงต้องใช้ปัญญาเข้ามาช่วย เพราะปัญญาเป็นองค์ความรู้โดยภาพรวมทำให้คนมีเหตุผล ส่วนอารมณ์เป็นเรื่องของศรัทธา ดังนั้นการพัฒนาปัญญาก็คือการพัฒนาเหตุผล ทำให้คนใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ถูกจุดและตรงประเด็น รวมทั้งปัญญาความรอบรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาตน คน และงานได้อย่างประสานสอดคล้อง ผู้มีปัญญาจะสามารถพัฒนาตนเองได้ท่ามกลางภาวะวิกฤตต่าง ๆ และผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคไปได้ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงานคือ คนสำราญ งานก็สำเร็จ

ดังนั้นหากต้องการจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรนั้นต้องนำสภาพแวดล้อมและภาระงานจากการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดเป็นแผนพัฒนาบุคลากร และโครงการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามค่าอิทธิพลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้คือ การสนับสนุนจากสังคม (87%) บรรยากาศองค์การ (82%) ความพึงพอใจในการทำงาน (80%) วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ (75%) วัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม (75%) และความรับผิดชอบต่อสังคม (72%) ตามลำดับ นอกจากนั้นก็ต้องส่งเสริมให้ปฏิบัติตามหลักภาวนา 4 ด้วยเพื่อเป็นเครื่องกำหนดในการประพฤติปฏิบัติดีทั้งทั้งด้านกาย (body) ด้านความประพฤติหรือศีล (behavior) ด้านจิตใจ

(mind) และด้านปัญญา (wisdom) ในองค์กรและนำพาองค์กรไปสู่องค์กรอันพึงประสงค์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรส่งเสริมให้หน่วยงานเป็นหน่วยงานเชิงพุทธ โดยการนำหลักธรรมภาวนา 4 และหลักธรรมหมวดอื่น ๆ เข้ามาบูรณาการในการทำงานด้วย เพราะว่าจากการศึกษาไม่พบอิทธิพลของภาวนา 4 ที่มีต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน แต่หลักภาวนา 4 นั้นเป็นหลักธรรมที่ใช้สำหรับการพัฒนาตนเองทั้งด้านกาย (body) ด้านความประพฤติหรือศีล (behavior) ด้านจิตใจ (mind) และด้านปัญญา (wisdom) หากตนพัฒนาดีแล้ว งานก็จะดีตามไปด้วย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรให้การสนับสนุนบุคลากรให้มาก ๆ เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการสนับสนุนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ เช่น การสนับสนุนงบประมาณ วิทยุสื่อสาร คอมพิวเตอร์สำนักงาน ชุดปฏิบัติงานของเจ้าหน้าปฏิบัติการ รวมทั้งสถานที่ทำงาน ที่พักผ่อนหย่อนใจ และการสนับสนุนด้านกำลังใจ ทั้งการยอมรับนับถือ คอยให้การช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ การสนับสนุนรางวัล กำลังใจจากผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน สนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำ และสนับสนุนด้านการเงินด้วย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้ตระหนักถึงภาระงาน และมีความภาคภูมิใจในการทำงาน เนื่องจากเป็นบุคลากรภาครัฐ เป็นข้าราชการของแผ่นดิน ได้รับเงินเดือนจากภาษีของประชาชน ทุกการกระทำจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และไม่ส่งผลเสียหายแก่สังคม แต่จากผลการศึกษาพบว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตในการทำงานอันดับสุดท้าย ทั้งที่งานของกรมป้องกันถือเป็นงานหลักที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสูง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เชิงสาเหตุเพื่อนำมาสร้างตัวชี้วัดให้ครอบคลุมทั้งสภาพแวดล้อมและภาระงาน และปัจจัยภายนอกองค์กร เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ทำการ

วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ก่อน ดังนั้นในขั้นตอนการตรวจสอบองค์ประกอบจากการศึกษาพบว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 2 ด้านไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้ จึงทำให้ตัดออกจากรโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย หากมีการศึกษาองค์ประกอบก่อนนำมาศึกษาความสัมพันธ์จะได้ตัวแปรและองค์ประกอบที่ชัดเจนมากขึ้น

ควรนำหลักพุทธธรรมภาวนา 4 ไปศึกษากับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่เป็นองค์กรเชิงพุทธเพื่อดูอิทธิพลทางอ้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพราะจากการศึกษาในครั้งนี้ไม่พบว่าตัวแปรภาวนา 4 มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากภาวนา 4 เป็นหลักธรรมที่พัฒนาตน ส่วนคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton นั้นหลายประเด็นผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถควบคลุมได้เช่น ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม ความปลอดภัยในการทำงาน ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน เป็นต้น

ควรศึกษาวิจัยตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการพลเรือนทั้ง 4 มิติคือ มิติด้านส่วนตัว มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านการเงิน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาข้าราชการไทย เพราะการศึกษาครั้งนี้นำแนวคิดคุณภาพชีวิตในการทำงานของ Walton ซึ่งเป็นแนวคิดทางตะวันตก นอกจากนั้นควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาศึกษาร่วมด้วย และควรศึกษากับหลาย ๆ หน่วยงานเพื่อให้เห็นคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทยในภาพรวมด้วย

References

Department of Disaster Prevention and Mitigation. (1997). Ministry of Interior.act of Department of Disaster Prevention and Mitigation 1997 Royal Thai Government Gazette . Bangkok : Office of the Council of State press.

Jedsada Wittayasomboon. (2013). Quality of Bureaucrat Work Life: Case study fireman fire and rescue department 1 Department of Disaster Prevention and Mitigation. Ministry of Interior Bangkok. Thesis of Public Administration. Bangkok : Graduate School Siam University.

Personnel Division of Department of Disaster Prevention and Mitigation. (2018). Ministry of Interior. personnel data of Department of Disaster Prevention and Mitigation. *(Online)*. Retrieved June 20, 2018. from : http://122.155.1.141 /inner.personnel-4.183/download/menu_3967/

Pornsak Poungpeaw. (1986). *Research Sciences*. Bangkok : thaiwatanapanich press co. ltd.

Suphang Chanwanich.(2010). *Qualitative data analysis*.Bangkok : Chulalongkorn University press.

Lofland.J. (1984). *Analyzing Social Settings*. Blemont : Calif. Wadworth.

Channarong In-Iw.(2013).A Model of Development of Quality of Work Life of Teachers in Basic Education Schools. *Journal of Education Naresuan University, 15*(Special), 113-123.

Sukunthamagnawthong (Flying Officer). (2015). Causal factors affecting the quality of work life of nursing officers at BhumibolAdulyadej Hospital ".National Academic Conference Business Administration and Accounting Division 2. Kasetsart University.

Piyaporn Wongaudom. (2016).The causal model of factors affecting teachers' happiness at workplace in rural primary schools in the upper north region of Thailand the office of basic education commission. *ValayaAlongkorn Review, 6*(3), 61-79.

Thanida Tipwatee. (2017). work factors to work-life balance of registered nursesat least 1years' experience in patient care units at Bhumibol Adulyadej Hospital. *The Journal of The Royal Thai Army Nurses, 18* (Special), 192-206.

Somkiattiyotworadet & Poonyaphatchaimay.(2015). Factors associated with quality of working life among health personnel in Kong-Ra Hospital.Phatthalung Province. *Journal of Health Science, 24*(2), 262-272.

VipanunPavapatta&SuwannaNarkwiboonwong.(2015). A Causal Relationship Model Development of Organizational Commitment of Thai Airways Technical Department. Kasetsart J. (Soc. Sci).

Penny Phumitharanon. (2012). Confirmatory Factor Analysis Model of Corporate Social Responsibility : Labor Practices. *Suthiparithat Journal, 25*(76), 187-204.

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

The Strategies for Educational institutions Administration by Using the Professional learning Community Concept Under the Office of Secondary Education Service Area 25

สุรเดช เจริญสว่าง[1] และ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Suradej Charoensawang[1] and Saengsuree Duangkhamnoi[2]
North Eastern University, Thailand
Corresponding Author, Email :Suradate2018@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 และ 2) เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 16 คน และครูผู้สอนจำนวน 335 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 351 คน ซึ่งได้มาจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง สำหรับศึกษาสัดส่วนประชากรของ R.V.Krejcie & D.W. Morgan (1970) โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหรือชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นประเมินองค์ประกอบ แบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเชื่อมั่น

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 9, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพปัจจุบันเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานวิชาการ ตามลำดับ ด้านที่สภาพปัจจุบันต่ำที่สุดคือการบริหารงบประมาณ สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป ตามลำดับ ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือด้านการบริหารงานวิชาการ

2. ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป้าประสงค์ : บรรยากาศการเรียนรู้เพื่อขยายศักยภาพของตนเองและสมาชิกในชุมชนวิชาชีพอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 23 กลยุทธ์ 23 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : สนองตอบต่อภารกิจการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : ยกระดับผลสัมฤทธิ์และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 7 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปฏิรูปการบริหารงานบุคคลโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : ตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาภายใต้หลักการบริหาร เสมอภาค มั่นคงคุณธรรม ยุติธรรม ได้รับโอกาสพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทั้งปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 5 ตัวชี้วัด ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างการบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ เตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ภายในสถานศึกษาและชุมชนให้สนองตอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 6 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; ยุทธศาสตร์; ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the present situation and desirable condition of educational institutions administration by using the professional learning community concept under the office of secondary education service area 25 and 2) to develop the strategies for educational institutions administration by using the professional learning community concept under the office of secondary education service area 25. The samples used in this research consisted of 351 persons including 16 educational institutions administrators and 335 teachers in educational institutions under the office of the secondary education service area 25. The sample size was determined by R.V. Krejcie & D.W. Morgan using stratified random sampling. The research instruments were 5-level rating scale questionnaires with Index of Item–Objective Congruence (IOC) between 0.80-1.00 and reliability at 0.98. The statistics used for data analysis included Mean, Standard Deviation, Reliability and PNI Modified.

The research results were found that:

1. The present situation of educational institutions administration by using the professional learning community concept under the office of secondary education service area 25 in overall was rated at a moderate level, when considering in each aspect, general administration was rated at a high level, followed by personnel administration and academic administration respectively, while budgeting administration was rated at the lowest level. The desirable condition of educational institutions administration in overall was rated at highest level, when considering in each aspect, it was rated at the highest level in all aspects with budgeting administration, followed by personnel administration and general administration respectively, while academic administration was rated at the lowest level.

2. The strategies for educational institutions administration by using the professional learning community concept under the office of secondary education service area 25 were as follows: Goal: Creating a desirable work together consisted of 4 strategies, 23 tactics, 23 indicators. The 1st strategy was to change the budgeting administration by using the professional learning community concept. Goal: Responding to the function of educational administration consisted of 5 tactics and 5 indicators. The 2nd strategy was development of academic administration by using the professional learning community concept. Goal: Enhancing achievement and developing learners continually included 7 strategies and 7 indicators. The 3rd was reforming personnel administration by using the professional learning community concept. Goal: Responding the function of educational institutions under the principle of administration with equity, stability, morality, justice and opportunity for development equally both in quantity and quality. It consisted of 5 tactics and 5 indicators. The 4th strategy was strengthening the general

administration by using the professional learning community concept. Goal: service, support, promotion, coordination, public relation, readiness for facilities and information technology system in educational institutions and community responding to learning activities consisted of 6 tactics and 6 indicators.

Keywords: Educational Institutions Administration; Strategies; Professional Learning Community

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอดและเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (Ministry of Education, 2017) อนึ่ง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ที่ 2 เน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และ นวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย ดังนี้ 2.1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของ ตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 2.2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน 2.3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและ มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่ง การเรียนรู้ มีเป้าหมาย ดังนี้ 3.1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย รวมถึงทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่นกัน 3.2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ 3.3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน 3.4) แหล่งการเรียนรู้ สื่อ ตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน มุ่งให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3.5) ระบบและกลไกการวัดผลการติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ 3.6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล 3.7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน (Ministry of Education, 2017) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มารวมตัวกันเพื่อทำงานร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้นโดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ การทำงานร่วมกัน การร่วมมือรวมพลัง โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการจัดการเรียนรู้/การพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน้างาน/สถานการณ์จริงของชั้นเรียน ทุกฝ่ายเกี่ยวข้องร่วมเรียนรู้และรวมพลัง/หนุนเสริมให้เกิดการสร้างความเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมาย มีการวิพากษ์ สะท้อนผลการทำงานพัฒนาผู้เรียนและ สร้างทีมงาน ให้การเคารพกันอย่างจริงใจ การเลือกสรรสิ่งที่ดีที่สุดให้ผู้เรียนและพร้อมเปิดเผย/เปิดใจเรียนรู้จากผู้อื่น การพัฒนาความอดทนและความมุ่งมั่นทุ่มเทพยายามจนเกิดผลชัดเจน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในผลของวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนว่าจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ และกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (Rewadee Chaichaowara (2015) ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพเป็นสถานที่สำหรับปฏิสัมพันธ์ลดความโดดเดี่ยวของมวลสมาชิวิชาชีพครูในการทำงานเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เริ่มจากการเรียนของครู เป็นตัวตั้งต้น เรียนรู้ที่จะมองเห็นการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อผู้เรียนเป็นสำคัญ การรวมตัวการเรียน การเปลี่ยนแปลงใด ๆ เป็นไปได้ยากที่จะทำเพียงลำพังหรือเพียงนโยบาย เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งระบบโรงเรียน จงจำเป็นต้องสร้างความเป็นชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพที่สอดคล้องกับธรรมชาติทางวิชาชีพร่วมในสถานศึกษา ย่อมมีความเป็นชุมชนที่สัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น (Vicharn Panich, 2012)

สำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ที่กำหนดให้พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขึ้น ซึ่งสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีขอบข่าย

ภารกิจในการบริหารจัดการศึกษาขึ้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับนโยบาย กลยุทธ์ และจุดเน้นที่รัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดขึ้น โดยสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นและเทียบเท่ามาตรฐานสากล ตลอดจนเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดซึ่งมีทั้งหมด 84 โรงเรียน จากการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทั้ง 84 โรงเรียน พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะ ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคแห่งศตวรรษที่ 21 และจากการสอบปี 2559 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการทดสอบการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ O-NET (Ordinary National Educational Testing) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า ปี 2559 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ค่าเฉลี่ย 46.32 คณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 28.90 วิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 34.96 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยร้อยละ 49.00 และภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.96 ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ค่าเฉลี่ยร้อยละ 52.29 คณิตศาสตร์ ค่าเฉลี่ร้อยละ 35.89 วิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 31.62 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยร้อยละ 35.89 ภาษาอังกฤษ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.76 ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยให้ความสนใจ ที่จะศึกษายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ซึ่งผลการวิจัยจะนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสู่ประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาชุมชนโดยใช้แนวคิดแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารสถานโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ Matrix analysis ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ

ระยะที่ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างยุทธศาสตร์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จากผลการวิเคราะห์ Matrix analysis จากขั้นตอนที่ 4 ระยะที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบเสนอแนะยุทธศาสตร์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอยุทธศาสตร์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็น แบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ Likert

การหาคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามฉบับที่ปรับปรุงแก้ไขกับอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว มาสร้างเครื่องมือประเมินความสอดคล้อง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนได้ประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยการหาค่าความสอดคล้องข้อกระทงคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item objective Congruence : IOC) และการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์แอลฟ่า (Alpha Coefficience) ของ Conbach, 1990 แบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเที่ยง (Reliability) มีความเที่ยงเชิงเนื้อหาและมีความตรงเชิงโครงสร้าง จึงเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นน่าเชื่อถือทุกข้อ สามารถนำไปวัดทางสังคมได้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยข้อมูลเป็นแบบสำรวจรายการใช้วีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และศึกษาความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) การประเมินความต้องการจำเป็น รายละเอียดผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) Suwimol Wongvanich. (2007 : 42)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพปัจจุบันเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพปัจจุบันในระดับมาก รองลงมา ด้านการบริหารงานบุคคลสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพปัจจุบันในระดับปานกลาง และการบริหารงานวิชาการสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพปัจจุบันในระดับปานกลางตามลำดับ ด้านที่สภาพปัจจุบันต่ำที่สุดคือการบริหารงบประมาณสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพปัจจุบันในระดับปานกลาง

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพที่พึงประสงค์เฉลี่ย ด้านการบริหารงานบุคคลโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพที่พึงประสงค์เฉลี่ย การบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพมีสภาพที่พึงประสงค์เฉลี่ยตามลำดับด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือด้านการบริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป้าประสงค์: บรรยากาศการเรียนรู้เพื่อขยายศักยภาพของตนเองและสมาชิกในชุมชนวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 23 กลยุทธ์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : สนองตอบต่อภารกิจการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการ

บริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : ยกระดับผลสัมฤทธิ์และพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปฏิรูปการบริหารงานบุคคลโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ชีพ เป้าประสงค์ : ตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาภายใต้หลักการบริหาร เสมอภาค มั่นคงคุณธรรม ยุติธรรม ได้รับโอกาสพัฒนาอย่างเท่าเทียม ทั้งปริมาณและคุณภาพ ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างการบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ ภายในสถานศึกษาและชุมชนให้สนองตอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีประเด็นที่ค้นพบที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารงานทั่วไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ อาจเป็นเพราะสมาชิกชุมชนวิชาชีพของสถานศึกษาต้องมีความต้องการการบริหารงานภายในสถานศึกษาโดยใช้กิจกรรมพัฒนาเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยการบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ รวมถึงการเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ภายในสถานศึกษาและชุมชนให้สนองตอบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichian Rooyuenyong, et al. (2016) ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถาบันการอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พบว่าระดับปฏิบัติที่สูงสุดคือด้านความสามารถเป็นทีมและรายบุคคล และส่งเสริมให้ครูแต่ละคนร่วมทำงานเป็นทีมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการส่งเสริมให้ครูแต่ละคนปฏิบัติตามบทบาทหน้าทีของตนอย่างต่อเนื่องและชัดเจน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chalermchart mekdaeng, et al. (2015) ที่ได้ศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

เอกชนในภาคใต้ตอนบน พบว่าลักษณะความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ดีของสถานศึกษาครอบคลุม 5 ลักษณะ คือ 1) สถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบสนับสนุนและการมีส่วนร่วม 2)สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันและประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกัน 3) สถานศึกษามีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) สถานศึกษามีเงื่อนไขและสภาพการณ์สนับสนุน และ 5) สถานศึกษามีแนวทางการปฏิบัติที่ดีร่วมกันนั้น คือ การบริหารสู่ชุมชนการเรียนรู้จะมาจากการมีระบบการบริหารทั่วไปและการสนับสนุนของผู้บริหารที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เป็นเพราะการ ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย สามารถสนองตอบต่อภารกิจการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ได้นั้นจะต้องมีแผนการปฏิบัติการด้านการเงินและทรัพยากรสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในสถานศึกษาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chirasaya Phetchuungmarka, (2017) ได้ทำการวิจัยกลยุทธ์การใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เอกชน จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณนั้น คือ การเปลี่ยนแปลงองค์กรหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่ความสำเร็จต้องการการบริหารงานบุคคลและบริหารงบประมาณที่สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในสถานศึกษา

3. ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 จากการดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่ายุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 วิสัยทัศน์ : สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เป้าประสงค์ : การสร้างผลงานที่พึงประสงค์ร่วมกัน

พันธกิจ : 1) ยกระดับการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 2)การเร่งรัดการบริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 3) การเร่งรัดการบริหารงานบุคคลโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 4) ส่งเสริมการบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ย่อย ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนการบริหารงบประมาณโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ เป็นหลักในการทำงาน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา ตลอดทั้งให้มีระบบ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา และ Ministry of Education (2010 : 29) ได้กำหนดหลักการบริหารงบประมาณโดยยึดหลักความเท่าเทียมนักและความเสมอภาคทางโอกาสการศึกษาของผู้เรียนในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณมาตรฐานการจัดการทางการเงินเพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน กระจายอำนาจในการบริหารจัดการงบประมาณโดยจัดสรรงบประมาณ มุ่งเน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการจัดการงบประมาณให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจมีความคล่องตัวควบคู่กับความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้จากผลสำเร็จของงานและทรัพยากรที่ใช้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Ministry of Education (2010) ได้เสนอว่าการบริหารงานวิชาการจะต้องมีกลักการและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารต้องยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยครูผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม จัดกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้ จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปฏิรูปการบริหารงานบุคคลโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ Woralak Chukamnerd, et al,. (2014) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ บริบทโรงเรียนในประเทศไทย ที่มีแนวทางการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ด้านรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบท โรงเรียนในประเทศไทย ประกอบด้วย จุดเปลี่ยนผ่านจากระบบปิดสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่มีด้วย การขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย ที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อเนื่องกันอย่างเป็นเหตุและผลอย่างเป็นลำดับตามองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1) ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและรับฟัง 2) ภาวะผู้นำเร้าศักยภาพ ทำให้เกิดการเผยตนของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วมทำให้มีพลังเข็มทิศวิสัยทัศน์ร่วม 4) ระบบเปิดแบบผนึกกำลังมุ่งสู่ผู้เรียนทำให้เกิดการเผยตนเป็นเจ้าของงานการเรียนรู้ 5) ระบบที่เรียนรู้ทางวิชาชีพสู่วุฒิภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้เกิดเจตจำนงร่วมพัฒนาวิชาชีพ 6) พื้นที่เรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริง ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้เพ่อการเปลี่ยนแปลงบนฐานงานจริง เมื่อแต่ละพื้นที่มีการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าวอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีปกติขององค์กร และ Sergiovanni, T.J (1994) กล่าวว่าการสร้างค่านิยมและปทัสถานร่วมกันของคนในวิชาชีพที่อยู่ในสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ดังกล่าวด้วยความเป็นความเป็นมืออาชีพของบุคคลเหล่านี้จะพัฒนาสิ่งที่เรียกว่าอำนาจเชิงคุณธรรม (Moral authority) ขึ้นมาเป็นแนวทางของการอยู่ร่วมกันแทนการใช้อำนาจทางกฎหมายหรืออำนาจโดยตำแหน่ง (Position authority) ซึ่งไม่เหมาะกับชุมชนแห่งการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างการบริหารงานทั่วไปโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ สอดคล้องกับ Ministry of Education (2010 : 20) ได้กำหนดหลักการในการบริหารงานทั่วไป ยึดหลักให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหาร โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์กติกาตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง มุ่งพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรสมัยใหม่โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบ

เครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่ช่วยประสานส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันที่มีระดับปฏิบัติต่ำที่สุดได้แก่ ด้านการบริหารงบประมาณ และเป็นด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรนำยุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนการบริหารงบประมาณสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ มากำหนดเป็นนโยบาย การบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะ การยกระดับการมีส่วนร่วมในการทำแผนงานด้านงบประมาณและการเงิน การยกระดับการดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ สนับสนุนการปรับปรุงการทำงานที่นำไปสู่การรวมพลัง คิดวิเคราะห์แก้ปัญหาผู้เรียน

1.2 การนำยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ ไปใช้ในสถานศึกษาผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ย่อมจะเป็นการพัฒนาสถานศึกษาทั้งระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ เพื่อส่งเสริมมาตรการสู่การปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาดังนี้

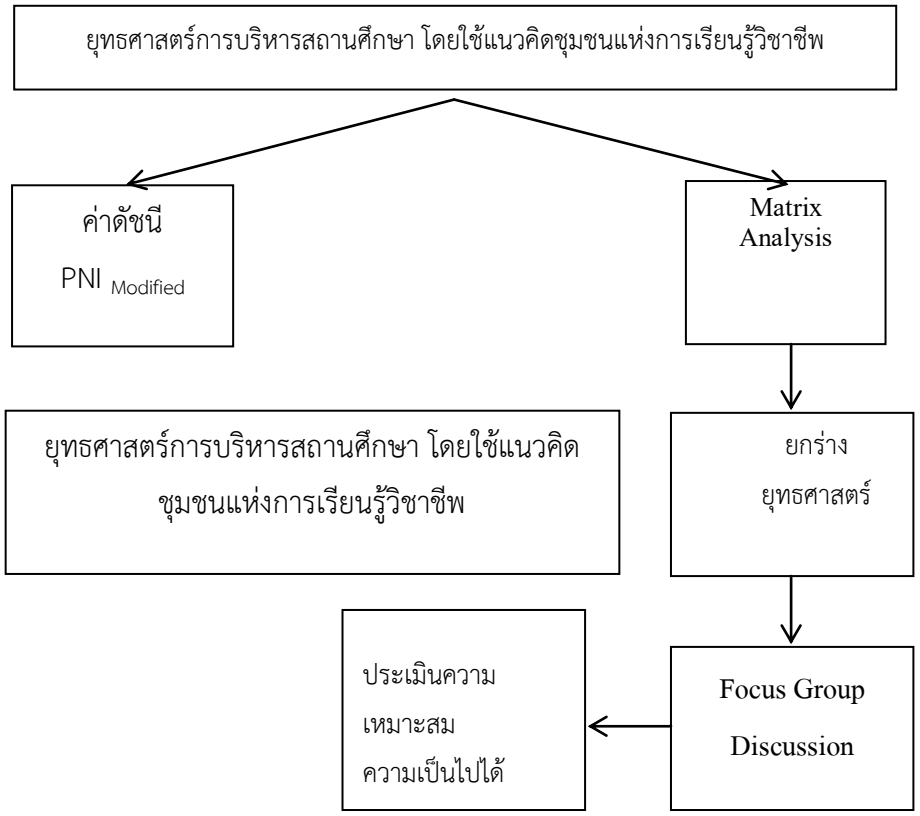

ยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษา สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ : “สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 บริหารสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ” พันธกิจ : 1.ยกระดับการบริหารงบประมาณสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 2.การเร่งรัดการบริหารงานวิชาการสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 3.การเร่งรัดการบริหารงานบุคคลสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ 4.ส่งเสริมการบริหารงานทั่วไปสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ปรับเปลี่ยนการบริหารงบประมาณสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการบริหารงานวิชาการสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ปฏิรูปการบริหารงานบุคคลสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างการบริหารงานทั่วไปสู่ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ

References

Chalermchart mekdaeng, et al. (2015). *Guidelines for Developing a Learning Community of Private Education Institutions.* Ubon Ratchathani Rajabhat University.

Chirasaya Phetchuungmarka. (2017). *Strategies for Using Change Leadership in Private Vocational Institutions Administration, KhonKaen*. Doctor of Philosophy, Program in Educational administration, Faculty of Education, North Eastern University.

Ministry of Education. (2010). *National Education Act, B.E. 2542 (1999) amendment (Issue2) 2002 and No. 3 (2010).* Bangkok: Office of the Education Council.

Office of the National Economic and Social Development Board. (2560). Summary of Significance of National Economic and Social Development Plan, 12th Vol., 2017- 256. *:* Office of National Economic and Social Development Board. *(Online)*. Retrieved March 18, 2017. from : http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420

Rewadee Chaichaowarat. (2015). Way to Create Teachers to Students: Professional Learning Communities : Documentation of concepts and guidelines for teacher professional development for the project working group, mechanisms development and guidelines for supporting the professional learning community to develop learners. Bangkok: Office of Social Learning and Youth quality Promotion.

Secondary Educational Service Area Office 25. (2016). Needs Assessment. *(Online)*. Retrieved November 10, 2017. from : http://www.nesdb.go .th/ewt_news.php?nid=6420

Suwimol Wongvan. (2007). *Needs Assessment Research.* Bangkok : Chulalongkorn University Press.

Vicharn Panich. (2012). *Framework for the 21st Century Learning.* Bangkok : Sod-Si Saritwong Foundation.

Wichian Rooyuenyong, et al. (2016). Administration according to Good Governance Principles of Schools under the Secondary Educational Service Area Office 25. *Journal of Education Khon Kaen University, 39* (2), 34-45.

Woralak Chukamnerd. (2014). A Model of a Professional Learning Community of Teachers Toward 21st Century Learning of Schools in

Thailand**.** Academic Service *Journal, Prince of Songkla University, Pattani Campus.*

_____. (2007). *Guidelines for Decentralization of Administration and Educational Management to the Board: Office of Educational Service Area and Educational Institutions according to Ministerial Regulations prescribing rules and regulations Decentralization methods,* administration and educational management.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

The Developmentof English Teaching Model Through Task-Based Approach for Persuasive Written Communication for Undergraduate Students

กรรณิการ์ กาญจันดา[1] และ มนสิช สิทธิสมบูรณ์[2]
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Kannika Kanjunda[1] and Monasit Sittisomboon[2]
[1,2]Naresuan University, Thailand
Corresponding Author, Email: kannika_nn@yahoo.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ย่อยคือ 1)ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ 3) ทดลองใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ จำนวน 30 คนโดยการเข้าร่วมแบบสมัครใจ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) รูปแบบการเรียนการสอน คู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบการเขียนสื่อสารโน้มน้าว 3) แบบประเมินการเขียนสื่อสารโน้มน้าว 4) แบบประเมินการใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบที และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

---

*ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานพบว่ารูปแบบประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ = 4.28, S.D = 0.48)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ มีดังนี้

3.1 ความเข้าใจการสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.2 ทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 ผลลัพธ์การโน้มน้าวของนักศึกษาส่วนใหญ่ก่อนเรียน คือ สร้างความเข้าใจแก่ผู้รับสาร ขณะที่ผลลัพธ์การโน้มน้าวหลังเรียน คือ นำไปสู่การปฏิบัติของผู้รับสาร

3.4 ทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาจากผลงาน 4 ชิ้นพบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับดีและดีมาก โดยใบปลิวสินค้ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 21.33, S.D = 0.94)

3.5 ผลลัพธ์การโน้มน้าวจากผลงาน 4 ชิ้น พบว่าผลงานที่นักศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้มากที่สุด คือ ใบปลิวสินค้า

4. ผลประเมินการใช้รูปแบบ พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.17, S.D = 0.70)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ; แนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติ; การเขียนสื่อสารโน้มน้าว

Abstract

This study aimed to developthe English teaching model through a task-based approach for persuasive written communication for undergraduate students. There were 4 subobjectives as follows:1) to studybasic information for developing a model; 2) to construct and verify the teaching model; 3) to implementthe teaching model; 4) to evaluate the teaching model. The samples were 30 students from Maejo University, Phrae Campus who volunteeredto participate in the research. The research instruments were: 1) a teaching model together witha handbook for model and a lesson plan; 2) a writing test for persuasive communication; 3) an evaluation form of persuasive writing communication; 4) an evaluation form of model implementation. The

collected data were analyzed by using mean, percentage, standard deviation, t-test dependent, and content analysis.

The findings were as follows:

1. It revealed that the model consisted of principles, objectives, contents, learning procedures, media and learning resources, evaluation and assessment tools.

2. The result of model's construction and verification showed that the model was appropriate at a high level ($\overline{X}$ = 4.28, S.D =0.48).

3. The result of implementing the teaching model were as follows:

3.1The students'persuasive communication understandingposttest was higher than that of the pretest at a statistically significant level of 0.01.

3.2 The students'persuasive writing skill posttest was higher than that of the pretest at a statistically significant level of 0.01.

3.3The persuasive outcome of most students before using the model was to create receiver's understanding; while, the persuasive outcome of most students after using the model was to lead to action.

3.4The student's persuasive writing communication skills from 4 tasks showed that they were at good and excellent levels. The product leaflet had a highest mean score ($\overline{X}$ = 21.33,S.D = 0.94).

3.5The persuasive outcomes from 4 tasks revealed that the product leaflet could lead to action the most.

4. The overall result of model implementation showed that all aspects were at a high level ($\overline{X}$ = 4.17, S.D = 0.70).

Keywords: English instructional model; task-based approach;
Persuasive writing

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารส่งผลต่อทักษะการสื่อสารสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีเป้าหมาย คือ ใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเขียนที่ต้องชัดเจนและเชื่อมโยงกันในรูปแบบที่เหมาะสมกับงาน วัตถุประสงค์และผู้อ่านในบริบทการสื่อสารที่หลากหลาย (Greenstein, L., 2012 : 95) การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่มีประโยชน์ เนื่องด้วยเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้เขียน รวมทั้งเป็นสื่อกระจายความรู้ ความคิดให้กว้างไกล ดังนั้นการเขียนจึงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้อย่างหลากหลาย (PenpitchaAusadawutwongsakornand NitidaAdipattaranan, 2018 : 146)

การเขียนถือเป็นทักษะยากโดยเฉพาะในบริบทการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ผู้เรียนต้องเผชิญกับความท้าทายในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งประสิทธิภาพในการสื่อสาร (Fareed, Ashraf, and Bilal, 2016 : 82) ความยากในการเขียนยังรวมถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา การเรียบเรียง คำศัพท์ และกลไกภาษา ขณะเดียวกันงานเขียนยังถูกคาดหวังในเรื่องของความถูกต้องของประโยค การยอมรับในการสื่อความหมาย และความเหมาะสมทางวัฒนธรรมเพื่อให้การเขียนบรรลุวัตถุประสงค์การสื่อสาร ทั้งนี้ปัญหาการเขียนของผู้เรียนภาษาอังกฤษแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ 1) ปัญหาด้านจิตวิทยา คือ ความวิตกกังวลต่าง ๆ ในการเขียน 2) ด้านภาษาศาสตร์ ได้แก่ ไวยากรณ์ การสะกดคำ และการใช้เครื่องหมาย 3) ด้านความคิด คือ ทัศนคติของผู้เรียนต่อการเขียน ปัญหาเหล่านี้เป็นเพราะการเขียนไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่เป็นความพยายามในการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องซึ่งทำให้ทักษะการเขียนมีความซับซ้อน (Ibnian,S.S.K.,2017: 198-200)

กล่าวได้ว่าวัตถุประสงค์การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งที่จะช่วยกำหนดเป้าหมายและแนวทางให้การสื่อสารชัดเจนยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารโน้มน้าวซึ่งเป็นความพยายามของฝ่ายหนึ่งที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงมุมมอง หรือพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยวิธีการสื่อสาร (Lakoff, 1982 as cited in FazeliandShafiee, 2015 : 94)

การเขียนสื่อสารโน้มน้าว คือ การเขียนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อโน้มน้าวผู้อ่านให้มีแนวคิด หรือมุมมองคล้อยตามประเด็นที่ผู้เขียนนำเสนอ ผู้เขียนต้องมีความรอบรู้ในเนื้อหา สามารถพัฒนาหัวข้อที่นำเสนออย่างเป็นลำดับและเป็นเหตุผล รวมทั้งนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ (NAPLAN, 2013 : 5) Boyle andHindman (2015 : 44-45) กล่าวถึงการเขียนสื่อสารโน้มน้าวว่ามีลักษณะการเขียนเฉพาะและสร้างการโน้มน้าวโดยให้ข้อมูลสนับสนุน ใช้เหตุผลในการเชื่อมโยงหลักฐานและข้อกล่าวอ้าง รวมทั้งการเลือกใช้คำและไวยากรณ์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ผู้เขียนสื่อสารโน้มน้าวต้องวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายประเด็นและพัฒนาการจูงใจโดยครอบคลุมและสัมพันธ์กับเนื้อหา ในการสอนเขียนสื่อสารโน้มน้าว ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาเพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และโครงสร้างที่ซับซ้อนของการโน้มน้าว รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภาษา

กระบวนทัศน์การเรียนการสอนภาษาอังกฤษเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นรูปแบบและหน้าที่ทางภาษาไปสู่การมุ่งเน้นงานปฏิบัติ และกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานปฏิบัติในชั้นเรียนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถของ

ผู้เรียนอย่างเหมาะสมภายใต้กิจกรรมที่มีความหมายบูรณาการความรู้และความสามารถทางภาษาเข้าไว้ด้วยกันในกรอบการทำงานที่มีการประยุกต์เนื้อหาและขั้นตอนการเรียนรู้อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติ (task-based approach) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กันของผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน แนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาด้วยเหตุผลสำคัญ คือ การเรียนรู้ภาษาให้ความสำคัญกับความหมายมากกว่ารูปแบบทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนมีพัฒนาการสื่อความหมายอย่างเป็นธรรมชาติ และช่วยส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มในการใช้ภาษาซึ่งผู้เรียนจะเผชิญกับการแก้ปัญหาด้วยการสื่อสาร (Vipada Poonsakvorasan, 2012 : 7)การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติยังสอดคล้องกับการออกแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยอาศัยเทคโนโลยีและการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำคัญ เช่น ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสื่อสาร และทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Wanpen Nanthasi, 2018 : 335-336)

ด้วยบริบทการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสภาพจริง รวมทั้งแนวคิดการเขียนสื่อสารโน้มน้าวที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจนสอดคล้องกับแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติที่เน้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการปฏิสัมพันธ์กันจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และมีวัตถุประสงค์ย่อย ได้แก่

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดย

3.1 เปรียบเทียบการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนตามรูปแบบ

3.2 ศึกษาการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนตามรูปแบบ

4. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนามี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเพื่อให้ได้กรอบแนวคิด และกำหนดประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ดำเนินการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบแล้วนำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มมาสังเคราะห์ และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างและกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบ (คู่มือการใช้รูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้)

2. นำแบบประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบที่สร้างขึ้นเสนอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาและแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและความครอบคลุมของเนื้อหา

3. นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบและเอกสารประกอบให้มีความสมบูรณ์ และนำไปทดลองนำร่องกับกลุ่มนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ แบบแผนการทดลอง คือ กลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (one group pretest-posttest design) มีการดำเนินการ ดังนี้

1. คัดเลือกนักศึกษาเข้าร่วมการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 3 วันๆ ละ 3 ชั่วโมง รวม 30 ชั่วโมง

2. ประเมินการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาก่อนเรียนตามรูปแบบและจัดเก็บรวบรวมผลงานของนักศึกษาระหว่างเรียน จำนวน 4 ชิ้นงาน ได้แก่ โปสเตอร์ ใบปลิวสินค้า งานเขียนวิจารณ์ร้านอาหาร และแผ่นพับการท่องเที่ยว

3. ประเมินการเขียนสื่อสารโน้มน้าว ดังนี้

3.1 เปรียบเทียบการเขียนสื่อสารโน้มน้าว (ความเข้าใจการสื่อสารโน้มน้าวและทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าว) ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนตามรูปแบบจากแบบทดสอบโดยใช้สถิติแบบทดสอบ (t – test for dependent samples)

3.2 เปรียบเทียบการเขียนสื่อสารโน้มน้าว (ผลลัพธ์การโน้มน้าว) ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนจากแบบทดสอบโดยการหาค่าร้อยละ

3.3 ประเมินการเขียนสื่อสารโน้มน้าว (ทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าว) ระหว่างเรียนจากผลงาน 4 ชิ้นโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.4 ประเมินการเขียนสื่อสารโน้มน้าว (ผลลัพธ์การโน้มน้าว) ระหว่างเรียนจากผลงาน 4 ชิ้น โดยการหาค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายและประเด็นการประเมินภายใต้กรอบ 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการใช้รูปแบบ และด้านผลผลิต

2. สร้างแบบประเมินการใช้รูปแบบ และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความครอบคลุมของแบบประเมิน แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปประเมินผลการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของนักศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

รูปแบบการเรียนการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นก่อนงานปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ที่ตื่นตัว ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความตั้งใจ 2) ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นทำงานปฏิบัติในกระบวนการ ได้แก่ 3) ขั้นสร้างสาร 4) ขั้นตรวจและแก้ไขงาน 5) ขั้นนำไปใช้ ขั้นหลังงานปฏิบัติเพื่อสะท้อน ได้แก่ 6) ขั้นสะท้อนคิดและตอบสนอง

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ พบว่าโดยรวมรูปแบบทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.48) คู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีความเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ =4.33, 4.24) และ (S.D. = 0.47, 0.61) ตามลำดับ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบ

3.1 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจการสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 ผลการเปรียบเทียบผลลัพธ์การโน้มน้าวของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนพบว่าผลลัพธ์การโน้มน้าวจากแบบทดสอบก่อนเรียน คือนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้รับสาร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00 ผลลัพธ์การโน้มน้าวหลังเรียน คือนักศึกษาส่วนใหญ่สามารถสร้างสารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของผู้รับสาร จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67

3.4 ผลประเมินทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวระหว่างเรียนจากผลงาน 4 ชิ้น พบว่าชิ้นงานอยู่ในเกณฑ์ระดับดีและดีมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าชิ้นงานโปสเตอร์และใบปลิวสินค้าอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมากคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 20.53 และ 21.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.54 และ 0.94 ตามลำดับ

3.5 ผลประเมินผลลัพธ์การโน้มน้าวระหว่างเรียนจากผลงาน 4 ชิ้นพบว่าชิ้นงานที่นักศึกษาสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้มากที่สุด คือ งานใบปลิวสินค้า จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ โปสเตอร์ จำนวน 14คน คิดเป็นร้อยละ 46.67

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของนักศึกษาพบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D = 0.70) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า 3 ปัจจัยที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือขั้นตอนการเรียนรู้ ผู้สอน การมีส่วนร่วมและการปฏิบัติงานของผู้เรียน ($\overline{X}$ = 4.57, 4.54, 4.53) และ (S.D= 0.61, 0.58, 0.56) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวมีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล เป็นไปตามหลักการจัดองค์ประกอบรูปแบบ (Joyce and Weil, 1978 : 2; TissanaKhammanee, 2012 : 222)

2. รูปแบบมีความเหมาะสมมากเนื่องจากการจัดองค์ประกอบของรูปแบบมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ในการออกแบบมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลกำหนดองค์ประกอบสำคัญและจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน (Sa-ngadUtranan, 1986 as cited in KamonthipTridet, 2009: 14-15) นอกจากนี้ แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วนได้แก่ 1) ลำดับที่ของแผน 2) หัวเรื่องแผนการสอน 3) สาระสำคัญ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) เนื้อหาสาระ 6) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 8) จำนวนชั่วโมงที่ใช้สอน 9) การวัดและประเมินผล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบอภิปรายได้ดังนี้ 1) ความเข้าใจการสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อาจเพราะเอกสารประกอบการสอนมีเนื้อหาครบถ้วนชัดเจน รวมทั้งมีแบบทดสอบท้ายบทเรียน2) ทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเนื่องจากนักศึกษาได้เรียนรู้รูปแบบภาษา การสื่อความหมาย และกลยุทธ์การโน้มน้าวผ่านการทำแบบฝึกหัดและสร้างผลงาน 3) ผลลัพธ์การโน้มน้าวจากแบบทดสอบหลังเรียน คือ นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถสร้างสารเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติของผู้รับสารซึ่งเป็นผลคาดหวังสูงสุดของการโน้มน้าว แสดงให้เห็นว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการเขียนสื่อสารโน้มน้าว 4) ทักษะการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของผู้เรียนจากชิ้นงานอยู่ในเกณฑ์ระดับดีและดีมาก อาจเนื่องมาจากแผนการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจนขั้นตอนการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยนำพานักศึกษาได้พัฒนาการเขียนสื่อสารโน้มน้าว5) ผลลัพธ์การโน้มน้าวจากผลงานที่นักศึกษาสามารถทำได้ คือยอมรับ จดจำ และปฏิบัติอภิปรายได้ว่าสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้ผลงานบรรลุเป้าหมาย คือ การกำหนดวัตถุประสงค์โน้มน้าวที่ชัดเจนจากผู้รับสาร โดยคาดหวังผลการเปลี่ยนแปลง คือ ความสนใจ ความเข้าใจ การยอมรับ การจดจำ และการลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ขั้นตอนการเรียนรู้ยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสร้างผลงาน

4. ผลการประเมินการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของนักศึกษาพบว่าในภาพรวมทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมาก อภิปรายได้ ดังนี้1) ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมมาก อาจเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ของรูปแบบและแผนการเรียนรู้ชัดเจน และสอดคล้องกัน เนื้อหาจัดเรียงลำดับอย่างเหมาะสม ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่ายและสนับสนุนผู้เรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ด้านเอกสารประกอบการสอนมีเนื้อหาครบถ้วน เป็นประโยชน์ 2) ด้านกระบวนการใช้รูปแบบพบว่าทุกด้านมีความเหมาะสมมาก อาจเนื่องจากขั้นตอนการเรียนรู้เหมาะสมต่อการเตรียมความพร้อมและการปฏิบัติงานเขียน กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงในการสร้างผลงาน การวัดประเมินผลมีความเหมาะสมทั้งวิธีการและเกณฑ์3) ด้านผลผลิตพบว่ามีความเหมาะสมมากอาจเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารโน้มน้าว และสามารถสร้างชิ้นงานเพื่อสื่อสารโน้มน้าวได้ นอกจากนี้นักศึกษายังสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นได้อีก

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

การเขียนสื่อสารโน้มน้าวมีลักษณะการเขียนเฉพาะซึ่งมีความยากและซับซ้อนทั้งการเขียนและการคิด ดังนั้นผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมด้านภาษาให้กับผู้เรียนอย่างเพียงพอ และอาจเพิ่มเวลาในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาผลงานแม้ว่าการเขียนสื่อสารโน้มน้าวมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่คาดหวัง อย่างไรก็ตาม ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจถึงรูปแบบการเขียนเฉพาะของชิ้นงานที่มีความแตกต่างกัน รวมทั้งใช้เกณฑ์ (rubric) มาอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจแนวทางการประเมินนอกจากนี้ ผู้สอนต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงในการสร้างผลงาน และเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับครู เพื่อนร่วมชั้น และผู้รับสาร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยการเขียนสื่อสารโน้มน้าวในผลงานอื่น ๆ เช่น การวิจารณ์ภาพยนตร์ หรือการเขียนจดหมาย นอกจากนี้ อาจทำการศึกษาวิจัยโดยเปรียบเทียบทักษะ

การเขียนโน้มน้าวกับทักษะการพูดโน้มน้าว รวมทั้งการศึกษาวิจัยการเขียนสื่อสารโน้มน้าวในสาขาวิชาอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติเพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าวสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผล โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นก่อนงานปฏิบัติสำหรับการเรียนรู้ที่ตื่นตัว ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความตั้งใจ 2) ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นทำงานปฏิบัติในกระบวนการ ได้แก่ 3) ขั้นสร้างสาร 4) ขั้นตรวจและแก้ไขงาน 5) ขั้นนำไปใช้ ขั้นหลังงานปฏิบัติเพื่อสะท้อน ได้แก่ 6) ขั้นสะท้อนคิดและตอบสนอง

รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิดการมุ่งงานปฏิบัติ
เพื่อการเขียนสื่อสารโน้มน้าว
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

หลักการ

มีลักณะการจัดการเรียนสอนที่สอดคล้องสัมพันธ์กันเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ภาษาเกิดจากปฏิสัมพันธ์กันขณะปฏิบัติงานโดยใช้ภาษาสื่อสารอย่างมีความหมายส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อมูลและใช้ภาษาสื่อสารในบริบทการสื่อสารโน้มน้าวแนวคิดการสื่อสารโน้มน้าวอยู่บนพื้นฐานเหตุผล ความเชื่อ และความรู้สึก การเขียนสื่อสารโน้มน้าวมีลักษณะเฉพาะและสร้างการโน้มน้าวโดยใช้เหตุผลเชื่อมโยงหลักฐานและข้อกล่าวอ้าง ใช้ภาษาและอวัจนภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างสารโน้มน้าวด้วยหลักฐานและจุดจูงใจผลการโน้มน้าวที่คาดหวัง คือ สนใจ เข้าใจ ยอมรับ จดจำ และปฏิบัติ

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาการเขียนสื่อสารโน้มน้าวของผู้เรียน

เนื้อหา:ประกอบด้วย 1) Introduction to persuasive writing2) Making a poster to persuade viewers: Environmental issues 3) Designing an advertisement: Product leaflet 4) Writing critical review: Restaurant review 5) Creating a brochure: Travel brochure

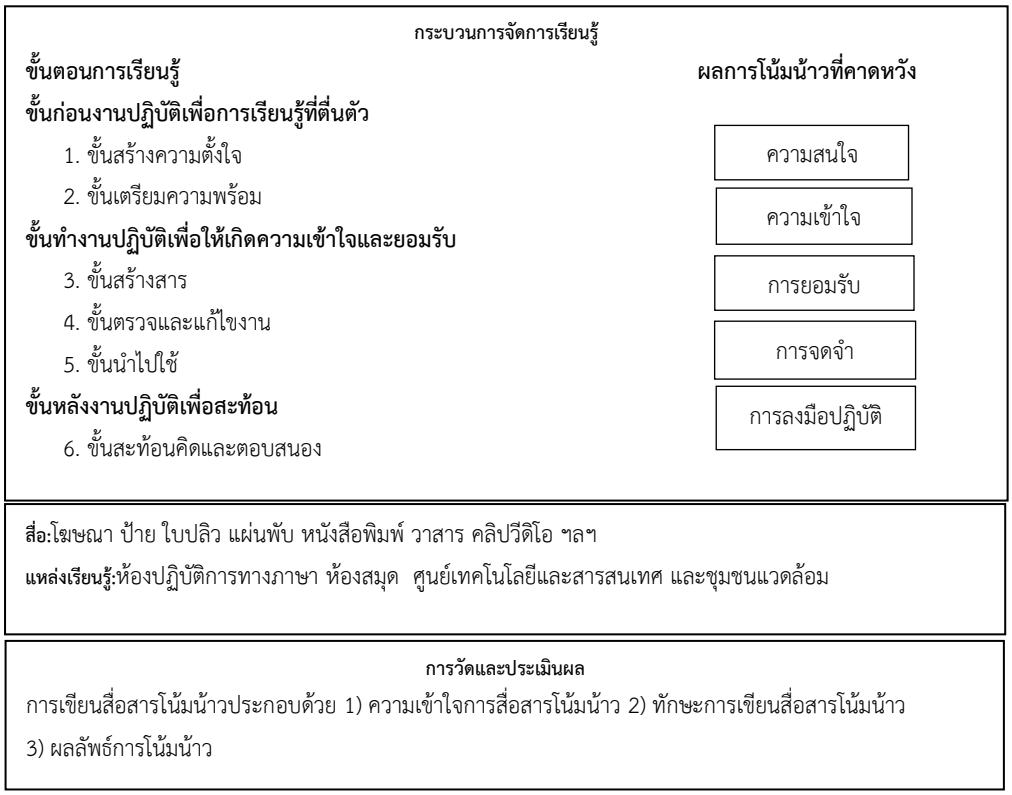

References

Boyle, R. J. &Hindman, H. A. (2015). Scaffolding the persuasive writing of middle school students.*Middle Grades Research Journal*,10(3),43-59.

Fareed, M., Ashraf, A. & Bilal, M. (2016). *Journal of Education and Social Sciences,*4(2), 81-92.

Fazeli, M., &Shafiee, S. (2015). Investigating pragmatic transfer in persuasion strategies used by native and nonnative speakers of English. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 9(1), 92-105.

Greenstein, L. (2012). *Assessing 21 Century skills: a guide to evaluating mastery and authentic learning*. California: Sage.

Ibnian, S.S.K. (2017). Writing difficulties encountered by Jordanian EFL learners. *Asian Journal of Humanities and Social Studies*, 5(3), 197-206.

Joyce, B. & Weil, M. (1978). *Information processing model of teaching*. New Jersey: Prentice-Hall.

Kamonthip Tridet. (2009). *A development teaching model of qualitative analysis subject by using coomunicative approach to increase*

problem solving skills. RajabhatMahaSarakham University. *Online*. Retrieved June 12, 2018. from : http://qa.rmu .ac.th/km/uploads/documents/all02.pdf

NAPLAN National assessment program literacy and numeracy. (2013). Persuasive writing making guide. *Online.*Retrieved April 17, 2016. from:www.amended_2013_persuasive_writing.making_guide_with_cover.pdf.

PenpitchaAusadawutwongsakorn&NitidaAdipattaranan. (2018). Use of lexical-based language teaching to enhance English reading and writing abilities among Mathayomsuksa 5 students.*Journal of Education Naresuan University*, 20(4), 144-156.

TissanaKhammanee. (2012). *The art of teaching: wisdom of effective learning process management*. Bangkok: Chulalongkorn University.

VipadaPoonsakvorasan. (2012). *The development of task-based instructional model by using metacognitive strategies for enhancing adult learners' reading comprehension.*Doctoral thesis. Graduate School: Silpakorn University.June 12, 2018. from : http://qa.rmu.ac.th/ km/uploads/documents/all02.pdf

WanpenNanthasi. (2018). A Development of Teacher in the 21st Centuryto Promote 7 Scholarly Skills in Conformation with Thailand's National Scheme of Education B.E. 2560 - 2574 (2017 -2031). *Journal of Graduate MCU KhonKaenCampus,* 5(2), 330-350.

ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานราก โดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ

Community Potentiality in Strengthening Local Economy by the Civil State Approach Based on Participatory Sufficiency Economy Philosophy in Chaiyaphum province

เกศสุดา โภคานิตย์[1],
กีฬา หนูยศ[2], ฐปราย์ ชัยสินคุณานนต์[3] และ กมลชัย บัวสาย[4]
Katesuda Phokanit[1],
Keela Nooyot[2], Natthapra Chaiyasinkunanon[3] and Kamonchai Buasai[4]
Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-Mail: Kate_2523@windowslive.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานราก และเพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 52 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า

บริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดชัยภูมิ โครงการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดชัยภูมิเสนอขออนุมัติเพื่อดำเนินการส่วนใหญ่เป็นโครงการ

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

เกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเกษตร ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 42.40 โครงการลักษณะการบริหารงานชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และโครงการลักษณะร้านค้าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 7.18 ตามลำดับ ศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม 1) ด้านศักยภาพของชุมชน คนในชุมชนมีรู้ที่หลากหลายเกิดจาการสั่งสมประสบการณ์ของแต่ละคนและคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันและนำผลที่ได้นั้นมาเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อสนองตอบความต้องการของภายในชุมชน 2) ศักยภาพและบทบาทของกองทุนในการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก (1) คณะกรรมการกองทุนจะยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้วางใจต่อกัน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความรับผิดชอบร่วมกัน และมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (2) ด้านความรู้ คณะกรรมการกองทุนได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน (3) ด้านการบริหารจัดการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 คณะในการบริหารจัดการ และได้แต่งตั้งอาสาประชารัฐ ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

คำสำคัญ: เศรษฐกิจฐานราก; ประชารัฐ; การมีส่วนร่วม; เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were to study the context and general conditions of local economy and to study community potentiality in strengthening local economy by the civil state approach based on participatory sufficiency economy philosophy in Chaiyaphum province**.** This was qualitative research. The research tool was in-depth interview. The key informants were 52 committee and village fund members. Data were analyzed using descriptive analysis method.

The results revealed that

according to the context and general conditions of the local economy in Chaiyaphum province, the projects in which the village and community funds in Chaiyaphum province had proposed for approval were mostly about agricultural management, fertilizers, insecticides and seeds: 42.40%, followed by community management projects: 19.57% and community shop projects: 7.18 percent, respectively. The potential of community in strengthening local economy by the civil state approach based on the participatory sufficiency

economy philosophy include the following. 1) Community potentiality: people in the community had a wide range of knowledge and experience, resulting from the accumulation of experience of each person. They also exchanged knowledge and learned from each other from the operation they had done together and the results were used as the lessons and knowledge of the community in solving problems to meet the needs of the community. 2) Potential and roles of the fund for developing local economy were as follows. (1) The fund committee must adhere to the five moral principles: being honest with each other, trusting each other, being sacrificed, and having shared responsibility and being sympathetic. (2) Knowledge: the fund committee were trained or supported for study visits on fund management. (3) Management: 4 committees were appointed for management. Civil state volunteers were also appointed to follow up and check the operation and report the results of the project operation to the relevant authorities.

Keywords: Local Economy; Civil State; Participation; Sufficiency Economy

บทนำ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติ จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การวางนโยบายเชิงกลยุทธ์ ไปจนถึงขยายผลของการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจฐานใหญ่ของประเทศ หรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฐานราก” ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้พยายามส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้าร่วมในการสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงอย่างสมดุลและยั่งยืนนั้น ถือว่าเป็นทิศทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับชุมชนและฐานรากของประเทศเป็นสำคัญ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา ถาวร มั่นคงมั่นคั่งและยั่งยืนอย่างแท้จริงตลอดไป (Ratanasajatham, R. et al., 2003)

เพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็ง นายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวในเวทีจุดประกาย “สานพลังประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก” เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2558 ที่ศูนย์ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี เพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชารัฐเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เป็นการรวมพลังระหว่างภาคประชาชนภาคธุรกิจ และภาครัฐ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและสร้างความเชื่อมั่นของประเทศ เป็นการร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่ฐานรากขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญเติบโต ตลอดจนการลดความเหลื่อมล้ำ และการเข้าถึงกาบริหารของรัฐ โดยอาศัยความร่วมมือภาคประชาชน ภาค

ธุรกิจ และภาครัฐ รวมถึงกระบวนการทางกฎหมายต่างๆ และต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (Sornphaisan, 2017) การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานรากนับว่าเป็นทิศทางที่ดี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันระบบเศรษฐกิจฐานรากอยู่ในสภาวะอ่อนแออย่างยิ่ง ทำให้ประชาชนขาดกำลังซื้ออาจเกิดจากปัจจัยหลายสาเหตุย่อมส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมเช่นกัน

วันที่ 26 มกราคม 2559 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ เพื่อเพิ่มปริมาณการลงทุนในระดับชุมชนผ่านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 79,556 กองทุน ผ่านสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) กองทุนละไม่เกิน 500,000 บาท เพื่อใช้ในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ยุ้งฉางชุมชน โรงตากพืชผลทางการเกษตร โรงสีชุมชน โรงงานผลิตปุ๋ยประจำชุมชน การจัดทำแหล่งเก็บน้ำชุมชน และเครื่องจักรสำหรับแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น และเพื่อดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ที่ชุมชนเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมศักยภาพในการประกอบอาชีพและความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งแตกต่างจากที่ผ่านมารัฐจัดสรรงบประมาณให้กับกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้เป็นเงินกองทุนได้หมุนเวียนสู่หมู่บ้านและชุมชนกระจายโอกาสการเข้าถึงเงินทุนชุมชนอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดประโยชน์และส่งผลที่ดีต่อเศรษฐกิจฐานรากของประเทศและชุมชน โดยประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้ผู้กู้มีรายได้จากการประกอบกิจการในภาคเกษตรเพิ่มขึ้น สามารถออกดอกออกผลเงินงบประมาณที่หมุนเวียนอยู่ในชุมชนเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาปฏิเสธไม่ได้ว่าการบริหารจัดการงบประมาณที่รัฐได้จัดสรรลงสู่ชุมชนผ่านโครงการต่างๆ นั้นจะประสบผลสำเร็จทุกโครงการ หรือล้มเหลวไม่เป็นกระบวน

ประเด็นอยู่ที่ว่าโครงการเพิ่มความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐทำอย่างไรให้สามารถต่อยอดและขยายผลให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนอย่างแท้จริงได้ ไม่กลายเป็นการนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจเพียงในระยะสั้นๆ เท่านั้น โดยเฉพาะเป็นการจัดสรรงบประมาณนั้นไม่ได้มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการปล่อยกู้แต่เป็นการเพิ่มศักยภาพการแปรรูป การตลาด ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่ชุมชนจะสามารถพัฒนาต่อยอดให้งบประมาณที่จัดสรรไปให้นั้นไม่สูญเปล่า กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจฐานรากเป็นสิ่งสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวม จึงทำให้คณะผู้วิจัยเกิดข้อคำถามว่าทำอย่างไรเศรษฐกิจฐานรากจึงจะ

เข้มแข็งและยั่งยืน และมีแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืนอย่างไรภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงต้องทำการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการแสวงหาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งยั่งยืนและส่งผลถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

พื้นที่ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) กองทุนหมู่บ้านบ้านดงบังน้อย หมู่ที่ 7 ตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 2) กองทุนหมู่บ้านบ้านไทรงาม หมู่ที่ 4 ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ 3) กองทุนหมู่บ้านบ้านนามั่ง หมู่ที่ 4 ตำบลสระพัง อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ 4) กองทุนหมู่บ้านบ้านแข้ หมู่ที่ 5 ตำบลผักปัง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทั้ง 4 กองทุน และสมาชิกกองทุนละ 5 คน โดยวิธี (Purposive Selective Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อช่วยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับข้อมูลกายภาพ บริบทชุมชนและสภาพทั่วไป ข้อมูลด้านศักยภาพและบทบาทการดำเนินงานของกองทุน การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจฐานราก การมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการบันทึก

ภาคสนาม การเข้าร่วมประชุมกับชุมชน และการร่วมหาแนวทางเพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารการประชุม รายงานการประชุม บทความ วารสาร หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยวิธีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้ง 4 กองทุน และสมาชิกกองทุน 5 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่ประสานงานกองทุนหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต การจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม การประชุม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย (Chantavanich, S., 2003) เพื่อตอบคำถามของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการงานวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดชัยภูมิเสนอขออนุมัติโครงการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐสามารถจำแนกได้ 37 ลักษณะ ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเกษตร ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 42.40 โครงการลักษณะการบริหารงานชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และโครงการลักษณะร้านค้าชุมชน คิดเป็นร้อยละ 7.18 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม พบว่า

1. ศักยภาพของชุมชน โดยจำแนกเป็น ด้านความรู้ คนในชุมชนมีความรู้ที่หลากหลายเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของแต่ละคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันและนำผลที่ได้นั้นมาเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ของคนในชุมชนใช้แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน ด้านภูมิปัญญา ได้แก่ การรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนเพื่อสนองตอบความต้องการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่มโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งไสตรวจสอบได้ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน ด้านความสามัคคี มีวัฒนธรรมและประเพณีที่หล่อหลอมคนในชุมชนให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือร่วมใจ ไว้วางใจกันในการทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชน ด้านทรัพยากร ชุมชนได้ใช้ทรัพยากรที่มีภายในชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. ศักยภาพและบทบาทของกองทุนในการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก (1) คณะกรรมการกองทุนจะยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้วางใจต่อกัน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความรับผิดชอบร่วมกัน และมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (2) ความรู้ คณะกรรมการกองทุนได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด วิธีการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนกับองค์กรภายนอกอยู่เสมอ ร่วมถึงได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มหรือภาคีเครือข่ายอื่น (3) ด้านการบริหารจัดการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 คณะ ประกอบด้วยคณะผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ประธานกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากคณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินโครงการ และตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้ประกอบการ และรวบรวมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการของกองทุนหมู่บ้าน คณะผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินและการทำบัญชี จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ประธานกองทุนหมู่บ้าน เหรัญญิกกองทุนหมู่บ้าน และตัวแทนจากกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่จัดทำบัญชีตรวจสอบความถูกต้องจากเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อดำเนินการเปิดบัญชี การเบิกจ่าย และการถอนเงิน คณะผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง

จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่สืบราคาเสนอราคาตรวจสอบคุณภาพปริมาณ ราคาหลักเกณฑ์ในการจัดซื้อจัดจ้างระยะเวลาเพื่อความโปร่งใสและชี้แจงให้แก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบ และคณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินผลโครงการ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ตัวแทนจากกรรมการผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ ตัวแทนจากคณะกรรมการหมู่บ้าน และตัวแทนจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทำหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานประเมินผลโครงการ ตรวจสอบ วัสดุหรืออุปกรณ์ การใช้จ่ายเงิน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคพร้อมข้อเสนอแนะให้กับคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบ

นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้านได้แต่งตั้งอาสาประชารัฐ จำนวน 3 คน ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

3. ศักยภาพของชุมชนด้านการมีส่วนร่วม พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนมีการประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์และข้อกำหนดแนวทางการปฏิบัติ หลักเกณฑ์วิธีการของนโยบาย รวมถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของโครงการเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานตามแนวประชารัฐเพื่อให้สมาชิกทุกคนรับรู้ร่วมกัน มีการร่วมคิดค้นปัญหาที่ชุมชนต้องการแก้ไขและพัฒนาต่อยอดโดยผ่านการพิจารณาและตัดสินใจร่วมกัน มีการร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรมโดยการเลือกตัวแทนเข้ามาเป็นกรรมการด้านต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายโดยยึดประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ ข้างต้น คณะผู้วิจัยมีประเด็นเพื่อทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. บริบทและสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดชัยภูมิ จากจำนวนโครงการที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเสนอขออนุมัติเพื่อดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเกษตร ปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 42.40 โครงการลักษณะการบริหารงานชุมชน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และโครงการลักษณะร้านค้าชุมชน

คิดเป็นร้อยละ 7.18 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Buasai, K., et al., 2017) ได้ศึกษาการบริหารจัดการโครงการประชารัฐด้านการเกษตรของกองทุนหมู่บ้านในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า โครงที่กองทุนหมู่บ้านเสนอขออนุมัติส่วนมากเป็นโครงการด้านการเกษตร ร้อยละ 38.80 ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพ ร้อยละ 22.30 แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 19.40 อุปกรณ์การเกษตร ร้อยละ 15.50 ตามลำดับ

2. ศักยภาพของชุมชนในการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วม

1) ด้านศักยภาพของชุมชน คนในชุมชนมีรู้ที่หลากหลายเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของแต่ละคนและคนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันจากการลงมือปฏิบัติร่วมกันและนำผลที่ได้นั้นมาเป็นบทเรียนและองค์ความรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยใช้ภูมิปัญญา ได้แก่ การรวมกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนเพื่อสนองตอบความต้องการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงการบริหารจัดการกลุ่มโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม โปร่งใสตรวจสอบได้ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปันซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือ ร่วมใจ ไว้วางใจกันในการทำกิจกรรมและแก้ไขปัญหา ภายในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีภายในชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับ (Muangyai, A., 2016) แนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนและท้องถิ่น “ในศตวรรษที่ 21” ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการพัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเองของครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง การพัฒนาจะต้องเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำและเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต และยังสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานศึกษาของ (Mangkhang, et al., 2016) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนจะต้องให้พลังอำนาจกับชาวบ้านเป็นกลไกหลักเพื่อให้ความยั่งยืนในการพัฒนาเชิงพื้นที่การหนุนเสริมศักยภาพจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรชุมชนและสำนึกสาธารณะว่าได้รับประโยชน์จากการการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างแท้จริง

2) ศักยภาพและบทบาทและบทบาทของกองทุนในการพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจฐานราก (1) คณะกรรมการกองทุนจะยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้วางใจต่อกัน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความรับผิดชอบร่วมกัน และมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน (2) ด้านความรู้ คณะกรรมการกองทุนได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ร่วมแลกเปลี่ยนแนวคิด วิธีการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนกับองค์กรภายนอกอยู่เสมอ ร่วมถึงได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มหรือภาคีเครือข่ายอื่น (3) ด้านการบริหารจัดการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ 4 คณะในการบริหารจัดการประกอบด้วย คณะผู้รับผิดชอบดำเนินโครงการ คณะผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินและการทำบัญชี คณะผู้รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง และคณะผู้รับผิดชอบการตรวจสอบและประเมินผลโครงการ นอกจากนี้กองทุนหมู่บ้านได้แต่งตั้งอาสาประชารัฐ ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินโครงการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ (Natchapakpraphob, C., et al., 2015) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าการบริหารงานกองทุนนั้นจะต้องมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ ได้แก่ (1) ผู้นำ คือ ประธานรวมถึงคณะกรรมการต้องมีภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับในเรื่องของความซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อให้สมาชิกได้เชื่อถือและเคารพ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกองทุน (3) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ของคน เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการกองทุนของผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุน (4) การเข้าถึงข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล คือ สมาชิกสามารถรับรู้ข้อมูลของสถานภาพของกองทุน ทิศทางการดำเนินงานของกองทุน รวมถึงการตรวจสอบโดยสมาชิก และการตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐและคณะกรรมการเหนือระดับขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนให้กับคณะกรรมการและสมาชิกอย่างต่อเนื่อง

1.2 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมความรู้ด้านการตรวจสอบการดำเนินโครงการให้กับอาสาประชารัฐ

1.3 คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนควรมีการสรุปปัญหาอุปสรรคแนวทางแก้ไข และแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดเศรษฐกิจของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารจัดการเศรษฐกิจฐานรากแบบเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

2.2 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเศรษฐกิจฐานรากแบบเครือข่ายให้สอดคล้องกับไทยแลนด์ 4.0

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาความเข้มแข็งเศรษฐกิจฐานรากโดยแนวทางประชารัฐตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบมีส่วนร่วมในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

1. ศักยภาพของชุมชนที่มีความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ ศักยภาพด้านความรู้ ด้านภูมิปัญญา ด้านความสามัคคี และด้านทรัพยากร

2. ศักยภาพและบทบาทของกองทุนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ได้แก่ หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้วางใจต่อกัน ความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความรับผิดชอบร่วมกัน และมีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในแต่ละด้านอย่างชัดเจนและมีอาสาสมัครคอยตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการเพื่อป้องกันการทุจริต

Reference

Ratanasajatham, R. et al. (2003). *Documentation of preparation Community University Laboratory.* Banpu Heal Spa Resort. 6 September. Chon Buri, Burapa University.

Sornphaisan. (2017). *Pracharat for the people and for the state.* Manager Online. Search 9 June 2017. form : https://mgronline.com/mualfund/detail/9580000106890.

Chantavanich, S. (2003). *Analysis in qualitative research, ed. 5 st ed.* Bangkok. : Chulalongkorn University.

Buasai, K., et al. (2017). *The Administration Project of the Agricultural Civil by Village Fundsin Khon Sawan District, Chaiyaphum Province.* Khon Kaen.

Muangyai, A. (2016). *Development Approach to Enhancing the Potential of Community and Local in the Twenty-First Century. Eau Heritage Journal Social Science and Humanity,* 6(3), 12-26.

Charin Mangkhang (2016). Community Potentials and Citizen Participation in Ecotourism Management towards Learning Resources on Community Enterprise of Ban Mea Kam Pong, Chiang Mai. MFU Connexion. *Journal of Humanities and Social Sciences, 6*(2), 265-294.

Natchapakpraphob, C., et al. (2015). The Guidelines for Sustainable Administration of Nation Village and urban Community fund : A Case study of Phetchabun Province, Thailand. *Journal of Modern Management, 13*(2), 93-101.

รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

A model on strategy implementation into Vocational education management

ชำนาญ อยู่แพ[1]
พนายุทธ เชยบาล[2] **และ สมคิด สร้อยน้ำ**[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี[1,2,3]
Chamnan Youpae[1]
Panayuth Choeybal[2] **and Somkid Sroinam**[3]
Udon Thani Rajabhat University, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author, Email: chamnan_yy@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา 3) ประเมินผลรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา และ 4) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสำรวจความต้องการจำเป็นในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี จากประชากร จำนวน 62 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการที่คาดหวังในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ที่มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.81 และ 0.93 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

*ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมองผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี จำนวน 47 คน นำผลการประเมินความต้องการจำเป็น มาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน และวิเคราะห์ หาตำแหน่งของปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ แล้ววิเคราะห์พัฒนารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา จากกลุ่มตัวอย่าง 40 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดทำเป็นคู่มือการดำเนินงานเพื่อนำไปทดลองใช้ ระยะที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

2. รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 โครงการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป กลยุทธ์ที่ 3 โครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาของวิทยาลัย เทคนิคกาญจนาอุดรธานี ประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา จากการประเมินการนำไปใช้ พบว่า ทั้ง 3 กลยุทธ์ มีความเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา สามารถพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นตรงตามวัตถุประสงค์ และเป็นรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: ยกระดับการจัดการท่องเที่ยว; วัฒนธรรมโดยชุมชน;

Abstract

The objective of this research were to 1) study priority needs of strategy implementation into vocational education management 2) develop a model on strategy implementation into vocational education management 3) evaluate a model on strategy implementation into vocational education management and 4) study the result of a model on strategy implementation into vocational education management. There were four phases in this research: Phases 1 finding priority needs of strategy implementation into vocational education management by content analysis and survey priority needs of strategy implementation into vocational education managementh. The population consist of 62 employees of Kanchanaphisek Udornthani Technical College by purposive selection. The instrument used was a questionnaire by rating scale. The reliability was 0.81 and 0.93 determine average and priority needs by Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) method. Phases 2 developing a model on strategy implementation into vocational education management by brainstorming technique for 47 experts and stakeholders by purposive selection. Used the result of priority needs to analyze external and internal environment by SWOT analysis. Analyze the effect of factors to strategy implementation into vocational education management. Then used the result for brainstorming to find the model on strategy implementation into vocational education management. Phase 3 evaluate a model on strategy implementation into vocational education management. The population consist of 40 employees of Kanchanaphisek Udornthani Technical College by purposive selection. The instrument used was a questionnaire by rating scale. Analyze average and standard deviation. Then prepare to the manual for implementation. Phases 4 implementation a model on strategy into vocational education management by action research.

The research found that

1. The needs on strategic implementation into vocational education management of Kanchanaphisek Udornthani Technical College found that the strategy for raise the quality of student to world class was the first priorities needs.

2. A model on strategic implementation into vocational education management consist of 3 strategies follow as: first developing for the achievement capabilities strategy, second developing the core competencies and general competencies strategy, and developing characteristics strategy.

3. A model on strategic implementation into vocational education management found that the utility standard, feasibility standard, propriety standard, and accuracy standard were much level.

4. The result of a model on strategic implementation found that all of strategies were suitable and possible for implementation and can use for develops to raise the quality of students. And a model was efficiently model.

Keywords: Improve tourism management; Culture by community;

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ การเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีโลก (Office of the National Economic and Social Development, 2011 : 20) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กำหนดวิสัยทัศน์ที่มีความต่อเนื่องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มีหลักการของการวางแผนที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่งคั่ง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข (Office of the National Economic and Social Development, 2015 : 15) และนโยบายและกรอบการดำเนินงานของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนาพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตให้มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้ สร้างเสริมและสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนทุกระดับในภาคการผลิตต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ยกระดับความรู้ความสามารถในทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง (The Secretariat of the Council of Education, 2009 : 49)

จากการติดตามผลการดำเนินงานการพัฒนาการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2545-2551 โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า การผลิตกำลังแรงงานระดับอาชีวศึกษา ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในสถานประกอบการ ผู้สำเร็จอาชีวศึกษามีสมรรถนะไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ ขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น (The Secretariat of the Council of Education, 2009 : 49) และสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการได้วิเคราะห์ผลการประเมินภายนอกของ สมศ. รอบแรก ปี 2544-2548 พบว่า มีสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 84.5 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาทั้งหมด และพบปัญหาความไม่สอดคล้องกันทั้งในเชิงปริมาณผู้ที่จบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา ทั้งสาขาและจำนวนเมื่อออกสู่ตลาดแรงงานไม่สอดคล้องกับความต้องการเชิงคุณภาพด้านสมรรถนะ

พื้นฐาน (Core Competencies) และระดับวิชาชีพ (Functional Competencies) ที่จำเป็นในการทำงาน ทุกกลุ่มแรงงานยังมีช่วงห่างระหว่างระดับความสามารถด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่กับความคาดหวังของสถานประกอบการ โดยเฉพาะความสามารถในด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ และทักษะในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา (Sunantha Sangkhatat, 2013 : 4-5) คุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา ไม่เป็นที่ยอมรับจากสถานประกอบการ สาเหตุเนื่องจากสถานศึกษาจัดการศึกษา โดยไม่ได้ศึกษาความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้แนวโน้มของผู้เรียนอาชีวศึกษาลดลง การจัดการอาชีวศึกษาจึงได้รับความคาดหวังและได้รับการให้ความสำคัญจากรัฐบาล จึงได้กำหนดนโยบาย ด้านการศึกษา โดยนับเป็นหัวใจสำคัญของการเตรียมความพร้อมและพัฒนาคนเพื่ออนาคตของประเทศ โดยเฉพาะประเด็นด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศโดยได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน คือ มุ่งผลิตกำลังคนสายอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายเฉพาะด้านการอาชีวศึกษา โดยปรับทัศนคติเปลี่ยนค่านิยมของผู้ปกครองและนักเรียนให้เข้าเรียนอาชีวศึกษาให้มากขึ้น ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนแบบทวิศึกษา ร่วมมือกับสถานประกอบการในการจัดการศึกษา แก้ไขปัญหาการทะเลาะวิวาท ของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษามีความเป็นเลิศเฉพาะด้านจัดหลักสูตรเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศและจัดการอาชีวศึกษาสู่มาตรฐานสากล (Office of the Permanent Secretary for Education, 2015 : 7) ซึ่งการจัดการอาชีวศึกษา และการฝึกอบรมวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เป็นกระบวนการศึกษาเพื่อผลิต และพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถาบันการอาชีวศึกษาใน 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี หรือในหลายรูปแบบรวมกัน (Office of Vocational Education Commission, 2015 : 8-15) และเพื่อให้การบริหารจัดการอาชีวศึกษามีคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2558-2569 เพื่อขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มปริมาณผู้เรียนสายอาชีพให้เพียงพอต่อ

ความต้องการของประเทศ ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการอาชีวศึกษาและยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานและคุณภาพ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นกรอบการดำเนินงานของสถานศึกษาและนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ (Northeastern Vocational Institute, 2015 : 2-3)

การบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบ การบริหารจัดการเพื่อให้สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ผู้เรียน ตลอดจนสังคม ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องที่จะสรรสร้างองค์การ กิจกรรมดำเนินการ โดยผู้บริหารองค์การต้องเน้นการทำงานในลักษณะการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจในการทำงาน (Empowerment) ให้กับพนักงานทุกระดับขององค์การ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Bunjob bunchan, 2012 : 215) และการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพได้นั้น สถานศึกษาควรอาศัยแนวคิด การใช้องค์ประกอบเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาเป็นกรอบในการพัฒนา โดยเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ 1) บริบท (Context) คือ สภาพแวดล้อมภายนอกที่ดี มีสังคมบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษามีคุณภาพ 2) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ จำนวนทรัพยากร บุคลากร วัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานลักษณะทางกายภาพของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) กระบวนการ (Process) เป็นกระบวนจัด การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การบริหารจัดการที่ดี เน้นการมีส่วนร่วม และ 4) ผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้ สถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของชุมชนและเป็นแบบอย่าง ให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและสถานศึกษาในชุมชนได้ (Sunantha Sangkhatat, 2013 : 5) นอกจากนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ต้องมีองค์ประกอบและรูปแบบของสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) การประชุมคณะกรรมการดำเนินการต่อปี 2) พัฒนามาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับบริบทสถานศึกษา 3) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 4) ดำเนินการตามแผนตามระยะเวลาที่กำหนด 5) ตรวจสอบ ทบทวนตามระยะเวลาที่กำหนดในแผนปฏิบัติการ 6) ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา 7) จัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และ 8) นำผลการพัฒนาไปปรับปรุงคุณภาพ

ในปัจจุบันมีแนวคิดและเครื่องมือการบริหารใหม่ ๆ มากมาย ที่ผู้บริหารควรเชื่อมโยง เครื่องมือการบริหารใหม่เข้ากับเครื่องมือการบริหารที่มีอยู่เดิม แนวทางหลักของการพัฒนาองค์การ ในปัจจุบันเป็นการพัฒนาในรูปแบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน หรือ PMS: Performance Management System ซึ่งเป็นหนึ่งในหลายเครื่องมือการพัฒนาองค์การ (OD Intervention) ผู้บริหารจำเป็นต้องมีกระบวนการคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) ต้องใช้การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ระดับองค์การ คือ การคิดโดยเริ่มต้นที่เป้าหมาย (Start from the End) การสำรวจสภาพปัจจุบันขององค์การหรือวินิจฉัยองค์การ (Organization Diagnosis) การวางแผนยุทธศาสตร์การประเมินผลการปฏิบัติงานระดับองค์การ (Corporate Performance Evaluation)

จากการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารจัดการอาชีวศึกษา นโยบายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอาชีวศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารจัดการและการบริหารยุทธศาสตร์ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในบริบท สภาพแวดล้อม ในการจัดการอาชีวศึกษา ดังกล่าวข้างต้น เพื่อทำให้การจัดการอาชีวศึกษามีทิศทางและเป้าหมาย อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการบริหารจัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา การบริหารยุทธศาสตร์ของหน่วยงานต้นสังกัด การนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัย จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาและพัฒนากระบวนการการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ในการบริหาร จัดการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบกิจกรรมที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์อาชีวศึกษาที่ตั้งไว้ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นกำลังสำคัญตามนโยบายและเป้าหมายของการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติ โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ซึ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ได้ปฏิบัติงานตามนโยบาย และยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ต้องสนองต่อความต้องการกำลังคน ของสถานประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งเป็นการเตรียมกำลังคน เพื่อการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ประเภทวิชาอุตสาหกรรมและประเภทวิชาพานิชยกรรม โดยมีจุดเน้นในการบริหาร จัดการสถานศึกษา ได้แก่ การเพิ่มปริมาณผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนระบบทวิภาคีและการเทียบโอน

ประสบการณ์วิชาชีพ การส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน พัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาผ่านโครงการความร่วมมือกับภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่าจากรายงานการประเมินคุณภาพภายใน โดยต้นสังกัดของคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในโดยต้นสังกัด พบว่า มีผลการประเมินคุณภาพโดยรวม อยู่ในระดับดี ผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษา ผลการประเมินระดับดี ได้แก่ มาตรฐานที่ 4 ด้านการบริการวิชาการและวิชาชีพ และมาตรฐานที่ 7 ด้านการประกันคุณภาพ ผลการประเมินระดับดีมาก ได้แก่ มาตรฐานที่ 2 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริหารจัดการอาชีวศึกษา มาตรฐานที่ 5 ด้านนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ หรืองานวิจัย และมาตรฐานที่ 6 ด้านการปลูกจิตสำนึกและเสริมสร้างพลเมืองไทยและพลโลกซึ่งผลการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังมีผลการดำเนินการในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพเท่าที่ควร ยังมีประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข ปรับปรุง โดยเฉพาะเกี่ยวกับคุณภาพด้านผู้เรียนและผู้สำเร็จ การศึกษาโดยผู้วิจัยจะได้นำแนวคิดและหลักการบริหารองค์การ การบริหารยุทธศาสตร์ การบริหารสู่ความเป็นเลิศ การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ มาประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาให้ครอบคลุมการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ การเงิน บุคลากร และอื่น ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันจะนำไปสู่แนวทาง การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอาชีวศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น รวมทั้ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการบริหารจัดการอาชีวศึกษา การบริหารยุทธศาสตร์และการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การประเมินความต้องการจำเป็น แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

2. สำรวจความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้สำรวจความต้องการจำเป็นโดยพิจารณาคุณสมบัติประชากร กลุ่มตัวอย่าง การเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

3. การพัฒนารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาในระยะนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อมูลจากระยะที่ 1 คือ ความต้องการจำเป็นการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการ การอาชีวศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ที่เรียงลำดับความสำคัญได้เป็นลำดับที่ 1 มาพัฒนาเป็นรูปแบบโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการระดมสมอง (Brainstorming Technique) ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลวิธีการวิจัยและผลการวิจัยในระยะที่ 1 ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ทราบแล้วชี้แจงวัตถุประสงค์ การทำวิจัยระยะที่ 2 โดยขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบมี 2 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) โดยการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ กำหนดตัวแบบปัจจัยในการศึกษาในระยะนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้มีส่วนได้

ส่วนเสียของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี จำนวน 47 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

4. ผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมอง (Brainstorming Techniqu) โดยนำผลการประเมินความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 คือ ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นลำดับแรกมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน (SWOT Analysis) คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติกำหนดตัวแบบในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อพิจารณาโอกาสและอุปสรรค โดยใช้ CPEST Analysis แต่ละตัวมีความหมาย ดังนี้ C = ปัจจัยทางลูกค้าหรือผู้รับบริการ (Customer Factor) P = ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political & Legal) E = ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic) S = ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social) T = ปัจจัย ด้านเทคโนโลยี (Technology) และกำหนดตัวแบบในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อพิจารณา จุดแข็ง และจุดอ่อน โดยใช้ 7S Analysis ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้างขององค์การ (Structure) ปัจจัยด้านระบบการปฏิบัติงาน (System) ปัจจัยด้านบุคลากร (Staff) ปัจจัยด้านความสามารถของบุคลากร (Skill) ปัจจัยด้านกลยุทธ์ขององค์การ (Strategy) ปัจจัยด้านรูปแบบ การบริหาร (Style) และปัจจัยด้านวิสัยทัศน์ ค่านิยมร่วมในการปฏิบัติงาน (Share Values) นำผล การวิเคราะห์มาให้คะแนนความสำคัญแล้ววิเคราะห์ SWOT Matrix แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนด กรอบความคิดการวิจัยโดยศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่อไปนี้

1. กฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการอาชีวศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับนโยบาย และนโยบายการบริหารจัดการอาชีวศึกษา

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการยุทธศาสตร์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินยุทธศาสตร์
6. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็น
7. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา สรุปผลได้ ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นของการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ลำดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล

2. รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 โครงการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป กลยุทธ์ที่ 3 โครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. ผลการประเมินรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา จากการประเมินการนำไปใช้ พบว่า กลยุทธ์ที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จ นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้ด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนภาษาญี่ปุ่น สามารถใช้ภาษาญี่ปุ่นเบื้องต้นได้ดี สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ กลยุทธ์ที่ 2 โครงการพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป นักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ มีสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไปสูงขึ้น ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และผู้รับบริการและตามศักยภาพของผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข กลยุทธ์ที่ 3 โครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ นักศึกษาที่เข้ารับ การพัฒนามีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านพฤติกรรม ลักษณะนิสัยและทักษะทาง

ปัญญาสูงขึ้น มีศักยภาพตนเองและเป็นที่พึงพอใจ ตามความต้องการของสถานประกอบการและผู้รับบริการ ผลการทดลองใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา โดยนำกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ไปทดลองใช้สามารถพัฒนา ศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาสู่มาตรฐานสากลได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญเพื่อนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ลำดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ทั้งนี้เป็นเพราะว่า วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งสนองนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศโดยยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยให้มีความมั่นคง ยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ พัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัย ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง สนองนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ที่กำหนดให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อสร้างคนไทยและสังคมไทยให้เข้มแข็ง มีคุณภาพ ผลิตและพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ บูรณาการศึกษาทั้งระบบให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พัฒนากำลังคนให้มีฝีมือสามารถทำงานได้ทั้งใน และต่างประเทศ สนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้กำหนดนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาโดยให้ความสนใจกับนักศึกษาทุกคนอย่างทั่วถึง จัดการอาชีวศึกษาอาเซียนโดยร่วมมือกับกลุ่มประชาคม

อาเซียน จัดการศึกษาอาชีวศึกษาสู่มาตรฐานสากล และสนองนโยบายในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีทักษะความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ยกระดับความสามารถของผู้เรียนให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะการทำงานตามตำแหน่งหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ลำดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ควรให้ความสำคัญกับการนำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอาชีวศึกษาทุกด้านสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากลและยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเข้ามาช่วยในการพัฒนาระบบการปฏิบัติงาน รวมทั้งใช้เครื่องมือการบริหารงานที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) การวางแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนากระบวนการการทำงาน การปรับโครงสร้างองค์การ และการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ รวมทั้งผู้บริหารต้องเน้นการทำงานในลักษณะการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจในการทำงานให้กับพนักงานทุกระดับในองค์การ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม

1.2 การพัฒนารูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา พบว่า มีขั้นตอนการดำเนินการ เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอก SWOT Analysis ขั้นตอนที่ 3 กำหนดรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 ตั้งหน่วยงานและคณะกรรมการดำเนินการจัดทำคู่มือการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินงานตามคู่มือดำเนินการการนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และมีรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์ที่ 2 โครงการพัฒนา

สมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป กลยุทธ์ที่ 3 โครงการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานสู่สากล เป็นผลที่เกิดจากการศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็นในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ดังนั้น สถานศึกษาจะนำรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติการบริหารจัดการอาชีวศึกษานี้ไปใช้ ควรจะต้องคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา และความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของตลาดแรงงานและสถานประกอบการ การดำเนินการของสถานศึกษาต้องวางแผนและกำหนดกลยุทธ์อย่างรอบคอบ โดยใช้การมีส่วนร่วมของครู บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ และดำเนินงานกิจกรรม โครงการ ตามกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ การดำเนินงานที่มีประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

1.3 ผลการประเมินรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโครงการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ควรนำรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการตามกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้ปกครอง ชุมชนและสถานประกอบการควรให้การส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรสนับสนุน แนะนำให้สถานศึกษาอื่น ๆ นำรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัตินี้ไปใช้พัฒนานักเรียน นักศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

1.4 ผลการทดลองใช้รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา พบว่า รูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาภายใต้การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาศักยภาพนักเรียน นักศึกษาสู่มาตรฐานสากล ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ทั้ง 3 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความสำเร็จ กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา สามารถพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้นตรงตามวัตถุประสงค์ของการ

พัฒนา คุณภาพผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล และเป็นรูปแบบการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ นำไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จได้จริง การนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ ควรจะมีการดำเนินการ ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี จะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ จัดหาวิทยากรหรือครูผู้สอนที่มีความสามารถเฉพาะทาง โดยเฉพาะทักษะภาษาต่างประเทศ ควรจะมีวิทยากรที่เป็นเจ้าของภาษา หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน จัดหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ส่งเสริม ให้มีการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะหลัก และสมรรถนะทั่วไป สมรรถนะตามตำแหน่งหน้าที่ และควรสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวมในวิชาชีพของตน สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกอุดรธานี ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง ใช้สื่อหลากหลายรูปแบบ เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสอนมากขึ้น และสนับสนุนส่งเสริม ความร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจัดการอาชีวศึกษาและรับนักศึกษาเข้าฝึกงานในสถานประกอบการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์วิชาชีพ เก่งปฏิบัติ รู้ลักษณะงาน และอาชีพในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสำหรับนักศึกษาจะต้องมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนา มีความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีความสามารถทางทักษะวิชาชีพ มีความรู้ทักษะชีวิต นิสัยอุตสาหกรรมและทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายการนำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอาชีวศึกษาสู่การปฏิบัติ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาการประเมินการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึก หรือ การวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนากลยุทธ์การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.5 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนำยุทธศาสตร์การอาชีวศึกษาสู่การปฏิบัติ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

References

Bunjob bunchan. (2012). *Management of the Institute for Excellence. Project in honor of His Majesty the King's 60th Birthday Anniversary The crown prince Rajabhat University Northeast Region Group Maha Sarakham*. Maha Sarakham University.

Northeastern Vocational Institute 1. (2015). *Government Action Plan for the fiscal year 2016.* Nongkhai: Institute.

Office of Vocational Education Commission (2015 a). Policies of the Office of the Vocational Education Commission. *(Online).* Retrieved May 28, 2016, from : www.vec.go.th/Default.aspx? Tabid = 87.

Office of the National Economic and Social Development. (2011). *National Economic and Social Development Plan Eleventh edition 2012-2016.* Bangkok : Office of the Prime Minister.

Office of the National Economic and Social Development. (2015). *Direction of the National Economic and Social Development Plan No. 12. Documentation for brainstorming the direction of the 12th National Development Plan.* Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.

Office of the Permanent Secretary for Education. (2015). Policy of the Minister of Education (General Dapong Rattanasuwan). *(Online).* Retrieved May 28, 2016. from : www.moe.go.th.

Sunantha Sangkhatat. (2013). *The Development of School Management Model Under the Office of the Vocational Education Commission using the concept of Balanced Scorecard.* Faculty of Management Studies Siam University.

The Secretariat of the Council of Education (2009). *A study of guidelines for the production of manpower for vocational education And technology according to the needs of the country: a case study of industry.* Bangkok: Sweet chili graphic.

รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรม จังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

A model of strengthing the community of the virturedevelopment center Watpanakam, Jumjang Subdistrict, KuchinaraI District, Kalasin Province

พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมฺโม)[1], พระมหามิตร ฐิตปญฺโญ[2], พระครูสุธีคัมภีรญาณ[3] และ ธีระพงษ์ มีไธสง[4]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2,3]

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[4]

Phrakru Prachotdhammavong (Ekkapong Hiridhammo)[1], Phramaha Mit Thitapañño[2], Phrakhru Sudhikhambhirayana[3], and Teeraphong Meethaisong[4]

Mahasarakham University, Thailand[1,2,3]

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand.

Corresponding Author, E-mail: srakeaw58@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัย นี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง 2) สภาพการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ 3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ตำราวิชาการ หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ รวมทั้งทำการวิจัยภาคสนาม โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแนวคิดการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจ

สภาพการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ มีโครงการพัฒนาชนบทที่พระสงฆ์พัฒนาดำเนินการเป็นโครงการที่ครอบคลุมเรื่องราวทั้งทางโลกและทางธรรม ด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ ด้านเกษตรกรรม การยกระดับรายได้ สุขภาพอนามัย การศึกษา โดยพยายามสอดแทรกการพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดความสามัคคีในการทำงานและเกิดความสำนึกในประโยชน์สุขของส่วนรวม

รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายหัวใจสำคัญอันเป็นพื้นฐานชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมยั่งยืนกับ ระบบเกษตรกรรม มาประยุกต์ใช้ในการปลูกพืชเกษตรแนวพุทธ โดยปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ผสมผสานกัน ไม่ได้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เป็นการทำการเกษตรแนวพุทธแบบพึ่งพา เป็นการเกษตรแบบอิงอาศัยกันคือ ความสัมพันธ์ขององค์ธรรมทั้งหลายเป็นตัวประกอบ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ชุมชนเข้มแข็ง; ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

This research study had three concepts listed as follows: 1) The concept of community development model is firm. 2) The energetic community development of Morality Development Center Kalasin Province. 3) Capable community development model of the community of the Watpanakam virtue development center, Jumjang Subdistrict, Kuchinara District, Kalasin Province

This was a documentary research thesis book; as well as having field research. By conducting interviewing within the are through descriptive analysis.The research found that the concept of social development, was under the philosophy of sufficiency economy due to royal initiative. It's a concept of development based on the intermediate and disregard; by considering

moderation, rationality, good self-esteem; as well as the use of knowledge, prudence and moral decision making.

By developing a durable community of Morality Development Center Kalasin Province; it has a rural development program that the Buddhist monks had developed into a global and socially inclusive program of social, economic and political matter. Particularly, most development projects are related to the livelihood of the people. Agriculture is done; in order for there to be income of health and education; by trying to integrate the development of the mind to achieve harmony in work and to realize the benefits of the collective.

This Community development model of Morality Development Center, is located in Kalasin Province. It has aimed to be the heart of a durable community; of which correlates to the new agricultural theory of a Sustainable agriculture Farming system. It's applied to agricultural crops; through Buddhist practices. The plants are not mixed with each other. There is a dependable Buddhist agriculture system; of which the farm is based on through the relationship being the main factor in position.

Keywords: Development model; Strong Community; Morality Development Center Kalasin Province

บทนำ

โลกและสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนารุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ผู้คนในสังคมต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รวมทั้งได้ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นและเห็นแก่ตัวจนขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต การเบียดเบียนกัน การทำร้ายกันและกัน การทุจริตคอรัปชั่น การแบ่งแยกฝ่ายและการขาดความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาตินับวันจะกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไข และยิ่งหากปล่อยไว้ให้เนิ่นนานออกไปก็จะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ จึงจำเป็นต้องสร้างสังคมให้เข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เปี่ยมด้วยคุณธรรมจริยธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก และนำไปสู่การแก้ปัญหาและการป้องกันปัญหาในอนาคต

พระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นการนำเสนอทางออกให้กับสังคมปัจจุบัน ก่อให้เกิดความสมดุลมั่นคงและยั่งยืนในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติตามเงื่อนไขและวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ไม่สร้างความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความ

พอเพียงว่า “ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียง พอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกล เท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก” (Department of Religion, Ministry of Culture, 2007 : 2) หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ หลักเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ได้รับการสานต่อและรณรงค์กันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็น หลักธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ยังปรากฏ หลักธรรมที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรศึกษาและ ทำความเข้าใจเพื่อขยายผลไปสู่การปฏิบัติ (Aung. Auttaka (thai) 23/144/289)

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น เป็นภารกิจและกระบวนการ อันยาวไกลและเต็มไปด้วยอุปสรรคขวากหนามและหลุมพราง จากปัจจัยแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก แม้จะได้เปรียบในแง่ของฐานทรัพยากรและรากฐานภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า แต่สิ่งเหล่านี้ก็เอื้ออำนวยให้ได้เพียงเบื้องต้นของพื้นฐานและทิศทางที่ก้าวเดินไปเท่านั้น ยัง ต้องอาศัยอัจฉริยภาพ ปัญญา ความวิริยะอุตสาหะ และระเบียบวินัยในการเรียนรู้สู่การ ปฏิบัติ เหนือสิ่งอื่นใดคือเอกภาพในเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่น ในความเป็นจริงแล้ว กระบวนการยืนหยัดต่อสู้ บูรณะ ฟื้นฟูอัตลักษณ์ และอิสรภาพของชุมชนท้องถิ่น ไม่ได้เป็น เพียงเหตุการณ์หรืออุบัติการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะชุมชนหนึ่งชุมชนใดเท่านั้น หากเป็น ปรากฏการณ์ในกระแสโลกอันกว้างใหญ่และชุมชนท้องถิ่นไทยก็คือส่วนหนึ่งของกระแสโลก ที่ว่านี้ (Sanay Charm Rick, 2000 :12)

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยภาครัฐ มีขีดจำกัดในด้านสำนึกของ บุคลากรและเทคนิคกระบวนการทำงาน การดำเนินงานจึงเป็นไปแบบใจร้อน ฉาบฉวย ผลงานไม่เป็นที่ยอมรับ แต่เป็นเพียงความพยายามสร้างชุมชนเข้มแข็งในเชิงปริมาณ และเป็น การนำเอาผลของชุมชนเข้มแข็งที่มีลักษณะเข้มแข็งอยู่แล้วมาตอบสนองทางนโยบายเท่านั้น ไม่ได้ทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพิ่มขึ้นเท่าใด (PholDet Pinphatheep 2000 : 9) ที่ในอดีตต้อง เผชิญกับปัญหาต่างๆ ไม่ต่างจากคนในหมู่บ้านคนอื่นๆ ติดสุรา มีสุขภาพร่างกายที่เสื่อม

โทรม มีปัญหาในครอบครัว ทะเลาะเบาะแว้ง และปัญหาหนี้สิน จนเมื่อมาถึงขีดสุดเพื่อแก้ปัญหาที่เรื้อรังมานาน เมื่อนำผลของรายรับ-รายจ่าย มาดู เขาก็เห็นว่าครอบครัวเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหลายรายการ ทั้งค่าเหล้า ค่าหวยใต้ดิน เป็นต้น หากวิเคราะห์ดูแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่าประสานสอดคล้องต้องกันอย่างแนบแน่น กับหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตที่ประเสริฐพอเหมาะพอควรและการเดินสายกลางตามสมมติสัจจะในโลกียธรรมด้วย “วิถีแห่งพุทธ” ตราบเท่าที่ยังไปไม่ถึงระดับปรมัตถธรรม ส่วนการดำรงชีวิตอยู่ในโลกียธรรม ธรรมดานั้นก็ให้รู้เท่าทันความเป็นไปและความเป็นจริงของโลก รู้จักประสานกลมกลืนกับโลก ชีวิตและธรรมชาติใช้ประโยชน์ และนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เท่าที่จำเป็นและให้ก่อประโยชน์สูงสุดโดยไม่เป็นการทำลายและเบียดเบียนกัน (Office of the Royal Development Projects Board, 1997 : 26)

จากปัญหาที่กล่าวมาเบื้องต้น ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์วัดป่านาคำ หมู่ 6 บ้านโคกกลาง ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแนวคิดได้ดำเนินการทดลองให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมที่ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” หรือ **“จุมจังโมเดล”** ของนายผจญ ธุระพันธุ์ บ้านจุมจัง หมู่ที่ 1 ตำบลจุมจัง ซึ่งเป็นแปลงเกษตรประณีต 1 ไร่ไม่ยากไม่จน ที่นำเอาเครื่องมือที่มีชื่อว่า “หลุมพอเพียง” จากที่กล่าวมาเบื้องต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของ ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่จะช่วยกระตุ้นให้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ อย่างจริงจังและเหมาะสมต่อไป อันจะก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นส่วนรวมในอนาคต สามารถนำมาแก้ไขปัญหาของชาติได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง
2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของ ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากประชากรของตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง 5 กลุ่ม การได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างมาโดยใช้วิธีแบบสุ่มเจาะจง โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัยและมีการสัมภาษณ์ภาคสนามอีกส่วนหนึ่ง โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกษตรที่เข้าร่วมโครงการศูนย์ มารวมกลุ่ม ณ ทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม ด้วยวิธีการสนทนากลุ่มแบ่งกลุ่มศึกษาทำการสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูล เพื่อนำผลจากการสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ นำไปประกอบวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ต่อไป โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

วิธีการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย หลักการ และความสำคัญของการ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งในพระไตรปิฎก จากศึกษาเอกสาร บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลและห้องสมุดต่างๆ เช่นห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความหมาย ความเป็นมา และหลักธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์ตีความและอธิบายขยายความข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการอธิบายเพิ่มเติมหรือขยายความเพื่อที่จะให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 2 พัฒนาการของการเกษตรแนวพุทธในสังคมไทย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดร่างเครื่องมือ และร่างรูปแบบที่เหมาะสมตามสมมติฐานของผู้วิจัยเอง แล้วนำเสนอต่อพระสงฆ์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน กำหนดประเด็นการวิจัย และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง หาความเที่ยงตรงทั้งเชิงเนื้อหา ภาษา ความเป็นไปได้ และโครงสร้าง แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากตัวแทนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยวิธีเจาะจง ดังกล่าวข้างต้น

ขั้นที่ 3 แนวคิดการเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจชุมชน

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระสำคัญหลักธรรมความสำคัญ และท่าทีมุมมองของนักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องของแนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ของการเกษตรแนวพุทธเพื่อแก้ปัญหาสังคม รวมทั้งทำการวิเคราะห์ และรวบรวม

ความรู้ที่ได้รับมาจากการศึกษาภาคทฤษฎี แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติมใหม่ ตามคำแนะนำของท่านผู้เชี่ยวชาญ และทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการ และได้เข้าใจองค์ความรู้ใหม่ของการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในชุมชนและเหตุการณ์สังคมไทยปัจจุบันได้ แล้วเสนอผลงานวิจัยต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

รูปแบบ (model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องทาอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษา องค์ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงค้นหาสมมุติฐานและหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนา แล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้น และนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเหมาะสมและหาคุณภาพของรูปแบบต่อไป ส่วนการพัฒนารูปแบบมีการดำเนินการเป็นสองตอนใหญ่ คือ การสร้างรูปแบบและการประเมินความเหมาะสมและการหาคุณภาพของรูปแบบ

การพัฒนา คือ การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิด การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวการณ์ของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่คุณค่าเพิ่มขึ้น และต้องการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การทำให้เจริญขึ้น ทำให้รุ่งเรืองขึ้น ใช้ได้ทั้งการพัฒนาวัตถุและการพัฒนาจิตใจ เช่น การพัฒนาชนบท การพัฒนาประเทศ การพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาจิต เป็นต้น ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา คือ การทำให้เจริญ ซึ่งมีความหมายต่างจาก วัฒนะ ที่แปลว่า รก การพัฒนาสังคมในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ การทำให้สังคมนั้นมีภาวะที่เอื้อให้บุคคลมีชีวิตที่ดีงามนั้น หมายถึง ชีวิตที่ไร้ทุกข์ หลุดพ้นจากความบีบคั้น รัดรึงทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน สามารถที่จะกำหนดความเป็นอยู่ของตนด้วยสติปัญญาและความพากเพียรของชีวิตเช่นนี้ย่อมไม่ถูกกดดันครอบงำให้จำกัดอยู่กับตัวเอง จึงมีจิตใจเป็นอิสระและแผ่กว้างไปยังเพื่อนมนุษย์และสรรพชีวิต ภาวะชีวิตดังกล่าวในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า อิสรภาพ ซึ่งแปลว่า ความเป็นใหญ่ในตนเอง

การพัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความ

เจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ เพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ เพื่อนำมาซึ่งความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ตามแนวทางที่ชุมชนต้องการโดยความคิดริเริ่ม การพึ่งพาตนเอง และความร่วมมือกันของชุมชน และระหว่างรัฐกับราษฎร ถ้าจำเป็นก็อาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชมการพัฒนาชุมชน เป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นในทุกๆ ด้านนั้น คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีแบบแผนและไปทิศทางที่ดีกว่าเดิม การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่จะทาให้ชีวิตทุกๆด้านของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าขึ้นพร้อมๆ กัน เน้นว่าการพัฒนาชุมชนนั้นควรเป็นไปเพื่อ “คุณภาพชีวิต” ในทุกๆ ด้านอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและต้องเป็นขบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องยาวนาน

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาโดยลำดับโดยได้กล่าวถึงทั้งองค์รวม ในหลักพุทธธรรม โดยผู้วิเคราะห์ได้พยามชี้ให้เห็นว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้ น้อมนำเอาหลักพุทธธรรมในเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา”หรือ การเดินสายกลาง มาเป็นหลักพื้นฐานโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนในชาติดำรงอยู่ในความพอเพียงทั้งในการบริโภค และการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังมีความซื่อสัตย์มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร มีความเป็นอิสระ และมีความมั่นคงในจิตใจ ไม่ตกไปสู่กระแสวัตถุนิยม และบริโภคนิยมได้โดยง่าย ให้ลด ละ เลิก ความโลภและการเบียดเบียน ให้รู้จักมัธยัสถ์ อดออม ไม่เอารัด เอาเปรียบรู้จักเมตตาและการให้ ตลอดจนให้ประสานประโยชน์ระหว่างตนกับผู้อื่นและสังคม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

2. สภาพการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของ ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัfกาฬสินธุ์ มีโครงการพัฒนาชนบทที่พระสงฆ์พัฒนาดำเนินการเป็นโครงการที่ครอบคลุมเรื่องราวทั้งทางโลกและทางธรรม ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสภาพการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นสำคัญ ทั้งในด้านเกษตรกรรม การยกระดับรายได้ สุขภาพอนามัย การศึกษาในขณะเดียวกันก็ได้พยายามสอดแทรกการพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดความสามัคคีในการทำงานและเกิดความสำนึกในประโยชน์สุขของส่วนรวม กิจกรรมต่างๆ ที่พระสงฆ์นักพัฒนาพยายามทำเหล่านี้เป็นไป

ตามทัศนะที่มีต่อการพัฒนาสังคมทั้งสิ้น และก่อกำเนิดมาจากความพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบันของพระสงฆ์

สภาพปัญหาที่ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรทั้งในระบบ และนอกระบบ ที่เกิดจากการประกอบอาชีพ และเกิดจากอบายมุข รวมถึงปัญหาค่านิยม อันเป็นเป้าหมาย พื้นฐานของปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปลูกพืชเกษตรแนวพุทธ โดยอาศัยหลักของธรรมชาติ ไม่ว่า คน สัตว์ และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ล้วนต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นได้ปลูกพืชชนิดต่างๆ ผสมผสานกัน ไม่ได้ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น แปลงนี้ตรงนี้จะปลูกพืชชนิดใดบ้าง ที่จะอิงอาศัยกันได้ เช่น รดน้ำพืชชนิดนี้แล้วพืชชนิดที่ปลูกไว้ใกล้เคียงสามารถพึ่งพาอาศัยน้ำด้วยกันได้ พึ่งพาร่มไม้ของต้นไม้ใหญ่ได้จึงจะเจริญเติบโต ให้ผลผลิตได้มาก เช่น ต้นพริก ต้องปลูกในสถานที่ไม่ถูกแดดมากเกินไป หรือในร่มมากเกินไป และทำดินเสียให้เป็นดินดี เช่น การทำดินทรายให้เป็นดินดีด้วยการผสมแกลบ และมูลสัตว์ ให้เข้ากันกับดินทราย จนเกิดเป็นดินดี นำไปใส่วงบ่อ หรือที่ต่าง ๆ สำหรับปลูกพืชได้อีกด้วย เป็นการทำการเกษตรแนวพุทธแบบพึ่งพา เป็นการเกษตรแบบอิงอาศัยกันคือ ความสัมพันธ์ขององค์ธรรมทั้งหลายซึ่งอาศัยกันและกันเกิดขึ้น

การพัฒนาตามเชิงพุทธเป็นการแก้ปัญหาในยุคหลังสังคมอุตสาหกรรมได้อย่างสิ้นเชิง แต่ก็เป็นทางออกหรือเป็นแนวทางในการพัฒนาในระดับหนึ่ง คือการพัฒนาที่มีรากฐานทางด้านวัฒนธรรม เพื่อที่จะได้ปรับตัวให้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมในปัจจุบัน การพัฒนาเชิงพุทธศาสตร์นี้ จึงเป็นการพัฒนาที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของการพัฒนาที่เน้นทางด้านวัตถุโดยขาดการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งการพัฒนาเชิงพุทธนี้จะต้องพัฒนาทั้งด้านวัตถุกับจิตใจให้มีความสมดุลและสัมพันธ์กันดังที่ทางคณะสงฆ์ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมที่มีทั้งการพัฒนาวัตถุ และการพัฒนาจิตใจ เช่น โครงการ “ตลาดศุกร์...สุขภาพ, โครงการ “หลุมพอเพียงโครงการ “ยุวเกษตรกร, โครงการธนาคารหมูหลุม โดยอาศัยหลักพุทธธรรมได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักทิฏฐธัมมิกัตถนิกธรรม 4

3. รูปแบบการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

หัวใจสำคัญอันเป็นพื้นฐานชุมชนเข้มแข็ง คือความเข้าใจแก่นแท้ของชีวิตซึ่งสอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมยั่งยืนกับ ระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ซึ่งมีรากฐานอยู่ที่การวิจัยทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ ชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้นเริ่มต้นขึ้นที่การพูดถึงสังคมของคน โดยตระหนักว่าชีวิตคนนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับโลกธรรมชาติภายนอก โดยมี “อาหาร” เป็นตัวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่ง ดังกล่าว ในแง่นี้ โลกธรรมชาติ ที่ผลิตอาหารและชีวิตคน จึงเป็นสามสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันแยกออกจากกันมิได้ การทำลายธรรมชาติเป็นการทำลายชีวิตคนด้วย ศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ วัดป่านาคำ อาศัยหลักอุตุนิยาม และพืชนิยาม คือพืชมีอยู่แล้วเพียงรู้จักนำเอาพืชมาทำอย่างไรให้เกิดการงอกงาม โดยอาศัยอุตุนิยามคือ น้ำ ดิน ลม ในการทำให้พืชเจริญเติบโตนั่นเอง

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งด้านจิตใจเป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้ชุมชนนี้สามารถที่จะดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็ง ทำให้สมาชิกและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และประการสำคัญคือการพึ่งพาตนเองได้ มีความพอเพียง สิ่งเหล่านี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งนัยสำคัญนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืน และก่อให้เกิดความสมดุลขึ้นในชุมชน เพราะ สมาชิกของชุมชน เป็นส่วนที่สำคัญที่มีการพัฒนาตนเองอย่างมีคุณภาพ จากการที่เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมทำให้เข้าใจในวิถีของความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติ จึงไม่ใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร้คุณค่า คือการใช้เพียงอย่างเดียวแต่ไม่รู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้ จึงกล่าวได้ว่าสมาชิกของกลุ่มมีบทบาทสำคัญ และพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในชุมชนที่จะร่วมดูแลการดำเนินชีวิตเช่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจแห่งมวลสมาชิก มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักแบ่งปัน ผู้อื่น ไม่ดูถูกและข่มเหงผู้อื่น จึงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้คนในชุมชน ทำให้สังคมในชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุข ปลอดภัย ไม่ตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยม ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางศีลธรรมและปัญหาสังคม ไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสังคมที่น่าอยู่เป็นสังคมที่สามารถอยู่เป็นอย่างดี และช่วยให้เกิดความยั่งยืนของชุมชน

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ พระมหาสุภาพ พุทธวิริโย, ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์, วัดป่านาคำได้น้อมนำมาใช้เป็นหลักในการพัฒนา

เศรษฐกิจชุมชน โดยการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการเกษตรผสมผสาน เกษตรกรรมธรรมชาติ เพื่อแก้ปัญหาความอดอยากในครอบครัว ทำให้เขาพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 มาเป็นฐานในการทำการเกษตร คือ ทุกคนจะต้องมีจิตสำนึก มีความรักในการทำการเกษตรกรรมผสมผสาน เกษตรกรรมธรรมชาติ เพื่อให้สำเร็จ มีความซื่อสัตย์สุจริตและไม่ฝักใฝ่อบายมุข เป็นผู้มีความขยัน มานะ มีความคิดในการพึ่งตนเอง และเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ หลักอิทธิบาท 4 ประการข้างต้น พระมหาสุภาพ พุทธวิริโยท่านได้นำเอามาเป็นหลักเพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านทำการเกษตรผสมผสาน เกษตรกรรมธรรมชาติ โดยเฉพาะการทำให้เขาสมารถพึ่งตนเองได้ เพราะเป็นธรรมที่สอดคล้องกับการทำงาน ผลจากการที่ชาวบ้านดำเนินตามหลักธรรม ทำให้ท่านเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เพราะชาวบ้านเมื่อนำหลักธรรมมาปฏิบัติแล้วสามารถที่จะอุ้มชูตัวเองได้ มีความเป็นอยู่อย่างไม่เดือดร้อน มีกินพอใจ มีความสุขจากการทำงาน มีอาหารกินพอเพียง ทำให้ครอบครัวมีความสงบเป็นปกติสุขที่พ้นจากหนี้สิน

แนวทางการสร้างสังคมให้เข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์, วัดป่านาคำ เป็นการทำให้ชาวบ้านในสังคมได้รู้จักการพึ่งตนเอง คือการใช้ศักยภาพหรือความสามารถที่มีอยู่ในตนให้เกิดประโยชน์รวมทั้งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเป็นการรักษาระบบธรรมชาติให้เกิดสมดุล ชาวบ้านก็มีความสุขกับการได้เป็นผู้สร้างอาชีพและรายได้ ทำให้มีความเป็นอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ต้องทุกข์ใจมากกับการดิ้นรนหาเงินมาเลี้ยงชีพและการใช้สิ่งของเกินความจำเป็น ในส่วนของสังคมทำให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกัน ได้แนวคิดใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ เมื่อเศรษฐกิจดีพอใช้ได้ ไม่มีปัญหาเรื่องหนี้สินมากชาวบ้านก็ไม่ต้องหาเงินโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่ดื่มสุราแก้กลุ้มครอบครัวก็ไม่ค่อยทะเลาะเบาะแว้งกันเพราะปัญหาความยากจน ปัจจัยสำคัญแห่งความสามัคคีคือชาวบ้านได้พบปะทำงานร่วมกันอยู่เป็นประจำ ทำให้มีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้หมู่บ้านไม่มีปัญหาในการปกครอง

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้าน โดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น การพัฒนาเป็นการทำให้เกิดความ

เจริญขึ้นหรือดีขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาที่สมบูรณเพราะชีวิตประกอบด้วยกายและจิตใจ และระหว่างรัฐกับราษฎร ถ้าจำเป็นก็อาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชม การพัฒนาชุมชน เป็นการร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านนั้น คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีแบบแผนและไปทิศทางที่ดีกว่าเดิมการพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่จะทำให้ชีวิตทุก ๆ ด้านของประชาชนได้มีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าขึ้นพร้อม ๆ กัน เน้นว่าการพัฒนาชุมชนนั้นควรเป็นไปเพื่อ “คุณภาพชีวิต” ในทุกๆ ด้านอยู่ในเกณฑ์ที่ดีและต้องเป็นขบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องยาวนาน สอดคล้องกับงานของ (Vittaya Chandang, 2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า นโยบายการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง มีการดำเนินการในด้านการเพิ่มศักยภาพขององค์กรชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดการความรู้และการเรียนรู้ของคนในชุมชน ชุมชนมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการชุมชน การประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรในชุมชน และการพัฒนาองค์กรในชุมชน รูปแบบใหม่ที่ค้นพบ คือ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงได้แก่เศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย คบหาคนดีเป็นมิตร ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพทางการงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phramahamit Thitapanyo (Wanyao) 2004) ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้จักพอประมาณในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริ” พบว่าความรู้จักพอประมาณมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของคนให้มีความสำนึก (โยนิโสมนสิการ) ก่อนแล้วจึงอุปโภคบริโภค คือ การยกระดับชีวิตที่สามารถแก้ปัญหาความทุกข์ของบุคคลได้อย่างไรก็ตามความรู้จักพอประมาณจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยหลักธรรม เช่น หลักสัปปุริสธรรม ธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดีมีเหตุผล หลักอปัณณกปฏิปทา ธรรมที่เป็นแก่นสารที่แท้จริง เป็นต้น เป็นเครื่อง

เกื้อหนุน ผู้ปฏิบัติได้ย่อมนำความสุขให้แก่ตนเองและความสันติสุขแก่สังคม ส่วนเศรษฐกิจพอเพียงเริ่มจากการแก้ปัญหาโครงสร้างการดำเนินชีวิตของเกษตรกรให้สามารถยังชีพได้อย่างพอเพียง ด้วยการบริหารการจัดการระบบโครงสร้างการผลิตที่สนองตอบการบริโภคโดยการผลิตไว้บริโภคในครัวเรือนอย่างพอเพียง ที่เหลือก็แบ่งปันและขาย ส่วนความเหมือนกัน คือ ทั้งสองแนวคิดจะเน้นการพึ่งตนเอง การเอื้ออาทรกัน ความเป็นอิสระจากปัจจัยภายนอก มุ่งพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ หรือให้บริการด้านวิชาการ แก่ประชาชนในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดการทางานร่วมกันของชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบบูรณาการยิ่งขึ้น

1.2 ภาครัฐควรส่งเสริม และสนับสนุนการใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์หรือการผลิตน้ำหมักชีวภาพ รวมถึงการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมในท้องถิ่นนั้นด้วย

1.3 ภาครัฐ ควรปลูกฝังให้ประชาชนรู้จักประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว และให้รู้จักมีการวางแผนรายรับ - รายจ่ายไว้ล่วงหน้าตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ประชาชนควรมีเครื่องมือที่ใช้ในการดารงชีวิตและการประกอบอาชีพเหมาะสม คุ้มค่าเพียงพอตามความต้องการ และใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2.2 ประชาชนควรศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจและน้อมนำมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง มั่นคง และยั่งยืน

2.3 ประชาชนควรมีแหล่งน้ำใช้ในครัวเรือนและชุมชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างเพียงพอตลอดปี

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดาริ

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาสังคม

3.3 ควรศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคม

References

Department of Religion, Ministry of Culture. (2007). *The Tipitaka for the people at the Sutra. (2nd ed.)*. Bangkok: Agricultural Cooperative Federation of Thailand Limited.

Office of the Royal Development Projects Board. (1997). *Concepts and theories of development from the Royal Initiative.* Bangkok: 21 Century Company,

PholDet Pinphatheep. (2000). *Community financial organization : an indispensable foundation of civil society. Thai community in the midst of change.* Bangkok: Thailand Research Fund.

Phramahamit Thitapanyo (Wanyao). (2004). *The concept of moderation in theravāda buddhism and h.m.king's sufficient economy.* Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Sanay Charm Rick. (2000). *Thai community under globalization. Thai community in the midst of change.* Bangkok: Thailand Research Fund.

Vittaya Chandang. (2012). *The Development of the Model for a Strong Community Management in Line with Sufficiency Economy in upper Central Thailand.* Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage.

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Model of Desirable Attribute Development of Teachers in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมฺโม (การเพียร)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
PhraKhrusamuThip Siridhammo (Karnpian)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Email: tp409739@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต

2. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา 2) มาตรฐานวิชาชีพครูคือ ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3) กระบวนการพัฒนา (1) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม การคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีเรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน (3) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน 4 บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ 4

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

Abstract

The purpose of this research is 1) to study the desirable characteristics of Mahachulalongkornrajavidyalaya University teachers 2) to develop the desirable characteristics development model of professors Mahachulalongkornrajavidyalaya University and 3) To propose a model for developing the desirable characteristics of Mahachulalongkornrajavidyalaya University professors Is a mixed method, namely 1) quantitative research Using questionnaires for opinions of 165 samples / person. Data were analyzed using statistics such as mean and standard deviation and 2) qualitative research. Consists of interviewing 7 experts / persons to use such knowledge to develop the format And the discussion of a group of 9 experts / persons for checking the suitability of the format Perform data analysis using content analysis.

The results of the study found that:

1. Desirable characteristics of Mahachulalongkornrajavidyalaya University professors In the overall picture, it is at a high level. In each aspect at a high level in every aspect, namely morality and ethics Ability to teach personality and counseling with students

2. The development of desirable characteristics of Mahachulalongkorn rajavidyalaya University professors consisted of 1) the desirable characteristics of the teachers were the ability to teach personality, morality and ethics Counseling 2) Teacher professional standards are values and characteristics of teachers. Knowledge and teaching science Duty performance Relations with parents and communities 3) Development process (1) Development consists of development of teaching ability. By creating training courses for personality development By creating a training development project Morality and ethics By issuing regulations, regulations or training announcements for advising students By creating a course or creating a project Movement development training (2) The desirable characteristics of the instructors consist of teaching ability. The characteristics of the 21st century teacher must be called E-Teacher. Personality, good personality of a good teacher Ethics Assessment of morality and ethics of teachers, educational personnel Counseling with students Teachers can be both instructors, learners, and counselors in every way to learners. (3) The principles that are used to develop the desirable characteristics of the teacher include teaching ability, namely Buddhism in teaching 4 Personality is moral and moral. 9 Moral ethics is meditation. Or the Messiah has a body, 9 counseling is the Four Noble Truths

3. Qualified persons have examined the pattern of developing desirable characteristics of Mahachulalongkornrajavidyalaya University professors. It is found that it is appropriate and feasible to apply for development.

Keyword: Model of Desirable Attribute Development

บทนำ

การพัฒนาคนไทยเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวจึงต้องใช้ระบบการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะเข้ามาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในวันอันใกล้และอนาคตข้างหน้านี้ เพราะฉะนั้นสถานศึกษาต้องมีกระบวนการทำให้ผู้ที่ผ่านเข้าไปศึกษาในสถานศึกษาแล้วนั้นออกไปเป็นบุคลากรที่มีความรู้ ความคิด และความสามารถที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพให้เจริญยิ่งขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการผลิตกำลังคนที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานในการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะออกมาช่วยกันในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป ปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพนั้นก็คือ บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี วิชาความรู้ไปสู่นักศึกษา ซึ่งก็คือ ครูและอาจารย์ หรือที่เรียกกันว่า บุคลากรสายการสอน ที่จะต้องเป็นต้นแบบ เป็นแม่พิมพ์ที่ดี ทั้งมีคุณภาพและเป็นผู้ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุด ถ้าหากบุคลากรสายการสอนที่จะถ่ายทอดความรู้ไปสู่นักศึกษาปราศจากทั้งศาสตร์และศิลป์ตามมาตรฐานของหน่วยงานที่คอยกำกับดูแลสถานศึกษานั้น ๆ แล้ว การพัฒนานักศึกษาที่จะจบออกไปพัฒนาประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศได้อย่างไร ประเทศไทยก็คงจะมีศักยภาพในด้านการแข่งขันลดลงอย่างแน่นอน จึงก่อให้เกิดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการขับเคลื่อน 4 ใหม่ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาครูยุคใหม่ การพัฒนาสภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ The Secretariat of the Council of Education. (2009 : 14) และยังมีโครงการสำคัญอีกจำนวน 12 โครงการที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2554 ก) ระบุไว้ในแผนงบประมาณขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2555-2561) ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบถึงความสำคัญของโครงการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติเช่นด้านวิชาการ ความเป็นครูความสามารถในการจัดการเรียนการสอนความสามารถในด้านการวิจัย สมรรถนะวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การขัดเกลาทางสังคม Office of the Higher Education Commission (2008 : 2) ส่วนในข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 1 ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาลนั้นในหัวข้อการเพิ่มคุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญาเอก : โท : ตรี เป็น 25 : 60 : 15 จากที่กำหนดไว้ 30 : 60 : 10 ก็เพื่อที่จะเร่งการพัฒนาบุคลากรสายสอนตอบสนองในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้น Narongrit Prasarntri (2015 : 1) การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมศึกษาไทยคืออาจารย์และระบบการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำในส่วนของต้นน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งทุนเพื่อพัฒนาอาจารย์ส่วนกลางน้ำเกี่ยวข้องกับการเพิ่มสมรรถนะให้กับอาจารย์ประจำการทั้งทางด้านความเป็นครูการบ่มเพาะในความสามารถในการบริหารจัดการและการพัฒนาทางวิชาชีพและสังคมจนถึงปลายน้ำที่เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ยาวนานสู่อาจารย์ระดับอื่นรวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้งภาคเอกชนสมาคมวิชาชีพวิชาการและภาคประชาสังคมทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของอาจารย์ในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของบุคลากรอาจารย์การพัฒนาอาจารย์เป็นความอยู่รอดของอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันใหม่หรือสถาบันที่ขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพการวางแผนกำลังคนจึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพที่เป็นความต้องการที่แท้จริงคาดว่าในระยะยาว 15 ปี จะมีความขาดแคลนอาจารย์ในระดับต่างๆ ประมาณ 30,000 คน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนความขาดแคลนดังกล่าวอาจเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นนิติบุคคล มีหลักการและกฎเกณฑ์การพัฒนาบุคลากรตามที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 กำหนดในมาตรา 6 ไว้ว่า “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2541 ข้อ 34 กำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีการพัฒนาบุคลากร ดังนี้ (Division of Personnel Management, Office of the President, 2017 : 9)

1. การไปศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน
2. การไปปฏิบัติงานวิจัย
3. การไปปฏิบัติงานบริการวิชาการ
4. การไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ
5. การแลกเปลี่ยนอาจารย์หรือนักวิชาการ
6. การอื่นใดที่จำเป็นหรือเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากร

ข้อ 36 กำหนดไว้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดให้บำเหน็จความชอบพิเศษแก่บุคลากร ของมหาวิทยาลัยที่มีผลงานดีเด่น หรือปฏิบัติงานเป็นประโยชน์หรือสร้างชื่อเสียงและเกียนติยศแก่มหาวิทยาลัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในส่วนของรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษาที่มีอยู่ทั่วประเทศและใกล้ชิดกับประชาชนในระดับท้องถิ่นมากที่สุดเพื่อเป็นการนำล่องในการที่จะพัฒนาต่อไป จึงทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งมาใช้ในในการพัฒนาอาจารย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการและสถาบันสมทบอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีผลต่อการพัฒนา ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา ซึ่งอยู่ในเขต ตำบลลำไทย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น เพื่อสร้างรูปแบบเพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาอาจารย์ที่เรียกว่า “รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งจากการศึกษาสภาพอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่ามีหลายประเด็นที่ต้องพัฒนา เช่น ด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอาจารย์ในสถานศึกษา เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1.เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ 2) แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการสอน2) ด้านบุคลิกภาพ 3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมและ 4) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิ

2. ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1)การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังนี้

(1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ (Interview) คือ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะครุศาสตร์ คณบดีคณะพุทธศาสตร์ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และคณบดีคณะสังคมศาสตร์ จำนวน 7 รูป ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

(2) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารศึกษา จำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

2)การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากร คือ ประชากร ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์ จำนวน 165 รูป/คน และใช้ประชากรทั้งหมดในการแจกแบบสอบถาม

3. ขอบเขตด้านสถานที่

ขอบเขตสถานที่ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยุธยา ส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัยสงฆ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะเริ่มตั้งแต่ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2561 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1.แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร/อาจารย์ที่มีต่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมุ่งศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสามารถในการสอน2) ด้านบุคลิกภาพ3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 4) ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

แบบสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ตำแหน่ง คุณวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเกิร์ท (Likert) เกี่ยวกับสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในความคิดเห็นของผู้บริหาร/อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง วิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ โดยผู้วิจัยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนไว้ ดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
คะแนน 3	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	ผู้ตอบเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระ

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการดังนี้

1.เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ คุณธรรมและจริยธรรม ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ และการให้คำปรึกษากับนิสิต

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านความสามารถในการสอน ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ชี้แจงแผนการเรียนรายวิชาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน วัดและประเมินผลภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสัมพันธ์กับกิจกรรมการสอนและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน และอันดับสุดท้าย คือ นำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้สอนในหลักสูตร

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านบุคลิกภาพ ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ แสดงความยินดีกับนิสิตเมื่อนิสิตประสบความสำเร็จ มีมารยาทดี และวางตัวได้เหมาะสม และยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการอบรมสั่งสอนนิสิตและอันดับสุดท้าย คือ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีความขยัน มีความตั้งใจ และพยายามช่วยให้นิสิตบรรลุจุดมุ่งหมาย มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่แสวงหาผลประโยชน์จากนิสิต กล่าวคำตักเตือนนิสิตเมื่อประพฤติไม่ถูกต้อง และอันดับสุดท้าย คือ มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต

สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต ในภาพรวมพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นจากมากไปน้อย 3 อันดับ ได้แก่ มีหลักจิตวิทยาในการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการเรียน ให้คำปรึกษาในการเลือกแผนการเรียนตามความถนัดของนิสิต และอันดับสุดท้าย คือ ให้ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ แก่นิสิต

2.เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ 2) มาตรฐานวิชาชีพครู 3) การวิเคราะห์ SWOT 4) กระบวนการพัฒนา (1) การพัฒนา (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์(3) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ประกอบด้วยความสามารถในการสอน บุคลิกภาพคุณธรรมจริยธรรม และการให้คำปรึกษา

2. มาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบด้วยค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครูความรู้และศาสตร์การสอนการปฏิบัติงานในหน้าที่ และความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

3. กระบวนการพัฒนา

3.1 การพัฒนาประกอบด้วย 1) การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม 2) การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการ พัฒนา อบรม 3) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม 4) การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ

3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประกอบด้วย

1) ความสามารถในการสอนลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ 21 (4.0) ต้องมีเรียกว่า E-Teacher ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ เช่นเรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ2) มีทักษะการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลา ผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ 3) มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่ผู้เรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีฯ 4) มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีฯ 5) เป็นนักประเมินที่ดี มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม สามารถใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล6) เป็นผู้ใช้สื่อเทคโนโลยี (user) อย่างคุ้มค่าและใช้ได้อย่างหลากหลาย7) สามารถใช้เทคโนโลยีสร้าง

บทเรียน เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ8) ต้องร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันผ่านสื่อเทคโนโลยีจนพัฒนาเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เช่นเกิดชุมชนสภาคณาจารย์อยู่บน Web 9) สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ผู้กระจายความรู้และผู้ใช้ความรู้

2) บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดีประกอบด้วยบุคลิก 4 ด้าน ได้แก่ 1) บุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้มีบุคลิกทางการแสดงออกเป็นปกติเป็นผู้น่าเลื่อมใสศรัทธาและเคารพนับถือ 2) บุคลิกด้านอารมณ์ เป็นผู้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มีอารมณ์มั่นคงเสมอต้นเสมอปลายไม่ว่าจะเป็นการแสดงทางสีหน้า แววตา ท่าทางและวาจา3) บุคลิกด้านสังคม เป็นบุคลิกภาพที่แสดงออกให้ผู้อื่นพบเห็นได้ในสังคม การเข้าสู่สังคมจึงเป็นบทบาทหนึ่งของครูอาจารย์ 4) บุคลิกภาพด้านสติปัญญา หมายถึง การใช้สติปัญญาในการสอน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีและมีประสิทธิภาพ เช่น การสอน ลักษณะการสอน การเตรียมตัวสอนฯ

3) คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมการรักษาระเบียบวินัย2) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 3) การดำรงชีวิตอย่างเหมาะ 4) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ 5) ความรับผิดชอบในวิชาชีพ 6) ค่านิยมและอุดมการณ์ของความเป็นครูอาจารย์

4) การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียนได้แก่ 1) เพราะโลกคือห้องเรียนมิใช่ห้องเรียนคือโลก 2) ต้องสอนทักษะให้เด็กควบคู่กับเทคโนโลยี 3) แนะนำให้เด็กค้นหาตัวเองคือทักษะเช่นสามารถทำงานร่วมกับคนเยอะได้อย่างรวดเร็ว 4) รับผิดชอบงานได้ด้วยตนเองและรู้พลิกแพลงกระบวนการแก้ปัญหาได้ 5) แนะนำไม่ให้มองโลกแคบหรือจำกัดขอบเขตอยู่แต่ในประเทศตนเองให้รู้จักมองหาโอกาสใหม่ๆ ที่มีอยู่อย่างมากมาย 6) ยุคใหม่เด็กต้องเน้นทักษะด้านภาษาของโลก

3.3 หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์

1)หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน ได้แก่ 1) สันทัสสนา 2) สมาทปนา 3) สมุตเตชนา 4) สัมปหังสนา

2) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านบุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1) ปิโย 2) ครุ 3) ภาวนีโย 4) วตฺตา จ 5) วจนกฺขโม 6) คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา 7) โน จฏฺฐาเน นิโยชเย

3)หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านคุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ 2) สัมมาสังกัปปะ 3) สัมมาวาจา4) สัมมากัมมันตะ5) สัมมาอาชีวะ 6) สัมมาวายามะ 7) สัมมาสติ 8) สัมมาสมาธิ

4)หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ด้านการให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ 4 ได้แก่ 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ 4) มรรค

3.เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในการพัฒนาได้จริง และเผยแพร่ให้มหาวิทยาลัยอื่น หรือหน่วยงานอื่นนำไปใช้ได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากไปน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความสามารถในการสอน ด้านบุคลิกภาพ และ ด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินคุณภาพในการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษา” ที่ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ คุณภาพของอาจารย์นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษาสำหรับตัวบ่งชี้ความมีคุณภาพของคณาจารย์ได้แก่ 1) จำนวนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา2) ประสบการณ์ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพและด้านการสอน 3) การพัฒนาคณาจารย์ 4) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิต/นักศึกษาสำหรับการสอนภาคทฤษฎีในชั้นเรียน 5) สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนิสิตนักศึกษาสำหรับการสอน

ภาคปฏิบัติบนคลีนิค 6) ผลงานวิจัย 7) ผลงาทางวิชาการ 8) อาจารย์ที่มีความรู้ที่ทันสมัย 9) อาจารย์ได้รับเสรีภาพตามสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ (Ashworth, Allan and Harvey, Roger C., 1994 : 7-14)

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมจริยธรรม การให้คำปรึกษา 2) มาตรฐานวิชาชีพครูคือ ค่านิยมและคุณลักษณะความเป็นครู ความรู้และศาสตร์การสอน การปฏิบัติงานในหน้าที่ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3) กระบวนการพัฒนา (1) การพัฒนา ประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการสอน โดยสร้างหลักสูตร ฝึกอบรม การพัฒนาบุคลิกภาพ โดยสร้างโครงการพัฒนาอบรม การคุณธรรมจริยธรรม โดยออกข้อบังคับระเบียบหรือประกาศ ฝึกอบรม การพัฒนาการให้คำปรึกษากับนิสิต โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ (2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน ลักษณะของอาจารย์ยุคศตวรรษที่ 21 (4.0) ต้องมีเรียกว่า E-Teacher บุคลิกภาพ บุคลิกภาพที่ดีของอาจารย์ที่ดี คุณธรรมจริยธรรม การประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของครูอาจารย์ผู้ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษา การให้คำปรึกษากับนิสิต ครูอาจารย์สามารถเป็นได้ทั้งผู้สอนผู้เรียนรู้และผู้ให้คำปรึกษาได้ทุกแนวทางแก่ผู้เรียน (3) หลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์ ประกอบด้วย ความสามารถในการสอน คือ พุทธลีลาในการสอน 4 บุคลิกภาพ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณธรรมจริยธรรม คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรืออริยมรรคมีองค์ 8 การให้คำปรึกษา คือ อริยสัจ 4ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร ธระที ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวโน้มในการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า” พบว่าแนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ด้านการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษา มีการส่งเสริมให้อาจารย์บุคลากรควรทำการวิจัยด้านพระพุทธศาสนากับนานาชาติอย่างกว้างขวาง ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้ทำกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคมที่มุ่งจัดกิจกรรมการสัมมนาด้านพระพุทธศาสนา จัดฝึกอบรมให้มากยิ่งขึ้น และเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามากที่สุด (Sakorn Tharathee, 2011 : 88-95) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมภาร ศิโล ได้ทำการศึกษา “ข้อเสนอเชิง

นโยบายเพื่อพัฒนาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” ผลการวิจัยได้ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ 8 ด้านคือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านนักศึกษา ด้านคณาจารย์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและด้านสื่อนวัตกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของประมูล สารพันธ์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า 1) หน่วยกิจของวิชาพื้นฐานทั่วไป 30 หน่วยกิต มีความเหมาะสมมาก และรายวิชาต่างๆ ในแต่ละกลุ่มวิชาก็มีความเหมาะสมมากเช่นกัน แต่จำนวนหน่วยกิตวิชาเอกของคณะพุทธศาสตร์และวิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ และวิชาโทของทั้งสองคณะนี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่จำนวนหน่วยกิตของวิชาเฉพาะด้านของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 2) อาจารย์ประจำมีคุณลักษณะด้านความสามารถในการสอนดีเกือบทุกด้านยกเว้นความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนและเอกสารประกอบการสอน อาจารย์มีความสัมพันธ์อันดีกับนิสิตมีลักษณะการสอนที่น่าสนใจ บรรยายชัดเจนและเข้าใจง่าย มีความชำนาญในวิชาที่สอน มีความรู้ในรายวิชาที่สอนดี ใช้เสียงและท่วงทีการพูดเหมาะสมและนิสิตมีความพอใจกับความรู้ที่ได้รับจากการเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) การวัดผลและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่สอน มุ่งส่งเสริมความเข้าใจและความคิด และการประเมินผลการเรียนเป็นไปด้วยความยุติธรรม 4) ในการบริหารหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตพบว่า มีการวางแผนบริหารอย่างมีระบบการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในด้านการจัดการตารางเรียนและตารางสอนมีนโยบายชัดเจนในการให้บริหารวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่สังคมมีแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ทีดีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามสายตาของบุคคลภายนอก มีนโยบายชัดเจนในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพมีการบริหารจัดการห้องสมุดที่ดี การคัดเลือกนิสิตเหมาะสม (Phramool Sarnpan, 2001 : 56-58)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีระบบสนับสนุนกำกับดูแลและติดตามการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

1.2 ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาแก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งในด้านงบประมาณบุคลากรอย่างเป็นธรรมพอเพียงและทันเวลา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 มหาวิทยาลัยควรจัดทำแผนยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระดับวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ คณะ และมหาวิทยาลัย

2.2 สภาพคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน คือ ความสามารถในการสอน บุคลิกภาพ คุณธรรมและจริยธรรมและการให้คำปรึกษากับนิสิต พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณลักษณะด้านการให้คำปรึกษากับนิสิต อยู่ในระดับน้อยกว่าด้านอื่น ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรพัฒนาคุณลักษณะการให้คำปรึกษากับนิสิตให้กับอาจารย์ โดยสร้างหลักสูตรหรือสร้างโครงการ อบรมพัฒนาขบวนการ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรได้มีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยแบ่งประเด็นการพัฒนาให้ครบทั้ง 4 ด้าน

References

Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. (1994). *Assessing Quality in Further and Higher Education.* London: Jessica Kingsley Publishers.

Boonchom SiSa-ad. (2002). *Basic research.* (7th ed.). Bangkok: Suwiriyasarn Publishing.

Division of Personnel Management, Office of the President. (2017). Supporting documents for the selection of university personnel Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Likert, Rensis. WThe Method of Constructing and Attitude Scale, in Reading in Attitude Theory and Measureement

Narongrit Prasarntri. (2015). *Model for teacher development in Rattanakosin Rajabhat University group.* Faculty of Human Resources Development Ramkhamhaeng university.

Office of the Higher Education Commission. (2008). *Framework of Long-Term Higher Education Plan, 15 years, Issue 2 (2008 - 2012).* (3rd ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press.

Phramool Sarnpan. (2001). *A Study of the Educational Conditions of the Government-Controlled Sangha University : A Case Study of Mahachulalongkornrajavidyalaya University.* Research Report. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

Sakorn Tharathee. (2011). *Trends in Management of Mahachulalongkorn rajavidyalaya University in the Next Decade,* Research Report, International Relations Division : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

The Secretariat of the Council of Education. (2009). *Educational Reform in the Second Decade 2009-2018.* Bangkok : The Secretariat of the Council of Education.

.

แนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรม ในจังหวัดยโสธร

The community development by Buddhist according to Aparihaniyadhamma in Yasothon Province

พระครูศิริโสธรคณารักษ์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสศาสนตร์ยโสธร
Phrakhru Sirisothornkanarak
Mahamakut Buddhist Universily Yasothon Buddhist College, Thailand.
Corresponding Author, Email : Phrakrusirisothonkanarak_@ hotmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร และ 3) เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีอายุมากที่สุดตั้งแต่ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี 76 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.5 มีความสัมพันธ์ในชุมชนโดยเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2 2) สภาพทั่วไปที่เป็นปัญหา คือ องค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานราชการ ควรดูแลเกี่ยวกับเรื่องของสวัสดิการและโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และการพัฒนาคนในชุมชนให้มีจริยธรรม คุณธรรม เพื่อให้เป็นบุคลาคลที่ทรงคุณค่า ทรงคุณธรรม โดยควรคำนึงถึงปัจจัยแห่งการพัฒนาทรัพยากรบุคคล คือ ระดับภูมิปัญญาของแต่ละบุคคลในการรับและเรียนรู้ การปลูกฝังจิตสำนึกแห่งการมีจิตสาธารณะ ลด ละ ความเห็นแก่ตัว และการฝึกอบรมทักษะความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาคนในชุมชนจะต้อง

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

มีการส่งเสริมด้านอาชีพนวัตกรรม เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนาชุมชน และจะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา รวมทั้งการนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้า 3) ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (= 4.56,S.D.=.40) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ (= 4.73,S.D.=.35), ด้านคุ้มครองกุลสตรี มิให้ถูกข่มเหง (=4.67,S.D.=.48),ด้านเคารพ เจดีย์ อนุสาวรีย์ คนสำคัญของชาติ (=4.65,S.D.=.43), ด้านให้การคุ้มครองอารักขาสมณะ ชี พราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในรัฐ (= 4.65,S.D.=.44), ด้านเมื่อประชุมก็พร้อมกันเข้าประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม(= 4.49,S.D.=.54), ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์(= 4.40,S.D.=.60), และด้านไม่ทำลายหลักการ (=4.33,S.D.=.86) ตามลำดับ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา; ชุมชน; หลักอปริหานิยธรรม

Abstract

The objectives of this research were; 1) to analyze the context, problems and obstacles in the community development by Buddhist according to Aparihaniyadhamma in Yasothon Province, 2) to study the mean to apply the appropriate concepts and theories and Aparihaniyadhamma for community development by Buddhist in Yasothon Province, and 3) to propose a model of the community development by Buddhist according to Aparihaniyadhamma in Yasothon Province.

The research findings were found as follows:1) Most respondents were male, 70 people, representing 51.0, the highest age from 40-49 years, representing 31.3,there are 76 undergraduate studies, 56.7,with monthly income from 5,001-10,000 baht or 38.5,there is a relationship in the community which is 94 people living in the community, representing 67.2.; 2) The general condition that is a problem is government organizations or government agencies. Should care about the welfare and infrastructure in the community. And the development of people in the community to have morality and ethics in order to be a valued person with virtue. Should consider the factors of human resource development, namely the level of individual wisdom in receiving and learning cultivating public consciousness, reduce selfishness and training skills in knowledge and ethics. The development of

people in the community must be promoted in the career of innovation. Opportunity for new generations to participate in expressing opinions for community development. And must be promoted support Buddhism including the application of the principles of the Apiriyatham in the life of progress.; 3) Community reviews the development by Buddhist according to Aparihaniyadhamma in Yasothon Province were at the highest level (= 4.56, S.D.=.40) when considered each side it was found that the opinion of community development by Buddhist according to Aparihaniyadhamma in Yasothon Province were at the highest level on all sides. On average of descending order are: Respect the adults (= 4.73, S.D.=.35), lady protection do not be persecuted (= 4.67, S.D.=.48), the pagoda is a monument of national importance (= 4.65, S.D.=.43), the protection of monks and nuns who practice well in the state (=4.65,S.D.=.44),the meeting was convened simultaneously. And united at the meeting (=4.49,S.D.=.54), the aspect of regular meeting (=4.40,S.D.=.60), and non-destructive or abandonment provisions following order (= 4.33, S.D.=.86)
Keywords: Buddhist tourism; temples in Khon Kaen; Buddha relics

บทนำ

สังคมในปัจจุบันกระแสการตื่นตัวเรื่องคุณธรรม การยึดมั่นความถูกต้องดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับ ทำให้มีการนำหลักคุณธรรมหลายประการ ไปเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางแผนพัฒนาประเทศและการควบคุมปฏิบัติงานของภาครัฐ ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดทิศทางของการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเพื่อประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้าง ความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคู่ไปกับปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยแก่ประชาชนทุกกลุ่มกำหนดให้นำคุณธรรมมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในทุกขั้นตอนของทุกองค์การ

อย่างไรก็ดี หากจะถามแต่ละคนว่า ชีวิตที่สุขสมบูรณ์ซึ่งเป็นยอดปรารถนาของเขาเหล่านั้นมีลักษณะอย่างไร คำตอบเกี่ยวกับ “ชีวิตที่ดี” หรือ “ชีวิตที่มีคุณภาพ” ยิ่งกว่านั้นบางคนยังใช้ชีวิตในลักษณะที่เป็นการทำลายตนเองและทำลายผู้อื่นด้วยซ้ำไปจากตัวอย่างที่ยกมานี้จะเห็นได้ว่า “คุณภาพชีวิต” เป็นสิ่งที่แต่ละคนกำหนดและสร้างขึ้น จะ

เป็นเช่นไรและมีแนวโน้มไปในลักษณะไหนขึ้นอยู่กับความเข้าใจและการรับรู้ภาพชีวิตที่ตนปรารถนา และความสามารถที่จะแสดงออกมาตามที่ตนเข้าใจและต้องการนั้น ซึ่งแน่นอนทีเดียวว่าแต่ละคนจะมองเห็นหรือมี “โลกทัศน์” ที่ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละคนได้เรียนรู้และรับเอาความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่พึงปรารถนามาแตกต่างกัน ความรู้และประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการอบรมเลี้ยงดู และสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมอยู่จะมีอิทธิพลต่อการมองเห็นภาพชีวิตที่ตนต้องการที่แตกต่างกัน

พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รวมทั้ง สนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม คือ 1) เพื่อดำเนินการในการพัฒนาคนรอบด้านอย่างสมดุล เพื่อเป็นฐานของการพัฒนาโดยเฉพาะแนวนโยบายเพื่อดำเนินการที่ 3 การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม 2) สร้างสังคมไปให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะตามแนวนโยบายเพื่อดำเนินการที่ 5 การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของคน มีเป้าหมายเพื่อให้คนไทยทุกคนมีทักษะและกระบวนการในการคิดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนมีความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีระเบียบวินัย ประหยัดอดออม มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและมีสุขภาพแข็งแรง 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคนและสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้หลักธรรมของบุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องกันเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตนต่อกันจึงจะทำให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขในสังคมเอาไว้

โดยภาพรวมแล้วชุมชนที่ดีนั้นจึงมีลักษณะ “การมีความสุขและความเจริญก้าวหน้า ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อม” ข้อแตกต่างจึงอยู่ที่ว่าแต่ละคนแต่ละกลุ่มจะเน้นเรื่องใดก่อนหรือเรื่องใดหลังเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ในทางการแพทย์และสาธารณสุข มักจะให้ความสำคัญต่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นอันดับแรก ในขณะที่นักบวชหรือนักการศาสนาจะเฝ้าสั่งสอนให้ผู้คนยึดมั่นใน คุณธรรม ให้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และในทำนองเดียวกันในแวดวงของนักการศึกษาหรือครูอาจารย์จะมุ่งเน้นให้ทุกคนมีลักษณะเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เนื่องจากให้

ความสำคัญต่อการพัฒนาความคิด และสติปัญญามากกว่าเรื่องอื่น ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทุกแง่มุมที่แต่ละฝ่ายให้ความสำคัญนั้นต่างก็ถูกต้องด้วยกันทั้งสิ้น ไม่มีเหตุผลของฝ่ายใดที่ผิด ทั้งนี้เนื่องจากทุกปัจจัยดังกล่าวแล้ว จะช่วยให้ชีวิตมีความสุขและความเจริญขึ้นได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยตระหนักถึงการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม เพื่อเป็นพื้นฐานในการให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรมและดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมอย่างมีความสงบสุขและสันติสุข และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดยโสธร ในยุทธศาสตร์ที่ 5 เรื่องพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรมและวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน นอกจากนี้ จังหวัดยโสธรมีความอุดมสมบูรณ์มากในระดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดยโสธรที่โดดเด่นเป็นที่รู้จัก เช่น พระธาตุก่องข้าวน้อย พระธาตุอานนท์ หรือแม้แต่แหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินสร้างขึ้นมาใหม่ๆ เช่น แลนด์มาร์คพระพญาคันคาก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป แต่สิ่งที่ทำให้คนไทยรวมไปถึงประชากรอีกหลายประเทศรู้จักจังหวัดยโสธร และอยากเดินทางมาในจังหวัดยโสธรนั่นคือ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นประเพณีที่ของชาวจังหวัดยโสธรพร้อมใจกันจัดให้มีขึ้นในทุกๆ ปี ตามคำขวัญของจังหวัดที่ว่า ยโสธรเมืองบั้งไฟโก้ แตงโมหวาน หมอนขวาน ผ้าขิด แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิ ดังนั้น การวิจัยนี้ยังสามารถนำผลที่พบไปใช้ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ เพื่อนำผลไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร

2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร

3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ซึ่งเป็นการทำวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสาร กับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 135 คน และเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าสถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำไปใช้วิเคราะห์กับแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 จำแนกตามอายุ พบว่า มากที่สุด คือ อายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3, อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุระหว่าง อายุ 40-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.3,ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีระดับการศึกษาตรี 76 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7,รายได้ต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบส่วนถามมาก มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.5, ความสัมพันธ์ในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก มีความสัมพันธ์ในชุมชน เป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 67.2

2. ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร ดังนี้ องค์กรภาครัฐ หรือหน่วยงานราชการควรดูแลเกี่ยวกับเรื่องของสวัสดิการและโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และการพัฒนาคนในชุมชนให้มีจริยธรรม คุณธรรม เพื่อให้เป็นบุคลาคลที่ทรงคุณค่า ทรงคุณธรรม โดยควรคำนึงถึงปัจจัยแห่งการพัฒนาทรัพยากรบุคคล คือ ระดับภูมิปัญญาของแต่ละบุคคลในการรับและเรียนรู้ การปลูกฝังจิตสำนึกแห่งการมีจิตสาธารณะ ลด ละ ความเห็นแก่ตัว และการฝึกอบรมทักษะความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาคนในชุมชนจะต้องมีการส่งเสริมด้านอาชีพนวัตกรรม เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อพัฒนา

ชุมชน และจะต้องมีการส่งเสริม สนับสนุนพระพุทธศาสนา รวมทั้งการนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญก้าวหน้า

3. จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นในประเด็นการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธโดยใช้หลักอปริหานิยธรรมในจังหวัดยโสธร พบว่า 1. ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร มีการทำงานร่วมกันของคนในองค์กรจะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรจะมีการประชุมประจำเดือน และก็จะการจัดตารางนัดการประชุมอย่างชัดเจน 2. ด้านเมื่อประชุมก็พร้อมกันเข้าประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้ออกกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ สำหรับการเข้าร่วมประชุม ขณะประชุม การลงชื่อของผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง การเลิกประชุม มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและตรวจสอบ ในการประชุมทุกครั้ง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน และการทำกิจที่ควรทำโดยพร้อมเพียงกัน 3. ด้านไม่ทำลายหลักการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรจะสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องของกฎระเบียบ ข้อบัญญัติ หรือที่มาขอกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ชุมชนได้ยึดถือปฏิบัติอยู่ ให้แก่คนภายในชุมชน ได้รับข้อมูลข่าวสารทั่วถึงกัน ทุกส่วนราชการเพื่อที่จะให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ให้เรื่องแนวทางการบริหารเกี่ยวกับการออกกฎบัญญัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชน 4. ด้านเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้หลักผู้ใหญ่มีปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคาที่ไพเราะน่าฟัง พูดด้วยความจริงใจ เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น การใช้ปิยวาจานั้น จะช่วยเสริมสร้าง ให้ผู้ที่อยู่ชุมชนนั้น ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง เพื่อให้บรรลุไปตามตามภารกิจและนโยบายของผู้หลักผู้ใหญ่ด้วยความเคารพเชื่อฟังและให้เกียรติผู้หลักผู้ใหญ่ 5. ด้านคุ้มครองกุลสตรี มิให้ถูกข่มเหง ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรจะจัดสรรตำแหน่งงานภายในชุมชน ให้เกิดความเหมาะสม และสมเหตุสมผล ให้มากที่สุดไม่ว่าจะว่าเป็นเพศผู้ชายหรือเพศผู้หญิง และให้ความคุ้มครองโดยชอบธรรมตามกฎหมาย กับเรื่องสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ ที่ชุมชนสมควรจะได้รับ 6. ด้านเคารพ เจดีย์อนุสาวรีย์คนสำคัญของชาติ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร

ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม โดยมีนโยบาย และโครงการในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชน โดยจะช่วยปลูกฝังจิตสานึกให้คนรุ่นหลังรักท้องถิ่นของตนเอง เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีทำบุญคุ้ม และประเพณีลอยกระทง เป็นต้น ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป 7. ด้านให้การคุ้มครองอารักขาสมณะ ชี พราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในรัฐ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้แนวทางว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรให้การสนับสนุนการประชุมพระสังฆาธิการ การสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต ในโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเทศบาลเมืองยโสธร ให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร มีการยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารชุมชน จึงมีความสอดคล้องและใกล้เคียงกันกับหลักธรรมมาภิบาล โดยหลักอปริหานิยธรรมนั้นช่วยให้ภายในชุมชนเกิดความสามัคคีธรรม ความไม่รู้จักเสื่อมและความเจริญก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จนฺทวโส** (รถจันทร์วงษ์) (Phra Kru Sangkharak Wirasak Chotawaso (Chan Wong Car),2012 : Abstract). ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาความคิดเห็นในแต่ละด้าน ผลการวิเคราะห์ที่ได้พบว่าผู้บริหารและครูให้ความเคารพต่อเพศสตรีในระดับสูง

จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1. ด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.56) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้มีการประชุม การปรึกษาหารือ การพูดคุย การประสานงานกันอยู่เป็นประจำ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอานนท์ อานนฺโท** (นรมาตร์) (Phra Maha Anon

Arnauto (Noramart),2009 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม 7”ผลการศึกษาวิจัยมีดังนี้ การประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม 7 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรโดยส่วนมากแล้วได้นาหลักภิกขุอปริหานิยธรรม 7 ไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ที่มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.28

2. ด้านเมื่อประชุมก็พร้อมกันเข้าประชุม และพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย($\overline{X}$ = 4.49) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้มีการประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมที่ควรทาโดยพร้อมเพียงกัน การลงมติเห็นชอบร่วมกัน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการประชุม โครงการกิจกรรมของทางชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กรนั้นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านไม่ทำลายหลักการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.33) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรไม่ได้ออกบทบัญญัติ หรือไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชน หรือกฎระเบียบข้อบังคับอื่นๆ ตามความต้องการของบุคลใดบุคคลหนึ่ง หรือตามความต้องการของกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง หรือตามอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และชอบธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์วีระศักดิ์ จนฺทวโส** (รถจันทร์วงษ์) (2555) (Phra Kru Sangkharak Wirasak Chotawaso (Chan Wong Car), 2012 : Abstrac). ได้วิจัยเรื่อง“การบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลของการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. ด้านเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.73) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้มีการปฏิบัติหน้าที่ตามคาสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ของชุมชน และนโยบายของชุมชน เพื่อให้บรรลุพันธกิจของชุมชน และเพื่อให้บรรลุภารกิจที่ผู้หลักผู้ใหญ่ได้มอบหมายให้ด้วยความเคารพ เชื่อฟังและให้เกียรติ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาอานนท์ อานนฺโท** (นรมาตร์) (Phra Maha Anon Arnauto (Noramart),2009 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตจังหวัด

ชุมพรกับการประยุกต์ใช้หลักภิกขุอปริหานิยธรรม 7” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการในจังหวัดชุมพรโดยส่วนมากแล้วได้นาหลักภิกขุอปริหานิยธรรม 7 ไปใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยภาพรวม มีการยกย่องพระมหาเถระผู้ทาคุณงามความดีและเชิดชูให้เป็นเกียรติประวัติ อยู่ในระดับมาก

5. ด้านคุ้มครองกุลสตรี มิให้ถูกข่มเหง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.67) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้มีการเปิดโอกาสให้ สุภาพสตรีมีส่วนร่วมและบริหารภายในชุมชน โดยมบทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ของชุมชนในสัดส่วนที่สมเหตุสมผล และได้รับความคุ้มครองโดยชอบธรรมตามกฎหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกับงานวิจัยของ **พระครูปทุมกันทรากร** (บุญแทน มะลิอ่อง) (Phra Kru Pathum Kantharakorn (Bun Tan Mali), (2011 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง “หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน”ผลจากการศึกษาพบว่า สิทธิมนุษยชนหมายถึง สิทธิต่างๆ ที่มนุษย์แต่ละคนได้มาเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย และทุกคนสามารถปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนได้โดยชอบธรรม

6. ด้านเคารพ เจดีย์ อนุสาวรีย์คนสำคัญของชาติ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.65) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร ได้มีการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น การปลูกฝังจิตสำนึกให้ชุมชนรักท้องถิ่นของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ฉวีวรรณ สุวรรณาภา** (Chaweewan Suwannapha,2010 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง '' การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มิติทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณี'' ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนเป็นทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในการพัฒนาด้านต่างๆ โดยมีวิธีคิดที่มีพื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชนหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานเข้ากับวิธีคิดและระบบการจัดการของสังคม ความเข้มแข็งและยั่งยืนของคนหรือสังคมชุมชนเป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องจากรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีโดยยึดหลักความพอดีและพึ่งตนเองได้โดยการสร้างคนดี คนเก่ง มีความรับผิดชอบและถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกันและเป็นการบูรณาการทางสังคมก็จะก่อให้เกิดความสมดุลหรือสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

7. ด้านให้การคุ้มครองอารักขาสมณะชี พราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในรัฐ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.65) ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่าชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธรนั้น การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัยสี่สนับสนุนการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การปลูกฝังจิตสานึกการมีส่วนร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา การสนับสนุนการนาหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระวิเชียรบุรี สติสมฺปนฺโน** (ขวัญโพก) (Phra Wichian Buri Sti Samponno (Kwan Pok), 2012 : Abstract). ได้ศึกษาเรื่อง“การศึกษาบทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าปเสนทิโกศล”ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนานั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสนพระทัยในการอุปถัมภ์บำรุงด้วยปัจจัยไทยธรรมแด่พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพุทธสาวกและสาวิกา ทรงเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในแว่นแคว้นด้านการถวายอามิสทาน การสร้างกุฎีเสนาสนะ และพระเจ้า ปเสนทิโกศลเมื่อเสร็จจากพระราชกรณียกิจจะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อสนทนธรรม จึงทำให้เกิดพระสูตรเกี่ยวข้องกับพระเจ้าปเสนทิโกศลมากมายที่ปรากฏในโกสลสังยุต พระเจ้าปเสนทิโกศลมีส่วนทำให้เกิดการบัญญัติพระวินัยในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) เสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการวางแผนการพัฒนาชุมชนตามหลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองยโสธร

2. ควรมีการนำหลักอปริหานิยธรรมมาบูรณาการเข้ากับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธ ภายในเทศบาลเมืองยโสธร

3. ควรมีส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนสู่ความเป็นเลิศที่มีอัตลักษณ์ในแต่ละชุมชน และมีการสร้างเครือข่ายภายนอก

4. ควรมีการฝึกอบรมให้กับคนในชุมชนมีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชุมชนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

5. ควรสร้างความยอมรับ ความสนับสนุน ความศรัทธา และความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันภายในชุมชน

2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

1. ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน ในด้านการนำอปริหานิยธรรม7 มาใช้กับการทำงานให้มากยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมให้มีการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่แสวงหาผลประโยชน์จากชุมชน

3. ควรอบรมให้ความรู้เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดผลในทางบวกต่อชุมชน

4. ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนสะท้อนทัศนะความคิดเห็นต่างๆ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์ใดๆ ที่จะเกิดขึ้น

5. ควรมีการยกระดับและพัฒนาชุมชนที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำกิจกรรมร่วมกัน และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกันโดยยึดหลักอปริหานิยธรรม

3) ข้อเสนอแนะสำหรับทำการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนาหลักอปริหานิยธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน

2.ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากเทศบาลในอำเภออื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการนำเอาหลักอปริหานิยธรรม มาใช้ในการพัฒนาชุมชนว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน จากการวิจัยในครั้งนี้หรือไม่

3. ควรศึกษาการบริหารจัดการเชิงพุทธตามหลักอปริหานิยธรรมของผู้บริหารเทศบาลอำเภอ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล ให้สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีประสิทธิภาพต่อไป

References

Chaweewan Suwannapha. (2010). *Community strengthening, religious dimension, culture and tradition.* Thesis of Buddhist Doctorate Degree. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Kru Pathum Kantharakorn (Bun Tan Mali). (2011). *Dharma principles in Theravada Buddhism and human rights promotion.* Philosophy thesis

Faculty of Buddhism. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Kru Sangkharak Wirasak Chotawaso (Chan Wong Car). (2012). *Personnel management according to the principles of Dharma 7 of secondary schools in Thonburi District, Bangkok.* Philosophy thesis Educational administration. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Maha Anon Arnauto (Noramart). (2009). *Administration of Sangha Affairs in Chumphon Province with the Application of Phikkhu Apinyanatham. 7.* Master of Buddhist Thesis, Graduate School: Maha Nakhon University Chulalongkorn Royal College.

Phra Wichian Buri Sti Samponno (Kwan Pok). (2012). *The study of the role of the Buddhism preservation of King Pasenathikosol.* Philosophy thesis Buddhism branch. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น

Buddhist Tourism Management of Monasteries In Khon Kaen Province

ประวิทย์ เฮงพระธานี[1] และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2]
Prawit Hengphrathani[1] and Sowit Bamrungpak[2]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University KhonKaen Campus, Thailand[1,2]
Corresponding Author, Email : Prawit89@gmail.com

****

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของวัดและสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาการจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาการของวัดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่น มีการพัฒนาไปในทิศทางบวกที่ดีในการท่องเที่ยวเชิงพุทธทั้งวัดเจติยภูมิ ซึ่งมีองค์พระธาตุขามแก่นอันเก่าแก่ในยุคหลังพุทธกาล มีการบูรณปฏิสังขรณ์อย่างสม่ำเสมอ จึงมีความงดงามภายในวัดร่มรื่นเย็นสงบเหมาะในการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนให้สบายใจ และวัดหนองแวง มีพระมหาธาตุแก่นนครสร้างในยุคสมัยปัจจุบัน แต่มีการสร้างเชิงประยุกต์ตามแบบศิลปะล้านช้าง มีความงดงามมาก ในองค์พระธาตุทั้งสองแห่งมีพระบรมสารีริกธาตุและอรหันตธาตุเป็นที่เคารพของพุทธศาสนิกชนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 9, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

สภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดเจติยภูมิและวัดหนองแวง มีสภาพที่ใกล้เคียงกันคือวัดทั้งสองแห่งมีสภาพการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมดี มีความสงบร่มเย็น ร่มรื่น สะอาด ควรแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม และทำบุญรักษาศีลเจริญจิตภาวนา รักษาความสะอาดห้องสุขา การจัดระเบียบร้านค้าต่างๆยังไม่ดีพอ สถานที่จอดรถ ที่นั่งพักผ่อนยังไม่พอต่อผู้ใช้บริการ และการประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

การจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ด้วยการสร้างห้องสุขาเพิ่มและรักษาความสะอาดอย่างทั่วถึง การจัดระเบียบร้านค้าให้อยู่ในที่เหมาะสม การจัดหาสถานที่จอดรถเพิ่ม การจัดหาที่นั่งพักผ่อนเพิ่ม การจัดฝึกอบรมพระภิกษุ สามเณร และเจ้าหน้าที่และจิตอาสาให้เป็นนักประชาสัมพันธ์มืออาชีพ นอกจากนี้ยังมีการจัดการส่งเสริมให้วัดมีกิจกรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีคือฮีตสิบสองคองสิบสี่อันดีงามของชาวอีสานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตลอดปี มีการมอบหมายพระภิกษุ สามเณร เจ้าหน้าที่ของวัด จิตอาสา และมัคคุเทศก์ ช่วยให้คำแนะนำ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับวัดพระธาตุขามแก่นและพระมหาธาตุแก่นนคร อธิบายฮูปแต้มหรือจิตรกรรมฝาผนังที่บอกเล่าพุทธประวัติ วิถีชีวิตของคนอีสาน และความหมายปริศนาธรรมภายในพระธาตุ 9 ชั้น รวมทั้งรูปทรงขององค์พระธาตุ ซึ่งจะทำวัดทั้ง 2 แห่งให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงพุทธ; วัดในจังหวัดขอนแก่น; พระบรมสารีริกธาตุ

Abstract

This research article were: 1) to study the development of the temple and study the conditions of Buddhist tourism management of the temples in Khon Kaen Province; 2) to study the temple management in the province as the Buddhist tourist temples. This qualitative research was conducted through collecting the data from the observation and in-depth interview. The obtained data were interpreted by the descriptive analysis.

The research results revealed that the temple development related to Buddhist tourism has been positive as can be seen in Cetiyaphum Temple, in which the ancient Kham Kaen stupa is located, regularly restored, well decorated, peaceful and suitable as the tourism site for relaxing; in Nong Wang temple in which the Mahathat Kaen Nakhon stupa is located, built in the current era but mixed with Lan Chang style. In both stupas, the Buddha relics

and Arahant relics are kept for the laypeople within and outside Thailand to page homage.

The conditions of Buddhist tourism management of the temples in Khon Kaen as seen in both temples mentioned above are similar as the temples have managed their peaceful, natural and clean environment which is appropriated for dhamma practices, meritorious performances: precept observation and mental cultivation. The temples have kept their restrooms clean, but not well enough managed the stores inside; the parking and seats are inadequate to serve the visitors and public relation is not widespread inside and outside the country.

The betterment of temple management in the province as the Buddhist tourist temples can be made by building more toilets and keeping the temples clean in the whole area, re-arranging the stores, increasing the car park, providing more seats, training the monks, novices and volunteers to be professional in public relation, continuously organizing the activities on the important Buddhist days and Heet Sip Song Khong Sip See cultures, appointing the monks, novices, staff, volunteers and guides to provide suggestions, knowledge and understanding about the stories of the temples such as painting, arts, Buddha history, I-san lifestyle, meaning of dhamma puzzles in the stupa and shapes of the stupas to the visitors.

Keywords: Buddhist tourism; temples in Khon Kaen; Buddha relics

บทนำ

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ ในการนำเสนอแนวคิดให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดความสนใจและให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา โดยเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ ได้พบกับความสว่าง สงบ ร่มเย็นและความสบายใจเมื่อได้มาท่องเที่ยวในวัดและศึกษาธรรมในพระพุทธศาสนา การที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจท่องเที่ยววัดนั้น สาเหตุมาจากวัดได้ทำหน้าที่ช่วยให้คนเข้าวัดจะในลักษณะแบบใดก็แล้วแต่ ได้รู้จักตัวเองที่เป็นไทยหรือเป็นคนไทยมากขึ้น (Sowit Bamrungphak, 2017 : 41) นอกจากนั้นยังรวมถึงการเดินทางไปเพื่อการบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการเกจิอาจารย์ และการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา นักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่ครั้งโบราณ จึงปรากฏหลักฐานที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ และ

พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งร่องรอยเหล่านี้นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเที่ยวชมได้ที่อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน พุทธศิลปกรรมและวัดทางพระพุทธศาสนา

แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานหมายถึงอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาคือที่ประดิษฐานรูปเคารพสถานที่สำหรับบรรดาศาสนิกชนมาประชุมกันเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนาตลอดจนที่พำนักของนักบวชตามศาสนานั้นๆศาสนสถานของศาสนาพุทธได้แก่วัดเจดีย์พระธาตุปรางค์ เช่น วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน พระนครปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานปฏิบัติธรรมหมายถึงสถานที่สำหรับบำบัดจิตใจโดยการเข้าฝึกปฏิบัติตามแนวทางพุทธศาสนาได้แก่การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อการฝึกฝนจิตใจให้สงบสถานที่ปฏิบัติธรรมเช่นเสถียรธรรมสถานสำนักปฏิบัติวิปัสสนาอ้อน้อย เป็นต้น (Tourism Authority of Thailand, Tourism Promotion Interesting, 2006 : 28)

การท่องเที่ยวเชิงพุทธ หมายถึง การเดินทางไปยังพุทธศาสนสถานใดๆโดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. เป็นการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ คือ 1) ทานมัย 2) สีลมัย 3) ภาวนามัย 4) อปจายนมัย ด้วยการประพฤติอ่อนน้อม 5) เวยยาวัจจมัย ด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้ 6) ปัตติทานมัย ด้วยการเฉลี่ยส่วนความดีให้ผู้อื่น 7) ปัตตานุโมทนามัย ด้วยความยินดีความดีของผู้อื่น 8) ธัมมัสสวนมัย ด้วยการฟังธรรม 9) ธัมมเทสนามัย ด้วยการสั่งสอนธรรม 10) ทิฏฐุชุกัมม์ การการทำความเห็นให้ตรง (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2008 : 183)

2. เป็นการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และปฏิบัติธรรม ณ พุทธศาสนสถานแห่งใดแห่งหนึ่ง

3. เป็นการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนาพิธีงานเทศกาลประเพณีต่างๆเช่นการไปทอดกฐินทอดผ้าป่าตักบาตรดอกไม้และแห่เทียนพรรษาเป็นต้น (PattSupa Lilanaphon, 2008 : 25)

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงพุทธหมายถึงการเดินทางไปท่องเที่ยวยังศาสนสถาน (Religious Place) เพื่อเยี่ยมชมหรือบูชาสิ่งศักดิ์นมัสการศาสนสถานและพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทำบุญทำทานและการสาธารณกุศลต่างๆ การเดินทางเพื่อการบำบัดจิตใจตามหลักพุทธศาสนาหรือการบำบัดจิตใจโดยการฝึกปฏิบัติตน

ตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่ การนั่งสมาธิและการทำวิปัสสนากรรมฐานเพื่อผ่อนคลายและลดความตึงเครียดในชีวิตประจำวันซึ่งบางครั้งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาซึ่งเหตุผลในการเดินทางที่แท้จริงแล้วไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในปัจจุบันสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนามิได้มีแต่เพียงผู้ที่นับถือศาสนาเท่านั้นที่เข้าเยี่ยมชมศาสนาสถานหากแต่นักท่องเที่ยวอื่นๆที่ยังให้ความสนใจเข้าชมความงามเข้าชมศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของศาสนสถานหรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตสงบใจซึ่งในปัจจุบันนี้ผู้คนโดยทั่วไปนั้นก็มักจะให้ความนิยมในสถานที่ทางศาสนาเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมากรวมถึงการเดินทางไปเพื่อการบำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุ 10 ประการ และยังร่วมไปถึงการเดินทางไปเพื่อเข้าร่วมศาสนาพิธีและงานเทศกาลประเพณีต่างๆ ซึ่งวัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) และวัดหนองแวงพระอารามหลวง มีพระธาตุอันศักดิ์สิทธ์สวยงามมาก มีรูปทรงพระธาตุเป็นเอกลักษณ์แบบศิลปะล้านช้าง ทรงปราสาทยอดที่มีส่วนยอดเป็นเจดีย์ทรงดอกบัวเหลี่ยม (กลุ่มพระธาตุพนม) เป็นรูปแบบที่นิยมแพร่หลายในชนชาวลาวทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวที่สร้างสืบเนื่องมาทุกยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน (Sakchai SaiSing, 2017 : 648)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาการจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น” เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

เจ้าอาวาสวัด จำนวน 3 รูป ได้แก่

1. เจ้าอาวาสวัดเจติยภูมิ
2. เจ้าอาวาสวัดหนองแวงพระอารามหลวง
3. เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ (มีงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องท่องเที่ยว)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัด จำนวน 1 รูป ได้แก่

1. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองแวงพระอารามหลวง

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น จำนวน 2 คน ได้แก่

1. ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น (ข้าราชการพลเรือนสามัญ)
2. ผู้ช่วยท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น (ข้าราชการพลเรือนสามัญ)

เทศบาลนครขอนแก่น จำนวน 2 คน ได้แก่

1. นายกเทศมนตรีเทศบาลนครขอนแก่น (ข้าราชการการเมืองท้องถิ่น)
2. ปลัดเทศบาลนครขอนแก่น (ข้าราชการส่วนท้องถิ่น)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม (อบต.บ้านขาม) จำนวน 3 คน ได้แก่

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม (ข้าราชการการเมืองท้องถิ่น)
2. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม (ข้าราชการการเมืองท้องถิ่น)
3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาม (ข้าราชการส่วนท้องถิ่น)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น (อบจ.ขอนแก่น) มีข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 7 คน ได้แก่

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น คนที่ 1
3. รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น คนที่ 2
4. ผู้อำนวยการกองกิจการขนส่ง
5. ผู้อำนวยการกองช่าง
6. หัวหน้าฝ่ายผังเมือง
7. หัวหน้าฝ่ายการท่องเที่ยวและกีฬา

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานขอนแก่น จำนวน 2 คน

1. ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานขอนแก่น

2. รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานขอนแก่น

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ข้าราชการพลเรือน จำนวน 2 คน

1. นักวิชาการศาสนาชำนาญการ

2. นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ

นักท่องเที่ยว ที่ไปท่องเที่ยววัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) และวัดหนองแวงพระอารามหลวง (พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน) จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน

1. วัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) จำนวน 5 คน

2. วัดหนองแวงพระอารามหลวง จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

4. สร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

5. นำแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ขอความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 5 ท่าน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ไปดำเนินการในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ดังมีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) จากหัวหน้าศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้ให้สัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ให้สัมภาษณ์

3. ดำเนินการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณา (Descriptive) โดยอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) นำมาวิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นการบรรยายผลพร้อมมีตารางประกอบการบรรยายผลต่อไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาพัฒนาการของวัดและสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอมแก่น มี 2 แห่ง คือ วัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) และวัดหนองแวงพระอารามหลวง มีการจัดพิธีกรรมทางศาสนาเป็นโซนทำบุญ ความเป็นระเบียบภายในวัด มีส่วนอย่างมากในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธอย่างมาก

การมีสภาพแวดล้อมที่ดีที่มีการพัฒนาการของวัดในการท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) และวัดหนองแวงพระอารามหลวง (พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน) มีความสงบ สะอาด สว่างเรียบร้อยดี แต่ความร่มรื่นยังมีต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่นน้อยมากเพราะเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) มีพื้นที่บริเวณวัดน้อยมากต้องมีการจัดหาที่ดินของวัดเพิ่มมากขึ้น ส่วนวัดหนองแวงพระอารามหลวง (พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน) ก็เช่นกัน มีพื้นที่ตั้งอยู่ในเมืองขอนแก่น การขยายพื้นที่ยากมากเนื่องจากมีบ้านเรือน

ประชาชนอยู่รอบๆวัดอย่างหนาแน่น จึงต้องปรับปรุงภายในวัดโดยปลูกต้นไม้ใหญ่เพิ่มมากขึ้น และร้านค้าต่างๆต้องจัดเป็นระเบียบ ห้องน้ำต้องสะอาดและมีให้เพียงพอ

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของวัดผ่านสื่อต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงาน Facebook หนังสือ แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อให้ผู้สนใจและนักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัด เช่น ประวัติความเป็นมาของวัด ที่ตั้ง โบราณสถานที่ตั้งอยู่ภายในวัด โบราณวัตถุที่สำคัญ กิจกรรมสำคัญของวัด เป็นต้น มี WIFI ฟรี ทั้งยังมีการทำหนังและประชาสัมพันธ์ทางสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา คลื่น FM 96.00 MHz ด้วย แต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนักท่องเที่ยวยังมีน้อยอยู่มาก ควรจัดระบบประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวอย่างมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นศูนย์กลางของภาคอีสาน ทั้งด้านคมนาคม ขนส่ง ด้านเศรษฐกิจ มีที่พักสะดวกสบายทั้งการเดินทางทั้งบกและทางอากาศ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาติดต่อทำธุรกิจ มาท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพุทธสถานที่สำคัญๆหลายแห่งที่โดดเด่นเป็นตราสัญญาลักษณ์ของจังหวัดขอนแก่น องค์พระธาตุขามแก่น วัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) บ้านขาม หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านขาม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น องค์พระธาตุขามแก่นสร้างเมื่อ พ.ศ.8 ในยุคสมัยเดียวกับองค์พระธาตุพนมและพระธาตุขามแก่น บรรจุพระอังคารธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและยังเป็นคำขึ้นต้นในคำขวัญประจำจังหวัดขอนแก่นว่า “พระธาตุขามแก่น เสียงแคนดอกคูณ ศูนย์รวมผ้าไหม ร่วมใจผูกเสี่ยว เที่ยวขอนแก่นนครใหญ่ ไดโนเสาร์สิรินธรเน่ สุดเท่เหรียญทองแรกมวยโอลิมปิก” และยังเป็นตราประจำจังหวัดขอนแก่น เป็นรูปพระธาตุตั้งอยู่บนตอมะขาม ขนาบสองข้างด้วยต้นไม้ และวัดหนองแวงพระอารามหลวง (พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน) ตั้งอยู่ที่เลขที่ 593 ถนนกลางเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีพระธาตุเจดีย์ 9 ชั้น ที่มีรูปทรงพระธาตุแห่งเดียวในประเทศไทยและในโลกก็ว่าได้ ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าส่วนอุรังคธาตุ (ส่วนอก) ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่งดงามมากให้นักท่องเที่ยวได้กราบไหว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลในชีวิต การมาเยือนจังหวัดขอนแก่นจึงได้รับสะดวก สบายในการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธวัดในจังหวัดขอนแก่น อิ่มบุญ อิ่มใจ ประทับใจอย่างไม่รู้ลืม เมื่อเดินทางกลับไปจะต้องหาโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดขอนแก่นอีกอย่างแน่นอน

สภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอมแก่นนั้น ผลการศึกษาสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น พบว่า วัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) และวัดหนองแวงพระอารามหลวง (พระมหาธาตุแก่นนครอนุสรณ์สาธุชน) วัดมีการจัดการในการท่องเที่ยวพิธีกรรมทางศาสนาดีมากแต่การจัดสถานที่จอดรถยนต์ยังไม่เพียงพอ ห้องน้ำยังไม่สะอาดเท่าที่ควร ร้านค้าต่างๆภายในวัดเป็นระเบียบแต่พ่อค้า แม่ค้าจากภายนอกเข้ามาจอดรถขายน้ำ ขายกาแฟยังไม่เป็นระเบียบ ต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่นภายในวัดยังมีน้อยมาก ต้องจัดสวนและปลูกต้นไม้ใหญ่จะทำเกิดความสวยงาม ร่มรื่น และมีมุมถ่ายภาพมากขึ้น ฮูปแต้มหรือจิตรกรรมฝาผนังในวัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) ควรจัดให้เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง ส่วนในวัดหนองแวงพระอารามหลวง นั้นมีฮูปแต้มที่มีความสวยงามและบอกเล่าเรื่องรางวัฒนธรรมของชาวอีสานและพุทธประวัติได้งดงามและอย่างดียิ่ง ในเรื่องรูปทรงของพระธาตุทั้งสองมีศิลปะแบบล้านช้าง ซึ่งองค์พระธาตุขามแก่นมีประวัติยาวนานยุคเดียวกับองค์พระธาตุพนม และพระมหาธาตุแก่นนคร มีความงดงามในศิลปะยุคใหม่มีแห่งเดียวในประเทศไทยหรือในโลกก็ว่าได้

2. การจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ รักษาวิถีพุทธของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น เส้นทางสู่วัดที่สะดวกปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม พระภิกษุในวัดต้องมีการปฏิบัติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพิ่มสถานที่จอดรถ ที่เก็บของ สภาพแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ ความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง และสร้างห้องน้ำเพิ่มและปรับปรุงห้องน้ำที่มีอยู่ให้สะอาดตลอดเวลา ยังมีข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1) การประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดยังมีน้อยไม่เข้าถึงนัดท่องเที่ยวมากนักต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่านี้

2) วัดเจติยภูมิ (วัดพระธาตุขามแก่น) ต้องขยายพื้นที่จอดรถยนต์และที่จอดรถบัสขนาดใหญ่เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ส่วนวัดหนองแวงพระอารามหลวงต้องจัดระบบการจอรถยนต์และรถบัสให้มีระบบการจอดรถให้เป็นระเบียบ

3) สภาพแวดล้อมภายในวัดต้องปลูกต้นไม้ใหญ่เพิ่มเพื่อให้เกิดความร่มรื่นและจัดสวนหย่อมให้สวยงามเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพเป็นที่ระลึก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาและสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น ไปในทิศทางที่ดีในเชิงบวก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณในจังหวัดเชียงใหม่, (2549) ของ พระวิสุทธิ์ ฐิตวิสุทฺโธ และคณะ ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาและสภาพแวดล้อมตามหลักไตรสิขาความเป็นวัดจะต้องประกอบด้วย คือ มีความสะอาดคือ อธิสีลสิกขา (ศีล) สงบ คือ อธิจิตตสิกขา (สมาธิ) สว่าง คือ อธิปัญญาสิกขา (ปัญญา) ตามหลักการของพุทธศาสนา ในการพัฒนาและสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่น และมีความสอดคล้องกับหนังสือเรื่อง การมีส่วนร่วมที่ได้รับความนิยมเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการดำเนินการระดับชุมชนและการพัฒนาประเทศขององค์การสหประชาชาติ (United Nation) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า 1) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา 2) การเข้ามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา 3) การเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจ ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนให้กลับฟื้นคืนสภาพได้ในระยะต่อไป

การจัดการวัดในจังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรใช้หลักดำเนินการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1) เร่งพัฒนา บูรณะ ขยายพื้นที่ของวัดในจังหวัดขอนแก่น และสร้างแหล่งจับจ่ายสินค้าของนักท่องเที่ยวโดยส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว 2) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ในการท่องเที่ยวเชิงพุทธเพื่อเข้าร่วมศาสนาพิธีกรรมและงานเทศกาลประเพณีต่างๆ โดยการส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและให้ชุมชนโดยรอบวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น 3) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย รวมทั้งขยายที่จอดรถและห้องน้ำไม่สะอาดและไม่เพียงพอ 4) เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับนักท้องถิ่นอื่นๆ โดยรวมทั้งด้านตลาด การลงทุน และการขจัดอุปสรรค์ในการท่องเที่ยว 5) บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาด เชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจชุมชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ เช่น กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี กรมการท่องเที่ยว สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดขอนแก่น สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้และท่องเที่ยวของวัด โดยดำเนินการตามรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เช่น การฝึกอบรมสมาธิวิปัสสนาแก่นักท่องเที่ยวผู้ที่สนใจตามที่กล่าวแล้ว โดยมีส่วนร่วมในฐานะองค์กรที่ให้การสนับสนุนทั้งความรู้ กระบวนการ และงบประมาณที่สอดคล้องกัน เช่น จัดทำเว็บไซต์เพื่อเป็นศูนย์รวมในการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในประเทศไทย

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม (มส.) มหาวิทยาลัยสงฆ์องค์กร มหาวิทยาลัยและหน่วยงานอื่นๆภายในที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ควรร่วมกันวางยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งสนับสนุนและประสานความร่วมมือไปยังสถาบันการศึกษาของสงฆ์และสถาบันการศึกษาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ ตลอดจนการถอดบทเรียนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ มาเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำชุดความรู้ด้านพระพุทธศาสนากับประวัติศาสตร์ พุทธศิลปกรรมและความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ จัดสัมมนาเผยแพร่และใช้เป็นชุดความรู้เพื่อจัดนิทรรศการ ตลอดจนพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทางศาสนาและวัฒนธรรมและสนับสนุนการจัดทำพุทธพิพิธภัณฑ์ในวัดต้นแบบ เพื่อสนับสนุนแนวทางการจัดการความรู้และสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักการทางพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติและการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) สามารถนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดอื่นๆต่อไป

2)ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธให้เข้าใจ ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

3) มีแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดขอนแก่นเพื่อการจัดการในการในการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ให้เป็นนิยมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวแบบอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวเชิงพุทธศิลปกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวโบราณสถาน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ฯลฯ และผลกระทบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีต่อวัดและชุมชนโดยรอบในจังหวัดอื่นๆ

References

PattSupa Lilanaphon. (2008). *Tourism in Buddhistic approach: A case study of the cultural places in Bangkok.* Graduate School : Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University.

PhraBrahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2008). *Buddhist Dictionary Vocabulary edition.* (12th ed.). Bangkok : Mahachulalongkornrajavid yalaya Printing.

Sakchai SaiSing. (2017). *Chedi in Thailand : Form of Development and Faith Power.* Nonthaburi : Ancient City.

Sowit Bamrungphak. (2017).The Holy Abiding as Conceptual Guiding Principles to Buddhist Research. *Mahachula Academic Journal, 4*(2), 41.

Tourism Authority of Thailand. (2006). *Tourism Promotion Interesting.* Bangkok : M.S.T.

การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

The Development Of Risk Management Based On Buddhist Principles In Educational Institutes Under The Office Of The Primary Educational Service Area

พระมหาวิทยา สิริภทฺโท (เกิดแก้ว)[1],
สมศักดิ์ บุญปู่[2], อินถา ศิริวรรณ[3]
และ ระวิง เรืองสังข์[4]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
PhramahaVitaya Siribhaddho (Kerdkaew)[1],
Somsak Boonpoo[2], Intha Siriwan[3]
and Rawing Ruangsanka[4]
Mahachulongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: watklong18@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่การวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การศึกษาเอกสาร ด้วยแบบศึกษาเอกสารเป็นแนวในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน เพื่อร่างเป็นแนวทางการบริหารความเสี่ยง

* ได้รับบทความ: 3 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 3, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

เบื้องต้น ก่อนนำเสนอต่อการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา และนำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา โดยการสร้างแบบสอบถาม และนำหลักพุทธธรรม “อริยสัจ 4” เข้ามาประยุกต์ใช้ในแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 379 คน นำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตามหลักการวิเคราะห์ทางสถิติ

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประเด็นที่สำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการซึ่งครอบคลุมปัจจัยความเสี่ยงทั้งหมดในสถานศึกษาคือ ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการเงิน 3) ด้านความมั่นใจทางการศึกษา 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) ด้านความปลอดภัย และมีองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมภายในองค์กร 2) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ด้านการบ่งชี้เหตุการณ์ 4) ด้านการประเมินความเสี่ยง 5) ด้านการตอบสนองต่อความเสี่ยง 6) ด้านกิจกรรมการควบคุม 7) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ด้านการติดตามประเมินผล

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าสถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินการป้องกันความเสี่ยงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในสถานศึกษา มีการตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงเข้ามาดำเนินการจัดการความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในสถานศึกษา จะต้องมีการวางนโยบายการบริหารความเสี่ยง และกระบวนการบริหารความเสี่ยง รวมทั้งกิจกรรมในการดำเนินการต่างๆ

3. เสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยนโยบายการบริหารความเสี่ยง กระบวนการบริหารความเสี่ยง วัตถุประสงค์ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร และบุคลากร ครู ที่เป็นสมาชิกของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง ทำงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีกิจกรรมของ

การบริหารความเสี่ยง นำหลักพุทธธรรม “อริยสัจ4” มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยทำในรูปแบบของกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความเสี่ยง (ทุกข์) 2) การวิเคราะห์ (สมุทัย) 3) การประเมินความเสี่ยง (นิโรธ) และ 4) การจัดการความเสี่ยง (มรรค)

คำสำคัญ: การพัฒนาการบริหารความเสี่ยง; หลักพุทธบริหารการศึกษา

Abstract

Research on this subject With the objectives 1) to study the current conditions and the risk management problems of the schools under Office of Primary Education Area 2) to develop risk management according to Buddhist education administration of educational institutions under the Office of Primary Educational Service Area 3) to propose guidelines for risk management in accordance with Buddhist education administration principles of educational institutions Under the Office of Primary Education Area Is an integrated research method Namely qualitative research that uses document studies With a document study form to create semi-structured interview tools In-depth interviews 5 key informants to draft as a preliminary risk management guideline Before presenting to the group discussion By 9 experts / person to develop guidelines for risk management according to Buddhist administration And lead to quantitative research To examine the guidelines for risk management in accordance with Buddhist administration principles By creating a questionnaire And applying the Buddhist principles "Ariyasat4" to apply in the risk management approach according to Buddhist education administration principles of educational institutions Under the Office of Primary Education Area In order to inquire the school administrators for 379 people. The results were analyzed using quantitative data. According to statistical analysis principles

The research found that

1. Research on current conditions and risk management problems of educational institutions Under the Office of Primary Education Area The important issues that need to be accelerated, which cover all risk factors in schools, are the risk factors in 5 schools, namely 1) teaching and learning 2) finance 3) educational confidence 4) environment 5) Safety And there are elements of risk management of schools, 8 elements, including 1) internal environment, 2) objective setting, 3) event identification, 4) risk assessment, 5) risk response 6) Control activities 7)Information and communication 8) Monitoring and evaluation

2. The results of the development of risk management guidelines according to Buddhist administration principles Of educational institutions under the Office of Primary Education Area, found that educational institutions need to have various risk prevention measures That will happen in educational institutions There is a risk management committee set up to manage the risks that may occur in educational institutions. Must have a risk management policy And risk management processes Including activities in various operations

3. Propose guidelines for risk management in accordance with Buddhist education administration principles of educational institutions. Under the Office of Primary Education Area Consisting of risk management policies Risk Management Process Objectives Determination of roles and responsibilities of the Risk Management Committee Which consists of administrators and teacher personnel who are members of the Risk Management Committee Work in the form of a board There are activities of risk management. Adopt the "Ariyasut4"principle to apply for risk management. By doing in the form of a risk management process, 4 steps: 1) searching for risk (suffering) 2) analysis (accumulation) 3) risk assessment (nirot) and 4) risk management (Mak)

Keywords: Risk Management Development; Buddhist Administration Education Principles

บทนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในหมวด 7 เรื่อง การส่งเสริมความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา มาตรา 63 ได้กล่าวถึง สถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษาและฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนและนักศึกษา ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (Ministry of Social Development and Human Security, 2546 : 10) อย่างไรก็ตามความไม่แน่นอนไม่สามารถควบคุมได้ แต่เราสามารถจัดการกับความเสี่ยงได้โดยการวิเคราะห์โอกาสและผลกระทบของเหตุการณที่เปลี่ยนแปลงไปจากอิทธิพลของความไม่แน่นอน เพื่อหาวิธีการจัดการการเตรียมการที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า รวมถึงการควบคุมและการตรวจสอบ การบริหารความเสี่ยงจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรเกิดความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร ทั้งยังช่วยจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้การบริหารความเสี่ยงเป็นวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อให้บุคคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้และเข้าใจเรื่องการบริหารความเสี่ยง เกิดการตระหนักรูความเสี่ยงและนำมาใช้ในการบริหารงานในชีวิตประจำวันได้ และควรนำหลักการบริหารความเสี่ยงตามแนวทางของ COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission) มาเป็นกรอบในการดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Ministerial Internal Audio Group, 2556 : 1)

จากปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายแจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติการจัดการบริหารความเสี่ยง อาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ซึ่งหนึ่งในห้าแนวทางตามมาตราดังกล่าว คือ การตรวจราชการแบบการบริหารความเสี่ยง รวมไปถึงระเบียบของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการประเมินความเสี่ยงและปรับปรุงระบบควบคุมภายในและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่การบริหารจัดการในปัจจุบันก็ยังพบว่ามีการบริหารความเสี่ยงเพียงบางส่วน บางสถานศึกษาไม่ได้จัดทำการบริหารความเสี่ยง และบางสถานศึกษามีการจัดทำการบริหารความเสี่ยง แต่ไม่ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษาทั้งหมด เช่น บริการความเสี่ยงเฉพาะด้านงบประมาณ โดยพบว่ามีความเสี่ยงในเรื่องของการทุจริตของเจ้าหน้าที่การเงิน การเรียกเก็บเงินไม่เป็นไปตามระเบียบสถานศึกษา เป็นต้น บางสถานศึกษาบริหารความเสี่ยงเฉพาะด้าน โดยพบความเสี่ยงในเรื่องหลักสูตรไม่ได้รับการพัฒนา การประเมินหลักสูตรไม่สมบูรณ์ ครูนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนน้อย คอมพิวเตอร์ล้าสมัยขาดการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งาน ขาดแคลนตำราและเอกสารอ้างอิง ครูสอนไม่ตรงตามวุฒิ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ.1995 ที่มองว่าองค์กรมักจะมองการบริหารความเสี่ยงว่าเป็นกิจกรรมแยกส่วนออกไปเป็นส่วนๆ หรือเป็นกิจกรรมพิเศษ เช่น การบริหารความเสี่ยงด้านการเงินก็เป็นเรื่องของการเงินฝ่ายเดียว ฝ่ายอื่นไม่เกี่ยวข้อง แนวคิดใหม่จะต้องบูรณาการโดยบริหารความเสี่ยงร่วมกัน มีผู้บริหารระดับสูงคอยกำกับดูแลบุคลากรในองค์กรให้เห็นว่าการบริหารความเสี่ยงเป็นงานของทุกคน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าแนวทฤษฎีของนักการศึกษา และหลักพุทธบริหารการศึกษา จากหนังสือตำรา เอกสาร ที่มีการวิเคราะห์สรุปสภาพการบริหาร การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ตามหลักการบริหาร และปัจจัยพื้นฐาน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียน

การสอน 2) ด้านการเงิน 3) ด้านความมั่นใจทางการศึกษา 4) ด้านสิ่งแวดล้อม และ 5) ด้านความปลอดภัย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุของการเกิดความเสี่ยงของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานสถานศึกษา ตามหลักการบริหาร 5 ด้าน เพื่อสร้างแนวทางการบริหารความเสี่ยงโดยใช้ทฤษฎีการบริหารความเสี่ยงของ COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission: COSO) 8 องค์ประกอบมาเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัยคือ 1) สภาพแวดล้อมในองค์กร 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การระบุความเสี่ยง 4) การประเมินความเสี่ยง 5) การตอบสนองความเสี่ยง 6) กิจกรรมควบคุม 7) สารสนเทศและการสื่อสาร 8) การติดตามประเมินผล จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัย ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”โดยนำหลักพุทธธรรม “อริยสัจ 4” ในส่วนที่เป็นกระบวนการคิดเป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง วิธีการแก้ไขปัญหาใดๆ ก็ตาม จะมีคุณค่าและสมเหตุผล จะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกัน (PhraPhromKunaporn (P.Payutto), 2559 : 112 – 113) เข้ามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในการบริหารด้านความเสี่ยงให้ลดลง ตลอดถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปกำหนดเป็นแผนนโยบาย หรือ วางแผนพัฒนาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. เพื่อพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาเอกสารความหมายของการบริหารสถานศึกษา อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษา วิธีการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษา และสภาพแวดล้อมในการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : หนังสือ/ตำรา/บทความ/วารสาร/งานวิจัย/เว็บไซต์

เครื่องมือ : ศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : กรอบแนวคิดการวิจัย และสภาพการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. การสัมภาษณ์

วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาจากการสัมภาษณ์แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานของสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัย และองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในองค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์ การระบุความเสี่ยง การประเมินความเสี่ยง การตอบสนองความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และการติดตามประเมินผล และแนวทางแก้ไข

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 1 ถึง รอบที่ 3 จาก สมศ. 2) เป็นสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Pratice) และ 3) เป็นสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนดีศรีตำบล

เครื่องมือ : แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : การบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัจจัยความเสี่ยง 5 ด้าน และองค์ประกอบ 8 ด้าน และแนวทางแก้ไข

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ยกร่างแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ครั้งที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย : ยกร่างการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : ผลลัพธ์ที่ได้จากจุดประสงค์ข้อที่ 1

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : ร่างแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉบับร่างที่ 1

2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงฯ

วิธีดำเนินการวิจัย : พัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แหล่งข้อมูล : ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนการบริหารการศึกษา ระดับมหาวิทยาลัย ได้แก่ จบการศึกษาปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา และมีความรู้และประสบการณ์ในด้านการสอนการบริหารสถานศึกษา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา 3) ผู้บริหารสถานศึกษา หรือหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 4 ด้าน ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารงานสถานศึกษา

เครื่องมือ : แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จากแนวทางร่างครั้งที่ 1

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉบับร่างที่ 2

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารการเสนอแนวของความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ดังนี้

1. ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย : ตรวจสอบแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากแบบสอบถาม

แหล่งข้อมูล : ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 379 คน จากการเปิดตารางและทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือ : แบบสอบถาม (Questionnaire)

การวิเคราะห์ : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ 1) ค่าร้อยละ 2) ค่าความถี่ 3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย

ผลลัพธ์ : แนวทางการบริหารความความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉบับร่างที่ 3

2. ปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย : ปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอ แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แหล่งข้อมูล : 1) อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (ประธานกรรมการ) 2) อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (กรรมการ) และ 3) ผู้วิจัย

เครื่องมือ : แบบศึกษาเอกสาร (Document Study)

การวิเคราะห์เนื้อหา : การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลลัพธ์ : แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประเด็นที่สำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการซึ่งครอบคลุมปัจจัยความเสี่ยงทั้งหมดในสถานศึกษา คือ ปัจจัยความเสี่ยงในสถานศึกษา 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการเงิน 3) ด้านความมั่นใจทางการศึกษา 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) ด้านความปลอดภัย (DuangjaiChuaytrakul, 2550 : 136) และมีองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงของสถานศึกษา 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมภายในองค์กร 2) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ด้านการบ่งชี้เหตุการณ์ 4) ด้านการประเมินความเสี่ยง 5) ด้านการตอบสนองต่อความเสี่ยง 6) ด้านกิจกรรมการควบคุม 7) ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร 8) ด้านการติดตามประเมินผล

ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเรียนการสอน สถานศึกษาควรกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์ในเนื้อหาการเรียนการสอน ดำเนินการควบคุมความเสี่ยงซึ่งประกอบด้วยการวางแผน ดำเนินงานให้ตรงกับพันธกิจ/แผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับ (University Of Phayao, 2554 : 30) ที่วางไว้ และจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์/พันธกิจ เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ (SanguanChangchat, 2547 :13)รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่แนะแนวการศึกษาควรมีความสามารถให้รอบด้าน การใช้เทคโนโลยีควรมีความเหมาะสม ข้อมูลสารสนเทศควรเป็นปัจจุบัน เพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น การประกันคุณภาพ ควรมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบโดยเฉพาะ ครู และบุคลากร ควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา และควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

ปัจจัยความเสี่ยงด้านการเงิน ควรมีการจัดทำทะเบียนคุมเอกสารที่เกี่ยวกับการเงินให้ชัดเจน และโปร่งใส เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ และเพื่อป้องกันเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจากความไม่แน่นอน สอดคล้องกับ (NarumonSaadchom, 2550 : 25) รวมทั้งมีการแบ่งหน้าที่กันทำให้ชัดเจนเกี่ยวกับ การจัดซื้อ สั่งซื้อ และรับพัสดุ อีกทั้งใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเหมาะสม

ปัจจัยความเสี่ยงด้านความมั่นใจทางการศึกษาผู้บริหาร บุคลากร และครู ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งนักเรียน เพื่อป้องกันการร้องเรียน

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากบุคคลภายนอก และภายในสถานศึกษา (Usana Phathamontri, 2552 : 4 – 5)

ปัจจัยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม สถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนควรหมั่นเอาใจใส่ดูแลอยู่เสมอ เช่น ทางเดิน บ่อน้ำ และรวมทั้งสถานที่ล่อแหลมภายใน/นอกโรงเรียน เพื่อป้องกันนักเรียนมั่วสุม และโอกาสที่บางสิ่งบางอย่างอาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของสิ่งที่เป็นอันตราย หรือคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา สอดคล้องกับ (Chaiset Phromsri, 2550, 20 – 37)

ปัจจัยความเสี่ยงด้านความปลอดภัย สถานศึกษาควรมีการเฝ้าระวังความเสี่ยงต่างๆ และโอกาสเกิดของเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ (Undesirable Event) ภายในภายนอก (Pullen, D, 2011, 3- 6) ระยะเวลาหรือภายในสภาวะแวดล้อมที่ระบุขึ้นสอดคล้องกับ (Wiriya Rattanasuwun, 2544 : 75) อาจจะเกิดขึ้นภายในโรงเรียนรวมทั้งมีการจัดครูเวรรับผิดชอบตลอดเวลา รวมทั้งมีการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย อุปกรณ์เครื่องเล่นหรือ อุปกรณ์เกี่ยวกับการเรียนก็ให้หมั่นดูแล ซ่อมแซม และปรับปรุงอยู่เสมอ

ผลการตรวจสอบและเสนอแนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยนำหลักพุทธธรรม “อริยสัจ 4” เข้ามาประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารความเสี่ยง 4 ขั้นตอน ศึกษาความคิดเห็น 4 ด้าน คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง

1. การค้นหาความเสี่ยง (ทุกข์) หมายถึง การค้นหาปัญหาต่างๆ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงภายในสถานศึกษากับที่มีผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจสอดคล้องกับ (Wilson. J, & Tingle J. Cited in Raksit Suttipong, 2557 : 70) คณะกรรมการร่วมกันกำหนดวิธีการค้นหาความเสี่ยง หรือเหตุอันไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ครู บุคลากร ที่เหมาะสม รวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการค้นหาความเสี่ยง บุคลากรผู้รับผิดชอบในการค้นหาความเสี่ยง ซึ่งสามารถทำได้จากกิจกรรม เช่น กิจกรรมการทบทวนรายงานอุบัติเหตุ หรือ เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์กิจกรรมการทบทวนโดยเพื่อนร่วมคณะกรรมการ (Peer review) คือการระบุปัญหาความเสี่ยงของสถานศึกษา บุคลากร และนักเรียน ประกอบด้วย 3 กิจกรรมย่อยกิจกรรมรับมอบเวรกิจกรรมเดินตรวจตราโดยรอบสถานศึกษา และ การทบทวนกฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2. การวิเคราะห์ความเสี่ยง (สมุทัย)หมายถึง การพิจารณาถึงความถี่ ความรุนแรง และความสำคัญของเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ว่ามีความถี่และความรุนแรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ข้อมูลในอดีต และความมีวิสัยทัศน์ เพื่อให้ประเมินผลกระทบได้อย่างค่อนข้างแม่นยำสอดคล้องกับ (Kitipong Chirawatsawong, 2552 : 116 121) พบว่า ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

3. การประเมินผลความเสี่ยง (นิโรธ)หมายถึงเป็นการวิเคราะห์ความเสี่ยงและจัดลำดับความเสี่ยง โดยพิจารณาจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดความเสี่ยง (Likelihood) และความรุนแรงของผลกระทบจากเหตุการณ์ความเสี่ยง (Impact Consequence) โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ กำหนดไว้ ทำให้การตัดสินใจจัดการกับความเสี่ยงเป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ (Office of the Welfare Promotion Commission for Teachers and Education Personnel, 2553 : 7 - 8) พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

4. วิธีการจัดการความเสี่ยง (มรรค)หมายถึง การหาวิธีการเพื่อนำไปใช้ในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น โดยวิธีการที่นำมาใช้นั้นต้องสอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาสอดคล้องกับ (Kitipong Chirawatsawong, 2552 : 116 – 121) พบว่า ด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

สรุปว่า สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องมีการบริหารความเสี่ยง โดยมีการตั้งคณะกรรมการ เรียกว่าคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง เพื่อจัดการโดยเฉพาะ มีการวางนโยบาย กระบวนการวัตถุประสงค์ต่างๆ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละท่าน และมีกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความเสี่ยงน้อยที่สุด ที่สถานศึกษาจะพอรับได้ มีการนำเอาหลักพุทธธรรม “อริยสัจ 4” เข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารความเสี่ยงเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความเสี่ยง (ทุกข์) 2) การวิเคราะห์ (สมุทัย) 3) การประเมินความเสี่ยง (นิโรธ) และ 4) การจัดการความเสี่ยง (มรรค)มาบริหารจัดการกับปัจจัยความเสี่ยงทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการเงิน ด้านความมั่นใจทางการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้แนวทางการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร คือ กลุ่มสถานศึกษาที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ด้วยการกำหนดค่าการกำหนดเกณฑ์ประเมินความเสี่ยง การจัดลำดับความเสี่ยง การประเมินมาตรการควบคุมความเสี่ยงที่มีอยู่ตามบริบทของโรงเรียนทุกขนาดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กมีเกณฑ์การประเมินอย่างไร

3. ควรนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารความเสี่ยงโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงตามหลักพุทธบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นแนวทางหรือกระบวนการบริหารความเสี่ยง

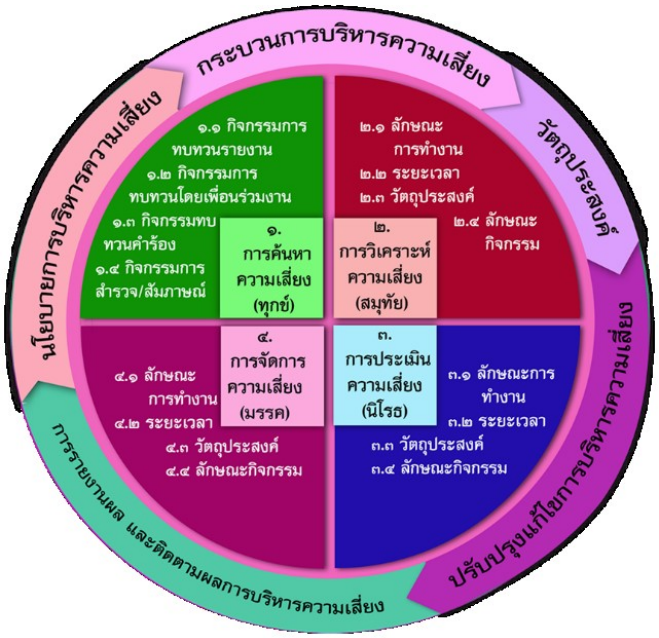

References

Chaiset Phromsri. (2007). *Risk Management*. Bangkok : Extranet.

Duangjai Chuaytrakul. (2008). *Risk Management in Basic Education Level Schools.* Philosophy ThesisDoctor of Philosophy, Educational Administration, Graduate School : Silpakorn University.

Information System for Educational Administration Information Group Bureau of Policy and Planning Basic Office of the Basic Education Commission (2016).

Internal Audit Group, Ministry of Education. (2013). *Risk Management Manual.* Office Permanent Secretary : Ministry of Education.

Kitipong Chirawatsawong. *Risk Management according to ISO 31000, 2009.*

Krejcie & Morgan. (1970). *Cited in Suthee Srisai, 2008.*

Ministry of Social Development and Human Security. (2003). *Child Protection Act 2003*. Bangkok.

Narumon Saadchom. (2007). *Enterprise Risk Management*. Bangkok : Base Books.

_____. (2011). *Risk Management Guide*. Phayao University.

PhraPhromKunaporn (P.A. Payutto). (2016). *Buddhist Dictionary Dharma edition.*

Pullen, D. (2011). *Risk Management Guide: A Good Practice Guide to Risk Management within the Further Education Sector.* Institute of Risk Management : London.

Sanguan ChangChat. (2004). Project Risk Management, Faculty of Management Science Pibulsongkram Rajabhat University. *(Online).* Retrieved Jun 9, 2018. from : http: //www,netcomuk.co.uk

Usana Phatamontri. (2007). *Modern Internal Audit Concepts and case studies.*

Wiriya Rattanasuwan. (2001). Reduce losses with risk management. *Productivity World Journal. Thammasat University*, 35(7), 75.

Wilson.J, & Tingle J., Quoted in RakitSuttipong. (2014). *The effect of using the risk management process onEfficacy and drug use behavior as perceived by professional nurses*. Chonburi : Chonburi Hospital.

การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Development of Educational Quality Assurance Process in School Underthe Office of Primary Educational Service Area

พระมหากิตติศักดิ์ สิริวฑฺฒโก (หนูสุรา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phramaha Kittisak Siriwattago (Noosura)
Mahachulongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: bomb1320@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 (2) พัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 (3) นำเสนอกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research -PAR) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เลือกโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก สัมภาษณ์เฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา และครูรับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวม 18 คน ด้วยการเลือกเจาะจง

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

(Purposive Selection) เก็บข้อมูลปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน ๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เก็บข้อมูลเชิงประมาณโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 297 ชุด

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1แบ่งออกเป็น 2 ด้าน4 มาตรฐาน คือ

1.1) ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นมาตรฐานพบว่า มาตรฐานที่ 4 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล อยู่ในระดับมากที่สุดมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 4 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

1.2) ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นมาตรฐานพบว่า และมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. พัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียนต้องมีร่างกายแข็งแรง นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาตรฐานที่ 2 กำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม มาตรฐานที่ 3 มีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม มาตรฐานที่ 4 มีการ

กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษามุ่นเน้นคุณภาพตามมาตรฐาน

3. นำเสนอกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความชื่นชอบมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดมุ่งหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรม ตลอดจนการกำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องควรนำผลการประเมินมาสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำผลการประเมินไปใช้ในการกำกับติดตาม และควบคุมการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ; การประถมศึกษา; การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

Abstract

The main objective of the study (1) to study the problem of Internal Education QualityAssurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1 (2) to develop the model of Internal Education Quality Assurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1 and (3) to present the process of Internal Education Quality Assurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1.

Research methodology was a mixed method research by mean of applying the qualitative research and qualitative research. The qualitative research was conducted by in-dept interview from the key informants before the focus group discussion for developing the completed model.

The findings were conducted as follows:

1. The contexts of the problem of Internal Education Quality Assurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1 were divided into 2 factors and 4 standards. The suitable factor gotpointing that it was at highest level and when it was divided into the standard founding that the first standard (the Quality of learners) getting, the second standard (the process of management of administrators) getting was at highest leveland the third standard (the process of learning and teaching which focused the

students) getting and the fourth standard (the system of Internal Education Quality Assurance of effectiveness) getting was at high level. The possible factor got at highest level if we considered it into aspects founding that the fourth standard (the system of Internal Education Quality Assurance of effectiveness) got was at highest level and the second standard (the process of management of administrators) gettingwas at high leveland the third standard (the process of learning and teaching which focused the students) getting at high level.

2. Developing the process of Internal Education Quality Assurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1 was divided into 4 standards which the first standard, the students had healthiness, analyzing thought, discussion and exchanging the knowledge andknowing how to use information and communication technology. The second standard, controlling the administrational measurement and educational management, planning and developing the teachers and the staffs to be the professional, the third standard, there was the process of learning and teaching and gave the opportunity to all students to participate and the fourth standard had setting the standard of school and planning the developing the educational management to standard quality.

3. Presenting the process of Internal Education Quality Assurance under Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1, the administrators should manage the school happily and work for success, making plan for developing the educational quality, controlling the plan and activity and making the plan to succeed into objective.

Keyword: The development of quality assurance processes; Primary education; Internal quality assurance in educational institutions

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงาน มีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐานแม้จะไม่เท่ากันแต่ก็แตกต่างกันไม่มากนักนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาทุกแห่งมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด ดังนั้น ผู้เรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่สถานศึกษาซึ่งหมายถึงผู้บริหาร ครูและบุคลากรสนับสนุนทุกคนในสถานศึกษา

ต้องคำนึงถึงตลอดเวลาไม่ว่าจะคิดทำกิจกรรมใดหรือโครงการใดก็ตามผู้เรียนจะต้องได้รับผลหรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามที่คาดหวังกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพและดำเนินการอย่างยั่งยืนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องมีการทำงานที่มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความตระหนัก รับรู้และเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นระบบมีคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและดำเนินกิจกรรม/โครงการที่ใช้ผลการประเมินตนเอง ผลการประเมินคุณภาพจากองค์กรภายนอกหรือผลการวิจัยที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเองตลอดจนใช้ผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนการติดตามตรวจสอบและปรับปรุงงานเป็นระยะจะช่วยให้งานบรรลุผลได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลที่เกิดกับผู้เรียนก็จะเป็นที่พึงพอใจกับผู้ปกครองชุมชนและองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับช่วงต่อจากสถานศึกษาด้วยการดำเนินงานที่ทุกคนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันเช่นนี้ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่แท้จริงและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิตในการทำงานของทุกคนเป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยึดคุณภาพผู้เรียนฝังแน่นอยู่ในจิตใจตลอดเวลา สำหรับหน่วยงานต้นสังกัดจะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น รวมทั้งเสริมสร้างให้สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ได้รับการยอมรับตามมาตรฐานการศึกษาอย่างแท้จริงสภาพที่พึงประสงค์ของมาตรฐานการศึกษาในสถานศึกษามีทั้งหมด4 ด้านคือ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พ.ศ. 2559มีจำนวน 4มาตรฐาน คือ (1) มาตรฐานที่ 1คุณภาพของผู้เรียน1.1)ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 1.2)คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (2) มาตรฐานที่ 2กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (3) มาตรฐานที่ 3กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) มาตรฐานที่ 4ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

จากการประเมินภายนอกรอบ ที่ผ่านมาพบว่ายังมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่หลายประการซึ่งสอดคล้องกับ Jumras Nangmak (2011 : 12) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

1. โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องเอกสาร แต่เอกสารไม่ค่อยสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงของบุคคล

2. โรงเรียนจัดให้ครูเพียงบางส่วนทำหน้าที่ในเรื่องการประกันคุณภาพ เขียนรายงานตามแบบอย่างที่ต้นสังกัดกำหนด โดยรายงานและเอกสาร หลักฐานเป็นคนละเรื่องกับการปฏิบัติงานจริง

3. ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการใช้ผลจากการประเมินและการตรวจสอบผู้ถูกประเมินไม่กล้ารับความจริง เขียนผลการประเมินที่ไม่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ผลการประเมินในลักษณะนี้จึงไม่สามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับสภาพจริงได้

4. ปัญหาการใช้ผลการประเมินไม่คุ้ม หรือไม่ได้ใช้ผลการประเมิน โรงเรียนไม่ได้นำผลจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาไปปรับปรุงแก้ไข ความผิดพลาดบกพร่องจึงไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขในทำนองเดียวกัน

Somwang Phithiyanuwat (2006 : 47) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของการประเมินภายในและการนำผลการประเมินไปใช้ ดังนี้

1. ผลการประเมินไม่น่าเชื่อถือขาดรูปแบบการประเมินที่ชัดเจน ขาดการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง ข้อมูลไม่ครบถ้วน

2. บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ศึกษา เข้าใจคลาดเคลื่อนในการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้

3. ผู้บริหารสถานศึกษาไม่เห็นคุณค่า ไม่นำผลการประเมินไปวิเคราะห์เพื่อวางแผน ส่งผลให้แผนไม่ครอบคลุมมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และไม่ตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา

4. ผู้บริหารมีการเปลี่ยนย้ายบ่อย การนำผลการประเมินไปใช้ขาดความต่อเนื่อง

5. บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดความตั้งใจ จำใจทำตามกฎหมาย

6. มีแรงต้านจากบุคลากรภายในสถานศึกษา และไม่นำผลไปใช้ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของบุคลากร

7. ขาดการช่วยเหลือ กระตุ้นให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษาและติดตามผลอย่างจริงจังจากหน่วยงานต้นสังกัด

จะเห็นได้ว่าระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในส่วนของการศึกษาประถมศึกษานั้น ยังคงกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติไว้เช่นเดิม กล่าวคือให้สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายซึ่งได้แก่มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการพัฒนาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นประจำทุกปีใช้กระบวนการบริหารที่ดีสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการบริหารและจัดการศึกษามุ่งให้การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็น “การประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงผลอันเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ”ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะแสวงหาวิธีในการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ซึ่งวิธีการหนึ่งคือการพัฒนากระบวนการการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อให้ได้กระบวนการที่เหมาะสมสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในที่นำไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานและสามารถจัดเตรียมข้อมูลร่องรอย เอกสาร/หลักฐานที่สะท้องถึงคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้ได้อย่างถูกต้องในการรองรับการประเมินทั้งการประภายในและการประเมินภายนอก อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นต่อไป ซึ่งถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องตระหนักและถือปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จอย่างสูงยิ่งต่อผู้เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. เพื่อพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. เพื่อนำเสนอกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

กรอบแนวคิด/สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถาม สัมภาษณ์ การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการสัมมนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) จึงขอเสนอกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ

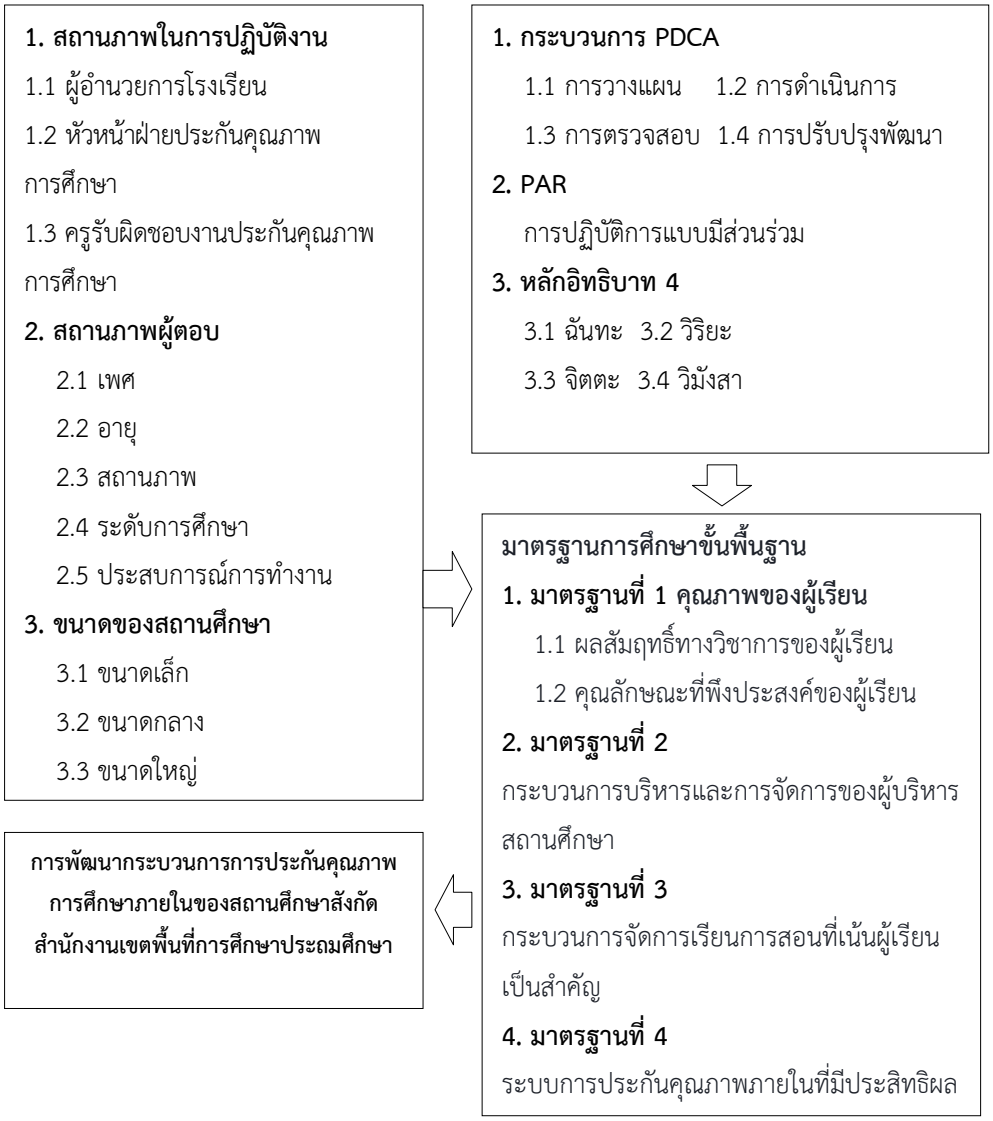

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา และครูรับผิดชอบงานประกันได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

3. การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

ผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 การหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ Factor Analysis ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบ (Principal Components Analysis) ได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสมโดยภาพรวม พบว่าปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสมโดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล 4.64มาตรฐานที่ 1

คุณภาพของผู้เรียน 4.52 มาตรฐานที่ 2กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา4.51 มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้โดยภาพรวมพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นมาตรฐานพบว่า มาตรฐานที่ 1 ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน พบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอนวัดระดับชาติ 4.59 ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน 4.58 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4.57 ผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการทางการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) 4.57 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา 4.56

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอนวัดระดับชาติ 4.66 ความพร้อมในการศึกษาต่อการฝึกงานหรือการทำงาน 4.62 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิด

อย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา 4.61ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4.59

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม 4.64 สุขภาวะร่างกายและลักษณะจิตสังคม 4.62 มีคุณลักษณะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 4.60 การยอมรับที่จะร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4.57

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม4.61การยอมรับที่จะร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4.60 มีคุณลักษณะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 4.59 สุขภาวะร่างกายและลักษณะจิตสังคม 4.57

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.51เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา 4.60 การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 4.59 การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม 4.57 การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน 4.57

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.50 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน4.67การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม 4.65 การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา 4.65 การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 4.64

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.44 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม 4.77

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม 4.69

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะสม ตามมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเหมาะตามมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.64

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ ตามมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล พบว่า ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ด้านความเป็นไปได้ตามมาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.57

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้อภิปรายผล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ค้นพบมาอภิปรายผลได้ดังนี้ การพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของ

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียนมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษามาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมาตรฐานที่ 4ระบบประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนด้านความเหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอนวัดระดับชาติ มีความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน มีผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการทางการเรียนวิชาภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับ Suriyasak Prathumrat (2008 : 154) ได้ทำวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าระดับสภาพและปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบและครูผู้สอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความเป็นไปได้

จากการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการจากผลการสอนวัด ความพร้อมในการศึกษาต่อ การฝึกงานหรือการทำงาน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khamson Nankaew (2009 : 62) ได้ทำวิจัยเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอภูซาน จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ตามมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความเหมาะสม

พบว่าการมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของ สุขภาวะร่างกายและลักษณะจิตสังคม มีคุณลักษณะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การยอมรับที่จะร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลายอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับ Aong WongRueang (2010 : 2) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่านเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 โดยรวมและรายด้านพบว่ามีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความเป็นไปได้

พบว่า มีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด โดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม การยอมรับที่จะร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย มีคุณลักษณะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาวะร่างกายและลักษณะจิตสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wichian Phankhruabut (2005 : 120) ที่พบว่า การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ในส่วนของการศึกษาความเป็นไปได้ของระบบประกันคุณภาพภายใน ควรพัฒนาระบบการบริหารคุณภาพเกี่ยวกับสายงานบังคับบัญชาผู้รับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่องคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องใหม่ การฝากงานประกันคุณภาพการศึกษาไว้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำให้งานประสบความสำเร็จยาก และการกำหนดหน่วยงานและบทบาทของผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน นอกจากจะทำให้งานมีผลดีแล้ว ยังทำให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเหมาะสม

ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้านทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับอมรพรรณประ

จันตวนิชย์ Amornphan Prajantawanit (2007 : 13) ที่ว่า หัวใจของการประกันคุณภาพ อยู่ที่ความร่วมมือของบุคลากรเป็นสำคัญ บุคลากรและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายต้องยอมรับระบบควบคุมคุณและปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนากลไก ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพที่แท้จริง

ตามมาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเป็นไปได้

พบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนรอบด้าน ทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม การกำกับ ติดตาม ประเมินผลการบริหารและการจัดการศึกษา การวางแผนและดำเนินงานพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านความเหมาะสมพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความเป็นไปได้ พบว่า ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การมีกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลด้านความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

มาตรฐานที่ 4 ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลด้านความเป็นไปได้เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจและมุ่งหวังในผลสำเร็จของงานเหนือสิ่งอื่นใด ปฏิบัติงานด้วยความชื่นชอบมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุตามจุดมุ่งหมาย

2. ผู้บริหารควรปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และไม่ละทิ้งงานพยายามและหมั่นเพียรที่จะหาประสบการณ์ในการปฏิบัติงานให้เพิ่มพูน

3. ผู้บริหารรควรใส่ใจ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่นิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหา ก็พร้อมที่จะแก้ไข

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรม ตลอดจนการกำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลการประเมินมาสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานที่เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำผลการประเมินไปใช้ในการกำกับติดตาม และควบคุมการดำเนินงาน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเอาใจใส่ ใฝ่รู้ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอยู่เป็นนิตย์ ทั้งในและนอกเวลางาน รับรู้และรับผิดชอบในงานอย่างเต็มที่ แม้งานจะมีอุปสรรค เอาใจใส่ในงานและเพื่อนร่วมงาน เมื่อพบปัญหาก็พร้อมที่จะแก้ไข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยสภาพการพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทุกกลุ่ม เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในประเทศ

3. ควรมีการศึกษาการพัฒนากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในองค์การอื่นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในการ

References

Amornphan Prajantawanit. (2007). Working Environment and Personal Factors Affecting Participation in Educational Quality Assurance of Personnel in Thammasat University. Graduate School : Srinakharin wirot University.

Aong WongRueang. (2010). *A study of operating conditions and internal quality assurance of small schools Under the Office of Nan Educational Service Area 2.* Graduate School : Uttaradit Rajabhat University.

Jumras Nangmak. (2011). *Education quality assurance correctly and happily.* Bangkok : Physics Center.

Khamson Nankaew. (2009). *Quality Assurance Operations in Basic Education Institutions, Phu Sang District, Phayao Province.* Graduate School : Chiang Rai Rajabhat University.

Somwang Phithiyanuwat. (2006). *Basic Knowledge for Assessing Educational Programs. in Somwang Pithiyanuwat, editor of the collection of project evaluation articles.* (3rd ed.). Bangkok : Chulalongkorn Racha wittayalai Press.

Suriyasak Prathumrat. (2008). *Conditions and Problems of Internal Quality Assurance Operations in Schools under the Office of Educational Service Area in Sakon Nakhon Province.* Graduate School : Sakon Nakhon Rajabhat University.

Wichian Phankhruabut. (2005). Internal Quality Assurance Development of Private Vocational Schools. Graduate School : Burapha University.

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูง ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Development Model of High-Potential Management in Student Affairs of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาณเมธี (บัวอ่อน)[1],
สมศักดิ์ บุญปู่[2], สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย[3]
และ อินถา ศิริวรรณ[4]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[1,2,3,4]
Phramaha Narongsak Thitayanamethee (Bua-on)[1],
Somsak Bunbhu[2], Suddhipong Srivichai [3]
and Intha Siriwan[4]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[1,2,3,4]
Corresponding Author, Email: B_buaon@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Research Method) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Survey Guide) เพื่อนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน พัฒนาทักษะโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เพื่อพัฒนารูปแบบการ

---

* ได้รับบทความ: 3 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 3, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

บริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้วยการแจกแบบสอบถามตามภาระงานกิจการนิสิตทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านปฏิบัติศาสนกิจ 2) ด้านส่งเสริมกิจการนิสิต 3) ด้านสวัสดิการนิสิต กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 3 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในทางด้านงานกิจการนิสิตเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากล ให้บริการด้านความรู้และทักษะ มีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนางานด้านกิจการนิสิต จัดทำข้อมูลสารสนเทศงานด้านวินัยนิสิต มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรบริหารนิสิต มีการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ 4 ภาค เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติศาสนกิจ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิตได้ปฏิบัติศาสนกิจโดยการจัดปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกปฏิบัติศาสนกิจ และจัดหาสถานที่รองรับนิสิตออกปฏิบัติศาสนกิจ จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานด้านประกันอุบัติเหตุกลุ่ม ประจำปีการศึกษา มีการดำเนินการสำรวจสภาพการใช้งานของครุภัณฑ์ประจำหอพักนิสิต มีการให้บริการด้านเอกสาร และสื่อต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนิสิต

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ ด้านความสามารถขององค์การที่จะเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมโดยการจัดงบประมาณสนับสนุนบุคลากร จัดตั้งเครือข่ายการทำงาน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งเสริมบุคลากรให้มีภูมิรู้ที่สูงขึ้น ด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างกว้างขวาง ส่งเสริมโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นผู้ปฏิบัติงานเป็นศูนย์กลาง บุคคลากรคิดค้น วิเคราะห์ร่วมกัน เชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เก่า ด้านการสร้างองค์การที่ไร้พรมแดน ส่งเสริมโดยจัดทำแผนพัฒนากิจการนิสิต จัดตั้งบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ ด้านกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง ส่งเสริมโดยผู้บริหารมีหลักธรรม และกระตุ้นความต้องการผ่านสิ่งล่อใจ ด้านการเป็นสถานที่ทำงานที่ยิ่งใหญ่ ส่งเสริมโดยจัดสถานที่ให้เป็นสัปปายะ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ด้านการเป็นองค์การที่เน้นคุณค่า คนในองค์กรต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

3. รูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ ด้านการเป็นองค์การที่เน้นคุณค่า สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทำงานเป็นทีม ร่วมกันปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีกระบวนการตรวจสอบ ดึงศักยภาพสูงสุดของคนในองค์กร ด้านการเป็นสถานที่ทำงานที่ยิ่งใหญ่ ดูแลในด้านความจำเป็นของพนักงาน จัดสถานที่ให้เป็นสัปปายะ สร้างบรรยากาศ สร้างทัศนคติ จัดสถานที่ให้น่าใช้บริการ ด้านกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง สร้างบรรยากาศ ผู้บริหารมีหลักธรรม กระตุ้นความต้องการสร้างเป้าหมาย สร้างแรงจูงใจ ด้านการสร้างองค์การที่ไร้พรมแดน ใช้ศักยภาพของตนเอง จัดทำแผนพัฒนา มอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ สร้างเครือข่าย ด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เชื่อมโยงความรู้ใหม่เรียนรู้ คิดค้น วิเคราะห์ร่วมกัน จัดกิจกรรม ใช้เทคโนโลยีด้านความสามารถขององค์การที่จะเปลี่ยนแปลง สร้างวัฒนธรรม จัดงบประมาณ จัดตั้งเครือข่าย ส่งเสริมบุคลากร เน้นการใช้ทีมงานสร้างความจงรักภักดี

4. หลักพุทธบริหารการศึกษาที่สามารถนำมาบูรณาการการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การสงเคราะห์ซึ่งกันและกันเพื่อมหาวิทยาลัยมีความสุขและเจริญก้าวหน้า ได้แก่ ทาน ให้ปันสิ่งของ ให้ความช่วยเหลือ ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวานต่อกันภายในองค์กร อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์เพื่อองค์กร และสมานัตตตา ปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายอย่างต่อเนื่องเพื่อการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนิสิต; สมรรถนะสูง; มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The purpose of this research was 1) to study the present situation and problems of student administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2) To develop the model of administration of high performance students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University.) To present the development of the high school student management model ofMahachulalongkornrajavidyalaya University. Research Methodology: Quantitative Research. The samples were 361 statisticians using percentage,

mean, standard deviation And qualitative research. The interviews consisted of 10 interviewees, 8 interviewees, and 8 interviewees.

The research results found that :

1. At present, the administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya University students' four faculties has a high level of opinion, namely, the establishment of cooperation networks in the field of student affairs in order to become universal. Provide knowledge and skills. Has a network of cooperation in the development of student affairs. Information on student discipline. Encourage and support the implementation of projects or activities of student management organizations. There are 3 seminars organized by the Ministry of Religious Affairs to gather the knowledge gained from the ministry. Encourage and encourage students to practice their ministry by organizing student orientation before ordaining. And the place to support students to practice. Prepare a summary of the performance of the group accident insurance. Academic Year A survey of the use of dormitory equipment Provides document and media services that facilitate learning and improve the quality of student life.

2. The development of the Mahachulalongkornrajavidyalaya University's high-performance student management model is the ability of the organization to change. Encouraged by personnel budgeting. Set up a work network. Information Technology Encourage personnel to have higher intelligence. The creation of new knowledge. Widely Encouraged by learning activities focused on practitioners. Inventors Analyze together Link new knowledge and old knowledge. The organization of the borderless. Encouraged by the student development plan. Establish personnel according to knowledge and ability to motivate personnel to achieve high performance. Encouraged by the principals. And stimulate demand through temptation. The workplace is great. Encouraged by a place to be. Create a collaborative atmosphere. And create a positive attitude to work. The value of the organization. People in the organization must be honored to each other.

3. The Mahachulalongkornrajavidyalaya University's high-performance student administration model is the value-oriented organization. Build confidence Honestly, each other work together as a team. Maximize the potential of people in the organization. The workplace is great. Take care of the needs of the employees. Arrange a place to be. Create an atmosphere to create a place to use. Encourage people to achieve high performance. create an atmosphere Management has a principle. Encourage the need to create goals. Motivation The organization of the borderless. Use your potential. Development Plan Assignment based on knowledge. Networking The creation of new knowledge. Learn together. Linking knowledge, learning, inventing, analyzing, sharing, organizing, using technology, the ability of organizations to change. Create culture, set up network, set up network Promote personnel Focus on using the loyalty team.

4. The educational administration can be integrated into the development of the model of administration of high performance students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, the administrators of academic staff of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. This is a great way to make money online. Provide assistance in the field of corporate social responsibility, corporate social responsibility, and solidarity management for the continuous management of high-performance students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Keywords: Management in Student Affairs; High-Potential; Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University

บทนำ

กิจการนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมให้นิสิตพัฒนาตนเองจนเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ จึงมีความสำคัญในอันที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพของนิสิตให้ประสบความสำเร็จ ตามความมุ่งหมายของคนและสังคม และที่พิเศษกว่ามหาวิทยาลัยทั่วไปคือนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีสัดส่วนที่เป็นพระภิกษุสามเณรมากกว่าคฤหัสถ์ ดังนั้นการบริหารงานด้านกิจการนิสิตจึงมีความพิเศษกว่ามหาวิทยาลัยทั่วไป กล่าวคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์ไทยและจัดการศึกษาอยู่ในกำกับของรัฐ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะทาง คือ เน้นการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้มาศึกษาสามารถนำไปปรับใช้กับศาสตร์อื่นๆได้อย่างสมบูรณ์ และด้วยเหตุที่เป็นมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทย จึงจำเป็นที่จะต้องขยายหน่วยงานเพื่อจัดการศึกษานอกพื้นที่ตั้งแก่ผู้มาเรียนนั่นคือพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่สนใจ ซึ่งปัจจุบันเปิดการศึกษา จำนวน 4 คณะ มีหน่วยงานนอกที่ตั้งประกอบด้วย วิทยาเขต 11 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 17 แห่ง โครงการขยายห้องเรียน 3 แห่ง หน่วยวิทยบริการ 14 แห่ง สถาบันสมทบ 6 แห่ง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของผู้ศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ จึงทำให้มีนิสิตเป็นจำนวนมากขึ้นทุกปี จากการสำรวจของสำนักทะเบียนและวัดผล ในปีการศึกษา 2560 มีนิสิตที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก รวมทั้งสิ้น 21,235 รูป/คน ซึ่งเมื่อมีนิสิตเข้ามาศึกษาจำนวนมากนั้น จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่บริหารจัดการด้านกิจกรรมของนิสิต นั่นคือกิจการนิสิตประจำไว้แต่ละส่วนงานนอกที่ตั้ง ซึ่งปัจจุบันนั้นในแต่ละแห่งนั้นมีการบริหารงานตามความเหมาะสมและโอกาสของหน่วยงานที่อยู่นอกที่ตั้ง จึงมีปัญหาในการบริหารจัดการด้านต่างๆ

เช่น การจัดกิจกรรม การบริหารภายในองค์กร การพัฒนาบุคลากร เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกองกิจการนิสิตสำนักงานอธิการบดี

จากความสำคัญในเบื้องต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางในการวางกรอบการบริหารงานกิจการนิสิต ร่วมกับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงโอกาสและความสามารถในการบริหารส่วนงานให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. เพื่อนำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

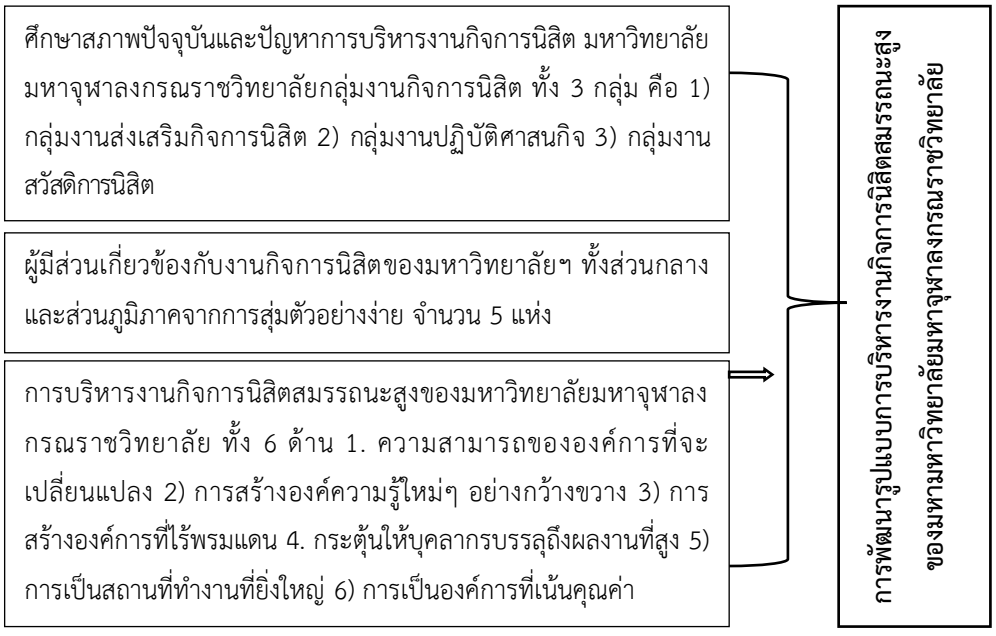

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความคิดเห็นผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับแนวทางในการการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 6 ประการ และผลของการสอบถามผู้บริหาร อาจารย์อาจารย์ นักวิชากร ของมหาวิทยาลัยที่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 10 ท่าน พบว่า

1. ด้านความสามารถขององค์การที่จะเปลี่ยนแปลง ได้แก่ เกิดรูปแบบโครงสร้างใหม่ ๆ มีการ เน้นการใช้ทีมงาน และองค์การแบบไร้พรมแดน มีความจงรักภักดีต่อองค์กรมากขึ้น องค์กรมีผู้บริหารและครูมีคุณวุฒิและความรู้สูง และผลการสัมภาษณ์คือ ควรส่งเสริมโดยการจัดงบประมาณสนับสนุนบุคลากร จัดตั้งเครือข่ายการทำงาน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศส่งเสริมบุคลากรให้มีภูมิรู้ที่สูงขึ้น

2. ด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เรียนรู้ คิดค้น วิเคราะห์ร่วมกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติงาน โดยเน้นผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง บุคคลากรใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการรู้จักแสวงหาคำตอบจากแหล่งความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง และผลการสัมภาษณ์คือ ส่งเสริมโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยเน้นผู้ปฏิบัติงานเป็นศูนย์กลาง บุคคลากรคิดค้น วิเคราะห์ร่วมกัน เชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เก่าเพื่อเผชิญกับโลกภายนอก

3. ด้านการสร้างองค์การที่ไร้พรมแดน ได้แก่ ผู้บริหารและบุคคลกรได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ผู้บริหารและบุคคลากรสามารถทำงานในทีมที่มีความหลากหลายได้ หน่วยงานมีข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างองค์การที่ไร้พรมแดน และผลการสัมภาษณ์คือส่งเสริมโดยจัดทำแผนพัฒนากิจการนิสิต จัดตั้งบุคลากรตามความรู้ความสามารถ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

4. ด้านกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง ได้แก่ หน่วยงานมีความต้องการ (Needs) ในการกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง ผู้บริหารพิจารณาบุคลากรจากแรงจูงใจภายในด้วยการดูจากเจตคติที่มีต่อองค์กรและความสนใจพิเศษของบุคลากร องค์กรมีสิ่งล่อใจ (Incentive) หรือ เป้าหมาย (Goal) ในการกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูงและผลการสัมภาษณ์คือส่งเสริมโดยผู้บริหารมีหลักธรรมตั้งเป้าหมายตามนโยบายของมหาวิทยาลัย และกระตุ้นความต้องการผ่านสิ่งล่อใจ

5. ด้านการเป็นสถานที่ทำงานที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากร จัดห้องสำนักงาน รวมถึงสถานที่ให้น่าใช้บริการ ร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างมีความสุข องค์กรมีสิ่งล่อใจ (Incentive) หรือ เป้าหมาย (Goal) ในการกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง สร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน และผลการสัมภาษณ์คือส่งเสริมโดยจัดสถานที่ให้เป็นสัปปายะ สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

6. ด้านการเป็นองค์การที่เน้นคุณค่า ได้แก่ ผู้บริหารและบุคคลากร ซื่อสัตย์และมีคุณธรรม ต่อผู้ร่วมงานด้วยกัน ปฏิบัติตามข้อกฎข้อบังคับ กระบวนการตรวจสอบทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ใช้ศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคลในการปฏิบัติงาน ด้วยเป้าหมายแน่วแน่สู่ความเป็นเลิศ และผลการสัมภาษณ์คือคนในองค์กรต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และร่วมกันทำงานเป็นทีม

ผลการนำเสนอการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 6 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความสามารถขององค์การที่จะเปลี่ยนแปลง ได้แก่ 1) องค์การสร้างวัฒนธรรมการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนร่วม 2) จัดงบประมาณสนับสนุนเพิ่มให้องค์กรในแต่ละส่วนงาน 3) จัดตั้งเครือข่ายการทำงานผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ที่สูงขึ้น 5) เน้นการใช้ทีมงาน 6) สร้างความจงรักภักดีต่อองค์การของผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น 7) องค์กรมีผู้บริหารและครูมีคุณวุฒิและความรู้สูง

2. ด้านการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ 1) องค์การทำงานเป็นทีมแปลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน 2) เชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เก่าเพื่อเผชิญกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น 3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เรียนรู้ คิดค้น วิเคราะห์ร่วมกัน 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานโดยเน้นผู้ปฏิบัติเป็นศูนย์กลาง 5) บุคลากรใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาคำตอบในการแก้ไขปัญหา

3. ด้านการสร้างองค์การที่ไร้พรมแดน ได้แก่ 1) องค์กรส่งเสริมพนักงานให้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ 2) จัดทำแผนพัฒนางานกิจการนิสิตร่วมกันทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 3) จัดตั้งและมอบหมายงานบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ 4) สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอก

4. ด้านกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง ได้แก่ 1) สร้างบรรยากาศขององค์กรให้น่าทำงาน 2) ผู้บริหารมีหลักธรรม 3) กระตุ้นความต้องการผ่านสิ่งล่อใจ 4) ตั้งเป้าหมาย

ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย 5) หน่วยงานมีความต้องการ (Needs) ในการกระตุ้นให้บุคลากรบรรลุถึงผลงานที่สูง 6) ผู้บริหารพิจารณาบุคลากรจากแรงจูงใจในการทำงาน 7) องค์กรมีเป้าหมายขององค์กรที่จูงใจผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิต

5. ด้านการเป็นสถานที่ทำงานที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ 1) องค์การต้องดูแลในด้านความจำเป็นของพนักงาน 2) จัดสถานที่ให้เป็นสัปปายะ 3) สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน 4) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน 5) ผู้บริหารและบุคลกร จัดห้องสำนักงาน รวมถึงสถานที่ให้น่าใช้บริการ 6) องค์กรสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน

6. ด้านการเป็นองค์การที่เน้นคุณค่า ได้แก่ 1) องค์กรสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน 2) มีความซื่อสัตย์ สุจริต 3) ให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) ทำงานเป็นทีม 5) ร่วมกันปฏิบัติตามกฎ ระเบียบขององค์กร 6) มีกระบวนการตรวจสอบภายในและภายนอก 7) ดึงศักยภาพสูงสุดของคนในองค์กรเพื่อการบรรลุเป้าหมายสู่ความเป็นเลิศ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการส่งเสริมกิจการนิสิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศงานด้านวินัยนิสิต มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานโครงการหรือกิจกรรมขององค์กรบริหารนิสิต มีการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมหอพักนิสิต ด้านการปฏิบัติศาสนกิจมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีการจัดสัมมนานิสิตปฏิบัติศาสนกิจ ๔ ภาค เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับจากการปฏิบัติศาสนกิจ ตลอดจนร่วมกันสะท้อนสภาพปัญหาในการปฏิบัติศาสนกิจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตรุ่นต่อๆ ไป การให้คำปรึกษาแนะแนวการปฏิบัติศาสนกิจและการฏิบัติงานบริการสังคมตลอดจนการเข้าสู่อาชีพแก่นิสิตฝ่ายคฤหัสถ์ มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิตได้ปฏิบัติศาสนกิจโดยการจัดปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกปฏิบัติศาสนกิจ และจัดหาสถานที่รองรับนิสิตออกปฏิบัติศาสนกิจ ด้านสวัสดิการนสิตมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับ ได้แก่ มีการจัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานด้านประกันอุบัติเหตุกลุ่ม ประจำปีการศึกษา มีการดำเนินการสำรวจสภาพการใช้งานของครุภัณฑ์ประจำหอพักนิสิต มีการให้บริการด้านเอกสาร และสื่อต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนิสิต

โดยผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suratana Mekha and Wuttichai Arakphotchanong (2008 : 4) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนางานกิจการนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีการดำเนินงานกิจการนักศึกษาภายใต้แผนกลยุทธ์ของส่วนงาน ปี พ.ศ. 2553 – 2557 ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพตามระบบประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย ในประเด็นส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา กิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สำหรับการพัฒนางานกิจการนักศึกษาต้องมีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม พันธะกิจและค่านิยมหลักของมหาวิทยาลัย เพื่อมุ่งให้นักศึกษาเกิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ โดยใช้แผนการปฏิบัติการด้านกิจการนักศึกษา แผนกิจกรรมประจำปี ผู้บริหาร คณะกรรมการนักศึกษา อาจารย์ ที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่และระบบประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัย ในการผลักดันให้การพัฒนางานกิจการนักศึกษาเกิดความเป็นรูปธรรม

ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันทา สังขทัศน์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา Sunantha Sangkhatat (2013 : 101) โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) มิติด้านผู้เรียน 2) มิติด้านกระบวนการภายใน 3) มิติด้านการเงิน และ 4) มิติด้านการเรียนรู้และการเติบโต

2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำ นักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้แนวคิด Balanced Scorecard (BSC) เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบซึ่ง มีความเหมาะสมและสามารถนำ ไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย และสอดคล้องกับ Sanej Chuito (2015 : 1) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาตัวแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์การสมรรถนะสูง

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการบริหารยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารองค์การสมัยใหม่

และด้านการบริหารทุนมนุษย์ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลมีการดาเนินการทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านการบริหารองค์การสมัยใหม่ และด้านการบริหารทุนมนุษย์อยู่ในระดับมาก 2) ผลการถอดบทเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารประสบความสำเร็จ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่บริหารประสบความสำเร็จได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เทศบาลที่บริหารประสบความสำเร็จได้แก่ เทศบาลตำบลนาอ้อ จังหวัดเลย และองค์การบริหารส่วนตำบลที่บริหารประสบความสำเร็จได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหม้อ จังหวัดเพชรบุรี มีกระบวนการบริหารที่ประสบความสำเร็จ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย จุดประกาย ขายความคิด พิชิตการเปลี่ยนแปลง และสร้างความต่อเนื่อง มีเทคนิคการบริหารที่ประสบความสำเร็จโดยยึดหลักการธรรมาภิบาล 10 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักมีส่วนร่วม หลักโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักองค์การแห่งการเรียนรู้ หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ หลักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) ผลการพัฒนาตัวแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์การสมรรถนะสูง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี 3 ปัจจัย ประกอบด้วย กระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการบริหารการเปลี่ยนแปลง และปัจจัยแห่งความสำเร็จการบริหารการเปลี่ยนแปลง การเป็นองค์การสมรรถนะสูงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ การเป็นองค์การทริปเปิ้ลเอชที่ประกอบด้วย 3 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 : การบริหารยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (สมองดีเยี่ยม) สมรรถนะที่ 2 : การบริหารองค์การสมัยใหม่ (เครื่องมือครบ) สมรรถนะที่ 3 : การบริหารทุนมนุษย์ (ใจเกินร้อย) 4) ผลการถ่ายทอดตัวแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์การสมรรถนะสูง พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เทศบาลตำบลธัญบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสี่ ผู้เข้ารับการฝึก กอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรมถ่ายทอดตัวแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่องค์การสมรรถนะสูงทั้ง 3 ตัวแบบ ได้แก่ ตัวแบบการบริหารยุทธศาสตร์สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ตัวแบบการบริหารองค์การสมัยใหม่ และตัวแบบการบริหารทุนมนุษย์ อยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมมิติใหม่ทริปเปิ้ลไฟฟ์โมเดลอยู่ในระดับมาก

โดยรูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยได้โดยผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับ Suphittra Watanakun (2008 : 8) ได้วิจัย เรื่องการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาตามแนวทศพิธราชธรรม ผลการวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามีการนำ “ทศพิธราชธรรม” ประกอบด้วยหลักธรรม 10 ประการ คือ ทาน ศีล ปริจจาคะ อาชชวะ มัททวะ ตบะ อักฎกธะ อวิหิงสา ขันติ และ อวิโรธนะ มาใช้ในการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษาในระดับไม่สูงสุดหรือยังไม่เต็มเปี่ยม และกลยุทธ์การบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา ตามแนวทศพิธราชธรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ มีกลยุทธ์ระดับองค์กรหรือกลยุทธ์หลัก 1 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การน้อมนำหลักทศพิธราชธรรมเพื่อการบริหารงานกิจการนิสิตนักศึกษา และมีกลยุทธ์รองหรือกลยุทธ์ระดับแผนงาน 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนานิสิตนักศึกษา 2) กลยุทธ์ส่งเสริมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา 3) กลยุทธ์เสริมสร้างความพร้อมในการศึกษา และ 4) กลยุทธ์การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และสอดคล้องกับ Pattama Panboonhom (2012 : 5) ได้วิจัย เรื่องการบริหารงานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของบุคลากร เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษา โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานกิจกรรมนักศึกษา ด้านงานบริการและสวัสดิการนักศึกษา ด้านงานแนะแนวและจัดหางาน ด้านงานธุรการ ด้านงานวินัยนักศึกษา และด้านงานกีฬา ความคิดเห็นของนักศึกษา เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษา โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานกิจกรรมนักศึกษา ด้านงานบริการและสวัสดิการนักศึกษา ด้านงานธุรการ ด้านงานแนะแนวและจัดหางาน ด้านงานวินัยนักศึกษา และด้านงานกีฬา 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในด้านงบประมาณ การประสานงาน แผนอย่างจริงจัง เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์งานกิจการนักศึกษาอย่างเป็นระบบ, ควรจัดสรรงบประมาณทำแผนการบริหารงบประมาณให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่จัดขึ้นและเพียงพอในด้านอุปกรณ์ต่างๆ, ควรประสานงานด้านแผนการดำเนินงานร่วมกัน, ควรมีการดำเนินงานเพื่อให้นักศึกษาปฏิบัติตนตามระเบียบกฎเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด, ควรจัดให้มี

อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ปรึกษาปัญหาในด้านส่วนตัวหรือด้านการเรียนอย่างใกล้ชิด และควรประสานงานด้านแผนการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดจัดบริการที่เป็นประโยชน์และส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุภาพชีวิตของนิสิต มีการจัดทำแผนการจัดโครงการและกิจกรรมพัฒนานิสิตประจำปี มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตโดยการออกตรวจเยี่ยมการปฏิบัติศาสนกิจของนิสิตในแต่ละภูมิภาค และมีการให้บริการด้านสุขภาพแก่นิสิตอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษากลยุทธ์การบริหารงานกิจการนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบการบริหารกิจการนิสิตของของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในศตวรรษที่ 21 และควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากผลการพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นรูปแบบการบริหารงานกิจการนิสิตสมรรถนะสูงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

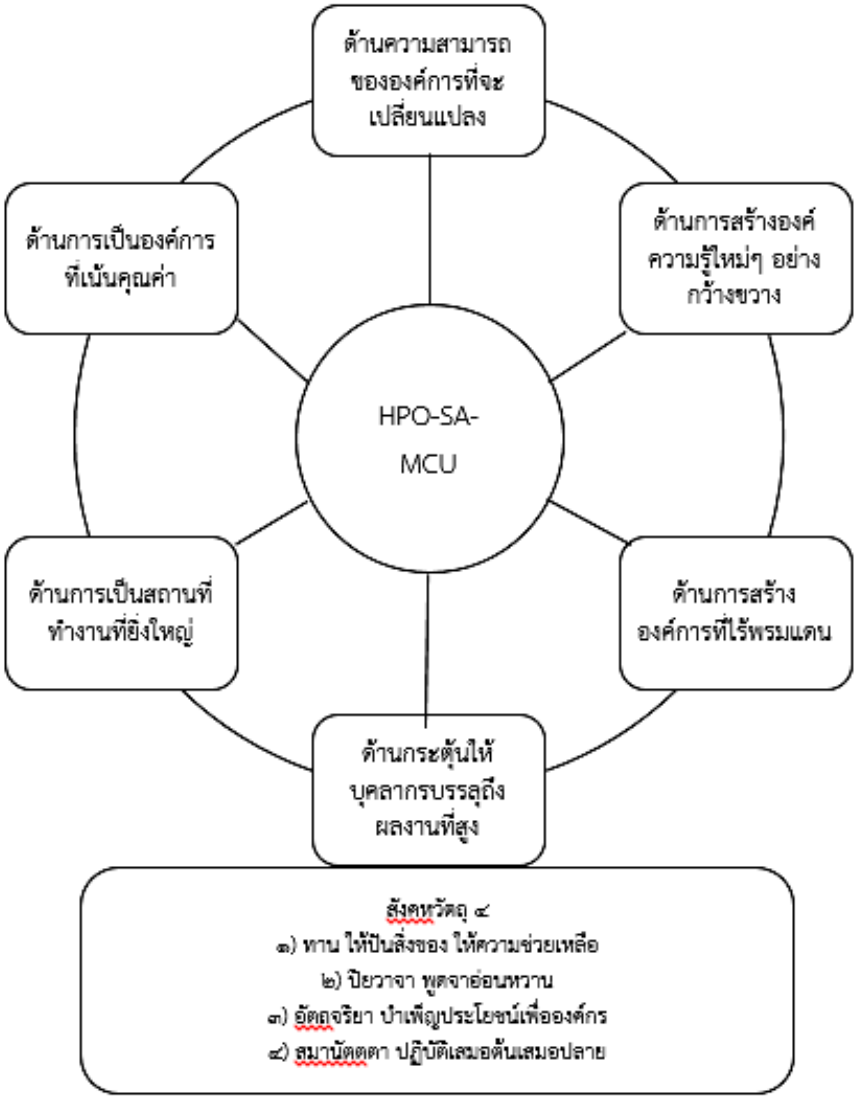

References

Pattama Panboonhom. (2012). *Subject of Student Affairs Administration Mahidol University Phutthamonthon District Nakhon Pathom Province.* Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Sanej Chuito. (2015). The Model Development of Local Administrative Organizations to High Performance Organizations. *Electronic Journal of Open Distance innovative Learning, 5*(1), 1.

Sunantha Sangkhatat. (2013). Scorecard (Bsc) The Development Of Management Model For College Under The Office Of Vocational Education Commission Based On Balanced Scorecard (Bsc) Concept. *Global Business and Economics Review, 8*(1), 101.

Suratana Mekha and Wuttichai Arakphotchanong. (2008). *Guidelines for Student Affairs Development Faculty of Social Sciences and Humanities.* National Academic Conference Kasetsart University 9th Kamphaeng Saen Campus.

Suphittra Watanakun. (2008). Student Affairs Administration in accordance with the Dophit Rajattham guidelines. *Health Science Research Journal, 2*(2), 8.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Strategy in Buddhist Transformational Leadership Development For Administrators in PhraPariyattidhamma SchoolsGeneral Education Division

พระมหาวิทูร ธมฺมโชโต (แสงอินทร์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phramaha Witoon Thammachoto (Sang-In)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, Email: witoontham@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (2) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (3) นำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งจากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอต่อเวทีสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ขึ้น การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และนำเสนอต่อประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เพื่อหาข้อสรุปในผลงานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ได้ตัวแปรที่สำคัญ 40 ตัวแปร รวม 4 ด้าน คือ (1) ด้านวิสัยทัศน์ ได้ค่าเฉลี่ย 4.38 มีความสำคัญที่ผู้นำควรสร้างวิสัยทัศน์ในองค์กร รวมถึงการมีเจตคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรู้ความสามารถ (2) ด้านความชำนาญ ได้ค่าเฉลี่ย 4.48 มีความสำคัญที่ผู้นำควรมีความหมั่นเพียรในการฝึกฝนการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของการทำงาน (3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ได้ค่าเฉลี่ย 4.41 มีความสำคัญที่ผู้นำควรมีความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่บุคลากร ที่ปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย และ (4) ด้านคุณธรรม ได้ค่าเฉลี่ย 4.43 มีความสำคัญที่ผู้นำควรส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ และผู้นำควรมีความใส่ใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหาร ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

2. พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารต้องมีแนวคิดใหม่ ๆ วิสัยทัศน์กว้างไกล มีแนวคิดในอนาคต วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง กล้าตัดสินใจ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการวางแผน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมการศึกษา มีทัศนคติต่องานที่ดี มีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ต้องทำให้สำเร็จยึดหลักพรหมวิหารธรรม 1

3. เสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกกลาง กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์การสอนและประสบการณ์ด้านการวิจัย มีความสามารถในการบริหารจัดการ และต้องมีทัศนคติต่อการเป็นผู้นำ ต้องมีบุคลิกภาพดี เป็นคนจริงใจ มีการวางตัวเหมาะสม มีความสามารถ มีสติปัญญาดี มีการตัดสินใจดี สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีทักษะทางสังคม และต้องเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่มีความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจ

ใส่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้อง และหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่อง

คำสำคัญ: กลยุทธ์การพัฒนา; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธ; โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

Abstract

The main objective of the study (1) to study the contexts of Buddhist transformational leadership for administrators in Phapariyattidhamma Schools general education division group I (2) to develop strategy in Buddhist transformational leadership development for administrators in Phapariyattidhamma Schools general education division group I and (3) to present the strategy in Buddhist transformational leadership for administrators in Phapariyattidhamma Schools general education division group I.

Research methodology was a mixed method research by mean of applying the qualitative research and qualitative research. The qualitative research was conducted by in-dept interview from the key informants before the focus group discussion for developing the completed model.

The findings were conducted as follows:

1. The contexts of Buddhist transformational leadership for administrations in Phapariyattidhamma Schools general education division group I had 40 variations which consisted of 4 important factors, (1) vision factors (Cakkhuma) got4.38 pointing that the administrators must have vision and ability for position (2) skillfulness factors (Vidhuro) got4.48pointing that the administrators must have an activeness of training ofnew work and develop the quality of work (3) relationship factors (Nissayasampanno) got 4.41pointing that the administrators must have cavity, concentration, intention sociability, good emotional management, friendliness, helpfulness, admiration, expression and working relationship and (4) moral factor (Brahmavihara 4) got 4.43 pointing the administrator must support and help the staff to solve the problem and decide with reason and attend to the problem and the obstacle of organization honestly.

2. Developing strategy in Buddhist transformational leadership development for administrators in Phapariyattidhamma Schools general education division group I, the administrators had the vision, analyzing the strategy, reasonable making a decision, creativity, supporting more education, working with the Dhammas consisting of loving-kindness, compassion, sympathetic joy, equanimity.

3.Presenting the strategy in Buddhist transformational leadership development for administrators in Phapariyattidhamma Schools general education

division group I, the administrators had vision and experience of teaching and research, ability of organization,
honesty, consult with right answer and compactness and hearing other opinion and taking care all the staff.

Keyword: Development strategy; Buddhist transformational leadership;
Buddhist Scripture School, General Education Department

บทนำ

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้อิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ Wirot Saratrattana (2003 : 25) นอกจากนี้ผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การ และการจัดการในทุกระดับทั้งในภาครัฐ เอกชน ระดับโลก ชาติ หรือท้องถิ่น Sanguan Rumpong and Nittaya Rumpong (1997 : 83) ในระดับองค์การมีการยอมรับว่าความสำเร็จขององค์การไม่ว่าจะเรียกว่าเป็นการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results based management) ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา ความคิดอ่าน และแนวปฏิบัติที่สร้างสรรค์ของผู้บริหาร Thipawadee Meksawan. (2002 : 10) สำหรับองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นสิ่งที่สามารถจูงใจให้ครูให้ร่วมมือในการทำงานด้วยความเต็มใจ เพราะว่าภาวะผู้นำนี้จะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบารมี (Charisma) เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ผู้ตามจะเกิดความเชื่อถือศรัทธา ย่อมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ด้านการคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล คือ ผู้นำคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individualized consideration) ทำให้การมอบหมายงานตามความถนัดที่ผู้ตามพอใจทำให้งานมีประสิทธิภาพ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา (Intellectual stimulation) คือ การที่ผู้นำพยายามที่จะกระตุ้นให้ผู้ตามใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาโดยรอบคอบใช้เหตุผลและด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) คือ การที่ผู้นำใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อชักนำให้ผู้ตามเห็นคุณค่าของงานและปฏิบัติงานโดยไม่เห็นประโยชน์ส่วนตัว Charat Chin Khaokam (2004 : 20) ในการดำเนินงานตามนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้นั้น สิ่งที่ครูผู้สอนต้องการมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางวิชาการและในการบริหารจัดการ รวมถึงผู้นำที่มีคุณธรรม ผู้นำที่มีความสามารถในการกระตุ้นให้ครูผู้สอนตื่นตัวพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น การใช้ภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเหมาะสำหรับยุคการปฏิรูปการศึกษานี้ เพราะจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งบุคลากรและองค์กรผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริหารให้ทันสมัย มีการปฏิบัติงานในลักษณะของการปฏิบัติที่อาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ของแต่ละคนที่จะต้องทำงานให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นำกับผู้ตาม เสริมสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ร่วมงานจนก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม จิตสำนึก และค่านิยมที่ดีต่อผู้ร่วมงานด้วยกัน ต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงาน จากลักษณะที่แต่เดิมทำงานในเชิงรับ ให้กลายมาเป็นเชิงรุกให้มากขึ้นต้องมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่ดีในเชิงบริหาร ผู้บริหารต้องอาศัยภาวะผู้นำมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความร่วมมือในการทำงาน เพื่อที่จะนำไปสู่ความมีเอกภาพในองค์กรและการมีส่วนร่วมอย่างเต็มใจในการผลักดันให้องค์การบรรลุเป้าหมาย Chantharanee Sanguannam (2002 : 13)

ดังนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญมากสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมีภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในการบริหารจัดการศึกษาสิ่งที่สำคัญก็คือเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานบทบาทของครูนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนทุกคน ผู้บริหารต้องอาศัยภาวะผู้นำมาช่วยเสริมสร้างให้เกิดแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความร่วมมือในการทำงานพัฒนาและเตรียมบุคลากรด้านการศึกษาให้เป็นผู้นำที่มีคุณภาพมีทักษะและศักยภาพตามมาตรฐานสากล เพื่อที่จะนำไปสู่ความมีเอกภาพภายในองค์กร และการมีส่วนร่วมอย่างเต็มใจในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามยุทธศาสตร์ในองค์กรให้บรรลุเป้าตามประสงค์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาภาคกลาง”เพราะจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียน สถาบันการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และ

กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนพัฒนาตนตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความมีประสิทธิภาพและคุณภาพด้านการศึกษาโดยมุ่งหวังศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธและให้ทราบระดับที่ปฏิบัติจริงตามองค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อจะเป็นข้อมูลในการหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) Charles E. Scott and John J Siegfried : (31-34) เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงและพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อสำรวจศึกษาสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทางาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดการปฏิบัติตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และหลักพรหมวิหารธรรม 4ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค

และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) J. Ritchie and J. Lewis (2003 : 109-137) เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธของผู้บริหารและครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อสัมภาษณ์เฉพาะผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 จำนวน 14 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งเป็น 1 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

ผลการวิจัย

“กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง” ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 การหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบ Factor Analysis ด้วยวิธีการสกัดองค์ประกอบ (Principal Components Analysis) เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ได้ตัวแปรที่สำคัญ 40 ตัวแปร รวม 4 ด้าน คือ

(1) ด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ได้ ($\overline{X}$ = 4.38) และเมื่อเทียบค่าความ

แปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วน้ำหนักองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์นี้มีความสำคัญที่ผู้นำควรสร้างวิสัยทัศน์ในองค์กรรวมถึงการมีเจตคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรู้ความสามารถเป็นอันดับ 1

(2) ด้านความชำนาญ ซึ่งองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1ด้านความชำนาญ ($\overline{X}$ = 4.48) และเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วน้ำหนักองค์ประกอบความชำนาญนี้มีความสำคัญที่ผู้นำควรมีความหมั่นเพียรในการฝึกฝนการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของการทำงาน เป็นอันดับ 1

(3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งองค์ประกอบนี้สามารถอธิบายกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\overline{X}$ = 4.41) และเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆ แล้วน้ำหนักองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ นี้มีความสำคัญที่ผู้นำควรมีความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่บุคลากร ที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นอันดับ 1

(4) ด้านคุณธรรม ซึ่งองค์ประกอบ นี้สามารถอธิบายกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1ด้านคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.43) และเมื่อเทียบค่าความแปรปรวนของตัวแปรกับองค์ประกอบอื่น ๆแล้วน้ำหนักองค์ประกอบด้านคุณธรรมนี้มีความสำคัญที่ผู้นำควรส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ และ ผู้นำควรมีความใส่ใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหารด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นอันดับ 1

พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ควรสร้างวิสัยทัศน์ในองค์การรวมถึงการมีเจตคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และความรู้ความสามารถวางแผนการดำเนินการและพอใจในการบริหารจัดการที่เป็นอยู่ สนับสนุนการจัดบุคลากรในการเข้ารับการฝึกอบรมกับหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ มีแนวความคิดที่สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต ในหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะประสบความสำเร็จ สามารถ

วิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันของหน่วยงาน และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานกับองค์กร ความหมั่นเพียรในการฝึกฝนในการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพของการทำงาน เทคนิคและความถนัดในงานที่ทำ เตรียมความพร้อมในการทำงานตลอดเวลา การฝึกฝนกระตุ้นบุคลากรให้ตื่นตัวในการปฏิบัติงาน ต้องมีความเชี่ยวชาญและมุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ประสบการณ์และความพยายามที่จะบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้อง และหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่อง เพื่อการบริหารจัดการ ให้มีใจผูกพันอยู่กับงานในหน้าที่ รับรู้และใคร่ครวญในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความรอบคอบ พร้อมให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเป็นกันเองกับคนทุก ๆ คน ทำงานร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันจนกว่างานจะสำเร็จ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มั่นคงจริงใจที่จะทำงานแม้ในยามเกิดภาวะวิกฤติ และผลกระทบจากเหตุการณ์ผันผวนของภายนอก ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ ใส่ใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหาร ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สร้างความศรัทธาเชื่อมั่น โดยทาตัวให้น่าศรัทธา กล้ารับผิดชอบ และพิจารณาไตร่ตรองการทำงานที่มอบหมายอยู่เสมอ ส่งเสริมให้บุคลากร ให้มีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาไปสู่การเป็นกัลยาณมิตร

2) พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 คือการมีแนวคิดใหม่ ๆ วิสัยทัศน์กว้างไกล มีแนวคิดในอนาคต วิเคราะห์และกำหนดทิศทาง กล้าตัดสินใจ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการวางแผน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมการศึกษา มีทัศนคติต่องานที่ดี มีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน มีจิตอาสา มีไมตรีจิตอยู่รวมกัน สร้างมิตรภาพ การดูแลเอาใจใส่กระตือรือร้น การสร้างความสัมพันธ์มีอารมณ์แจ่มใส การมีสัจจะวาจามีเสน่ห์ คำมั่นสัญญา มองโลกในแง่บวก มีความตั้งใจอดทน กระจายอำนาจ ให้ความช่วยเหลือใจเขาใจเรา มีประสบการณ์ทำงานสูง ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจ มีเป้าหมายสร้างมิตรภาพ มีประสบการณ์ มีความเป็นกันเอง การสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน ทุ่มเทเพื่อคุณภาพ มีทัศนคติต่องานที่ดีมีความรัดกุม รอบคอบ สนับสนุนการฝึกอบรม การ

สร้างมิตรภาพ ต้องขยันเอาใจใส่กระตือรือร้น สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคอย่างมีความอดทน ยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น มีความสามัคคีกัน มีความหมั่นเพียรในการฝึกฝน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นสำคัญ และใส่ใจการประเมินผล มีทักษะ ในการทำงาน มีความสุภาพ อ่อนโยน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต้องมีจิตใจเป็นกลาง นำหลักธรรมมาใช้ในการบริหาร เป็นกัลยาณมิตร หลักธรรมที่นำเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ เป็นของหลักการครองตน ครองคน ครองงาน กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ต้องทำให้สำเร็จ ยึดหลักอิทธิบาท พรหมวิหารธรรม 4 มีศีล 5 ที่ยึดถือ มีเบญจศีลคู่กับเบญจธรรม

3) เสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยสรุปและสังเคราะห์ ความคิดเห็นจากประเด็นคำถามตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สรุปความคิดเห็นได้ดังนี้

การที่บุคคลจะก้าวขึ้นมาเป็นหัวหน้าหรือผู้นำองค์กรนั้นภูมิหลังของผู้บริหารมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ มีประสบการณ์การสอน และประสบการณ์ด้านการวิจัย มีความสามารถในการบริหารจัดการ และต้องมีทัศนคติต่อการเป็นผู้นำ ต้องมีบุคลิกภาพดี เป็นคนจริงใจ มีการวางตัวเหมาะสม มีความสามารถ มีสติปัญญาดี มีการตัดสินใจดี สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีทักษะทางสังคม และต้องเป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่มุ่งเกณฑ์ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยมีเป้าหมายของเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่วนใหญ่จะยึดกฎเกณฑ์เป็นสำคัญ ในปัจจุบันองค์การต่าง ๆ ได้เปลี่ยนรูปแบบการบริหารไปตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ต้องปรับตัวตามโครงสร้างของโรงเรียน มีความยืดหยุ่น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ผู้บริหารต้องเรียนรู้และศึกษาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถรับอะไรใหม่ ๆ เปิดใจรับเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคม และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงจะทำให้งานเดินไปข้างหน้าได้ดี การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ มีความรอบรู้ในการทำงาน ควรศึกษาเพิ่มเติมให้ทันยุคสมัยที่

เปลี่ยนไป มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะในการสื่อสาร กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 บริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความกระตือรือร้น พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้อง และหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่อง เพื่อการบริหารจัดการ ให้มีใจผูกพันอยู่กับงานในหน้าที่ รับรู้และใคร่ครวญในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความรอบคอบ พร้อมให้คำปรึกษา ให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเป็นกันเองกับคนทุก ๆ คน ทำงานร่วมกันไม่ทอดทิ้งกันจนกว่างานจะสำเร็จ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มั่นคง จริงใจที่จะทำงานแม้ในยามเกิดภาวะวิกฤติ และผลกระทบจากเหตุการณ์ผันผวนของภายนอก ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ในการบริหารจัดการ ใส่ใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหาร ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สร้างความศรัทธาเชื่อมั่น โดยทำตัวให้น่าศรัทธา กล้ารับผิดชอบ และพิจารณาไตร่ตรองการทำงานที่มอบหมายอยู่เสมอ ส่งเสริมให้บุคลากร ให้มีการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาไปสู่การเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบ ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 (2) องค์ประกอบด้านความชำนาญ (วิธูโร) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 (3) องค์ประกอบด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 (4) องค์ประกอบด้านคุณธรรม (อิทธิบาท 4) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1

องค์ประกอบที่ 1 ด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจะต้องมีคุณสมบัติ ด้านวิสัยทัศน์ จักขุมา คือ ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ผู้นำกำหนดทิศทางที่จะดำเนินงานขององค์กร โดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ มีเป้าหมายที่

ชัดเจนและมีความพอใจในงานที่ปฏิบัติสามารถวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันของหน่วยงานและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานกับองค์กร ทุ่มเทเพื่อคุณภาพของผลงานที่ปฏิบัติใฝ่ใจรักที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้ได้ผลดียิ่งขึ้นมีแนวความคิดที่สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคตใน หน้าที่ความรับผิดชอบที่จะประสบความสำเร็จให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มความสามารถสร้างวิสัยทัศน์ในองค์การ รวมถึงการมีเจตคติที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และความรู้ความสามารถของท่านมีการวางแผนการดำเนินการและพอใจในการบริหารจัดการที่เป็นอยู่วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งในการดำเนินงานของสถานศึกษาความคิดเห็นของผู้นำเป็นที่ยอมรับและนำไปใช้ในองค์กรซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ กรภัทร์ จารุก้ำเนิดกนก Kornphat Charuumnumkanokkanok (2011 : 124) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การสาธารณประโยชน์ด้านสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและสตรี” ผลการวิจัยพบว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในกรณีศึกษาปฏิบัติการผ่านระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 5 ได้แก่ 1) ด้านการจัดคนเข้าทำงาน 2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ 4) ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย และ 5) ด้านพนักงาน และแรงงานสัมพันธ์ในภาพรวมวิธีปฏิบัติของกรณีศึกษาไม่ต่างจากภาครัฐและเอกชน มีจุดเด่น ของสภาพแวดล้อมภายในองค์การที่แตกต่างในด้านวัฒนธรรมการอยู่แบบครอบครัวกล่าวคือ มีการช่วยเหลือกันทั้งในปัญหาเรื่องงานและเอื้อมถึงเรื่องส่วนตัวและเรื่องครอบครัวด้วย

องค์ประกอบที่ 2 ด้านความชำนาญ (วิธูโร) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจะต้องมีคุณสมบัติ ด้านความชำนาญ คือ มีการสนับสนุนมุ่งเน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญเพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่ดีสนับสนุนการจัดบุคลากรในการเข้ารับการฝึกอบรมกับหน่วยงานภายนอกมีทักษะความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเป็นผู้นำแนวคิดวิธีการ ความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงานสามารถควบคุมอารมณ์ได้ในทุกสถานการณ์ ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมประกอบการพิจารณาตัดสินใจมีความรู้ความสามารถสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรว่าจะเอาชนะปัญหาและอุปสรรรคต่าง ๆ ได้ทำให้บุคลกรเกิดความรู้สึกเต็มใจและภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานด้วยให้ความอิสระในการตัดสินใจแก่บุคลกรมากกว่าการยึดกฎและระเบียบเป็นเกณฑ์แสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการแสดงข้อคิดเห็นต่อปัญหาโต้แย้งที่เกิดขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 มนุษยสัมพันธ์ (นิสสฺยสัมปันโน) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจะต้องมีคุณสมบัติ ด้านมนุษยสัมพันธ์ คือ ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานสร้างมิตรภาพห่วงใยผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งนอกและในเวลางาน ทั้งเอาใจใส่ในการบริหารจัดการให้ความเอาใจใส่และเป็นกันเองต่อผู้ร่วมงานทุกคน รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานทุกคนอย่างตั้งใจปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีใจผูกพันอยู่กับงานในหน้าที่ รับรู้และใคร่ครวญในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความรอบคอบ พร้อมให้คำปรึกษาให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชามีความกระตือรือร้น พร้อมให้คำปรึกษาแนะนำที่ถูกต้องและหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องเพื่อการบริหารจัดการมีความสุภาพ อ่อนโยน เอาใจใส่บุคลกรที่ปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายมีความชัดเจน และให้โอกาสแสดงความคิดเห็นในงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส และตรวจสอบงานที่มอบหมายอยู่เสมอ เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านคุณธรรม (พรหมวิหาร 4) ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจะต้องมีคุณสมบัติ ด้านคุณธรรม คือประเมินผลการปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นระบบและถูกต้องเป็นธรรมให้ความยุติธรรมกับเพื่อนร่วมงานทุกระดับทำงานทุกด้านอย่างถูกต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาก่อนการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของตนเองอย่างมีระบบกระจายอำนาจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาสามารถตรวจสอบและแก้ไขปัญหาของงานในหน้าที่รับผิดชอบได้สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อพร้อมนำผลการตรวจสอบสาเหตุของความผิดพลาดมาใช้พัฒนางานได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลกรอย่างสม่ำเสมอและพัฒนาไปสู่การเป็นกัลยาณมิตรสร้างความแข็งแกร่งให้องค์กรด้วยการสร้างทีมงานที่มีความรัดกุมรอบคอบมีความใส่ใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดในการบริหารด้วยความซื่อสัตย์สุจริตส่งเสริมให้บุคลากรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเองในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 พบว่า กลยุทธ์การพัฒนามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ (จักขุมา) (Conceptual Skill) คือ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล หรือ ทักษะทางด้านความคิด องค์ประกอบด้านความชำนาญ (วิธูโร) (Technical Skill) คือ ต้องเป็นผู้มีความสามารถเชี่ยวชาญในงาน ทักษะทางด้านการปฏิบัติงานต่าง ๆ หรือกิจการทั้งปวงได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน องค์ประกอบด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) (Human Relation Skill) คือ มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หรือทักษะด้านการสื่อสาร และองค์ประกอบด้านคุณธรรม คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย (1) เมตตา คือ ความรัก ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป (2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้ใต้บังคับบัญชา (3) มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี มีจิตผ่องใสบันเทิงยกย่องสรรเสริญเมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดีหรือประสบผลสำเร็จ (4) อุเบกขา คือความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราชั่ง คุณลักษณะทั้ง 4 ประการนี้ มีความสำคัญมากน้อยต่างกัน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบาย ดังนี้ (1) ผู้บริหาร ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ต้องเป็นผู้ที่เรียนรู้มาก คือ ได้อ่าน ได้ฟัง ได้เห็น ได้ทำมาก คนที่มีวิสัยทัศน์และมุ่งมั่นนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ มักจะสำเร็จ (2) ผู้บริหาร ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการบริหาร จนมีความชำนาญเฉพาะด้าน หรือเชี่ยวชาญ เพื่อเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาม (3) ผู้บริหาร ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกคนทั้ง นาย ลูกน้อง เพื่อนและคนทั่วไป เพราะความสำเร็จในการบริหารไม่ได้เกิดจากการทำงานเพียงลำพังของผู้บริหาร แต่เกิดจากการที่ทุกฝ่ายให้การช่วยเหลือและสนับสนุน (4) ผู้บริหาร ต้องมีคุณธรรมประดุจดังโลหิต ที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณผู้บริหารให้เป็นผู้คิดดี พูดดีและทำดี ผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจจะมีสิ่งที่งดงามเสมอ จึงทำให้สามารครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างสง่างาม (5) ควรเลือกคนให้เหมาะสมกับตำแหน่งงานโดยคำนึงถึงภาวะผู้นำและความสามารถของผู้ที่จะเป็นผู้บริหารในตำแหน่งนั้น ๆ

(6) ควรที่จะนำผลการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ไปประยุกต์และนำรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของบุคลากร (7) ควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำ จะนำองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ไปใช้เป็นฐานของกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลางกลุ่มที่ 1 ควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงบทบาทอย่างจริงจัง และมีเทคนิคการบริหารงาน เป็นกลวิธีจัดการที่มีปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้เกิดผลสำเร็จ การบริหารตน เป็นความเข้าใจในความสำเร็จของชีวิต ที่มีความสุขจากการทำงานในความรับผิดชอบ จนสำเร็จมากกว่าตำแหน่งหน้าที่ฐานะทางเศรษฐกิจ โดยนักบริหารต้องมีคุณธรรมสำหรับผู้นำ

(2) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลางกลุ่มที่ 1 ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสศึกษาต่อให้สูงขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาองค์กร และสอดคล้องกับการบริหารจัดการ มีความรอบรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพและต้องพัฒนาตนให้เกิดความรอบรู้สูง มีความคิดเชิงวิสัยทัศน์คิดเป็นระบบ และคิดทั่วทุกด้านในการแก้ไขปัญหาปรับปรุงพัฒนางานปรับตัวปรับความคิดให้ทันสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน คำนึงถึงต้นทุนผลลัพธ์และผลสำเร็จของงาน มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง รู้จักเสียสละให้อภัยเปิดใจกว้างยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีความอดทนและมองโลกในแง่ดี

(3) ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลางกลุ่มที่ 1 ควรส่งเสริมการพัฒนาและสร้างภาวะผู้นำให้กับผู้บริหาร ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรทำการวิจัยสภาพปัญหากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทุกกลุ่ม เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ

(2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ในประเทศ

(3) ควรมีการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคกลาง กลุ่มที่ 1 ในองค์การอื่นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการรักษาองค์กรให้เข้มแข็งสืบต่อความรู้ทางพระพุทธศาสนาต่อไป

References

Charat Chin Khaokam. (2004). *A study of transformational leadership of school administrators as perceived by teachers Under the Educational Service Area Office Chon Buri District 3.* Chon Buri : Burapha University.

Chantharanee Sanguannam. (2002). *Theory and Practice in School Administration.* Bangkok: Bookpoint.

Charles E. Scott and John J Siegfried. "American Economic Association", American Economic Review, vol. 102, issu 3: 31-34.

J. Ritchie and J. Lewis. (2003). *Qualitative Research Practice.* London: Sage.

Kornphat Charuumnumkanokkanok. (2011). *Human Resource Management in Social Welfare Organizations for Children and Women.* Dissertation of Doctor of Public Administration, Faculty of Public Administration : National Institute of Development Administration.

Sanguan Rumpong and Nittaya Rumpong. (1997). *Leadership and Good Governance in Administration of Local Administrative*

Thipawadee Meksawan. (2002). *Dare to Think, Dare to Do, Dare to Change.* (2nd ed.). Bangkok : Export Net.

Wirot Saratrattana, (2003). *Educational Administration: Policies and Strategies for Fulfillment.* Bangkok: Thipwisut Press.

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธ ของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

Buddhist Participatory Community Development Model of Wang Saphung Municipality Loei Province

พระปลัดธนากร สนฺตมโน (เพราะถะ)[1]
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ[2] **และ โสวิทย บำรุงภักดิ์**[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1,2,3]
Phrapalad Thanakorn Santamano (Prota)[1]
PhramahaDaosiamVajirapanyo[2] **and Sowit Bamrungphak**[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand[1,2,3]
Corresponding Author E-mail: boonyyalis00@gmail.com

****

บทคัดยอ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมี สวนรวมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, (2) เพื่อศึกษาสภาพปญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมี สวนรวมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย (3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวม เชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง วิเคราะหข่อมูลด่วยอุปนัยวิเคราะหและการพรรณนาความเรียง

ผลจากการวิจัยพบวา

1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่สอดคลองกับการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ผูวิจัยพบวา แนวทางที่ตอบสนองความต่องการในการ พัฒนาชุมชนที่เหมาะสมและสอดคลองกันนั้น มีผลตอการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในกระบวนการ ความคิดและชุมชนมีการนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อใหมีความเจริญขึ้นทั้งในด

*ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

านทักษะ ดานความ เขาใจในการดำเนินชีวิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทำใหเกิดประสิทธิผล ในการพัฒนาตนและสงผลให เกิดความสำเร็จผลตอการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธ

2) สภาพปญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธ พบวา เกิดจากตัวคนในชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงเปนหลัก สามารถแบงสภาพปญญาไดเปน 5 ดาน คือ (1) ดานสังคม ไดแก ขาดความรอบคอบในการบริโภคปจจัย 4 (2) ดานเศรษฐกิจ ไดแก ขาดความขยันหมั่นเพียร และขาดการอดออมทรัพย (3) ดานสิ่งแวดลอม ไดแก การขาดความละอายตอผลของการทำที่จะมาสนองตน (4) ดานการปกครอง ไดแก การขาดความอดทนและขาดการเสียสละ ขาดคุณธรรมและ จริยธรรมในการปกครอง (5) ดานวัฒนาธรรม ไดแก ขาดการพิจารณาถึงผลดีตอการอนุรักษประเพณี และวัฒนธรรมที่ดีงาม เปนตน

3) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีสวนรวมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัด เลย โดยการนำหลักทฤษฎีการพัฒนาทั้ง 4 ประการ ไดแก การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนา จิตและการพัฒนา ปญญา ขั้นตอนการพัฒนาดังกลาวโดยการผานการฝกอบรมและการจัดกิจกรรม เพื่อสงเสริมความรูความ เขาใจในการดำเนินชีวิตอยางถูกตอง เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรม ใหดีขึ้นและนำเอาทฤษฎี ดังกลาวมาบูรณาการในการพัฒนา เพื่อประพฤติและปฏิบัติในชุมชนเทศบาล เมืองวังสะพุงไปในสิ่งที่ถูกตองดีงามตอไป

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน

Abstract

This examination had 3 objectives of which are listed as follows: (1) to study the perception of society progression stationed on Buddhist principles, (2) to study the problems in advancing a community with Wang Saphung District, (3) to study the Wang Saphung District Buddhist-style community development model. Data was analyzed with inductive and descriptive analysis methods. The outcome of the examination found the following:

1) Concepts, theories and principles were consistent with community-oriented development Buddhists of Wang Saphung Municipality, Loei Province. Protocol that met the obligations of appropriate development, led to there being consistent communities There are observable changes in the process, ideas and communities that were carried out to behave. For there to be growth and development in terms of skills in understanding life as well as efficiency and creative effectiveness; the results of the development would of

have to show that there was progression within each community following Buddhist principles and morals.

2) The position in the advancement of Buddhist-style communities, led to the discover of people in the community of Wang Saphung Municipality of wisdom being mainly divided into 5 areas, primarily (1) social aspects, for example, the lack of prudence in consumption, factor 4 (2) The economy is lacking vigor. (3) The environmental aspect demonstrated the scarcity of stigma on the result of the work that would satisfy himself. (4) The government can't carry out action, with lack of composure, atonement, morals and ethics in governance (5) The moral principles showed the absence of attention of favorable results in the management of traditions, good culture, etc

3) The Buddhist-style community development model of Wang Saphung District Loei Province, applied the four development theory principles such as physical development, precepts development, mental development and the development of such wisdom by evolution of discipline and coordinating activities To promote knowledge, the knowledge of the proper understanding way to live life, would lead to the change concept and behavior patterns changing. Furthermore, in order to improve and apply the theory integration should be implemented into progression and development. Lastly, to properly behave and act in the municipal community, the city of Wang Saphung would have to do things morally and ethically.

Keywords: Development of Communities

บทนำ

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยรัฐได้กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นนั้น ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาสังคมในทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนได้เป็นผู้กำหนดทิศทางในการพัฒนาและอนาคตของชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อวิถีชีวิตความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีความแตกต่างกันมาก เช่น มีประชาชนจำนวนมาก รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคน ยังเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์เป็นวิธีเดียวของการมีส่วนร่วมของประชาชน (The Prime Minister, 2009 : 48) หรือเข้าใจว่าการทำประชาพิจารณ์ คือ การทำประชามติ รวมทั้งยังเข้าใจไปว่ากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการจัดการ หรือแก้ไขข้อขัดแย้งที่ได้เกิดขึ้นแล้ว ในขณะที่เป้าหมายสำคัญของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การช่วยป้องกัน หรือหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ หากขาดการมีส่วนร่วม ดังนั้น ใน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 43 จึงได้ให้ความสำคัญกับแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ " บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ " ซึ่งอธิบายไว้นี้

1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

2) จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

3) เข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ ให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใด อันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุข ของประชาชน หรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้น โดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

4) จัดให้มีระบบสวัสดิการของชุมชน (สิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่งหมายความรวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย) (The Secretariat of the Senate, 2017:12)

ในปัจจุบันนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หรือการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนกำลังเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาที่พยายาม ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีประชาคมต่างๆ เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้ศักยภาพของชุมชนเองในการแก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งจะเห็นว่าศักยภาพของชุมชนในวิสัยทัศน์ใหม่ คือ กระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่เป็นอิสระ การพึ่งพาตัวเองได้อย่างมั่นคงแล้วประสานกันเข้าเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนในทุกระดับ เพื่อร่วมกันวางแผนยุทธศาสตร์และร่วมมือกันวางแผนชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

เทศบาลเมืองวังสะพุง อธิบายไว้ว่า สำหรับเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะของความเป็นชุมชนเมือง ให้ประชาชนมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบที่เรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตยและใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เท่าที่ปรากฏในเขตเทศบาลนั้นจะเป็นลักษณะผสมผสานกันของความเป็นเมืองและ

ชนบทรวมกัน ประชาชนจึงรวมอยู่ด้วยกันอย่างหลากหลายไม่ว่าจะเป็นอาชีพ ฐานะ หรือรายได้ ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ที่ผ่านมาก็มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ประชาชนหลายส่วนก็ได้นำหลักธรรมทางศาสนาไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนางานในด้านต่างๆ ซึ่งมีการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมาการบริหารงานพัฒนาชุมชนของเทศบาลตลอดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนประสบผลสำเร็จไปในส่วนหนึ่ง และยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีเท่าที่ควร (Policy and plan analysis Technical and Planning Division, 2016-2018 : 19)

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ เพื่อเสริมศักยภาพให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ คือ การพัฒนา 4 ด้าน พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา กล่าวคือ หลักธรรมเหล่านี้ สามารถนำไปเป็นกระบวนการในการพัฒนาได้ในทุกระดับ โดยมุ่งการพัฒนาทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยมุ่งพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้ดำเนินการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ก็สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ได้เป็นอย่างดี ยังจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เพิ่มความสมัคสมานสามัคคี ความเอื้ออาทร ความมีเหตุมีผลในการทำงานร่วมกัน ความสอดคล้องและครอบคลุมกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรและประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของหลักธรรมเพื่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชนของเทศบาลเมืองวังสะพุงจังหวัดเลย ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้นำชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

2. ขอบเขตการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ Qualitative research ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับ 91 เล่ม 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ แนวคิดและแนวทฤษฎี พร้อมทั้งตำรา เอกสารวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ที่เป็นหลักการว่าด้วยการพัฒนาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม และเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัย โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง 20 ชุมชนๆ ละ 1 คน ได้แก่ ชุมชนบ้านวังสะพุง 1 ชุมชนบ้านวังสะพุง 2 ชุมชนบ้านนาหลัก1 ชุมชนบ้านนาหลัก2 ชุมชนบ้านศรีบุญเรือง1 ชุมชนบ้าน ศรีบุญเรือง2 ชุมชนบ้านเลิง ชุมชนบ้านหนองเงิน ชุมชนวัดศรีชมชื่น ชุมชนบ้านบุ่งคล้าน้อย ชุมชนบ้านบุ่งคล้า ชุมชนวัดวังสะพุง ชุมชนบ้านบุ่งสไล่ ชุมชนบ้านน้อยนา ชุมชนวัดจอมมณี ชุมชนบ้านปากเป่ง ชุมชนบ้านบุ่งผักก้าม ชุมชนวัดป่าประชาสรรค์ ชุมนชนร่วมใจพัฒนา ชุมชนวัดพัทธสีมาราม และบรรพชิต 5 รูป ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดจอมมณี เจ้าอาวาสวัดป่าประชาสรรค์ เจ้าอาวาสวัดศรีชมชื่น เจ้าอาวาสวัดศรีอุดมวงศ์ เจ้าอาวาสวัดประชาราษฎร์นิมิต

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากผู้บริหารเทศบาลเมืองวังสะพุง จำนวน 5 คน

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In–depth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการดังนี้

(1) กำหนดแนวคำถามจากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงประเด็นคำถามการวิจัย

(2) กำหนดแหล่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนทั้งหมดจำนวน 30 คน/รูป จากพื้นที่การวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

(3) กำหนดรูปแบบของโครงสร้างแนวคำถาม โดยนำไปเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาล

เมืองวังสะพุง เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหา เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

(4) ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาเป็นแนวคำถามการวิจัยสำหรับการสนทนากลุ่มต่อไป

แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยของแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดแนวคำถามการวิจัยจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นแก่การจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้บริหารเทศบาลเมืองวังสะพุง

(2) รูปแบบของโครงสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้นำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ เพื่อความชัดเจนต่อแนวคำถามและความเหมาะสมในการรวบรวมข้อมูล

(3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งหากผู้วิจัยมีคาถามสงสัย หรือไม่เข้าใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดก็จะสอบถามผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อความชัดเจนต่อไป

(4) ตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะว่ามีความสมบูรณ์เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูล และหาข้อสรุปร่วมของข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นที่ 1 นี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองวังสะพุง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร เช่น หนังสือ วารสาร งานวิจัยที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น รวมถึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยคุณภาพ โดยวิเคราะห์จากการเก็บข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

(Key Informants) แล้วสรุปสังเคราะห์เป็นประเด็นปัญหาสำคัญได้ 5 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม

ขั้นที่ 3 ศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นนี้ จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (Face-to-Face In-depth Interview) จำนวนทั้งหมด 30 คน/รูป โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ โดยคำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรเพื่อขอสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์โดยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบคำถามและความชัดเจนในคำตอบที่ได้รับ รวมไปถึงการกำหนดวัน การกำหนดเวลาและการกำหนดสถานที่ ในการสัมภาษณ์เพิ่มเติมและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์และเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง ในขั้นนี้เป็นการนำผลจากการศึกษาในขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 นำมาสังเคราะห์ แล้วสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการนำเสนอรูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อการพัฒนาชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการดำเนินการวิจัย เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเมื่อสิ้นสุดการวิจัย และนำไปใช้ประกอบการอภิปรายผลร่วมกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อสรุปผลการวิจัยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน แล้วนำมาเขียนสรุปผลการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนา ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539

2. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ที่ได้ศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร งานนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดถึงสิ่งพิมพ์หรือแหล่งข้อมูลจาก Internet เป็นต้น

3. การจัดทำเครื่องมือการวิจัย

4. การสนทนากลุ่ม (Focus group) หรือ การสัมมนาย่อย (Seminar) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากภาคสนามในการลงพื้นที่ของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

5. การนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นวิจัยภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น

6. เมื่อได้ผลสรุปของการวิจัยแล้ว จากนั้น ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาเขียนสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลของการวิจัยในรูปแบบเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง"รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย"สรุปประเด็นที่สำคัญได้ ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการสังเคราะห์เชิงคุณภาพจากสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

(1) สภาพปัญหาในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 คน/รูป และมีข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุงว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมมีรากฐานมาจากคนชุมชนที่เป็นปัญหาสำคัญ หลายประการ เช่น ปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของท่านในปัจจุบัน ปัญหาการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ทองคำและด้านอื่นๆปัญหาด้านการจัดการทรัพยากรและโครงสร้างขั้นพื้นฐานทางการเกษตร ปัญหาความยากจน ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านวัฒนธรรม หรือแบบวิถีพุทธ การบริโภคนิยม ปัญหาองค์การของรัฐ หรือองค์กรที่รับผิดชอบด้านการปกครอง อำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการของชุมชน จิตสำนึกให้เคารพกฎระเบียบ กติกาสังคมและวินัย

(2) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุง จากสภาพปัญหาในการดำเนินการด้านสภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลยซึ่งมีอยู่ 5 ประการ เช่น สภาพปัญหาในด้านสังคม สภาพปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาในด้านเศรษฐกิจ สภาพปัญหาในด้านการปกครองและสภาพปัญหาในด้านวัฒนธรรม สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีดังนี้

1) สัมภาษณ์เชิงลึก : ปัญหาด้านสังคม สภาพปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาความยากจน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่นั้นจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัญหาดังกล่าวอาจมีหลายประการ เช่น ปัญหาแหล่งน้ำในการผลิตปัญหาด้านการปลูกพืชไม่เหมาะสมกับที่ดินปัญหาด้านทุนดำเนินงานในการผลิตของเกษตรกรหรือ ปัญหาหนี้สินและการขาดแคลนทุนดำเนินการปัญหาการเก็บรักษาผลผลิต และปัญหาด้านสังคมในชุมชนอีกประการหนึ่งคือปัญหาด้านยาเสพติด เช่น อยากลอง อยากรู้ อยากเห็น อยากสัมผัส ซึ่งเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยคิดว่าไม่ติดแต่เมื่อลองเสพเข้าไปแล้วมักจะติดถูกเพื่อนชักชวน ส่วนใหญ่พบในกลุ่มเยาวชน ทำตามเพื่อน เพราะต้องการ การยอมรับจากเพื่อนฝูง หรือใช้แล้วทำให้ขยันจึงเหมาะแก่การเรียน หรืออันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บ จนเกิดการติดยา เพราะใช้เป็นประจำเกิดจากขาดสติยั้งคิด ภาวะสิ่งแวดล้อมรอบตัว เอื้ออำนวยที่จะส่งเสริมและผลักดันให้หันเข้าหายาเสพติด เช่น ครอบครัวแตกแยก สมาชิกในครอบครัวขาดความเข้าใจกัน ภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับให้ทำเพื่อความอยู่รอด อยากรวยเร็ว หรือพักอาศัยอยู่ ในแหล่งที่มีการเสพและค้ายาเสพติด

2) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่มีผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุงนั้น ล้วนเกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต้องเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ผู้ที่จะได้รับผลกระทบโดยตรง คือ ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงนอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการแย่งชิงเพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เหลืออยู่ สร้างปัญหาความขัดแย้งขึ้นในสังคม ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ หากทุกคนในชุมชนร่วมในกันเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งที่ลงมือกระทำด้วยตนเองและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถฟื้นฟูบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นกลับคืนสู่สภาพมาอย่างเดิมได้

3) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุงมีหลายประการ เช่น การผลิตสินค้าและการบริการอย่างมาก ก่อให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น เพราะมีค่านิยมที่ผิดๆ พ่อแม่ต้องรับผิดชอบทั้งที่มีรายได้ไม่มาก ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิตปัจจัยที่จำเป็นและเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการผลิต ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ

และปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ราคาการเกษตรตกต่ำเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขให้ถูกวิธีการต่อไป

4) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านการปกครอง ปัญหาและสาเหตุในการปกครองชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงไม่ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง มีการเจริญเติบโตอย่างไม่สม่ำเสมอภาคการเกษตรมีความอ่อนแอและมีความเสียเปรียบต่อกลุ่มนายทุน หรือแม้แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ไม่เท่าเทียมกัน เช่น การบุกรุกป่าอุทยานแห่งชาติการทำเหมืองแร่ทองคำ ปัญหาต่างๆเหล่านี้หน่วยงานของรัฐไม่ค่อยเอาใจใส่ในปัญหาดังกล่าว กล่าวได้ว่าเหมือนกับว่า ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ปัญหาทั้งหลายควรได้รับการดูแลอย่างเอาจริงเอาจังเพราะถ้าปล่อยให้ปัญหาเกิดขึ้นบ่อยๆอาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนและยังเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นสมบัติของชาติและของชุมชนนั่นเอง

5) สัมภาษณ์แบบเชิงลึก : ปัญหาด้านวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับเยาวชน ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากค่านิยม ความเชื่อ ในปัจจุบันภาวะแวดล้อมต่างๆจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิดความรู้สึก วิถีการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงไปความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่น อินเตอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ คนรุ่นใหม่ หรือเยาวชนจึงไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยอย่างเพียงพอเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในเทศบาลเมืองวังสะพุง ซึ่งต้องหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป

2. รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

1) สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ในบทที่ 2 พบว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางด้านความคิดและพฤติกรรมของชุมชน กล่าวคือ เพื่อให้มนุษย์มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ ด้านทักษะและความสามารถ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน

การที่มนุษย์จะคิดจะทำสิ่งอื่นได้ต่อเมื่อความต้องการขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนอง ความต้องการนั้นองค์กรใดที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอจะเกิดปัญหาตามมา จากการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์งานวิจัยในครั้งนี้ เห็นได้ว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการด้านการพัฒนาชุมชนของเทศบาลเมืองวังสะพุง เกิดจากภายในตัวบุคคลเป็นสำคัญโดยเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัวของชุมชน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติของคนในชุมชน กระบวนการในการมีส่วนร่วม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนในชุมชน เพื่อให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องของความรู้ทักษะความสามารถโดยผ่าน 2 ขั้นตอน คือการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง และการส่งเสริมกิจกรรมในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน หรือกิจกรรมที่แสดงถึงการมีส่วนร่วม ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุง

2) หลักธรรมที่สอดคล้องกับความต้องการสำหรับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

จากการศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง ซึ่งอยู่ในบทที่ 2 พบว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์นั้น หลักการใหญ่ คือ เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้

ดังนั้น การนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือหลักพุทธธรรม นำมาบูรณาการปรับประยุกต์เพิ่มเติมจากการนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขด้านการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไปการนำหลักธรรมจึงต้องมีความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงเพื่อนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจน เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้เป็นรูปธรรมผู้วิจัยจึงดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 25 รูป/คน เพื่อค้นหาวิธีการที่จะทำให้ชุมชนเทศบาลเมืองวังสะพุงมีพัฒนาอย่างถูกต้องโดยประเด็นในการสัมภาษณ์"การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธโดยการฝึกอบรมและจัดกิจกรรม ควรเป็นอย่างไร"

การพัฒนาชุมชนต้องศึกษาบนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนในการทำวิจัยในครั้งนี้มีอยู่4 ทฤษฎี คือ "ภาวนา 4 หมายถึง การเจริญการทำให้เป็นให้มีขึ้นการฝึกอบรมซึ่งมีอยู่ 4 ประการ คือ

(1) การพัฒนากายคือการฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง 5 และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษให้กุศลธรรมงอกงาม การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

(2) การพัฒนาศีล คือ พัฒนาความประพฤติหรือการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

(3) การพัฒนาจิต เช่น การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส

(4) การพัฒนาปัญญาเช่น การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

ผลจากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ พบว่า การพัฒนาชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิด การประพฤติปฏิบัติของชุมชนให้มีความเจริญขึ้นทั้งในเรื่องในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การปกครองและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านความต้องการของแต่ละคนเช่น ทัศนคติ อารมณ์ความรู้สึกและมีระบบการตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยครอบคลุมในการพัฒนา 4 ด้าน ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) คือ พัฒนากายพัฒนาศีล พัฒนาจิตและการพัฒนาปัญญา โดยผ่านขั้นตอนในการอบรมและการจัดกิจกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและทำให้เกิดประสิทธิผลต่อชุมชนองค์กรและในสังคมเพื่อความเข้าใจพื้นฐานในแนวทางการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงามเพราะตามความต้องการของชุมชน เทศบาลเมืองวังสะพุง มีหลายรูปแบบ เช่น ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs) ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เป็นต้นความต้องการด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Safety or Security Needs) หรือความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น ความมั่นคงในหน้าที่การงานความต้องการทางสังคม (Social Needs) ต้องการความรัก ความห่วงใย ความผูกพันจากผู้อื่นในสังคม ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับ หรือต้องการที่จะเข้าพวกเข้าหมู่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ความต้องการการยกย่องและยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ต้องการให้ตนมีฐานะเด่นในสังคมนั้นด้วย โดยเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ยอมรับความสามารถของตนและความสำคัญของตนเองมากขึ้น

เป็นต้น ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ (Needs for self - actualization) หรือความต้องการแสดงศักยภาพภายในออกมาให้ปรากฏและพยายามมุ่งมั่นที่จะทำในสิ่งที่เป็นความมุ่งหวังให้สำเร็จ

2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลจากการสังเคราะห์ แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ผู้วิจัยพบว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมักจะเห็นประโยชน์ตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม หรือมีความลำเอียงเข้าข้างตัวเอง คิดว่าตัวเองถูกต้องเสมอเหตุนั้น ความต้องการในด้านต่างๆจึงเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ ดังนั้น การใช้ทฤษฎีในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ พัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตและพัฒนาปัญญา จึงเป็นหลักการประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้องตามหลักศีลธรรมควรจะนำไปปฏิบัติต่อตนและอื่น ต่อสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดการดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งจะบ่งบอกถึงการมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเหตุมีผล กตัญญูกตเวที รู้จักการรักษาระเบียบวินัย มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคีในหมู่คณะ รู้จักประหยัดอดออม มีความยุติธรรม มีความเพียรมีไมตรีจิต มีความเมตตาและกรุณาต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย

3) หลักธรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

ผลการสังเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ จากการวิจัยพบว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและความต้องการในการพัฒนาของชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางหรือนำไปพัฒนา เพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากความต้องการของชุมชน คือ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การปกครองและวัฒนธรรม

จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถนามาประยุกต์ใช้ใน การแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดกับมนุษย์ได้เป็นอย่างดีและมีความเป็นรูปธรรมในผลของการปฏิบัติ เพราะหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทางในการดำเนินชีวิตประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามและนำความสุขมาให้ในชุมชน สังคมองค์กร แก่ตนและบุคคลอื่น หลักธรรมที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ก็จะสามารถลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องตามความต้องการของชุมชนได้ 5 ด้านด้วยกัน คือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม

4) ผลจากการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย

จากสภาพปัญหาการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงเทศบาลเมืองวังสะพุงและซึ่งมีอยู่ 5 ประการ คือ (1) ปัญหาด้านสังคม (2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ (3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (4) ปัญหาด้านการปกครอง (5) ปัญหาด้านวัฒนธรรม ผลการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับปัญหาความต้องการเพื่อการพัฒนาชุมชนในเทศบาลเมืองวังสะพุงคือการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการเพื่อปรับประยุกต์ใน ในการแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุงโดยการนำเอาความต้องการในการพัฒนาชุมชนทั้ง 5 ประการ นำมาปรับประยุกต์ใช้และสามารถจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

(1) รูปแบบการพัฒนากายมี 2 รูปแบบ คือ "สัมมากัมมันตะ"ได้แก่ การพัฒนาปัจจัย 4และอินทรีย์ 5, "สัมมาอาชีวะ" ได้แก่ หลักสัมมาชีพ หรือมิจฉาวณิชชา

(2) รูปแบบการพัฒนาศีลมี 3 รูปแบบ คือ "สัมมาวาจา" ได้แก่ วจีสุจริต 4" สัมมากัมมันตะ" ได้แก่ กายสุจริต 3, "สัมมาอาชีวะ"ได้แก่ การเลี้ยงชีพที่สุจริต ไม่คดโกง ไม่คอรัปชั่น

(3)รูปแบบการพัฒนาจิตมี 3 รูปแบบ คือ "สัมมาวายามะ"ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร มีความคิดสร้างสรรค์, "สัมมาสติ"ได้แก่ มีสติและไม่ประมาท ควบคุมตนเองได้ "สัมมาสมาธิ" ได้แก่ มีความมั่นคง มีความเมตตา ไม่เบียดเบียนคนอื่น

(4) รูปแบบการพัฒนาปัญญามี 2 รูปแบบ คือ "สัมมาทิฏฐิ"ได้แก่ มีความคิดที่เป็นระบบ รู้จักพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่างๆแล้วค่อยลงมือทำ, "สัมมาสังกัปปะ" ได้แก่ มีความคิดที่จะออกจากอกุศล ไม่โลภ ไม่โกรธและไม่หลง ไม่มีความพยาบาท

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของเทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย โดยการนำหลักธรรมทั้ง 5 ประการ คือ พรหมวิหาร 4, หิริ-โอตตัปปะ, ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์

4, กตัญญูกตเวทิตา, และทศพิธราชธรรม โดยนำหลักธรรมดังกล่าวมาปรับประยุกต์ใช้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการอบรม

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1) รูปแบบการพัฒนากาย

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนากาย คือ การสร้างทัศนคติที่ว่าปัจจัย 4 เป็นเพียงความจำเป็นพื้นฐานของชีวิต ด้วยแนวคิดนี้ จะช่วยให้คนในชุมชนได้ปรับวิธีใช้ใหม่ มาเป็นการใช้ด้วยความแยบคาย โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้และมีความรอบคอบระมัดระวังในการใช้ควรมุ่งใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ โดยรักษาเสื้อผ้าของตนให้สะอาด นุ่งห่มแล้วสุภาพเรียบร้อย ด้านอาหาร อบรมเกี่ยวกับการเน้นที่ความครบถ้วนทางโภชนาการมากกว่าการรับประทานอาหารที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ตามชอบใจ ที่อยู่อาศัย ควรอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม ใกล้แหล่งอาหารและผู้คนในบริเวณที่อาศัยเป็นคนดี มีศีลธรรมและต้องหมั่นดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง หมั่นออกกำลังกายเป็นประจำและตรวจสุขภาพประจำปีและฝึกอบรมส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยเฉพาะทางโรงเรียนจัดอบรมให้กับนักเรียน หรือเยาวชน เกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ คือ การมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์และโทษ รวมทั้งแนวทางในการตัดสินใจบริโภคอาหารได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

(2) รูปแบบการกิจกรรมด้านการพัฒนากายคือ การจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้นำชุมชนโดยเทศบาลเมืองวังสะพุงเป็นต้นแบบ โดยเน้นผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา เช่น ปัจจัยด้านสื่อ หรือสิ่งเร้าที่มีอิทธิพลทำให้เกิดพฤติกรรมการบริโภค ได้แก่ สื่อโฆษณาที่ได้รับจากทางวิทยุ โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีส่วนชักนำให้วัยรุ่นมีการเลือกบริโภคอาหารตามกระแส โดยสื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของวัยรุ่นส่งเสริมสนับสนุนการปลูกผักและผลไม้ไว้บริโภคและมีเหลือก็นำไปขาย หรือแปรรูปไว้บริโภคและจำหน่ายและมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลง เพื่อเป็นลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด รณรงค์การลด ละ เลิก อบายมุขและมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายภายใน

2) รูปแบบการพัฒนาศีล

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาศีลคือ การอบรมระเบียบวินัย ซึ่งเป็นด้านความประพฤติ เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยามารยาท หรือข้อบังคับ ข้อตกลง กฎหมายบ้านเมืองและเป็นคนมีศีลธรรม เช่น การมีระเบียบวินัยต่อตนเองและบุคคลอื่น ต่อ

สถานที่ ต่อบรรทัดฐานทางสังคมและอบรมด้านคุณค่าของชีวิต เพื่อให้เข้าใจว่าควรมีเมตตาต่อกัน โดยพิจารณาว่าถ้าเป็นชีวิตของเราที่ถูกทำลายจะมีความรู้สึกอย่างไรและให้คิดว่า เมื่อตนเองสร้างเหตุปัจจัยไว้อย่างไร ผลจากการฆ่า กฎแห่งกรรมนั้นก็สะท้อนผลกลับมาหาตนเองแน่นอน

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาศีล คือ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านการปกครอง คือ การเปิดเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาเทศบาลให้ไปในทิศทางเดียวกัน โดยความเห็นชอบร่วมกันของประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารต่างๆกิจกรรมด้านสังคม คือ การเข้าค่ายพุทธบุตรในวัด เพื่อจัดกิจกรรมในด้านพุทธศาสนา เพื่อลดความรุนแรงในสังคมในวันสำคัญ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชาและวันอาสาฬหบูชา

3) รูปแบบการพัฒนาจิต

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาจิตคือ อบรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟู หรือการช่วยดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างเมืองสะอาด น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว อบรมด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การเก็บขยะมูลฝอยให้ถูกวิธีการการส่งเสริมคุณธรรมเยาวชนโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อขัดเกลาจิตใจ โดยเฉพาะกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรม ที่สอดคล้องกับการดำเนินการในวิธีชีวิตในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ได้นำหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจอย่างมีเหตุมีผลในการดำรงชีวิตของตนเอง

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิต คือ การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมเป็นกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การกิจกรรมเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น หรือเป็นลักษณะการโต้วาที ประเด็นของกิจกรรม คือ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบันกิจกรรมเกี่ยวกับการกระตุ้นสติปัญญา เกี่ยวกับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมขาดความต่อเนื่อง เพราะเยาชนถูกปล่อยปละละเลยอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เสี่ยงและอันตราย จนซึมซับและนำไปสู่การเชื่อมโยงกับปัญหาในด้านอื่นๆที่เกิดขึ้นอย่างไม่รู้ตัว การกระตุ้นเพื่อทำให้เด็กรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นคนรุ่นต่อไปในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

4) รูปแบบการพัฒนาปัญญา

(1) รูปแบบการอบรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การพิจารณาถึงคุณค่าของวัฒนธรรมเช่น การอบรมด้านทางพุทธศาสนา คือ ศีลธรรม วัฒนธรรมสูญสิ้นความภาคภูมิใจ

ในความเป็นคนไทย การปฏิเสธวิถีธรรม การห่างไกลจากระเบียบแบบแผนที่ดีงามในอดีต ที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าความละเอียดอ่อน ความประณีตของพุทธศาสนา วัฒนธรรม คตินิยม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิจารณาถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไทย ที่มีมานานและเป็นวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับพุทธศาสนา โดยหาวิธีทางเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมดังกล่าวเอาไว้ให้ยาวนาน เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

(2) รูปแบบการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาปัญญา คือ การส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันสืบสานวัฒนธรรม ศาสนาและประเพณีท้องถิ่น หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้คุณค่าและน่าอนุรักษ์เอาไว้ คือ วันสงกรานต์ ซึ่งเป็นวันปีใหม่ของคนไทย กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ แสดงถึงความกตัญญูกตเวทิตา กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและทัศนคติที่ดี เช่น แสงเทียนแสงธรรม ที่มีเป้าหมายเพื่อรำลึกถึงพระคุณแม่ กิจกรรมจุดเทียนปัญญา เป็นการสร้างสำนึกให้เด็กรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบในการกระทำความดี ละเลิกความชั่วและตั้งใจทำแต่ความดี

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยของรัฐที่รับชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย ควรพัฒนาเพื่อปรับปรุง แก้ไขนโยบาย ในกรอบแผนการพัฒนาส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยมุ่งเน้น เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความตระหนักและมีความพยายามในปฏิบัติเพื่อพัฒนาชุมชนและตนเองทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านพัฒนากาย ด้านพัฒนาศีล ด้านการพัฒนาจิตและด้านการปัญญา โดยสะท้อนถึงผลกระทบที่ตามมาหากยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี

(2) ควรส่งเสริม สนับสนุนในการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อให้เป็นต้นแบบในการมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อเป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนมีแนวทางในการนำไปปฏิบัติตาม รวมถึงทำความร่วมมือข้อตกลงกับกรมการศาสนา กระทรวงมหาดไทย สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในการจัดฝึกอบรม จัดกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกภาคส่วนในประเทศ

2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

(1) ควรพัฒนาและปรับปรุง ด้วยการแก้ไขนโยบายในกรอบแผนการพัฒนาชุมชนในระยะยาว หน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ หรือกระทรวงมหาดไทย โดยการมุ่งเน้นเพื่อให้เกิดการ

ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในการเสริมสร้างให้ชุมชนเกิดความตระหนักและพยายามเอาหลักการในการพัฒนานำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

(2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี ของเทศบาลทั่วประเทศ ให้มีความสอดคล้องกับกรอบแผนการพัฒนาชุมชนส่วนท้องถิ่นในระยะยาวโดยทุกภาคมีส่วนร่วมในการจัดทำ เช่น ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นสำนักพระพุทธศาสนา ชุมชน ผู้ปกครอง เป็นต้น รวมถึง มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผนอย่างสัมฤทธิ์ผล ตลอดจนมีการถ่ายทอดความรู้ลงไปสู่ทุกระดับ โดยการมุ่งเน้นให้ชุมชน เกิดกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง และมีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของกิจกรรมอย่างชัดเจน สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัย

(1) การศึกษากระบวนการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในการสร้างแนวทางในการพัฒนาโดยนำหลักธรรมมาปรับประยุกต์เข้ากับหลักการเพื่อการพัฒนาชุมชน

(2) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาชุมชนด้วยการประยุกต์หลักธรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยในชุมชนในระดับภูมิภาค

(3) การศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชน โดยการประยุกต์หลักธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนในระดับภูมิภาคมาประเมินผลเพื่อหาข้อแตกต่าง เพื่อหาจุดด้อยและจุดเด่น เพื่อค้นหารูปแบบและแนวทางในการพัฒนาชุมชนในระดับชาติต่อไป

References

Policy and plan analysis Technical and Planning Division. (2016). *Three-Year Development Plan, Copies: 2016-2018.* Wang Saphung Municipality Wang Saphung District : Loei Province.

The Prime Minister. (2009). *Office of the Prime Minister On listening to public opinion, BE 2549.* Bangkok: Public Service Center Office of the Prime Minister.

The Secretariat of the Senate. (2017). Constitution of the Kingdom of Thailand. Bangkok: Printing Office The Secretariat of the Senate.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง

Strategy of Leadership Development according to Principles of Buddhist Educational Administration for School Administrators under Office of Central Primary Educational Service Area

พระปลัดสนธิชัย ปสนฺนจิตโต (มาตรไพจิตร์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
PhrapaladSonthichaiPasannacitto (Martpaichit)
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email :sonti.mart@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะภาวะผู้นำ 2) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรม ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำ 3) เพื่อเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีคือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการใช้แบบสอบถามผู้บริหาร มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจ ด้านภาวะผู้นำเชิงปฏิรูป ด้านภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำ ด้านคุณลักษณะผู้นำ ตามลำดับ

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

2. แนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธบริหาร ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา มี 4 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์ด้านการตัดสินใจ บูรณาการกับสัปปุริสธรรม หลักกัลยาณมิตร และหลักโยนิโสมนสิการ 2) กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจ บูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 3) กลยุทธ์ ด้านการสื่อสาร บูรณาการกับ หลักกัลยาณมิตรธรรม หลักสังคหวัตถุ 4 4) กลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงบูรณาการกับ หลักกัลยาณมิตร หลักปัญญา หลักโยนิโสมนสิการหลักสัปปุริสธรรม 7

3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา มีองค์ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และแนวทางปฏิบัติ ในทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ, ด้านการสร้างแรงจูงใจ, ด้านการสื่อสาร, และด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสัมพันธ์กับองค์ความรู้ทั้ง4 กลยุทธ์เชิงพุทธ และ 16 แนวทางปฏิบัติในสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ : กลยุทธ์, การพัฒนาภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this dissertation were as follows; 1) to study the state of leadership characteristics, 2) to study concepts, theories and principles of leadership development strategy, and 3) to propose a strategy of leadership development according to Buddhist educational administration for school administrators under Office of Central Primary Educational Service Area. The mixed research methodology was used in the study. The quantitative data were collected from 118 samples by questionnaires and the qualitative data were obtained by in-depth interviews with 9 key-informants.

It was found from the study that:

1. The average state of leadership characteristics of school administrators under Office of Central Primary Educational Service Area was at a high level totally. Transformational leadership in communication was at a highest average level, followed by motivation making, decision making, reformation leadership, situational leadership, and leadership behavior respectively.

2.According to concepts, theories and principles concerning leadership development strategy for school administrators, there are 4 strategies; 1)strategy in decision making integrated with principlesof SappurisaDhamma, Kalyanamitta and Yonisomanasikara, 2) strategy in motivation making integrated with principles of Sangahavatthu and BrahmaviharaDhamma, 3)strategy in communication integrated with principles of Kalyanamitta and Sangahavatthu, and 4)strategy in transformational leadership integrated with principles of Kalyanamitta, Pannā, Yonisomanasikara, and SappurisaDhamma.

3.A strategy of leadership development according to principles of Buddhist educational administration consisted of vision, mission and practical guideline in 4 aspects; decision making, motivation making, communication and transformational leadership. According to the principles of Buddhist educational administration, this strategy is related to 4 knowledge bodies of the Buddhist strategy and 16 practical guidelines in current situation.

Keyword : strategy**;** leadership development**;** school administrators

บทนำ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารการจัดการศึกษาของไทย จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้า ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (Government Gazette, Book 124,2007: 49-50) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องมีการกำหนดให้มีองค์การหลักในรูปของคณะกรรมการจำนวน 4 องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นส่วนราชการที่กำกับดูแลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นองค์การที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้การศึกษาเกิดการพัฒนาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ ตรงตามความต้องการและทันท่วงที (National Education Act 1999 and Amendments (Version 2) 2002,2002: 24) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญเพราะจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีทักษะในการบริหาร เป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อผู้บริหารมีทักษะพื้นฐานในการบริหารและมีคุณสมบัติที่ดี ผู้บริหารโรงเรียนคือบุคคลที่เป็นหลักสำคัญที่จะนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด

การดำเนินงานการวางแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีทักษะในด้านภาวะผู้นำเพราะ “ภาวะผู้นำ” เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลเพื่อโน้มน้าว จูงใจคนหรือกลุ่มคนเพื่อกระตุ้นหรือสร้างความพึงพอใจให้เกิดความพยายามร่วมกันในการทำงาน (Rangsan Prasertsri, 2009: 11) แต่ว่าการบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษานั้น พบว่าปัญหาสำคัญของระบบการบริหารคือการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขาด

เอกภาพในการบริหาร ขาดประสิทธิภาพ ขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ขาดการเชื่อมโยงกับองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ ขาดการพัฒนาระบบเทคโนโลยีเครือข่ายและสารสนเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรทั้งที่มีอยู่และการสรรหาเพิ่มเติม การจัดหาอุปกรณ์ที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงานเป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการศึกษา ซึ่งไม่ได้ตอบสนองความต้องการและความพยายามสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนเป็นหลัก ขาดระบบการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานอย่างจริงจัง นอกจากนั้นกระบวนการบริหารจัดการยังมีความเสี่ยงต่อการไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลในหลายประการ และประกอบกับความล้าช้าในขั้นตอนการบริหารงาน (Office of the Basic Education Commission, 2007: 2) ปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรหรือสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย คือการมีผู้นำที่ดีและ มีคุณภาพ ผู้นำจะต้องมีภาวะผู้นำ ทำหน้าที่สั่งการ ใช้อิทธิพล สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โน้มน้าว แสวงหาความร่วมมือ เพื่อให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างเต็มใจและบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ประสิทธิภาพของผู้นำจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้นำได้ใช้ภาวะผู้นำซึ่งมีหลายแบบ ตาม สถานการณ์และบุคลิกภาพของผู้นำเองด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เพื่อต้องการทราบถึงกลยุทธ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง เพื่อนำเสนอรูปแบบกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และเป็นข้อมูลสำหรับการเผยแพร่สู่การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารทั่วประเทศ อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรม ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำ ตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3. เพื่อเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง 1. ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เอกสาร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย 2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วพัฒนาเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อสำรวจระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง 3. นำแบบสอบถามหรือเครื่องมือที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว มาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการหาความตรงเชิงโครงสร้าง ใช้เทคนิควิธีการวัดดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index : IOC) ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและลักษณะการใช้ภาษา ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 4. นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (Try out) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหาร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่า0.9455. สำรวจความคิดเห็นของระดับคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 โรงเรียน แล้วรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาทฤษฎี และหลักธรรม ที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง 1.ศึกษาข้อมูล เอกสาร ทฤษฎี และหลักธรรม งานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา 2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารจำนวน 9 ท่าน แบบเจาะจง ที่มีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษา

3.วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ลักษณะร่วม (Common character) และข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) 4.นำผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และจากแบบสอบถาม มาพัฒนาเป็นกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงให้ได้กลยุทธ์ที่เหมาะสม แล้วสรุปและนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง โดยจัดทำเป็น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ตามขั้นตอนการตรวจสอบโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามได้จากการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วพัฒนาเป็นแบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด

ผลการวิจัย

จากการได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนแล้วจึงได้สรุปผลการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ในภาพรวม มีระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านคุณลักษณะภาวะผู้นำ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า มีความอดทนและคิดหนทางแก้ไขต่ออุปสรรค์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีความสามารถในการจัดการ ควบคุม สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามได้ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารได้ตรงความหมายอย่างชัดเจน กล้าที่จะตัดสินใจบนพื้นฐานของความเหมาะสม

ด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า เป็นผู้ควบคุมการสั่งการ และตัดสินใจด้วยตนเอง การวางนโยบายและการตัดสินใจมาจากระดับบนและยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง มีการสร้างแรงจูงใจ และมีการ

สร้างทีมปฏิบัติงานช่วยในการบริหารงาน มุมมองที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง ทั้งระดับบนและระดับล่าง

ด้านภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า การมีส่วนร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการตัดสินใจ เป็นผู้สร้างบรรยากาศในการบริหารงานเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอิสระทางความคิด ความสามารถอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้แนะนำการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างเต็มความสามารถ เป็นผู้มีความสามารถในการอำนวยความสะดวกและสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี เป็นผู้มีความสามารถในการกำหนดบริบท และชี้นำการปฏิบัติงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านภาวะผู้นำเชิงปฏิรูปค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า มีความเข้าใจในบริบทของผู้ใต้บังคับบัญชาในแต่ละบุคคล มีการสร้างค่านิยมทดลอง วิธีแก้ปัญหาในการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทันต่อยุคปัจจุบัน มีการใช้ความคิด พยายามสรรค์สร้างนวัตกรรมใหม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เกิดความคิดตาม มีการชี้แจงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบ การเป็นผู้ที่มีพฤติกรรม บทบาท และลักษณะการกระทำตนที่เป็นตัวอย่างที่ดี

ด้านภาวะผู้นำการตัดสินใจค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมในการตัดสินใจสร้างคุณและโทษในการบริหารงาน มีภาวะผู้นำในการรับฟังความคิดเห็นต่อการตัดสินใจในองค์กร โดยมีการจัดประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในองค์กร และใช้มติประกอบการตัดสินใจ มีการพิจารณาสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบการตัดสินใจ เป็นผู้ตัดสินใจด้วยเหตุและผลและมีความยุติธรรมการตัดสินใจบนพื้นฐานความเท็จจริงอาศัยบริบทขององค์กรช่วยในการตัดสินใจ

ด้านภาวะผู้นำการสร้างแรงจูงใจค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า ผู้บริหารพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเห็นโอกาสในความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เป็นผู้มีความเมตตาในการทำงานอย่างเป็นกลัยาณมิตร กับผู้ร่วมงานมีการรับฟังคำเสนอแนะของผู้ร่วมงานเพื่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงาน มีการแสดงความยินดีกับผู้ร่วมงานเมื่อได้รับความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและสร้างบรรยากาศการทำงานได้อย่างอบอุ่นในองค์กร เป็นผู้มีความยุติธรรมในการให้รางวัลและลงโทษมีการกระตุ้นแรงจูงใจด้วยการประเมินผลการทำงาน เพื่อความก้าวหน้า มีกฎระเบียบในการให้รางวัลในการทำงานและมีการจัดกิจกรรมสันทนาการ สำหรับผู้ร่วมงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านภาวะผู้นำการสื่อสารค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า มีความอดทนและคิดหนทางแก้ไขต่ออุปสรรค์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีความสามารถในการจัดการ ควบคุม สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามได้ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดีเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารได้ตรงความหมายอย่างชัดเจน กล้าที่จะตัดสินใจบนพื้นฐานของความเหมาะสม

ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นว่า มีการใช้องค์ความรู้ พร้อมทั้งความสามารถของตนในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการบริหารงานสถานศึกษาให้พัฒนาดีพร้อมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยีช่วยในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น มีเป้าหมายเพื่อศักยภาพในการบริหารสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ยอมรับและเปลี่ยนแปลงการบริหารเพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารมีการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและพัฒนาให้ทันต่อปัจจุบัน โดยร่วมมือกับผู้นำชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ร่วมองค์กรให้มีกำลังในการทำงานดียิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำ จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเห็นว่าด้านที่ควรพัฒนาสำหรับภาวะผู้นำมากที่สุด ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการตัดสินใจ และด้านการสื่อสาร และหลักธรรมในการบูรณาการกับภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารเห็นว่าหลักธรรมในด้านหลักสัปปุริสธรรม 7 และหลักปัญญา เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญ รองลงมาได้แก่ หลักกัลยาณมิตร, หลักโยนิโสมนสิการ, หลักพรหมวิหาร 4, หลักสังคหวัตถุ 4, หลักสังฆโสภณสูตร, หลักอธิปไตย 3, ตามลำดับ

ผลการวิจัยการนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางพบว่า

กลยุทธ์ที่หนึ่ง ด้านการตัดสินใจ แนวทางปฏิบัติได้แก่ บริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยกำหนดเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและมีการวางแผนการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้มีระบบการเรียนรู้และการพัฒนาครูผู้สอนและผู้ปฏิบัติงาน โดยจัดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคล พร้อมทั้งมอบหมายงานโดยมุ่งส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ตัดสินใจด้วยเหตุและผลพร้อมกับประยุกต์หลักการบริหารเชิงพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการประยุกต์หลักธรรมเป็น

แนวทางด้วยหลักของรู้เหตุ รู้ผล รู้เป้าประสงค์ รู้ตนเอง รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน ฯลฯ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในการทำงาน ผู้บริหารต้องมีความรักและพึงพอใจในงานของตน ต้องมีความขยันหมั่นเพียรไม่ท้อถอยในงาน ต้องเอาใจใส่ ตั้งใจทำงาน ไม่ปล่อยปละละเลย และผู้บริหารไตร่ตรองหาเหตุผล พินิจพิเคราะห์ เข้าใจในการตัดสินใจและงานที่ทำ ด้วยปัญญาการใช้หลักโยนิโสมนสิการในการบริหารจัดการ คือตรวจสอบให้ถึงความจริงในทุกส่วน มีวิธีคิดอย่างบูรณาการทั้งส่วนย่อยและภาพรวม เข้าใจงานที่รับผิดชอบ เข้าใจข้อจำกัดขององค์กร ส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมให้ครูผู้ปฏิบัติงานและนักเรียน ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอและใฝ่หาความรู้ด้านธรรมะจากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาสติปัญญาและบูรณาการมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการการตัดสินใจด้วยความสุขุม รอบคอบ มีเหตุผล ยุติธรรม มีความรับผิดชอบในทุกสถานการณ์มีความกล้าทางจริยธรรมหากได้รับแรงกดดันที่จะทำลายมาตรฐานทางจริยธรรม โดยสามารถต่อต้านหรือปฏิเสธการตัดสินใจหากไม่ถูกต้องทางจริยธรรม

กลยุทธ์ที่สอง ด้านการสร้างแรงจูงใจ แนวทางปฏิบัติพัฒนาระบบการสร้างขวัญและกำลังใจ ให้ครูและบุคลากรโดยยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้ความก้าวหน้าในอาชีพมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน และให้โอกาสการพัฒนาของแต่ละบุคคล จัดให้มีการอบรมศึกษาดูงานทั้งในและนอกองค์กรเพิ่มพูนความรู้และเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นส่งเสริมการจัดกิจกรรมบริหารของสถานศึกษาที่สนับสนุนด้านคุณธรรมจริยธรรมสร้างความเป็นกันเอง มีภูมิปัญญา มีความฉลาดการตักเตือน รับฟังข้อคิดจากผู้อื่น ตั้งตนอยู่บนความยุติธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น โดยใช้หลักทางพุทธบริหาร ผู้บริหารต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารต้องผูกใจผู้ร่วมงานด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ผู้บริหารต้องทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ผู้บริหารต้องวางตัวสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้ง รับผิดชอบในการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชา

กลยุทธ์ที่สาม ด้านการสื่อสาร แนวทางปฏิบัติ พัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดความใส่ใจต่อระบบภายใน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสารคือ การวางแผนพัฒนาผู้บริหารตามความสามารถเฉพาะและเพิ่มทักษะการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศมีระบบวิธีการจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพพัฒนาความรู้ ฝึกฝน ปรับปรุงผู้บริหารและ

บุคลากร ให้รู้จักการใช้วาจาในการสื่อสารที่ถูกต้องเข้าใจง่าย จัดกิจกรรมการจัดการทรัพยากรในการปฏิบัติงาน เพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ กำหนดขั้นตอนแบบแผนในการสื่อสารไม่วกวน มีเหตุและผลรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อข้อมูลที่ชัดเจน สามารถสั่งการระหว่างหน่วยงานได้ถูกต้องรวดเร็วเข้าร่วม ส่งเสริม และประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการสื่อสาร ส่งเสริมให้ใช้หลักพุทธบริหารในการสื่อสาร เช่น กัลยาณมิตรธรรม น่ารัก ในฐานเป็นที่สบายใจและสนิทสนม น่าเคารพ ในฐานประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียวแถลงเรื่องล้ำลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

กลยุทธ์ที่สี่ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แนวทางปฏิบัติ การปรับกระบวนทัศน์ใหม่ (New paradigm) ของภาวะผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงปัจจุบันที่ต้องปรับทิศทางองค์การให้พร้อมต่อกระแสโลกาภิวัตน์และการแข่งขันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วโดยเน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ต่างฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกซึ่งกันและกันและต่างฝ่ายต่างก็ได้ประโยชน์ตอบแทน โดยการพัฒนา วิธีการ การเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อปัจจุบัน การให้โอกาสและความท้าทายให้แก่ครูและบุคลากรในการพิสูจน์ความสามารถของตนเองเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อปัจจุบัน ปรับเปลี่ยนโดยเฉพาะทางวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ มีการพัฒนาคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการ/คุณธรรม/จริยธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นบรรยากาศแห่งการมีจริยธรรมอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักของส่วนรวมและมีความปรองดองพัฒนาตนเองให้ทันต่อภาวะปัจจุบันทางด้านวิชาการและวิชาชีพที่สำคัญจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ด้านการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ทางสังคม ทางโลก จัดฝึกอบรมนวัตกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำยุคใหม่โดยบูรณาการกับหลักกัลยาณมิตรธรรม น่ารัก ในฐานเป็นที่สบายใจและสนิทสนม น่าเคารพ ในฐานประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ด้วยหลักของรู้เหตุรู้ผล รู้เป้าประสงค์ รู้ตนเอง รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่

ปรึกษาที่ดี อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม คำเสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว แถลงเรื่องล้ำลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสียเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ดีเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญการบริหารงานจัดการที่ดี เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลางในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นด้านที่สำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในเพื่อสร้างให้เกิดภาวะผู้นำที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้มีแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับในยุคของดิจิตอล และไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งสอดคล้องกับที่ (Wichian Witthayaudom, 2005: 2) ได้กล่าวว่า เป็นการใช้อิทธิพลและการใช้อำนาจหน้าที่หรืออาจเป็นผู้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ได้ ซึ่งเรามักจะรู้เกี่ยวกับผู้นำที่ไม่เป็นทางการเสมอ สืบเนื่องจากบุคคลนั้นมีลักษณะโดดเด่นอาจเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม จนทำให้สมาชิกได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นเอกภาพ โดยเขาจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารกันเพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม บุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถอันเกิดจากตัวของเขาเอง จนเป็นที่ยอมรับหรือยกย่องของกลุ่มให้เป็นผู้นำ และยังสอดคล้องกับ (Sak Thai Surakit Bowon, 2009: 56) ที่กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นผู้นำ บุคคลผู้ผลักดัน (Mobilizer) ผู้ดลบันดาล (Inspire) ผู้สร้างพลังร่วม (Synergize) ผู้สร้างแรงจูงใจ (Energizer) การปฏิบัติการดำเนินการของมวลสมาชิกให้เข้าสู้เป้าหมายตามที่ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง ไปพัฒนาให้สามารถเกิดการปฏิบัติได้จริงและภาครัฐควรจัดให้มีระบบสนับสนุน กำกับดูแลและติดตามการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรได้มีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง และควรทำการวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารการศึกษาเช่น การคิดเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ และสมรรถนะเรื่องภาษา และเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสม คือการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ จึงควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหาร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์ที่เหมาะกับการบริหารสถานศึกษาจำแนกเป็น 4 กลยุทธ์ 16 วิธีปฏิบัติ ได้แก่

กลยุทธ์ที่หนึ่ง ด้านการตัดสินใจ แนวทางปฏิบัติได้แก่ บริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยกำหนดเป้าหมายได้อย่างชัดเจนและมีการวางแผนการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดให้มีระบบการเรียนรู้และการพัฒนาครูผู้สอนและผู้ปฏิบัติงาน โดยจัดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาเป็นรายบุคคลพร้อมทั้งมอบหมายงานโดยมุ่งส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ตัดสินใจด้วยเหตุและผลพร้อมกับประยุกต์หลักการบริหารเชิงพุทธมาใช้ในการบริหารจัดการประยุกต์หลักธรรมเป็นแนวทางด้วยหลักของรู้เหตุ รู้ผล รู้เป้าประสงค์ รู้ตนเอง รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน

กลยุทธ์เชิงพุทธด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้นำต้องพัฒนาระบบการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรโดยยกย่องเชิดชูเกียรติ ให้ความก้าวหน้าในอาชีพมีการกระตุ้นและส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน จัดให้มีการอบรมศึกษาดูงานทั้งในและนอกองค์กรเพิ่มพูนความรู้และเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นส่งเสริมการจัดกิจกรรมบริหารของสถานศึกษา ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น บูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 ในการประสารงาน หลักพรหมวิหาร 4 พร้อมกับด้านจักขุมา ด้านวิธูโร ด้านนิสสยสัมปันโน

กลยุทธ์เชิงพุทธด้านการสื่อสาร ผู้บริหารต้องมีการพัฒนาองค์กรเพื่อให้เกิดความใส่ใจต่อระบบภายใน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในกระบวนการสื่อสารคือ การวางแผนพัฒนาผู้บริหารตามความสามารถเฉพาะและเพิ่มทักษะการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ มี

ระบบวิธีการจัดการข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพพัฒนาความรู้ ฝึกฝน ปรับปรุงผู้บริหารและบุคลากร ให้รู้จักการใช้วาจาในการสื่อสารที่ถูกต้องเข้าใจง่าย จัดกิจกรรมการจัดการทรัพยากรในการปฏิบัติงาน เพื่อลดการสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์ บูรณาการกับ หลักกัลยาณมิตรธรรม หลักปัญญาหลักโยนิโสมนสิการหลักสังคหวัตถุ 4 พร้อมด้วยหลักสื่อสารแบบ 4 ส 1. แจ่มแจ้ง 2. จูงใจ3. แกล้วกล้า 4. ร่าเริง ในการสื่อสาร

กลยุทธ์เชิงพุทธด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้จัดให้มีการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา เสริมสร้างความเป็นต้นแบบของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรคิดหาวิธีการทำงานในรูปแบบใหม่ๆ สร้างทีมงานพัฒนา วิธีการ การเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อปัจจุบัน พัฒนาความรู้ทางวิชาการ/คุณธรรม/จริยธรรม สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นบรรยากาศแห่งการมีจริยธรรมอย่างยั่งยืน ด้านวิชาการและวิชาชีพ จัดฝึกอบรมนวัตกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำยุคใหม่บูรณาการกับ หลักกัลยาณมิตรหลักปัญญา หลักโยนิโสมนสิการหลักสัปปุริสธรรม 7 พร้อมกับด้านจักขุมา ด้านวิธูโร ด้านนิสสยสัมปันโน

References

National Education Act 1999 and Amendments. (2002). *National Education Act 1999 and Amendments (Version 2).*Bangkok: Teachers Council of Thailand Ladprao.

Government Gazette, Constitution of the Kingdom of Thailand (2007) *Volume 124, Section 47 A, Page 49-50.* (24 August 2007).

Rangsan Prasertsri. (2009). *Modern Management*. 5th edition, Bangkok: Thammasarn.

Wichian Witthayaudom. (2005). *Leadership.* Bangkok: Thira Film and China.

Sak Thai Surakit Bowon. (2009). *The Quest and Leadership Development of Professional Administrators: Case Study of Educational Administrators and School Administrators.* Bangkok: Suwiriyasat.

Office of the Basic Education Commission. (2007). *The guidelines for decentralizing educational administration and administration to the Office of Educational Service Area and Educational Institutions According to the ministerial regulations prescribing rules and methods for decentralization of educational administration and administration, B.E. 2550 (2007).* Bangkok: Community Printing House of Agricultural Cooperatives of Thailand.

การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Teacher Development For Quality Of Learners In The 21St Century

พระสมุห์นริศ นรินโท

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phrasamu Narit Narinto

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand.

Email : narit_1987@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์(1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (3) เพื่อเสนอการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้อำนวยการโรงเรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 คือ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 47 โรงเรียน จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3,500 คน โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 346 คนและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) จากผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 10 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purpose Sampling) เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face- to-Face) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอต่อเวทีสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความสมบูรณ์ขึ้นและนำเสนอต่อดุษฎีพิจารณ์ (Public Hearing)

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21พบว่าความเหมาะสมของการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายยุทธศาสตร์พบว่า ความเหมาะสมระดับมากที่สุด ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู($\overline{X}$ = 4.63) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.53)ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ ($\overline{X}$ = 4.52) และความเหมาะสมระดับมาก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.50) และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู ($\overline{X}$ = 4.45)

2. กระบวนการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21พบว่า ความเป็นไปได้ของการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายยุทธศาสตร์พบว่า ความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ได้แก่ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู ($\overline{X}$ = 4.64) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ ($\overline{X}$ = 4.52) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.51) และความเป็นไปได้ระดับมาก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21($\overline{X}$ = 4.48) และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู ($\overline{X}$ = 4.41)

3. การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีการสอบเพื่อรับและต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำหนดให้ครูทุกคนต้องพัฒนาตนเองทุกปี พัฒนาระบบเงินเดือน การตอบแทนครูที่เหมาะสม ประเมินผลการทำงานของครูด้วยวิธีการประเมินแบบค่าสัมพัทธ์ จัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดีมาเป็นครู มีระบบประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครู วางแผนการผลิตครู การพัฒนาและการใช้อย่างเป็นระบบ จัดระบบเพื่อให้บัณฑิตสาขาอื่นได้เป็นครู มีพัฒนาระบบการผลิตครู อาจารย์ที่สอนในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้เกิดการต่อยอด เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

คำสำคัญ : การพัฒนาครู, คุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

The main objective of the study (1) to study the contexts of teacher development for quality of learners in the 21st century (2) to study the process of teacher development for quality of learners in the 21stcentury and (3) to present the teacher development for quality of learners in the 21stcentury.

Research methodology was a mixed method research by mean of applying the qualitative research and qualitative research. The qualitative research was conducted by in-dept interview from the key informants before the focus group discussion for developing the completed model.

The findings were conducted as follows:

1. The contexts of teacher development for quality of learners in the 21st century mostlygot ($\overline{X}$ =4.53)pointing that it was at highest level and when it was divided into the strategy founding that the fifth strategy (Supporting and developing the teachers) getting ($\overline{X}$ =4.62), the second strategy (The process of learning teaching being standard for learning in the 21st century) getting ($\overline{X}$ =4.53), the first strategy (Making the standard of teacher) getting ($\overline{X}$ =4.52) and the third strategy (Developing the teachers for having the skills of learning in the 21st century) getting ($\overline{X}$ =4.50) and the fourth strategy (Making the efficiency of teachers) getting ($\overline{X}$ =4.45)

2. The process of teacher development for quality of learners in the 21stcentury mostlygot ($\overline{X}$ =4.51)pointing that it was at highest level and when it was divided into the strategy founding that the fifth strategy (Supporting and developing the teachers) getting ($\overline{X}$ =4.64), the first strategy (Making the standard of teacher) getting($\overline{X}$ =4.52), the second strategy (The process of learning teaching being standard for learning in the 21st century) getting ($\overline{X}$ =4.51), and the third strategy (Developing the teachers for having the skills of learning in the 21st century) getting ($\overline{X}$ =4.48) and the fourth strategy (Making the efficiency of teachers) getting ($\overline{X}$ =4.41)

3. The teacher development for quality of learners in the 21stcentury found that it should exam teacher permission certificate, make all teachers developing themselves every year, develop the system of salary, give the salary to the teacher suitably, measure the teachers' work, and support for developing in the basic education.

Keyword : Teacher Development, Quality of Learners in the 21st Century

บทนำ

คุณภาพการศึกษาถูกสะท้อนมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นจากคุณภาพของผู้บริหารในการสร้างและดำเนินการตามนโยบายทางการศึกษา คุณภาพนักเรียนผ่านทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการสอบแข่งขันแผลผลการคัดเลือก และคุณภาพของครูผ่านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียนซึ่งคุณภาพครูเป็นหนึ่งในตัวบ่งชี้สำคัญของคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและถ่ายทอดความรู้ สร้างรูปแบบการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน อาจกล่าวได้ว่า **"คุณภาพครู"** คือ ภาพสะท้อนจากคุณภาพนักเรียน ครูมีความรู้ หรือกระบวนการคิดในรูปแบบลักษณะใด นักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดในลักษณะเดียวกัน ดังนั้น ครูจึงเป็นหัวใจของการพัฒนานักเรียน โดยคุณลักษณะที่สำคัญที่จะช่วยส่งผลทำให้เกิดคุณภาพครูที่ดีมีหลายประการ เช่น ความใฝ่รู้ การพัฒนาตนเอง การมีความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดีต่อผู้เรียน ความทุ่มเทและเสียสละ การทำงานเต็มศักยภาพ ความภาคภูมิใจต่อวิชาชีพ และการมีจิตวิญญาณความเป็นครูและทัศนคติที่ดี แต่ในสภาพปัจจุบันคุณภาพครูมีลักษณะที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ครูขาดความรู้ ความสมารถและทักษะในการที่จะออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียน ซึ่งขัดแย้งกับความคาดหวังของคุณภาพครูในแผนพัฒนาการศึกษาในฉบับต่าง ๆ

การพัฒนาคุณภาพครู จึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจในการปฏิรูปการศึกษามาตลอดระยะเวลา 50 ปี จนกระทั่งถึงยุคที่การศึกษากำลังให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ครูหรือบุคลาการทางการศึกษาและองค์กรทางการศึกษา จึงต้องมีการปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต การปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีจุดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคุณภาพผู้เรียน จึงทำให้บทบาทของครูเปลี่ยนแปลงจากครูผู้สอน ผู้ให้ความรู้ กลายเป็นครูผู้อำนวยความสะดวก (Phimphan Dejakup, 2015: 18) บทบาทของครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทักษะ คุณลักษณะ และรูปแบบการสอนที่นำไปสู่การพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษา และขณะนี้ผู้สร้างนโยบายทางการศึกษาทั่วโลกได้ให้ความสนใจกับคุณภาพครูในการขับเคลื่อนที่จะพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียน

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีมุมมองต่อสถานการณ์โลกที่มีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยมองว่าระบบการศึกษาต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง สร้างกระบวนการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดอย่างสร้างสรรค์และสามารถนำแนวความคิดปรับเข้ากับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม และความจำเป็นที่เยาวชนหรือผู้เรียนจะต้องมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ทักษะการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนและนวัตกรรมทางการคิด คือ 3R ได้แก่ Reading (การอ่าน) Writing (การเขียน) และ Arithmetic (คณิตศาสตร์) และ 4C ได้แก่ Critical Thinking (การคิดวิเคราะห์) Communication (การสื่อสาร) Collaboration (การร่วมมือ) และ Creativity (ความคิดสร้างสรรค์) การพัฒนาครูและผู้เรียนเพื่อการปรับให้เข้ากับบริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงผ่านระบบการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อคุณภาพของครูผู้สอนและคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัย วิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2503 “... ผู้ที่เป็นครู อาจารย์นั้น ใช่ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการและในการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบ ในหน้าที่ และในฐานะที่จะเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไปข้างหน้า การให้ความรู้หรือที่เรียกว่าการ สอนนั้น ต่างกับการอบรม การสอน คือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียน ส่วนการอบรมเป็นการฝึกจิตใจ ของผู้เรียนให้ซึมซาบติดเป็นนิสัย ขอให้ท่านทั้งหลายจงอย่าสอนแต่อย่างเดียว ให้อบรมให้ได้รับ ความรู้ดังกล่าวมาแล้วด้วย...”1 พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2512 ความว่า “...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่ จึงต้องจัดการศึกษาให้เข้มแข็ง ยิ่งขึ้น...” และพระราชดำรัส ซึ่งพระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวัง ดุสิต เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ความว่า “...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว ...”

การที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นการเร่งด่วน จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งเริ่มวิเคราะห์ตั้งแต่ปี 2557-2558 โดยองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (โออีซีดี) และมีการรายงานผลมายังสำนักงานเลขาธิการสภาการสศึกษา (สกศ.) นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการสภาการศึกษา (เลขาฯ สกศ.) ได้กล่าวว่า จากรายงานพบว่า ระบบการศึกษาของไทยยังพัฒนาไม่ถึงขีดที่จะสร้างคนไทยให้มีความสามารถและทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยเมื่อพิจารณาด้านหลักสูตร พบว่า ประเทศไทยมีหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับเป้าประสงค์ทางการศึกษา คือ หากประเทศต้องการผลิตบุคลากรในลักษณะใด ก็ต้องให้หลักสูตรไปในทิศทางนั้นและต้องสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ไม่ใช่ร่างขึ้นเอง รวมถึงต้องมีข้อเสนอแนะ วิธีการถ่ายทอดบทเรียนให้แก่ครูด้วย ไม่ใช่เขียนแผนอย่างดี แต่ครูไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ "แม้แต่ในส่วนของการประเมินผลนักเรียน ครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการประเมินผล ยังออกข้อสอบตามใจครูไม่สอดคล้องกับการประเมินและไม่สะท้อนผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงของนักเรียน" นายกมล กล่าวต่อว่า ในส่วนของครูและผู้บริหารโรงเรียนก็พบว่า การบริหารบุคลากรครูยังขาดประสิทธิภาพ การบรรจุครูยังมีปัญหา การเตรียมความพร้อมครูก่อนเข้าสู่วิชาชีพ และการพัฒนาศักยภาพครูยังไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นไทยควรจัดทำยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมครูก่อนเข้าสู่วิชาชีพ และส่งเสริมให้ครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา พบว่า แต่ละรัฐบาลพยายามให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ แต่ในทางปฏิบัติพบว่า การใช้เทคโนโลยีแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกันมาก โดยไทยมักลงทุนแต่อุปกรณ์ แต่เรื่องเนื้อหา การบำรุงรักษา และการพัฒนาครูยังลงทุนน้อย การพัฒนาครูตามทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มีความพร้อมในความเป็นวิชาชีพครู มีสมรรถนะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ได้มีการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาครูในหลากหลายบริบท “เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21” พบว่า ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้ให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง โดยต้องพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากในวงการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา นอกจากนี้ครูไทยในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอน และต้องมีเทคนิควิธีการให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้

นักเรียนทำงานเป็นทีม เป็นนักออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความห่วงใยต่อนักเรียน ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ ถ้าทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครู ซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบายและด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไป จึงจะทำให้ครูเป็นครูยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง (Passakorn Rueangrong and Others, 2014: 195) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้กลุ่มเป้าหมายคือ ข่าราชการครูที่ปฏิบัติหน่าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยผลการวิจัยที่ได่จะมีประโยชน์ต่อข้าราชการครู และหนวยงานที่ดูแลรับผิดชอบข่าราชการครู เพื่อนำไปจัดการอบรม การพัฒนาให่ตรงกับความต่องการของข่าราชการครูต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อเสนอการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดดังนี้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการแจกแบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 47 โรงเรียน จำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3,500 คนโดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 346 คน ส่วนการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purpose Sampling) เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face- to-Face) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมมนา ได้แก่ (1) ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 3 คน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 3 คน และ (3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมสัมมนาและอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน รวม 9 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ รายการ (Check list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2แบบสอบถามความคิดเห็นต อการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยได ใช มาตรวัดแบบของไลเคิรต (Likert's Scale) แบ่งออกเปน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น อย นอยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Selection Interview) โดยสัมภาษณ์ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาครู หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 คน

3. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อเสนอการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้สรุปดังต่อไปนี้

1. สภาพการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

พบว่าความเหมาะสมของการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายยุทธศาสตร์พบว่าความเหมาะสมระดับมากที่สุด ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู ($\overline{X}$ = 4.63) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.53) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ ($\overline{X}$ = 4.52) และความเหมาะสมระดับมาก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.50) และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู ($\overline{X}$ = 4.45) ตามลำดับ

2. กระบวนการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

พบว่า ความเป็นไปได้ของการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายยุทธศาสตร์พบว่าความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ได้แก่ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู ($\overline{X}$ = 4.64) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ ($\overline{X}$ = 4.52) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.51) และความเป็นไปได้ระดับมาก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ($\overline{X}$ = 4.48) และยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู ($\overline{X}$ = 4.41)ตามลำดับ

3. การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. มีการสอบเพื่อรับและต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
2. กำหนดให้ครูทุกคนต้องพัฒนาตนเองทุกปี
3. พัฒนาระบบเงินเดือน การตอบแทนครูที่เหมาะสม
4. ประเมินผลการทำงานของครูด้วยวิธีการประเมินแบบค่าสัมพัทธ์
5. จัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดีมาเป็นครู
6. มีระบบประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครู
7. วางแผนการผลิตครู การพัฒนาและการใช้อย่างเป็นระบบ
8. จัดระบบเพื่อให้บัณฑิตสาขาอื่นได้เป็นครู
9. มีพัฒนาระบบการผลิตครู อาจารย์ที่สอนในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน
10. สนับสนุนให้เกิดการต่อยอด เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ค้นพบมาอภิปรายผลได้ดังนี้ (1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ (2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู (5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับพบว่า การสร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ จัดให้มีการสอบเพื่อรับและต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแทนการได้รับแบบอัตโนมัติ กำหนดให้ครูทุกคนต้องพัฒนาตนเองทุกปีผลการพัฒนาครูเชื่อมโยงกับผลงานวิทยาฐานะและการต่อใบอนุญาติประกอบวิชาชีพครู พัฒนาระบบเงินเดือน การตอบแทนครูที่เหมาะสม ยึดโยงกับผลงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตามสภาพจริงประเมินผลการทำงานของครูด้วยวิธีการประเมินแบบค่าสัมพัทธ์ที่คำนึงถึงความต่างระหว่างผลผลิตกับปัจจัยปรับระบบการผลิต การคัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีใจรักในวิชาชีพมาเป็นครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นเลิศด้านการผลิตครู วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับวิชาชีพครู รวมทั้งมีระบบประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครูวางแผนการผลิตครู การพัฒนาและการใช้อย่างเป็นระบบ โดยระบบที่จะใช้กับครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา จะสอดคล้องกับความต้องการ ทั้งระดับพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ จัดระบบเพื่อให้บัณฑิตสาขาอื่นได้เป็นครู ผู้สำเร็จ การศึกษาสาขาอื่นที่มีใจรักในวิชาชีพครู สามารถศึกษาวิชาครู เพิ่มเติมตามเกณฑ์ที่กำหนดพัฒนาระบบการผลิตครู อาจารย์ที่สอนในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพัฒนาระบบการผลิตครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสำหรับการอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา โดยเชื่อมโยงความสามารถในการสอน การบริหารจัดการความรู้ และการถ่ายทอด ผนวกเข้ากับประสบการณ์จากการฝึกสอน ฝึกงาน สหกิจศึกษา หรือการปฏิบัติงานกำหนดให้มีสถานศึกษาเฉพาะทางและส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางเข้าไปศึกษาในสถานศึกษานั้น และสนับสนุนให้เกิดการต่อยอดเพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับ (Wanit Niranaranon, 2009: Abstract). ได้

ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสารการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนครู 3 รูปแบบ คือ การฝึกอบรม การใช้ Coaching และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปใช้ พบว่า ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาในระดับมากที่สุด และผลสัมฤทธิ์หลังการอบรมของครูผู้เข้าร่วมพัฒนาสมรรถนะตามรูปแบบสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.1

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และผู้เรียน และให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากรให้ได้มาตรฐานอุดมศึกษาทั้งด้านคุณวุฒิ และตำแหน่งทางวิชาการส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ทำวิจัย สนับสนุนให้นำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และมุ่งเน้นการประกันคุณภาพทางวิชาการจัดอบรมบริการวิชาการ/วิชาชีพทางด้านวิชาชีพครูให้กับชุมชนและหน่วยงานภายนอกเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการคณะครุศาสตร์มีการกำหนดหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ และวิธีการต่าง ๆ รวมไปถึงเกณฑ์การประเมินและพัฒนาแจ้งให้ที่ประชุมรับทราบและใช้ภาวะผู้นำโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปฏิรูปการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติจริง และมีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองปลูกฝังและเสริมสร้างให้นักศึกษา เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและศิลป์วัฒนธรรมไทยสอดคล้องกับ (Pinyo Longsri, 2006: Abstract) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1-5 พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 คือ คุณลักษณะของผู้วิจัย กระบวนการทำงาน การได้รับการยอมรับ การได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ความต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า ลด/ยกเลิกวิธีการพัฒนาที่เน้นการอบรม เป็นการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของครูที่โรงเรียน เช่น จัดระบบการจัดการความรู้ภายในสถานศึกษา จัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการพัฒนา โดย

พัฒนาระบบออนไลน์เพื่อการพัฒนาครู จัดตั้งคลังเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาให้ครูสามารถใช้บริการเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างทันสมัยและคล่องตัว ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าประชุม สัมมนา ศึกษาต่อ ดูงานและเปลี่ยนเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สร้างเครือข่ายการพัฒนาทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่นเครือข่ายเสมือนจริง (ออนไลน์) พัฒนาครูแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นพัฒนาความร่วมมือกับสถาบันฝ่ายผลิตครูให้ผลิตในจำนวนที่พอเหมาะ เน้นคุณภาพสูง โดยให้ปริมาณการผลิตครูสอดคล้องกับความต้องการใช้ครู ปรับปรุงหลักเกณฑ์การออก การต่ออายุ และการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้มีวิธีการใหม่ ๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ปรับเงื่อนไขการรับรองประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันรับจำนวนไม่ตรงกับที่ได้รับการรับรองสถาบัน จัดการเรียนการสอนก่อนที่คุรุสภาจะรับรองหรือบางแห่งจัดการเรียนการสอนโดยไม่ขอรบรองจารคุรุสภาปรับเกณฑ์การเทียบโอนและการทดสอบที่อนุญาตให้ผู้มีวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี ที่ไม่ใช่ปริญญาทางการศึกษา สามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้โดยไม่ผ่านการศึกษาตามหลักสูตรหาวิธีการแก้ไขปัญหากรณีผู้จบการศึกษาในสาขาวิชาเฉพาะ เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ อักษรศาสตร์ ที่ต้องการประกอบวิชาชีพครูสอดคล้องกับ (Teerawat Homsombat, 2011: Abstract) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสาถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู พบว่าครูทุกคนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูกำหนดให้ครูประถมศึกษาอย่างน้อย ต้องจบปริญญาตรี ครูระดับมัธยมศึกษาต้องจบสูงกว่าปริญญาตรีจัดให้มีการปฐมนิเทศครูใหม่และทำความเข้าใจในปรัชญา จุดมุ่งหมาย หลักสูตรและวิธีการเรียนการสอน จิตวิญญาณและความเป็นครูที่ดี กำหนดจำนวนนักเรียนต่อครูให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการเรียนการสอนพัฒนาและจัด

สื่อการสอนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับเนื้อหาสาระวิชาทั้งที่เป็นสื่อเนื้อหาและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยผู้สอนแจกใบงานซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนอ่านมาก่อน ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การออกแบบการสอนที่เป็นระบบ หลักการเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้สอนเปิดโอการให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้เสนอผลงานที่ได้เตรียมไว้โดยให้นำเสนอกลุ่มละ 10 นาที พร้อมทั้งให้ร่วมกันอภิปราย ผู้สอนร่วมกับผู้เรียนร่วมกันสรุปแนวคิด หลักการ และสรุปเนื้อหาตามหลักสูตร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ซักถามประเด็นที่สงสัยทั้งหมด โดยเฉพาะในจุดที่ยังไม่เข้าใจ โดยผู้สอนจะอธิบายเพิ่มเติมจนผู้เรียนเกิดความเข้าใจทั้งหมดอย่างชัดเจน ผู้สอนได้มอบหมายงานให้ผู้เรียนแต่ละคนไปเตรียมวางแผน และเขียนแผนการสอน สำหรับสอนครั้งต่อไปคนละ 10 นาที สอดคล้องกับ (Somchit Butthongtim, 2007: Abstract) กล่าวว่า ในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดทำนวัตกรรมการสอน คือ ผลการพัฒนาศักยภาพการเรียนการสอน ด้านการจัดทำ E-Book การทำบทเรียน CAI การจัดทำ Home Page หลังการฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายทุกคนสามารถปฏิบัติจัดทำสื่อนวัตกรรมได้ทุกขั้นตอน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครูพบว่าการจัดตั้งและพัฒนากองทุนพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสิทธิในการได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งองค์กรเพื่อรักษา สนับสนุนและปกป้องสิทธิครูเมื่อเผชิญกับสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงสถานภาพ ภาวะวิกฤติหรือภยันตรายที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจของครู จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ สิทธิประโยชน์เกื้อกูลอื่น และส่งเสริมความมั่นคงแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาส่งเสริมความสามัคคี ยกย่องเชิดชูและผดุงเกียรติครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดสวัสดิการ สวัสดิภาพและคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในเรื่องสื่อการเรียนการสอนและเรื่องอื่นที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา สนับสนุนการเพิ่มวิทยาฐานะ เมื่อมีการประชุมหรือทำงานนอกเวลาจ่ายค่าเบี้ยประชุมหรือค่าทำงานนอกเวลา ให้ทุนการรักษาพยาบาล ส่งเสริมให้บุคลากรได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญกับตำแหน่งหน้าที่ที่ทำอยู่สอดคล้องกับ (Paitoon Mawong, 2009: Abstract) กล่าวว่า ความต้องการของครูในการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านการสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่าครูมีต้องการได้รับความรู้และพัฒนาทักษะในการทำวิจัยในชั้นเรียนในทุก ๆ เรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการ

สรุปผล และการเขียนรายงานการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยและต้องการได้รับการสนับสนุนมากที่สุดในเรื่องจัดหาบุคลากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ความเหมาะสมของการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมและพัฒนาสิทธิครู
2. ผลิตครูให้ได้มาตรฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
3. สร้างมาตรฐานวิชาชีพครูให้เป็นที่ยอมรับ
4. พัฒนาครูให้เกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
5. เสริมสร้างประสิทธิภาพการใช้ครู

ข้อเสนอแนะสำหรับการทาวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการและทางการบริหารในอันที่จะได้องค์ความรู้และข้อยืนยันที่กว้างขวางชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้คือ

1. ควรทำการวิจัยสภาพการพัฒนาคุณภาพของครูในศตวรรษที่ 21 ในทักษะด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อจะให้เล็งเห็นถึงแนวทางของการพัฒนาที่มีความละเอียดและสามารถนำผลการวิจัยนั้นไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์ได้จริงมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาและสำรวจกลุ่มสาระใดสาระหนึ่งที่เฉพาะเจาะจง เนื่องจากครูแต่ละกลุ่มสาระมีพื้นฐานต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

การสอบเพื่อรับและต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำหนดให้ครูทุกคนต้องพัฒนาตนเองทุกปี พัฒนาระบบเงินเดือน การตอบแทนครูที่เหมาะสม ประเมินผลการทำงานของครูด้วยวิธีการประเมินแบบค่าสัมพัทธ์ จัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สามารถดึงดูดคนเก่งและดีมาเป็นครู มีระบบประกันและรับรองคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูและสถาบันผลิตครู วางแผนการผลิตครู การพัฒนาและการใช้อย่างเป็นระบบ จัดระบบเพื่อให้บัณฑิตสาขาอื่นได้เป็นครู มีพัฒนาระบบการผลิต

ครู อาจารย์ที่สอนในระดับสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้เกิดการต่อยอด เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

References

Paitoon Mawong. (2009). *The Potential and Need of Classroom Research of Teachers at Ban Santisuk School, Pong District. Phayao.* Master's Degree Thesis, Master of Education (The field of educational administration). Graduate School: Chiang Rai Rajabhat University.

Passakorn Rueangrong and others (2014). Educationaltechnology Vs Thai Teachers In 21st Century. *Panyapiwat Journal,* 5 (Special), 195-207.

Pimphan Dejupt (2015). *Learning Management in the 21st Century*. (2nd edition). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.

Pinyo Longsri. (2006). *Factors Affecting Classroom Research Behavior of Teachers in Schools under the Khon Kaen Educational Service Area Office 1-5*. Master Thesis in Education. Graduate School: Loei Rajabhat University

Somchit Buttongtim. (2007). *The development of teachers' potential in teaching and learning that focuses on the use of innovative media in Det Udom School.* Master of Education Thesis (The field of educational administration). Graduate School: Ubon Ratchathani Rajabhat University.

Teerawat Homsombat. (2011). *The use of information technology for school management. Under the Office of Nong Khai Educational Service Area 3.* Master's Degree Thesis (Educational administration). Graduate School: Nakhon Phanom University.

Wanit Niranaranon (2009). *A model for the development of teachers' competency in health education and physical education that is effective for small schools in the service area of the Office of Udon Thani Educational Service Area 1*. Doctor's Degree Thesis Graduate School: Maha Sarakham University.

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

The transformational Model of Leadership Development of School Administrators Group Charity School in Buddhist Temples

พระเอกชัย พิเลิศรัมย์[1,]
เผ่าพงษ์พัฒน์ บุญกะนันท์[2] และโกวิท วัชรินทรางกูร[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์[123]
Akachai Pilerdram[1,]
Phaophongphat Bunkanan[2] and Kovit Watcharintarangkul3
Rajabhat Burirum University[123], Thailand
Corresponding Author, Email : akachai14@hotmail.co.th

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 33 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 66 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 33 คน และตัวแทนครู จำนวน 33 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 17 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ยึดตามขนาดและบริบทของโรงเรียน โดยความสมัครใจของผู้บริหาร ระยะที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเพื่อการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยผู้บริหารที่สมัครใจเข้าอบรม จำนวน 17 คน และตัวแทนครูร่วมประเมิน จำนวน 17 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 80 ข้อ เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.981 คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพโดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน และแบบประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมันทั้งฉบับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และ t-test Dependent

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรูปแบบเชิงระบบประกอบด้วย

1) บริบท (Context) ได้แก่ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2) ตัวป้อน (Input) ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง 5 องค์ประกอบ 3) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม (Intensive workshop) ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การให้องค์ความรู้ โมดูล 2. การปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โมดูล 3 การปฏิบัติการตามแผนพัฒนาในสภาพจริง โมดูล 4 การประเมินผลการพัฒนาในสภาพจริง

3) ผลผลิต ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีความรู้และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ

4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนาต้องทบทวนและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน โดยผู้บริหารประเมินตนเอง และประเมินโดยครู พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ในการนำไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารควบคู่ไปกับการบริหารงานในสถานศึกษา จึงควรส่งเสริมให้นำรูปแบบไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อไป

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ; รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ; โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

Abstract

The purposes of this research were1) study of transformational leadership of school administrators, The Group's charity school in Buddhist temple. 2) To a model development of transformational leadership of school administrators, the Group's charity school in Buddhist temple 3) To evaluate of using a model development of transformational leadership of school administrators, The Group's charity school in Buddhist temple. The samples population used in the study were divided into 3 phases. Phases 1: study of transformational leadership of school administrators, the group's charity school in Buddhist temple by multistage random sampling steps of 33 school. Sample number of 66 persons, were school administrator 33 persons and representative teachers of 33 people that are selected from purposive sampling. Phase 2: samples for experimental use transformational leadership development model of 17 were purposively selected according to the size and the context of the school by the voluntary of administrators. Phase 3: samples for evaluation used the development model of transformational leadership consists of the voluntary administrators 17 people and representative teachers 17 people participant to assess by purposive sampling. Tools used in this research contains a questionnaire about the transformational leadership of the 80 questions were a rating scale 5 level that have reliability of 0.98. Development model of transformational leadership that effective by checking of experts of 15 people and the assessment transformational leadership of school administrators the number 20 questions that have reliability coefficient 0.98. the statistical devices used for analyzing the data were mean and standard deviation and t-test Dependent

The results showed the following:

1. Leadership and transformational of the charity school of the Buddhist temples in the high level.

2. Leadership development model transformation of school administrators. It is a form of systems consisting of

1) context (Context), the key principles, objectives, transformational leadership in current conditions how to development the transformational leadership

2) feeder (Input), including knowledge about leadership changes 5 elements.

3) Process (Process), including intensive workshop (Intensive workshop) consists of four modules, including modules 1. Knowledge module 2. Practice writing development plan of transformational leadership module 3. the module execution plan developed in real conditions. 4.evaluation developed in real conditions. 3)Production including executives who have developed knowledge and transformational leadership.

4) feedback (Feedback), including the administrators who attended development of transformational leadership The high level. the administrators who have been developed to review and transformational leadership development continuously.

3. The results of the development model, transformational leadership of school administrators of 34 people by administrators assessment self-assessment and by teachers assessment. Found that administrators have transformational leadership after intensive workshops the overall aspects are the highest level. When comparing the transformational leadership of the school administrators before and after intensive workshops. There is a distinct difference statistically significant at .01.

The development model of transformational leadership of school administrators developed more appropriate in applying to develop of transformational leadership of school administrators coupled with administration in colleges It should promote the model used to develop the transformational leadership.

Keywords : Transformation Leadership ; The transformational Model of Leadership Development ; Charity School in Buddhist Temples

บทนำ

ผู้บริหารเป็นบุคลากรที่สำคัญเพราะต้องมีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันโลกในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงต้องหาแนวทางเทคนิคหรือวิธีการ เพื่อให้การปฏิบัติภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ หน่วยงานใดที่จะเจริญก้าวหน้าย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำ เนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่ในการตัดสินใจเป็นส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นสมรรถภาพของผู้บริหารจึงเป็นดัชนีบ่งบอกความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษา

สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (Kingkan Jitkawan 2010 : 2) ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาขาดภาวะผู้นำถือว่าเป็นผู้นำที่ยังขาดความเข้าใจในการบริหารองค์กรตามทฤษฎีการบริหารจากความเปลี่ยนแปลงและบทบาทอันสำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความเป็นผู้นำและพร้อมที่จะทำการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีจะเป็นผู้นำโรงเรียนไปสู่ทิศทางใหม่กว่าเดิม เป็นผู้ที่มีความสามารถทำให้คณะครูตระหนักถึงเป้าหมายทั้งหมดของโรงเรียน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าเผชิญต่อปัญหาและการเปลี่ยนแปลง (Tichy & Devanna, 1986 : 107) และผลจากการวิจัยเชิงประจักษ์และการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับในองค์การของประเทศต่าง ๆ จำนวนมาก พบว่าผู้บริหารหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำให้ประสิทธิผลของงานและองค์การสูงขึ้น แม้ว่าสภาพการณ์ขององค์การจะมีข้อจำกัดมากมาย (The Ministry of education, 2007 : 2-3) นอกจากนี้ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะทำให้ผู้ตามเชื่อถือ ยอมรับ ศรัทธา ยกย่องและภักดี ผู้นำยังกระตุ้นให้ผู้ตามทำงานได้มากกว่าปกติผู้นำสามารถเปลี่ยนสถานะของปัจเจกบุคคลและองค์การไปสู่ความสำเร็จ (Bass, 1985 : 51-52) ซึ่งสอดคล้องกับ Viroj Sarattana (2002:117) ที่กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leader) เป็นผู้จูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานเกินกว่าความคาดหวังปกติมุ่งไปที่ภารกิจงานอย่างกว้างๆด้วยความสนใจที่เกิดขึ้นภายในตน มุ่งการบรรลุความต้องการในระดับสูงมากกว่าในระดับต่ำและผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้นพยายามพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเป็นผู้นำและสามารถแก้ปัญหาของตนเองและผู้อื่น

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และสามารถแข่งขันกับองค์กรอื่นได้ (Thongbai Sudcharee, 2550 : 29) องค์กรจึงจำเป็น ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่าง มีศักยภาพในการใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของทุกคนในองค์กร สามารถสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนทุกคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (Teera Rujecharoen. 2007: 163-169) ดังที่ Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.(2003 : 5) ระบุไว้ว่า ถ้าหากผู้บริหารสถานศึกษาเกิดสภาพ “ภาวะผู้นำบกพร่อง” อาจทำให้การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ ปัจจุบันมีแนวคิดทฤษฎี ที่กล่าวถึงกันมากคือ “ภาวะผู้นำ

การเปลี่ยนแปลง” (Transformational Leadership) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ คือ เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ผู้ตามจะเกิดความเชื่อถือ ศรัทธา ย่อมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ การที่ผู้นำใช้วิธีการต่างๆ เพื่อชักนำให้ผู้ตามเห็นคุณค่าของงานและปฏิบัติงานโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว 3) ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา คือ การที่ผู้นำพยายามที่จะกระตุ้นให้ผู้ตามใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาโดยรอบคอบ ใช้เหตุผล และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือผู้นำจะคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทำให้การมอบหมายงานตามความถนัดที่ผู้ตามพอใจทำให้งานมีประสิทธิภาพ Rattikorn Jongsan (2002 : 39-41) ดังที่ Viroj Sarattana and Anchalee Sarattana (2002 : 1) ได้ศึกษาภาวะผู้นำในบริบทสังคมไทย พบว่า เส้นทางของการพัฒนาเพื่อให้เกิดความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนนั้นปัจจัยการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงถือเป็นปัจจัยเหตุแรกสุดที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในปัจจัยอื่นๆ ตามมา ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการนำเสนอผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและสามารถใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางในการเตรียมผู้บริหาร เพื่อให้ได้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ 1) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ คือ การเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1) การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2559 จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 33 คน และ ครู จำนวน 33 คนได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Sample Sampling)

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ร่างรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามกรอบ และประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) การประเมินรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ใช้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์สูง และได้รับการยอมรับ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 15 คน ครอบคลุม นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้วิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 3 การทดลองและหาประสิทธิภาพรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ 1) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และ 2) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตประชากรที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ภาคอีสาน เขต 2 จำนวน 17 คน จาก 17 โรงเรียน มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้ เลือกสถานศึกษาที่จะทำการทดลองรูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามขนาดและบริบทของโรงเรียน โดยความสมัครใจ และ 2) การประเมินผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้ารับการอบรม จำนวน 17 คน และครู จำนวน 17 คน โดยใช้แบบประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างขึ้น แล้วเปรียบเทียบผลการประเมินตามความคิดเห็นของผู้ประเมินระหว่างผู้เข้ารับการพัฒนากับประเมินโดยครู

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลักษณะของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์กับเนื้อหา การหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนที่ถูกต้อง ซึ่งมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสอบถามการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 2. แบบประเมินความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร 3. แบบประเมินผลการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างขึ้น

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการตามระยะของขั้นตอนการวิจัย ซึ่งได้ขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตทางสถานศึกษาเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ สถิติที่หาคุณภาพแบบทดสอบ ได้แก่ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

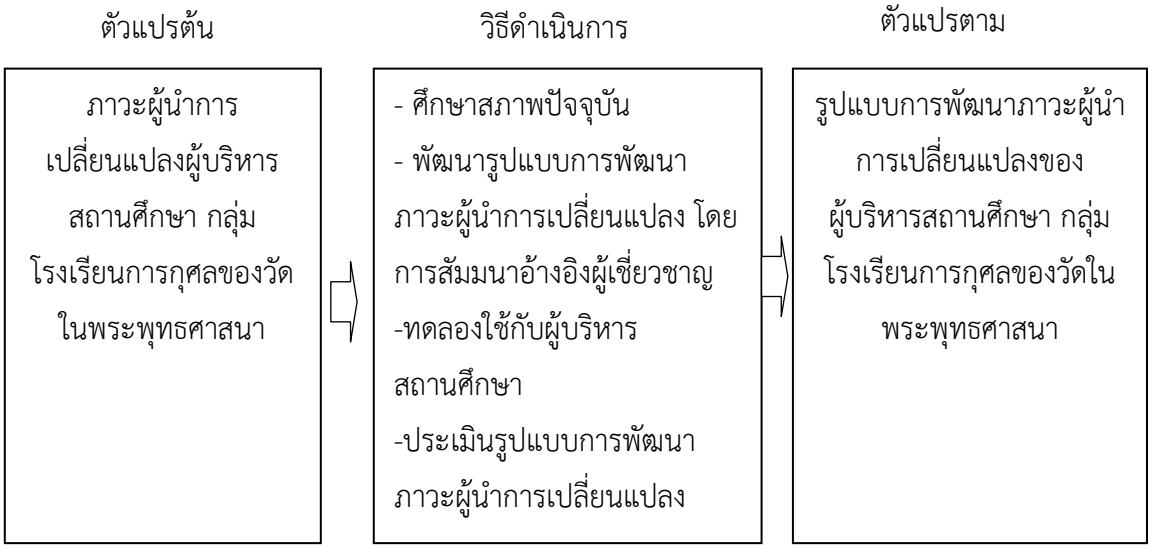

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญาการทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) บริบท (Context) ได้แก่ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์และ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ตัวป้อน (Input) ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 องค์ประกอบ 3) กระบวนการ (Process) ได้แก่ ประชุมปฏิบัติการแบบเข้มข้น ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1. การให้องค์ความรู้ โมดูล 2. การปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โมดูล 3. การปฏิบัติการตามแผนพัฒนาในสภาพจริง โมดูล 4. การประเมินผลการพัฒนาในสภาพจริง 3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการ

พัฒนามีความรู้และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 17 คน โดยผู้บริหารประเมินตนเอง พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง หลังการพัฒนาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญาการทำความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง การสร้างแรงบันดาลใจ และ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ จากผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ได้มีการใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและมีประสิทธิผล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ และที่สำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมช่วยเหลือให้เพื่อนร่วมงานสามารถทำงานด้วยความถูกต้องเหมาะสม มีความกระตือรือร้นและบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thawil Srijaingam (2013:129) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วยการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ การให้คุณค่าและความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์ การเป็นนักสื่อสารและฟัง การมีพฤติกรรมเชิงรุก และการเป็นผู้กล้าเสี่ยง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Narin Dechsatan, 2014 :90) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) บริบท (Context) ได้แก่ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สภาพปัจจุบันที่พึงประสงค์และวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) ตัวป้อน (Input) ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5 องค์ประกอบ 3) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการอย่างเข้มข้น ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1. การให้องค์ความรู้ โมดูล 2. การปฏิบัติการเขียนแผนพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โมดูล 3. การปฏิบัติการตามแผนพัฒนาในสภาพจริง โมดูล 4. การประเมินผลการพัฒนาในสภาพจริง 3) ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีความรู้และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ ผู้บริหารที่เข้ารับการพัฒนามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้และความสอดคล้องของรูปแบบ 2 ขั้นตอน โดยขั้นตอนแรก รูปแบบที่พัฒนาขึ้นผู้วิจัยได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำที่ประกอบด้วย โครงสร้าง และขอบข่ายเนื้อหา และในขั้นตอนที่ 2 ได้นำไปทำการตรวจสอบโดยประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบที่นำเสนอมีความเหมาะสมและเป็นไปได้และยังให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ในทุกขั้นตอน กลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งเน้นผู้บริหารสถานศึกษา นับว่ามีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูงส่วนหนึ่งจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา ในส่วนนี้เป็นสำคัญผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงานทางด้านการสนับสนุนงานวิชาการ งานบริหาร และงานธุรการ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารที่มีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการบริหารจัดการและเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สำหรับการวัดและประเมินผลมีการประเมินที่หลากหลาย ทั้งผู้เข้ารับการฝึกอบรมประเมิน

ตนเอง และประเมินโดยบุคคลอื่นๆ ได้แก่ การประเมินโดยรองผู้อำนวยการ ครู และเพื่อนร่วมงาน ที่เป็นลักษณะการประเมิน 360 องศา และมีเกณฑ์สำหรับการประเมินที่ชัดเจน ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินเพื่อการพัฒนาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการวิจัยของ Zentis (2007 : 12) ที่วิจัยเรื่อง The impact of 360-degree feedback on leadership development พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการใช้งานระบบการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสูงกว่าการระบบการประเมินแบบ 360 องศา เพื่อการตัดสินใจทางด้านการบริหารงานบุคลากร และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thawil Srijaingam (2013 : 138) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และเขต 2 ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบเชิงระบบของเบอร์ทาลันฟ์ ฟี่ เป็นการอบรมเชิงกระบวนการ คือ ข้อมูลเชิงอนาคต /บริบท นำเสนอภาพรวมการสำรวจสภาพภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้เข้ารับการพัฒนา การกำหนดตัวป้อนองค์ความรู้ สำหรับผู้เข้ารับการพัฒนาการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ การกำหนดกระบวนการ วางแผนการพัฒนา นำไปฏิบัติงานในสภาพความเป็นจริงเป็น เพื่อสร้างทักษะประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 17 คน โดยผู้บริหารประเมินตนเอง พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง หลังการพัฒนาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ที่เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านบริหารมาเป็นระยะเวลานานทำให้มีประสบการณ์ในการบริหาร และผู้นำบางส่วนมีสถานภาพเป็นพระสงฆ์ ซึ่งสามารถ เป็นผู้นำในด้านของการประพฤติตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการโน้มน้าวผู้ร่วมงานให้ทำงานโดยมุ่งที่ผลประโยชน์เพื่อส่วนร่วมและอุทิศตนเองในการทำงาน ส่งเสริม กระตุ้นให้ผู้ตามให้มีการใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ และการคิดเชิงบูรณาการในการทำงาน และการแก้ปัญหาในการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นหน้าที่เล็งเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของผู้ร่วมงานแต่ละบุคคล มีทักษะในการสื่อสารที่ดีและมีความสามารถในการ

มอบหมายงาน และการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lalita Charuengdet (2012: 170) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 จำนวน 25 คน โดยผู้บริหารประเมินตนเอง และประเมินโดยครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wimol Jankeaw (2012 : 173)ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nat chaKhammool (2013:142)ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนผ่านทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า การประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนผ่านทางสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการทำงาน ในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จึงควรได้รับการสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ควรมีการจัดการฝึกอบรมและมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม พฤติกรรมภาวะผู้นำ ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผู้บริหารโรงเรียนที่มีพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานในโรงเรียนประสบความสำเร็จและส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

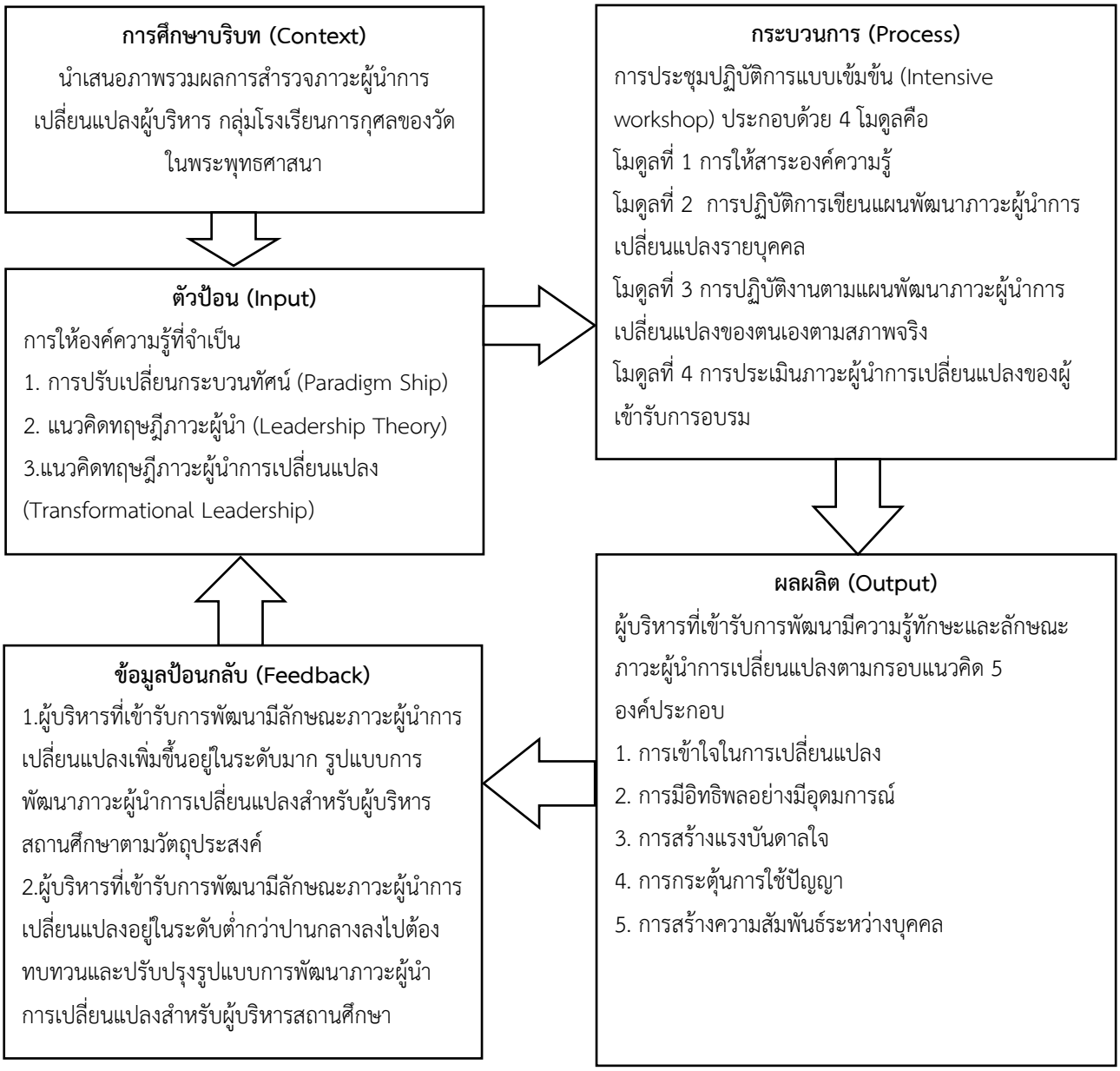

References

Bass.B. M.(1985). Leadership and Performance Beyond Expectations. New York: The Free Press.

Kingkan Jitkawan. (2010). *Study of transformational leadership of school principal.* The Office of education of Pattaya, Chonburi Burapha University.

Lalita Charuengdet. (2012). *The Development Model ofTransformational Leadership for Administrators which attached to Office of The Basic Education Commission*. Doctor of Education Mahasarakrm university

Narin Dechsatan.(Setember-November,2014). Transformational Leadership of Institution Administrators Affiliated with Kalasin Primary Educational Service Area Office 3. *Phrae Wa Kalasin Journal of Kalasin Rajabhat University*, 1(3).

Nat chaKhammool. (2013). *Leadership development model to social transition of school principal under the Office of the basic education.* Dissertation in Educational Administration Faculty of Education Naresuan University.

Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.(2003). *National Education Act B.E. 2542*. Bangkok: Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education.

Rattikorn Jongsan. (2002). *Transformational Leadership in the age of change*. People Management Journal, 23, 98-102.

reform of the Ministry of education. Bangkok: T. S. B product.

Teera Rujecharoen.(2007). *The professionalism in the in organizing and administering education in education reform,* Update. Bangkok:LT press.

Thawil Srijaingam. (2013). *The development of transformational leadership model of the secondary school principal under the Office of the Secondary Educational Service area 1 and 2.* Dissertation in Educational Administration at the Graduate College of management. Sripatum University.

The Ministry of education. (2007). *Guidelines for Educational*

Thongbai Sudcharee.(2007). *Leadership:The Movement mechanism for the learning organization* . (3rd edition).Ubon Ratchathani University.

Tichy, N. M., & Devanna, M. A. (1986). The Transformational Leader. New York: Riley.

Viroj Sarattana and Anchalee Sarattana (2002). *The factors of management with the organization of learning to research proposal for development and criticism.* Bangkok:Thipayawisut press.

Wimol Jankeaw. (2012). *Creative leadership development model of school administrators. The Office of primary education Surat Thani area 3*. Dissertation, Doctor of Education Rangsit University.

Zentis, N.L.R(2007). The impact of 360-degree feedback on leadership development. A dissertation of Capella University. Retrieved November 22, 2007, form ABI imform/Global database.

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

The Model of Early Childhood Education Management, Education era 4.0Of Educational Institutions under the Office of the Basic Education Commission

ศิริมงคล ทนทอง[1] และ ศศิรดา แพงไทย[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Sirimongkol Thonthong[1] and Sasirada Paengthai[2]
North Eastern University, Thailand
Corresponding Author, Email: Guntruem@hotmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1)ศึกษาองค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method Research) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูปฐมวัย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินองค์ประกอบ แบบสอบถาม และแบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้าน

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 9, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

การบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคลากร 3) ด้านการจัดประสบการณ์ 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วม

2. รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1)ด้านการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การประเมินพัฒนาการ (3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี และ (5) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านการบริหารบุคลากรประกอบด้วย (1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ (3) การทำงานเป็นทีมใช้กระบวนการ PLC 3) ด้านการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย (1)การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ (2) การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (3) การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการประกอบด้วย (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านอารมณ์ จิตใจ (3) ด้านสังคม และ (4) ด้านสติปัญญา และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) การร่วมคิดและตัดสินใจ (2) การสนับสนุนและร่วมดำเนินการ (3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ(4)การรับบริการและรับความช่วยเหลือ

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาปฐมวัย; การศึกษายุค 4.0; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aims to 1) to study the elements of early childhood education management, educational era 4.0 of educational institutions under the Office of the Basic Education Commission And 2) to develop a model for early childhood education management, educational era 4.0 of educational institutions under the Office of the Basic Education Commission By using mixed method research, qualitative research methods and quantitative research methods. The sample group used in the research consisted of 380 school administrators, academic teachers, and early childhood teachers in the northeastern region of 20 provinces. The research instruments were Structured interview Assessment form for questionnaires and evaluation forms Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and confirmatory component analysis (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

The results showed that

1.The elements of early childhood education management, educational era 4.0 of schools under the Office of the Basic Education Commission, consisting of 5 elements, namely, 1) in academic administration 2)Personnel management 3)Experience Management4) development promotion and the fifth of participation

2.The early childhood education management model, educational era 4.0 of the schools under the Office of the Basic Education Commission consists of 5 main components, 19 sub-elements as follows: 1) Academic administration consists of (1) curriculum development (2) Development assessment (3)Research for improving the quality of education (4) Media development, innovation and technology, and (5)Educational quality assurance 2)Personnel management consists of (1) teachers and educational personnel (2) School administrators And (3) working as a team using a PLC process 3) experience management consists of (1) creating an experience plan (2) Organizing experiences that focus on learners and (3) preparation of early childhood education age 4.0 4) developmental development consists of (1) physical aspects (2) emotional, psychological (3) social and (4) intellectual And 5) Contributions (1) Joint thinking and decision making (2) Support and co-operation (3) Monitoring of operations And (4)receiving service and receiving help.

Keywords: Early childhood education management; Education 4.0;
Basic education commission office

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สามารถใช้ชีวิตและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศ และเป็นเครื่องมือของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างคนที่มีคุณภาพเพื่อมุ่งสู่ความเป็นมาตรฐานสากล หากคน ได้รับการพัฒนาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด คนจะเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาประเทศทุกด้าน (Kiatisak Thanchan. (2000 : 1) จุดเริ่มต้นของการศึกษาอยู่ที่การศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาทั้งหมด การพัฒนาการศึกษาในเด็กระดับปฐมวัยเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 3–6 ปี (Ministry of Education, 2017 : 2) จะเป็นช่วงอายุที่สามารถพัฒนาความพร้อมด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาได้เต็มที่ หากไม่ได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาในช่วงนี้ อาจมีผลให้พัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างเชื่องช้าซึ่งจะกระทบต่อการเจริญเติบโตในอนาคต (Office

of the Basic Education Commission, 2010 : 1) การจัดการศึกษาปฐมวัยจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานของบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง (Yaowapa Dechakup, 1999 : 14) และการศึกษาการศึกษา 4.0 เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กได้แสวงหาโอกาส นำไปสู่การออกแบบคิดวิเคราะห์ จากนั้นลงมือปฏิบัติ และนำสู่การสร้างผลผลิตออกมาใช้ประโยชน์ การจัดการศึกษาไทย 4.0 จะเกิดขึ้นจริง ประสบความสำเร็จได้ ต้องเริ่มจากผู้บริหาร ผู้สอนต้องเปลี่ยนวิธีคิด ไม่ใช่เรียนเพื่อสอบเอาคะแนนสูง ทำให้นักเรียนถูกจำกัดอยู่ในกรอบ ไม่สามารถคิดนอกกรอบได้ ครูต้องให้เสรีภาพเด็กเลือกเรียนตามความถนัด โดยส่งเสริม เติมเต็มตามศักยภาพของเด็กซึ่งเป็นการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคมาก รวมถึงต้องเป็นเป้าหมายการศึกษาของชาติ สร้างเด็กสร้างนวัตกรรม ยกเลิกการบรรยาย แต่ให้เด็กได้ลงมือทำ เด็กทุกคนต้องมีผลงานและเห็นความสำเร็จอยู่ที่ผลงาน การเรียนการสอนทุกวิชาต้องเป็นแบบเดียวกัน มีการดำเนินการต่อเนื่อง และทุกคนต้องร่วมมือกันทำ (Pitol Sinlarat, 2018 : 4)

การจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย มีรูปแบบและกระบวนการจัดเป็นไปตามลักษณะของหน่วยงาน ซึ่งปัจจุบันมีการจำแนกออกเป็นส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ แต่ละแห่งจะรับเด็กอายุแตกต่างกันตั้งแต่แรกเกิด- 6 ปี โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาปฐมวัยร่วมกับชั้นประถมศึกษาและทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย อายุ 3-6 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กในการที่จะเข้าเรียนที่เป็นระบบ วิธีจัดการ เรียนการสอน หลักสูตรและบุคลากร จึงมุ่งเน้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและความพร้อมของเด็ก เป็นสำคัญ (Kuliya Tantipalajiva, 2008 : 32-37) การจัดการศึกษาปฐมวัยจะดำเนินได้สำเร็จขึ้นอยู่กับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่ควรจะนำแนวทางต่างๆ ไปพัฒนาคุณภาพการศึกษา และจะต้องเป็นผู้นำนโยบายการศึกษาของรัฐไปสู่การ ปฏิบัติเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การบริหารวิชาการจึงเป็นงานหลักสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน (Bureau of Educational Testing, 2018 : 1) ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร

จากสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยที่สำคัญ 2 ระยะ ดังนี้

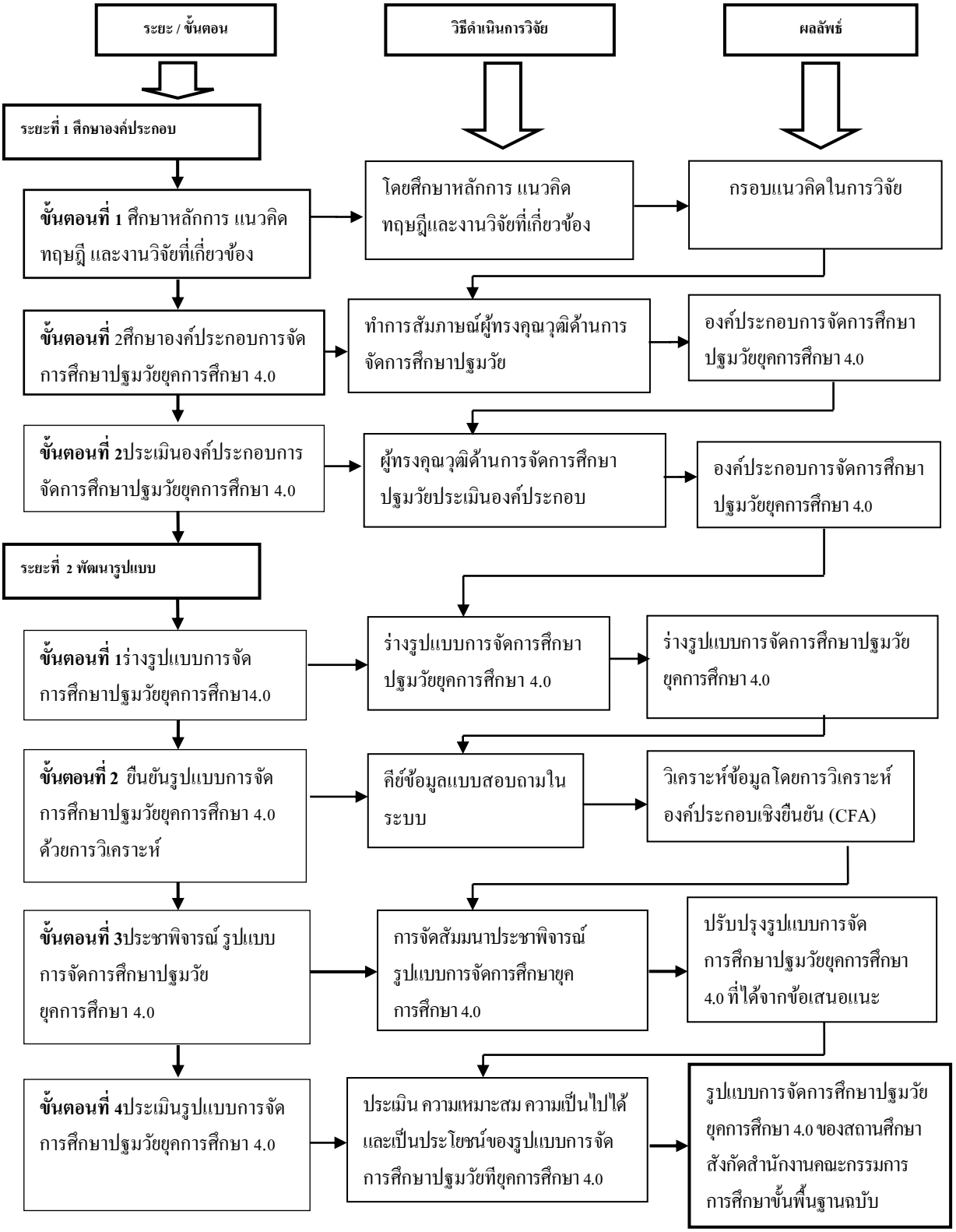
ระยะ / ขั้นตอน
วิธีดำเนินการวิจัย
ผลลัพธ์
ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบ
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กรอบแนวคิดในการวิจัย
ขั้นตอนที่ 2ศึกษาองค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย
องค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ขั้นตอนที่ 2ประเมินองค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยประเมินองค์ประกอบ
องค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ
ขั้นตอนที่ 1ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา4.0
ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ร่างรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ขั้นตอนที่ 2 ยืนยันรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ด้วยการวิเคราะห์
คีย์ข้อมูลแบบสอบถามในระบบ
วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)
ขั้นตอนที่ 3ประชาพิจารณ์ รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
การจัดสัมมนาประชาพิจารณ์รูปแบบการจัดการศึกษายุคการศึกษา 4.0
ปรับปรุงรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ที่ได้จากข้อเสนอแนะ
ขั้นตอนที่ 4ประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0
ประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ของรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยทียุคการศึกษา 4.0
รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับ

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคลากร 3) ด้านการจัดประสบการณ์ 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการและ 5) ด้านการมีส่วนร่วม

2. รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การประเมินพัฒนาการ (3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี และ (5) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านการบริหารบุคลากรประกอบด้วย (1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ (3) การทำงานเป็นทีมใช้กระบวนการ PLC 3) ด้านการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย (1) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ (2) การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (3) การเตรียมความเด็กปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการประกอบด้วย (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านอารมณ์ จิตใจ (3) ด้านสังคม และ (4) ด้านสติปัญญา และ 5) ด้านการมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) การร่วมคิดและตัดสินใจ (2) การสนับสนุนและร่วมดำเนินการ (3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ (4) การรับบริการและรับความช่วยเหลือ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารบุคลากร 3) ด้านการจัดประสบการณ์ 4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ Sompong Arsapai (2017 : 33) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ได้องค์ประกอบ

9 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยแบบมีส่วนร่วม 2) การทำแผนการจัดประสบการณ์ 3) การประเมินพัฒนาการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ Chuankit Masena (2011 : 24) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สอดคล้องกับการพัฒนาสมอง” ได้องค์ประกอบ 7 ด้าน คือ 1) ด้านปรัชญา 2) วิสัยทัศน์ 3) ด้านจุดหมาย 4) ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน 5) ด้านการจัดประสบการณ์ 6) ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อม และ 7) ด้านการประเมินพัฒนาการ สอดคล้องกับ Somdeth Sawandee (2010 : 13) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการบริหารการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้นแบบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุบลราชธานี เขต 5 ได้องค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพจัดระบบงานบริหารการศึกษาปฐมวัย 2) การจัดชั้นเรียน 3) การจัดทำหลักสูตร 4) การจัดครูและบุคลากรทางการศึกษา และ 5) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Arayan Sangnikun (2013 : 4) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้องค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดระบบโครงสร้างการบริหาร 2) ด้านการบริหารงานวิชาการ 3) ด้านการบริหารบุคลากร 4) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 5) ด้านการจัดประสบการณ์ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 19 องค์ประกอบย่อยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) อยู่ระหว่าง .773 - .891 ดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การประเมินพัฒนาการ (3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีและ(5) การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ด้านการบริหารบุคลากรประกอบด้วย (1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษา และ (3) การทำงานเป็นทีมใช้กระบวนการ PLC 3) ด้านการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย (1) การจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ (2) การจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (3) การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยยุคการศึกษา 4.04) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการประกอบด้วย (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านอารมณ์ จิตใจ (3) ด้านสังคม และ (4) ด้านสติปัญญา และ5) ด้านการมีส่วนร่วมประกอบด้วย (1) การร่วมคิดและตัดสินใจ (2) การสนับสนุนและร่วมดำเนินการ (3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ (4) การรับบริการและรับความช่วยเหลือจากการประชา

พิจารณ์ (Public Hearing) และประเมินรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่ามีความเหมาะสม ร้อยละ 96.44 มีความเป็นไปได้ ร้อยละ 96.24 และเป็นประโยชน์ ร้อยละ 90.02 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kannika Klinwan (2013 : 5) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับประเทศไทยในทศวรรษหน้า” มีองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผน ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การให้ความรู้ผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การจัดองค์การ ควรให้ความสำคัญกับโครงสร้างที่เรียบง่าย มีความยืดหยุ่นและการทำงานเป็นทีม 3) การนำ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู พัฒนาผู้บริหาร พัฒนานวัตกรรมการศึกษาปฐมวัย และการสร้างแรงจูงใจ และ 4) การควบคุม ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพภายใน การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร และการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาสอดคล้อง Nongluk Rueanthong (2007 : 45) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล” ได้ 8 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารองค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ผู้บริหารและครูเป็นมืออาชีพ 3) การประกันคุณภาพการตรวจสอบได้และความน่าเชื่อถือ 4)สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน 6) เน้นการเรียนการสอน 7) การสอนที่มีวัตถุประสงค์ และ 8) มีความคาดหวังต่อการเรียนสูง สอดคล้องกับ Phen Chan Upapong and Sak Thai Surakit Bowon (2017 : 2) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนอนุบาลเอกชนสู่ความเป็นเลิศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยได้ 7 องค์ประกอบ คือ 1)การนำองค์การ 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล 6) การจัดการกระบวนการ และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินการ และยังสอดคล้องกับ Wirawan Moontreepakdee (2012 : 5) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยในบริบทชุมชนภาคอีสาน ผลการวิจัยพบว่าได้ 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ เป้าหมาย สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และการปะเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษา 4.0 ไปใช้

1.1 ศึกษารายละเอียดของรูปแบบจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2)ด้านการบริหารบุคลากร 3) ด้านการจัดประสบการณ์4) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ และ 5) ด้านการมีส่วนร่วม

1.2 สร้างความเข้าใจและชี้แจงกับผู้บริหาร ครูวิชาการ ครูปฐมวัย และคณะกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ และร่วมกันกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานและประเมินผลการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 นำรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ และดำเนินการตามองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้

1.4 ประเมินผลการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นแบบประเมินผลการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบบประเมินดังกล่าวสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดในการวิจัย และสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโรงเรียนของเอกชนและของรัฐบาล

2.2 ควรศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3ควรทำการศึกษากลยุทธ์การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยยุคการศึกษายุค 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้องค์ความรู้ใหม่ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

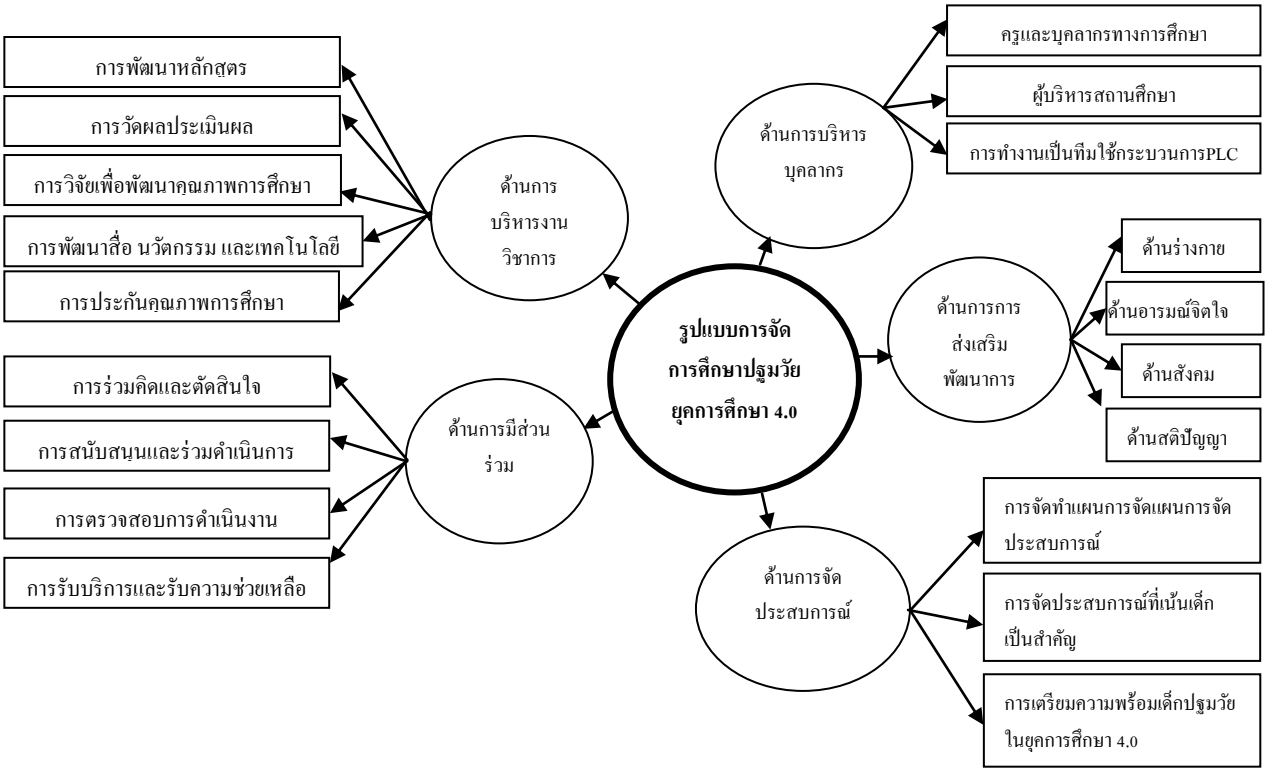

References

Arayan Sangnikun. (2013). *The development of an effective early childhood education management model of basic education institutions.* The Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration: Mahasarakham Rajabhat University.

Bureau of Educational Testing. (2018). *Guidelines for quality assessment according to educational standards (Primary level).* Bangkok: PrintingAgriculture Cooperatives of Thailand.

Chuankit Masena. (2011). *The Model of early childhood education management that is consistent with brain development.* The Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration : Ubon Rajabhat University.

Kannika Klinwan. (2013). *Early childhood management model for Thailand in the next decade.*The Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration : Burapha University.

Kiatisak Thanchan. (2000).*The study of educational quality assurance implementation of schools under the Office of Primary Education Kamphaeng Phet province.* The Degree of Master: Kamphaeng PhetRajabhatInstitute.

Kuliya Tantipalajiva. (2008). *Early childhood teaching styles.* Bangkok: Adison press product.

Ministry of Education. (2017). *Early Childhood Education Curriculum BE 2560.* Bangkok: Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.

Nongluk Rueanthong. (2007). *The model of school administrative effectiveness.* Bangkok : Silpakorn University.

Office of the Basic Education Commission. (2010). *Guidelines for implementing early childhood education standards into practice*.Bangkok : Printing Agriculture Cooperatives of Thailand.

Phen Chan Upapong and Sak Thai Surakit Bowon. (2017) *A Development of Private Elementary School Administration Model towards Excellence in the North-eastern Region*. Faculty of Education RajabhatUniversity.

Pitol Sinlarat. (2018). *Education 4.0 is more than education.* Bangkok:printing press of Chulalongkorn University.

Somdeth Sawandee (2010). *The Proposal of Pre-school and Kindergarten Administration Model of Modeling Basic Schools under the Jurisdiction of the Ubonratchathani Office of Educational Service Area 5* . The Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational. Administration : Ubon Rajabhat University.

Sompong Arsapai. (2017). *Development of effective early childhood education management modelof schools under the Office of Khon*

Kaen Primary Educational Service Area 3.The Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration: Mahasarakham University.

Wirawan Moontreepakdee.(2012).*A development in early childhood education model for the Northeast rural community, Thailand.* The Degree of Doctor of Philosophy Program Education and Social Development : Burapha University.

Yaowapa Dechakup. (1999).*Administration and supervision in early childhood education.* . Bangkok : Max.

การจัดการน้ำแบบบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสร้างฝายชะลอน้ำ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

The Integrated Water Management at the Local government Organization from Dam Construction of KhonKaen Provincial Administrative Organization

ดวงเนตร ชาสุวรรณ[1] และวันทนีย์ แสนภักดี[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Daungnat Chasuwan[1] And Vanthanee Sanpugdi[2]
Northeastern University, Thailand.
Corresponding Author, Email : Daungnat2503@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 2.เพื่อวิเคราะห์ผลสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น 3. เพื่อสร้างต้นแบบการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นที่ควรจะเป็นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แนวทางการวิจัยเชิงบูรณาการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า 1. สภาพการจัดการน้ำแบบบูรณาการจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำเป็นต้องระดมทรัพยากรทั้ง คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ การประสานความร่วมมือเครือข่ายทั้งในระดับจังหวัดและพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมทุกภาคส่วน ตั้งแต่ร่วมเสนอปัญหา แนวทางแก้ไข ร่วมลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ส่งผลให้ชุมชนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาสู่การปฏิบัติจริง มีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบูรณาการกับเทคโนโลยี

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

สมัยใหม่ ในการจัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค การเกษตร และเลี้ยงสัตว์ของคนในท้องถิ่นสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป 2. ผลสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ฝายชะลอน้ำต้องคงทนแข็งแรง รองรับกักเก็บน้ำได้ในห้วงฤดูฝน ประชาชนที่มีพื้นที่นาอยู่สองข้างลำห้วย และพื้นที่ที่น้ำกระจายไปถึง ประชาชนสามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้หลังฤดูฝน ส่งผลดีในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชน และ 3. ต้นแบบการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

คำสำคัญ : การจัดการน้ำ, การบูรณาการ, ฝายชะลอน้ำ,

Abstract

This research Objective 1. To analyze the condition of integrated water management at the local level from the construction of dams at Khon Kaen Provincial Administrative Organization 2. To analyze the success of integrated water management at the local level on communities from the construction of dams at Khon Kaen Provincial Administrative Organization 3. To create a model of integrated water management at the local level that should Will be from the construction of a water slowdown dam from the Khon Kaen Provincial Administrative Organization It was a qualitative research. Data were collected by 18 people. The research instruments were interviewing methods. Semi-structural interview form Observation guidelines Content analysis Integrated research methodology with participatory research The results of the study are as follows: 1. The condition of integrated water management from the construction of dams at Khon Kaen Provincial Administrative Organization. Need to mobilize resources, people, money, materials, equipment, management, network collaboration at both the provincial and regional levels. To participate in activities in all sectors From proposing problems, solutions, and taking actions Monitoring and evaluation Resulting in the community having a learning experience by finding the root cause of the problem in practice. With the application of local wisdom integrated with modern technology In managing water for consumer, agriculture, and animal raising of local people for sustainable development. 2. The success of integrated water management at the local level from the construction of check dams of the Khon Kaen Provincial Administrative Organization found That the water slowing dams must be durable, strong, able to contain water during the rainy season People who have rice fields on both sides of the creek And the area where water is distributed People can make use of water after the rainy season. Resulting in economic, social, and environmental benefits within the community; and 3. The integrated water

management model at the local level from the construction of dams for the Khon Kaen Provincial Administrative Organization.

Keywords : Water Management, Integration, Check Dam

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งการอุปโภคบริโภค การทำเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การผลิตพลังงาน การท่องเที่ยวและการกีฬา รวมถึงมีความสำคัญในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและระบบนิเวศต่าง ๆด้วย แต่เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจ้านวนประชากรประกอบการขยายตัวของภาคเศรษฐกิจ ท้าให้มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น ในขณะพื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ความสามารถในการเก็บกับน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนั้น น้ำจึงเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต แต่เนื่องด้วยปัจจุบันราษฎรในพื้นที่ต่าง ๆ ประสบปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหลายพื้นที่ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรน้ำ จึงได้จัดให้มียุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ พ.ศ. 2558-2569 โดยยึดหลักการบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำอย่างบูรณาการและยั่งยืนบนพื้นฐานของการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ (The Secretariat of the Senate., 2015 : 8)

ดังนั้น “น้ำ” จึงถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง การที่จะช่วยเหลือและแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนให้ทั่วถึงนั้น วิธีการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวพระราชดำริคือ ทฤษฎีการพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ปัญหาที่สำคัญที่เป็นตัวแปรแห่งความอยู่รอดของป่าไม้ นั่นคือ “น้ำ” พระองค์ท่านทรงแนะน้าให้ใช้ฝายต้นน้ำหรือที่เรียกว่า Check Dam หรืออาจเรียกขานกันว่า ฝายต้นน้ำลำธาร หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น เป็นเครื่องมือที่จะใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่าไม้ที่ได้ผลดียิ่ง การนี้ ได้มีการศึกษาที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้มีโครงการห้วยฮ่องไคร้ ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2525 ทรงมี

พระราชดำริให้จัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษา ค้นคว้าหารูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร การสร้างเหมืองฝายชะลอความเร็วการของน้ำ เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจรวมทั้งรูปแบบการพัฒนาต่าง ๆ ที่ทำให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้โดยที่มีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและพัฒนาป่าไม้ไปพร้อมๆ กัน สุดท้ายความชุ่มชื้นก็จะเกิดขึ้นและจะบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ในที่สุด ผลสำเร็จอันเป็นรูปธรรมที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้ดำเนินงานตลอดระยะเวลา 30 ปี เศษ ปรากฏชัดเจนที่จะสามารถเป็นต้นแบบ วิธีการที่จะพัฒนาและฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธารและการจัดการน้ำและประยุกต์ตามความเหมาะสมในพื้นที่ราบตามลำห้วย คลอง เหมือง ในทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทยได้

การจัดการทรัพยากรน้ำ มีหลายวิธี ทั้งนี้ย่อมขึ้นกับสภาวะพื้นที่และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ เช่นแนวความคิดการจัดการระบบท่อที่ส่งน้ำมาใช้ในการเกษตรกรรมที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือการจัดการน้ำโดยเขื่อนเก็บกักน้ำ การทำฝายชะลอน้ำ เช่น ฝายแม้วเป็นฝายชะลอน้ำกึ่งถาวรประเภทหนึ่ง ประเภทเดียวกับฝายคอกหมู โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายภายในท้องถิ่นนอกจากนี้มีฝายชะลอน้ำ หรือ Check Dam คือสิ่งก่อสร้างที่ท้าให้ขึ้นเพื่อขวาง หรือกั้นทางน้ำ กั้นลำห้วย ลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำ หรือพื้นที่ที่มีความลาดชันให้สามารถกักตะกอนอยู่ได้ หากเป็นช่วงที่น้ำไหลแรง ก็สามารถช่วยในการชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลงด้วย เพื่อการกักเก็บตะกอนเอาไว้ไม่ให้ไปทับถมตามลำน้ำตอนล่างอันเป็นวิธีอนุรักษ์ดินและแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังนิยมสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ต้นน้ำที่แห้งและเสื่อมโทรม บางส่วนจะเป็นการสร้างในบริเวณร่องน้ำ เมื่อฝนตกฝายจะทำหน้าที่ชะลอน้ำไม่ให้น้ำไหลเร็วจนเกินไปทำให้บริเวณดังกล่าว มีความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำป่าไม้ด้วยการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยเกิดการสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ฝายชะลอน้ำตามพระราชดำริ กระทำได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ ฝายชะลอน้ำแบบท้องถิ่นเบื้องต้น ฝายชะลอน้ำแบบเรียงด้วยหินค่อนข้างยาวและฝายชะลอน้ำแบบคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการน้ำแบบบูรณาการ (Integrated Water Resource Management : IWRM) ซึ่ง ได้อ้างอิงคำจำกัดความของ Global water partnership IWRM โดยเป็นกระกวนการที่มีระบบเพื่อจัดหา การตรวจสอบ และการใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อ

การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ของสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นแนวคิดใหม่ในการจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นถึงระดับภูมิภาค ซึ่งแต่เดิมการจัดการทรัพยากรน้ำทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยใช้แนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำที่เน้นด้านอุปทาน สนองตอบต่อแผนงานหรือโครงการพัฒนารายสาขา เช่น การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร อุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม พลังงาน เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการน้ำแบบบูรณาการคือกระบวนการในการส่งเสริมการประสาน การพัฒนาและการจัดการน้ำ ดินและทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมอย่างทัดเทียมกัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ และที่สำคัญความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ แนวคิดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ มีความแตกต่างขั้นพื้นฐานจากแนวคิดดั้งเดิมที่บริหารจัดการแบบแยกส่วนตรงที่ว่า การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการนั้นคำนึงถึงการจัดการทางด้านอุปทานและอุปสงค์ (Inmuang, 2009 : 34)

ส่วนรายงานการวิจัยจากต่างประเทศที่เกี่ยวกับการจัดการน้ำแบบบูรณาการ อาทิ เช่น Zarghaami, Abrishamchi & Ardakanian (2005 : 19) ได้ทดลองใช้หลักเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจในการจัดการน้ำแบบบูรณาการในเขตเมือง โดยเน้นการจัดการน้ำแบบอุปสงค์ คือ การตรวจสอบการรั่วไหลของน้ำ การซ่อมบำรุงระบบเส้นท่อจ่ายน้ำ การพัฒนาระบบมาตรวัดน้ำและแรงดันน้ำ การใช้น้ำใต้ดินร่วมกับน้ำผิวดิน โดยกำหนดเป้าประสงค์และเกณฑ์การบริหารน้ำยึดหลักการประหยัดงบประมาณและการสาธารณสุข รวมทั้งความยั่งยืนและความคงทนของระบบท่อประปา ท้ายที่สุดผลการวิจัยพบว่า เมืองที่ขาดแคลนน้ำเมืองนี้มีน้ำพอเพียงเมื่อประยุกต์หลักการใช้การจัดการน้ำแบบบูรณาการ มาจัดการกับปัญหานี้สามารถใช้งานได้อีก 20 ปี ที่สำคัญคือ ประหยัดงบประมาณที่ไม่เสียค่าก่อสร้างระบบประปาใหม่จากที่แผนที่กำหนดไว้ ส่วนการการจัดการน้ำแบบบูรณาการกับการแก้ปัญหาความความยากจนนั้น Sullivan & Meigh (2003 : 15) ได้วิเคราะห์ผลดีของการใช้แนวทางการจัดการน้ำแบบบูรณาการมาบริหารจัดการน้ำ พบว่า ช่วยลดปัญหาความยากจนของประชากรได้ในระยะยาว กล่าวคือ การจัดการน้ำแบบบูรณาการ เป็นการลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ข้อดีอีกประการหนึ่ง คือ ประเทศต่าง ๆ หรือองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถใช้หลักการการจัดการน้ำแบบบูรณาการพัฒนาเป็นนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ซึ่งมิได้พิจารณาถึงมิติเพียงด้านเดียวแต่

รวมถึงมิติด้านอื่น ๆ ผนวกเข้าไปด้วย อันจะส่งผลดีต่อการแก้ปัญหาความยากจน ของประชากรได้ในระยะยาว กล่าวคือ การจัดการน้ำแบบบูรณาการ เป็นการลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ข้อดีอีกประการหนึ่ง คือ ประเทศต่าง ๆ หรือองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถใช้หลักการการจัดการน้ำแบบบูรณาการพัฒนาเป็นนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ซึ่งมิได้พิจารณาถึงมิติเพียงด้านเดียวแต่รวมถึงมิติด้านอื่น ๆ ผนวกเข้าไปด้วย อันจะส่งผลดีต่อการแก้ปัญหาความยากจนของประชากร โดยเฉพาะกลุ่มชนที่มีรายได้น้อยและการดำรงชีวิตประจำวันต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งจังหวัด มีหน้าที่ดำเนินการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 2564) ที่มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชน และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้เล็งเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพและคุณภาพของทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ให้มีความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืน ได้น้อมนำพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการแก้ปัญหา อันได้แก่ การแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ การแก้ปัญหาน้ำท่วม และการแก้ปัญหาคุณภาพน้ำ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เรื่อง “น้ำ” ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ทรงแนะนำให้ใช้ฝายต้นน้ำหรือที่เรียกว่า Check Dam หรืออาจเรียกขานกันว่า ฝายต้นน้ำลำธาร หรือ ฝายชะลอความชุ่มชื้นเป็นเครื่องมือที่จะใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ที่ได้ผลดียิ่ง ซึ่งรูปแบบและลักษณะฝายนั้น ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัดโดยใช้วัสดุราคาถูกและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบหินทิ้งคลุมด้วยตาข่าย ปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารขนาดเล็ก ๆ เป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่กักเก็บไว้จะซึมเข้าไปในดินทำให้ความชุ่มชื่นแผ่ขยายออกไปทั้งสองข้าง เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชอุ่มขึ้นเป็นลำดับ ช่วยชะลอการไหลของน้ำไม่ให้ไหลเชี่ยวจนเกินไป ช่วยให้พื้นที่การเกษตรมีน้ำใช้ในการเกษตรเพิ่มขึ้น

จากการที่ได้กล่าวมานี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกษตรกรได้มีน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร อีกทั้งเพียงพอกับความต้องการใช้น้ำในการเพาะปลูกของเกษตรกร ดังเป็นที่ประจักษ์ว่ายิ่ง

จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเพียงใด พื้นที่เพาะปลูกก็จำเป็นต้องขยายออกไปไกลถึงพื้นที่ที่เป็นดอน ที่เนินสูงมากขึ้น ซึ่งเป็นการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกที่ขาดแคลนน้ำรวมทั้งให้มีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเพื่อรับต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในจังหวัดขอนแก่น ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้ดำเนินการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่น โดยการสร้างฝายชะลอน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) จำนวน 80 แห่ง จากรายงานการการติดตามและประเมินผลโครงการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ (Check Dam) แบบประชาอาสาในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น.2560) พบว่า มีฝายชะลอน้ำที่ประสบผลสำเร็จ (Best Practice) จำนวน 18 แห่ง ได้แก่ 1.อำเภอแวงใหญ่ จำนวน 3 แห่ง 2. อำเภอเปือยน้อย จำนวน 1 แห่ง 3. อำเภอบ้านไผ่ จำนวน 2 แห่ง 4. อำเภอเวียงเก่า จำนวน 1 แห่ง 5. อำเภอแวงน้อย จำนวน 2 แห่ง 6. อำเภอบ้านฝาง จำนวน 3 แห่ง 7. อำเภอโคกโพธิ์ชัย จ้านวน 2 แห่ง 8. อำเภอภูผาม่าน จำนวน 3 แห่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่องการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่น จากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์ผลสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อสร้างต้นแบบการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นที่ควรจะเป็นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สนับสนุนประกอบด้วย ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เทศบาล อบต.ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุน จำนวน 18 ราย ในการวิจัยเชิงคุณภาพ การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลจะกำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research –

PAR) ทำวิเคราะห์ปัญหาและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ประโยชน์ของฝายชะลอน้ำ การเลือกพื้นที่ ได้เลือกจังหวัดขอนแก่น ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดการน้ำแบบฝายชะลอน้ำแบบมีส่วนร่วม ประสบความสำเร็จซึ่งจะเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

1. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์บริบทของพื้นที่ เช่น สภาพทาง กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม กลุ่มทางสังคม เกษตรกร

2. แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guide) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่จากองค์กรส่วนท้องถิ่น (อบจ. อบต. เทศบาล) ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้นำชุมชน

3. แนวทางการสังเกต (Observation guide) เพื่อการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- Participant Observation)

4. แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บรบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การจดบันทึกภาคสนามมาจัดหมวดหมู่เพื่อหาความแตกต่างความเหมือนกันความเชื่อมโยงภายในหมวดหมู่และระหว่างหมวดหมู่แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๒๙ หลักสำคัญว่า “ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ ไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้” จะเห็นได้ว่า **“น้ำ”** เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชน การที่จะช่วยเหลือและแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน วิธีการหนึ่งที่ท้องถิ่น โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นดำเนินการคือ การจัดการน้ำแบบบูรณาการโดยการจัดทำฝายชะลอน้ำ โดยได้น้อมนำแนวพระราชดำริ มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยการใช้หลักการจากการทำฝายชะลอน้ำ (Check Dam) บนภูเขามาดำเนินการในพื้นที่ราบ โดยการสร้างฝายชะลอน้ำกั้นลำห้วยเป็นตอนๆ เพื่อชะลอการไหล ลดความรุนแรง ของกระแสน้ำหลากได้ จากการจัดการทำแบบบูรณาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยการจัดทำฝายชะลอน้ำ ในรูปแบบของการบูรณาการในด้านการดำเนินการจัดการน้ำแบบฝายชะลอน้ำแบบมีส่วนร่วม ซึ่งรัฐได้บูรณาการร่วมมือกับประชาชนผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในด้านต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านการระดมทรัพยากร

การระดมทรัพยากรเริ่มตั้งแต่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการประสานดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับจังหวัดและในระดับพื้นที่เพื่อให้ได้ทรัพยากรในการดำเนินการสร้างฝายชะลอน้ำ ทั้งระดมคน จัดหาวัสดุ ความพร้อมให้ได้งบประมาณในการดำเงินงาน และยังเตรียมการบริหารเพื่อให้การดำเนินงานให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด กล่าวคือ ในระดับจังหวัด ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานจัดหาวิทยากรบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำฝาย วิทยากรฝึกปฏิบัติ ประสานเตรียมความพร้อม จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น หินเรียง หินย่อย ปูน ทราย กระสอบเพื่อบรรจุทราย ถังหิ้วปูน จอบ เสียม จัดหารถขนวัสดุ ในระดับพื้นที่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์นายอำเภอเพื่อประสาน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีจิตอาสา จิตสาธารณะเข้าร่วมโครงการทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว สามารถร่วมกิจกรรมได้ตลอดทั้งวัน เพราะการจัดทำฝายชะลอน้ำในแต่ละแห่ง ต้องอยู่ในที่กลางแจ้ง แดดร้อน และการ

จัดทำฝายต้องมีความพร้อมทั้งวัสดุในการทำฝาย คนให้เพียงพอ เพราะการทำฝายแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 1 วัน

1.2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีหน้าที่ในการบริการสาธารณะเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการและคณะทำงาน หน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมบูรณาการดำเนินงาน เช่น สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 8 ขอนแก่น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประธานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ให้การสนับสนุนวิทยากรบรรยาย วิทยากรกลุ่ม วิทยากรฝึกปฏิบัติ ให้ความช่วยเหลือ

ในพื้นที่ จะมีหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. เทศบาล สำนักงานอำเภอ ประมงอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประธานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระดับอำเภอ และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่ดำเนินการซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนให้งานสำเร็จ ในการที่จะประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้มีจิตอาสาในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากวัฒนธรรมชาวบ้านจะมีความจงรักภักดีและเชื่อฟังผู้นำชุมชนของตนเอง ไม่ว่าชุมชนจะทำอะไร หากผู้นำชุมชนขอความร่วมมือ ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน วัสดุ การเงิน ชาวบ้านจะเต็มใจให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในบางครั้งบางคน ไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้ จะมีความรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่าที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมของชุมชน

การประชาสัมพันธ์ของผู้นำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ จะประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน บางคนได้รับข่าวสารโดยการบอกต่อ ทางวาจา ทางโทรศัพท์ การสื่อสารทางไลย์ ทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารและได้ร่วมกิจกรรมการทำฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1.4 ด้านการจัดการเครือข่าย การจัดการเครือข่ายกรณีการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า การจัดการเครือข่ายโดยการประสานขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องด้วยกัน ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับพื้นที่ โดยการประสานเครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มชาวบ้าน ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการจัดทำฝายชะลอน้ำเท่านั้น การประสานในพื้นที่ส่วนใหญ่จะประสานผ่านทางหอกระจายข่ายของหมู่บ้าน และการบอกต่อปากต่อปาก ประสานผ่านทางโทรศัพท์ และการ

สื่อสารทางไลน์ เพื่อให้ชุมชนชาวบ้านได้เข้าร่วมโครงการอย่างทั่วถึง ให้เพียงพอ และพร้อมที่จะทำงานร่วมด้วยช่วยกัน

ทั้งนี้ ยังพบว่ากลุ่มเครือข่ายที่ร่วมสร้างฝายชะลอน้ำด้วยกัน จะเกิดความรักใคร่สามัคคี ในการร่วมกันสร้างฝาย ร่วมทำกิจกรรม มีการแบ่งบัน มีความเอื้ออาทร บางคนมีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมแต่ไม่สามารถเข้าร่วมได้ ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ก็จะสนับสนับ อาหาร ขนมหวาน น้ำดื่ม หรือชาวบ้านบางรายที่มีพื้นที่นาอยู่ติดลำห้วย นอกจากเข้าร่วมก่อสร้างฝายโดยการสละกำลังแรงกายแล้ว ยังมีน้ำใจสนับสนุนอาหาร น้ำดื่ม ด้วย เป็นการแสดงออกถึงความเสียสละมากกว่าคนอื่น เพราะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ได้ใช้น้ำมากกว่าคนที่อยู่ห่างไกลจากลำห้วย ซึ่งได้รับประโยชน์จากฝายไม่มากนัก

เครือข่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมนอกเหนือจากที่เป็นชาวบ้านยังพบว่า มีนักเรียนนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ ให้เหตุผลว่าเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียนทั้งยังได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้ทำงานร่วมกับชุมชน ได้เห็นประเพณีในการลงแขกในการทำกิจกรรม ดังคำพูดของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนทอง อำเภอแวงใหญ่ ว่า “--- การสร้างฝายชะลอน้ำเคยเห็นแต่ในโทรทัศน์ที่สร้างฝายต้นน้ำบนภูเขาทางภาคเหนือและที่คุณครูสอนในชั้นเรียน อ่านจากหนังสือและเอกสาร ตนเองมีความภูมิใจที่ได้เข้าร่วมโครงการ ไม่เคยคิดว่าจะมีโครงการทำฝายชะลอน้ำโดยหน่วยงานของรัฐมาทำในพื้นที่ วันนี้ ครูพานักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม รู้สึกดีใจมาก เพราะได้เห็นความร่วมมือของหน่วยงาน ของชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ร่วมกันสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่แห่งนี้ ---“(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2561)

1.5 ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่สำคัญเป็นการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากวิทยากร จากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการสู่กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมการแลกเป็นเรียนรู้วิธีการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ก่อนการสร้างฝายชะลอน้ำในแต่ละพื้นที่จะมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากจัดฝึกอบรมให้ความรู้แล้ว ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ซักถามกรณีมีข้อสงสัย นอกจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยการอบรมให้ความรู้แล้ว เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ยังได้มอบเอกสารฐานความรู้เกี่ยวกับการสร้างฝายชะลอน้ำให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเป็น

การถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบจากบุคคลสู่บุคคล นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนได้มีการเสนอปัญหาและความต้องการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังเสนอห้วงเวลาในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ โดยให้จัดทำในห้วงฤดูแล้งก่อนเข้าสู่ฤดูฝน เมื่อหน้าฝนตกก็สามารถกักเก็บน้ำฝนไว้ใช้ประโยชน์ ได้ และเสนอว่าในห้วงที่น้ำมีปริมาณน้ำมากให้มีการตรวจสอบและเฝ้าสังเกตว่าฝายสามารถกักเก็บได้หรือไม่ หากฝายชำรุดเพียงเล็กน้อยก็ประสานเครือข่ายช่วยเหลือซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลหนึ่ง นอกจากจะได้รับความรู้จากที่ถ่ายทอด ยังทำให้มีความตระหนัก ปกปักรักษาเรื่องความรับผิดชอบ ดูแลร่วมกัน เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและให้มีความยั่งยืนตลอดไป

1.6 ด้านประชาสังคมและมีส่วนร่วม พบว่าได้เกิดจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในพื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมและได้ปฏิบัติงานจริง โดยผ่านกิจกรรมการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ปรากฏผลงานที่ชัดเจน ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ มีแหล่งน้ำทั้งในการอุปโภค บริโภค กิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างกลุ่มแนวร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ให้ขยายสู่พื้นที่ใกล้เคียง และเป็นแบบอย่างของการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการดูแล รับผิดชอบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์จากฝายชะลอน้ำของชุมชนร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า เกิดเครือข่ายขยายต่อยอดกิจกรรมทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึก เกิดความศรัทธาในการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทร เกิดการแบ่งปัน โดยเกษตรกรที่มีพื้นที่นาอยู่ติดลำห้วยแต่ไม่ได้ทำนาเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการทำนาหันมากปลูกผักตลอดปี เนื่องจากทำนาไม่คุ้มทุน ได้เสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการว่า “--- รัฐควรขายพื้นที่ในการก่อสร้างฝายชะลอน้ำเป็นตอนๆ เพื่อชะลอการไหลและกักเก็บน้ำเอาไว้ใช้ประโยชน์ไม่จำเป็นต้องทำนา หันมาทำเศรษฐกิจพอเพียงอย่างอื่น เช่น การปลูกผักท้องถิ่นที่หลากหลาย เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ สามารถมีความเป็นอยู่ดีขึ้นได้ ---” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2561)

1.7 ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี พบว่า ก่อนจะสร้างฝายชะลอน้ำผู้เฒ่าผู้แก่จะทำพิธีบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง โดยการจุดธูป และก่อนการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันก็จะจัดสำหรับอาหาร (พาข้าวน้อย) ให้กับเจ้าที่เจ้าที่ ตามความเชื่อของคนในชุมชน หลังจากทำพิธีบอกกล่าวแล้ว จึงลงมือก่อสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อ

ปิดกั้นทางน้ำไหลในลำห้วย ประชาชนในพื้นที่ใช้ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค การเกษตรและเลี้ยงสัตว์ โดยการกั้นลำห้วยเป็นตอนๆ ใช้วัสดุในท้องถิ่น หลังจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้เข้าไปก่อสร้างฝายชะลอน้ำโดยประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับใช้โดยนำวัสดุที่คงทนแข็งแรงมาเป็นส่วนประกอบในการสร้างฝายชะลอน้ำแบบผสมผสาน หินเรียง หินย่อย ปูนซิเมนต์ ทราย โดยการขึ้นคันคูดินเรียงหินใหญ่ให้แน่น จัดให้เข้าที่เข้าทางเรียงหินเสร็จโปกปูนยาแนวเพื่อให้หินยึดติดเป็นการป้องกันในกรณีน้ำหลากอย่างรุนแรง หน้าฝายหลังฝายใช้ทรายผสมปูนซีเมนต์บรรจุกระสอบทรายเรียงฐานด้านล่างเพิ่มความแข็งแรงและยืดอายุการใช้งานของฝายชะลอน้ำ

2. ผลสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นที่มีต่อชุมชนจากการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผลสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่นจากการสร้างฝายชะลอน้ำ คือฝายชะลอน้ำที่สร้างขึ้นต้องมีกลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำรับผลประโยชน์ ฝายต้องคงทนแข็งแรง รองรับน้ำได้ ประชาชนใช้ประโยชน์จากฝายชะลอน้ำในการอุปโภคบริโภค ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์และส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในชุมชน ดังนี้

2.1 ด้านเศรษฐกิจ ก่อนการสร้างฝายชะลอน้ำเกษตรกรที่มีพื้นที่นาอยู่สองข้างลำห้วยและพื้นที่น้ำกระจายถึงพื้นที่ทำการเกษตร หลังฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตเกษตรกรจะย้ายแรงงานไปรับจ้างในเขตเมืองหรือต่างถิ่น เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัว หลังจากที่มีการสร้างฝายชะลอน้ำ ชาวบ้านนำน้ำมาใช้ประโยชน์ ทำสวน ปลูกพืชผักสวนครัว ระยะสั้น ไว้บริโภคในครัวเรือน ทำให้ลดรายจ่าย ในครัวเรือนได้ บางรายนำไปจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้ให้กับครับครัวได้อีกทาง (Grisanaputi, 2017 : 19) มีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือเพาะปลูกข้าวในปริมาณที่พอเพียงสำหรับบริโภคในครัวเรือนในระยะหนึ่งปี ทั้งราคาตกต่ำ ไม่คุ้มทุน ใช้น้ำเพราะปลูกในปริมาณมาก จึงหันมาปลูกพืชอย่างอื่นทดแทน เช่น ปลูกอ้อย ถั่วเหลือง ทำให้ลดต้นทุนการผลิตลดลง เช่น การปลูกอ้อย

2.2 ด้านสังคม ก่อนการสร้างฝายชะลอน้ำ บริเวณสองข้างลำห้วยและใกล้เคียงจะมีปฏิสัมพันธ์เฉพาะในช่วงเทศกาล ตามฮีตประเพณี หลังจากหน่วยงานภาครัฐเข้าไปทำกิจกรรมสร้างฝายชะลอน้ำในพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ มีการเรียนรู้และแก้ปัญหาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกขั้นตอน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้อ

อาทร ช่วยเหลือแบ่งปัน มีความเกื้อกูล เกิดการร่วมมือร่วมใจ เสียสละแรงงาน ร่วมกันสร้างฝายชะลอน้ำเพื่อประโยชน์ของชุมชน หลังฤดูเก็บเกี่ยวเกษตรกรใช้น้ำจากฝายชะลอน้ำทำการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว พืชหมุนเวียนระยะสั้นไว้บริโภคในครัวเรือน ก่อนถึงห้วงการผลิตในปีถัดไป การใช้น้ำจากฝายชะลอน้ำจากที่ร่วมแรงร่วมใจกันสร้างทำให้เกิดความรักและหวงแหน มีความเป็นเจ้าของ เกษตรกรที่ได้ใช้น้ำจากฝายชะลอน้ำไม่ต้องออกไปทำงานต่างพื้นที่ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีการาพัฒนาในชุมชน เพื่อประโยชน์สุขของชุมชน (Tawachalee, R. & Kapko, S.,2017 : 57)

2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าก่อนการสร้างฝายชะลอน้ำ ในบางห้วงบางปีฝนไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาลหรือมีภาวะฝนทิ้งช่วง การทำเกษตรอาศัยน้ำฝน ผลผลิตได้ไม่เต็มที่เพราะแห้งแล้ง ขาดน้ำ สภาพดินแห้ง ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ หลังจากการสร้างฝายชะลอน้ำบริเวณสองข้างลำห้วย ทำให้เกิดความชุ่มชื้น มีน้ำใต้ดิน มีอาหาร ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ ลดการใช้สารเคมี โดยการปลูกปุ๋ยพืชสด ต้นปอเทือง ปลูกหญ้าแฝกป้องกันดินพังทลาย ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น สะเดา แคป่า แคบ้าน ประดู่ ยางนา ไม้พยูง เพื่อกักเก็บน้ำ เพิ่มความชุ่มชื้น ทำให้ระนิเวศน์ดีขึ้น มีแหล่งอาหารของชุมชน กล่าวโดยสรุป ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าก่อนการสร้างฝายชะลอน้ำ ในบางห้วงบางปีฝนไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาลหรือมีภาวะฝนทิ้งช่วง การทำเกษตรอาศัยน้ำฝน ผลผลิตได้ไม่เต็มที่ เพราะแห้งแล้ง ขาดน้ำ สภาพดินแห้ง ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ หลังจากการสร้างฝายชะลอน้ำบริเวณสองข้างลำห้วย ทำให้เกิดความชุ่มชื้น มีน้ำใต้ดิน มีอาหาร ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ ลดการใช้สารเคมี โดยการปลูกปุ๋ยพืชสด ต้นปอเทือง ปลูกหญ้าแฝกป้องกันดินพังทลาย ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น สะเดา แคป่า แคบ้าน ประดู่ ยางนา ไม้พยูง เพื่อกักเก็บน้ำ เพิ่มความชุ่มชื้น ทำให้ระนิเวศน์ดีขึ้น มีแหล่งอาหารของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบประเด็นที่น่าสนใจจึงได้นำมาอภิปรายผลดังนี้

สภาพการจัดการน้ำแบบบูรณาการในระดับท้องถิ่น กรณีการสร้างฝายชะลอน้ำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า การระดมทรัพยากรทั้งในระดับจังหวัดของหน่วยการดำเนินโครงการและระดมทรัพยากรในระดับพื้นที่ โดยระดับจังหวัดเป็นการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านคน เงิน วัสดุ การจัดการ ในระดับพื้นที่เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านแรงงาน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ตาม

วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ องค์กรจะทำหน้าที่ในการรวบรวมทรัพยากร ได้แก่ เงิน แรงงาน วัสดุ ในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัย ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการทำกิจกรรมการสร้างฝายชะลอน้ำจะต้องมีการระดมทรัพยากรทั้ง แรงงาน การเงิน วัสดุ และการจัดการ

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานพบว่า เพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ภาครัฐเป็นผู้ขับเคลื่อนบูรณาการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนชุมชนสร้างการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมให้เกิดการรวมตัวของภาคประชาสังคม การดำเนินการดังกล่าวนำมาซึ่งความภาคภูมิใจ ซึ่งสอดคล้องกับชุมชนต้นแบบและประชารัฐว่าชุมชนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลโดยชุมชนอยู่บนพื้นฐานของการดูแลซึ่งกันและกัน มีความไว้เนื้อเชื่อใจกัน การทำงานเป็นคณะโดยรัฐเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนเชื่อมระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชนพลเมือง Sriram (2014 : 143) ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นในระดับองค์กร หน่วยงาน หรือความสัมพันธ์ระดับปัจเจก มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จเพราะมีความไว้วางใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน

การจัดการเครือข่ายพบว่า เป็นการประสานการปฏิบัติจากหน่วยงานสู่หน่วยงานจากหน่วยงานสู่

ผู้นำชุมชนสู่ชุมชนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ประสานอย่างเป็นเอกสารทางราชการไปยังกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีหัวหน้ากลุ่ม ให้มีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน เกิดกระบวนการทำงานร่วมกัน ได้พบปะพูดคุย เป็นพี่เป็นน้อง การแบ่งปัน เกิดกระบวนการทำงานของเครือข่ายสู่การพัฒนาชุมชนและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานร่วมกัน คือ ภารกิจสำคัญเกิดเป็นภาคีเครือข่ายต่อกันสู่เป้าหมายที่กำหนดเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมต่อไป ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า เพื่อให้เกิดความสำเร็จในกิจกรรมต่างๆ เครือข่ายต้องความเชื่อมโยงในความเป็นพี่น้อง เป็นเครือญาติ เป็นเพื่อน มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการพบปะ สื่อสารกันเป็นประจำ ผู้ประสานโดยส่วนใหญ่เป็นผู้นำที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ

ด้านการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม พบว่า หน่วยงานได้มีการบูรณาการประสานทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีประชาชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมมีวัตถุประสงค์หรืออุดมการณ์เดียวกัน บนพื้นฐานจิตสาธารณะหรือจิตอาสา ที่ทำงานด้วยใจรักโดยไม่หวังผลตอบแทน แต่มุ่งหวังไปที่ประโยชน์ต่อส่วนรวม และทำให้สังคมชุมชนมีความสงบสุขเข้มแข็งยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไม่สามารถบังคับใช้ความรุนแรงและประชาชนมี

พฤติกรรมที่ปฏิบัติตนเพราะเกิดความเข้าใจและสมัครใจที่จะดำเนินการดูแลกิจกรรมสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจของการพัฒนา ไม่มีประเทศไหนที่พัฒนาโดยปราศจากการประชาสัมพันธ์และร่วมมือของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติ

1.1 ควรให้นักเรียนและเยาวชน มีส่วนร่วมในการสร้างฝายยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเป็นเจ้าของกิจกรรมและจะได้สืบสานภูมิปัญญาในการสร้างชะลอน้ำต่อไป

1.2 เพื่อให้ความรู้แก่ เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างฝาย นับแต่การเลือกพื้นที่ ขั้นตอนการดำเนินการและการอนุรักษ์ฝายให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น ตลอดทั้งประโยชน์ของฝายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.3 หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบควรสนับสนุนให้มีการสร้างฝายชะลอน้ำครอบคลุมทุกพื้นที่นอกเขตระบบชลประทาน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคนน้ำในฤดูแล้ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของฝายชะลอน้ำ

2.2 ควรทำวิจัยเชิงประเมินผล เกี่ยวกับประสิทธิผลของการทำฝายที่มีต่อสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2.2 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้น้ำจากฝายในการเกษตร ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบ สิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการน้ำแบบบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสร้างฝายชะลอน้ำ ดังนี้

1. เกิดเครือข่ายการเรียนรู้และกระบวนการร่วมคิดร่วมทำของชุมชนทุกขั้นตอน กล่าวคือ ชุมชนยังคงมีความเป็นสังคมชนบท โดย เริ่มจากการพบปะพูดคุยถ้อยทีถ้อยอาศัย

มีความเอื้ออาทร เกื้อกูลแบ่งบันซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นนำมาดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน ทำให้ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ พร้อมร่วมหาแนวทางแก้ไข จึงทำให้เกิดการต่อยอดจัดการน้ำแบบบูรณาการอย่างกว้างขวางและยั่งยืน

2. ทำให้เกิดการเรียนรู้ ค้นพบการขุดหลุมดักน้ำด้านหน้าและด้านหลังฝายจะทำให้มีน้ำใต้ดินทั้งสองด้านเป็นการป้องกันการชำรุดของฝายกรณีน้ำไหลหลากอย่างรวดเร็ว

3. กักน้ำเป็นช่วงๆตลอดลำห้วยเป็นการรักษา ฟื้นฟู ระบบนิเวศน์ สองข้างลำห้วยให้อุดมสมบูรณ์ เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลในการดำรงชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี

References

Grisanaputi, W. (2012). *Qualitative research methods in public administration. Faculty of Social Sciences Northeastern University.* Khon Kaen: Northeastern University.

Inmuang, B. (2009). Integrated *water management: Research and development framework for Thailand.* Year 26, Issue 1 January - March 2009.

Tawachalee, R. & Kapko, S. (2017). *Evaluation of water retardation of Khon Kaen Provincial Administrative Organization.* Khon Kaen: Khon Kaen Provincial Administrative Organization

Sriram, S. Wacharachai, K & Chalanchai, C. (2014). *Synthesis of new public administration concepts.* Research Paper. Nonthaburee. Sukothai University.

Sullivan. C, Meigh. J. (2003). *Access to water as a dimension of poverty: the need to develop a water poverty index as a tool for poverty reduction. In: Olcay HI, Rajiv GK, Kibaroglu A, editors.* Water development and poverty reduction. Netherlands: Springer.

The Secretariat of the Senate. (2015). *Report of the consideration of the extraordinary committee to consider followingAnd solving administrative problems Integrated water management.* Bangkok: National Legislative Assembly.

Zarghaami. M, Abrishamchi. A. Ardakanian. R. (2005). *Multi-Criteria decision making for integrated urban water management. In: Dragan SA, Migual MA, Sevenije H, Hubert G, Juan CB, editors, Sustainable water management solutions for large cities.* UK: IAHS Publication.

การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

Participatory community Enterprises management Phrae Wa Weaving Group, Kham Moang District, Karasin Province

ธนเสฏฐ์ ขำจินดา[1] และวันทนีย์ แสนภักดี[2]

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Thanasat Khamjinda[1] and Vantanee Sanpukdee[2]

Northeastern University, Thailand.

Corresponding Author, Email : Khamchinda@yahoo.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา และ 2) รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จของกลุ่มผ้าไหมแพรวา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา คือ สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์แบบใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การทอผ้าแพรวามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมานาน ทั้งเป็นการหารายได้หลังฤดูทำนา กลุ่มผ้าไหมแพรว่าตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง โดยมีวัตถุประสงค์สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม มีแผนการผลิตปีละ 4-5 พันผืน โดยใช้แห่งวัตถุจากโรงานจุลไหมไทย เรียก ไหมจุล ซึ่งมีการสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือ 720,000 บาทต่อ

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ทั้งกลุ่ม การสั่งซื่อวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตผ้าไหมแพรวาจะมีคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้สั่งซื้อ โดยสมาชิกจะเป็นผู้แจ้งความจำนงว่าต้องการ และมีกระบวนการตรวจรับว่าได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่มี ด้านการตลาดมีการจัดการขายตรง โดยใช้ช่องทางการขายผ่านร้านค้า OTOP ของเทศบาลตำบลโนนทัน และมีการจำหน่ายผ่านสื่อของส่วนราชการจังหวัด สื่อ online และสื่อมวลชนส่งขายที่ร้านค้าในบ้านโพน นอกจากนี้ ยังออกร้านเพื่อจำหน่ายตามงานต่างๆ ทั้งในพื้นที่ ส่วนกลาง และกรุงเทพมหานคร และมีการสั่งซื้อทาง Application line และทาง Face book การจัดการด้านการเงินและบัญชี ทางกลุ่มได้มีการเก็บจากการขายผ้า 1 ผืน เก็บเข้ากลุ่ม 100 บาท เงินที่หักจากการขาย 100 บาท/ผืน มีการทำบัญชีรับจ่าย และการบริจาคเพื่อช่วยเหลือสังคมบริจาคให้แก่ร่วมงานบุญประเพณีในท้องถิ่น กระบวนการผลิตผ้าไหมแพรวาทางกลุ่มได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้แก่ เช่น 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ คู่คุณธรรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 2) รูปแบบความสำเร็จเริ่มที่คณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่ม ได้แก่ ด้านการเงิน ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การวางแผนทางการเงิน การจัดการทรัพย์หมุนเวียน และการจัดหาแหล่งเงินทุน ด้านการบริหารการผลิต ประกอบด้วย การวางแผนกระบวนการผลิต การควบคุมการผลิต ด้านการบริหารการตลาด ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด ส่วนผสมเกี่ยวกับการตลาด และส่วนแบ่งการตลาดตำแหน่งผลิภัณฑ์ และด้านผู้นำกลุ่ม ได้แก่ การพัฒนาผู้นำ การพัฒนาความรู้ทางการบริหาร และการบริหารทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ : การจัดการ, แบบมีส่วนร่วม, กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา

Abstract

This research Is qualitative research. Objectives for studying : 1) participatory community enterprise Management, Praewwa Silk Weaving Group and 2) participatory community Enterprise Management Model. The success of the Praewwa Silk Group. The targets are members and committee of community enterprise groups. Phrae Wa Silk Weaving Group, Kham Muang District, Kalasin Province. The tools used to collect data are Indepth Interview member of 18 persons. The qualitative data use content analysis and descriptive Analysis.

The study indicated that : 1) Participatory Community Enterprise Management Phrae Wa Silk Weaving Group, Kham Muang District, Kalasin Province Weaving of Praewa cloth from ancestors Is a cultural heritage that

has been handed down for a long time. Both earning money after the rice farming season Prae Silk Group was established in 1999 with support from Kham Muang Agricultural Office. The purpose of generating income for the community There is a group management structure. There are plans to produce 4-5 thousand pieces per year, using the object from the Thai silkworm work, called the microcirculation. There is an order and the factory will send 2 times a month to generate income for the members. 20,000-30,000 Baht per month per household or 720,000 baht per whole group. Ordering raw materials to produce silk, Praewa will have a group committee to be the buyer. By which the member will notify the intention of wanting and there is a process to check whether it meets the criteria set by the group or not. Marketing has direct sales management. By using sales channels through shops OTOP of Non Than Mun Municipality And are sold through the media of the provincial government, online media, and mass media for sale at shops in Phon Both in the central area and Bangkok And have orders via Application line and Face book. Financial and accounting management The group has collected from the sale of 1 piece of cloth, collected into the group 100 baht. The money deducted from the sale of 100 baht / piece has been paid for accounting. And donations to help society donate to local merit-making parties. The production process of the Praewwa Silk Group by the group has led to the sufficiency economy philosophy to be used, such as 3 rings, namely modesty, with reason and immunity and 3) The success model starts at the Group Executive Committee. Members within the group include finance, accounting, income-expenditure. Financial Planning Circulating property management And financing sources. Production management consists of production process planning. Production control Marketing management consists of basic knowledge about marketing. Marketing ingredients and market share, product positioning and group leaders, including leadership development of administrative knowledge and human resource management.

Keywords : Management, Participatory, Praewa Silk Weaving Group

บทนำ

ประเทศไทยมีอาชีพเกษตรกรรมอาศัยอยู่ในชนบท ประมาณร้อยละ 54 หรือ 35 ล้านคน Sathitinphaporn (2016 : 59) ได้กล่าวว่า ประชากรเหล่านี้มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา หลังฤดูปักดำและเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะประกอบอาชีพเสริมตามความเหมาะสมและศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะมีทั้งเป็นรายบุคคลและรวมกันเป็นกลุ่ม บางราย บางกลุ่มจะพัฒนาจากอาชีพเสริมเป็นอาชีพหลักก็มี อาชีพเสริมคืออาชีพที่ประกอบกันเป็นธุรกิจภายในครอบครัว ต้องใช้ความรู้สูงและทักษะประสบการณ์ที่ได้รับจาก

การเพาะบ่ม ทั้งถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เช่นการปลูกพืชผัก (Phongpit, 2004 : 33) อาชีพเสริมในกลุ่มสตรี ดังจะเห็นได้จากการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย อาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์ เช่น หมูแผ่น หมูทุบ หมูหยอง บางรายก็ทำปลาร้าทรงเครื่องสมุนไพรและอื่นๆ อาชีพเสริมต้องไม่กระทบกระเทือนอาชีพหลัก และเป็นการเสริมรายได้หลัก (Grisnasputi et.al., 2012 : 153) ถ้าหากประชาชนได้นำทุนในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ทุนในท้องถิ่นมีหลายประเภท ได้แก่ ทุนทางชีวภาพ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม หมายถึง แรงงานของบุคคล ทั้งแรงงานแต่ละคนและแรงงานในครอบครัว ส่วนทุนทางวัฒนธรรม ก็คือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้พบว่าประชาชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตหลายประการ เช่น การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ทำยาสมุนไพร และอื่นๆ ทั้งนี้จัดว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญในการนำทุนท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น รวมกันเป็นกลุ่มซึ่งเป็นแนวคิดเของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนก็คือ การสร้างงาน สร้างเงิน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยชุมชน เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้ (Grisnasputi, W. , 2016 : 84) วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการขนาดจิ๋วหรือขนาดเล็กที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้ทุนทางสังคมพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Phongpit, 2004 : 36) ขณะที่ Athipanan (2006 : 3) อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนคือกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการซึ่งดำเนินโดยคณะบุคคล มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้ และพึ่งพาตนเอง (Grisnasputi, W. , 2016 : 45) สรุปได้ว่าวิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้านในชุมชน เช่นการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย แปรรูปอาหาร (ปลาร้าบอง ไข่เค็ม น้ำผึ้ง และข้าวแต๋น เป็นต้น) การสานตะกร้า กระติบข้าวเหนียว การทอเสื่อ เป็นต้น เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ที่ว่างจากการปักดำและเก็บเกี่ยว มาประกอบอาชีพเสริมต่อไป และมีการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มีมาตรฐานและเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีกระบวนการในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มและการจัดการกลุ่ม กล่าวคือกลุ่มนั้นจัดตั้งอย่างไร ใครมาสนับสนุนในการจัดตั้ง การเลือกประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่มมีการเลือกบุคคลมีลักษณะใด บทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งมีอะไรบ้าง เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มได้แล้ว มีการจัดการกลุ่มอย่างไร มีการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้าน

การเงินและบัญชี การติดตามและประเมินผล อีกด้วยกลุ่มวิสาหกิจจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ยังขาดการประเมินผลการดำเนินงานโดยนักวิชาการ หรือนักวิจัยจากบุคคลภายนอกในพื้นที่หรือจังหวัดต่างๆ ที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากร 982,578 คน เป็นชาย 489,436 คน เป็นหญิง 498,142 คน ประกอบด้วย 18 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง นามน กมลาไสย ร่องคำ กุฉินารายณ์ เขาวง ยางตลาด ห้วยเม็ก สหัสขันธ์ คำม่วง ท่าคันโท หนองกุงศรี สมเด็จ ห้วยผึ้ง สามชัย นาคู ดอนจาน ฆ้องชัย 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน สำหรับอำเภอคำม่วงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากร 47,554 คน ชาย 23,950 คน หญิง 23,604 คน (Local Government Administration Office Kalasin Province., 2016 : 15) อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่มีศักยภาพสูง มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจประสงค์จะวิจัยเรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลโพน, ตำบลนาบอน, ตำบลดินจี่ และตำบลนาทัน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา 1 คน เลขานุการ 1 คน การตลาด 1 คน เหรัญญิก 1 คน ประชาสัมพันธ์ 1 คน สมาชิกกลุ่ม 2

คน พัฒนาชุมชน 1 คน เกษตรอำเภอ 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ร้านค้า 2 แห่ง ผู้บริโภค 5 คน พนักงานธนาคาร 1 คน จำนวน 18 คน

2. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการวิสาหกิจชุมชน การประเมินผลการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม และรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3. พื้นที่ศึกษา 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลโพน, ตำบลนาบอน, ตำบลดินจี่ และตำบลนาทัน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวาที่ประสบความสำเร็จ

2. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ข้อมูล

2. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต แนวทางการสนทนากลุ่ม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไข แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ เจาะลึกแก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา เลขานุการกลุ่ม เหรัญญิก สมาชิกกลุ่มผู้ให้การสนับสนุน ได้แก่ พัฒนากรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาลคำม่วง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ธนาคาร พ่อค้าคนกลาง (ร้านจำหน่ายผลผลิต) และผู้บริโภค จำนวนกลุ่มละ18 คน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (Potisita, 2011)

ระยะเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมกราคม ถึงเดือน สิงหาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย บทความ รายงานเกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎีตามเนื้อหาที่กล่าวมาเบื้องต้น

2. สำรวจพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ทอผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แบบประเมิน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผู้เข้าสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้รู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมแพรวา ประกอบด้วย กรรมการกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน ร้านค้า ผู้บริโภค

ขั้นตอนที่ 4 เขียนรายงานและเผยแพร่ผลงานวิจัยการเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติและเขียนบทความทางวิชาการลงในวารสารวิชาการที่มีฐาน TCI.1

ผลการวิจัย

1. การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 การจัดตั้งและการจัดการกลุ่ม

ความเป็นมาและการจัดตั้งกลุ่มผ้าไหมแพรวา

การทอผ้าแพรวามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมานาน ทั้งเป็นการหารายได้หลังฤดูทำนา กลุ่มผ้าไหมแพรว่าตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง โดยเริ่มแรกเป็นผู้กระตุ้นให้การสนับสนุนทั้งทางด้านเทคนิค และวิชาการให้แก่กลุ่ม โดยมีโครงสร้างขององค์กร ได้แก่ ประธานกลุ่ม ที่มา

จากการเลือกตั้งของสมาชิกกลุ่มด้วยวิธีการใช้วิธีการยกมือ ประธานและคณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจนี้จะได้กรรมการชุดเดิมตั้งแต่ก่อตั้งกลุ่มในปี 2542 เป็นต้นมา ซึ่งคุณสมบัติของประกลุ่ม คือ ประธาน ต้องเป็นคนที่มีความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจ และเป็นคนสุจริตตรงไปตรงมา

1.2 วัตถุประสงค์กลุ่มของการก่อตั้งกลุ่มผ้าไหมแพรวา

เน้นสร้างความสามัคคีและสร้างรายได้ให้แก่ให้ชุมชน ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนการจัดการกลุ่ม และบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง ได้แก่ ประธาน ร่วมกันกับสมาชิกกำหนดเป้าหมายการผลิต วางแผนการขาย ทั้งติดต่อประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำสินค้าออกจำหน่าย ควบคุมดูแลทุกขั้นตอนของกลุ่ม รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยต้องปฏิบัติหน้าที่แทนประธานได้ ในกรณีที่ประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เหรัญญิก ดูแลด้านการเงินของกลุ่ม โดยจัดสรรและบางปันเงินจากการขายให้สมาชิก สมาชิกที่เหลือส่วนใหญ่จะเป็นผู้ผลิต/ทอผ้าตามที่มีคำสั่งซื้อหรือตามที่กลุ่มกำหนดแบบ/ลายของผ้าที่ทอขึ้น นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบโดยการเรียกประชุม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำหน้าที่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม

1.3 การวางแผนการผลิตและการวางแผนธุรกิจ

การวางแผนการผลิตและการวางแผนธุรกิจ กลุ่มทอผ้าไหมแพรวามีแผนการผลิตปีละ 4-5 พันผืน โดยใช้แห่งวัตถุจากโรงานจุลไหมไทย เรียก ไหมจุล ชื่อเดิมคือ บจ.จุลไหมไทย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บจ.จุลไทยแอ็คโกรว์อินดัสตรี้ ตั้งอยู่ 443 ม. 3 ถ.สามัคคีชัย ต.วังชมพู อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67210 เส้นไหม ซื้อจาก 771-101-5 http://www.chulthai.com ทั้งนี้การสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง กลางและปลายเดือน สีย้อม สีเคมีซื้อกับร้านประจำในตลาดอำเภอคำม่วง ส่วนสีรธรรมชาติได้จากเปลือกไม้ตามธรรมชาติ ซึ่งการทำสีย้อมธรรมชาติ ทำน้อยมากหรือแทบจะไม่มีการผลิต ส่วนต้นทุนการผลิต มีอยู่ประมาณ 30-40ที่เหลือเป็นค่าแรง วิธีการย้อมเส้นไหมย้อมตามแบบโบราณ โดยการใช้ถังหมัก มีทั้งสีเคมีและสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ และใช้สีต่างๆ ตามลายพื้นเมืองทั้ง 60 ลาย ทั้งลวดลายตามความต้องการของตลาด หรือตามความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่ ออกแบบโดยสมาชิกในกลุ่ม

ส่วนการย้อมสีมักจะทำในครัวเรือน มีการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างบ่อบ่อดินบัด หลังจากที่ผลิตได้ปีละ 3-5 พันผืน ทางกลุ่มได้ส่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้ให้กับหน้าร้าน OTOP ที่ สนง.เทศบาลตำบลโนนทัน /ส่งขายร้านค้าที่บ้านโพน /ออกงานต่างๆ โดยสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือ 720,000 บาทต่อทั้งกลุ่ม (สมาชิก 36 คน) เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งขันแล้ว มีการวางแผนการตลาดและต้นทุนการผลิตเพื่อที่จะนำมาตั้งราคาขายหน้าร้าน

1.4 การจัดการด้านการผลิต การพัฒนาและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

การจัดหาวัตถุดิบ คือ เส้นไหม ซื้อจากโรงานจุลไหมไทย เรียก ไหมจุล ชื่อเดิมคือ บจ.จุลไหมไทย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บจ.จุลไทยแอ็คโกรว์อินดัสตรี้ ตั้งอยู่ 443 ม. 3 ถ.สามัคคีชัย ต.วังชมพู อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ โดยการสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง กลางและปลายเดือน สีย้อม ด้วยสีเคมีซื้อกับร้านประจำในตลาดอำเภอคำม่วง ส่วนสีรธรรมชาติได้จากเปลือกไม้ตามธรรมชาติ ซึ่งการทำสีย้อมธรรมชาติ ทำน้อยมากหรือแทบจะไม่มีการผลิต

การสั่งซื่อวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตผ้าไหมแพรวาจะมีคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้สั่งซื้อ โดยสมาชิกจะเป็นผู้แจ้งความจำนงว่าต้องการ และมีกระบวนการตรวจรับว่าได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า หรือปรับปรุงการทอผ้าแพรวาให้ดีขึ้น เช่น มีการพัฒนาลาย โดยประยุกต์ให้ทันตามสมัยนิยม หรือตามความต้องการของตลาด ส่วนการทอผ้านั้น ใช้วิถีการดั่งเดิมคือทอมือโดยกี่กระตุกเพื่อปรับปรุงลาย โดยออกแบบลายกันเอง ทั้งมีการนำลายโบราณมาผสมกับลายปัจจุบัน มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ลาย และ บรรจุภัณฑ์ ที่มีคุณสมบัติคงทน/สะดุดตามีทั้งกล่องและถุงกระดาษ ที่บ่งบอกถึงแหล่งผลิต

1.5 การจัดการด้านการตลาด

ด้านการตลาดมีการจัดการขายตรง โดยใช้ช่องทางการขายผ่านร้านค้า OTOP ของเทศบาลตำบลโนนทัน นอกจากนี้ยังขายส่งไปที่บ้านโพน ซึ่งเปรียบเสมือนหน้าร้านเพราะเป็นแหล่งท้องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ลูกค้ามักแวะซื้อสินค้าที่บ้านโพน เนื่องจากสินค้ายังเป็นที่ต้องการของตลาด จึงไม่จำเป็นต้องส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายผ่านสื่อของส่วนราชการจังหวัด สื่อ online และสื่อมวลชนส่งขายที่ร้านค้าในบ้านโพน นอกจากนี้ยังออกร้านเพื่อจำหน่ายตามงานต่างๆ ทั้งในพื้นที่ ส่วนกลาง และกรุงเทพมหานคร และมีการสั่งซื้อทาง Application line และทาง Face book อีกหลายๆ ช่องทางการจำหน่าย

1.6 ด้านการจัดการด้านการเงินและการบัญชีของกลุ่ม

การจัดการด้านการเงินและบัญชี ทางกลุ่มได้มีการเก็บจากการขายผ้า 1 ผืน เก็บเข้ากลุ่ม 100 บาท เงินที่หักจากการขาย 100 บาท/ผืน ข้างต้น จะต้องไม่นำออกไปใช้จ่าย และทางกลุ่มมีการทำบัญชีรับจ่าย มีการบริจาคเพื่อช่วยเหลือสังคมในวาระต่าง ๆ มีการปันผลตามรายได้จากผลกำไรของกลุ่มและจำนวนหุ้นของสมาชิก นอกจากนี้ยังบริจาคให้แก่ร่วมงานบุญประเพณีในท้องถิ่น จำนวนเงินขึ้นอยู่กับความสำคัญของงาน ส่วนการตรวจสอบมีการตรวจสอบบัญชีโดยเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโนนทันเนื่องจากเทศบาลตำบลโนนทันมอบเงินให้เปล่าแก่กลุ่มมาหมุนเวียนในกิจการ

1.7 ด้านการผลิตผ้าไหมแพรวา

ในการผลิตผ้าไหมแพรวาทางกลุ่มได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้แก่ เช่น 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ คู่คุณธรรม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำมาใช้เป็นหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมาก ก่อตั้งปี 2542 ถึงปัจจุบันเป็นเวลา 20 ปี การก่อตั้งมีสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง เป็นผู้ช่วยก่อตั้ง มีสมาชิกจำนวน 36 คน ทอผ้าไหมแพรวาเป็นหลัก เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อน โดยสมาชิกอยู่ในพื้นที่ตำบลเดียวกัน ผู้บริหารหลักมี 3 คน โดยมีนางบุษบา โกนารัตน์ ประธานนางนุ โกนารัตน์ เหรัญญิก นางชไมพร ยวงวิภักดิ์ เลขานุการ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่ม เริ่มจากการคัดเลือกประธานและกรรมการกลุ่ม โดยใช้วิธีเสนอชื่อและให้สมาชิก 1 คนรับรอง หากมีการเสนอชื่อในตำแหน่งใดมากกว่า 1 คน จะใช้วิธีเลือกตั้ง โดยยกมือออกเสียง ประธานและกรรมการ จะอยู่ในวาระ สมัยละ 2 ปี สามารถอยู่ได้ 2 สมัย คือ 4 ปี จากนั้นต้องเว้นวรรค 1 สมัย จึงจะกลับมาเป็นได้อีก กลุ่มนี้ ผู้บริหารหลัก 3 คนข้างต้น มักได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจาก มีความเป็นผู้นำ กล้าตัดสินใจ และบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส ทั้งทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก การผลิตใช้วัตถุดิบจากการสั่งซื้อ เส้นไหมจาก บจ.จุลไหมไทย โดยจะจัดส่งเดือนละ 2 ครั้ง สีย้อมเคมีจากร้านค้าในตลาด อำเภอคำม่วง มีการตรวจรับสินค้าโดยกรรมการกลุ่ม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้ประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีการจัดโครงสร้างกลุ่มอย่างเป็นทางการที่ประกอบด้วย ตำแหน่งประธาน รองประธานและกรรมการอื่นๆ เพื่อดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Natongkum, W.,2012 : A) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ คือ ด้านผู้นำกลุ่ม ส่วนวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม คือ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สตรีและสมาชิกของกลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Grisnasputi, W.,2016 : A) วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องการเพิ่มรายได้เสริมให้กับครอบครัว การวางแผนการผลิตและการวางแผนธุรกิจ การจัดทำแผนธุรกิจ แผนธุรกิจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจต่างๆ เนื่องจากเป็นแผนที่ช่วยชี้แนะ การดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจ และสอดคล้องกับ Tanwisud (2011 : A) พบว่า แผนธุรกิจเป็นแผนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า เนื่องจากแผนธุรกิจ จะชี้ถึงทิศทางของกระบวนการในการผลิต เริ่มตั้งแต่การผลิต การตลาด องค์กร การจัดการและการเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ควรเน้นการส่งเสริมการตลาด โดยมีการใช้สื่อที่หลากหลายประเภท เพื่อประชาสัมพันธ์และแนะนำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวา เช่น ผ่านทางเว็บไซด์ทางอินเทอร์เนต ผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้สื่อบุคคลโดยการบอกต่อถึงคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวา เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีโอกาสเข้าถึงผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย และในส่วนพัฒนาความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีการทำกลยุทธ์ทางการตลาดในระยะยาว มีการศึกษาความต้องการของลูกค้าว่าต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาแบบใด

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของการผลิตผ้าไหมแพรวา และทำการเปรียบเทียบการใช้ช่องทางกระจายสินค้าผ้าไหมแพรวา เพื่อให้ทราบว่าการใช้ช่องทางการตลาดผ่านสื่อช่องทางใดสามารถกระจายสินค้าเข้าถึงลูกค้าได้มากที่สุด และใช้ต้นทุนต่ำสุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา พบว่า องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้

รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนจะมีการจัดการที่หลากหลาย เช่น บางกลุ่มมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อวัตถุดิบ แล้วก็มีศูนย์การจำหน่าย ต่างคนต่างซื้อวัตถุดิบมาแบ่งกัน พอมาถึงขั้นการจำหน่ายก็กำหนดราคาขายเอง ในส่วนผ้าแพรวาจะเป็นการซื้อวัตถุมาจากต่างถิ่น นำมาทอแล้วใช้บ้านโพนเป็นหน้าร้าน ซึ่งถือว่าเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก แต่ความเข้มแข็งของกลุ่มจะเริ่มที่มีกติกาของกลุ่มที่เริ่มด้วยการผลิตจนกระทั้งถึงการจำหน่าย จากนั้นจึงมีการแบ่งปันผลประโยชน์ โดยยึดถือข้อบังคับของกลุ่มเป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น กรรมการจะได้ค่าตอบแทนเท่าไหร่ สมาชิกกลุ่มจะได้ค่าตอบแทนเท่าไหร่ กลุ่มที่เหนียวแน่น จะมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมตลอดเวลา ส่วนกลุ่มที่ไม่เข้มแข็งสามารถเอาวิธีการบริหารจัดการของกลุ่มที่เข้มแข็งมาเป็นแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มได้ แต่อย่างไรก็ตาม บางกรณีมันขึ้นอยู่กับบริบทหรือสภาพของพื้นที่ และความต้องการของชาวบ้าน เนื่องจากแทน ทำแบบนี้ชาวบ้านให้เหตุผลว่าคล่องตัวง่ายต่อการบริหารจัดการ สรุปความได้ว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมช่วยกันหมด แต่แตกต่างกันเท่านั้น อยู่ที่วิธีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่เท่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกก็ความพึงพอใจอยู่

References

Athipanan, W. (2006). *Community Enterprise and Network Management. Bangkok: Department of Agricultural Extension.* Ministry of Agriculture and Cooperatives.

Grisnasputi et.al. (2012). *Enterprise Management. Khonkean*. Faculty of Humanities and Social Sciences: Khon Kaen University.

Grisnasputi, W. (2016). *Community enterprise management*. Social Science Depertment: Khonkean University.

Local Government Administration Office Kalasin Province. (2016). *Data on Community enterprise in Kalasin Province.* Department of Local Administration: Kalasin Province.

Natongkum, W. (2012). *A Model for Development and Operation of Small and Micro Community Enterprise in Kalasin Province.* Dissertation Philosophy of Doctor of The Region Development Strategy: Rajabhat Maha Sarakam University.

Phongpit, S. (2004). *Community enterprise.* Bangkok : Community enterprise Institution.

Sathitinphaporn, N. (2016). *Management of community enterprises of Non Mueang Subdistrict Administrative Organization Case study group Fish 1, Ban Huay Bong Sub-district, Non Mueang District, Non Sang District Nong Bua Lamphu Province.* Independent of Master Public Administration. The Graduate School: North Eastern University.

Tanwisud, S. (2011). *Administrative process for the implementation of strong community enterprise groups with non-strong community enterprise groups In Khon Kaen.* In the Dependent Master of Art, Social Development Deciplin: Khom Kean University.

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

Enhancing cultural tourism management by creative communities in the group Roikhansarasin Province

นภธร ศิวารัตน์[1], สัญญา เคณาภูมิ[2] และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Napaton Sivarat[1],Sanya Kenaphom[2],Saowaluck Kittiumphon[3].

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.

Corresponding Author, Email : jaoying_roll@hotmail.com.

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ พัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ (SWOT) และนำมาจับคู่วิเคราะห์ (TOWS Matrix) วางแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประชากร เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำแนกได้ 3 กลุ่ม 1) กลุ่มผู้แทนภาครัฐที่เกี่ยวข้องในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 3) กลุ่มผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ จากองค์กรภาคีเครือข่าย ได้มีบทบาทมีส่วนเกี่ยวข้อง แสดงถึงความเป็นเจ้าของ ความหวัง จากการทำสิ่งนี้จะได้สิ่งนี้ เพื่อให้องค์กรหนุนเสริมมีส่วนสำคัญ

---

[*] ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ในแนวนโยบายของภาครัฐ การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีนโยบายทุกจังหวัด เป็นเอกลักษณ์เป็นเอกภาพ เช่น จังหวัดกาฬสินได้จัดงานพระธาตุนาคู เพื่อเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของทำด้วยความเพลิดเพลิน ทำแล้วไม่เหนื่อย และการมีแกนนำเป็นสิ่งที่ต้องการและการแสดงถึงความสำคัญของการแสดง ที่มีภาวะผู้นำของชุมชน เช่นการนำแนวทางของแกนนำหรือไก้ชุมชนและการมีจิตบริการ แต่ทั้งนี้ สิ่งที่ดึงดูดจิตใจหรือแหล่งที่เป็นดึงดูดเช่น ทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องของโบราณการเล่าเรื่องสิ่งใหม่ๆที่สร้างขึ้นมาใหม่ของหมู่บ้านหนองหิน ตักบาตรเทไวโรหนะ ทำให้เป็นแลนมาร์กได้ สรุปได้โมเดลการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน คือ

1. อัตตาหิ อัตโนนาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ชุมชนจะต้องมีศักยภาพมีความเป็นุมชนพึ่งตนเองได้ก่อน ตระหนักรู้ มีความหวังว่าทำสิ่งนี้ก็ต้องได้สิ่งนี้ ในชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้คือการมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง มี ภาวะผู้นำ มีแกนนำ มีปราช์ญชาวบ้านที่มีความรู้ มีวัฒนธรรมโบราณ มีความเป็นวิถีชุมชน มีการจัดการการประชาสัมพันธ์ ทั้งภายในและภายนอกของชุมชนได้ดี จึงจะเป็นการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ตลาดนำการผลิต ว่านักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นได้โดยการมองเห็นการพัฒนาด้านตลาดก่อนการผลิต เช่น ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดและรายได้ ถ้าไม่สนองตลาดแหล่งท่องเที่ยวไม่มีผู้มาเที่ยว จึงมีความเห็นว่า ถ้าตลาดไม่ต้องการผู้ผลิตก็จะผลิตไม่ได้ ดังนั้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จึงพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเองและการยึดหลักการโฆษณาการท่องเที่ยวตามความต้องการของตลาด การท่องเที่ยวต้องรู้ว่านักท่องเที่ยวต้องการอย่างไร แล้วค่อยมาผลิตตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ยกตัวอย่างเช่น สมัยนี้มีร้านกาแฟที่จัดดูดีเป็นแนวคันทรี่ มีลูกค้าเข้าร้านเพื่อถ่ายรูปและผลที่ได้คือลูกค้ามาซื้อกาแฟเพราะต้องการถ่ายรูป อยากเช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเยาวชน วัยรุ่น ทางชุมชนต้องจัดการท่องเที่ยวให้เข้ากับกลุ่มที่มาเที่ยวเพื่อเป็นการท่องเที่ยวตามที่ตลาดต้องการไม่ใช่ผลิตก่อนตลาด

3. การหนุนเสริม การส่งเสริมสนับสนุน โดยรวมทำให้เป็นการเสพบ่อยๆ จะทำให้เบื่อหน่าย แสวงหาสิ่งใหม่ๆ แปลกๆ เพราะของใหม่สร้างขึ้นทำให้ดึงดูดตลาดนำการผลิตโหยหาความเก่าความหลัง ความเป็นโบราณขายได้ โดยสรุปการท่องเที่ยวแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เป็นฤดูการเดี่ยว ๆ ขอให้กิจกรรมมามาทุกเดือน เช่น บ้านหนองหินมีประเพณีฮีตสิบสองคอ

งสิบสี่ การจัดการท่องเที่ยวเครือข่ายต้องมีการท่องเที่ยว 7 วัน 7 คือ เช่น จังหวัดนครพนม ไหว้พระธาตุ 9 พระธาตุ

3.1 มีเครือข่ายการท่องเที่ยวร้อยแก่นสารสินธ์คือการท่องเที่ยวเชิงโบราณ

3.2 การผูกเรื่องให้เป็น Story

3.3 ตัวแสดงและวิธีการหนุนเสริมระหว่างรัฐเป็นการสนับสนุนชุมชนเป็นกระบวนการภาษาอิสานถ้าไม่จุดประกายแสงสว่างจะไม่มีออร่าขึ้น ชุมชนไหนที่พยายามผลักดันตัวเองขึ้นหน่วยงานไหนก็อยากเข้าถึง

4.กระบวนการจัดการท่องเที่ยวหน่วยงานหนุนเสริมจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการส่งเสริมและพัฒนา ขอสรุปว่าเป็นการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในการยกระดับการท่องเที่ยวในการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ : ยกระดับการจัดการท่องเที่ยว, วัฒนธรรมโดยชุมชน, สร้างสรรค์

Abstract

The purpose of this research is to explore cultural attractions by creative communities. Develop strategies to enhance cultural tourism management by communities To suggest ways to raise the level of cultural tourism management by creative communities in the Roikhansarasin Provincs is a qualitative research (Qualitative Research), a way to raise the level of cultural tourism management by creative communities in the Roikhansarasin provinces (SWOT) and to be analyzed (TOWS Matrix). Culture in the Roikhansarasin Province Group. The population is related to the tourist attraction. In the Roikhansarasin Province Group, can be classified into 3 groups: 1) Government representatives Related to the Roikhansarasin Province Group 2) expert group Related to Tourism in the Roikhansarasin Province in the province

The research found that

Analysis results From network partners Have a role to be involved Expressing the ownership of hope from doing this will get this In order for the organization to support the important part of the government policy Tourism promotion by the community has policies in every province as unity, unity, such as Kalasin province has organized the Phra That Na Khu event. In order to show ownership, made with pleasure Do not get tired. And having a core that is needed and showing the importance of the show With community leadership Such as adopting the guiding principle or guiding the community

and having a service mind, but what attracts the mind or attraction is like Natural resources The story of the ancient story of the new creation of the new village of Nong Hin. Give alms to teerowahina Can be a Lanark In conclusion, the model for enhancing cultural tourism management by the community is

1. Egoi Autna, a self-sufficient jar The community must have the potential to be self-reliant. Before realizing, there is hope that doing this must be done. In the community, there is a tourist attraction that attracts tourists. It has its own identity and leadership. There are leaders with knowledge and folklore. Have ancient culture There is a way of community, having good internal and external PR management. Therefore will enhance the management of cultural tourism by sustainable communities

2. Market leading production That tourists want to travel to develop tourist attractions in that community by seeing market developments before production, such as manufacturers, taking into account market demand and revenue If not looking for a tourist market, there are no visitors. Therefore has an opinion that If the market is not needed, the producer will not be able to produce it. Therefore, cultural tourism by the community Therefore develop tourism by themselves and adhere to the principles of tourism advertising according to market demand Tourism needs to know how tourists want it. And then come to produce as the tourists want For example Today, there are coffee shops that look good in the country style. There are customers visiting the store to take pictures and the result is that customers come to buy coffee because they want to take pictures. For example, a group of tourists is a group of young people in the community.

3. Support for promotion and support Overall, making it a frequent addiction Will make you weary Seek strange new things because new items are created to attract the market, lead production. Longing for the old, the back Ancient selling By summarizing tourism, a learning resource that is not a single season, ask for activities to come every month, such as Ban Nong Hin, there are fourteen twelve heat-traditions traditions. Tourism management, the network must have 7 days 7 tourism, ie Nakhon Phanom, Wai Phra 9, Phra That

3.1 There are hundreds of tourism networks. Sin is an ancient tourism.

3.2 Binding the story to Story

3.3 The actors and methods of reinforcement between the states are supporting the community as an Isan language process. If not sparked, the light will not have an aura. Which communities are trying to push themselves up?

4. Tourism management process The supplementary agency must have both science and art in promoting and developing Would like to conclude that it is the development of tourism management to raise the level of tourism in

upgrading tourism management so that it will be useful in improving the level of cultural tourism management by the community forever.

Keywords : Enhance Tourism Management, Culture By Community, Creative

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในโลกที่นับได้ว่าเป็นจุดหมาย ด้านการท่องเที่ยวของนานาชาติมาอย่างต่อเนื่อง จากลักษณะที่โดดเด่น ของประเทศซึ่งมีประวัติศาสตร์โบราณคดีอันเป็นอารยะ มีความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ มีความงดงามทางประเพณีวัฒนธรรม มีแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ แหล่งพันธุ์พืชและสัตว์ที่น่าสนใจ และที่เป็นส่วนสำคัญยิ่งคือ ประชาชนชาวไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี เต็มไปด้วยมิตรไมตรี ทำให้ประเทศ ไทยมีศักยภาพสูงในพัฒนาการท่องเที่ยวได้ในหลากหลายมุมมองและ หลากหลายกระบวนการ สำหรับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพื่อมุ่ง ไปสู่รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์นั้น ภารกิจการท่องเที่ยว สร้างสรรค์ขององค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง ยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้เริ่มต้นขึ้น โดยในเบื้องต้นจะเป็นการนำเสนอ แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์แก่ชุมชน เกิดเป็นต้นแบบของแนว ทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาท่องเที่ยว เพื่อหารูปแบบของการจัด การการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ พร้อมกับประเมินผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่ผู้มีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนจะได้รับ ทั้งที่สามารถจับต้องได้ เช่น รายได้ และที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความสามัคคี ความหวงแหนในท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาผลดีผลเสียในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย ที่ผ่านมา ชุมชนในประเทศไทยได้มีการนำแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางเพื่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน และใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่ง ท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมจะเอื้อประโยชน์ต่อการ อนุรักษ์อย่างชัดเจน และเป็นกระบวนการสำคัญในการก่อเกิดจิตสำนึกร่วมกันในการรักษาสมดุลของระบบนิเวศในชุมชน ทั้งจากการร่วมคิด ร่วมทำ สร้างกระบวนการกลุ่ม เมื่อมีการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความ สำเร็จแล้ว ยังสามารถขยายผลไปในพื้นที่ข้างเคียงและพื้นที่อื่นๆ ได้ แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย จนกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า "การท่องเที่ยว สร้างสรรค์มีรากฐานจากชุมชนสร้างสรรค์และต้องใช้ทุนทางสังคมต่าง ๆ เพื่อสร้างการท่องเที่ยวสร้างสรรค์" (สว่างพงศ์ หมวดเพชร. 2554 ; องค์การบริหารพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). 2558) ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของประเทศ การเปิดกว้างในการนับถือศาสนา ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นถิ่น เกิดการเปลี่ยนแปลง ผสมผสาน หล่อหลอม พัฒนาตามกาลเวลา กระทั่งประยุกต์ร่วมกับวัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมในแผ่นดินไทยที่มีการสืบสานผ่านกาลเวลามาอย่างยาวนาน ประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เต็มไปด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ไม่น้อยกว่าประเทศใดในโลก ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรม เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญถึงความยั่งยืนของการพัฒนา เมื่อกระแสการพัฒนาประเทศด้วยนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้ถูกนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ จึงถือเป็นจังหวะดีที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในท้องถิ่นจะนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มี มาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งในส่วนขององค์ความรู้ตามหลักฐานที่ปรากฏ การสืบทอดให้คงอยู่และการดำเนินต่อไป โดยชุมชนจะเป็นผู้แสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมต่อไปได้

การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีความเป็นชุมชน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ความงดงามของฝีมือช่าง และอื่นๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้ผ่านทางการท่องเที่ยว เป็นต้นว่าการได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา เช่น นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและมาสัมผัสกับวิถีชีวิตของการเป็นชาวนา ได้มีโอกาสที่

ร่วมทำนากับชาวบ้านที่ยังคงรักษาชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย หรือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาพักโฮมเสตย์ ในชุมชน พร้อมกับได้เรียนรู้วิธีการประกอบอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วิธีการทำขนมไทย เป็นต้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Special Area Development Agency for Sustainable Tourism (Public organization), 2015: Online)

สร้างสรรค์เป็นการระดมพลังความคิด ทักษะ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ ความสำเร็จจากพลังของคนในสังคมหลายองค์กร ประยุกต์เกิดความรู้ใหม่ ซึ่งจะนำพาไปสู่กระบวนการบูรณาการรังสรรค์สิ่งงดงามในสังคม เช่น พลังสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์เพื่อท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เกิดจากพลังความคิดสิ่งกระตุ้นให้เกิดพลังความคิด หรือความชื่นชอบ คือ สิ่งร้าว กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมีองค์ประกอบความสามารถในการริเริ่มความคล่องในการคิดความยืดหยุ่นในการคิดและความสามารถในการแต่งเติม และให้คำอธิบายใหม่ที่เป็นการติดตามหลักเหตุผลเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียวแต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม นอกจากนี้ กิลฟอร์ดเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่พรสวรรค์ที่บุคคลมีแต่เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งมีมากน้อยไม่เท่ากันและบุคคลแสดงออกมาในระดับต่างกัน” “ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงกระบวนการที่บุคคลไวต่อปัญหา ข้อบกพร่อง ช่องว่างในด้านความรู้ สิ่งที่ขาดหายไปหรือสิ่งที่ไม่ประสานกัน และไวต่อการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ไวต่อการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาไวต่อการเดาหรือการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับข้อบกพร่อง ทดสอบและทดสอบอีกครั้งเกี่ยวกับสมมติฐานจนในที่สุดสามารถนำเอาผลที่ได้ไปแสดงให้ปรากฏแก่ผู้อื่นได้

จากประเด็นดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์”สำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมปลุกจิตสำนึกสร้างสรรค์คุณค่าเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีของความเป็นชุมชน พัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์เชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไปยังสถานที่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ นอกจากนี้ทั้งยังเป็นการสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็ง และสร้างสรรค์จรรโลงประเทศชาติให้เกิดความมั่นคงสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

2 พัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งระยะของการวิจัยออกเป็นสามระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การค้นหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในการออกสำรวจชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน ชุมชนละ 1 วัน พร้อมนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย คำสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูปหรือวิดีโอ บันทึกเสียง สรุปประเด็น

ที่จะสามารถถูกพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่จะสามารถถูกพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกำหนดขอบเขตของการศึกษา การลงสำรวจ 6 ประเด็น ดังนี้

1. จุดเด่น จุดแข็ง
2. ปัญหา
3. อุปสรรค
4. โอกาส
5. ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จ
6. แนวทางการพัฒนา

1.ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยในระยะนี้ศึกษาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พื้นที่ 4 จังหวัด 4 หมู่บ้าน คือ

หมู่บ้านสนามชัย ตำบลโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด
หมู่บ้านป่าเหลื่อม ตำบลดอนช้าง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
หมู่บ้านหนองหินใต้ ตำบลโคกก่อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
หมู่บ้านโคกโก่ง ตำบลกุดเหว้า อำเภอกุฉินาราย จังหวัดกาฬสินธุ์

2.ขอบเขตด้านเนื้อหา

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage)
2. ประเภทศิลปะ (Arts)
3. ประเภทวิถีชีวิต (Lifestyles)

3.ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 บริบท (Context) ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

3.2 คน (Human) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่ม เจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่พัฒนาชุมชน และบุคลากรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 20 คน

4.ขอบเขตระยะเวลา

การศึกษาระยะนี้จะทำการศึกษา ระหว่าง เดือน มกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2562

การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งกำหนดขอบเขตของการศึกษายกร่างกลยุทธ์การขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แนวทางสร้างอัตลักษณ์ให้โดดเด่น (เช่น สร้างหนัง สร้างละคร ออกสื่อโซเชี่ยนโดยใช้ช่างภาพทำคลิปวีดีโออัพโหลดลงยูทูป) สร้างสตอรี่ อภินิหารเชิงวัฒนธรรม (เรื่องเล่าสร้างตำนาน) ทำคลิป
2. การผลักดันเส้นทางการท่องเที่ยวในสาระบบ (วิธีการคือจับมือกับ ททท. ให้ลงแผนที่ท่องเที่ยว)

3. สร้างและพัฒนาแลนมาร์ก (อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้)

4. การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจากภาครัฐและเอกชน

5. จัดกิจกรรมโฟกัสกรุ๊ป เชิญ ตัวแทนหมู่บ้าน 1-2 คน ตัวแทน ตัวแทน พัฒนาชุมชน

5.1 ผลของการโฟกัสกรุ๊ป คือ ข้อสรุป เป็นการสรุปจากการวิพากษ์การโฟกัสกรุ๊ป

5.2 มีการถ่ายทำวิดีโอ ภาพนิ่งและบันทึกเสียง

5.3 แผนงานที่ 3 การนำเสนอแนะแนวทาง

5.4 จัดทำกิจกรรมสาธารณะ 1 อย่างคือคลิปวิดีโอ สรุปเป็นแผ่นพับ โปรชัวร์ ทำ

5.5 สกู๊ปข่าวเด่น

การวิจัยระยะที่ 3 เสนอแนวทางการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ การจัดกิจกรรมนำเสนอแนวทางการยกระดับ ในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับจุดเด่น จุดที่ยังมีปัญหาอยู่ อุปสรรค ขัดขวาง โอกาส ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้หมู่บ้านโดดเด่น ประเด็นอื่นๆแนวทางการพัฒนา อยากให้บุคคลหรือหน่วยงานใดบ้างที่สนับสนุนส่งเสริมอย่างไรบ้างและข้อเสนอแนะ ได้แก่

1. แนวทางการยกระดับแหล่งท่องเที่ยว
2. แนวทางการจัดการพื้นที่
3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. แนวทางการสร้างเครือข่ายภาคีสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน
5. แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และ ชุมชน มีข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอกและ ภายในทิศทางในอนาคตและลักษณะกิจกรรมการการ ท่องเที่ยว โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้สร้าง

ขึ้นตามคำ แนะนำ และผ่านผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบค่าความสอดคล้อง เชิงเนื้อหามีข้อคำถามครอบคลุมและครบถ้วนตรงตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน ระหว่างเดือน, มกราคม 2562 ถึง เดือน กุมภาพันธ์ 2562 และใช้การวิเคราะห์ ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จัดเป็นหมวดหมู่ในแต่ละด้าน

ผลการวิจัย

1. อัตตาหิ อัตโนนาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน ชุมชนจะต้องมีศักยภาพมีความเป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ก่อน ตระหนักรู้ มีความหวังว่าทำสิ่งนี้ก็ต้องได้สิ่งนี้ ในชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้คือการมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง มี ภาวะผู้นำ มีแกนนำ มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ มีวัฒนธรรมโบราณ มีความเป็นวิถีชุมชน มีการจัดการ PR ทั้งภายในและภายนอกของชุมชนได้ดี จึงจะเป็นการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ตลาดนำการผลิต ว่านักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนนั้นได้โดยการมองเห็นการพัฒนาด้านตลาดก่อนการผลิต เช่น ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดและรายได้ ถ้าไม่สนองตลาดแหล่งท่องเที่ยวไม่มีผู้มาเที่ยว จึงมีความเห็นว่า ถ้าตลาดไม่ต้องการผู้ผลิตก็จะผลิตไม่ได้ ดังนั้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชน จึงพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเองและการยึดหลักการโฆษณาการท่องเที่ยวตามความต้องการของตลาด การท่องเที่ยวต้องรู้ว่านักท่องเที่ยวต้องการอย่างไร แล้วค่อยมาผลิตตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ยกตัวอย่างเช่น สมัยนี้มีร้านกาแฟที่จัดดูดีเป็นแนวคันทรี่ มีลูกค้าเข้าร้านเพื่อถ่ายรูปและผลที่ได้คือลูกค้ามาซื้อกาแฟเพราะต้องการถ่ายรูป อยากเช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มเยาวชน วัยรุ่น ทางชุมชนต้องจัดการท่องเที่ยวให้เข้ากับกลุ่มที่มาเที่ยวเพื่อเป็นการท่องเที่ยวตามที่ตลาดต้องการไม่ใช่ผลิตก่อนตลาด

3. การหนุนเสริม การส่งเสริมสนับสนุน โดยรวมทำให้เป็นการเสพบ่อยๆ จะทำให้เบื่อหน่าย แสวงหาสิ่งใหม่ๆ แปลกๆ เพราะของใหม่สร้างขึ้นทำให้ดึงดูดตลาดนำการผลิตโหยหาความเก่าความหลัง ความเป็นโบราณขายได้ โดยสรุปการท่องเที่ยวแหล่งเรียนรู้ที่ไม่เป็นฤดูการเดี่ยว ๆ ขอให้กิจกรรมมามาทุกเดือน เช่น บ้านหนองหินมีประเพณีฮีตสิบสองคอ

งสิบสี่ การจัดการท่องเที่ยวเครือข่ายต้องมีการท่องเที่ยว 7 วัน 7 คือ เช่น จังหวัดนครพนม ไหว้พระธาตุ 9 พระธาตุ

3.1 มีเครือข่ายการท่องเที่ยวร้อยแก่นสารสินธ์คือการท่องเที่ยวเชิงโบราณ

3.2 การผูกเรื่องให้เป็น Story

3.3 ตัวแสดงและวิธีการหนุนเสริมระหว่างรัฐเป็นการสนับสนุนชุมชนเป็นกระบวนการภาษาอิสานถ้าไม่จุดประกายแสงสว่างจะไม่มีออร่าขึ้น ชุมชนไหนที่พยายามผลักดันตัวเองขึ้นหน่วยงานไหนก็อยากเข้าถึง

4.กระบวนการจัดการท่องเที่ยวหน่วยงานหนุนเสริมจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการส่งเสริมและพัฒนา ขอสรุปว่าเป็นการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในการยกระดับการท่องเที่ยวในการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การศึกษาการยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ซึ่งกำหนดขอบเขตของการศึกษายกร่างกลยุทธ์การขับเคลื่อนตามวัตถุประสงค์กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อความยั่งยืนในอนาคต จาก การศึกษาถึงการพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้ง 4 หมู่บ้าน 4 จังหวัด ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาพิจารณาตามกรอบของรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เรียกว่า SEE Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสนอว่า องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแบบยั่งยืน ที่มีประสิทธิภาพต้องคำนึงถึงปัจจัยหลัก 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านสังคม-วัฒนธรรม (Social-cultural) (2) มิติ ด้านเศรษฐกิจ (Economic) (3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental) เพื่อวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม และความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ทำให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่ม แล้วจับคู่กลยุทธ์จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงเสนอทางเลือกกลยุทธ์เพื่อยกระดับสร้างความยั่งยืนให้กับกลุ่มการท่องเที่ยว โดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมาก กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ เพราะขาดการจัดการที่เหมะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือ หน่วยงานต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทที่ไม่สมดุลในการวางแผนการบริหารงานและการตลาดทั้งนี้ เพราะแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากได้รับการพัฒนาไปตามนโยบายของรัฐ ซึ่งหน่วยงาน ส่วนกลางของภาครัฐมักมีบทบาทในการ กำหนดนโยบาย วางแผน และดำเนินการ ในขณะที่ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีส่วน ร่วมน้อยมาก จึงทำให้ ไม่เข้าใจแผนและ วิธีการพัฒนาพื้นที่ของตนให้เป็น แห ล่ง ท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้ การมีส่วนร่วมอย่างสมดุล ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มจึงเป็น จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มต้องครอบคลุมเรื่อง การวางแผน และการกำหนดเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ด้านวัฒนธรรมจากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อทั้งคนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมและนักท่องเที่ยวได้นั้น จำเป็นต้องเริ่มต้นจาก “การมีส่วนร่วม” ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ทั้งผู้ที่อยู่ในชุมชนและผู้อื่นที่ได้รับจากการใช้มรดกทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนท้องถิ่นที่เป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนจำเป็นต้องมีบทบาทสูงสุด

ในการตัดสินใจว่าจะให้มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นพัฒนาไปในทิศทางใด โดยผ่านกระบวนการของการวางแผนที่เป็นระบบ และกลยุทธ์การพัฒนาอื่น ๆ ได้แก่ การกำหนดดัชนีระดับการพัฒนา การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว การกำหนดมาตรฐานสิ่งก่อสร้าง การพัฒนาคนท้องถิ่น และการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สรุปได้จากผลการวิจัยมีแหล่งท่องเที่ยวต้องไม่เป็นเดี่ยวๆหลากหลาย เป็นฮีต 12 คอง 14 มีเครือข่ายการท่องเที่ยว 7 วันอาทิตย์- วันจันทร์ ต้องมีการหนุนเสริม ชุมชนต้องพึ่งพาตนเอง (ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน) ให้มองดูชุมชนที่มีศักยภาพ คือ ผู้นำ แกนนำของศักยภาพของชุมชนต่างกัน คือ อะไร จัดการการท่องเที่ยวเมืองรองเป็นเมืองสารคาม มีฮูปแต้มบ้านหนองพอกที่สวยงามเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ 4 จังหวัดมานำเสนอ ถ้างานวิจัยชิ้นนี้ออกมาจะเป็นคู่มือให้กับหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้ในงาน อัตลักษณ์ ยกระดับ เอตะทะคะ ความเป็นเลิศไม่มีใครเลียนแบบได้ เช่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์มีอะไรในโลก บ้านหนองหินสำนึกรักบ้านเกิดอยากให้หมู่บ้านมีการพัฒนาผลิตแปรรูปด้าน

โซเชี่ยล หนองหินได้รับรางวัลชนะเลิศการเล่าเรื่องหนองหิน หมู่บ้านหนองหิน เป็นหมู่บ้าน OTOP ผ้าทอผ้าฝ้าย ส่งเสริมทอผ้า วัฒนธรรมทำอย่างไรให้ผู้นำส่งเสริมโดยเอาเยาวชนมา นุ่งซิ่น ให้เด็กใส่เสื้อผ้ามีสะพาน บ้านเครือข่าย หนองคูศรีวิลัย สะพานไม้แกดำ ดึงผ้าฝายเข็น มือ อิวฝ้าย เลี้ยงหม่อน เก็บไหม ลายสร้อยดอกหมาก ส่งเสริมเยาวชนให้มาสืบทอด

การยกระดับประเด็นคือการยกระดับยกระดับอย่างไร เรื่องใด ๆ ตามจะเกี่ยวข้อง อย่างไรมีความรู้เท่าไหร่ มีวิสัยทัศน์การมองต่าง ๆ ปัญหาในระบบท้องถิ่น ประเทศไทย นักท่องเที่ยวลดลง พยายามทำให้มีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้มีการท่องเที่ยวเมืองรอง ไม่ต้องพูดถึงงบประมาณ ให้พูดถึงศักยภาพของชุมชนเข้มแข็งสามารถยืนด้วยตนเองอย่างยั่งยืน การสร้างวิสัยทัศน์ให้กับชุมชน ชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืน เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในการเรียนรู้ จากผลงานวิจัยชิ้นนี้ การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์คือการปั่นจักรยานท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ทางเวบไซด์

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

กลุ่มการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรหาเอกลักษณ์ที่ชัดเจน เนื่องจากการมี ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย เพื่อสร้างให้เกิดความน่าดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวให้ได้ใช้เวลาเพิ่มมากขึ้น

กลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการเกษตร รวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านโบราณสถานและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างเปราะบาง ดังนั้นกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จึงควรเน้นส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยอยู่บนพื้นฐาน ของการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนในอนาคตอาจจัดรูปแบบการพักในลักษณะของ Village stay ที่อยู่ในชุมชน เพื่อลดความปะทะทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านอีกทั้งช่วยป้องกันปัญหา ความปลอดภัยทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน

การท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางการท่องเที่ยวเป็นเครือข่าย เดินทางไปกลับการผูกเรื่องเล่าเป็นเครือข่ายให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามาเที่ยวอย่างคุ้มค่าและแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตลอดไป

2.ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และผลที่เกิดจากการการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ได้มีองค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาการการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้

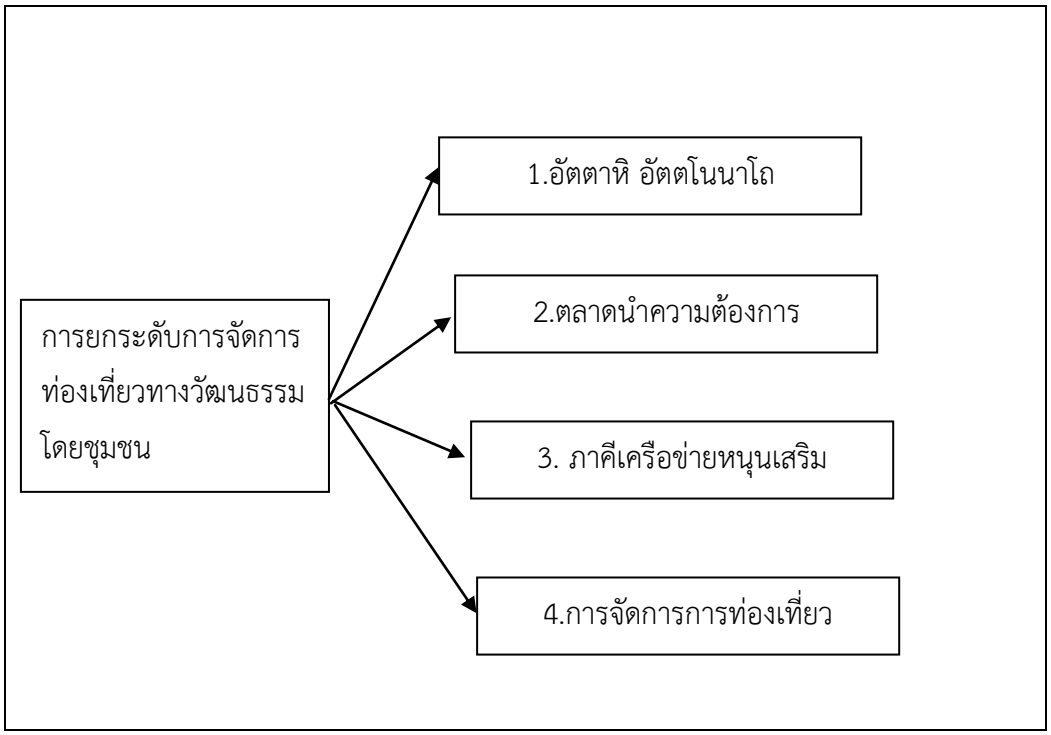

References

Special Area Administration Organization for Sustainable Tourism (Public organization). (2015). What is creative tourism? [Online] Retrieved may 5 2017 from: http: //www.creativetourism.com/c_main/about

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

The Model for Student's Desired Characteristics Development Following in Private Schools in Chiyaphum

นริศรา ตาปราบ[1], สมเจตน์ ภูศรี[2] และ ศิริ ถีอาสนา[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

NarisaraTaprab[1], SomjetPhusri[2] and Siri Thee-Asana[3]

Rajabhat MahaSarakham University,Thailand.

Corresponding Author, Email : Jib_thm@hotmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละระยะได้แก่ ระยะที่ 1 ผู้บริหารจำนวน 6 คน ครูจำนวน 15 คน ระยะที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิร่างรูปแบบจำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจำนวน 7 คน ระยะที่ 3 นักเรียนจำนวน 200 คน ครูผู้ประเมินกิจกรรมจำนวน 50 คนร่วมกิจกรรมติดตามประเมินผลการใช้รูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีทั้งหมด 8 คุณลักษณะ ได้แก่คุณลักษณะที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านการเป็นพลเมืองดีของชาติ คุณลักษณะที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริตคุณลักษณะที่ 3 มีวินัยคุณลักษณะที่ 4 ใฝ่เรียนรู้คุณลักษณะที่

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 11, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

5 อยู่อย่างพอเพียง คุณลักษณะที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงานคุณลักษณะที่ 7 รักความเป็นไทย คุณลักษณะที่ 8 มีจิตสาธารณะระดับคุณลักษณะทั้ง 8 อยู่ในระดับปานกลาง

รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าทั้ง 19 กิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุดผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนก่อนการร่วมกิจกรรม นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\overline{X}$ =2.72, S.D. = 0.90) และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ทั้ง 8 ด้านโดยรวมเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.64)ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และทุกรายด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบ; การพัฒนา; คุณลักษณะอันพึงประสงค์

Abstract

This is a research and development aiming to: 1) investigate the current state of the student's desired characteristics following in private schools under the Office of the Private Education Commission (OPEC); 2) create the model for the student's desired characteristics development; and 3) examine the outcome after trying out the model. The research method consisted of 3 phases for each of three sample groups; namely, Phase 1: 6 school director, 15 teachers; Phase 2: 7 experts to draft the model, 7 evaluators to verify the model's suitability; and Phase 3: 200 students and 50 teachers for the activity follow-up and evaluation after trying out the model with the students in private schools in Chiyaphum province. The statistics for data analysis were percentage, mean, and standard deviation

The outcome suggested that the current state of the student's desired characteristics was concerned with 8 issues including: 1: Faith in country, Religion, and Monarchy or good citizenship; 2: Honest; 3: Discipline; 4: Knowledge seeking; 5: Sufficient living; 6: Work-oriented; 7: Love for Thainess; and 8: Public mind. These 8 characteristics were presented at a moderate level.

In term of the activity for the student's desired characteristics development following in private schools under the office of the Private

Education Commission, it was found that the experts agreed that those 19 activities were most appropriate and rated with a highest score in terms of the objective, goal, key indicator, activity type/working procedure and benefits.

Before joining the activities, the student's characteristics were performed at a moderate level ($\overline{X}$=2.72, S.D. = 0.90) but after doing the activities, their characteristics were raised to a good level for all 8 issues ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.64). This confirms the students have developed their desired characteristics after joining the activities and all of their scores were different and statistically significant (.05).

Keywords: The Model ; Development **;** Desired Characteristics

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีนวัตกรรมข้อมูลข่าวสารต่างๆส่งผลกระทบต่อคนในสังคมโลกหลายๆด้านเช่นเศรษฐกิจการเมืองการศึกษาวัฒนธรรมการสาธารณสุขวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมสังคมไทยก็เช่นเดียวกันที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้มีผลต่อพฤติกรรมที่ปรับเปลี่ยนของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมจนก่อให้เกิดปัญหาตามมาจนกลายเป็นปัญหาในสังคมเช่นการเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมขาดความรับผิดชอบต่อสังคมขาดระเบียบวินัยไม่รู้จักอดออมเป็นต้นทั้งนี้มูลเหตุเบื้องต้นอาจมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่ทุกคนเร่งรีบแข่งขันกันจนไม่สนใจคุณธรรมจริยธรรมส่งผลให้นักเรียนและเยาวชนไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้จึงทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนในทางที่ไม่พึงประสงค์นักเรียนเกิดปัญหาด้านการขาดคุณธรรมจริยธรรมและซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น และเพื่อพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและสติปัญญาเพราะการศึกษาถือเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กระบวนการจัดการศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านพุทธิพิสัยจิตพิสัยและทักษะพิสัยซึ่งกระบวนการจัดการศึกษาที่ดีสามารถช่วยหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมด้วยความรู้คุณธรรมจริยธรรมและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นไปตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Khammanee, T.,2017 : 226)

การพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาครูผู้สอนครูประจำชั้นผู้ปกครอง

และชุมชนต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆที่สถานศึกษากำหนดให้จัดขึ้นแล้วส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Ministry of Education,2008 : 18) ปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกล่าวคือนักเรียนขาดระเบียบวินัยขาดความรับผิดชอบประพฤติตนไม่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนแต่งกายไม่เป็นไปตามระเบียบไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายไม่รู้จักประหยัดมักเอาสิ่งของของคนอื่นมาเป็นของตน (Taesoongnern, A.,2004 : 90)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและสอดรับกับวิสัยทัศน์หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่งดีและมีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเพื่อเป็นรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิอีกทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินผลการศึกษาในในโรงเรียนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิมีขอบเขตการวิจัย3 ระยะ ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 1ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารจำนวน 6 คน ครูจำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ร่างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 19 กิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 3ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ครู จำนวน 50 คน ประเมินผลการใช้รูปแบบ และนักเรียนจำนวน 200 คน เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลักษณะของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คนร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ 2)รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ 3) แบบประเมินกิจกรรมฝึกอบรมและแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

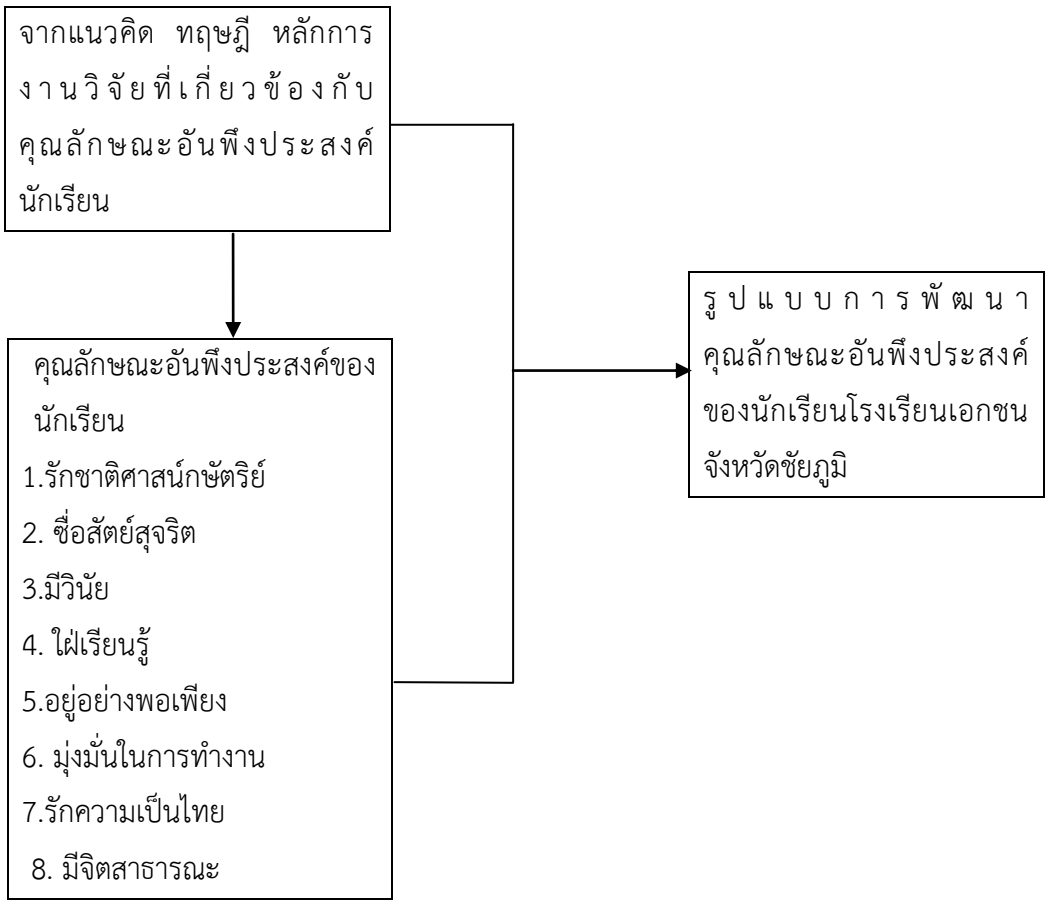

ผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียน โรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ

คุณลักษณะที่ 1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นพลเมืองดีของชาติ มีการยืนตรงเคารพธงชาติ ร้องเพลงชาติ มีความสามัคคีปรองดอง ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดี อธิบายความหมายของเพลงชาติธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติไทยแสดงความหวงแหนปกป้องยกย่องความเป็นชาติไทยเข้าร่วมส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีของโรงเรียน ความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา เป็นแบบอย่างที่ดีของศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือปฏิบัติตนตามหลักของศาสนาที่ตนนับถือการเคารพเทิดทูน สถาบันพระมหากษัตริย์ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบัน

พระมหากษัตริย์แสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แสดงออกซึ่งความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

คุณลักษณะที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริตประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองทั้งทางกาย วาจา ใจปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิดปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงความถูกต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อผู้อื่นทั้งทางกาย วาจา ใจปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความซื่อตรงไม่หาประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้องไม่ถือเอาสิ่งของหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

คุณลักษณะที่ 3 มีวินัยด้านการปฏิบัติตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมพบว่าปฏิบัติตนตามข้อตกลงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.63, S.D.=1.21) รองลงมาคือตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ($\overline{X}$ =3.59, S.D.= 1.22) ลำดับถัดมาคือ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.36, S.D.= 1.25) และสุดท้ายคือรับผิดชอบในการทำงานๆ($\overline{X}$ =3.31, S.D.= 1.17) ตามลำดับ

คุณลักษณะที่ 4 ใฝ่เรียนรู้ด้านความตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้พบว่าความเอาใจใส่และมีความเพียรพยายามในการเรียนรู้มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.18, S.D.= 1.18) รองลงมาคือ ตั้งใจเรียน ($\overline{X}$ =3.13, S.D.=1.32) และสุดท้ายคือสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ($\overline{X}$ =3.00, S.D.=1.41)ตามลำดับ

ด้านการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วยการเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปเป็นองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ พบว่ารู้จักวิเคราะห์ตรวจสอบจากสิ่งที่เรียนรู้ มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.40, S.D.= 1.36) รองลงมาคือนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\overline{X}$ =3.22, S.D.= 1.10) ลำดับถัดมาคือรู้จักบันทึกความรู้ ($\overline{X}$ =3.18, S.D.= 1.33) ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ($\overline{X}$ =3.13, S.D.= 1.32) สามารถในการสรุปเป็นองค์ความรู้ ($\overline{X}$ =3.04, S.D.= 1.25) และสุดท้ายคือแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยวิธีการต่างๆ ($\overline{X}$ =2.86, S.D.= 1.08) ตามลำดับ

คุณลักษณะที่ 5 อยู่อย่างพอเพียงด้านการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผลรอบคอบ มีคุณธรรม พบว่า ใช้ทรัพยากรของส่วนรวมอย่างประหยัด คุ้มค่า มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.31, S.D.= 1.08) รองลงมาคือให้อภัยผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.28, S.D.= 1.16) ลำดับถัดมาคือปฏิบัติตนและตัดสินใจด้วยความรอบคอบ ($\overline{X}$ =3.27, S.D.= 1.20) ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.22, S.D.= 1.10) ใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างประหยัด ($\overline{X}$ =3.18, S.D.= 1.22)

เก็บรักษาทรัพยากรของส่วนรวม ($\overline{X}$ =3.13, S.D.= 1.32) และสุดท้ายคือใช้ทรัพย์สินของตนเองอย่างคุ้มค่า ($\overline{X}$ =3.09, S.D.= 1.15)ตามลำดับด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พบว่าใช้ชีวิตประจำวันบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูลข่าวสาร มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.54, S.D.= 1.14) รองลงมาคือรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม ($\overline{X}$ =3.50, S.D.= 1.14) วางแผนการเรียน ($\overline{X}$ =3.09, S.D.= 1.15) ลำดับสุดท้ายคือปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้($\overline{X}$ =2.81, S.D.= 1.18) ตามลำดับ

คุณลักษณะที่ 6 มุ่งมั่นในการทำงานด้านความตั้งใจและรับผิดชอบหน้าที่การทำงาน พบว่ามีการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานด้วยตนเองมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.31, S.D.= 1.12) ลำดับถัดมาคือตั้งใจและรับผิดชอบในการทำงาน ($\overline{X}$ =3.04, S.D.= 1.09) และสุดท้ายคือเอาใจใส่ต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\overline{X}$ =2.90, S.D.= 1.19) ตามลำดับ ด้านการทำงานด้วยความเพียรพยายาม และอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย พบว่ามีความทุ่มเททำงานและ อดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหามากที่สุด ($\overline{X}$ =3.22, S.D.= 1.23) ลำดับถัดมาคือ พยายามแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน ($\overline{X}$ =3.22, S.D.= 1.15) และลำดับสุดท้ายคือชื่นชมผลงานด้วยความภาคภูมิใจ ($\overline{X}$ =3.13, S.D.= 1.42) ตามลำดับ

คุณลักษณะที่ 7 รักความเป็นไทยด้านความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม และมีความกตัญญูกตเวทีพบว่าการชักชวนแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะ และวัฒนธรรมมากที่สุด ($\overline{X}$ =3.65, S.D.= 1.17) รองลงมาคือความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ($\overline{X}$ =3.59, S.D.= 1.09) ลำดับถัดมาคือมีสัมมาคารวะ ($\overline{X}$ =3.54, S.D.= 1.29) และลำดับสุดท้ายคือการแต่งกายและมีมารยาทงดงามแบบไทย ($\overline{X}$ =3.45, S.D.= 1.14) ตามลำดับด้านการอนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาไทย พบว่าการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยมาก ที่สุด ($\overline{X}$ =3.45, S.D.= 1.14) รองลงมาคือการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ให้เหมาะสมในวิถีชีวิต ($\overline{X}$ =3.36, S.D.= 1.04) และลำดับสุดท้ายการแนะนำ มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย($\overline{X}$ =3.18, S.D.= 1.13) ตามลำดับ

คุณลักษณะที่ 8 มีจิตสาธารณะด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน พบว่าการช่วยแก้ปัญหา ให้กับผู้อื่น มากที่สุด ($\overline{X}$ =3.59, S.D.= 1.25) รองลงมาคือ การอาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา

($\overline{X}$ =3.18, S.D.= 1.05) การช่วยพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูทำงาน ($\overline{X}$ =3.09, S.D.= 1.10) และลำดับสุดท้าคือการแบ่งปันสิ่งของทรัพย์สินให้กับผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.04, S.D.= 0.89) ตามลำดับด้านการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคมพบว่ามีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนมากที่สุด($\overline{X}$ =3.59, S.D.= 1.05) รองลงมาคือการดูแลรักษา สาธารณะสมบัติ และสิ่งแวดล้อม($\overline{X}$ =3.54, S.D.= 1.01) ลำดับถัดมาคือการเข้าร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวม ($\overline{X}$ =3.27, S.D.= 1.12) และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาของโรงเรียน/สังคม ($\overline{X}$ =3.22, S.D.= 1.02) ตามลำดับ

ผลการประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดชัยภูมิ โดยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน สรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 พี่น้องร้องเพลงชาติผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 1 พี่น้องร้องเพลงชาติ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.84, S.D.= 0.25)เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับมากไปน้อย ได้แก่ ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)รองลงมาคือด้านจุดประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.80, S.D.= 0.45)ถัดมาคือด้านเป้าหมาย ($\overline{X}$ = 4.60, S.D.= 0.55) ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมอาสาพาน้องท่องวัดผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 2 กิจกรรมอาสาพาน้องท่องวัดมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.90, S.D.= 0.12)เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับมากไปน้อย ได้แก่ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)รองลงมาคือ ด้านจุดประสงค์ ($\overline{X}$ = 4.60, S.D.= 0.55)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 3. กิจกรรมวิธีพุทธโรงเรียนเราผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 3 กิจกรรมวิธีพุทธโรงเรียนเรามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.98, S.D.= 0.01)เมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับมากไปน้อย ได้แก่ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านจุดประสงค์ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)รองลงมาคือด้านประโยชน์ที่จะได้รับ ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = 0.55)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 4.กิจกรรมของหายได้คืนผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 4กิจกรรมของหายได้คืน มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมี

ระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานด้านจุดประสงค์ และด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 5. กิจกรรมทำดีมีรางวัลผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 5กิจกรรมทำดีมีรางวัลมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 6.กิจกรรมสร้างวินัยใฝ่คุณธรรมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 6. กิจกรรมสร้างวินัยใฝ่คุณธรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 7.กิจกรรมแต่งกายดีมีรางวัลผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ 7. กิจกรรมแต่งกายดีมีรางวัลมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 8.กิจกรรมสร้างนิสัย ใฝ่เรียนรู้ เปิดประตูเข้าห้องสมุดผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่8. กิจกรรมสร้างนิสัย ใฝ่เรียนรู้ เปิดประตูเข้าห้องสมุดมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00) ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 9. กิจกรรมคิดได้ ง่ายนิดเดียวผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่9. กิจกรรมคิดได้ ง่ายนิดเดียวมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัด

ความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 10. กิจกรรมก้าวไกลด้วย ITผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่10. กิจกรรมก้าวไกลด้วย IT มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 11. กิจกรรมรู้ง่าย จ่ายคล่องผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่11. กิจกรรมรู้ง่าย จ่ายคล่องมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 12. กิจกรรมสวนครัว รั้วกินได้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่12. กิจกรรมสวนครัว รั้วกินได้มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 13. กิจกรรมแต้มนี้มีที่มาผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่13. กิจกรรมแต้มนี้มีที่มามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 14. กิจกรรมหนูทำได้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่14. กิจกรรมหนูทำได้มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่15.กิจกรรมภาษาไทยน่ารู้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่15. กิจกรรมภาษาไทยน่ารู้มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่16.กิจกรรมรักเรารักษ์ไทยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่16. กิจกรรมรักเรารักษ์ไทยมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 17.กิจกรรมโรงเรียนเราน่าอยู่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่17. กิจกรรมโรงเรียนเราน่าอยู่มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 18.กิจกรรมพี่สอนน้องผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่18. กิจกรรมพี่สอนน้องมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับ มากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.= 0.00)ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 19.กิจกรรมนิทานนี้เพื่อน้องผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่19. กิจกรรมนิทานนี้เพื่อน้องมีความเหมาะสมมากที่สุด ($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ด้านวัตถุประสงค์, ด้านเป้าหมาย, ด้านตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประโยชน์ที่จะได้รับมากที่สุด($\overline{X}$ = 5.00, S.D.=0.00)ตามลำดับ

ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ วิเคราะห์ทุกกิจกรรมสรุปในภาพรวมคุณลักษณะทั้ง 8 ด้าน สรุปได้ว่าก่อนการร่วมกิจกรรม นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

โดยรวมเฉลี่ย ($\overline{X}$ =2.72, S.D.=0.90) และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดี ทั้ง 8 ด้านโดยรวมเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.49, S.D.=0.64)ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และทุกรายด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิมีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ข้อที่ 1 รักชาติศาสน์กษัตริย์มีกิจกรรมดังนี้

1.1 กิจกรรมพี่น้องร้องเพลงชาติคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมคือให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2008 : 62 - 72) ที่มีเป้าหมายให้สถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 กิจกรรมอาสาพาน้องท่องวัดคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมคือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นกิจกรรมสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2008 :B) ได้วิจัยเรื่องวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมและค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ความดีและความสุขของผู้เรียนผลการวิจัยพบว่าวิธีปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ความดีและความสุขของผู้เรียนประกอบด้วยการพัฒนาจิตที่วัดและการจัดกิจกรรมโครงงานการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม

1.3 กิจกรรมวิถีพุธโรงเรียนคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมคือการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นกิจกรรมสอดคล้องการศึกษาของ ศิริกุล ดำรงมณี (Damrongmanee, S.,2003 : Abstract) ได้วิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตแบบพุทธคำสอนของพระพุธศาสนาฝ่ายเถรวาทโดยเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงผลการวิจัยพบว่าหลักคำสอนทางสายกลางของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความพอดีและพอเพียงในเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากนี้แนวคิดทางเศรษฐกิจทั้งสองระบบยังนำไปสู่การแกปัญหาเศรษฐกิจ

และปัญหาต่างๆของสังคมได้โดยการแก้ปัญหาและป้องกันก่อนที่จะเกิดด้วยการให้ความเข้าใจต่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องโดยเริ่มที่ใจหรือสัมมาทิฐิก่อนจากนั้นจึงนำไปสู่การปฏิบัติตนโดยยืนอยู่บนหลักการของความมีประมาณมีเหตุผลและพึ่งตนเองได้

ข้อที่ 2 ซื่อสัตย์มีกิจกรรมดังนี้

2.1 กิจกรรมของหายได้คืนคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมคือการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกิจกรรมสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education,2007 : 66 - 72) วิธีการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านจิตใจที่ยึดคุณธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมุ่งให้ความสำคัญในการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในคุณธรรมได้แก่ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

2.2 กิจกรรมทำดีมีรางวัลคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมคือการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ลาดี (Ladee, S.,2000 : Abstract) “ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีผลการวิจัยพบว่าคุณสมบัติของคนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่รู้จักพึ่งตนเองดำรงชีวิตอย่างมีศักยภาพมีความสรมารถในการบริหารจัดการรู้จักคิดรู้จักระบบมีความขยันอดทนไม่ท้อถอยมีความสามัคคีมีการแสวงหาความร่วมมือมีการร่วมกลุ่มและความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

ข้อที่ 3 มีวินัยมีกิจกรรมดังนี้

3.1กิจกรรมสร้างวินัยใฝ่คุณธรรมคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความ

เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนกิจกรรมสอดคล้องกับ ศิริกุล ดำรงมณี (Damrongmanee, S.,2003 : Abstract) ได้วิจัยเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับชีวิตแบบพุทธคำสอนของพระพุธศาสนาฝ่ายเถรวาทโดยเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจพอเพียงผลการวิจัยพบว่าหลักคำสอนทางสายกลางของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความพอดีและพอเพียงในเศรษฐกิจพอเพียงและ ดลฤดี รพีนิพนธ์ (Rapeenipon, D.,2003 : Abstract) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของ

นักเรียนอาชีวศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสังกัดกรมอาชีวศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่ออิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 5 ด้านได้แก่ความซื่อสัตย์ความรับผิดชอบความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การพึ่งพาตนเองการประหยัดส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้แก่การอบรมสั่งสอนและการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง

3.2 กิจกรรมแต่งกายดีมีรางวัลคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับคนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

ข้อที่ 4 ใฝ่เรียนรู้มีกิจกรรมดังนี้

4.1 กิจกรรมสร้างนิสัยคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับคนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนสอดคล้องกับ ศักดิ์สิทธิ์ อินทิพย์ (Intip, S.,2003 : Abstract) ได้วิจัยเรื่องบทบาทของครูในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากผลการวิจัยพบว่าบทบาทของครูในการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการคือการจัดกิจกรรมในชิงรูปธรรมให้นักเรียนได้เกิดความตระหนักเช่นการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายการด้านสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์มีการวางแผนโครงการกิจกรรมต่างๆเพื่อสร้างความสำนึกและซึมซับค่านิยมด้านการฝึกและปฏิบัติตามค่านิยมที่จะปลูกฝังมอบหมายเป็นนโยบายให้ทุกหมวดวิชาจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยเฉพาะกิจกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติและ นภดล เทียนเพิ่มพูน (Tianpermpool, N. ,2003: Abstract) ได้วิจัยเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนนายร้อยตำรวจผลการวิจัยพบว่ารูปแบบวิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในระดับสูงสุดคือครูอาจารย์ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4.2 กิจกรรมคิดได้ง่ายนิดเดียวคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.3 กิจกรรมก้าวไกลด้วยITคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

ข้อที่ 5 อยู่อย่างพอเพียงมีกิจกรรมดังนี้

5.1 กิจกรรมรู้ง่ายจ่ายคล่องคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนการศึกษาการดำเนินกิจกรรมนักเรียนตามโครงการเยาวชนคนดีศรีของสถาบันศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนขาดจิตสำนึกเป็นผู้ประหยัดอดออมและนิยมไทยและนักเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรมีแนวทางในการแก้ไข้ปัญหาโดยสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษาและกลุ่มการประหยัดอดออมและนิยมไทยและการปฏิบัติตามกฎจราจร

5.2 กิจกรรมสวนครัวรั้วกินได้คุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

ข้อที่ 6 มุ่งมันในการทำงานมีกิจกรรมดังนี้

6.1 กิจกรรมแต้มนี้มีที่มาคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

6.2 กิจกรรมหนูทำได้คุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

ข้อที่ 7 รักความเป็นไทยมีกิจกรรมดังนี้

7.1 กิจกรรมภาษาไทยน่ารู้คุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

7.2 กิจกรรมน้องไหว้พี่ที่อนุบาลสายฝนคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

7.3 กิจกรรมรักเรารักษ์ไทยคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

ข้อที่ 8 มีจิตสาธารณะมีกิจกรรมดังนี้

8.1 กิจกรรมโรงเรียนเราน่าอยู่คุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

8.2 กิจกรรมพี่สอนน้องคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน

8.3 กิจกรรมนิทานนี้เพื่อน้องคุณลักษณะนักเรียนใช้ในกิจกรรมการมีความเชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนคนอื่นการได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อน การสร้างความตระหนักไว้ว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งฝึกให้นักเรียนเกิดความเอาใจใส่รับรู้และเห็นคุณค่าในปรากฏการณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมินักเรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ด้านหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและทุกรายด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถเป็นเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพนำไปเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิภายในโรงเรียนให้ประสิทธิภาพได้

1.2 รูปแบบกิจกรรมสามารถนำไปจัดในโรงเรียนได้และสามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนภายในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเพื่อให้

ทราบสารสนเทศที่เด่นชัดสำหรับเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีประเด็นที่นำไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน, มีเป้าหมาย, มีตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรม, มีกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

References

Intip, S. (2003). *Teacher Role in Fostering and Promoting 5 Basic Values in Mathayomsuksa Schools in Department of General Education in Tak Province.* Thesis in Master of Educational Administration. Graduate School : KampangphetRajabhat University.

Khammanee, T. (2017). *Compilation of Academic Articles in Quality Enhancement Strategies for Schools, Teachers, and Learning Management.* Bangkok: Faculty of Education, Chulalongkorn University.

Ladee, S. (2000).*The Study of Sufficient Economy Project in Prathomsuksa Schools in UdonthaniPrimaty Educational Service Area.* Thesis in Master of Educational Administration.KhonKaen : Graduate School KhonKaen
University.

Ministry of Education.(2008). *Basic Educational Curriculum.* Bangkok: Kurusapa printing Ladprao.

_____. (2007). *Handbook of Basic Management for Independent School.* Bangkok: Kurusapa printing Ladprao.

Rapeenipon, D. (2003). *Factors Influencing Vocational Students' Morality in Department of Vocational Education in Phitsanulok Province.*Thesis in Master of Education: Rajabhatpibulsongkram Institute.

Damrongmanee, S. (2003). *Sufficiency Economy And The Buddhist Way Of Life.* Bangkok :Chulalongkorn University.

Taesoongnern, A. (2004). *Development of Moral and Ethics of Cleanness and Economy of TaladsaiPittayakom Students in Chumpaung District, Nakornrachasima Province.*Thesis in Educational Administration, Graduate School : Mahasarakham University.

Tianpermpool, N. (2003). *Fostering Moral and Ethics in Police Cadet.* Rajabhatnakornpathom: Institute.

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ

The Characteristics Development Model for the 21st Century Teacher in Private Schools in Chaiyaphum Province

ธมล เกลียวกมลทัต[1], สมเจตน์ ภูศรี[2] และ กฤษกนก ดวงชาทม[3]

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Tamon Kliewkamoltat[1], Somjet Phusri[2]and KritkanokDuangchatom[3]

RajabhatMahaSarakham University,Thailand.

Corresponding Author, Email : Jib_thm@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 2) สร้างรูปแบบพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 3) ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ มีขั้นตอนการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ครู จำนวน 50 คน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ระยะที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน ร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะ ผู้เชี่ยวชาญ 7 คนประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ระยะที่ 3 ครู จำนวน 50 คน เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญ ด้านการมีด้านการมีความรักและศรัทธาที่จะเป็นครู ด้านการมีบุคลิกภาพดี ด้านการเป็นนักประเมินที่ดี ด้านการใช้เทคโนโลยี

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 11, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

ได้หลากหลาย ด้านการมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ด้านมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ มีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งด้านสาระสำคัญ, ด้านจุดประสงค์, ด้านเวลา, ด้านดำเนินกิจกรรม และด้านสื่อและอุปกรณ์ และความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 8 กิจกรรม มีความเหมาะสม มากที่สุด

ความพึงพอใจต่อรูปแบบการอบรมพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมระดับมากที่สุด

ก่อนการฝึกอบรมครูมีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่หลังการฝึกอบรมครู มีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายด้าน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : รูปแบบ; การพัฒนา; คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

Abstract

This is a research and development that aims to: 1) examine the current state of the 21st century teacher's characteristics in private schools in Chaiyaphum province; 2) create the characteristics development model for the 21st century teacher in those private schools; and 3) affirm the outcome after trying out the model in those private schools. The research methodology was classified into 3 phases in which each phase was conducted on each sample group; namely, Phase 1: 50 teachers were examined to define the current state of the 21st teacher's characteristics; Phase 2: 7 experts drafted the development model; and Phase 3: 50 teachers were assigned to complete the evaluation form on the characteristics development model. The statistics for data analysis were percentage, mean , and standard deviation.

The research outcome indicated that there were 8 characteristics of the 21st century teachers found in private schools in Chaiyaphum province including: "Personal development as a learning person", "Proficient teaching skill and learning management, Love and faith in teaching profession, Virtuous personality, Good evaluator, An ability to use a variety of technology, Good communicative skill, Knowledge in the assigned subject. These characteristics were demonstrated at a moderate level.

It was also confirmed that the training program for the 21st century teacher's characteristics development in private schools in Chaiyaphum

province was mostly appropriate in terms of the key content, objectives, time, activities, as well as media and equipment. Similarly, all of 8 activities provided in the training program were mostly appropriate.

The participant's satisfaction on the training program for the 21st century teacher's characteristics development was rated with a highest score.

Before training, the teacher's characteristics in those 8 characteristics were presented at a moderate level. Surprisingly after training, their characteristics were raised to the highest level for all of those 8 characteristics. The difference of their scores was statistically significant (.05).

Keywords: The Model; Development; Characteristics for the 21st Century Teacher

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพครูต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ (Learning Coach) เป็นตัวแทนในการนำผู้เรียนท่องเที่ยวไปสู่โลกแห่งการเรียนรู้ (Learning Travel Agent) ครูมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนของการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 63-65) นอกจากนี้ครูต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญคือครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพใช้เทคโนโลยีมาเป็นแรงกระตุ้นสรรหาเทคนิคการสอนแบบใหม่โดยสอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมที่ทันสมัยผู้คนในยุคใหม่ต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆตลอดเวลาครูจะต้องฝึกนิสัยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนความคิดได้ง่ายมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสอนวิธีเรียนมากกว่าสอนเนื้อหาเพราะเนื้อหาในยุคสมัยนี้จะมากเกินกว่าที่จะเรียนรู้ได้อย่างพอเพียงมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 คือ 1. การพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2. มีทักษะในการสอน 3. ความรักศรัทธาที่จะเป็นครู 4. บุคลิกภาพดีเป็นแบบอย่างที่ดี 5. การเป็นนักประเมินที่ดี 6. ใช้เทคโนโลยีได้หลากหลาย 7. มีทักษะการสื่อสาร 8. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพครูให้บรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์การทางการศึกษายุคการปฏิรูปทางการศึกษาจึงต้องมีการศึกษาคุณลักษณะของครูเพื่อให้ได้เกณฑ์ตามมาตรฐานคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะของครูเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของครูให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันองค์ประกอบคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

2.เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

3.เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิมีขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ตารางที่1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะเวลา	วัตถุประสงค์	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	ผลที่ได้รับ
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	ครูผู้สอนโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	1.แบบประเมินตนเองของครู 2.แบบประเมินตนเองของครูก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	1.ข้อมูลการสังเคราะห์เอกสารแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21ทฤษฎีรูปแบบการพัฒนา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 2. ข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ร่างรูปแบบการพัฒนายืนยันรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ	1.รายงานผลการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่การสังเคราะห์เอกสาร ลงข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 2. คู่มือการจัดอบรมเกี่ยวกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 3. แบบประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	1.รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ 2.ข้อมูลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ

ระยะที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	ครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ	1.คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 2.หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(ContentValidity) ของรูปแบบการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 3.นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องความถูกต้องและเหมาะสมของรูปแบบ	1.ครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ ได้รับการอบรมเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 2.รายงานการวิจัยเรื่องรูปแบบพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 3.รูปแบบพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน จังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 1ศึกษาสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิประชากรได้แก่ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 597 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 50 คนเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ร่างรูปแบบกิจกรรมฝึกอบรมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 8 กิจกรรม

ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ

ขอบเขตการวิจัย ระยะที่ 3ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิประชากรได้แก่ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 597 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิจำนวน 50 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามลักษณะของขั้นตอนการวิจัยทั้ง 3 ระยะ ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่านร่างรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 2)รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ 3) แบบประเมินกิจกรรมฝึกอบรมและแบบประเมินความพึงพอใจรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิสถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)ค่าร้อยละ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

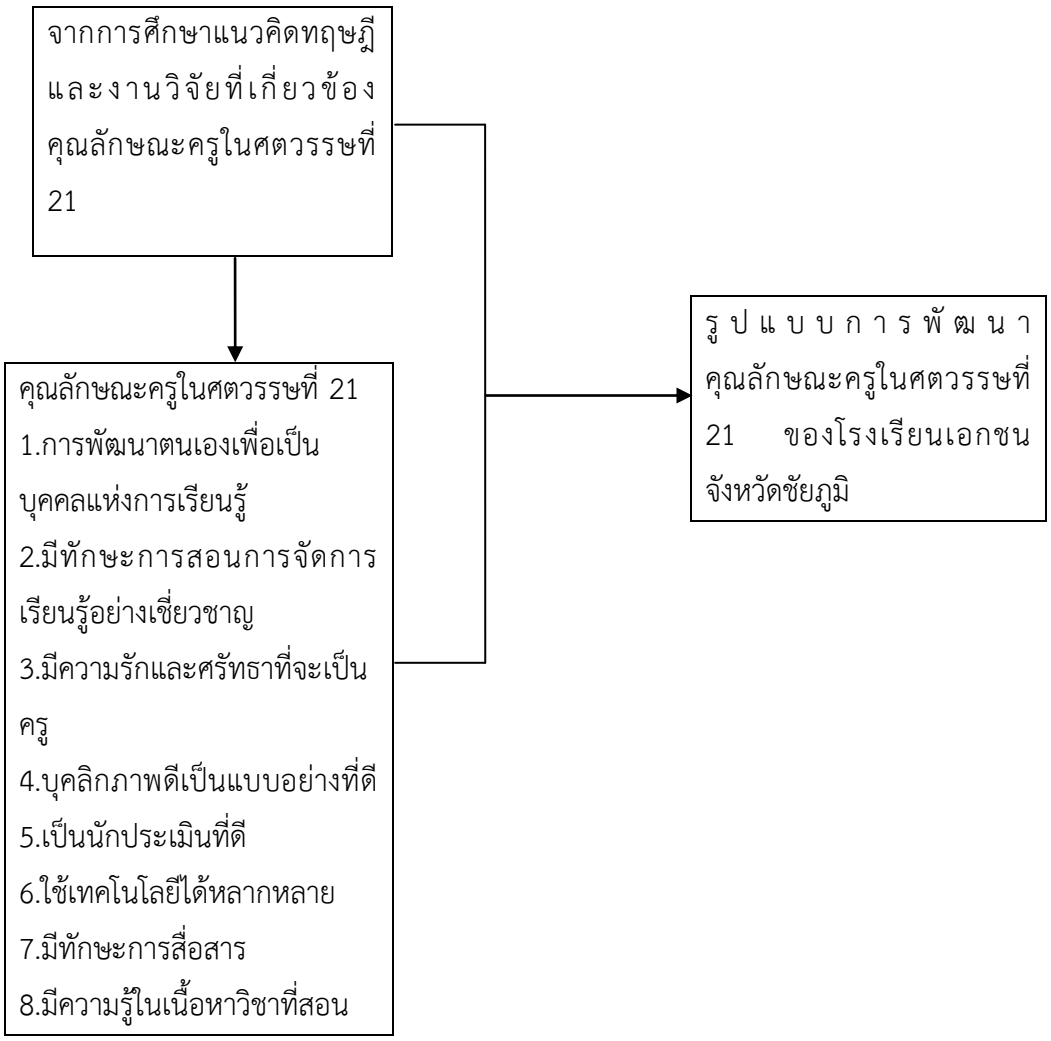

ผลการวิจัย

ด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ครูสามารถสรุปกระบวนการในการค้นคว้าพร้อมทั้งระบุขั้นตอนหลักของกระบวนการค้นคว้ามีความสนใจศึกษาหาความรู้ใหม่ทางวิชาการและวิชาชีพต่อเนื่องตลอดชีวิตมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนสนใจที่จะศึกษาสิ่งใหม่สามารถแสดงความเห็นอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับประเด็นที่พบจากการค้นคว้าได้สามารถนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้มีความรอบรู้ตามทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถ

แสวงหาความรู้โดยใช้วิธีการที่หลากหลายมีการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอและมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง

ด้านการมีทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในขณะสอนได้อย่างทันท่วงทีสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาและความสามารถของนักเรียนมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถสอนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

ด้านการมีด้านการมีความรักและศรัทธาที่จะเป็นครูมีความรักศรัทธาซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพความเมตตาแก่ศิษย์มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพครูเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์มีวินัยในตนเองพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพและบุคลิกภาพยกย่องชมเชยเพื่อนครูที่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับการสอน

ด้านการมีบุคลิกภาพดีเป็นแบบอย่างที่ดีครูมีท่านวางตัวเหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่คุณวุฒิและวัยวุฒิของตนมีอารมณ์แจ่มใสเบิกบานยิ้มแย้มร่าเริงอยู่เสมอมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาที่ดีควบคุมอารมณ์ได้ดีทั้งอารมณ์ดีใจโกรธเศร้าหงุดหงิดมีความสำรวมในการนั่งการยืนการเดินการไหว้การทำความเคารพ

ด้านการเป็นนักประเมินที่ดีครูมีปฏิภาณไหวพริบรู้จักกาลเทศะมีศิลปะในการเจรจาต่อรองมีความช่างสังเกตมีสติตื่นตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏการณ์รอบตัวมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายนำผลการประเมินมากำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการรับฟังความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้อื่นบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้โดยวัดจากการประเมินผลมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่มีมีความชัดเจนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบประเมินความก้าวหน้ามีความสามารถในการควบคุมการตัดสินใจของตนเอง

ด้านการใช้เทคโนโลยีได้หลากหลายมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาสมัยใหม่มีระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีสมรรถนะในการใช้ ICT เพื่อการสอนมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการวางแผนการดำเนินการติดตามและประเมินผลสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรม

เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมีการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเทคโนโลยีสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพตามทันเทคโนโลยีใหม่ๆ

ด้านการมีทักษะในการสื่อสารที่ดีพูดอย่างตั้งใจแสดงความสนใจสบตาแสดงท่าที่กระตือรือร้นแสดงความเข้าใจโดยการขยับตัวเข้าไปใกล้ผงกศีรษะรับมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ดี

ด้านมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนมีความถนัดแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอนมีความรู้ในการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สอนมีการศึกษาในเรื่องที่สอนให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนในเนื้อหาวิชาที่สอนเตรียมการสอนทุกครั้งเพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดในการเรียนมีความถนัดในเนื้อหาวิชาที่สอนและมีวุฒิทางการศึกษาตรงกับวิชาที่สอนมีความเข้าใจผู้เรียนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการพัฒนาการทางสติปัญญาแรงจูงใจในการเรียนรู้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรที่นำมาใช้ในการสอนมีการศึกษาในเรื่องที่สอนให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนได้

ความเหมาะสมของโปรแกรมการฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิมีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งด้านสาระสำคัญ, ด้านจุดประสงค์ , ด้านเวลา, ด้านดำเนินกิจกรรมและด้านสื่อและอุปกรณ์และความเหมาะสมของโปรแกรมฝึกอบรมการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิทั้ง 8 กิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด

ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการอบรมพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิในภาพรวมระดับมากที่สุดทั้งด้านระยะเวลาการอบรม (จำนวนวัน), เนื้อหาตรงกับความต้องการ, วิทยากรเหมาะสมกับเนื้อหา, การถ่ายทอดของวิทยากร, และประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรมการติดต่อประสานงานก่อนการจัดอบรม, การบริการอำนวยความสะดวก, ช่วงเวลาการอบรม, อาหารเบรค, และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าอบรมสื่อโสตทัศนูปกรณ์

ก่อนการฝึกอบรมครูมีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับปานกลางแต่หลังการฝึกอบรมครูมีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ซึ่งแสดงว่าครูมีการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 8 ด้านหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมและทุกรายด้านมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ครูสามารถสรุปกระบวนการในการค้นคว้าพร้อมทั้งระบุขั้นตอนหลักของกระบวนการค้นคว้า มีความสนใจศึกษาหาความรู้ใหม่ทางวิชาการและวิชาชีพต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนใจที่จะศึกษาสิ่งใหม่ สามารถแสดงความเห็นอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับประเด็นที่พบจากการค้นคว้าได้ สามารถนำความรู้ที่มีมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้มีความรอบรู้ตามทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสามารถแสวงหาความรู้โดยใช้วิธีการที่หลากหลายมีการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอและมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองสอดคล้องกับสุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัตร (SuphornthipThanaphatchottiwa,2015 : Abstract) ได้ศึกษาการการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (Vicharn Panich,2012 : 3-4) ที่ได้กล่าวว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำต้องเป็นเช่นนี้ก็เพราะต้องเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์จึงต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย ครูเพื่อศิษย์เองต้องเรียนรู้ 3R x 7C และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้เกษียณอายุจากการเป็นครูประจำการไปแล้ว

ด้านการมีทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญ ครูสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในขณะสอนได้อย่างทันท่วงทีสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา และความสามารถของนักเรียนมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถสอนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Vicharn Panich,2012 : 3-4) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสู่ศตวรรษที่21 ครูต้องยึดหลัก “สอนน้อย เรียนมาก” คือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของเด็ก ครูต้องตอบได้ว่าศิษย์ได้เรียน

อะไร และเพื่อให้ศิษย์ได้เรียนสิ่งเหล่านั้น ครูต้องทำ อะไร ไม่ทำ อะไร ในสภาพเช่นนี้ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญมากในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ศิษย์

ด้านการมีด้านการมีความรักและศรัทธาที่จะเป็นครู มีความรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพ ความเมตตา แก่ศิษย์ มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพครูเอาใจใส่ ช่วยเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจแก่ศิษย์ มีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพและบุคลิกภาพยกย่องชมเชยเพื่อนครูที่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับการสอน องค์ประกอบหลักของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 องค์ประกอบคือด้านการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญของตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและ ที่ได้กล่าวว่าครูยุคใหม่ควรมีความรัก ศรัทธาที่จะเป็นครูมีความเมตตากรุณาและเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มุ่งมั่นในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ด้านการมีบุคลิกภาพดี เป็นแบบอย่างที่ดีครูมีท่านวางตัวเหมาะสมกับฐานะตำแหน่งหน้าที่ คุณวุฒิและวัยวุฒิของตน มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน ยิ้มแย้ม ร่าเริงอยู่เสมอมีความสัมพันธ์กับผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชาที่ดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี ทั้งอารมณ์ดีใจ โกรธ เศร้า หงุดหงิดมีความสำรวมในการนั่ง การยืน การเดิน การไหว้ การทำความเคารพ คุณลักษณะของครูคณิตศาสตร์ในยุคศตวรรษที่ 21 ที่นักเรียนต้องการประกอบด้วย 5 ด้านคือ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ของครู 2) ด้านความรู้ของครู 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4) ด้านบุคลิกภาพของครู 5) ด้านการสื่อสารของครู

ด้านการเป็นนักประเมินที่ดี ครูมีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักกาลเทศะ มีศิลปะในการเจรจาต่อรองมีความช่างสังเกต มีสติตื่นตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏการณ์รอบตัวมีการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายนำผลการประเมินมากำหนดนโยบาย/แผนงาน/โครงการรับฟังความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้อื่นบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้โดยวัดจากการประเมินผลมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่มีมีความชัดเจนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบประเมินความก้าวหน้ามีความสามารถในการควบคุมการตัดสินใจของตนเอง สอดคล้องกับ“ครูในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีลักษณะ E-Teacher” ได้แก่ ในด้าน Evaluation ครูควร

เป็นนักประเมินที่ดีมีการนำ เทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผล และให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียน เพราะไม่ใช่ทุกเทคโนโลยีจะใช้ได้กับการเรียนทุกรูปแบบ

ด้านการใช้เทคโนโลยีได้หลากหลายมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษา สมัยใหม่ มีระบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีสมรรถนะในการใช้ ICT เพื่อการสอน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการวางแผนการดำเนินการติดตามและประเมินผลสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน มีการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อการสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน มีการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของเทคโนโลยี สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามทันเทคโนโลยีใหม่ๆ กล่าวว่าครูควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมินผล และให้เหมาะสมกับรูปแบบการเรียน เพราะไม่ใช่ทุกเทคโนโลยีจะใช้ได้กับการเรียนทุกรูปแบบ ครูควรเป็นผู้ใช้เทคโนโลยีได้อย่างหลากหลายและสามารถเป็นผู้ใช้ปลายทางที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาได้รูปแบบการอบรมพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปพัฒนาครูภายในโรงเรียนให้ประสิทธิภาพสูงขึ้นได้

1.2 คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินทักษะการสอนของครูในโรงเรียนและเพื่อการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านต่างๆของครูเพื่อทราบสารสนเทศที่เด่นชัดสำหรับเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในสาขาอื่นๆของบุคลากรผู้ปฏิบัติการสอน

องค์ความรู้ใหม่

คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 8 ด้าน คือด้านการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ด้านการมีทักษะการสอนและการจัดการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญ ด้านการมีด้านการมีความรักและศรัทธาที่จะเป็นครู ด้านการมีบุคลิกภาพดี ด้านการเป็นนักประเมินที่ดี ด้านการใช้เทคโนโลยีได้หลากหลาย ด้านการมีทักษะในการสื่อสารที่ดี ด้านมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน

References

SuphornthipThanaphatchottiwa. (2015). The Development of Teaching Professional Experience Model for Enhancing the Required Characteristics of Teacher in the 21st Century.*Journal of Education Naresuan University*, 17(1) 33

Vicharn Panich. (2012). *Create learning for disciple the 21st century*. Bangkok:Sodsri-Saritwong Foundation.

แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

The Buddhistintegrated Guidelines For School Administration Of Ban Kham - Or School Under Udonthani Primary Education Service Area Office Iii

วัชรินทร์ พร้อมใจ[1],
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ[2] และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Watcharin Phromchai [1],
Phra Maha Daosiam Vajirapañño [2] and Sowit Bamrungpak [3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: WatcharinPhromchai@hotmail.co.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 2) เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 227 คน โดยใช้แบบสอบถาม สร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน และจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/ท่าน นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โดยการจัดการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/ท่าน

---

[*] ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อย

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) โดยบูรณาการกับหลักธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่สอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ พุทธิศึกษาจริยศึกษาหัตถศึกษาและพลศึกษา

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา พบว่า คุณภาพแนวทางโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียนเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล เสนอกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา; แนวทาง, เชิงพุทธบูรณาการ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study opinions of school administration. Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3, 2) to establish guidelines for the administration of integrated Buddhist schools Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area 3, 3) to propose guidelines for the administration of integrated Buddhist schools Ban Kham Or School Under the Office of Udon Thani Educational Service Area, Area 3, is a blended research study, conducted a study of opinions of educational institution administrators

from 227 people in the research by using questionnaires Create guidelines for the administration of integrated Buddhist schools By interviewing 5 experts / person and organizing a workshop with a group of 15 key informants / persons to propose an approach for managing an integrated Buddhist school By organizing group discussions with a group of important information, amount 9 images / person

The research found that

1. Overall school management opinions Moderate When considering in each aspect It was found that the opinions of the school administrators regarding the quality of learners were at a low level.

2. School management guidelines Overall, found that There are activities and methods for improving the quality of education of the school, covering 4 tasks, which are student quality Administrative process and management of school administrators. The teaching and learning process that is student-centered And an internal quality assurance system that is effective in accordance with the Deming Cycle process by integrating with the Four Noble Truths and the Four Paths of Principles, which are in line with the 4 principles of education, namely cognitive education, ethical education, manual and physical education.

3. To present guidelines for school administration, it was found that the quality of the guidelines in overall is at a high level in all aspects. And present the guidelines for the administration of integrated Buddhist schools as follows: 1) The quality of the learners propose activities And methods of developing learners according to the goals of the students, good, smart, happy. 2) Regarding the administrative and management processes of the school administrators And methods of school development in accordance with the target of good learners, good teachers, good schools, good society, and good environment. 3) In the learning management process that emphasizes on learners, propose activities And methods of development of teaching and learning processes in accordance with the goals of good teachers and good learners. 4) On the internal quality assurance system that is effective, propose activities and methods for the development of internal quality assurance systems according to good quality goals.

Keywords: School management; Guidelines, Buddhist Integration

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและสามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจเป็นคนดีเป็นคนเก่งและมีความสุขสมบูรณ์ทั้ง

ร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ประกอบอาชีพตามควรแก่วัย และดำรงตนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (Ministry of Education, Bureau of Education, 2007 : 26) มีเจตนารมณ์ให้ผู้เรียนมีความเก่ง ดี และมีความสุข รวมทั้งสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกทศวรรษที่ 2” (Office of the Basic Education Commission, 2015 : 34-39) จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2559 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 30,922 แห่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน) จำนวน 15,506 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 50.15 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด และมีแนวโน้มที่จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากอัตราการเกิดลดลงจำนวนนักเรียนจึงลดลงอย่างต่อเนื่องและความนิยมของผู้ปกครองที่ต้องการส่งบุตรหลานไปโรงเรียนในเมืองและผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่ามีโรงเรียนบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจ โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จึงกลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของระบบในทุกยุคทุกสมัย กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศนโยบายการควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นวาระแห่งชาติเพื่อเป็นการแก้ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่จำเป็นต้องคงอยู่ต้องเร่งพัฒนาคุณภาพให้คงอยู่ด้วยคุณภาพเท่านั้น

จากผลการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)หรือสมศ. รอบที่สาม (พ.ศ. 2554-2558) ของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปรากฏว่าผลการประเมินคุณภาพระดับปฐมวัยผ่านการรับรอง แต่ในระดับประถมศึกษาไม่ผ่านการรับรอง เนื่องจากผลการทดสอบระดับชาติของ ป.6 (O – NET) ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานสมศ.จึงได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการพัฒนาว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน..." (Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization), 2011 :17 - 18,41) โรงเรียนจึงได้ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขจนได้รับการรับรองในภายหลัง แต่จากรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา 2559 ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณอย่างมีข้อมูลและขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้นจากรายงานสรุปผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนยังขาดมาตรฐาน ที่สำคัญในอันดับต้นๆ คือด้านคุณภาพของผู้เรียน หากไม่ได้รับการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขให้ดีขึ้นอาจจะส่งผลเสียต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะกลายเป็นผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนในระยะยาว เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา และผลผลิตเหล่านี้จะออกไปเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งในสังคมภายนอกที่กว้างออกไปหลายระดับ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ และการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามแนวคิดการบริหารสถานศึกษา โดยอาศัยกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA บูรณาการกับหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์สังเคราะห์หลักพุทธธรรมตามเจตนารมณ์ของหลักธรรมที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นวิธีการแห่งปัญญา และแก้ปัญหาได้คือหลักอริยสัจ 4 และหลักธรรมที่เป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จ

คืออิทธิบาท 4 มาบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3

2. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3

3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Miixed method research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการศึกษาข้อมูลการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) แล้วสุ่มตัวอย่าง อย่างง่าย (Simple Random Sampling) และสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรผู้ที่มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholders) กับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ทั้งโดยทางตรงและ ทางอ้อม จำนวน 227 คน สร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 15 รูป/ท่าน นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี เขต 3 โดยการจัดการสนทนากลุ่ม 9 รูป/ท่าน

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคำอ้อคุณภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับน้อย

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมพบว่า มีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาส่งเสริม คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผลตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่เหมาะสมสอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา)3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา)

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมคุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมายคุณภาพดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียนอยู่ในระดับน้อยทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีอุปสรรค ปัญหาในการบริหารสถานศึกษาที่เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการทั้งที่เกิดจากตัวผู้เรียน และสังคมสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผู้เรียนมีปัญหาทางการเรียนรู้ ผลการทดสอบระดับชาติของนักเรียนชั้น ป. 6 (O – NET) ปีการศึกษา 2560 ต่ำกว่าระดับชาติทุกรายวิชา และต่ำกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมาทุกรายวิชา ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุ เช่นเกิดจากตัวผู้เรียนบางส่วนมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ ผู้เรียนขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ขาดความเอาใจใส่ในการเรียน ขาดสมาธิในการเรียน ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ขาด

ทักษะในการแก้ปัญหาปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น เด็กติดเกม ติดโทรศัพท์ เด็กอาศัยอยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งอบายมุขและสิ่งเสพติดเป็นต้น ปัญหาครอบครัวทัศนคติ ค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตรหลานที่แตกต่างกันเช่นเลี้ยงดูแบบประคบประหงมมากเกินไปเด็กไม่ได้เรียนรู้ในการช่วยเหลือตนเองหรือช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีอุปสรรค ปัญหาด้านกระบวนการจัดการจัดการเรียนการสอน เช่น ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอกและความถนัด สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะสำคัญในการพัฒนาของ สมศ. ว่า “สถานศึกษาควรพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมโดยการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลสอบระดับชาติ (O – NET) มาศึกษาและวิเคราะห์หาจุดพัฒนาจัดทำแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ มีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาควรพัฒนาทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ควรส่งเสริมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาทักษะการคิด การเชื่อมโยงความรู้ให้เกิดองค์ความรู้ มาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน...” และสอดคล้องกับรายงานสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนบ้านคำอ้อ ปีการศึกษา 2559 ยังพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน O-net และ NT ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษและสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิจารณญาณอย่างมีข้อมูลและขาดความใฝ่รู้ใฝ่เรียนผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน และแสวงหาความรู้น้อย ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 มีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ตามมาตรฐานช่วงชั้นสภาพการบริหารด้านงบประมาณได้รับงบประมาณค่อนข้างน้อยไม่เพียงพอกับการจัดการศึกษา ด้านบุคลากรครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอกและครูส่วนหนึ่งยังขาดการพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของผู้เรียนและขาดทักษะการใช้สื่ออุปกรณ์ที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษามีการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาส่งเสริม คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่

มีประสิทธิผล ตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่เหมาะสมสอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ 1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา) 3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา) 1) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการด้านคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชาภัทรเงินจัตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” วิธีการประยุกต์อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้บริหาร ครู จัดกิจกรรมแทรกเพื่อให้นักเรียนเห็นประโยชน์และคุณค่าของหลักอิทธิบาท 4 ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสอดแทรกอิทธิบาท 4 ในกิจกรรมการเรียนการสอน การอบรมคุณธรรม จริยธรรมทุกวันหน้าเสาธง แทรกเรื่องของบุคคลหรือนักเรียนผู้ประสบผลสำเร็จในการเรียน ได้คะแนนระดับดีเยี่ยม ได้รับรางวัลการแข่งขันต่างๆ และการจัดค่ายอบรมคุณธรรม จริยธรรม วิทยากรเน้นการสอดแทรกคุณธรรมคืออิทธิบาท 4 เป็นหลัก (Nichaphat Ngeon Chaturat, 2013 : Abstract) 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ และชาย สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารเชิงพุทธการบริหารแนวพุทธเป็นการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ โดยการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การ ย่อมทำให้องค์กรนั้น เป็นองค์กรที่มีสันติภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้ รักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม และเป็นองค์กรที่มีจิตวิญญาณหรือมีจิตสำนึกชุมชน” สอดคล้องกับบทความของดร.ชูศักดิ์ ประเสริฐ กล่าวว่า “วงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) PDCA สามารถประยุกต์ได้กับทุกกระบวนการเราใช้วงจร PDCA เพื่อการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำ เป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระดนัย อนาวิโล (บุญสาร) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า หลักอิทธิบาท 4 ว่าด้วยการครองงานเป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายประกอบด้วยฉันทะคือความพอใจวิริยะคือความเพียรจิตตะคือความคิดมุ่งไปและวิมังสาคือความไตร่ตรองซึ่งผู้บริหารการศึกษา ควรยึดหลักธรรมนี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของสถานศึกษา 3) แนว

ทางการบริหารสถานศึกษาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณิชาภัทรเงินจัตุรัส เรื่อง “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” พบว่าผลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนการสอน คือเป็นอาชีพหลัก ถ้าทำแล้วต้องมีความรับผิดชอบในบริหารการเรียนรู้ วิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียน คือตั้งใจทำ ต้องมีความรับผิดชอบสูง จิตตะการเอาใจฝักใฝ่คือความคิดเอาใจจดจ่อในการเรียนและทำงาน วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ คือ ต้องปรับปรุงอยู่เสมอในทุกๆ วัน เพราะว่าจะต้องมีการเรียนการสอนให้ดี และประสบผลสำเร็จได้ต้องแสวงหาความรู้ หรือมองงานให้ออก ซึ่งจากการศึกษาทำให้เห็นความสำคัญและประโยชน์คุณค่าของอิทธิบาท 4 ที่มีต่อผู้บริหารและครู รวมถึงการเรียนรู้ของนักเรียน 4) แนวทางการบริหารสถานศึกษาด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 47 กำหนดให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการในสถานศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพซึ่งทุกโรงเรียนจะต้องจัดให้มีขึ้น และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ดังนี้ “จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายในคือการที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครูอาจารย์และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษาโดยการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเช่นผู้เรียนชุมชนเขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายวางแผนติดตามและประเมินผลพัฒนาปรับปรุงช่วยกันคิดช่วยกันทำช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครองสังคมและประเทศชาติ” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุศรา พูลคุ้ม เรื่อง “แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบสังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2” พบว่าการประเมินคุณภาพภายในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับสถานศึกษาให้ปฏิบัติตามกรอบการดำเนินงาน2ปัจจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทขนาดของสถานศึกษาให้ปรับระดับการปฏิบัติให้เป็นแนวทางเดียวกันโดยนากระบวนการ PDCA มาประยุกต์ใช้ทบทวนในแต่ละองค์ประกอบมีการตรวจสอบปรับปรุงและพัฒนาก่อนจะดำเนินงานในองค์ประกอบถัดไปทั้งนี้สถานศึกษาทุกขนาดสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุตามเป้าหมาย

3. นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ คุณภาพของแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ พบว่า โดยรวมมีคุณภาพในระดับมากทุกด้าน และได้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนบ้านคำอ้อ ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ด้านระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล กำหนดกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี ทั้งนี้เนื่องจากแนวทางที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับหลักการปฏิรูปการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้วางนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมเนื้อหาการพัฒนาครบทุกด้านและแนวทางที่สร้างขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับหลักการบริหารวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งบูรณาการกับหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่มีความสอดคล้องกับการพัฒนา เพราะอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นวิธีการแห่งปัญญาที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จ และอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายแห่งความสำสำเร็จ เมื่อนำหลักธรรมทั้งสองมาบูรณาการกับ PDCA ในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการโรงเรียนบ้านคำอ้อ จึงมีคุณภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับตามที่ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “อริยสัจ 4 มีคุณค่าเด่น เป็นวิธีการแห่งปัญญาซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามที่จะมีคุณค่าละสมเหตุสมผลจะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้” และสอดคล้องกับบุญถม ธรรมศิริได้กล่าวไว้ในบทความวิชาการ “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ

สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาพื้นที่หนองบัวลำภูเขต 1” ว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการผสมผสานรูปแบบเดิมของโรงเรียนวิถีพุทธกับกลยุทธ์การบริหารตามระบบแนวคิดวงจรเดมมิ่ง คือการวางแผน (P-Plan) การปฏิบัติตามแผน (D-Do) การประเมินผล (C-Check) และการปรับปรุงแก้ไข (A-Act)

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนบริหารองค์กรทางการศึกษา และนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยนำหลักพุทธธรรมอริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 หรือหลักพุทธธรรมอื่นที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

3) หน่วยงานต้นสังกัดหรือสถาบันทางการศึกษาควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับเพื่อการเตรียมคนก้าวขึ้นสู่ยุคประเทศไทย 4.0 และศตวรรษที่ 21 โดยการระบุไว้ในแผนพัฒนายุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาการศึกษาระยะ5ปี

2.ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1) ควรนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนบ้าน-

คำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2) สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมอบรมเสริมสร้างองค์กรให้มีคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงามเป็นองค์กรที่มีคุณภาพมีความเข้มแข็งเจริญมั่นคงในการนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

3.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาหลักพุทธธรรมอื่นๆ ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในรูปแบบอื่นๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาแต่ละประเภท ในยุคประเทศไทย4.0และศตวรรษที่21

3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการในการบริหารสถานศึกษาด้านอื่นๆ เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์หรือข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการบริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านคำอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3ที่ประกอบด้วยการกำหนดกิจกรรมและวิธีการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามกระบวนการบริหารวงจรคุณภาพ (Deming Cycle) PDCA โดยบูรณาการกับหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 และอิทธิบาท 4 ที่สอดคล้องสอดคล้องกับหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา คือ1) Head (พุทธิศึกษา) 2) Heart (จริยศึกษา) 3) Hand (หัตถศึกษา) และ 4) Health (พลศึกษา) ครอบคลุมภารกิจงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้าน ได้แก่ 1) คุณภาพของผู้เรียนประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี เก่ง มีความสุข 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมและวิธีการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ผู้เรียนดี ครูดี โรงเรียนดี สังคม สิ่งแวดล้อมดี 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามเป้าหมาย ครูดี ผู้เรียนดี 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยกิจกรรม และวิธีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในตามเป้าหมาย คุณภาพดี

References

Ministry of Education, Bureau of Education. (2007). *Educational system development* . (Bangkok: Khurusapha Publishing House.

Office of the Basic Education Commission. (2015). *Small School Development Strategic Plan 2015-2016.* Bangkok: Kurusapa Printing House.

Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). (2011).*Third Cycle of External Quality Assessment*

Report 2011-2015 Basic Education Level. Bangkok: Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization)

Nichaphat Ngeon Chaturat. (2013). *The Application of the Four Paths to the Learning Management of Prathom Suksa 4-6 Students at Wannarat Suksa School.* Muang District, Khon Kaen Province", Master of Buddhist Thesis. College: Chulalongkorn University Royal.

รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ

The Model Of Student Development In Accordance With The Projectwhite Educational Institutions Integrated With Buddhism

รัดดาวัล พานาดา[1],
พระมหาดาวสยาม วชิรปณฺโญ[2] และ โสวิทย์ บำรุงภักดิ์[3]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Raddawal Phanada[1],
Phra Maha Daosiam Vajirapañño[2] and Sowit Bamrungpak[3]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand.
Corresponding Author E-mail: rad_1020@hotmail.co.th

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และ การวิจัยเชิงกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 1,419 คนกลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 306 คนโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน กลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามโครงการสถานศึกษาสี

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ขาวและกลุ่มตัวอย่างวิจัยเชิงทดลอง จำนวน 90 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว 2) แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ 3) หลักสูตรค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ($\overline{X}$ =2.63)

2. รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ ค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ 8 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธาและความเชื่อใจ ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอปัญหาและข้อสงสัย ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต ขั้นที่ 4 ขั้นสำรวจและสัมผัส ขั้นที่ 5 ขั้นสืบค้น ขั้นที่ 6 ขั้นสั่งสมปัญญา ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นที่ 8 ขั้นประยุกต์ใช้

3. ผลการการเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน ด้านกาย (กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) และด้านจิตใจ (ศีลภาวนา) จากการประเมินก่อนการพัฒนา นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 41.11 และผลการประเมินหลังการพัฒนา คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.38 มีคะแนนผลการพัฒนาพฤติกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.27 ส่วนผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนา(ปัญญาภาวนา) มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้ปลอดยาเสพติดและอบายมุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : รูปแบบ, การพัฒนาผู้เรียน,เชิงพุทธบูรณาการ,โรงเรียนสีขาว

Abstract

This research is a combined research, consisting of quantitative research. Qualitative research and quasi-experimental research The objectives were to 1) to study behavior of self-protection from drugs and abuses of

learners under the White School Project. In the School of Educational Opportunity Expansion, Nong Han District, Udon Thani Province, 2) to study the model of learners development in accordance with the Buddhist integrated white school project 3) to study the comparative behavior of self-protection from drugs and student trafficking in Nong Han District, Udon Thani Province. Which is currently being studied by students in the Buddhist Integrated White School Project in Educational Opportunity Expansion Schools, Nong Han District, Udon Thani Province The population used in this research was 1,419 Mathayomsuksa 1 - 3 students. The sample group consisted of 306 quantitative research by using the finished tables of Craig and Morgan. Qualitative research sample consisted of 9 key informants, which were selected in a specific way. From experts and those involved in the implementation of the White School Project and experimental research samples of 90 people. The tools used in the research were 1) questionnaire about behavior for self-protection from drugs. And students' perils of the White School Project 2) interview form for the group providing important information about the model of student development according to the project The White Buddhist school integration, 3) develop life skills courses, camps Buddhist integration. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Dependent Samples t-test. 0.05 The results of the research found that

1. Learners have behaviors in protecting themselves from drugs and vices. Overall, it was at the medium level in all aspects ($\overline{X} = 2.63$).

2. The model of student development in accordance with the Integrated Buddhist School Project, White, for example, Integrated Life Skills Development Camp It consists of 8 steps of Buddhist activity integration, which are Step 1, Create Faith and Trust, Step 2, Propose Problems and Doubts, Step 3, Observation Step, Step 4, Explore and Touch, Step 5, Step Search, Step 6. Wisdom, Step 7, Summary and Evaluation Step 8 Application

3. Comparison of self-protection behavior from drugs and fraud Of students according to the White School Project In the School of Educational Opportunity Extension, Nong Han District, physical (physical prayer), social skills (precepts) and psychological (precepts) were evaluated before development. The students have an average score of 41.11 percent and the result of the assessment after development. The average score of 83.38 percent had the score of behavior development increased 42.27 percent. The development achievement (Panyawana) had an average score after the experiment was higher than before the experiment with a statistical significance of 0.05. Developing the learners according to the Integrated School of Buddhist Studies in White Developed, able to develop the behavior of students to be drug-free and effectively vices

Keywords: Model, learner development, integrated Buddhist, white school

บทนำ

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในปัจจุบันการสื่อสารเทคโนโลยีต่างๆ ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบซึ่งปรากฏปัญหาให้เห็นมากมายทั้งทางด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและด้านอื่นๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอันนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวที่เกิดความทุกข์ความวิตกกังวลความเครียดมีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่นๆความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามความคาดหวังนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาทุกคนในสถานศึกษาซึ่งมีครูอาจารย์เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนนักศึกษาให้เติบโตงดงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม การพัฒนานักเรียนนักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญามีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรมจริยธรรมดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาที่สถาน ศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการจัดการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้เยาวชนเป็นคนเก่งคนดีดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนอกจากจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาได้รับกระบวนการเรียนรู้แล้วการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากปัจจัยเสี่ยง รอบสถานศึกษาที่มีพฤติกรรมไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดร้านเกมการพนันหนีเรียนทะเลาะวิวาทก่ออาชญา กรรมเป็นปัญหาสังคมที่ผู้ปกครองครูอาจารย์ทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาไม่ให้มีพฤติกรรมเสี่ยงซึ่งมาจากปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบจากแหล่งอบายมุข

ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลปัจจัยเสี่ยงของหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งภาครัฐและเอกชนสรุปสภาพปัญหายาเสพติดพบว่า (Office of Educational Affairs, 2016 : 4).สถานการณ์แพร่ระบาดของยาเสพติดและแหล่งอบายมุขเริ่มในกลุ่มหลงผิดแล้วแพร่กระจายไปสู่กลุ่มผู้ขายบริการทางเพศเข้าสู่ครอบครัวและสถานศึกษาทำให้จำนวนคนติดยาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนมีจานวนเพิ่มมากขึ้นการผลิตและการจาหน่ายยาเสพติดมีเทคโนโลยีสูงและการกระจายยาเสพติดอย่างรวดเร็วจนยากในการปราบปรามมีการสร้างระบบเครือข่ายการจำหน่ายเหมือนสินค้าจำหน่ายตรงในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาสภาพสังคมครอบครัวและชุมชนเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตมีความเสี่ยงแตกหักเหินห่างและอ่อนแอปัญหาด้านเศรษฐกิจไม่มีงานทำจึงหาเงินด้วยการค้ายาเสพติดและการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐที่ขาดเอกภาพหน่วยงานไม่บูรณาการต่างคนต่างทำขาดความต่อเนื่องผู้

ติดยาเสพติดยังวนเวียนอยู่ในวงจรแห่งความชั่วร้ายเป็นภาระของสังคมทำให้ประเทศขาดศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลก

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติดรู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุขตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจึงได้กำหนดนโยบายให้ผู้บริหารองค์กรหลักหน่วยงานและสถานศึกษาดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ ยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันยุทธศาสตร์ด้านการค้นหายุทธศาสตร์ด้านการรักษายุทธศาสตร์ด้านการเฝ้าระวังและยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ

จากนโยบายดังกล่าว โรงเรียนขยายโอกาสในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปี 2558 โดยเริ่มจากการรายงานข้อมูลเบื้องต้นตามแบบสอบถามที่กำหนดให้ จากนั้นพัฒนามาเป็นการรายงานในระบบonline และสุดท้ายพัฒนาเป็นการเขียนผลงานเพื่อขอรับรางวัลสถานศึกษาสีขาวตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหาของนักเรียนและสถานศึกษายังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริงและยั่งยืน จากสภาพปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าโรงเรียนจะดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ก็ไม่ได้หมายความว่าผู้เรียนจะปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ทั้งนี้เพราะกระบวนการในการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและการดำเนินโครงการตามกรอบนโยบายและตัวชีวัดที่หน่วยงานกำหนดให้แบบเบ็ดเสร็จ ปัญหาการติดยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษาที่สลับซับซ้อนและมีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องทำความเข้าใจว่า เมื่อดำเนินโครงการโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขแล้ว เพราะเหตุใดยังมีนักเรียนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข จึงต้องพิจารณาบริบททุกระดับที่แวดล้อมบุคคล การวิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียนโดยการเยี่ยมบ้าน ทำให้การดูแลนักเรียนเบ็ดเสร็จและมีการบูรณาการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเริ่มจากครอบครัวของนักเรียน เป็นสิ่งที่มีความหมาย การทำความเข้าใจกับความหมายที่ซ่อนอยู่เป็นสิ่งสำคัญ การใช้ทฤษฎีระบบหรือที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบวิเคราะห์ จะทำให้เราเข้าใจความหมายหรือสภาพปัญหาของสิ่งที่จะแก้ไขอย่างลึกซึ้ง ชัดเจนและครอบคลุม

ดังนั้น การดำเนินการโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำบุคลากรในหน่วยงาน ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันมาทำความเข้าใจเพื่อประสานแนวคิดและปรัชญาในการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โดยยึดผู้เรียน ครอบครัว ชุมชนเป็น ศูนย์กลาง สิ่งสำคัญคือการสร้างระบบเครือข่ายความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการดำเนินโครงการที่ชัดเจนและยั่งยืน เป็นรูปธรรมและครอบคลุมระบบที่มีผลกระทบซึ่งกันและกันการดำเนินโครงการกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เรียนและครอบครัวมีความสำคัญและจำเป็น จะต้องทำความเข้าใจกับวัยรุ่นเพื่อที่จะมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้นการนำหลักพุทธธรรมและหลักการของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์มาใช้ในการดำเนินการ น่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากหลักพุทธธรรมได้สอนเรื่องชีวิตและวิธีคิดในการดำเนินชีวิต เช่น วิธีคิดแบบอริยสัจ วิธีคิดแบบโยนโสมนสิการ ทั้ง 10 วิธี ฯลฯ ที่สามารถบูรณาการกับหลักการของการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การตระหนักในตนเอง มีความเข้าใจตนเอง การจัดการด้านอารมณ์ การสร้างแรงบันดาลใจไปสู่เป้าหมาย การรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และความสามารถในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ในส่วนครอบครัวจะได้รับการเสริมสร้างพลังให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เข้าใจวัยรุ่นและเข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันตนเองและสังคมสามารถประคับประคองป้องกันปัญหาที่เกิดจากยาเสพติดและอบายมุขได้อย่างเหมาะ ทันเวลาและถูกต้อง

รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ได้ดำเนินการกำหนดนโยบายดำเนินงานตามยุทธศาตร์ 5 มาตรการ คือ มาตรการการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง และมาตรการบริหารจัดการ ภายใต้กลยุทธ 4 ต้อง 2 ไม่ เพื่อแก้ปัญหายาเสพติด การจัดกิจกรรมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความรุนแรง สถานการณ์ของปัญหายาเสพติด การจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการในการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน จัดระบบดูแลเฝ้าระวังป้องกัน และสร้างบรรยากาศอันเอื้อต่อการจัดการเรียนในชั้นเรียน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จึงสนใจศึกษาค้นคว้าแนวคิดทั้งทางด้านการศึกษา ศาสนา โดยบูรณาการความรู้และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว เพื่อนำไปสู่รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (QuantitativeResearch) โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีจำนวน 17 โรงเรียน การวิจัยเชิงคุณภาพ (QualitativeResearch) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-ExperimentalResearch) โดยการใช้หลักสูตรการอบรมค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วยการอบรมให้ความรู้บูรณาการกับกิจกรรมทางพุทธศาสนาและการฝึกปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรเป็นเวลา 5 วัน 4 คืนเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนกลุ่มควบคุม (นักเรียนชั้น ม.1-ม.3 โรงเรียนบ้านวังฮาง) จำนวน 45 คน กับกลุ่มทดลอง

(นักเรียนชั้น ม.1-ม.3 โรงเรียนบ้านสร้อยพร้าว) จำนวน 45 คน กิจกรรม จำนวน 5 แผน โดยใช้เวลา 5 วัน 4 คืน

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการวิจัย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 306 คน คิดเป็นร้อยละ 54.90 มีอายุ 14 ปี มากที่สุด จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68 ค่าใช้จ่ายประจำวันที่ได้รับจากผู้ปกครองประมาณเดือนละ ต่ำกว่า 500 บาท (ไม่รวมค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.05 มีจำนวนพี่น้องระหว่าง 1-3 คน มากที่สุด จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 65.69 สถานภาพทางครอบครัว บิดามารดาอยู่ด้วยกัน มากที่สุด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 50.65 อาชีพของผู้ปกครองหรือของบิดามารดา มีอาชีพรับจ้าง มากที่สุด จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 โดยมีรายได้ของครอบครัว ระหว่าง 5001 – 10,000 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.58 ปัจจุบันนักเรียนพักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา มากที่สุด จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 40.52 มีสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันเป็นบ้านพักตนเองหรือของผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 59.48 ปัญหาส่วนตัวของนักเรียน ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุ เงินไม่พอใช้อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.45 เมื่อนักเรียนมีปัญหานักเรียนปรึกษาเพื่อน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 21.90 การใช้เวลาว่างหลังจากเลิกเรียนนักเรียนจะทำกิจกรรม เล่นอินเตอร์เน็ตหรือเล่นเกมส์ อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 27.78

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยภาพรวมผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการพนัน ด้านสื่อลามกอนาจารด้านยาเสพติด และที่น้อยที่สุดคือ ด้านการทะเลาะวิวาท

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านยาเสพติดพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ด้านยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนจะช่วยเหลือการงานของครอบครัวมากกว่าการออกไปเที่ยวนอกบ้านหากมีเวลาว่าง เป็นลำดับที่ 1ครอบครัว ญาติ พี่น้องของนักเรียนจะเสียใจและรับไม่ได้หากพบว่านักเรียนเสพยาเสพติด เป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนกลัวว่าหากเสพยาเสพติดและถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้จะทำ ให้เสียอนาคตทางการศึกษา เป็นลำดับที่ 3 ส่วนลำดับสุดท้ายพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขตามโครงการสถานศึกษาสีขาว คือ ผู้เรียน มีความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติดเป็นอย่างดีจึงไม่เกี่ยวข้องหรือเสพยาเสพติดทุกชนิด

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านสื่อลามกอนาจารพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ด้านยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนไม่ปฏิเสธการเข้าถึงสื่อลามกครั้งแรกเพราะเพื่อน เป็นลำดับที่ 1 ครอบครัว ญาติ พี่น้องของนักเรียนจะเสียใจและรับไม่ได้หากพบว่านักเรียนมีหรือยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมลามกอนาจารเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนมีความระมัดระวังบุคคลแปลกหน้าที่ชักชวนดูสื่อลามกทุกประเภท เป็นลำดับที่ 3 ส่วนลำดับสุดท้ายคือ พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขตามโครงการสถานศึกษาสีขาว คือ นักเรียนจะใช้อินเตอร์เฉพาะที่บ้านเท่านั้น

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านการพนันพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ด้านยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนเข้าร่วมรณรงค์กิจกรรมต่อต้านการเล่นการพนันทุกประเภท เป็นลำดับที่ 1 นักเรียนเกรงกลัวความผิดตามกฎหมายที่มีผลต่ออนาคตของนักเรียน เป็นลำดับที่ 2 และ นักเรียนมีความภาคภูมิใจที่มีพ่อแม่ผู้ปกครองที่เป็น

ต้นแบบไม่เล่นการพนันทุกชนิด เป็นลำดับที่ 3 ส่วนลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนจะทบทวนเสมอว่าเล่นการพนันมันมีผลกระทบอะไรเกิดขึ้นทั้งข้อดีข้อเสีย

พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านการทะเลาะวิวาทพบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ด้านยาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนจะรีบขอความช่วยเหลือ ถ้าเห็นว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเป็นลำดับที่ 1 นักเรียนมีวิธีการรับมือกับการรูหมิ่นดูแคลนด้วยวิธีการที่ไม่สนใจคนพูดเป็นลำดับที่ 2 และนักเรียนจะใช้วิธีระบายความรู้สึกออกมา ถ้าควบคุมความรู้สึกของตนเองได้ยากเย็น โดยพูดคุยกับเพื่อน พ่อแม่ หรือคุณครู เป็นลำดับที่ 3 ส่วนลำดับสุดท้าย คือ นักเรียนเลือกที่จะเปิดใจและพูดความจริง บอกปัญหาให้พ่อแม่ฟังไปตามความจริง จะได้ช่วยกันหาทางแก้ปัญหา

2. รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ ค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ 8 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธาและความเชื่อใจ ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอปัญหาและข้อสงสัย ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต ขั้นที่ 4 ขั้นสำรวจและสัมผัส ขั้นที่ 5 ขั้นสืบค้น ขั้นที่ 6 ขั้นสั่งสมปัญญา ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นที่ 8 ขั้นประยุกต์ใช้

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหานพบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สภาพทั่วไป ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งเสพติดสื่อลามกอนาจารการพนันและการทะเลาะวิวาทจะมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันกับพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของนักเรียน โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มเพศหญิงเป็นส่วนมาก ซึ่งเป็นกลุ่มอายุ 14 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรายได้ประจำวันที่ได้รับจากผู้ปกครองประมาณเดือนละ ต่ำกว่า 500 บาทสถานภาพทางครอบครัว บิดามารดาอยู่ด้วยกัน กับบิดามารดาแยกทางกัน เป็นข้อมูลอัตรส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง คือรับจ้าง ที่มีรายได้ระหว่าง 5001-10000 บาท พักกับบิดามารดาและพักกับญาติมีข้อมูลอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่พักกับเพื่อนและหอพัก ที่สำคัญจะเห็นว่าเมื่อนักเรียนมีปัญหานักเรียนจะเลือกใช้วิธีการปรึกษากับเพื่อนมากกว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยปัญหาส่วนใหญ่ของนักเรียนคือ ปัญหาเงินไม่พอใช้ กิจกรรมในเวลาว่างของนักเรียนคือเล่นอินเตอร์เน็ต/เล่นเกมส์ซึ่งสภาพข้อมูลดังกล่าว เป็นพฤติกรรมที่มีภาวะความเสี่ยงและโอกาสในการติดยาเสพติด สื่อลามกอนาจารการพนันและการทะเลาะวิวาท ซึ่งสอดคล้องกับ สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นสถาบันรามจิตติได้จัดทำโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชน (Child Watch) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในภาพรวมของประเทศสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มตามพัฒนาการตามวัย กล่าวคือ พฤติกรรมกลุ่มแรกจะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งเพิ่ม” พฤติกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ เที่ยวกลางคืน พูดโทรศัพท์ โดดเรียน ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ ดื่มสุรา และเล่นอินเตอร์เน็ต ส่วนพฤติกรรมกลุ่มที่สอง จะเป็นพฤติกรรมที่ “ยิ่งโตยิ่งลด” พฤติกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่ ไปวัด ไปเที่ยวกับพ่อแม่พี่น้อง เล่นกีฬาและช่วยงานบ้านจะมีความสัมพันธ์และ สอดคล้องกับปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบจากแหล่งอบายมุข ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ซึ่งได้กำหนดปัจจัยเสี่ยงและผลกระทบดังกล่าวจากบุคคลเด็กและเยาวชนตกอยู่ในภาวะเสี่ยงครอบครัวขาดความอบอุ่นแตกแยก เหินห่างสถานศึกษาสอนท่องจำ มุ่งวิชาการขาดการพัฒนารอบด้านชุมชนยากไร้ อ่อนแอหวังรอรับความช่วยเหลือ

2. ผู้วิจัยได้คิดรูปแบบในการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ โดยใช้หลักธรรมอริยสัจและหลักธรรมอื่นที่เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติกิจกรรม โดยบูรณาการกับกิจกรรมการสร้างทักษะชีวิต ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าเป็นรูปแบบที่ดีที่สร้างสมดุลให้กับชีวิต โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในสังคมโลกปัจจุบันที่เน้นด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้เรียนรู้หลักธรรมของพระพุทธเจ้าผ่านกระบวนการบูรณาการของกิจกรรมสร้างทักษะชีวิต โดยไม่รู้สึกว่าเรียนหลักธรรมเสียทีเดียวรูปแบบดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติด (Ministry of Education, 2015 : 1-36) ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้หาแนวทางในการพัฒนา “คน” ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องปลูกฝังและสร้างคุณค่าในตนเองและให้เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ในขณะเดียวกันต้องให้เขาได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคตนอกจากนี้รูปแบบยังสามารถใช้การสอนในห้องเรียน หรือสอนพิเศษเป็นกลุ่มย่อย หรือ เพื่อจัดสื่อการสอน ซึ่งรวมถึง หนังสือ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียง โปรแกรมคอมพิวเตอร์และหลักสูตรรายวิชา ที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่รูปแบบนั้นๆซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างรูปแบบการสอนของกับทิศนา แขมมณี (ThitaNa Khammanee, 2002 : 218) ซึ่งรูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ ค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ 8 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธาและความเชื่อใจ ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอปัญหาและข้อสงสัย ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต ขั้นที่ 4 ขั้นสำรวจและสัมผัส ขั้นที่ 5 ขั้นสืบค้น ขั้นที่ 6 ขั้นสั่งสมปัญญา ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นที่ 8 ขั้นประยุกต์ใช้ ที่มีจุดเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการวัดประเมินผล สามารถทำได้ครอบคลุมตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ ด้านพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งแวดล้อม (ด้านกายภาวนา) ด้านพฤติกรรมที่มีต่อคนอื่น (ศีลภาวนา) ด้านคุณลักษณะของจิตใจ (จิตตภาวนา) และด้านปัญญาที่มีความคิด ความรู้ที่ ถูกต้อง (ปัญญาภาวนา) ซึ่งเป็นรูปแบบในการพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักการในการจัดการศึกษาของพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาไทยตามแนวพุทธศาสนา

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุขของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอหนองหานพบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและ

อบายมุข ของผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาว ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอหนองหาน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับมาก ส่วนกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข อยู่ในระดับน้อย ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\leq0.05$) นอกจากนี้ผลการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านกาย(กายภาวนา) ด้านทักษะทางสังคม (ศีลภาวนา) อบรมด้านจิตใจ (จิตตภาวนา) ด้านการพัฒนา (ปัญญาภาวนา)จากการประเมินครั้งแรก นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 77.44 และการประเมินครั้งสุดท้าย นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 95.84 และเพิ่มขึ้นร้อยละ 21.40 อาจเนื่องมาจาก รูปแบบการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ ค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการที่เชื่อมโยงกับหลักพุทธธรรม ซึ่งประกอบด้วยหลักกัลยาณมิตร หลักพรหมวิหาร 4 หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอริยสัจ 4 และหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันยาเสพติดและอบายมุข โดยการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียน (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตร ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยการบูรณาการ ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่นักเรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับ ศีล (Morality) หรือความประพฤติหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมาธิ (Concentration) หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็ง สงบสุข ตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดี และปัญญา (Wisdom) ที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิดการแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรพัฒนาและสร้างความตระหนักให้ครู/บุคลากร มีความสามารถและความชำนาญในการนำรูปแบบการบูรณาการด้านแนวคิด ทฤษฎี เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพุทธศา นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ

1.2 การพัฒนาผู้เรียนควรมีกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นรูปอธรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนทุกขั้นตอน

2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขในกลุ่มวัยรุ่นที่เป็นเฉพาะเพศหญิงหรือเพศชาย

2.2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาผู้เรียนในการป้องกันยาเสพติดและอบายมุขที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมนักเรียนมากที่สุดในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยรูปแบบในการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการสถานศึกษาสีขาวเชิงพุทธบูรณาการได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการจัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมเชิงพุทธบูรณาการ 8 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธาและความเชื่อใจ ขั้นที่ 2 ขั้นเสนอปัญหาและข้อสงสัย ขั้นที่ 3 ขั้นสังเกต ขั้นที่ 4 ขั้นสำรวจและสัมผัส ขั้นที่ 5 ขั้นสืบค้น ขั้นที่ 6 ขั้นสั่งสมปัญญา ขั้นที่ 7 ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นที่ 8 ขั้นประยุกต์ใช้

References

Ministry of Education. (2015) .*Guidelines for organizing a camp for strengthening Thai children's life skills "The problem of stopping with the power of children and youth.* Bangkok: Assembly Printing House, Agricultural Cooperative of Thailand Limited.

Office of Educational Affairs. (2016). *Handbook of Drug-Free White Educational Institutions and Vices, Revised 2016*. Bangkok: Office of Educational Affairs

ThitaNa Khammanee. (2002). Teaching Science: Knowledge for Organizing the Learning Process. (edition 2). Bangkok: Chulalongkorn University Press.

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

A Model of the Educational Personnel Development Of lao Sangha Fellowship

พระบุญจันทร์ จนฺทธมฺโม (จันทสิทธิ์)[1],
พระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ[2]
โสวิทย์ บำรุงภักดิ์[3] และ ธีระพงษ์มีไธสง[4]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย[123]
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม[4]
PhraBounchanhCandadhammo (chanthasith)[1],
Phra Maha Daosiam Vajirapañño[2]
Sowit Bamrungpak[3] and Theeraphongmeethaisong[4]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand[123]
Mahasarakham University, Thailand[4]
Corresponding Author E-mail: msamrong84@gmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบท และสภาพการพัฒนาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า

บริบทและสภาพของบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวมีน้อย และมีภาระงานมากจึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ได้ไม่เต็มที่ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจตัวชี้วัดการบริหารจัดการศึกษา และการเข้ามามีส่วนรวมของรัฐบาลด้านบุคลากร ด้านวิชาการนับได้ว่ายังมีไม่เพียงพอ

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

การบริหารงานบุคลากรและการบริหารงานวิชาการมีการตรวจสอบ ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน เพื่อทันสมัยสอดคล้องกับผู้บริหารและบริบทของการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว สำหรับสิ่งที่เป็นโอกาส ได้แก่ การศึกษาของคณะสงฆ์ลาว มีการแลกเปลี่ยนแหล่งการเรียนรู้ กับหลายสถาบันที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาสงฆ์ลาวมีการคัดกรองบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ คือ ตรงตามความถนัดหรือตำแหน่งที่ต้องการ มีความเป็นนักวิชาการที่เหมาะสมรวมถึงพฤติกรรม ความรู้รอบตัว ความสามารถพิเศษ ที่สำคัญคือเป็นผู้มีคุณธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น มีการผูกมิตรไมตรีที่ดี การเข้ากับสังคม บุคลากรและงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนลงสู่สถานศึกษาอย่างทันทีส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ที่ดีเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบกับการบริหารงานวิชาการจะต้องมีแนวทางในการบริหารความเสี่ยงในรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนาบุคลากร, การศึกษา, คณะสงฆ์ลาว,

Abstract

The purpose of this research is 1) to study the context, and educational development circumstances of Sangha Fellowship 2) to study the development of educational personnel of the Lao Sangha and 3) to study the model of educational personnel development of the Lao Sangha. Qualitative research was conducted through in-depth interviews. The target group consisted of executive officers, and 30 figure officers. Data was analyzed by the descriptive method. The study indicated that the context and circumstances of educational personnel of the Lao Sangha were few in selection. There were heavy workloads; of which made employee duties no become fully fulfilled. Personnel didn't have awareness and empathy of educational management indicators. The participation of the government in Academic personnel wasn't significant.

Administration, personnel and academic administration were inspected; thus, improvement continued till the present. This measure was done; in order to modernize administrators and the context of the education of the Sangha Fellowship. Both the education of Sangha Fellowship, and exchange of learning resources were important opportunity with a large

amount of institutions that had applicable expertise and backing from the agency

The model for the development of educational personnel in Lao PDR had an evaluation of personnel with theproficiency and capability; that met the predilection or the required role. These individuals had to have a proper academic background, including behavior, awareness around talent. The most important factors are to be virtuous, and generous to other individuals in life. Also, good and stable friendships should be created, through social gatherings. Academic works and Personnel are at the heart of educational reform; of which should be guided into the school promptly. Promotion and support of work efficiency should be measured; in terms of quality and educational standards. Furthermore, there should be a Quality assurance system alongside Curriculum reform. In addition, the reform of learning, good learning resources should continue to strengthen educational institutions. Lastly, the academic administration should have guidelines for risk management in the form of educational personnel development of Sangha Fellowship.

Keywords: Personnel Development Model, Education, Lao Sangha Fellowship

บทนำ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นและให้ความสำคัญด้านความรู้ ความคิด ความสามารถทางด้านคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียน นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมและพัฒนาคนให้มีความพอดีโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพให้ความสำคัญให้ความรู้ต่อตนเองและความสัมพันธ์กับคนในสังคมได้แก่ ครอบครัวชุมชนชาติและสังคมโลก เพิ่มความรู้ด้านศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีความรู้ความเข้าใจประสบการณ์การจัดการการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (PoonsapKetwirapong, 2008 : 171) ยุคพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช (พ.ศ.2181 – 2238) ในจดหมายเหตุของท่านฟอนวูสฮอฟ ที่เดินทางมาเข้าเฝ้าพระเจ้าสุริยวงศาธัมมิกราชในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2184 ได้เขียนจดหมายเหตุที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมว่า “พระพุทธศาสนาที่นี่เจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์ในเวียงจันทน์มีมากกว่าทหารในกองทัพของพระเจ้าแผ่นดินเยอรมันเสียอีก วัดวาอารามใหญ่โตและงดงามกว่าที่อื่นๆ การศึกษาเล่าเรียนสำคัญกว่าประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้จึงมีพระสงฆ์จาก

ประเทศใกล้เคียง เช่น ไทย กัมพูชา มาศึกษาอยู่ถึง 10 ปี หรือ 12 ปีก่อนจะสำเร็จวิชาหนึ่งๆ (SilaWeerawong, 1962: 154) ยุคการปกครองของฝรั่งเศส พ.ศ.2472 ฝรั่งเศสได้จัดสมาคมนักปราชญ์ฝรั่งเศสฝ่ายเอเชียบูรพาขึ้น ได้พยายามฟื้นฟูการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง โดยจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นที่หอคำ อันเป็นพระราชวังในปัจจุบัน เพื่อเป็นที่ศึกษาธรรมะและบาลีของพระสงฆ์ สามเณร ในพระราชอาณาจักร ในปีต่อมาจัดตั้งสถาบันขึ้นแห่งหนึ่ง โดยให้ชื่อว่า “สถาบันพุทธบัณฑิตสภาจันทบุรี” โดยมอบหมายให้สมเด็จเจ้าเพชรราชเป็นประธานมีหน้าที่เพื่อรวบรวมคัมภีร์ที่สำคัญ วัตถุโบราณมาเก็บรักษาไว้ เพราะเมื่อก่อนโบราณวัตถุไม่ได้รับการดูแล ถูกบุกรุก ถูกโจรกรรมได้รับความเสียหายมากรวมทั้งใบลาน คัมภีร์ทางศาสนา (PhraMaha Dao Siam Wachirapanyo, 2011: 131)

ปัจจุบันองค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (อ.พ.ส) เป็นสถาบันสูงสุดของการบริหารงานคณะสงฆ์ลาว ได้มองเห็นอนาคตของทางคณะสงฆ์ที่ยังขาดพระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและขาดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ผู้ที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาในอนาคต จึงได้มีนโยบายการส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์และให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรโดยการยกระดับความรู้ความสามารถให้แก่พระภิกษุ และสามเณรให้สูงขึ้นพร้อมกันนั้นต้องปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ให้มีคุณภาพทางด้านวิชาการทางธรรมและทางโลกให้เท่าเทียมกัน และทุมเทเอาใจใส่ในการนำเอาหลักวิชาชีพแขนงที่มีประโยชน์รับใช้สังคมให้ได้ดีเข้าในสถาบันการศึกษาสงฆ์ด้วย (The center of Laos, 1998: 6 - 7) ซึ่งคุณภาพการศึกษาโดยรวมแล้วได้มีการปรับปรุงดีขึ้นเป็นก้าวๆ ระดับความรับรู้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ของนักเรียนนักศึกษาได้ยกระดับให้สูงขึ้น จำนวนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทั้งจากภาครัฐและเอกชน สามารถมีงานทำได้ถึงร้อยละ 75 มหาวิทยาลัยแห่งชาติได้ริเริ่มสร้างและขยายระดับปริญญาโทในหลายสาขาวิชาและมีแผนสร้างระดับปริญญาเอกบางสาขาวิชา (National Education, 2008 : 15)

การจัดการศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ฉบับปรับปรุง) ภาคที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป มาตรา 4 นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาว่า รัฐถือว่าการศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสำคัญในการพัฒนาคนทางด้านคุณสมบัติ ศีลธรรมปฏิวัติชีวะทัศน์และโลกทัศน์ วิทยาศาสตร์ และก้าวหน้าก็คือสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถรู้ค้นคิดมีวิชาชีพสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เศรษฐกิจแห่งภูมิปัญญาที่ละก้าว และรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ได้ระบุไว้ว่ารัฐและทั่วสังคมตั้งหน้าพัฒนาการศึกษาแห่งชาติให้มีคุณภาพสร้างโอกาสและเงื่อนไขให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ห่างไกลทุรกันดาร ชนเผ่า สตรี เด็กและผู้ด้อยโอกาส รัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนในการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตามกฎหมาย (Ministry of Education and Sports, 2016 : 4)

การจัดการในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวตามดำรัสว่าด้วยการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวหมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป มาตรา 4 นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาสงฆ์รัฐบาลได้ถือว่าการศึกษาสงฆ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแห่งชาติ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริม สนับสนุนด้วยการประกอบบุคลากร งบประมาณ ตามระเบียบการ และ ส่งเสริมให้บุคคล นิติบุคคล และการจัดตั้งภายใน ต่างประเทศ ประกอบส่วนเข้าในการพัฒนาการศึกษาสงฆ์ตามกฎหมาย และ นโยบายของรัถบาล (The Center for Buddhism Relations, 2017: 4) การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะทรัพยากรบุคลทางด้านพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระสงฆ์ สามเณร และอุบาสก อุบาสิกา ได้ศึกษาเล่าเรียนคัมภีร์ต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา และคัมภีร์ทางโลก แต่จะให้การบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวมีการพัฒนา และเจริญต่อเนื่องนั้น การที่จะแก้ไขปัญหาให้ถูกจุดเป็นประโยชน์มาก และประหยัดสุด จะต้องแก้ไขด้านบุคลากรเป็นลำดับแรกเพราะบุคลากรถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่ง โดยให้เป็นที่ยอมรับทั่วไปว่า ปัญหาทั้งหลายเกิดจากคน เมื่อจะแก้ไขปัญหาก็จะต้องแก้ไขปัญหาที่คนก่อน ถ้าทำอย่างนี้ได้ปัญหาด้านอื่นๆ ของการศึกษาคณะสงฆ์ลาว ก็จะได้รับการแก้ไข สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นเลิศได้ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา และวิชาการทางโลก อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้พระสงฆ์ สามเณร และอุบาสก อุบาสีกาในทั่วประเทศมีโอกาสได้ในศึกษาระดับสูงๆ ขึ้นไป

จากบริบทและสภาพดังกล่าว ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้การศึกษาของคณะสงฆ์ลาว สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศรวมทั้งการพัฒนาทางด้านการศึกษาสายวิชาการ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ลาวมีความเข้มแข็งและพัฒนา ได้ตามศักยภาพของตนเองอย่างยั่งยืน และมีคุณภาพในแต่ละด้าน เช่น 1. ด้านการบริหารบุคลากร

2. ด้านวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลสนเทศนำไปใช้ และส่งเสริมในการพัฒนาการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวให้มีศักยภาพและสามารถเป็นรูปแบบที่จะช่วยให้ศึกษาสงฆ์ลาวได้มี

ข้อมูลในการบริหาร และข้อมูลในการพัฒนาการศึกษาทั้งขั้นศูนย์กลางและท้องถิ่นขององค์การพระพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาวก็คือฝ่ายกรรมาธิการศึกษาสงฆ์ศูนย์กลาง ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ทันกับยุคสมัยอย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพ มาตรฐาน และ มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวโดยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎี หลักธรรมที่มีประโยชน์เพื่อมาพัฒนาบุคลากรที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มีความเข้มแข็งในทุกๆ ด้าน และสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นและเพื่อประโยชน์ของคนในสังคมตลอดจนถึงการพัฒนาสังคม ประเทศให้ได้รับความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาบริบท และ สภาพการพัฒนาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

2. เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ดำเนินการวิจัยทั้งเอกสาร และการสัมภาษณ์ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้แก่พระสงฆ์ ระดับผู้บริหาร และ คณะบริหารทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว จำนวน 30 รูป/ท่าน

ที่	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ส่วนงาน	จำนวน
1	พระสงฆ์ / คฤหัสถ์	กรรมาธิการศึกษาสงฆ์ วิทยาลัยสงฆ์องตื้อ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก	2 9 4
	รวม		15 รูป
2	ผู้บริหาร	กรรมาธิการศึกษาสงฆ์ วิทยาลัยสงฆ์องตื้อ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก	2 2 1

	รวม		5 รูป/ท่าน
3	คณะบริหาร	กรรมาธิการศึกษาสงฆ์ วิทยาลัยสงฆ์องตื้อ วิทยาลัยสงฆ์จำปาสัก	4 4 2
	รวม		10 รูป/ท่าน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยนำไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง กรอบคำสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว เพื่อแก้ไขปัญหา และอุปสรรค์ส่วนบุคคลในสภาพปัจจุบัน

2. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือ สำหรับแบบสัมภาษณ์ มีวิธีดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ทุกชุดให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) เพื่อตรวจสอบการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview form) ด้วยการให้คณะผู้เชี่ยวชาญดูในภาพรวมด้านเนื้อหาภาษา และความครอบคลุม

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ผู้วิจัยเข้าภาคสนามด้วยวิธีการเปิดเผย (Overt role) ผู้วิจัย โดยแจ้งไปยังผู้บริหารให้ทราบวัตถุประสงค์ เพื่อแสดงความจริงใจในการทำงาน สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริหาร และคณะบริหารที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นไปตามธรรมชาติ และ ตรงตามสภาพ

ความเป็นจริงมากที่สุด และเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถอยู่ในบริบทแวดล้อมของคณะบริหารการศึกษาสงฆ์ได้อย่างผสมกลมกลืน ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในสังคมตามระเบียบวิธีการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยอยู่ในพื้นที่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ แบบเปิดเผย หลังจากนั้นจึงเริ่มเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสืบค้น เอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องต่างๆ หลักความคิด ทัศนคติ การให้ความหมาย ศึกษาบริบท สภาพการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ศึกษาหลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ จากพระสงฆ์ ผู้บริหารและคณะบริหาร ผู้ได้รับการสุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลหลัก โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง การถ่ายภาพแบบบันทึกภาคสนาม

2. การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงที่สอง เพื่อตรวจสอบความตรงของข้อมูลที่ได้รับ แล้วศึกษาความเข้าใจของ คณะผู้บริหาร ตามกรอบรูปแบบที่สร้างขึ้น ว่ามีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยดำเนินการวางแผนการสนทนา เวลา สถานที่ ผู้ร่วมสนทนา จัดเตรียมแนวคำถาม นัดหมาย เชิญสมาชิก จัดสนทนากลุ่ม บันทึกเทป จดบันทึก โดยคัดเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มที่มีลักษณะร่วม (Homogeneous) กล่าวคือ มีประสบการณ์ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการควบคู่ไปกับการสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิธีดำเนินการดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการจำแนกและจัดระบบ (Typology and Taxonomy) เพื่อค้นหาความหลากหลายของปรากฏการณ์ แยกแยะองค์ประกอบของปรากฏการณ์และทำความเข้าใจกับระบบของความหลากหลายนั้น โดยจัดระบบข้อมูล จำแนกข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันมารวมกันไว้เป็นหมวดหมู่ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical Relation) เช่น ระบบความคิด ความคาดหวัง การจำแนกประเภทของปรากฏการณ์ (Typology) สำหรับข้อมูลที่มีความแตกต่าง

โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เช่น ผู้บริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

2. สรุปปัญหา และข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ก่อนที่จะมีการประมวลผลและพัฒนาเป็นรูปแบบกึ่งมาตรฐาน ของรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวสร้างแนวทางการส่งเสริมความสำเร็จ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นเงื่อนไข เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing)

3. การระดมความคิดเห็นในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing) เป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องในหัวข้องานวิจัย จากภาคส่วนต่างๆ มาร่วมประชุมและร่วมเสวนา เพื่อให้ข้อเสนอแนะต่อผลการศึกษา ตลอดจนร่วมกันเสนอแนะรูปแบบที่จะทำให้เกิดรูปแบบการพัฒนา แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม และรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ศึกษาบริบท และสภาพการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวการพัฒนาด้านบุคลากรและด้านวิชาการ รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. บริบทและสภาพการพัฒนาทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว พบว่า ยังขาดความชัดเจนในภาพรวมของบริบท และสภาพการพัฒนาหลายด้าน คือ ด้านหนึ่งเป็นนำผู้บริหารการจัดการศึกษาของสถาบันสงฆ์ อีกด้านหนึ่ง คือ การพัฒนาการศึกษาสงฆ์เอง ผู้บริหารการจัดการศึกษาของสถาบันสงฆ์ ยังไม่เข้าใจเพียงพอต่อการวางแผนนโยบายจัดการศึกษาและยกระดับการศึกษา มีความขัดแย้งภายในกันเองกระทั่งรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวยังไม่มีความชัดเจนตั้งแต่อดีตจนถึงประจุบัน และการเข้ามามีส่วนรวมของรัฐบาลด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ก็นับได้ว่ายังไม่มากพอ ซึ่งก็ยังไม่ได้รับการปรับปรุงที่สมควรไปตามยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาโลกสมัยใหม่ผู้ที่ถ่ายทอดวิชาเหล่านั้น ยังไม่มีประสบการณ์มากพอทั้งนั้นล้วนแต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว

2. แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา พบว่า กระบวนการบริหารงานบุคลากร เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนด นโยบาย และการวางแผนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติงานหรือที่กำลังปฏิบัติงาน อยู่ในหน่วยงานหรือองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อหน่วยงานหรือองค์การ กระบวนการบริหารงานบุคลากร จะประกอบด้วย การสรรหาบุลากร การใช้บุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการธำรงรักษาบุคลากร ซึ่งแต่ละขั้นตอนผู้บริหารจะต้องดำเนินการ โดยอาศัยความรู้ด้านระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและประสบการณ์ เป็นการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความรู้ประสบการณ์รวมทั้งแนวคิดและยังเป็นกระบวนการให้บุคลากรเจริญในหน้าที่การงานมีทักษะในการทำงานดีขึ้น ทำให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะองค์การมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การมีหลักธรรมคอยยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิด ความรัก ความพึงพอใจ ความขยัน อดทน ความตั้งมั่น มีใจจดจ่อ และความไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติ เป็นหลักธรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานโดยตรง สามารถวัดระดับความสำเร็จในการเรียนและการทำงานได้อย่างแม่นยำได้ครบถ้วนก็ถือได้ว่าผลงานที่ได้รับนั้น ประสบความสำเร็จ

3. รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวก พบว่า การวางแผนงานบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพเป็นอย่างดีสามารถใช้คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้ มีใจตั้งมั่น ด้วยอารมณ์ที่แน่วแน่ในการแก้ไขปัญหาภายในและภายนอก ทุกปัญหา มีจิตสาธารณกุศล คิดทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การจัดบุคลากรเข้าทางาน เป็นผู้มีศีลธรรม มีการพิจารณาคัดเลือกสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมในสาขาวิชาชีพเข้ามาปฏิบัติหน้าที่บุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวอย่างรอบครอบ และมีการไตร่ตรอง คิดหาเหตุผลที่จะนำมาแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง การดำรงรักษาบุคลากร แสดงความชื่นชมแก่ผู้บริหารและคณะบริหารและบุคลากรที่ได้รับความสำเร็จ สามารถชี้แนะ ตักเตือน สั่งสอนด้วยความหวังดี และมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้บริหารและคณะบริหาร และบุคลากรได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบันการวัดผลการปฏิบัติ ของบุคลากร ต้องมีความรอบรู้ความคิดที่เป็นระบบถูกต้องรอบคอบ สามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในศีลธรรมอย่างถูกต้อง มีความรู้ความเข้าใจในเหตุผล ดีชั่ว ถูกผิด คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้จักคิดพิจารณา

และมีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกันเมื่อมีปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี การบริหารงานด้านวิชาการพบว่า มีการส่งเสริม มีการตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนาเป็นปัจจุบัน ทันสมัยสอดคล้องกับผู้บริหารและคณะบริหาร และบริบทของการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว มีการแลกเปลี่ยนแหล่งการเรียนรู้ กับหลายสถาบันที่มีความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้อง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานอื่นการออกแบบและพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการ โดยการออกแบบและพัฒนาด้วยการยึดแนวทางการจัดการกระบวนการตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐขอบข่ายและภารกิจการบริหารงานวิชาการ และการบริหารกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการกับชุมชนและองค์กรภายนอก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว”ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญในทัศนคติผู้บริหารและคณะผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาการบริหารบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวในสถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงานบุคลากร พบว่า ผู้บริหารและคณะผู้บริหารมีทัศนคติต่อด้านการวางแผนงานบุคลากรอยู่ในระดับมากทุกข้อแต่ที่เด่นชัดได้แก่ 1. ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพเป็นอย่างดีสามารถใช้คาพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้ ข้อผู้บริหารมีใจตั้งมั่น ด้วยอารมณ์ที่แน่วแน่ในการแก้ไขปัญหาภายในและภายนอกโรงเรียน ทุกปัญหา 2. ผู้บริหารมีจิตสาธารณกุศล คิดทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (PhraThammakosarn (PrayoonThammamitto), 2006) ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารตามแบบอย่างของพุทธศาสนาในหนังสือ “พุทธวิธีบริหาร” ไว้ว่า หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ของนักบริหาร มีอยู่ 5 ประการคือ POSDC ประกอบด้วย P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงาน O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กรเป็นการกำหนด โครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิก สายบังคับบัญชาภายในองค์กร S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะกับงาน D คือ Directing หมายถึง การอานวยการเป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดาเนินการตามแผนผู้บริหาร C คือ Controlling หมายถึง การกากับดูแล

เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร โดยพุทธวิธีบริหารยึดหลักธรรมาธิปไตยเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารเองต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหาร ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรทูลย์จันทวโร (Bunthay chanthawaro, 2002 : 38) ได้กล่าวถึงการบริหารบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาในการศึกษาปัญหาการบริหารบุคลากรของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสานักงานประถมศึกษา จังหวัดสระแก้ว เน้นหนักเฉพาะภารกิจต่อไปนี้ 1. ด้านการวางแผนงานบุคลากร หมายถึง การกำหนดความต้องการบุคลากร การวางแผนกำลังคนหรือการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ 2. ด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงาน หมายถึงการพิจารณาบุคคลเข้าทางานและการมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้ทางานได้อย่างเต็มกาลังความสามารถและเกิดประโยชน์สูงสุด 3. การพัฒนาธำรงรักษาบุคลากร การพัฒนา หมายถึงการดาเนินการให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้ได้ผลงานตามที่หน่วยงานต้องการ มีผลงานดียิ่งขึ้น ส่วนการธำรงรักษาบุคลากร หมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้บุคลากรอยู่กับหน่วยงานนานที่สุดและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 4. ด้านวัดผลการปฏิบัติของบุคลากร หมายถึง กิจกรรมด้านการบริหารในการประเมินผลบุคลากรว่าสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2. ด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติต่อด้านการจัดบุคลากรเข้าทำงานอยู่ในระดับมากทุกข้อแต่ที่เด่นชัด ได้แก่ ผู้บริหารเป็นผู้มีศีลธรรม รักษาศีลให้บริสุทธิ์คือเว้นจากข้อห้าม และทำตามข้ออนุญาต ข้อผู้บริหารพิจารณาคัดเลือก สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมในสาขาวิชาชีพเข้ามาปฏิบัติหน้าที่บุคลากรในสถานศึกษาอย่างรอบครอบข้อผู้บริหาร มีการพิจารณาไตร่ตรอง คิดหาเหตุผลที่จะนำมาแก้ปัญหาได้ถูกวิธีอย่างถูกต้อง ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (Noppong Boonjitra Balance, 1997 : 41) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี 2 ประการ คือ คุณสมบัติเบื้องต้นและคุณสมบัติในการปฏิบัติงานได้ ได้แก่ 1. คุณสมบัติเบื้องต้นของนักบริหาร ได้แก่ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการวิเคราะห์ มีความสามารถในการพิจารณาเหตุการณ์ มีความคิดริเริ่มและเป็นผู้รอบรู้ มีจิตใจมั่นคงไม่เอาแต่อารมณ์ มีบุคลิกลักษณะและความประพฤติส่วนตัวดีฯลฯ 2. คุณสมบัติการ

ปฏิบัติงาน ได้แก่ ริเริ่ม มีความคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ ใจกว้าง รู้จังหวะเวลา รู้ว่าอะไรรีบด่วน ไม่รีบด่วนรับฟังและรู้จักเลือกความเห็นที่ดีหนักเอาเบาสู้ฯลฯ

3. ด้านดำรงรักษาบุคลากร พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติต่อด้านดำรงรักษาบุคลากรอยู่ในระดับมากทุกข้อแต่ที่เด่นชัด ได้แก่ ผู้บริหารแสดงความชื่นชมแก่ครูอาจารย์และบุคลากร นักเรียนที่ได้รับความสำเร็จหรือได้รับรางวัลด้านความประพฤติด้วยการประกาศเกียรติคุณให้ทราบโดยทั่วกัน ผู้บริหาร ชี้แนะ ตักเตือน สั่งสอนด้วยความหวังดี ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา บุคลากรและทุกๆ คน และผู้บริหารมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้ อาจารย์และบุคลากรได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบัน ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวีรญาณสุนทร (จรินทร์ อาบค่า) (PhrakhruWeerayasunthorn (CharinAbhum), 2011 : 19) ได้กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา : กรณีศึกษาวัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ไว้ว่าไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดาเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึงการฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้บริบูรณ์ด้วยศีล สมาธิและปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดในปัจจุบันและอนาคต อนึ่ง ไตรสิกขาเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ คือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่างๆ

4. ด้านวัดผลการปฏิบัติของบุคลากร พบว่า ผู้บริหารและครูมีทัศนคติต่อด้านวัดผลการปฏิบัติ ของบุคลากรอยู่ในระดับมากทุกข้อแต่ที่เด่นชัด ได้แก่ ผู้บริหาร มีความรอบรู้ที่เกิดจากการฟังการอบรมบรรยาย จากความคิดที่เป็นระบบถูกต้องรอบคอบลึกซึ้ง และจากการควบคุมตนเองให้อยู่ในศีลธรรมอย่างถูกต้อง ผู้บริหาร มีความรู้ความเข้าใจในเหตุผลดีชั่วถูกผิด คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้คิดพิจารณาและ รู้ที่จะจัดทำให้โรงเรียนเจริญก้าวหน้า และผู้บริหาร ให้มีการประชุมแก้ไขปัญหาร่วมกันเมื่อมีปัญหาการปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Mahasarakham University, 1997 : 156) กล่าวได้ว่า การพัฒนาบุคลากร

มีความสำคัญในอันที่จะทำให้บุคคลในหน่วยงานได้มีความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตามที่หน่วยงานต้องการได้ เนื่องจากบุคคลได้รับการบรรจุมาแล้ว ยังไม่สามารถหรือไม่มีความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความชำนาญเพียงพอที่จะปฏิบัติงานให้ได้ผลสูงสุดตามที่หน่วยงานต้องการได้จึงจำเป็นต้องพัฒนาให้มีความเหมาะสมก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานใหม่และตำแหน่งใหม่จำเป็นต้องการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งๆ ขึ้นไป ดังนั้น เพื่อการพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในหน่วยงาน

รูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาวด้านการบริหารงานวิชาการการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว การวิจัยครั้งนี้ได้มีศึกษาของการบริหารงานวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว พบว่า บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดการบริหารจัดการศึกษา ความเข้าใจของบุคลากรยังไม่ตรงกันเนื่องจากไม่มีระบบแบบแผนที่หน่วยงาน ขาดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านวิชาการ มีคณะกรรมการบริหารงานบริหารงานวิชาการแต่ขาดการประชุมปรึกษาหารือเพื่อวางแผน และบางหน่วยงานไม่มีคณะกรรมการบริหารงานที่ชัดเจน จึงเห็นควรให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ เจริญ ภักดีวานิช (Office of the Basic Education Commission, 2003: 6) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนลงสู่สถานศึกษาอย่างทันที มีแนวทางในการนิเทศติดตามส่งเสริมสนับสนุนประสิทธิภาพในการทำงานทั้งในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ระบบประกันคุณภาพการปฏิรูปหลักสูตร ปฏิรูปการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ที่ดีเพื่อสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบกับการบริหารงานวิชาการจะต้องหาแนวทางในการบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ การจัดทาแผนพัฒนาคุณภาพวิชาการ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร การวัดและการประเมิน การจัดทำคู่มือการบริหารงานวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรศึกษาวิจัยในประเด็น ดังนี้

1. ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการบริหารบุคลากรในสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในวิทยาลัยสงฆ์จำปาสักโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนและครูสอนหนังสือ

2. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาการบริหารบุคลากรในสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขาในวิทยาลัยสงฆ์องค์ตื้อ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนและครูสอนหนังสือ

3. ควรศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาการบริหารบุคลากรในสถานศึกษากรรมาธิการศึกษาสงฆ์สวนกลางโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนสงฆ์ทั่วประเทศ

4. ควรมีการศึกษาออกแบบกระบวนการบริหารงานวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว และกระบวนการบริหารงานวิชาการทางการศึกษาของภาครัฐ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของคณะสงฆ์ลาว ดังนี้

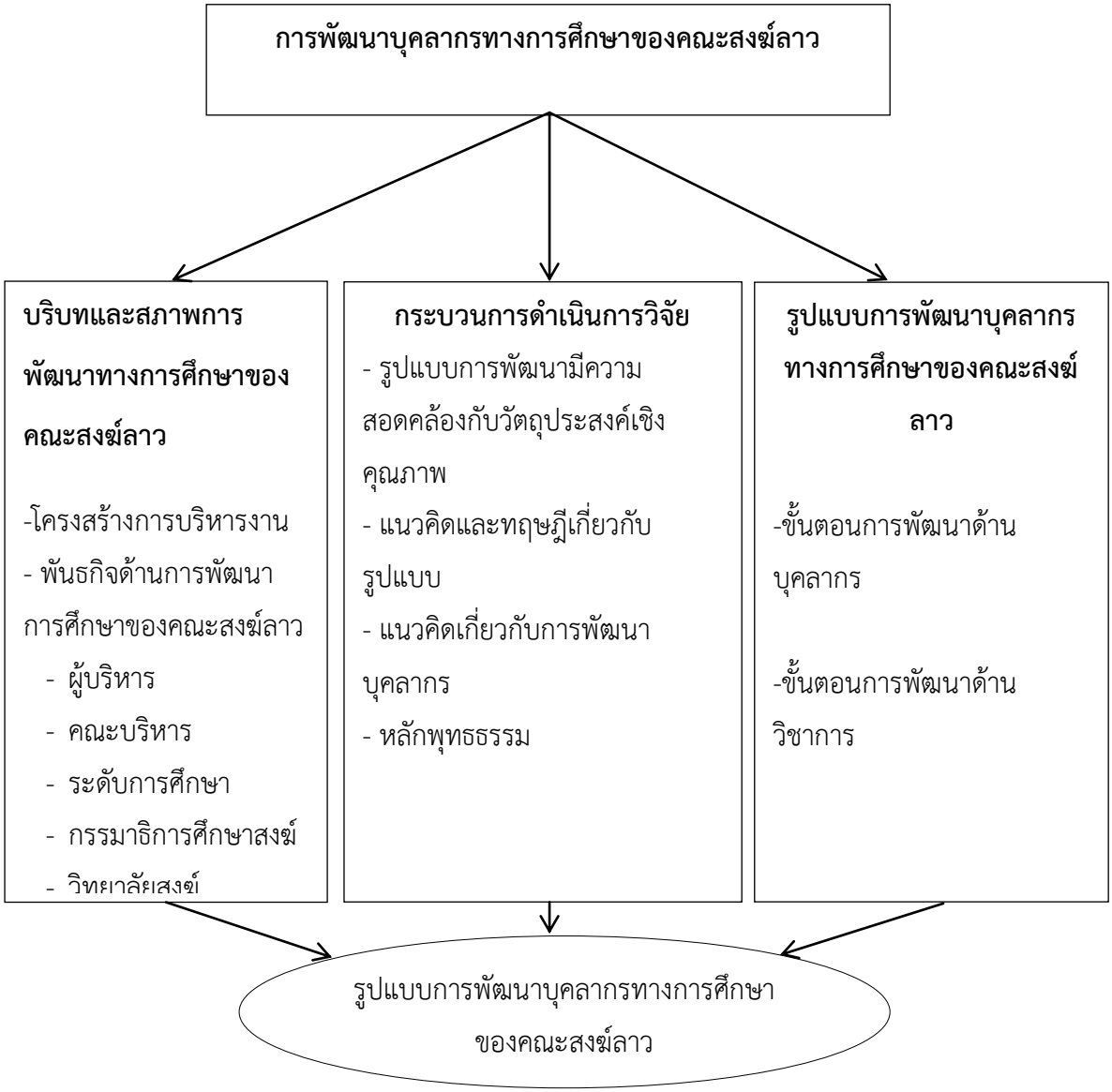

References

Bunthaychanthawaro. (2002). *Study of personnel management problems of primary school administrators under the primary education office Sa Kaeo Province "* Master of Education degree Graduate School: Burapha University.

Mahasarakham University. (1997). *teaching materials for academic administration Human Resource Management and Educational Resources.* Mahasarakham: ApichatKantang.

Ministry of Education and Sports . (2016). *Law on Education of the Lao People's Democratic Republic, (revised version) (Vientiane Capital Printed at the state-owned enterprises.* educational publishing houses.

National Education. (2008). *Reform Strategy Plan.* Vientiane Capital: Pim Sri Sivas.

Noppong BoonjitraBalance. (1997). *entered the educational administration.* Bangkok: Bophit Printing.

Office of the Basic Education Commission. (2003). *public relations document for educational reform*. Bangkok: Teachers Council of Thailand, LatPhrao.

PhraMaha Dao Siam Wachirapanyo. (2011). *Buddhism in Laos*. KhonKaen: Ban Na Nana Witthaya.

PhraThammakosarn (PrayoonThammamitto). (2006). Buddhist Method of Management. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing School.

PhrakhruWeerayasunthorn (CharinAbhum) (2011). *Human resource development according to the threefold principles : Case Study of Tak Fa Temple, Tak Fa District, Nakhon Sawan Province*. Master of Buddhist Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

PoonsapKetwirapong. (2008). *Buddha Ethics and Education, in Buddhism Academic Articles.* compiled published by Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

SilaWeerawong. (1962). *Lao Chronicles*. Vientiane Capital: Ministry of Education.

The Center for Buddhism Relations, Laos. (2017). *The speech on monastic education*. Vientiane Capital : Printed at the state enterprise company, educational publishing house.

The center of Laos, creating a nation. (1998). *The Lao monk's governing constitution*. Vientiane capital: Chao Chin Young.

แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท

Approach To Quell The Conflict In Theravada Buddhist Philosophy

พระเฉลย ฐิตวโส (บุริภักดิ์)[1], และ พระครูภาวนาโพธิคุณ[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phra Chaloei Thitavangso (Buriphak)[1], and Phrakhru Bhavanabodhikun [2]
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: cburiphuk@gmail.com

****

บทคัดย่อ*

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาเหตุแห่งความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวทางการระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญา 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วิชาการ หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่างๆ แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ความขัดแย้งในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สามารถแก้ไขได้ หลีกเลี่ยงได้ ปรับเปลี่ยนได้ การกระทำที่มุ่งเอาประโยชน์ตนเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดกระทบต่อคนอื่น เป็นเหตุปัจจัยทำให้เกิดความขัดแย้งในทัศนะของพุทธปรัชญา “เหตุปัจจัยภายใน” และ “เหตุปัจจัยภายนอก” ได้แก่ อกุศลมูล ปปัญจธรรม ตัณหา ทิฏฐิ มานะ มัจฉริยะ และอคติ 4 ส่วนเหตุปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อเท็จจริง ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ ชาติพันธุ์

กระบวนการจัดการความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาโดยใช้อธิกรณสมถวิธีและหลักสาราณียะธรรม หมายถึงรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นและสงฆ์จะต้องชำระหรือดำเนินการแก้ไขให้สงบระงับส่วนกฎนิคหกรรมหมายถึง ระเบียบปฏิบัติ

---

* ได้รับบทความ: 10 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 10, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ตามระบบกระบวนการยุติธรรมของศาลเพื่อใช้ลงโทษแก่พระภิกษุผู้กระทำผิดละเมิดพระธรรมวินัย แต่แตกต่างกันคือเป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน สาราณียะธรรม การจัดการความขัดแย้งของการปกครองแบบสามัคคีธรรม

แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญา แนวทางการระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญา ได้แก่การมีความเห็นใจ สร้างความเป็นมิตร และส่งเสริมให้ช่วยเหลือกัน แท้จริงแล้วก็คืออุปกรณ์ในการทำลายจิตที่ประกอบด้วย ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ โดยอาศัย 1) หลักเมตตาจะทำลายความโกรธ ความเกลียด อาฆาต พยาบาท 2) ความเป็นมิตร ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่จำเพาะเจาะจง จนกระทั่งถึงบุคคลที่ไม่เป็นที่รักคือศัตรู 3) ทานคือการช่วยเหลือกันด้วยวัตถุสิ่งของ ทานคือการให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นเหตุเกิดความขัดแย้งของมนุษย์ได้

คำสำคัญ : การระงับ, ความขัดแย้ง, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objective of this research is to: 1) study the causes of conflict according to the view of Theravada Buddhist Philosophy 2) to study the way to suppress conflict according to the viewpoint of the Buddhist philosophy 3) to study and analyze the approaches to suppress conflict in Theravada Buddhist philosophy This research is a documentary research by studying and studying documents from academic textbooks, thesis work books. Various research And present the results of the research using descriptive analysis method

The research found that Conflict in the view of Theravada Buddhist philosophy Is human nature that can be solved Avoid Adjustable Actions that are primarily based on their benefits Regardless of the negative consequences that will affect other people Is a factor causing conflict in the view of Buddhist philosophy "Internal factors" and "external factors" such as Salakul Punpanatana, Thitthi Manathamati, Passion and Prejudice, 4 external factors, namely facts, benefits, ethnic relations

Conflict management process according to Buddhist philosophy by using interrelated methods and principles of the dharma Means the form and process to solve the problems that occur and the monks must pay or make corrections to calm and suppress the law. Regulations complying with the judicial system of the court in order to punish monks who violate the Dhamma

discipline. But the difference is that it is a different form of the dharma Dharma, conflict management of fellowship

Guidelines for suppressing conflicts in Buddhist philosophy Guidelines for suppressing conflicts according to Buddhist philosophy Including sympathy Friendly And encourage each other to help each other Indeed, it is a device to destroy the mind that consists of Human selfishness by living 1) Mercy principles will destroy anger, hate, malice 2) Friendly, good wishes to others Without specificity Until the person who is not the beloved is the enemy 3) Eat is to help each other with the object of food, to give sacrifice, to share for the benefit of others. Help cultivate a selfless person Which is the cause of human confli

Keywords: Suspension, Conflict, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

พระพุทธศาสนาซึ่งถือได้ว่าเป็น “ศาสนาแห่งสันติมีท่าทีต่อปัญหาข้างต้นอย่างไร พระพุทธศาสนายอมรับได้หรือไม่ว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสังคม พระพุทธเจ้าทรง ทรงมองว่าเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งถือได้ว่าเป็น “สิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่พ้นใช่หรือไม่” หรือทรงมองว่า “ความขัดแย้งไม่ใช่ธรรมชาติของมนุษย์” หากคำตอบเป็นไปในลักษณะนี้ พระองค์นำเสนอคำว่า “ทุกข์” ใน “ไตรลักษณ์” และพยายามจะย้ำว่า “เราสอนเรื่องทุกข์กับความดับทุกข์” ขึ้นมาเพื่ออะไร ในขณะเดียวกัน หากคำสอนเรื่อง “ความทุกข์” คือ “ความขัดแย้ง” ของชีวิตในเชิงปัจเจก และเชิงสังคมวิทยา ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกำหนดรู้ เข้าใจ ละหรือจัดการแล้ว ถ้าเป็นเช่นนี้ มนุษย์และสังคมควรจะกำหนดรู้ และมีท่าทีต่อความขัดแย้งอย่างไรจึงดำเนินชีวิตได้อย่างประสานสอดคล้องและมีความสุขบนโลกของความแตกต่างที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน

ความขัดแย้ง และสงครามนั้นเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่ปัญหาก็คือ ขัดแย้งกันอย่างไร จึงก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสิ่งทั้งหลายมีความแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามในอีกแง่มุมหนึ่ง ความแตกต่างนั้นจะก่อให้เกิดความหลากหลาย และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ถ้าเราแปรผลของความแตกต่างนั้นให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ทำให้เกิดแง่คิด และมุมมองใหม่ ๆ นอกจากนี้ท่านยังชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งนั้น ควรจะก่อรูปขึ้นมาจากเจตนาที่ดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อความดีงาม และความก้าวหน้า และความร่มเย็นของสังคม

แนวคิดเช่นนี้ หากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งในเชิงบวกนั่นเอง (Phra Dhamma Pittaka (P.Payutto), 2006 : 3-4) ซึ่งบางกรณีความขัดแย้งเป็นเรื่องของความเห็นหรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่คู่กรณียังสามารถทำงานร่วมกันได้ คู่สมรสก็อยู่ด้วยกันได้ปกติสุข แต่เมื่อขยายกลายเป็นข้อพิพาทจะกลายเป็นเรื่องที่ผู้เกี่ยวข้องมุ่งหมายที่จะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของตนเอง ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจจะต้องไป อย่างไรก็ดีมีนักวิชาการบางสถาบันใช้ในความหมายสลับกันคือกรณีพิพาทจะรุนแรงน้อยกว่าความขัดแย้งก็มี (Wanchai Watanasap, 2006 : 8)

มุมมองในมิติปรัชญาเกี่ยวกับความขัดแย้งไว้ว่า ไม่ว่าเราจะมีทฤษฎีว่าด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่พยายามขจัดความขัดแย้งทางทฤษฎีออกไปได้ อย่างไรก็ตาม แต่ในทางสามัญสานึกมนุษย์ดูเหมือนจะรู้สึกตัวมาตลอดเวลาว่า ความขัดแย้งในชีวิต ในตัวตน ในความเป็นคนของเขามิได้หายไปไหน ตรงกันข้ามความขัดแย้งนั้นยังคงดำรงอยู่ เงียบ ๆ อย่างมีพลังภายในความเป็นคนของเราทุกคน และดูเหมือนมันจะดารงอยู่ต่อไปอีกนานเท่านานหรือไม่ก็อาจจะชั่วนิรันดร มันอาจจะฝังแน่นจนกลายเป็นธรรมชาติของเรา เป็นเนื้อหนัง เป็นตัวตนที่หลอมละลายกลายเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่อาจแยกออกจากความเป็นเราแล้วก็ได้ (Sompan Phromtha, 2006 : 8) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง แนวคิดในการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญา ในสังคมไทยปัจจุบันว่าจะสามารถระงับหรือยับยั้งได้หรือไม่? จะเหมือนที่ในอดีตกาลที่ผ่านมาหรือไม่? เพื่อสร้างสรรคความสันติสุขโดยส่วนตนและสันติภาพโดยส่วนรวมต่อไปโดยใช้กระบวนการเชิงพุทธปรัชญามาใช้ในการระงับความขัดแย้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุแห่งความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยโดยเน้นการศึกษาทางเอกสาร และมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ฎีกา อนุฎีกา อรรถกถา หนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และมีความสัมพันธ์กับการระงับความขัดแย้งโดยใช้พุทธปรัชญาเป็นหลัก

2. วิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักอุปนัย

2) นำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปผลเป็นผลงานวิจัย

3. เรียบเรียงและนำเสนอข้อมูล

1) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์

2) จัดระเบียบข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์

3) ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ข้อมูลวิจัย

4) สรุปและนำเสนอ

ผลการวิจัย

1.เหตุแห่งความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

ความขัดแย้งในทัศนะของพุทธปรัชญา เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่สามารถแก้ไขได้ หลีกเลี่ยงได้ ปรับเปลี่ยนได้ เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น มนุษย์เป็นสาเหตุต้นๆ ของความขัดแย้งทั้งปวง อีกทั้งธรรมชาติของมนุษย์ ยังหมายถึง สภาวะที่เกิดเอง มีอยู่ และเป็นอยู่ ตามเหตุปัจจัยภายในชีวิตมนุษย์.ตลอดถึงภาวะความเป็นผู้ที่ต้องฝึกและฝึกได้ พุทธปรัชญาเห็นว่าความเห็นแก่ตัวหมายถึงการกระทำที่มุ่งเอาประโยชน์ตนเป็นหลักโดยไม่ยึดถือความถูกต้องหรือเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งคิด พูด กระทำในลักษณะที่ตนเองได้ ไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดกระทบต่อคนอื่น เป็นเหตุปัจจัยทำให้เกิดความขัดแย้งในทัศนะของพุทธปรัชญา ซึ่งมีเจตสิกฝ่ายอกุศลได้แก่ โลภะ (ความอยากได้) ความอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตน อยากให้ตนมีเหมือนคนอื่น หรือมีมากกว่าผู้อื่น ความอยากมีหลายรูปแบบ ซึ่งจะก่อให้เกิดรากเหง้าของความชั่วทั้งปวง เห็นได้จากคำสอนของพระพุทธองค์ในประเด็นเรื่องความขัดแย้งที่ว่า ถ้าเธอทั้งหลาย พิจารณาเห็นมูลเหตุแห่งการวิวาทเช่นนี้ จาก เหตุปัจจัยภายใน ได้แก่ อกุศลมูล ปปัญจธรรม ตัณหา ทิฏฐิ มานะ มัจฉริยะ และอคติ 4 ส่วนเหตุปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อเท็จจริง ผลประโยชน์ ความสัมพันธ์ ชาติพันธุ์

2. การระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท

สาเหตุของความขัดแย้งทางพุทธปรัชญานั้น พบว่า ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ทำให้เกิดความขัดแย้งตั้งแต่ความบาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง และการวิวาทกัน การวิวาทนั้นป็นถ้อยคำที่บ่งชี้ระดับของความขัดแย้งว่ารุนแรงที่สุดตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ในทัศนะของพุทธปรัชญา เห็นว่า รากเหง้าที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง จะสามารถอธิบายในมุมมองของอกุศลธรรม 2 กลุ่ม คือ อกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ โมหะ และ ปปัญจธรรม ซึ่งได้แก่ ตัณหา มานะและทิฏฐิ ซึ่งทิฏฐินั้นถือได้ว่าเป็นแกนกลางของความขัดแย้งที่อยู่ลึกที่สุด เพราะเป็นการยึดมั่นถือมั่นในอุดมการณ์ ถ้าทิฏฐินั้นประกอบไปด้วยอกุศลมูล ซึ่งก่อให้เกิดมิจฉาทิฏฐิ ก็จะนำพาความขัดแย้งนั้นไปสู่ความรุนแรงได้ นั่นหมายถึงว่า แม้แต่กิเลสที่เป็นรากเหง้าของอกุศล ตัว คือ โลภะ โทสะ และโมหะ ก็ล้วนแต่แสดงบทบาทอยู่บนฐานของทิฏฐิ หรือความเชื่อว่ามีตัวตนเป็นศูนย์กลางทั้งสิ้น

กระบวนการจัดการความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญาโดยใช้อธิกรณสมถวิธีและหลักสาระณียะธรรม หมายถึงรูปแบบและกระบวนการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นและสงฆ์จะต้องชำระหรือดำเนินการแก้ไขให้สงบระงับส่วนกฎนิคหกรรมหมายถึง ระเบียบปฏิบัติตามระบบกระบวนการยุติธรรมของศาลเพื่อใช้ลงโทษแก่พระภิกษุผู้กระทำผิดละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีความคล้ายกันคือเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาอธิกรณ์ของสงฆ์ แต่แตกต่างกันคือเป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน การก่อตั้งหลักธรรมกำหนดพระวินัยและสังคมสงฆ์ขึ้นเพื่อสงฆ์มีปัญหาจึงได้บัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นกรอบให้สงฆ์ประพฤติสอดคล้องกับพระธรรมและได้สร้างความวุ่นวายในสงฆ์และทรงกำหนดรูปแบบและวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมสงฆ์ ภายใต้กรอบความคิดการจัดการความขัดแย้งของการปกครองแบบสามัคคีธรรม

3. แนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญา

พุทธปรัชญาเถรวาท เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) ในระดับโลกียวิสัย เพราะ “ความขัดแย้ง” จัดได้ว่าเป็น “ทุกข์ของบุคคลและสังคม” ประการหนึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมองว่าความขัดแย้งเป็น “ธรรมชาติ” หรือ “ธรรมดา” ของสังคมทั่วไป จนอาจจะกล่าวได้ว่าเป็น “สิ่งจำเป็น” ของสังคม เพราะสรรพสิ่งในสังคมนั้นแปรเปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา (อนิจจัง) ผลจากการแปรเปลี่ยนดังกล่าวนั้นจึงทำให้เกิดบรรยากาศของ “ทุกข์” หรือ “ความขัดแย้ง” ซึ่งเป็นสภาวะหรือบรรยากาศที่ดำรงอยู่ในภาพเดิมไม่ได้ สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งก็เพราะทุกสิ่งทุกอย่างนั้นในแง่ของโลกียวิสัยนั้นไม่

สามารถเป็นไปตามความต้องการ หรืออำนาจของสิ่งใด หรือบุคคลใด กล่าวคือไม่มีสิ่งใด หรือบุคคลใดบังคับให้มันไม่เปลี่ยนแปลงหรือไม่ให้ขัดแย้งกัน (อนัตตา) ฉะนั้น เมื่อกล่าวโดยธรรมชาติแล้ว สรรพสิ่งต้องขัดแย้งกัน แต่ถึงกระนั้น พระพุทธศาสนาก็ได้เหลือ “พื้นที่” ของความ “ไม่ขัดแย้ง” เอาไว้ให้ “สภาวะสูงสุด” นั่นก็คือ “พระนิพพาน” อย่างไรก็ดี ในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท ความขัดแย้งได้ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณค่าภายในของมนุษย์ในเชิงอัตวิสัย และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณค่าในเชิงปรวิสัยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ความขัดแย้งก่อให้เกิดการพัฒนาการระบบการเมืองการปกครอง การบัญญัติพระวินัย การจัดระเบียบสังคม ฉะนั้น ความขัดแย้งในพุทธปรัชญาเถรวาท สะท้อนภาพทั้งที่เป็นบวกและเป็นลบ ประเด็นจึงอยู่ที่ว่า เราจะมีท่าทีต่อความขัดแย้ง หรือวางบทบาทของตัวเองในสถานการณ์ของความขัดแย้งอย่างไร จึงจะสามารถดำรงตนอยู่บนสถานะของความขัดแย้งได้อย่างประสานสอดคล้องกับชีวิตและสังคม

แนวทางการระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญา ได้แก่การมีความเห็นใจ สร้างความเป็นมิตร และส่งเสริมให้ช่วยเหลือกัน แท้จริงแล้วก็คืออุปกรณ์ในการทำลายจิตที่ประกอบด้วย ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ หลักธรรมที่สร้างความเห็นใจมี เมตตาเป็นต้น เมตตาจะทำลายความโกรธ ความเกลียด อาฆาต พยาบาท เมตตา คือ ความเป็นมิตร ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่จำเพาะเจาะจง เมตตาจะมีได้ต้องอบรมในชีวิตประจำวันนั่นเอง โดยเริ่มจากบุคคลที่ใกล้ตัวเราที่สุด แล้วค่อยๆขยายวงกว้างออกไปขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงบุคคลที่ไม่เป็นที่รักคือศัตรู หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ช่วยเหลือกันมี ทานเป็นต้น ทานคือการช่วยเหลือกันด้วยวัตถุสิ่งของ ทานคือการให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกันจะเป็นอุปกรณ์ทำลายแก่ตัวของมนุษยื มนุษย์ไม่อาจทำดีต่อผู้อื่นได้เพราะความเห็นแก่ตัวที่เกิดจากตัณหาคือความทะยานอยากได้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้จิตหิวโหยอยากได้ เกิดความดิ้นรน อยู่ไม่เป็นสุข หากหยุดยั้งไม่ได้ก็จะเป็นต้นเหตุให้ดิ้นรนแสวงหาสิ่งที่อยากได้มาสนองความต้องการ หรือเมื่อไม่ได้โดยวิธีชอบธรรมก็นำให้ไปทาความชั่วความไม่ดีงามต่าง ๆ เช่น ลักขโมย ทุจริต คอรัปชั่น โกง ปล้น จนถึงฆ่าคนตาย ต้องทำลายหลักธรรมที่ส่งเสริมให้ช่วยเหลือกันนั่น คือการทาน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องแนวทางการระงับความขัดแย้งเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยพบว่าท่ามกลางความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากมนุษย์เราหันมายึดถือหลักพุทธปรัชญาให้มั่นคงในจิตใจ ผลงานวิจัยเล่มนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของความขัดแย้งในหลายๆแง่มุม ได้เสนอถึงแนวคิดและวิธีการสันติวิธีของนักวิชาการต่างๆ ที่มีต่อปัญหาความขัดแย้งในแต่ละระดับ รวมถึงตัวอย่างของการประยุกต์ใช้แนวคิดเพื่อจัดการ เพื่อจะเป็นประโยชน์แก่การศึกษา ก็เช่นเดียวกันกับการมีส่วนรวมแก้ปัญหาในสังคม ผู้วิจัย จึงขอเสนอแนะข้อวิจัยครั้งต่อไป ปัญหาความขัดแย้งที่มีอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน โดยมุ่งที่จะให้เกิดสันติภาพขึ้นทั้งภายในจิตใจ และในสังคม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในทัศนะพุทธปรัชญานั้น มักนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ มาเผยแพร่ให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และการนำมาประยุกต์ใช้ด้วยถ้อยคำที่ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีหลายประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งหากผู้ใดสนใจจะทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมก็น่าจะได้ประโยชน์อยู่ไม่น้อย ได้แก่

1) ควรมีการศึกษาพุทธสันติวิธีจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยปัจจุบัน

2) ควรมีการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการไกล่เกลี่ยแบบพุทธ

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการระงับความขัดแย้งตามทัศนะของพุทธปรัชญา ได้แก่การมีความเห็นใจ สร้างความเป็นมิตร และส่งเสริมให้ช่วยเหลือกัน แท้จริงแล้วก็คืออุปกรณ์ในการทำลายจิตที่ประกอบด้วย ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ โดยอาศัย 1. หลักเมตตาจะทำลายความโกรธ ความเกลียด อาฆาต พยาบาท 2. ความเป็นมิตร ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น โดยไม่จำเพาะเจาะจง จนกระทั่งถึงบุคคลที่ไม่เป็นที่รักคือศัตรู 3. ทานคือการช่วยเหลือกันด้วยวัตถุสิ่งของ ทานคือการให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นเหตุเกิดความขัดแย้งของมนุษย์ได้

References

Phra Dhamma Pittaka (P.Payutto). (2006). *dissolving conflict.* Bangkok: Dharma.

Sompan Phromtha. (2006). *Buddhist Philosophy, Human Society and Ethics.* (2nd Edition). Bangkok: Samsam Publishing.

Wanchai watanasap. (2006). *Conflict: Principles and Problem Solving Tools, Type II.* Bangkok: MahaChulalongkorn University Press.

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

Sustainable Leadership of Private School Principals under Jurisdiction of Khonkaen Educational Office

พา อักษรเสือ และ เอกราช โฆษิตพิมานเวช[1,2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ[1,2]
Pa Agsonsue and Ekkarach Kositpimanvach[1,2]
North Eastern University, Thailand
Corresponding Author, Email: ekkarad2552@gmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น การดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น จำนวน 127 โรงเรียน ผู้บริหาร 127 คน ครูผู้สอน 2,425 คน รวม 2,552 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน 92 คน เลือกแบบเจาะจงครูจำนวน331คน เลือกแบบสุ่มอย่างง่าย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Reacting Scale) มีค่าคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (0.84) ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ (0.96) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิด

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 29 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 9, 2019; Revised: September 29, 2019; Accepted: September 30, 2019

และประเด็นอื่นที่พบและนำมาสรุปเป็นประเด็น ผลงานวิจัยพบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ 2) การมีจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล 3) ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกื้อกูลกัน 5) ความหลากหลายวิธีสู่ความสำเร็จและเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ได้แก่ 1) มุ่งผลลัพธ์ 2) มีกลยุทธในการบริหาร 3) มุ่งเน้นกระบวนการแทนเน้นที่แผน 4) มีคุณธรรมในการบริหาร 5) เป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6) ทำใจปล่อยวาง 7) สร้างเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม 8) มีการวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน 9) สร้างความยั่งยืนมั่นคงในองค์กร

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน; ผู้บริหารสถานศึกษาเอกศึกษาเอกชน

บทนำ

สถานศึกษาเอกชนเป็นองค์กรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 22545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา สถานศึกษาเอกชนนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาไทยมาโดยตลอด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศมาช้านาน ตลอดจนมีบทบาทสำคัญในการช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของภาครัฐ ดังนั้นด้วยบทบาทของสถานศึกษาเอกชนที่มีต่อประเทศไทยดังกล่าว จึงทำให้สถานศึกษาเอกชนมิอาจปฏิเสธกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ ตรงกันข้ามสถานศึกษาเอกชนต้องตระหนักไว้เสมอว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วยปัจจุบันการแข่งขันระหว่างโรงเรียนเอกชนด้วยกันและกับโรงเรียนของรัฐสูงมาก สถานศึกษาเอกชนจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เหมาะสม เพื่อบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล มั่นคง ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ มากระทบก็ตาม (Boonrod Lueamngam, 2017 : 34) จึงจำเป็นต้องอาศัยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานให้สูงอยู่ในระดับสากล ปัญหาของสถานศึกษาเอกชนก็คือ เอกชนจะต้องเป็นผู้ลงทุนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความระมัดระวังในการพัฒนาสถานศึกษาของตนเอง ทำอย่างไรจึงจะดำเนินการได้อยู่รอดตลอดไป ไม่ขาดทุน มั่นคง ยั่งยืน ได้รับความนิยมจาก

ผู้ปกครอง นักเรียนเข้าเรียนจำนวนมากขึ้นทุกปี จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนบริหารสถานศึกษาได้อย่างมั่นคง มีภูมิคุ้มกันอยู่อย่างยั่งยืน มั่นใจ พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นกาลเวลา นโยบายต้นสังกัด กฎหมาย การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ วัตถุ สิ่งแวดล้อมและกระแสโลกาภิวัตน์ สถานศึกษาก็ยังดำเนินการอยู่ได้อย่างต่อเนื่องมีประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับในสังคม (Kingkaew Srilaleekulrat, 2015 : 34)

นักวิชาการจำนวนมากได้สรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน เกิดภาวะวิกฤติด้านภาวะผู้นำในวงการศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาไทยไม่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษามักทำหน้าที่ผู้บริหารมากกว่าผู้นำ มุ่งปฏิบัติภารกิจประจำวันให้สำเร็จตามกำหนด แต่ไม่นึกถึงเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคตขาดความสนใจที่จะนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในองค์กร ขาดการปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมักยึดติดรูปแบบเดิม ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนเป็นภาวะผู้นำที่กำลังได้รับความสนใจจากวงการต่างๆ ทั่วโลก เพราะผู้นำทุกคนต่างมีเป้าหมายว่าจะบริหารเพื่อนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร แต่ที่สำคัญกว่านี้คือจะทำอย่างไร ให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน มั่นคง เมื่อเวลาผ่านไป ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำคนใหม่ (Tiwakan Srisawat, 2015 : 44)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว คณะผู้ทำวิจัยซึ่งอยู่ในวงการบริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น มีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เพื่อจะได้นำประโยชน์ของการวิจัยนี้ ไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชน ในการกำหนดนโยบายนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อความมั่นคง ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 127 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,425 คน รวมทั้งสิ้น 2,552 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษาโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 92 คน เลือกแบบเจาะจง 2) ครูผู้สอน 331 คน เลือกแบบสุ่มอย่างง่าย

3. ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ใช้ในการสนทนากลุ่มใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนวิชาภาวะผู้นำในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และบัณฑิตที่จบปริญญาเอกสาขาการบริหารการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เป็นแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เป็นลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

ระยะที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่ม แบบเจาะจง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในระยะที่ 1 ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ค่าสถิติดังนี้ 1) ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ 2)ข้อมูลระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัด

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน3)วิเคราะห์เนื้อหาจากข้อเสนอแนะมากำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน

การศึกษาในระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามกรอบแนวคิดและประเด็นอื่นที่พบและนำมาสรุปเป็นประเด็น

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักการศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ดังแสดงในตารางที่ 1

ที่	ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1.	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน	4.22	.74	มาก
2.	ความกว้างขวาง ครอบคลุม สมบูรณ์แบบ	4.25	.64	มาก
3.	ความลุ่มลึกในองค์ความรู้	4.44	.70	มาก
4.	มีจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล	4.38	.68	มาก
5.	ความหลากหลายวิธีการสู่ความสำเร็จและเป้าหมายภาพรวม	4.15	.75	มาก
	ภาพรวม	4.29	.70	มาก

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 82 คน (ร้อยละ 89.13) ครูผู้สอน331คน (ร้อยละ100) มีประสบการณ์ในการทำงาน <5 ปี (ร้อยละ 10.43) 5 < ประสบการณ์ < 10 ปี (ร้อยละ 37.45) 10 < ประสบการณ์ < 20 ปี (ร้อยละ 43.24) ประสบการณ์ > 20 ปี (ร้อยละ 8.88)

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.29) เมื่อพิจารณาเห็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)

ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ ($\overline{X}$ = 4.44) 2) จุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล ($\overline{X}$ = 4.38) 3) ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ ($\overline{X}$ = 4.25) 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ($\overline{X}$ = 4.22 5) ความหลากหลายวิธีการสู่ความสำเร็จและเป้าหมาย ($\overline{X}$ = 4.15)

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น มีดังนี้

2.1 มุ่งผลลัพธ์

1) มุ่งผลปฏิบัติงานเป็นหลักทั้งด้านเศรษฐกิจ สปิริต จิตวิญญาณ 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความเชื่อถือ เชื่อมั่นจากแรงศรัทธา 3) การดำเนินงานคำนึงถึงความมั่นคงยั่งยืน 4) มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและสถานศึกษาในเชิงสร้างสรรค์อย่างมีคุณค่า 5) เป็นผู้นำในด้านวิชาการพัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากล 6) เน้นคุณภาพ คุณค่า ความรู้ ภูมิปัญญา เจตคติที่ลึกซึ้ง

2.2 มีกลยุทธ์ในการบริหาร

1) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสถานศึกษา ที่สนองแผนการศึกษาชาติ 2) วิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT) ทั้งภายในภายนอกเพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนา 3) พัฒนางานใหม่ๆอยู่เสมอ เป็นผู้นำในการสร้างสรรค์ทุกด้าน 4) บริหารสถานศึกษาความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดด 5) มีแนวคิดใหม่ๆให้เกิดการพัฒนาได้เปรียบคู่แข่งการค้า มียุทธวิธีที่แปลกใหม่อยู่เสมอ 6) ผู้บริหารคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ๆ สร้างค่านิยมความเชื่อในเชิงสร้างสรรค์ 7) มีหลักบริหารที่ชาญฉลาด ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

2.3 มุ่งเน้นกระบวนการแทนที่จะเน้นที่แผน

1) มุ่งเน้นกระบวนการ เนื้องานกิจกรรมที่ทรงคุณค่า แทนการยึดติดอยู่กับแผน 2) สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความสำเร็จ ความก้าวหน้าและความภูมิใจร่วมกัน 3) ปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นการขับเคลื่อนกระบวนการให้บรรลุตามแผน 4) ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5)เข้าช่วยสร้างความเห็นพ้องต้องกัน สร้างความเข้าใจเพื่อแก้ปัญหา

2.4 มีคุณธรรมในการบริหาร

1) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีมีหลักปฏิบัติในการครองตน 2) มีจิตสำนึกมีหลักปฏิบัติในการครองตน3) มีธรรมาภิบาลใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต 4) ยึดสายกลาง

เตรียมพร้อมยอมรับความเปลี่ยนแปลง รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 5) สร้างความมุ่งมั่น สามารถบริหารสิ่งที่ทำอย่างมีเหตุผล 6) มีความยุติธรรมรอบคอบในการตัดสินใจ

2.5 ผู้บริหารเป็นมืออาชีพ

1) พัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพให้มีจิตใจให้บริการ 2) มุ่งมานะ จริงจัง จริงใจในอาชีพ (Professional will) 3) มุ่งมั่นที่จะฝากผลงานให้เกิดความสำเร็จมั่นคง ยั่งยืนของสถานศึกษา 4) การสร้างศักยภาพของบุคลากรเพื่อพัฒนาและสืบทอด เสริมส่งความเก่งกาจฝากไว้กับคนรุ่นต่อไป 5) ชอบปรับปรุงแก้ไขตนเองไม่โทษใครหรือปัจจัยภายนอก 6)ให้เกียรติและให้เครดิตผู้คนมากกว่าตนเอง

2.6 ทำใจปล่อยวาง

1) ผู้บริหารต้องรู้จักจังหวะเวลาที่ต้องละวางหรือลงจากตำแหน่ง 2) วางกลยุทธ์สร้างผู้นำ ผู้บริหารต่อไปเพื่อสืบทอด 3) จริงใจ บริสุทธิ์ มอบหมายงานอย่างโปร่งใส 4) เปิดโอกาสให้คนอื่นมาทำกิจกรรมต่ออย่างสง่างาม 5)ไม่ห่วงตำแหน่ง เปิดโอกาสให้ผู้อื่น

2.7 การสร้างเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม

1) ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความสามัคคีกัน ทุกคนมีส่วนร่วมทำงานอย่างสร้างสรรค์ 2) ยอมรับให้เกียรติ เคารพกันและกันให้ความเป็นอาวุโส เชื่อใจกัน 3) การมีส่วนร่วมการร่วมมือ เพื่อหาทางเลือกที่ดีในการพัฒนาโรงเรียน 4) ร่วมคิดร่วมทำรับฟังความคิดเห็นและยอมรับความสามารถเพื่อนร่วมงาน เพื่อความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนสูงสุด 5) มองภาพความสำเร็จร่วมกัน ปรับความคิดตัวเองให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน เป็นส่วนหนึ่งของทีมงานแบบกัลยาณมิตร

2.8 การวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน

1) มุ่งวัดผลอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ครอบคลุมทุกมิติ 2) นิเทศ ติดตาม การปฏิบัติการของบุคลากร 3)ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานนำปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานมาวิเคราะห์เพื่อสร้างทางเลือกที่ดีกว่าร่วมกัน 4) นำผลการปฏิบัติงานมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อชี้วัดความสำเร็จของงาน 5) ประเมินกลยุทธ์เป็นระยะหากติดขัดก็แก้ปัญหาได้ทันท่วงที 6)นำผลการประเมินมาวางแผนเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ให้ทันสมัย นำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.9 สร้างความยั่งยืน มั่นคงในองค์กร

1) ต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งความสำเร็จร่วมกันที่ยืนยง 2) เป็นการสร้างเสริมเติมเต็ม ถ่ายทอด อยู่ตลอดอย่างต่อเนื่อง 3) เป็นการสร้างทีมผู้นำ ไม่ต้องคอยพึ่งแต่ผู้บริหารเพียงผู้เดียว 4) ผู้บริหารที่เต็มไปด้วยวิสัยทัศน์ที่ยิ่งใหญ่ ยาวไกล เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและสภาพการความยั่งยืน ยิ่งยง ที่มีมิติความลึกด้วยสปิริต จิตสำนึก ยืนยง ยืนหยัดและก้าวไกล มีความกว้างขวาง ครอบคลุมสมบูรณ์พร้อม

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น เห็นความสำคัญ ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ บรรยากาศการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลในองค์กรได้แสดงความคิดอย่างอิสระ ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกับผู้ทรงคุณวุฒิจากการสนทนากลุ่ม และสอดคล้องกับ (Kalan Abdil, 2012 : 6) แสดงทัศนะว่า ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำในความสามารถ ในการปรับตัว ความร่วมมือ และความเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดน การสร้างจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร มีความเข้าใจผู้อื่น สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถ บริหาร จัดการความเปลี่ยนแปลงได้ ต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งส่วนบุคคลและการทำงาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ค้นหาความหลากหลายวิธีเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความลุ่มลึกในองค์ความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในปัจจุบัน ต่างก็แสวงหาองค์ความรู้ ศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Thira Runcharoen, 2013 : 6) ได้แสดงทัศนะถึงความจำเป็นในการเป็นผู้บริหารมืออาชีพ คือในปัจจุบันมีปัญหาการจัดการสถานศึกษามากมาย ผลการจัดการศึกษายังไม่มีคุณภาพ ตลอดจนมีกฎหมายกำหนดให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง และให้มีมาตรฐานวิชาชีพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ มีจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่

ยาวไกล พร้อมยืนหยัดตลอดไปตราบนานแสนนาน สอดคล้องกับ (Brent Davise, 2012 : 9) ได้แสดงทัศนะว่าเป็นการยืนยง ยืนหยัด และยาวไกล (Lencth) ยืนยันมั่นคงในสิ่งที่ถูกสร้างดีงามไม่หวั่นไหวหรือละวางโดยง่ายมีจุดยืน จุดก้าวเดินที่ชัดเจน ยาวไกล ยิ่งใหญ่ต่อไปเรื่อย ๆ ด้านเฉลี่ยมากเป็นอันดับ 3 คือ ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ เป็นคนที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆที่เกี่ยวข้องทุกด้าน สอดคล้องกับ (Gayle,c. Avery, 2014 : 5) ที่ได้แสดงทัศนะว่าผู้นำที่ยั่งยืนจะต้องมีคุณลักษณะ 1) พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2)มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกและผู้ใต้บังคับบัญชา 3) รักษาบุคลากรไว้ได้อย่างยาวนาน 4)ให้คุณค่ากับบุคลากร 5) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ 6) ปฏิบัติงานด้วยคุณธรรมและจรรยาบรรณ 7) การตัดสินใจร่วมกัน 8) ฟังความคิดเห็นผู้มีส่วนร่วมทุกระดับ 9)มีเป้าหมายร่วมกัน 10) การมีส่วนร่วมของบุคลากร

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่นดังนี้จากการวิเคราะห์เนื้อหาข้อเสนอแนะและจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ดังนี้ 1) มุ่งผลลัพธ์ 2) มีกลยุทธ์ในการบริหาร 3) มุ่งเน้นกระบวนการแทนที่แผน 4) มีคุณธรรมในการบริหาร 5) ผู้บริหารมืออาชีพ 6) ทำใจปล่อยวาง 7) การสร้างเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม 8) การวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน 9)สร้างความยั่งยืนมั่นคงในองค์กร สอดคล้องกับ (Brent Davise, 2012 : 3) ได้แสดงทัศนะภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมีปัจจัย 9 ข้อคือ 1) มุ่งผลลัพธ์แทนผลผลิต 2) บูรณาการแผนระยะสั้นและยาวสร้างความสมดุลสู่เป้าหมาย 3) มุ่งเน้นกระบวนการแทนที่เน้นแผน 4) ยึดมั่นจากแรงศรัทธา 5) สุภาพจริงใจในวิชาชีพ 6) มีกาลเทศะปล่อยวาง 7) สร้างเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม 8) พัฒนามาตรฐานการวัดความสำเร็จเชิงกลยุทธ์ 9) สร้างความมั่นคงให้องค์กร สอดคล้องกับ (John. P. Kotter, 2016 : 5) ได้แสดงทัศนะภาวะผู้นำของผู้บริหาร การเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมและยอมรับจากผู้คนในกรอบของสภาพแวดล้อม 2) เข้าใจและรู้ว่าองค์กรยืนอยู่ตรงไหน การมีเหตุมีผล 3) รู้เป้าหมายที่ต้องการจะไปถึงและอะไรที่จะใช้วัดผลให้เรารู้ได้เดินมาถึงจุดมุ่งหมายของเรา 4) มุ่งผลลัพธ์ทำอย่างไรองค์กรจึงจะไปสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ได้ 5)การวางแผนเพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมาย 6) การเปิดโอกาสให้ผู้คนในองค์กรได้แสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงอย่างหลากหลาย เช่น สถาบันอุดมศึกษาและสถาบันการศึกษาต่างๆ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนานวัตกรรม ทั้งเชิงกระบวนการและโครงสร้างเพื่อปรับปรุงระบบการให้บริการในสถานศึกษา มีความสะดวก รวดเร็วขึ้น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการลดขั้นตอนและระเบียบต่างๆในการปฏิบัติงาน เพิ่มความยืดหยุ่น เพื่อให้ชุมชนสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างระบบ การให้คำปรึกษาและพี่เลี้ยงอย่างเป็นระบบ และมุ่งมั่นสู่การนำไปปฏิบัติอย่างแท้จริงในสถานศึกษา

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการทำวิจัยและผลิตผลงานทางวิชาการสู่สาธารณชน

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆสู่สังคม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะกรณีศึกษาของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จมีผลงานเป็นที่ประจักษ์จนได้รับการยอมรับจากชุมชน สังคม สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

2.2 ควรศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์ประกอบอื่นๆที่ไม่ได้นำมาพิจารณา เช่น ความคงทน ความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนมีความสมบูรณ์และมีความหลากหลายมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 1) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ 2) การมีจุดยืนที่มั่นคง มีจุดก้าวเดินที่ยาวไกล 3) ความกว้างขวางครอบคลุมสมบูรณ์แบบ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกื้อกูลกัน 5) ความหลากหลายวิธีสู่ความสำเร็จและเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ได้แก่ 1) มุ่งผลลัพธ์ 2) มีกลยุทธในการบริหาร 3)

มุ่งเน้นกระบวนการแทนเน้นที่แผน 4) มีคุณธรรมในการบริหาร 5) เป็นผู้บริหารมืออาชีพ 6) ทำใจปล่อยวาง 7) สร้างเสริมศักยภาพการมีส่วนร่วม 8) มีการวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน 9) สร้างความยั่งยืนมั่นคงในองค์กร

References

Boonrod Lueamngam (2017). *Strategies for managing private schools. According to the philosophy of sufficiency economy to be effective Under the Office of Nong Khai Primary Educational Service Area, Area 1.*Doctor of Philosophy Thesis The field of educational administration Faculty of Education : Northeastern University.

Brent Davies. (2012). *Developing Sustainable Leadership*. London : ECIYISP.

Gayle, C.A. (2014). *Leadship for Sustainable Future.* Massacchusetts. Edwaerd Elgar Publishig.

Kalan Abdil. (2012). Creative leadership in the Global Knowledge Economy. *(Online).* Retrieved January 2, 2015. From : http//www.india.Jbs cam.ac.uk/new/events/2009/09063_abdul_kalam.htm

Kotter, John P. (2016). Modol Planning for Higher Education. *Journal of Higher Education,* 52, 470-489.

Kingkaew Srilaleekulrat (2015). Strategic leadership. *(Online).* Retrieved 19 November 2015. from : http://gotoknow.0rg/blog/kingkaew_aems /206245.

Tiwakan Srisawat (2015). *Sustainable Leadership of School Administrators Under the Office of Secondary Educational Service Areas, Area 19.* Thesis Dissertation Philosophy The field of educational administration College : Khonkaen University.

Thira Runcharoen. (2013). *Professionalism In education management and administration Education reform Areas.* Bangkok : LP Petch Company Limited.

กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

The Strategies Development for Participation in Curriculum Administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ณัฏฐ์ อุตรวิเชียร[1] และ วานิช ประเสริฐพร[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Nat Uttaravichien [1] and Vanich Prasertphorn [2]
Northeastern University, Thailand
Corresponding Author, Email: mr.nat55@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) เพื่อยืนยันและตรวจสอบกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นประธานหลักสูตรและอาจารย์ในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวนประชากรทั้งสิ้น 300 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Simple Size) จากการใช้ตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 169 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาวิจัย คือ ประธานหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตรอย่างน้อย 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00 ค่าความเชื่อมั่น 0.879 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ค่าความถี่ สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบใช้ t – test

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

(Independent Samples) และ One-Way ANOVA โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร ในภาพรวมเท่ากับ 0.27 หมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพปัจจุบันไปยังสภาพที่พึงประสงค์มีค่าคิดเป็นร้อยละ 27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินงาน ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ และด้านความรับผิดชอบ มีค่าเท่ากับ 0.34, 0.33, 0.29, 0.23, 0.10 และ 0.35 ตามลำดับ ซึ่งหมายถึง อัตราการเปลี่ยนแปลงในเชิงพัฒนาการจากสภาพปัจจุบันไปยังสภาพที่พึงประสงค์มีค่าคิดเป็นร้อยละ 34, 33, 29, 23, 10 และ 35 ตามลำดับ

2. ระดับความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของสภาพปัจจุบันโดยภาพรวมเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ และตำแหน่งปัจจุบัน ไม่แตกต่างกัน ส่วนกลุ่มของสาขาวิชา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับความคิดเห็นกลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ของสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่งปัจจุบันและกลุ่มของสาขาวิชาไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการประเมินผล ด้านการดำเนินงาน ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ และด้านความรับผิดชอบ

คำสำคัญ: กลยุทธ์; พัฒนา; การมีส่วนร่วม; การบริหารหลักสูตร

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study current situation and the desirable conditions of the strategies development for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya university,

2) to create the strategies development for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya university and 3) to confirm and examine development strategies for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The sample group used in the research included 300 heads of curriculums and teachers in curriculums of Mahachulalongkornrajavidyalaya university. The sample size determined by R.V. Krejcie & D.W. Morgan consisted of 169 samples. The sample group of the participants in this research included at least 1 person of the heads and teacher in curriculums from each curriculum. The research instrument was 5-level rating scale questionnaire with content validity between 0.80 - 1.00 and reliability at 0.879. The statistics used for analyzing data comprised mean, standard deviation, frequency, t - test (Independent Samples) and One-Way ANOVA. The data were analyzed by using a computer program.

The research results were found that:

1.The current situation and the desirable conditions of the strategies development for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya university were found that $PNI_{modified}$, current situation and the desirable conditions of the strategies development for participation in curriculum administration in overall, were rated at 0.27, it means that the rate of developmental change from the current situation to the desired conditions was at a value of 27 percent, when considered in each aspect, it was found that the participation in decision making, commenting, evaluation, operation, interests allocation and responsibility was rated at 0.34, 0.33, 0.29, 0.23, 0.10 and 0.35 respectively, it means that the rate of developmental change from current situation to the desirable conditions was at a value of 34, 33, 29, 23, 10 and 35 percent respectively.

2.The level of opinions on the strategies development for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya university of the current situation, in overall, classified by gender, age and current position was not different, while a group of majors in overall, was different with statistical significance at the level of .05 and the level of opinion on the strategies development for participation in curriculum administration of Mahachulalongkornrajavidyalaya university of the desirable conditions in overall, classified by gender, current position and a group of majors was not different, while classified by age was different with statistical significance at the level of .05.

3.The strategies development for participation in curriculum administration of Maha chulalongkornrajavidyalaya university consisted of 6 aspects, including the aspect of decision making, commenting, evaluation, operation, interests allocation and responsibility.

Keywords: Strategies; Development; Participation; Curriculum Administration

บทนำ

สภาพปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และเห็นได้ชัดจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และระบบการสื่อสารที่ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ส่งให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ประเทศมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเป็นอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวม ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา รวมทั้งเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ผสมกลมกลืนดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเป็นที่ยอมรับกันว่า กลไกในการพัฒนาคนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การศึกษา

การศึกษาระดับอุดมศึกษา (Trends in Higher Education) เป็นสิ่งจำเป็นและมีความต้องการสูง อันเนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีการสื่อสาร จึงต้องขยายและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง (Quantitative Expansion) รวมถึงการที่ต้องจัดให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น (Diversification) ทั้งโครงสร้าง รูปแบบ หลักสูตร ระบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ (Quality) มีความเป็นนานาชาติ (Internationalization) และมีความสอดคล้อง (Relevance) กับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ

ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย (University) จึงเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการพัฒนาคนในทุกด้านตลอดชีวิต หลักการและจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น มิใช่เพียงเพื่อความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการอยู่ดีมีสุข สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ซึ่งจะส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับของนานาอารยะประเทศด้วย ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ได้กำหนดพันธกิจหลัก 4 ด้าน ของมหาวิทยาลัย คือ (1) ด้านการผลิตบัณฑิต (2) ด้านการวิจัย (3) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (4) ด้านการให้บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งจากขอบข่ายงานมหาวิทยาลัยที่กำหนดไว้ทั้ง 4 ด้านนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หน่วยงานหลักทางวิชาการที่เป็นกำลังสำคัญให้กับมหาวิทยาลัย คือ หลักสูตร ดังนั้น หลักสูตรต้องมีความแข็งแกร่งทางด้านวิชาการเป็นเบื้องต้น หลักสูตรต้องมีกลไกการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและการบริหารวิชาการขึ้นอยู่กับประธานหลักสูตร และคณาจารย์ภายในภาควิชาหรือ

หลักสูตรนั้น จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภารกิจของหลักสูตรอย่างไร และไปในทิศทางใด ประธานหลักสูตรจะทำหน้าที่ในการประสานและมอบหมายงานสอนแก่คณาจารย์ แต่การที่ประธานหลักสูตรเป็นผู้ทำให้คณะและมหาวิทยาลัย สามารถสนองความต้องการของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องได้รับความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของคณาจารย์ประจำหลักสูตร (Office of the Higher Education Commission, 2010 : 1) ประธานหลักสูตรจึงต้องเป็นผู้นำและประสานงานให้การดำเนินงานของหลักสูตรเป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ บทบาทของประธานหลักสูตร คือ 1) รักษาและเพิ่มพูนคุณภาพมาตรฐานวิชาการของภาควิชาหรือหลักสูตรทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ 2) สร้างความร่วมมือร่วมใจให้คณาจารย์ในภาควิชาหรือหลักสูตร สร้างสรรค์งานวิชาการและงานอื่น ๆ ให้หลักสูตร อันนำมาซึ่งประโยชน์ของคณะและมหาวิทยาลัย 3) ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการและความสัมพันธ์ระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษา 4) ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของคณาจารย์ในหลักสูตร การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) หมายถึง การบริหารโดยให้บุคคลในองค์กรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญ ในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบริหารงาน ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 1) ก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง 2) กระบวนการตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้ 3) เป็นหลักการของการบริหารที่เป็นผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้ 4) ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้งได้ ดังนั้น ถ้าไม่มีการสร้างความเข้าใจถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ปัญหาที่ติดตามมา คือ 1) การกำหนดทิศทางการพัฒนาและการบริหารมหาวิทยาลัย รวมทั้งการจัดโครงสร้างองค์กร การวางแผนระยะยาว การจัดสรรงบประมาณ และการบริหารงานบุคคลไม่อาจจะกระทำได้ประสบความสำเร็จ 2) ขาดการสร้างบรรยากาศทางวิชาการหรือชุมชนวิชาการ การประสานการจัดการผลิตบัณฑิตและการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ 3) ขาดการยอมรับในตัวผู้บริหารมหาวิทยาลัยทุกระดับ และนอกจากนี้ยังขาดการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย จนเกิดแรงต่อต้านการดำเนินงานหรือการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกลักษณะอีกด้วย ทั้งนี้ระบบโครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยของไทย มีการ

แบ่งรูปแบบการบริหารเป็นภาควิชาหรือหลักสูตรและเป็นคณะ ซึ่งบางมหาวิทยาลัยมีการจัดหลักสูตรหลายหลักสูตร ซึ่งเป็นไปตามความพร้อมของมหาวิทยาลัยและความต้องการของผู้เรียน ซึ่งการมีจำนวนของหลักสูตรมากเกินไป ทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรมีแนวโน้มที่อ่อนแอลง เกิดปัญหาการขาดความร่วมมือจากคณาจารย์ ทักษะในการบริหารงานของประธานหลักสูตร การแต่งตั้งประธานหลักสูตร ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจสูงสุดขององค์กร ทำให้เกิดปัญหาการยึดหลักความอาวุโส ทำให้เกิดปัญหาเวลาสั่งการ หรือแม้แต่การขอความร่วมมือจากบุคคลากรในหลักสูตรทำได้ยาก (Tharinthorn Namwan, 2005 : 3) ด้วยประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการบริหาร การจัดการ การพัฒนาการปรับปรุงการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. เพื่อตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 ยกร่าง “กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

ระยะที่ 3 จัดทำ “กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ฯ จากหลักสูตร ทั้งสิ้นจำนวน 60 หลักสูตร และกลุ่มตัวอย่างจำนวน

169 คน และจากการสัมภาษณ์หลักสูตรที่เป็นกรณีศึกษาที่มีผลปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice)

ระยะที่ 4 พัฒนา “กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบยืนยัน และข้อเสนอ แนะในการปรับปรุงเกี่ยวกับร่างยุทธศาสตร์ฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น

ระยะที่ 5 สรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงาน “กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.1 การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายในการบริหารงานในหลักสูตร 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร 3) การมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตรากำลัง/ตำแหน่งงานที่จำเป็น/ต้องการ ด้วยหลักธรรมาภิบาลหรือธรรมาธิปไตย 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการที่เหมาะสมกับการบริหารงาน 5) การมีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 6) การได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรร่วมกัน 7) การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกผู้บริหารในหลักสูตรของตนเอง

1.2 การมีส่วนร่วมในด้านการแสดงความคิดเห็น กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการดำเนินงานในหลักสูตรตามมาตรฐานด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในแนวทางการวิจัยและพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน 4) การที่ผู้บริหารรับฟังและนำข้อเสนอแนะของคณาจารย์ไปปรับปรุงการบริหารงานของหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงาน 6) การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดหลักสูตร

และพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน 7) การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารแก่ผู้บริหาร

1.3 การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การได้รับโอกาสประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบด้วยหลักธรรมาภิบาลและธรรมาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียม/เตรียมพร้อมการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายและแผนการดำเนินงานของหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม/ติดตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมทางการบริหารในหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณาจารย์ประจำปี 6) การมีส่วนร่วมในการรับทราบผลการการดำเนินงานและรายงานประจำปี 7) การมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตของงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

1.4 การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนปฏิบัติการประจำปี และรับทราบผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ 2) การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยของหลักสูตร 3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม/โครงการของหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา 6) การที่คณาจารย์ในหลักสูตรส่วนมากได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ/คณะทำงานในการดำเนินงาน 7) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของหลักสูตรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

1.5 การมีส่วนร่วมในด้านการจัดสรรผลประโยชน์ กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนงบประมาณประจำปีของหลักสูตร 2) การมีส่วนร่วมจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่คณาจารย์ในหลักสูตรอย่างทั่วถึงและเหมาะสม 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการบริหารงาน 5) การมีส่วนร่วมในการนำผลงานของคณาจารย์นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบ 6) การมีส่วนร่วมในการนำผลงานของคณาจารย์นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ 7) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาทุนการศึกษาต่อของคณาจารย์

1.6 การมีส่วนร่วมในด้านการรับผิดชอบ กลยุทธ์ที่ได้ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมความมีวินัยของบุคลากรในการทำงาน 2) การเปิดโอกาสให้ได้ทำงานที่ท้าทายความรู้และความสามารถ 3) การมีส่วนร่วมกำหนดแผนการกำกับติดตามกับหลักสูตร เช่น วิธีการ ระยะเวลา 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำกับติดตามการดำเนินงานของหลักสูตรตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สังเกต สัมภาษณ์ 5) การมีส่วนร่วมที่ทำให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนดเสมอ 6) คณาจารย์มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7) การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในหลักสูตร

โดยภาพรวมบุคคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) ด้านการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์

2. กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.1 กลยุทธ์ฯ ด้วยการประเมินความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติของกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบทุกด้านมีความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติ ตามเกณฑ์การกำหนด คือ ค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ไม่เกิน 1.5

2.2 กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้กลยุทธ์ที่พัฒนาแล้วโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายในการบริหารงานในหลักสูตร 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร 3) การมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตรากำลัง/ตำแหน่งงานที่จำเป็น/ต้องการด้วยหลักธรรมาภิบาลหรือธรรมาธิปไตย 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการที่เหมาะสมกับการบริหารงาน 5) การมีส่วนร่วมในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน 6) การได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรร่วมกัน 7) การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกผู้บริหารในหลักสูตรของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในด้านการแสดงความคิดเห็น คือ 1) การมีส่วนร่วมเสนอแนวทางการดำเนินงานในหลักสูตรตามมาตรฐานด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในแนวทางการวิจัยและพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน 4) การที่ผู้บริหารรับฟังและนำข้อเสนอแนะของคณาจารย์ไปปรับปรุงการบริหารงานของหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงาน 6) การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน 7) การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารแก่ผู้บริหาร

3. การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล คือ 1) การได้รับโอกาสประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบด้วยหลักธรรมาภิบาลและธรรมาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมในการจัดเตรียม/เตรียมพร้อมการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายและแผนการดำเนินงานของหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม/ติดตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมทางการบริหารในหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณาจารย์ประจำปี 6) การมีส่วนร่วมในการรับทราบผลการการดำเนินงานและรายงานประจำปี 7) การมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตของงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน

4. การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน คือ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนปฏิบัติการประจำปี และรับทราบผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ 2) การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยของหลักสูตร 3) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการ

ดำเนินงานของหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม/โครงการของหลักสูตร 5) การมีส่วนร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา 6) การที่คณาจารย์ในหลักสูตรส่วนมากได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ/คณะทำงานในการดำเนินงาน 7) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของหลักสูตรเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

5. การมีส่วนร่วมในด้านการจัดสรรผลประโยชน์ คือ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนงบประมาณประจำปีของหลักสูตร 2) การมีส่วนร่วมจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในการมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่คณาจารย์ในหลักสูตรอย่างทั่วถึงและเหมาะสม 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการบริหารงาน 5) การมีส่วนร่วมในการนำผลงานของคณาจารย์นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบ 6) การมีส่วนร่วมในการนำผลงานของคณาจารย์นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ 7) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาทุนการศึกษาต่อของคณาจารย์

6. การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมความมีวินัยของบุคลากรในการทำงาน 2) การเปิดโอกาสให้ได้ทำงานที่ท้าทายความรู้และความสามารถ 3) การมีส่วนร่วมกำหนดแผนการกำกับติดตามกับหลักสูตร เช่น วิธีการ ระยะเวลา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำกับติดตามการดำเนินงานของหลักสูตรตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สังเกต สัมภาษณ์ 5) การมีส่วนร่วมที่ทำให้สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนดเสมอ 6) คณาจารย์มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 7) การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในหลักสูตร 8) การมีส่วนร่วมในความรู้รักเป็นเจ้าของและผูกพันกับหลักสูตร

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลไว้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ บุคคลากรในหลักสูตรมีความมุ่งหมายให้การบริหารงานหลักสูตรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นลักษณะที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจส่วนใหญ่จะกระทำโดยกลุ่มบุคคลหรือหลายๆ กลุ่มรวมกันในฐานะชุมชนโดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกันในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีศักยภาพ หลักสูตรควรยึดหลักการกระจายอำนาจในการบริหารและจัดการ ความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง ความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการดำเนินงาน ความมีเสรีภาพทางวิชาการ และมีระบบที่ตรวจสอบได้ การมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน สาธารณชนและสังคมของประเทศ และได้รับการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนทั่วไป เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ พรชุลี อาชวอำรุง และคณะ (Phornchulee Artchavaumrung, et al., 2013 : 22 : 31) ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สิ่งสำคัญที่ต้องการจะทำเป็นอันดับแรกที่สุด ก็คือการกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ แล้วเลือกนโยบายและประชากรการตัดสินใจในช่วงแรกเริ่ม การตัดสินใจในช่วงการดำเนินการ การวางแผนและการแสดงการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้

การมีส่วนร่วมในด้านการแสดงความคิดเห็น การที่จะบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรที่ผู้บริหารได้รับฟังและนำข้อเสนอแนะของคณาจารย์ไปปรับปรุงการบริหารงานของหลักสูตร สิทธิ์ในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาของหน่วยงาน มีอิสระในการทำงาน สร้างความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดความเป็นเจ้าของงาน เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรเติบโต และประสบความสำเร็จในการทำงาน ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (Chantranee Sa-Ngaunnam, 2012 : 33) ซึ่งกล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์การ และร่วมมือในการพัฒนาองค์การ ที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สมาชิกขององค์การย่อมมีความผูกพันกับองค์การที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ และมีความปรารถนาที่จะได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การแม้เพียงได้รับฟังความคิดเห็น ก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การแล้ว และสอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (Kriangsak Srisombut, 2008 : 9) ได้สรุปความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นการให้โอกาสบุคคลากรได้มี

ส่วนร่วมศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของหลักสูตร และมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรด้วย

การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล การประเมินผลการปฏิบัติการของบุคลากรด้วยความยุติธรรมและซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรงไปตรงมาและสม่ำเสมอ โดยตระหนักว่าอาจารย์และบุคลากรแต่ละคนมีผลการปฏิบัติงาน จุดอ่อน จุดแข็งที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องสะท้อนผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเจาะจงไปที่ผลการปฏิบัติงาน การสื่อสารอย่างชัดเจนเกี่ยวกับมาตรฐานที่คาดหวัง รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและละเอียดอ่อน สอดคล้องกับ Hughes James Monroe (2007 : 12) ได้กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานประจำปีของบุคลากรในหน่วยงานก่อนทำการประเมิน ผู้ประเมินควรอ่านความคาดหวังของผลการประเมินให้ละเอียดรอบคอบ เกณฑ์และมาตรฐานของผลการปฏิบัติงานที่มุ่งหวังให้ละเอียดชัดเจน และต้องมั่นใจว่าการประเมินอยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง โดยไม่ลำเอียง ผลการปฏิบัติงานของบุคคลากรควรถูกประเมินตามเป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้รับการประเมิน และสอดคล้องกับ Shadid, Prins and Nas (1992 : 2) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ ความคิดเห็น ความชอบ และความคาดหวัง มีอิทธิพลที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลากรในกลุ่มต่างๆได้

การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ ในการบริหารงานหลักสูตรนั้น บุคลากรส่วนมากมีความเห็นว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผนปฏิบัติการประจำปี และรับทราบผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยของหลักสูตร การวางแผนการดำเนินงานของหลักสูตร การกำหนดแนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม/โครงการของหลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา การที่คณาจารย์ในหลักสูตรส่วนมากได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ/คณะทำงานในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Shadid Prins and Nas (1992 : 2) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการดำเนินงานของโครงการนั้น ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างในองค์การและจะทำประโยชน์โดยวิธีใดบ้างในองค์การ เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรในองค์การ การบริหารงานในองค์การ และประสานงานในองค์การ และการขอความช่วยเหลือ

การมีส่วนร่วมในด้านการจัดสรรผลประโยชน์ การที่จะบริหารงานในหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความพึงพอใจของบุคคลากรทุกคนในหลักสูตร ควรได้การมีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่คณาจารย์ในหลักสูตรอย่างทั่วถึงและเหมาะสม รวมทั้งการพิจารณาให้รางวัลและความดีความชอบแก่ผู้ที่เสียสละ มาร่วมทำงานบริหาร โดยให้อาจารย์ส่วนใหญ่เป็นผู้คัดเลือก เพื่อสร้างแรงจูงใจในการบริหาร ซึ่งสถาบันบางแห่งให้น้ำหนักเท่ากับการเสนอบทความและงานวิจัย ทำให้อาจารย์มีความสนใจและตั้งใจในการทำงาน รวมทั้งภูมิใจในหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีต่อวิชาชีพ สอดคล้องกับ Shadid Prins and Nas (1992 : 4) ซึ่งกล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลตอบแทนหรือรับผลประโยชน์ในส่วนที่มีความสัมพันธ์กับผลประโยชน์นั้น ที่นอกเหนือจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการในเชิงบวกและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงลบที่ส่งผลเสียของโครงการ อันจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลากรและสังคมด้วย

การมีส่วนร่วมในด้านการรับผิดชอบ ความร่วมมืออย่างกระตือรือร้นของสมาชิกเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของสัมฤทธิ์ผลของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบในการบริหารประเภทนี้เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน หากสมาชิกส่วนใหญ่เพิกเฉย ละเลยในการให้ความร่วมมือ หรือทำอย่างเสียมิได้ การบริหารงานแบบนี้มีโอกาสล้มเหลวค่อนข้างมาก และที่สำคัญ คือ การบริหารงานแบบนี้จะมีปัญหา หากอาจารย์บางคนยึดมั่นในความคิดของตนเองเป็นใหญ่ บางคนยึดมั่นในผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อผลประโยชน์ไม่ได้ดั่งใจตนเองก็จะมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรง และไม่รับผิดชอบ ทำให้เกิดการวางมือจากการปฏิบัติงานอย่างสิ้นเชิง การช่วยเหลืองานบริหารจะต้องจัดประชุมเรื่องอาจารย์กับความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ขึ้น เพื่อทบทวนบทบาท ภารกิจ และความรับผิดชอบของอาจารย์ในฐานะของวิชาชีพ สอดคล้องกับ เมตต์ เมตต์การุณ์จิต (Mett Mettkarunjit, 2014 : 5) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและรับผิดชอบสิ่งเหล่านั้นจะทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเข้าใจปัญหาของหน่วยงาน สำหรับการเพิ่มค่าจ้างนั้นมิใช่เป็นสิ่งจูงใจให้ทำงานอย่างเต็มที่แต่การให้รางวัลด้วยการชมเชย ยกย่อง ให้เกียรติ กลับเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดพลังต่างๆ ในการทำงาน เมื่อประสบความสำเร็จ คนที่ทำงานย่อมมีความภาคภูมิใจแม้จะมิได้รับเงินหรือค่าจ้างเป็นการตอบแทนก็ตาม และสอดคล้องกับ จันทรานี สงวนนาม (Chantranee Sa-Nguannam, 2012 : 19)

ซึ่งกล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์การ ช่วยให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และยอมรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานขององค์การ

2. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการประเมินความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติ ของกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบทุกด้านมีความเหมาะสมของการนำไปปฏิบัติ ตามเกณฑ์การกำหนด คือ ค่ามัธยฐาน (Median) ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ไม่เกิน 1.5

3. วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อยืนยันกลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการวิจัยได้กลยุทธ์ฯ ดังนี้ คือ (1) ด้านการตัดสินใจ ที่ได้ค้นพบจากการศึกษา คือ การเสนอนโยบายในการบริหารงานในหลักสูตร การแสดงข้อคิดเห็นเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร การกำหนดอัตรากำลัง/ตำแหน่งงานที่จำเป็น/ต้องการ ด้วยหลักธรรมาภิบาลหรือธรรมาธิปไตย การตัดสินใจเลือกกิจกรรม/โครงการที่เหมาะสมกับการบริหารงาน การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหลักสูตรร่วมกัน และการตัดสินใจเลือกผู้บริหารในหลักสูตรของตนเอง (2) ด้านการแสดงความคิดเห็น ที่ได้ค้นพบจากการศึกษา คือ การเสนอแนวทางการดำเนินงานในหลักสูตรตามมาตรฐานด้านการบริหารจัดการอุดมศึกษา การแสดงความคิดเห็นในแนวทางการวิจัยและพัฒนา การแสดงความคิดเห็นในการคัดเลือกอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้าน การที่ผู้บริหารรับฟังและนำข้อเสนอแนะของคณาจารย์ไปปรับปรุงการบริหารงานของหลักสูตร การแสดงความคิดเห็นในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงาน การเสนอความคิดเห็นในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน และการให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารแก่ผู้บริหาร (3) การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผลที่ได้

ค้นพบจากการศึกษา คือ การได้รับโอกาสประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบด้วยหลักธรรมาภิบาลและธรรมาธิปไตย การจัดเตรียม/เตรียมพร้อมการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. การประเมินนโยบายและแผนการดำเนินงานของหลักสูตร การควบคุม/ติดตามแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมทางการบริหารในหลักสูตร การประเมินผลการปฏิบัติงานของคณาจารย์ประจำปี การรับทราบผลการการดำเนินงานและรายงานประจำปี และการกำหนดขอบเขตของงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน (4) การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานที่ได้ค้นพบจากการศึกษา คือ การวางแผนปฏิบัติการประจำปีและรับทราบผลการปฏิบัติงานพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัยของหลักสูตร การวางแผนการดำเนินงานของหลักสูตร การกำหนดแนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม/โครงการของหลักสูตร การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และการที่คณาจารย์ในหลักสูตรส่วนมากได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการ/คณะทำงานในการดำเนินงาน (5) ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ ที่ได้ค้นพบจากการศึกษา คือ การวางแผนงบประมาณประจำปีของหลักสูตร การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา การจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่คณาจารย์ในหลักสูตรอย่างทั่วถึงและเหมาะสม การรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม/โครงการบริหารงาน และการนำผลงานของคณาจารย์นำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาความดีความชอบ (6) ด้านความรับผิดชอบ ที่ได้ค้นพบจากการศึกษา คือ การพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมความมีวินัยของบุคลากรในการทำงาน การเปิดโอกาสให้ได้ทำงานที่ท้าทายความรู้และความสามารถ มีความรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในหลักสูตร และความรู้รักเป็นเจ้าของและผูกพันกับหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Velez V. Guillermo. (1992 : 4) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในองค์ประกอบภายในและภายนอกของงาน ของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยในรัฐโคลัมเบีย องค์ประกอบภายในของงานได้แก่ สภาพทางกายภาพในการปฏิบัติงาน เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล สถานภาพของงาน การบริหารและการควบคุมงาน ความมั่นคงในการทำงาน นโยบายการบริหาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนองค์ประกอบภายในของงาน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน หน้าที่ความรับผิดชอบ ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจในองค์ประกอบภายนอกของงาน ได้แก่ เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล นโยบายการ

บริหารงาน ส่วนองค์ประกอบภายในที่สำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ ความก้าวหน้าในการทำงาน 2) ผู้ปฏิบัติงานในของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ 3) ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติงานมีส่วนทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิยดา เปี่ยมพืชนะ (Niyada Piamphuchana, 2512 : 5) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) วัฒนธรรมองค์การ 3) บรรยากาศองค์การ 4) ความพึงพอใจในงาน 5) การมีส่วนร่วมในการบริหาร 6) การเห็นคุณค่าในตนเอง โดยปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตนเองของอาจารย์ ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ดังนั้น เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการบริหารของหลักสูตรเป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรวิชาการ นอกจากระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีอยู่แล้ว ผู้บริหารต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคคลากร โดยการรับฟังความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้ร่วมตัดสินใจอย่างกว้างขวาง ส่วนบุคลากรต้องมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารและการจัดการยุคใหม่ ประการสำคัญต้องสร้างจิตสำนึกร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคคลากรว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของบุคคลากรในหลักสูตรจะมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของสถาบันและสังคมโดยรวม

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่จำเป็นในการบริหารทั้งในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงาน ดังนั้น

1. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีการกำหนดนโยบายและแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรอีกทางหนึ่งด้วย

2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรจัดกิจกรรมการพัฒนาให้เชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ขององค์การ มีความหลากหลายในการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน

3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีการพัฒนาระบบพื้นฐานสมรรถนะของบุคคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพและสมรรถนะให้บุคลากร ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดของหน่วยงาน

4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของคณะ/หลักสูตร โดยการสร้างขวัญกำลังใจที่เหมาะสม การฝึกอบรมอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม

5. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีนโยบายที่สอดคล้องกับคณะ/หลักสูตร ให้ความสำคัญกับบุคคลากรทุกคนในการมีส่วนร่วม และถือปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลอย่างจริงจัง

2.ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะ หลักสูตร ควรเปิดโอกาสให้บุคคลากรเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารงานของหลักสูตรมากขึ้น โดยไม่แบ่งแยกเพศ อายุ ประสบการณ์ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล การดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการรับผิดชอบในหลักสูตร

2. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะ หลักสูตร ควรนำแนวทางการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วมไปพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในหลักสูตร ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล การดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการรับผิดชอบ

3. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คณะ หลักสูตร ควรศึกษากลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร ไปพัฒนาให้เกิดเป็นรูปธรรมหรือเกิดผลสัมฤทธิ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมุ่งเน้นให้บุคคลากรในหลักสูตรได้มีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล การดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการรับผิดชอบ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบของกลยุทธ์การบริหารที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร

2. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยทางการบริหารที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในระดับมหาวิทยาลัย คณะ และหลักสูตร

3. ควรวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีระบบการบริหารและจัดการที่มีคุณภาพ

องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์พัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยทั้ง 5 ระยะ ผ่านการวิจัยหลากหลายขั้นตอน มีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้เป็นอย่างดี ซึ่งถ้านำไปใช้จะทำให้ส่งผลต่อคุณภาพ ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษา เป็นปัจจัยต่อคุณภาพของสถาบันและสังคมโดยรวม

References

Kriangsak Srisombut. (2008). *Stroke relationship model of factors that affect engagement to schools and affiliations to the profession of teachers in the northeast region.* Graduate School : Khonkaen University.

Chantranee Sa-Ngaunnam. (2012). *Theory and practice in educational management.* Bangkok : Bookpoint.

Tharinthorn Namwan, (2005). *Factors that affect participation in departmental administration at public universities.* Graduate School : Khonkaen University.

Niyada Piemphuchana. (2512). *Causal factors influencing commitment to the organization of teachers in private higher education institutions in the Northeastern region.* Graduate School : Northeastern University.

Phornchulee Artchavaumrung. (2013). *An approach to reforming structure and governnce of higher education : consortia in genre with current potentialities.* Bangkok : Chula Unisearch, Chulalongkorn University.

Mett Mettkarunjit.(2014). Educational management participatory. Bangkok : Bookpoint.

Office of the Higher Education commission. (2009). *Standardized framework national higher education B.E.2552.* Bangkok : Office of the Higher Education commission.

Shadid, Prins,and Nas (1992). *Public Management and Administration.* New York : The Macmillan Press.

Velez, V. Guillermo. (1992). *A Study of Faculty Satisfaction-Dissatisfaction with The Intrinsic and Extrinsic Job Factors in Columbian University.* Florida : The Florida State University.

กลการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร

Application of Iddhipatha IV to improve operational efficiency of government personnel Ministry of Interior Yasothon province

พิเชฐ ศรีหล้า[1], ชัชพงศ์ เทียมทันวณิช[2]
วรเชษฐ์ โทอื้น[3]และณัฐพล จินดารัมย์[4]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร
PichetSrilah[1], ChatphongThiamthanwanich[2]
Worachet Tho-un[3]and Natapol Jindaram[4]
MahamakutbuddhistUniversity Yasothon Buddhist College
Corresponding Author, Email :first_goodspeed@hotmail.com

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยแตกต่างกันมีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 3) เพื่อเสนอแนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 และ 4) เพื่อจัดทำคู่มือการใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหาร พนักงานเจ้าหน้าที่บุคลากรภาครัฐ จำนวน 222 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบโดยการ

---

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติ .05

ผลการวิจัยพบว่าบุคลากรมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามเพศอายุระดับ การศึกษาและตำแหน่งงานไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะแนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 บุคลากรต้องยึดหลักอิทธิบาท4ในการปฏิบัติงานพร้อมประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรควรจะจัดในรูปแบบของการอบรมสัมมนาโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวกำหนดหัวข้อในการอบรมสัมมนา โดยการจัดทำเป็นคู่มือ อนึ่งการนำคู่มือไปใช้นั้นควรกำหนดเป็นนโยบายการบริหารโดยกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานและให้มีการนำคู่มือไปใช้อย่างจริงจังต่อเนื่อง พร้อมทั้งติดตามวัดและประเมินผลการอบรมสัมมนาด้วย

คำสำคัญ : อิทธิบาท 4; การประยุกต์; พัฒนา; ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

Abstract

Research on this subject purpose 1) To study the application of Iddhipatha IV to improve the performance of government personnel Under the Ministry of Interior, Yasothon Province 2) to compare the different factors affecting the application of Iddhipatha IV 3) To propose guidelines for preventing delays in working in accordance with the government organization system by using Iddhipatha IV and 4) In order to create the manual of Iddhipatha IV to improve the performance of government personnel By using Mixed Method Research. The sample groups used in the research are administrators. 222 government personnel personnelThe tool used is a questionnaire created and in-depth interviewAnalyze data by using the software package. The statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation. Comparison by hypothesis testing and one-way analysis of variance. By determining statistical significance .05

The research findings were as follows.Personnel have applied the use of Iddhipatha IV in order to improve performance. Overall at a high level.Comparison of the application of Iddhipatha IV by gender, age, education level and job position not different.Recommendations for the prevention of delays in working in accordance with the government organization system using of Iddhipatha IV.Personnel must adhere to the

principles of Iddhipatha IV in the operation. Ready to regularly evaluate the performance and the model of performance improvement of personnel should be organized in the form of seminars, using of Iddhipatha IV as the topic of the seminar by making a manual. Therefore, the use of the manual should be defined as an administrative policy by defining in the annual action planor defined as performance evaluation criteria. And to have the manual to be used seriously continuously.Along with monitoring, measuring and evaluating training seminars.

Keywords :Iddhipatha IV; Application; Improve;Performance

บทนำ

ปัญหาความล่าช้าของการบริหารงานตามระบบราชการไทยหรือองค์กรภาครัฐเกิดจากความล้าสมัยของโครงสร้างการบริหารที่ใช้มาเป็นเวลานาน ขาดความทันสมัย แม้จะมีการปรับปรุงบ่อยครั้งแต่ก็ไม่เคยมีการปรับรื้อทั้งระบบมีการขยายตัวของภาระหน้าที่ของหน่วยงานมีหน่วยงานเกิดขึ้นมากมายมีภารกิจซ้ำซ้อนหลายหน่วยงานพยายามสร้างกรอบเพื่อปกป้องหน่วยงานของตนเองสร้างกฎระเบียบและเงื่อนไขให้ติดขัดและไม่คล่องตัวในการบริหารจัดการเป็นแบบรวมศูนย์ อำนาจกระจุกตัวอยู่ในส่วนกลางและผู้บริหารระดับสูงทำให้การสั่งการล่าช้า ผิดพลาดและไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์มีการเอื้อให้ข้าราชการหรือบุคลากรบางคนทำงานไม่เต็มที่ขาดระบบการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรขาดความตั้งใจและกำลังใจ ไม่มีแรงจูงใจในการทำงานซึ่งนับวันจะเพิ่มความรุนแรงขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามสาเหตุสำคัญของปัญหาความล่าช้าของการบริหารงานตามระบบราชการไทยหรือองค์กรภาครัฐที่เกิดขึ้นทั้งหมดมาจากตัวของข้าราชการหรือบุคลากรผู้ปฏิบัติงานเอง ระบบเป็นเพียงสิ่งสมมติที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา ระบบราชการหรือการปฏิบัติงานในองค์กรตัวบุคลากรผู้ปฏิบัติสำคัญที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เรื่อง การปฏิบัติราชการให้สำเร็จผล ตอนหนึ่ง ว่า

"... การปฏิบัติราชการให้สำเร็จผลที่พึงประสงค์นั้น นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในทางวิชาการแล้วแต่ละบุคคลยังจะต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดีคือความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนเสร็จทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบคายในการปฏิบัติงานประกอบกันพร้อมด้วย จึงจะสัมฤทธิ์ผลที่แน่นอนและ

บังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนทั้งแก่ตนเองและแผ่นดิน ..." (พระบรมราโชวาทเนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ปีพุทธศักราช 2538) (Bussayamas Sangngern, 2009 : Online) ซึ่งในที่ว่าการอำเภอ ในเขตจังหวัดยโสธรก็ประสบปัญหานี้เช่นเดียวกัน

ปัญหาความล่าช้าในการบริหารงานตามระบบราชการหรือในองค์กรภาครัฐในส่วนของที่ว่าการอำเภอ จังหวัดยโสธร ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะของความไม่พึงพอใจในการให้บริการที่ล่าช้า ไม่อำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เราจะต้องยอมรับว่ามีอยู่จริงในแทบทุกหน่วยงานภาครัฐเกิดการเปรียบเทียบกับการบริหารของเอกชน แต่ความเป็นจริงนั้นระบบราชการกับเอกชนมีข้อแตกต่างกันเป็นอันมากจะนำมาเปรียบเทียบกันมิได้ ปัญหาเหล่านี้ในที่ว่าการอำเภอ ในเขตจังหวัดยโสธร เป็นปัญหาเรื้อรังและเป็นปัญหาพื้นฐานที่สร้างความอ่อนแอให้กับองค์กร ถือว่าเป็นจุดอ่อนหรือเป็นลักษณะสำคัญของปัญหาการบริหารองค์การซึ่งยากที่จะแก้ไขได้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความสัมพันธ์ของตัวบุคลากรและระบบงานระบบงานทำให้บุคคลากรในองค์กรกลายเป็นบุคคลที่เอาตัวรอดไว้ก่อน กล่าวคือจะต้องปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งของทางราชการ เพื่อความปลอดภัยของตัวเอง เพราะหากละเมิดกฎหมาย คำสั่ง จะมีความผิดทางวินัยการปฏิบัติงานของบุคลากรจึงอาจจะล่าช้าเพราะระบบบังคับแต่ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าดังกล่าวมาจากตัวบุคลากรเป็นสำคัญ บุคลากรขาดความเข้าใจในวิธีการทำงานที่ถูกต้อง ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและที่สำคัญคือขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติงานในหน้าที่ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกิดมาจากปัจจัยส่วนบุคคล และลุกลามเป็นปัญหาเรื้อรังที่คอยบั่นทอนความเจริญก้าวหน้าขององค์กร ปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ และเป็นมูลเหตุนำมาซึ่งปัญหาอื่นๆอีก เช่นปัญหาการทุจริตคอรัปชั่นการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น อันเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศ การพัฒนาศักยภาพ คุณภาพและคุณธรรมของระบบราชการและองค์กรภาครัฐจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปฏิรูปโครงสร้างและระบบของภาครัฐอย่างจริงจัง โดยเริ่มที่การปฏิรูปพัฒนาตัวบุคลากรในองค์กรเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาคือหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะและ วิมังสา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ โดยเริ่มจากการสร้างความพอใจความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานโดยความวิริยะอุตสาหะ เอาใจใส่ในงานที่ปฏิบัติใช้

สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนป้องกันปัญหาความล่าช้าของการบริหารงานตามระบบราชการไทยหรือองค์กรภาครัฐอันมีสาเหตุสำคัญจากตัวบุคลากร จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ควรทำการวิจัย เพราะถ้าปล่อยไว้ก็จะเพิ่มความรุนแรงและแผ่ขยายวงกว้างออกไป ซึ่งยากต่อการแก้ไข และเรื่องนี้ยังไม่มีผู้ใดทำวิจัยอย่างจริงจังมาก่อน ผู้วิจัยจึงตัดสินใจทำวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยแตกต่างกันมีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

3.เพื่อเสนอแนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

4.เพื่อจัดทำคู่มือการใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อตอบโจทย์วิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัย คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย 4 ด้าน คือ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการวิจัยเฉพาะการนำหลักอิทธิบาท 4 คือหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดที่ว่าการอำเภอ 9 อำเภอ ในเขตจังหวัดยโสธรเท่านั้น 2) ขอบเขตด้านประชากรบุคลากรสังกัดที่ว่าการอำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองยโสธร, อำเภอเลิงนกทา,อำเภอคำเขื่อนแก้ว, อำเภอกุดชุม, อำเภอมหาชนะชัย, อำเภอป่าติ้ว,อำเภอทรายมูล,อำเภอไทยเจริญ, และอำเภอค้อวัง

ซึ่งเป็นอำเภอในเขตจังหวัดยโสธรจำนวนทั้งหมด 580 คน โดยสุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973: 197) ได้จำนวน 222 คน เท่านั้น3) ขอบเขตด้านสถานที่เป็นการวิจัยเฉพาะที่ที่ว่าการอำเภอทุกอำเภอในเขตจังหวัดยโสธร 4)ขอบเขตด้านระยะเวลา1 ตุลาคม 2560–30 กันยายน 2561

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นบุคลากรสังกัดที่ว่าการอำเภอ จำนวน 9 อำเภอ ในเขตจังหวัดยโสธรจำนวนทั้งหมด 580 คน และสุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973: 197) ได้จำนวน 222 คน โดยการคำนวณเทียบสัดส่วน สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน เป็น 0.05 คณะผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 222 คน ตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973: 197) พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่เป็นระดับผู้บริหารหรือหัวหน้าส่วนงาน รวมทั้งหมด 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยมีเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิดและ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยแบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 3 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธรโดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบลักษณะเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ มีลักษณะเป็นแบบสอบปลายเปิด (Open–ended Questions) เมื่อสร้างเครื่องมือเสร็จก็ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา พร้อมประเมินค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เสนอแนะไว้มาแก้ไขและนำไปทดลอง (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อดูว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสื่อ

ความหมายได้ตรง หรือผู้ตอบเข้าใจความหมายได้มากน้อยเพียงใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนดไว้โดยสำรวจจำนวนบุคลากรสังกัดที่ว่าการอำเภอ จังหวัดยโสธรส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและขอสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยเอง ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูล 2 ลักษณะ คือ1)การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยทำการค้นคว้าจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิ 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม คือเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 222 ชุด และใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการขอสัมภาษณ์ผู้บริหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและจัดระเบียบข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อตรวจสอบว่าได้ข้อมูลตรงกับผลการวิจัยหรือไม่ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลตามวิธีการที่กำหนดไว้ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้ค่าสถิติบรรยาย (Descriptive) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยวิธีการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 222 คน ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐพร้อมทำการทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยกำหนดค่านัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพื่ออธิบายเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และได้วัดความน่าเชื่อถือของมาตรวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ (Cronbach, L.J. 1963 : 35) ซึ่งผลการวัดตัวแปรทุกตัวมีค่าเกิน 0.60 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้แสดงถึงว่ามาตรวัดของแบบสอบถามในแต่ละปัจจัยเชื่อถือได้และมีความสอดคล้อง และได้ตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อพร้อมทั้งยืนยันสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งหมด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

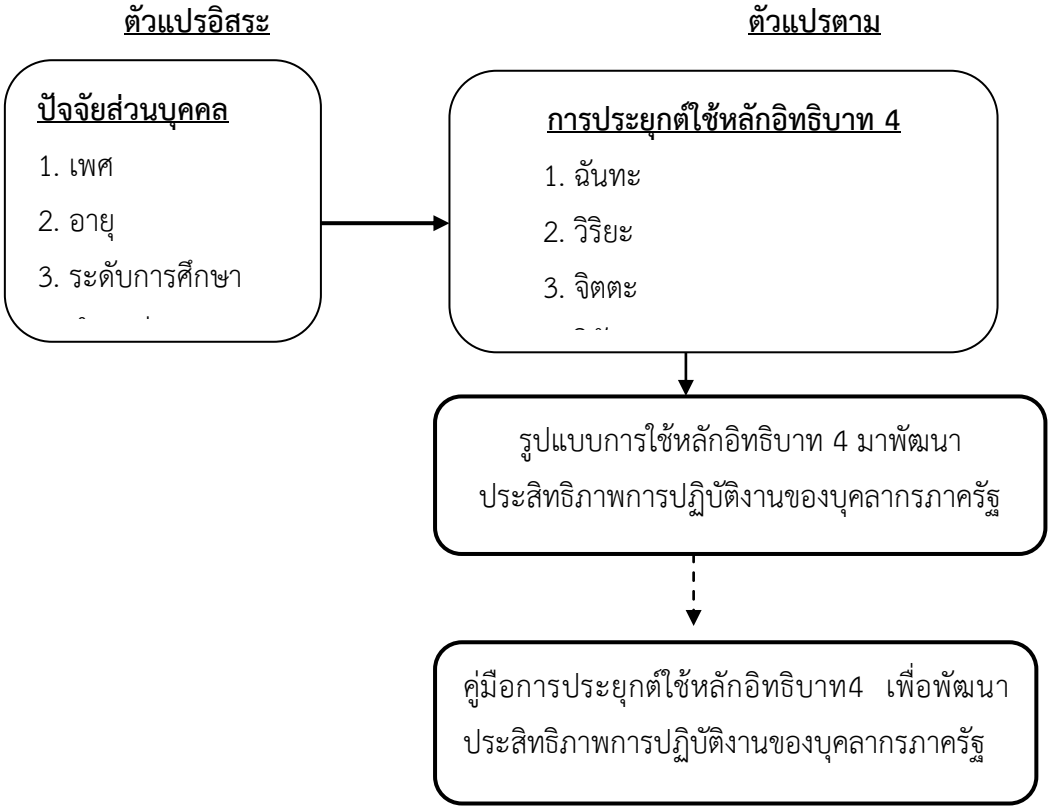

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร สรุปผลได้ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

มีผลระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.74) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .76) เมื่อจำแนกการพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเมื่อจำแนกเป็นรายได้คือ1) ด้านฉันทะ ในภาพรวมทุกด้านมีผลระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.72) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .46)ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด คือความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.80) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .41)ซึ่งอยู่ในระดับ

มาก ส่วนรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด คือความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้น มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.63) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .51)ซึ่งอยู่ในระดับมาก2)ด้านวิริยะ ในภาพรวมทุกด้านมีผลระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.71) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .47)ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด คือความเพียรในทางสร้างสรรค์และพัฒนางานที่ปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.75) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .45)ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด คือใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบากมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.66) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .49)ซึ่งอยู่ในระดับมาก3)ด้านจิตตะ ในภาพรวมทุกด้านมีผลระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.76) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .43)ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด คือความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.82) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .39)ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด คือไม่ปล่อยให้ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ มาทำให้เสียสมาธิมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.68) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .48)ซึ่งอยู่ในระดับมาก3)ด้านวิมังสา ในภาพรวมทุกด้านมีผลระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.77) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .44)ซึ่งอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้ในระดับมากที่สุด คือเน้นการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ถูกต้องตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ไม่ตามใจตนเองหรือคนส่วนใหญ่ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.81) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .42)ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนรายการที่มีระดับการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด คือการใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนบกพร่องหรือขัดข้องของงานที่ปฏิบัติมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.74) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .48)ซึ่งอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =3.74) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = .76)ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และเมื่อจำแนกการพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว ก็พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน จึงยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรระดับผู้บริหารจำนวน 9 คน เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

บุคลากรภาครัฐ สรุปได้ว่าการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธรจะอยู่ในระดับมาก โดยการให้จัดอบรมสัมมนาจัดโครงการกิจกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. การเปรียบเทียบปัจจัยแตกต่างกันมีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน แสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) สมมติฐานที่ 1 บุคลากรที่มีเพศแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐแตกต่างกันสรุปได้ว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีเพศแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธรในด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาไม่แตกต่างกันทุกด้านสมมติฐานที่ 2 บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ แตกต่างกันสรุปได้ว่าบุคลากรที่มีอายุต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธรโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธรในด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาไม่แตกต่างกันทุกด้านสมมติฐานที่ 3 บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ แตกต่างกันสรุปได้ว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธรโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐในด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาไม่แตกต่างกันทุกด้านสมมติฐานที่ 4 บุคลากรที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ แตกต่างกัน สรุปได้ว่าบุคลากรที่มีตำแหน่งงานต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ในด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสาไม่แตกต่างกันทุกด้านและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน ทั้งในด้านฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3. การเสนอแนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

ข้อมูลการตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิดของบุคลากรสรุปได้ว่า 1) ด้านฉันทะ ต้องมีความพอใจ ตั้งใจ และมีใจรักในการปฏิบัติงาน 2) ด้านวิริยะ ต้องมีความเพียรพยายามบากบั่น ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จ 3) ด้านจิตตะ ต้องเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบ จดจ่อมุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงาน ไม่ทอดธุระจนเสียหาย 4)ด้านวิมังสา ต้องรู้จักไตร่ตรองพิจารณาการปฏิบัติงานอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ศึกษาและทบทวนข้อบกพร่อง หาทางแก้ไข และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ด้านอื่นๆ ต้องยึดหลักธรรมาภิบาล มีจิตสาธารณะ และปฏิบัติงานโดยอิงอาศัยกฎระเบียบ กฎหมาย และกฎศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ

4. การจัดทำคู่มือการใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรควรจะจัดในรูปแบบของการอบรมสัมมนา, โครงการอบรมพัฒนา, และส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ โดยใช้

หลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวกำหนดหลักสูตร หรือหัวข้อในการอบรมสัมมนา โดยการจัดทำเป็นคู่มือตามรูปแบบดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอบรม และการนำคู่มือไปใช้นั้นควรกำหนดเป็นนโยบายจากผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ โดยอาจจะกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน แต่ต้องมีการนำคู่มือไปใช้อย่างจริงจังต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้มีการติดตามวัดและประเมินผลการอบรมสัมมนาตามคู่มือดังกล่าวด้วย ส่วนการเขียนและจัดทำคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐนั้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัยไปดำเนินการเขียนและจัดทำคู่มือโดยอ้างอิงแนวคิดในการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน, แนวทางการเขียนคู่มือการปฏิบัติงาน 4 ขั้น, และเทคนิคการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้น่าสนใจ ตามแนวคิดเกี่ยวกับคู่มือของ DechaSritrakul (1992 : 32) และ Sermsak Wisalaphon (1999 : 42) และการจัดทำโครงร่างคู่มือการปฏิบัติงานตามแนวคิดของ SathienKamasak (2003 : 33) เพื่อนำเสนอผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ/แก้ไขอนุมัติให้จัดพิมพ์รูปเล่มคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ เป็นลำดับไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร สรุปได้ดังนี้

1) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร อภิปรายผลได้ว่า 1)ด้านฉันทะ โดยภาพรวมมีผลระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านฉันทะมากโดยบุคลากรมีความพอใจมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำ โดยมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย มีความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของงานที่ทำ ทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่งานที่ทำนั้น มีจิตใจมุ่งแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายที่ทำ และมีจิตใจไม่ฟุ้งซ่านไม่ซัดส่ายในงานที่ปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะฉันทะมีความหมายว่า ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้นทำสิ่งต่างๆด้วยใจรักทำงานด้วยความพอใจความใคร่เพื่อจะทำเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความพอใจด้วยความรัก

ในสิ่งนั้นทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ คือมีใจรักการงานนั้นๆ มีความพอใจและตั้งใจที่จะทำงานนั้นด้วยความเต็มใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ WichyapaMataeworachat, (2001 : Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนคีรีวงศ์วิทยาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า ฉันทะคือความพอใจความรักความชอบความสนใจในสิ่งที่ทำคือมีใจรักการทำงานเมื่อมีหน้าที่รับผิดชอบในกิจการใดแล้วก็มีจิตใจรักในงานนั้น โดยบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านฉันทะอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับความหมายที่ PhraDhammaPika (P.Payutto) (2003 : 39) ได้อธิบายไว้ว่าฉันทะแปลว่าความพอใจได้แก่ความมีใจรักใคร่สิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆให้สำเร็จอยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุอยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้นเมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายก็เกิดปีติเป็นความเอิบอิ่มใจครั้นสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับโสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความรู้สึกโปร่งโล่งผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขตถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้าเกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้วคนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่ห่วงพะวงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอไม่ซ่านไม่ส่ายฉันทสมาธิจึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้และพร้อมกับปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย2)ด้านวิริยะ โดยภาพรวมมีผลระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านวิริยะมากโดยบุคลากรมีความอาจหาญแกล้วกล้าบากบั่นในสิ่งที่ทำ มีใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก กล้าเผชิญต่อความท้าทายต่ออุปสรรค มุ่งมั่นจะทำให้สำเร็จ มีจิตใจแน่วแน่มั่นคงโดยมุ่งที่จุดหมายเป็นหลัก มีความรับผิดชอบไม่ละทิ้งหน้าที่ ปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมาย และมีความเพียรในทางสร้างสรรค์และพัฒนางานที่ปฏิบัติทั้งนี้เพราะวิริยะ มีความหมายว่าความเพียรบากบั่นความขะมักเขม้นความตั้งหน้าอุตสาหะความอดทนความเข้มแข็งความหมั่นความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอยความไม่ทอดทิ้งฉันทะมีความขยันขันแข็งความเพียรไม่ท้อถอยในการประกอบกิจนั้นๆเพียรประกอบในสิ่งนั้นคือเมื่อทำสิ่งใดก็ทำด้วยความขยันหมั่นเพียรด้วยความพยายามเข้มแข้ง

อดทนไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ChatreeNawjumpa (2009 : 13) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร” พบว่า วิริยะเป็นความขยันความพยายามทำงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานด้วยความอุตสาหะอดทนทำงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอโดยบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านวิริยะในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก พร้อมยังสอดคล้องกับ ความหมายที่ PhraDhammaPika (P.Payutto) (2003 : 39) ได้อธิบายไว้ว่าวิริยะแปลว่าความอาจหาญแกล้วกล้าบากบั่นก้าวไปใจสู้ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบากเมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึงถ้าวิริยะเกิดขึ้นแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลุถึงได้ยากนักมีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลาเท่านั้นปีเท่านี้เดือนก็ไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งท้าทายที่จะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จคนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมจิตใจจะแน่วแน่มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมายสมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยสมาธิพร้อมทั้งมีปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน 3)ด้านจิตตะ โดยภาพรวมมีผลระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านจิตตะมากโดยบุคลากรมีจิตใจจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ในงานที่ทำ มีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยปละละเลยไม่ห่างไปไหนจากงานที่ทำ ไม่ทอดธุระจนเกิดความเสียหาย โดยไม่ปล่อยให้ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ มาทำให้เสียสมาธิ มีจิตแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำ มีความสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนในงานที่ทำ ทั้งนี้เพราะจิตตะ มีความหมายว่าความคิดจดจ่อเอาใจฝักใฝ่ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆไม่วางธุระคือเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองทำด้วยปัญญารู้จักพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาสาเหตุด้วยความรอบคอบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ WichyapaMataeworachat (2001: Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนศีรีวงศ์วิทยาจังหวัดนครสวรรค์” พบว่า จิตตะเป็นการเอาใจใส่งานที่ทำหมั่นตรวจตราไม่ทอดทิ้งจนกว่าจะบรรลุจุดมุ่งหมายโดยบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ด้านจิตตะ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับมากและยังสอดคล้องกับความหมายที่ PhraDhammaPika (P.Payutto) (2003)ได้อธิบายไว้ว่าจิตตะแปลว่าความคิดจดจ่อหรือเอาใจฝักใฝ่ได้แก่ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหนถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืองานอย่าง

ใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องอื่นๆใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆไม่สนใจแต่ถ้าพูดเรื่องงานจะสนใจเป็นพิเศษขลุกง่วนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืนไม่เอาใจใส่ร่างกายการแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นใกล้ๆบางที่ก็ไม่รู้ทำจนลืมวันลืมคืนความมีใจฝักใฝ่เช่นนี้ย่อมนำให้สมาธิเกิดขึ้นจิตจะแน่วแน่แนบสนิทในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขารคือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย 4) ด้านวิมังสา โดยภาพรวมมีผลระดับการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า บุคลากรภาครัฐให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในด้านวิมังสามากโดยบุคลากรมีความสอบสวนไตร่ตรองพิจารณาในงานที่ทำอย่างรอบคอบ ใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนบกพร่องหรือขัดข้องของงานที่ปฏิบัติ รู้จักทดลองและคิดค้นหาวิธีการแก้ไขปรับปรุง พัฒนาความบกพร่องงานที่ปฏิบัติศึกษาไตรตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผล รอบคอบ ถูกต้องตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ไม่ตามใจตนเองหรือคนส่วนใหญ่ทั้งนี้เพราะวิมังสา มีความหมายว่าการใช้ปัญญาไต่สวนสอบสวนใคร่ครวญอยู่อย่างเสมอหมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นกล่าวคือความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นเมื่อทำสิ่งใดทำด้วยความรู้จักไตร่ตรองรู้จักพิจารณาใคร่ครวญรู้จักพินิจพิเคราะห์ทดลองทดสอบซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonme Boon-aim (2001 : Abstract) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการนำอิทธิบาท4ไปใช้ในการทำงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตบริษัทวิทยุการบินแห่งประเทศไทยจำกัด” พบว่าวิมังสาคือการพิจารณาไตร่ตรองงานที่ทำอย่างรอบคอบมีการตรวจตราสอบข้อบกพร่องเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยังสอดคล้องกับความหมายที่ PhraDhammaPika (P.Payutto) (2003 : 39)ได้อธิบายไว้ว่าวิมังสาแปลว่าความสอบสวนไตร่ตรองได้แก่การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิมังสาเป็นพวกชอบคิดค้นหาเหตุผลชอบสอบสวนทดลองเมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไป

2.เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถอภิปรายได้ว่า1) เพศ แตกต่างกันมีระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4

เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐสังกัดกระทรวงมหาดไทยจังหวัดยโสธร ไม่แตกต่างกัน แม้บุคลากรส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง แต่ก็มีระดับการประยุกต์ใช้ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ KittipongSiriporn (2008 : Abstract) เรื่องปัจจัยแรงจูงใจภายในและปัจจัยแรงจูงใจภายนอกที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการกรณีศึกษาโรงงานผลิตรถยนต์จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า พนักงานระดับปฏิบัติการที่มีเพศแตกต่างกัน มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยรวมแล้วแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ PhraThatphonSiriphattho (Ngamphaeng) (2013 : Abstract) เรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ดพบว่าบุคลากรที่มีเพศต่างกันมีการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภออาจสามารถจังหวัดร้อยเอ็ดไม่แตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้2) อายุ แตกต่างกัน มีระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน แม้บุคลากรจะมีความรู้สึกนึกคิดและการปฏิบัติงานในแต่ละช่วงอายุแตกต่างกัน แต่ก็มีระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ RadaManeepraypun (2006: Abstract) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทยู.อาร์.เคมีคอลจำกัด ที่พบว่า พนักงานบริษัทที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ PrayongPromma (2013 Abstract) เรื่องการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า พนักงานที่มีอายุที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3) ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐไม่ได้จำกัดอยู่ที่ระดับการศึกษา จึงทำให้ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ WichyapaMataeworachat (2001: Abstract) เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษา

โรงเรียนคีรีวงศ์วิทยาจังหวัดนครสวรรค์ ที่พบว่าบุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท 4 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Marisa Chukittipong (2007 : Abstract) เรื่อง คุณภาพชีวิตในการทำงานอิทธิบาท4และความผูกพันต่อองค์การของพนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์ ที่พบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความผูกพันต่อองค์การต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 4) ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐไม่ได้จำกัดอยู่ที่ตำแหน่งงาน จึงทำให้ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ AtcharaBubpamala (2005 : Abstract) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทอุตสาหกรรมพรมไทย จำกัด (มหาชน) ที่พบว่าพนักงานที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางป้องกันความล่าช้าในการปฏิบัติงานตามระบบองค์กรภาครัฐโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธรพบว่า 1) ด้านฉันทะบุคลากรต้องมีความพอใจและตั้งใจในงานที่ทำให้ดีที่สุดมีใจรักในงานที่ทำ ทำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ มีความสุขกับงานที่ทำ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย มุ่งมั่นปฏิบัติงานเพื่อให้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ควรมีจิตใจหนักแน่น ปฏิบัติงานสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็วทันใจ เต็มที่กับงานที่ทำโดยมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ สร้างแรงจูงใจปลูกจิตสำนึกให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยใช้วิถีพอเพียง ต้องสนใจใส่ใจในงานที่ทำ พร้อมตั้งเป้าหมายการทำงานให้ชัดเจน พยายามทำงานที่ตรงกับจริต เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลดีแก่งานโดยภาพรวม 2) ด้านวิริยะ บุคลากรต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และต่องานที่ได้รับมอบหมาย ขยัน ตรงต่อเวลา มีวินัยในตนเอง เพียรพยายามทำงานให้ประสบความสำเร็จ เสียสละบากบั่นในงานที่ทำ ทำหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง ไม่ละทิ้งหน้าที่ของตนเอง ขยันอดทนจนประสบผลสำเร็จสมบูรณ์ และหมั่นศึกษาระบบงาน ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการทำงานฝึกตนเองให้มองโลกในแง่ดี และเพียรสร้างเหตุให้ถึงพร้อมในการปฏิบัติงาน ไม่ย่อท้อต่องานที่ทำ กล้าเผชิญกับปัญหา และใช้สติ

แก้ไขปัญหา มีความกระตือรือร้นปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ 3) ด้านจิตตะ บุคลากรต้องมีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างดี มุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบทำงานให้สำเร็จทันต่อกำหนดเวลา ฝักใฝ่ในงานที่ทำให้ ตั้งมั่นในสิ่งที่กระทำอยู่ ตั้งเป้าหมายในการทำงาน ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ สร้างสรรค์มุ่งคิดเรื่องงาน ใส่ใจค้นคว้าสิ่งใหม่ๆเสมอ ไม่ปล่อยให้สิ่งต่างๆ มารบกวนสมาธิในการทำงาน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน สร้างความรักผูกพันกับงานที่ทำ 4) ด้านวิมังสาบุคลากรต้องจัดลำดับงาน และดำเนินการตามลำดับความสำคัญ มีความรอบคอบถี่ถ้วนในงานที่ทำ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ ใช้ความรู้ความสามารถมาทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆเสมอ เพื่อนำมาใช้ในการทำงาน ไตร่ตรองงานที่ทำไม่ให้เกิดข้อผิดพลาด ควรมีการตรวจสอบและทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ศึกษาวิธีการขั้นตอนในการทำงาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความล่าช้าทำงานอย่างเป็นขั้นตอน มีเหตุผล อย่างรอบคอบและระมัดระวังศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาระบบกระบวนการทำงานอยู่เสมอ แก้ไขสิ่งที่บกพร่อง พิจารณาตรวจสอบงานที่ทำตลอดเวลาต้องรู้จักประเมินผลการทำงาน พร้อมทั้งปรับปรุงพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ และ 5) ด้านอื่นๆ บุคลากรต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน มีใจรักในงานบริการ และให้บริการอย่างเท่าเทียม ทบทวน ใส่ใจในสิ่งที่ทำ และศึกษาหาความรู้ตลอดเวลา รู้จักปรับตัว แก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีจิตสาธารณะ อุทิศตนเพื่อส่วนรวม พร้อมทั้งปฏิบัติงานโดยอิงกฎระเบียบ กฎหมาย และกฎศีลธรรมอย่างสม่ำเสมอ

4. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐพบว่า รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรควรจะจัดในรูปแบบของการอบรมสัมมนา โครงการอบรมพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นตัวกำหนดหลักสูตร หรือเป็นหัวข้อในการอบรมสัมมนา โดยการจัดทำเป็นคู่มือตามรูปแบบดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอบรม และการนำคู่มือไปใช้นั้นควรกำหนดเป็นนโยบายจากผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจ อาจจะกำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี หรือกำหนดเป็นเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงาน มีการนำคู่มือไปใช้อย่างต่อเนื่อง และให้มีการติดตามวัดและประเมินผลการอบรมสัมมนาตามคู่มือด้วย

ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ด้านบริหารและนโยบายคือ 1)ด้านฉันทะ ควรมีนโยบายสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรสำนึกรักในองค์กร และงานที่ปฏิบัติโดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรักความสามัคคีในองค์กร 2) ด้านวิริยะ รัฐควรมีนโยบายสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่ขยันหมั่นเพียรรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นอย่างดี เช่นการให้เกียรติบัตร หรือรางวัลแก่บุคลากรดีเด่น ทุกๆระดับ 3) ด้านจิตตะควรมีการจัดหลักสูตรอบรมบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความเอาใจใส่และพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและ 4) ด้านวิมังสาควรมีการจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ภาคปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างสมาธิ ฝึกสติ และพัฒนาปัญญา เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตของบุคลากร

2.ข้อเสนอแนะเพื่อผู้ปฏิบัติมีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติในประเด็นเกี่ยวกับที่เกี่ยวข้อง คือ 1) ด้านฉันทะ ควรมีความตั้งใจ ทำใจให้รักและศรัทธาในกิจการงานที่ทำ โดยกำหนดผลสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง 2) ด้านวิริยะควรตั้งความเพียรพยายามและอดทนในการปฏิบัติงานไม่หยุดไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค จนกว่างานจะประสบความสำเร็จ 3) ด้านจิตตะควรตั้งสมาธิเอาใจใส่ทุกรายละเอียดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน ไม่ละทิ้งไม่ละเว้นการปฏิบัติให้เกิดความเสียหาย รับผิดชอบในกิจการงานที่ทำอย่างดีที่สุดและ 4) ด้านวิมังสาควรใช้สติปัญญาพิจารณาให้รอบคอบในการปฏิบัติงาน ไม่ประมาท ทบทวนพิจารณาข้อบกพร่องและแก้ไขด้วยสติปัญญาอย่างสม่ำเสมอ

3.ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยในประเด็นคือ 1)ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์หลังการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย 2) ควรศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่นๆ กับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอื่นๆ 3) ควรศึกษาวิจัยหลักรัฐประศาสนศาสตร์ในมิติของพระพุทธศาสนา 4) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบราชการไทยกับระบบการบริหารปกครองคณะสงฆ์ไทยและ5) ควรศึกษาเปรียบเทียบหลักการทำงานให้สำเร็จของภาครัฐกิจกับหลักอิทธิบาท 4

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกระทรวงมหาดไทย จังหวัดยโสธร ได้องค์ความรู้ใหม่คือรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ และคู่มือการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

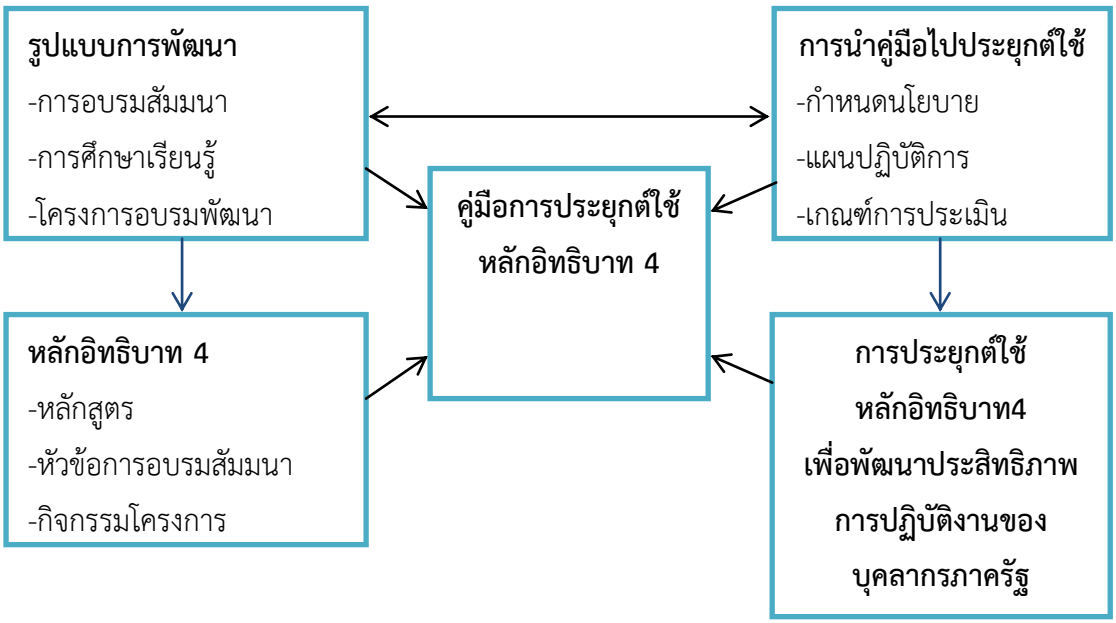

References

DechaSritrakul.(1992). *Writing academic work.* (3) Daily News, Issue dated March 31, 1992.

PhraDhammaPika (P.Payutto).(2003). *Buddhist Dictionary Dharma.* edition.Type times 12.Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya.

SathienKamasak. (2003*). PornpanPanampan and ParichatChantharath. Guide to Position Determination as an Expert in 6,7,8 Expert 9 Expertise 9 of General Government Officials in Thailand Universities.* Academic Seminar, 26-28 February 2004. Find Chiang Mai College.

SermsakWisalaphon. (1999). *Principles of writing texts in academic texts. Guide for proposing to postpone the academic graduate program.* SrinakharinwirotUniversity.

Cronbach, L.J. (1963). *Educational Psychology.* New York : Harcourt Brace And World, Inc.

Taro Yamane(1973). *Statistics: An Introductory Analysis.* 3rdEd.New York: Harper and Row Publications.

KittipongSiriporn. (2008). *The study of motivation on work efficiency : Implication for operative workers in automotive firm in Samutprakarn province.* Master of Business Administration .Graduate School :Sripatum University.

ChatreeNawjumpa. (2009). *The Application if Iddhipada IV in private organizationmanagementIn performing the duties of personnel of the Bureau of Defense and Disaster relief Bangkok.*Master of Arts (PublicAdministration).GraduateSchool:Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Boonme Boon-aim.(2001). *A study of the utilization of iddhipadasii in the work performance of Phuket air traffic control center''s personnel, aeronuatical radio of Thailand, ltd.* Master of Education.Graduate School :Thaksin University.

PrayongPromma .(2013).*The Administration Following Aparihaniyadhamma of Khonkaen Provincial Administrative Organization.* The Requirement for The Degree of Master of Arts (Public Administration). Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

PhraThatphonSiriphattho(Ngamphaeng). (2013). *An Application of Paths ofAccomplishment to Personnel's Work Performance in Tambon Administration Organizations, At Samat District, RoiEt Province.* Master of Arts (Political Science).Graduate School :Mahamakutbuddhist University.

Marisa Chukittipong. (2007). *Quality of work life, four paths of accomplishment and organizational commitment of employees in automobile parts manufacturing company.*Master of Science (Industrial and Organizational Psychology).Graduate School : Kasetsart University.

RadaManeepraypun. (2006). *Factors affecting employees'' performance efficiency of U. R. Chemical Company Limited.* Master's Project, M.B.A. (Management). Graduate School : Srinakharinwirot University.

WichyapaMataeworachat. (2001). *Human Resource Development in Accordance with Four Paths of Accomplishment: A Case Study of Kiriwongvitaya School, Nakhon Sawan Province.*Master of Arts (Public Administration). Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

AtcharaBubpamala. (2005).*Factors influencing employees '' work efficiency at Thailand Carpet Manufacturing Public Co., Ltd.* Master of

Business Administration (Management).Graduate School :Srinakharinwirot University.

Bussayamas Sangngern. (2009). Royal speech of the year 1995.*Online.* Retrieved Nov 28 2009. From :https://www.gotoknow.org/posts/316864.

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

The Strategies for Creative Leadership Development of School Administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 20

วริศรา ศิริมงคล[1] และ รัชนิวรณ์รณ อนุตระกูลชัย[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
Waritsara Sirimongkhon [1]and Ratchaniwan Anutragulchai [2]
Northeastern University
Corresponding Author, Email: Warits1968@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและ 3) สร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 จำนวน 443 คนได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอนกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำนวน 3 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบสอบถามแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 คุณลักษณะ คือ 1) ด้านจินตนาการ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านวิสัยทัศน์4) ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และ 5) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

---

[*] ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดคือด้านวิสัยทัศน์สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดด้านที่พึงประสงค์สูงสุดคือด้านวิสัยทัศน์

3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์คือกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะด้านความยืดหยุ่นกลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะจินตนาการกลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการสร้างแรงบันดาลใจกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการใช้วิสัยทัศน์บริหารงาน

คำสำคัญ: กลยุทธ์; ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This mixed method research aimed to: 1) study the characteristics of creative leadership of school administrators, 2) study the current situation and the desirable conditions of creative leadership of school administrators and 3) create the strategies for creative leadership development of creative leadership of school administrators under the Office of Secondary Educational Service Area 20. The sample group included school administrators and teachers under the Office of Secondary Educational Service Area 20,with the total number of 443 people by using multi-stage random sampling method. The target group was 3 school administrators with the best practice on creative leadership. The instruments used in the research were form of interview questionnaire, propriety, feasibility and utility of the strategies. The statistics used for data analysis comprised frequency, percentage, mean, standard deviation and $PNI_{modified}$ index.

The research results were found that:

1.The characteristics of creative leadership of school administrators consisted of 5 characteristics: 1) imagination, 2) flexibility 3) vision 4) creatively problem solving and 5) inspiration.

2.The current situation of creative leadership of school administrators, in overall, was rated at a moderate level. The aspect with the most practice was vision. The desirable conditions of creative leadership of school

administrators, in overall, were rated at the highest level. The aspect with the most desirable aspect was vision.

3.The strategies for creative leadership development of school administrators under the Office of Secondary Education Service Area 20 consisted of 5 strategies as follows: The 1st strategy was developing creative leadership of school administrators to have skills on flexibility. The 2nd strategy was developing creative leadership of school administrators to have skills on problem-solving creatively. The 3rd strategy was developing creative leadership of school administrators to have skills on imagination. The 4th strategy was developing creative leadership of school administrators to have skills on motivation. The 5th strategy was developing creative leadership of school administrators to have skills on administration vision.

Keywords: Strategies; Creative Leadership; School Administrators

บทนำ

โลกในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาความสำเร็จของผู้นำจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคลในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและขับเคลื่อนเชิงรุกต่อการเปลี่ยนแปลงดังนั้นผู้นำจึงต้องมีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องผู้เชี่ยวชาญด้านผู้นำยุคใหม่มองว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่สำคัญของผู้นำและเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงนำมาทั้งโอกาสและความท้าทายดังนั้นผู้นำต้องใช้จิตนาการสร้างสรรค์ในการจัดการกับความท้าทายและยึดโอกาสให้ได้สอดคล้องกับ คาเรน (Karen, 2012 : 2) ที่กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่ใช้จินตนาการแทนที่จะยึดติดกับวัฒนธรรมและประเพณีในขณะที่พูชชิโอแมนซีและเมอร์ดอกค์ (Puccio, Mance, and Murdock, 2011 : 33) ยืนยันว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพในโลกที่กำลังเพิ่มความซับซ้อนต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นกับการนำแบบใหม่ที่สร้างมาจากกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งปัจจุบันองค์กรหรือชุมชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้นำในยุคนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายในทุกด้านอาทิเช่นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการก่อกำเนิดของกฎระเบียบใหม่ทั้งในระดับองค์กรชุมชนสังคมและระดับโลกการเกิดความกลมกลืนของแนวคิดและกระบวนการทางสังคมต่างๆการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการธุรกิจรวมทั้งความไม่แน่นอนทางด้านเศรษฐกิจในภาวะเช่นนี้สมรรถนะของผู้นำที่เรียกว่า “ผู้นำเชิง

สร้างสรรค์” เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้รอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงดังกล่าว

ในสถานการณ์ปัจจุบันผู้บริหารหรือผู้นำไม่ได้เพียงมีหน้าที่บริหารสั่งการเท่านั้น (Jakkrit Phodapol, 2013 : 22) แต่ความเป็นผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อน ผู้นำต้องอาศัยกระบวนการคิดและมุมมองที่แตกต่างจากเดิมในการมองหาทิศทางใหม่ในการขับเคลื่อนองค์การอย่างมีวิสัยทัศน์ มองโลกในแง่ดีมีความยืดหยุ่นมีความคิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการ (Kittkhan Patipan, 2012 : 4) ดังนั้นองค์การจึงต้องการผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อหาทางออกให้กับปัญหามีความคิดวิเคราะห์แบบใหม่ๆและคิดนอกกรอบภาวะผู้นาเชิงสร้างสรรค์จึงควรเป็นโมเดลของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ทั้งในเชิงแนวคิดรูปแบบและกระบวนการแบบใหม่จึงจะสามารถแก้ปัญหาสร้างสิ่งที่ดีและยั่งยืนได้ในอนาคต (Paitoon Sinsalarat, 2010 : 10) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิชัยวิศวกุลวาณิชและคณะ (Wichai Wisawakulwanich, 2016 : 65-82) ที่ระบุว่าคุณลักษณะภาวะผู้นำที่ต้องเสริมสร้างได้แก่การมีความรู้และเข้าบทบาทผู้นำมีการพัฒนาทีมมีการสื่อสารมีวิสัยทัศน์มีคุณธรรมมีความคิดสร้างสรรค์มีมนุษยสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นมีความยืดหยุ่นมีการตัดสินใจมีการจูงใจและมีการบริหารจัดการขัดแย้ง

จากผลงานวิจัยด้านการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาด้านการศึกษา คือ การสร้างผู้นำการศึกษาระดับมืออาชีพที่ตระหนักถึงการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งควรได้รับการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ทั้งด้านวิธีการและเป้าหมาย (Thira Runcharoen, 2011 : 18) และจากผลการศึกษาปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยกลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดภาวะผู้นำในด้านการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเป็นระบบรวมถึงความตระหนักในการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ขาดการวางแผนอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้การบริหารงานในสถานศึกษาเกิดความขัดแย้ง การทำงานมีอุปสรรคการแก้ไขปัญหาล่าช้าบุคลากรขาดขวัญกำลังใจและกลัวการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Secondary Educational Service Area Office 20, 2018 : 1) และจากการประเมินมาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำอยู่ในระดับต้องปรับปรุง (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 46.75) และจากการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีภาวะผู้นำในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.43) และจากการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50.62) (Secondary Educational Service Area Office 20, 2018 : 2)

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้อย่างพอสังเขปเพียงชี้ให้เห็นสภาวะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย คุณลักษณะที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นพลังขับเคลื่อนในการบริหารการศึกษาที่สำคัญ จึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิผลของการบริหารและการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สังเคราะห์ได้คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 5 ด้าน คือ ด้านจินตนาการด้านความยืดหยุ่นด้านวิสัยทัศน์ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และด้านการสร้างแรงบันดาลใจสัมภาษณ์เชิงลึกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Best Practice) จำนวน 3 คนเพื่อยืนยันคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ด้านคือ ด้านจินตนาการด้านความยืดหยุ่นด้านวิสัยทัศน์ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 จำนวน 108 คน และครูผู้สอนจำนวน 335 คน รวม 443 คน ใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการทดสอบความเที่ยงตรง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (Boonchom Sri Sa-at, 2002) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าดัชนีความต้องการจำเป็น$PNI_{modified}$

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 มีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน 1) ร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 จากผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$และวิเคราะห์ MatrixAnalysis 2) ตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 20 โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Disscussion) มีผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมสนทนากลุ่มจากหลายกลุ่มมีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน 3) การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 มีคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจินตนาการ2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านวิสัยทัศน์4) ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และ5) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.40, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านจินตนาการด้านความยืดหยุ่น ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ สภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับมาก 1ด้าน คือด้านวิสัยทัศน์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิสัยทัศน์รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความยืดหยุ่นสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.72, S.D.=0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกข้อด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวิสัยทัศน์รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านจินตนาการด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3. กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20ประกอบด้วย5 กลยุทธ์ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะด้านความยืดหยุ่นประกอบด้วย 5 มาตรการดังนี้ 1) ส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีอิสระทางความคิด 2) เพิ่มทักษะความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง 3) เสริมทักษะความสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆ 4) เสริมทักษะความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ 5) จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่นมาบรรยาย

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ประกอบด้วย 6 มาตรการดังนี้ 1) ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ 2) เพิ่มทักษะความสามารถศึกษาค้นคว้าวิธีการใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาได้ตรงประเด็น 3) เสริมทักษะการแก้ปัญหาได้โดยคำนึงถึงการได้ประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษา 4) เพิ่มทักษะความสามารถในการแก้ปัญหา โดยเน้นถึงความพอใจของบุคลากร 5) มีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาหลากหลายอย่างครบถ้วน 6) จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มาบรรยาย

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะจินตนาการ ประกอบด้วย 6 มาตรการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้บุคลากรคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ในองค์กร 2) เพิ่มทักษะความสามารถคิดเชิงสร้างสรรค์ หรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารงาน 3) เพิ่มทักษะความสามารถคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการบริหารงาน 4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานสร้างสรรค์งานใหม่ 5) เสริมสร้างความเฉลียวฉลาดและมีปฏิภาณไหวพริบในการทำงาน 6) จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการมาบรรยาย

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการสร้างแรงบันดาลใจประกอบด้วย 5 มาตรการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความจริงใจในการปกครองดูแลผู้ร่วมงานยกย่องเชิดชูเกียรติและเสนอแนะในการพัฒนาเชิงบวก 2) ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ 3) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานได้สร้างสรรค์งานใหม่ 4) สนับสนุนกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานยอมรับ ศักยภาพของตนเองในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ในการทำงาน 5) จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมาบรรยาย

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการใช้วิสัยทัศน์บริหารงาน ประกอบด้วย 7 มาตรการ ดังนี้ 1) สร้างบรรยากาศการติดต่อสื่อสารแบบเปิดเพื่อให้บุคลากรเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจ 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถโดยเน้นการคิดเชิงบวก 3) สนับสนุนการกำหนดเป้าหมายของหน่วยงานสู่ความเป็นเลิศ 4) สร้างความสัมพันธ์อันดีแก่บุคลากรให้เกิดความราบรื่นในการทำงาน 5) สร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถ 6) ส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรทุ่มเทความสามารถในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ 7) จัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านวิสัยทัศน์มาบรรยาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 และสามารถนำมาอภิปรายเพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจินตนาการ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และ 5) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจเมื่อพิจารณาจากคุณลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าหากผู้บริหารสถานศึกษาท่านใดมีคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านนี้แล้วจะสามารถบริหารสถานศึกษานั้นๆ ได้อย่างสร้างสรรค์เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี การบริหารอย่างสร้างสรรค์จะทำให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างมีความสุขการปฏิบัติงานบรรลุเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ (Kittkhan Patipan, 2012 : 24) ที่ได้ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้องค์ประกอบคือ จินตนาการความยืดหยุ่นและวิสัยทัศน์สอดคล้องกับสมชาย รุ่งเรือง (Somchai Rungreung, 2017 : 29-46) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้นำสู่การสร้างแรงผลักดันเชิง

สร้างสรรค์พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ได้แก่จินตนาการความยืดหยุ่นวิสัยทัศน์และการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ รอซียะห์ ลาเต๊ะ (Roseeyah Lateh, 2017 : 35) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านจินตนาการ 2) ด้านความยืดหยุ่น 3) ด้านวิสัยทัศน์4) ด้านแรงจูงใจ5) ด้านความไว้วางใจสอดคล้องกับ Toastmaster (2013 : 1) ได้ศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 พบว่า ผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษคือมีวิสัยทัศน์มีความมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวมีทักษะการสื่อสารมีทักษะการสอนงานมีความสามารถในการสร้างคุณค่ามีความยืดหยุ่น

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20ทั้ง 5 ด้านสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.40, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านจินตนาการด้านความยืดหยุ่นด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ สภาพปัจจุบันปฏิบัติในระดับมาก 1 ด้าน คือด้านวิสัยทัศน์ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิสัยทัศน์รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านความยืดหยุ่น สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.72, S.D.=0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ปฏิบัติในระดับมากที่สุดทุกข้อด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านวิสัยทัศน์รองลงมาคือด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านจินตนาการด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นจากการคำนวณค่าความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$พบว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุกด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารินี สิกุลจ้อย (Charinee Siguljoy, 2015 : 45-56) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ บรรยากาศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากเรียง ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ มีความยืดหยุ่น วิสัยทัศน์ และจินตนาการ

2) บรรยากาศของโรงเรียน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียง ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ บรรยากาศ แบบควบคุม บรรยากาศแบบแจ่มใส บรรยากาศแบบอิสระและบรรยากาศแบบสนิทสนม 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับบรรยากาศของโรงเรียน ในทางบวกในระดับสูง จักรกฤษณ์ โพดาพล (Jakkrit Phodapol, 2013) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารเทศบาลตำบลมีระดับการแสดงออกภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากโดยมีระดับความยืดหยุ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการมีจินตนาการอยู่ในระดับมาก และมีระดับวิสัยทัศน์อยู่ในระดับมาก 2) เปรียบเทียบตามสถานภาพผู้บริหาร จำแนกตาม นักการเมือง ข้าราชการประจำ ในการเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาล ดังนี้ ผู้บริหารที่มีสถานภาพต่างกันมีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แตกต่างกัน 3) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเทศบาลตำบล ในจังหวัดร้อยเอ็ด มีความสัมพันธ์กับความยืดหยุ่น ความมีจินตนาการ และความมีวิสัยทัศน์ ในระดับความสัมพันธ์มาก โดยระดับภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์มากที่สุดกับการมีจินตนาการ วิมล จันทร์แก้ว (Wimol Jankaew, 2012 : 23) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานทั้ง 4 กลุ่มงาน มีค่าเฉลี่ย โดยรวมอยู่ในระดับมากครูผู้สอนและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับรอซียะห์ ลาเต๊ะ (Roseeyah Lateh, 2017 : 4) พบว่า1) ด้านจินตนาการผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานีเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความบริสุทธิ์ใจและทุ่มเทให้การทำงานตามเป้าหมายของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพรองลงมา คือ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศส่วนระดับภาวะผู้นำที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีความรอบรู้ ความเข้าใจวิเคราะห์ระบบต่างๆ และนำไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก2) ด้านความยืดหยุ่นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานีเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากโดย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารปรับเปลี่ยนความคิดหากมีข้อมูลใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริงรองลงมา คือ ผู้บริหารสามารถคิดดัดแปลงความรู้นวัตกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์และครอบคลุมทุกด้านส่วนระดับภาวะผู้นำที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนแผนงานตามความเหมาะสมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านวิสัยทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดปัตตานีเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังบุคลากรรองลงมา คือ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพส่วนระดับภาวะผู้นำที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถนำความรู้ประสบการณ์ที่สะสมไว้มาประยุกต์ใช้เพื่อคิดสิ่งใหม่นวัตกรรมใหม่การเสนอโครงการใหม่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านภพว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะด้านความยืดหยุ่นกลยุทธ์นี้ฝึกผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีอิสระทางความคิดมีทักษะในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ต่างๆสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงมีการเปิดใจกว้างรับความคิดเห็นใหม่ๆ อย่างอิสระการจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านความยืดหยุ่นมาบรรยายเป็นการฝึกคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่นให้กับผู้บริหารการให้ความยืดหยุ่นกับบุคลากรทางการศึกษามากขึ้นจะช่วยให้อัตราการลาออกของบุคลากรทางการศึกษาลดน้อยลงบุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการทำงานทำงานอย่างมีความสุขทำให้ผลของการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์คุณลักษณะจำเป็นและสำคัญมากสำหรับผู้บริหารสมัยใหม่ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมเหตุการณ์สถานการณ์ และบุคคล คือ ความสามารถในการปรับตัว และมีความยืดหยุ่นอันเป็นสมรรถนะที่หากผู้บริหารขาดเสียแล้วอาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย กระบวนการบริหารการเป็นผู้นำทีมและการตัดสินใจแกไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิกรม กรมดิษฐ์ (Vikrom Kromadit, 2012 : 5) ประธานมูลนิธิอมตะกล่าวว่าความยืดหยุ่นเป็นความพอดีพอควรในความคิดและการกระทำไม่มากไม่

น้อยเข้าใจรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการกระทำตามสถานการณ์โลกโดยมองเป็นเรื่องท้าทายและสนุกสนานการจริงจังกับงานอย่างมีความสุข ลักษณะบุคคลที่มีความยืดหยุ่นที่พิเศษอีกประการคือคนที่ไม่ชอบกฎระเบียบแบบแผนเงื่อนไขที่ยุ่งยากละเอียดยิบเป็นคนมองโลกในแง่ดี มองเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเป็นเรื่องธรรมดาของปุถุชนสอดคล้องกับ Danner, S.E. (2008 : 24) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าประกอบด้วย1) ความยืดหยุ่น2) ความไว้วางใจและสอดคล้องกับ Bennis, W. (2002 : 43) ผู้เชียวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของสหรัฐอเมริกาได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าจะเกี่ยวข้องกับคนซึ่งประกอบไปด้วย1) ความน่าเชื่อถือความไว้วางใจเป็นความไว้วางใจในการบริหารจัดการเชิงระบบ2) วิสัยทัศน์เป็นการมองอนาคตที่มุ่งสู่ความสำเร็จและ 3) ความยืดหยุ่นทั้งในการคิดการทำและการตัดสินใจ

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นการฝึกผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความสามารถในการแก้ปัญหามีความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหาหลากหลายอย่างครบถ้วนเก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพสามารถศึกษาค้นคว้าวิธีการใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นการแก้ปัญหาได้โดยคำนึงถึงการได้ประโยชน์สูงสุดของสถานศึกษาโดยเน้นถึงความพอใจของบุคลากรจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มาบรรยายเป็นการฝึกคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเข้าถึงปัญหา เป็นขั้นตอนของการทำความเข้าใจรับรู้ความท้าทายที่จะแก้ปัญหาจากสถานการณ์การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่แท้จริงและวางเป้าหมายในการแก้ปัญหา2) การคิดวิธีการแก้ปัญหาเป็นการคิดหาวิธีแก้ปัญหาให้มากที่สุดโดยไม่มีการตัดสินว่าความคิดนั้นผิดหรือถูก3) การเลือกและเตรียมการคือการทำให้วิธีการแก้ปัญหามีความชัดเจนในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น4) การวางแผนการแก้ปัญหาคือการวางแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้ความสามารถและข้อจำกัดของบุคคล5) การลงมือปฏิบัติเป็นการนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติจริงการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เป็นกระบวนการคิดรูปแบบใหม่ๆ ที่จะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไปถึงเป้าหมายที่ต้องการด้วยวิธีการหรือเทคนิคต่างๆ ที่สร้างสรรค์ต่างจากเดิมซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ กระบวนการใหม่ๆ ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมได้เพราะนวัตกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการที่เราอยากแก้ปัญหา

ต่างๆ ให้หมดไปสอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์(Paitoon Sinsalarat, 2010) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิดรูปแบบและกระบวนการเพื่อฝ่าวงล้อมและขยายขอบเขตของการมองปัญหาทะลวงไปจากแนวทางแบบเดิมๆ จึงจะสามารถแก้ปัญหาสร้างสิ่งที่ดีและยั่งยืนในอนาคตและสอดคล้องกับBasadur, M. (2008 : 11) ผู้เชี่ยวชาญด้านความคิดเชิงสร้างสรรค์ได้สรุปแนวคิดสำคัญไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำบุคคลอื่นผ่านกระบวนการหรือวิธีการร่วมกันเป็นการค้นหาและแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ๆ เป็นวิธีการหรือกระบวนการที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่มีผลลัพธ์ดีเยี่ยม

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะจินตนาการ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ในองค์กรมีความสามารถคิดเชิงสร้างสรรค์ หรือนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารงานมีความสามารถคิดวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนในการบริหารงานสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานสร้างสรรค์งานใหม่เสริมสร้างความเฉลียวฉลาดและมีปฏิภาณไหวพริบในการทำงานจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการมาบรรยายเป็นการฝึกคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านจินตนาการจินตนาการเป็นความเชื่อความศรัทธาความคาดหวังซึ่งก่อให้เกิดมโนภาพในจิตใจที่สำคัญต้องมีความเชื่อมั่นว่ามีความเป็นไปได้จินตนาการเป็นพฤติกรรมการแสดงออกถึงกระบวนการสร้างมโนภาพที่เด่นชัดไว้ในใจมีเหตุผลโดยบุคคลที่จะมีคุณสมบัติการจินตนาการจะมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ 1) มีอารมณ์ขันช่วยสร้างบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียดเกินไปมองโลกในแง่ดี 2) มีความคิดสร้างสรรค์มองโลกในแง่บวกคิดนอกกรอบคิดสิ่งใหม่ๆ 3) มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดมีความฉับไวในการตอบสนองต่อปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ความฉลาดมี 3 อย่าง คือ ความฉลาดโดยประสาทความฉลาดโดยประสบการณ์และความฉลาดโดยการไตร่ตรองสอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (Paitoon Sinsalarat, 2010 : 54) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าประกอบไปด้วย 1) การคิดเชิงวิเคราะห์ 2) การนำการเปลี่ยนแปลง 3) จินตนาการสอดคล้องกับและสอดคล้องกับ Stoll, L. (2009 : 4) ได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในบทความชื่อ “Creative Leadership : a Challenge of Our Times” ว่า ประกอบไปด้วย 1) จินตนาการ 2) การคิดแบบไตร่ตรอง

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการสร้างแรงบันดาลใจฝึกผู้บริหารสถานศึกษามีความจริงใจในการปกครองดูแลผู้ร่วมงานยกย่องเชิดชูเกียรติและเสนอแนะในการพัฒนาเชิงบวกส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานได้สร้างสรรค์งานใหม่สนับสนุนกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานยอมรับ ศักยภาพของตนเองในการสร้างสิ่งใหม่ๆ ในการทำงานจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการสร้างแรงบันดาลใจมาบรรยายเป็นการฝึกคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจการบริหารโดยสร้างแรงบันดาลใจจะทำให้ประสบผลสำเร็จทั้งบุคลากรและสถานศึกษาเป็นการบริหารที่บุคลากรมีกำลังใจในการทำงานทำให้องค์กรได้รับการพัฒนาทุกด้านทั้งนักเรียนครูสายผู้สอนผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษา สอดคล้องกับ ธีระ รุญเจริญ (Thira Runcharoen, 2011 : 3) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ 2 ประเภทว่าเป็นลักษณะหรือพฤติกรรมในการนำผู้อื่นและประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจสร้างแรงจูงใจสร้างบรรยากาศในการคิดนอกกรอบโดยใช้วิธีการใหม่ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และสอดคล้องกับCuntern, G. (2004 : 3) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในหนังสือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าประกอบไปด้วย 1) แรงบันดาลใจ 2) วิสัยทัศน์ 3) สติปัญญาและ 4) ความน่าเชื่อถือ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะการใช้วิสัยทัศน์บริหารงานผู้บริหารสถานศึกษาสร้างบรรยากาศการติดต่อสื่อสารแบบเปิดเพื่อให้บุคลากรเกิดความเชื่อถือและไว้วางใจเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถโดยเน้นการคิดเชิงบวกสนับสนุนการกำหนดเป้าหมายของหน่วยงานสู่ความเป็นเลิศสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่บุคลากรให้เกิดความราบรื่นในการทำงานสร้างความมั่นใจและส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถส่งเสริมสนับสนุน ให้บุคลากรทุ่มเทความสามารถในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านวิสัยทัศน์มาบรรยายเป็นการฝึกคุณลักษณะภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์การมีวิสัยทัศน์เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมองภาพในอนาคตอย่างชัดเจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะเป็นคนที่มองไกลใจกว้างกล้าที่จะปรับเปลี่ยนเรียนรู้รับสิ่งใหม่ๆ ให้กับตัวเองเปิดใจกว้างเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงมองภาพรวมภาพใหญ่ไม่คิดเล็กคิดน้อยไม่มีอคติวิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

ในอนาคตซึ่งเป็นผลมาจากการเข้าใจองค์กรอย่างลึกซึ้งทั้งในอดีตและในอนาคตขององค์กร ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์จะกล้าคิดกล้าฝันกล้าตัดสินใจเชื่อมั่นและตั้งมั่นในวิสัยทัศน์ร่วมกันการมีวิสัยทัศน์รวมไปถึงการสร้างคนสร้างทีมงานการมีสายตาอันเฉียบคมโดยมองคนในทีมที่มีแวว มีความคิดมีอนาคตไกลสอดคล้องกับ Parker, J. (2004 : 2) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในหนังสือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าประกอบไปด้วย1) วิสัยทัศน์2) ความยืดหยุ่น3) ความสามารถในการแก้ปัญหาสอดคล้องกับ Cuntern, G. (2004 : 9) ได้สรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในหนังสือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าประกอบไปด้วย 1) แรงบันดาลใจ2)วิสัยทัศน์ 3) สติปัญญา และ 4) ความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับ และสอดคล้องกับ Bennis, W. (2002 : 11) ผู้เชียวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำของสหรัฐอเมริกาได้สรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าจะเกี่ยวข้องกับคนซึ่งประกอบไปด้วย1) ความน่าเชื่อถือความไว้วางใจเป็นความไว้วางใจในการบริหารจัดการเชิงระบบ2) วิสัยทัศน์เป็นการมองอนาคตที่มุ่งสู่ความสำเร็จและ 3) ความยืดหยุ่นทั้งในการคิดการทำและการตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการนำกลยุทธ์ไปใช้

1.1 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 สร้างขึ้นจากข้อมูลผลการวิเคราะห์สังเคราะห์เอกสารงานวิจัยและการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญกลยุทธ์ที่ได้จึงมุ่งเน้นที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาภายใต้บริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนในสังกัด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนที่จะนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ควรมีการปรับใช้ตามบริบทของแต่ละสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดในการบริหารจัดการในสถานศึกษาต่อไป

1.2 กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 มีคุณลักษณะที่เป็นประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ มี5 ด้าน ก่อนที่จะนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในการบริหาร จำเป็นต้องศึกษาเป้าประสงค์มาตรการและตัวชี้วัดความสำเร็จของแต่ละกลยุทธ์อย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ว่ามีองค์ประกอบด้านอื่นที่เหมาะสมหรือไม่

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาโดยรวม

2.3 ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 เป็นผลการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำไปพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งถ้านำไปใช้จะทำให้ส่งผลต่อคุณภาพ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การบริหารงานในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายดังแผนภาพที่แสดงต่อไปนี้

รูปภาพกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20

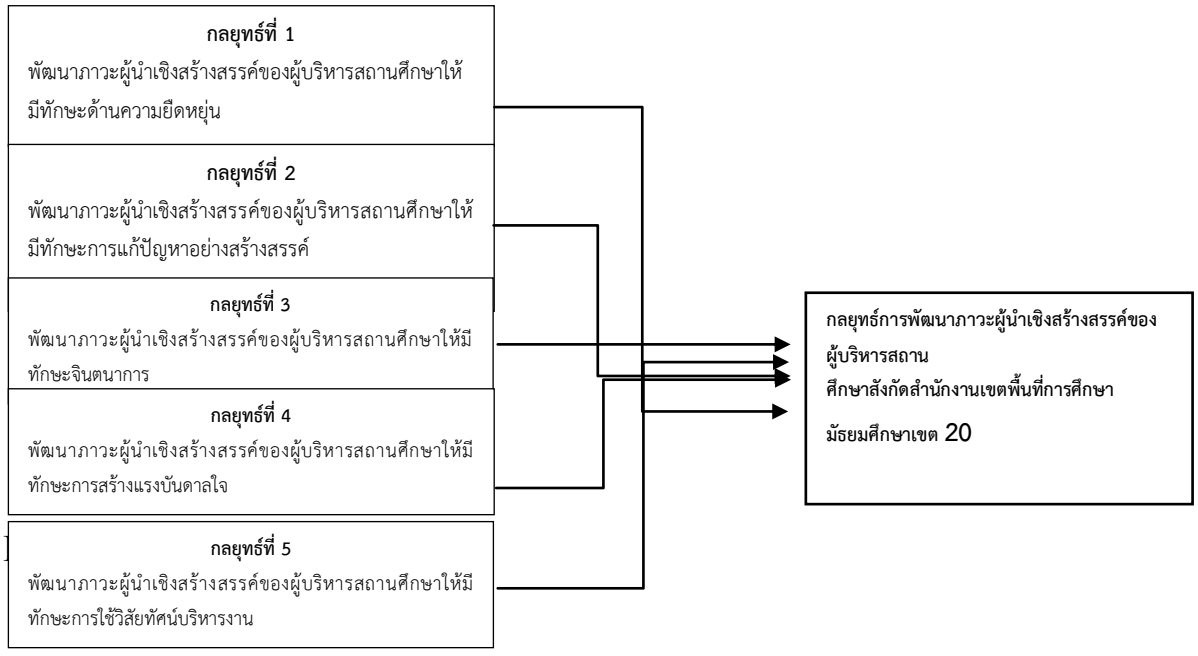

References

Basadur. M. (2008). Leading Other to Think Innovatively Together: Creative Leadership.*Journal of The Leadership Quarterly*, *15*(1), 103-21.

Bennis. W. (2002). *Creative Leadership*. (ABI). Bangkok: Chulalongkorn University.

Boonchom Sri Sa-at. (2002). *Preliminary research*. 7th ed. Bangkok: Suwiriyasan.

Charinee Siguljoy. (2015). The Creative Leadership Of School Administrators Which Affected Schools Atmosphere Under The Office Of Chachoengsao Primary Education-Area 2. *Research Journal Phranakhon Rajabhat : Science And Technology.* 10(1), 45-56.

Danner. S.E. (2008). *Creative Leadership in Art Education: Perspectives of an Art Educator.* Master of Arts (M.A.) in Art Education (Fine Arts), Ohio University.

Guntern. G. (2004). *The Challenge of Creative Leadership.*Maya Angelou Press.

Jakkrit Phodapol. (2013). Creativity Leadership of Sub-District Municipality Administrators in Roi-Ed Province. M.Ed. in Educational Administration. Mahamakut Buddhist University.

Karen Tilstra. (2012). *Leadership Programs Designed to Develop Creative Leaders: a Multi-Case Study*. Ph.D. Andrews University.

Kittkhan Patipan. (2012). *A Structure Equation Model of Creative Leadership for Vocational College Administrators.* Graduate School : Khon Kaen University.

Paitoon Sinsalarat. (2010). *Creative and productivity leaders: a new paradigm and new leaders in education.* Bangkok: Chulalongkorn University.

Parker. J.P. & Begnaud. L.G. (2004). *Developing Creative Leadership.* Portsmouth, NH. : Teacher Ideas Pr.

Puccio, G. J., Mance, M., & Murdock, M. C. (2011). *Creative leadership: Skills that drive Change (2nd ed.).* Thousand Oaks, CA: Sage.

Roseeyah Lateh. (2017). Creative Leadership of Islamic Private School Administrators in Pattani Province. M.Ed. in Islamic Educational Administration and Management. Prince of Songkla University.

Roseeyah Lateh. (2017). *Creative Leadership of Islamic Private School Administrators in Pattani Province.* M.Ed. in Islamic Educational Administration and Management : Prince of Songkla University.

Secondary Educational Service Area Office 20. (2018). *Annual Report Secondary Educational Service Area Office 20 2018.* Udon Thani : Secondary Educational Service Area Office 20.

Sermsak Wisanaphon. (2003). *Educational Administration and Management Decentralization.*Bangkok: Srinakharinwirot University.

Somchai Rungreung. (2017). Model Developing Leader to Enhance Creativity. *Veridian E-Journal,Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, *10*(1), 29-46.

Stoll. L. &Temperley. J. (2009). *Creative leadership: A challenge of our times.* School Leadership and Management. 29(1). 63-76.

Thira Rucharoen. (2011). *Strategies for developing a learning person*. Bangkok : Kurusapa Printing Ladphrao.

Toastmaster. *(*2018*).* Must have leadership skills for the 21 centuries. *(Online).* Retrieved November 28, 2018. from : http://westsidetoastmasters. com/article_Reference/must_have_Leadership

Vikrom Kromadit. (2012). *Life spells.* Bangkok: Print City.

Wichai Wisawakulwanich. (2016). A Factor Analysis of Effective Leadership for Engineering Students at Kasetsart University. *Veridian E-Journal, Silpakorn University. (Humanities, Social Sciences and arts)*, *9*(3), 65-82.

Wimol Jankaew. (2012). *A Creative Leadership Development Model for The School Directors of Suratthani Primary Education Service Area Office* 3. Ed.D. Rungsit University.

กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Development Strategy for Preachers of Church of Christ in Northeast

วีรศักดิ์ วรฤทธิ์สกุล[1] และ พา อักษรเสือ[2]
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ[1,2]
Verasak Voraritskul[1] and Pha Aqsonsua[2]
North Eastern University, Thailand[1,2]
Corresponding Author, Email: thaities@gmail.loxinfo.co.th

****

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นนักเทศน์ที่ยั่งยืนในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อสร้างกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิจัยผสมผสานวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้กลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้บริหารสถาบันพระคริสตธรรม 3 คน และผู้นำหมู่คริสตจักรท้องถิ่นและนักเทศน์ จำนวน 10 คน กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกในหมู่ประชุมคริสตจักรท้องถิ่น จำนวน 144 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) รองลง มาได้แก่ ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาฝ่ายโลก

2. สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมมีระดับที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด พบว่าด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา รองลงมา ได้แก่ ด้าน

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 9, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) และด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์ต่ำสุด ได้แก่ด้านการศึกษาฝ่ายโลก

3. กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) การเร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์ 2) การพัฒนาการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ตามอย่างพระเยซู 3) การพัฒนาความรู้ฝ่ายศาสนาให้กับนักเทศน์ และ 4) การพัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามข้อเรียกร้อง

คำสำคัญ: กลยุทธการพัฒนา; นักเทศน์; คริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the present and the desirable conditions of the preachers in Church of Christ in the Northeast, and 2) to develop the strategy to build up preachers in the Church of Christ in the Northeast. Mixed-method was used in this research. The qualitative method was used with selected group comprising Bible School directors of three Bible Schools while the quantitative method used 144 church members.

The results were as follows:

1. In all, the current practice found moderate. Considering each individual aspect, the highest was the desirable preacher qualifications attuned to Apostle Paul's requirements, followed by religious training and secular training respectively

2. with regard to the desirable condition, the highest was religious training, follow by desirable preacher qualifications attuned to Apostle Paul's requirements and secular training respectively.

3. As for development of the strategy for preachers of Church of Christ in the Northeast, four strategies were developed. 1) Urgently development of secular training for the preachers. 2) Developing servant leadership for the preachers adopting Jesus' model. 3) Developing religious training for the preachers and 4) Developing the preacher's desirable qualifications that are required by Apostle Paul.

Keywords: Development Strategy; Preachers; Church of Christ in the Northeast

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่ไร้ขีดจำกัดอย่างรวดเร็วของสังคมโลก หรือที่เรียกว่าโลกไร้พรมแดน ที่นับได้ว่าเป็นตัวเร่งของการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนของสังคมทั่วโลก และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหารจัดการองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสถาบันพระคริสตธรรมเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่นับได้ว่ามีส่วนสำคัญที่ต้องวางรากฐานของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง สำหรับคริสเตียนแล้วการเรียนรู้ถึงหลักการและคำสอนต่าง ๆ ของศาสนาเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาศีลธรรมและจริยธรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิต และสถาบันยังเป็นแหล่งฝึกฝน บ่มเพาะ คนที่จะไปเป็นผู้นำ นักเทศน์ ให้กับคริสตจักรต่าง ๆ ให้เป็นคนที่สามารถเผยแผ่คำสอนให้กับบุคคลต่าง ๆ ที่สนใจแต่ขาดความรู้เกี่ยวกับคริสตศาสนาได้ และยิ่งกว่านั้น สถาบันพระคริสตธรรม ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาคริสตศาสนา เพราะมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ และการแผ่ขยายคำสอนของพระเจ้าให้กับบุคคลทั้งหลายที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน เมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาจากสถาบันไป เราได้รับผลประโยชน์จากคนเหล่านั้นซึ่งจะไปเป็นนักเทศน์ที่มีคุณภาพ มีภาวะผู้นำที่จะสามารถเป็นผู้ที่จะส่งเสริมศีลธรรมอันดีให้กับประเทศชาติ (Reyes, 2013 : 1)

อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของสถาบันพระคริสตธรรม ไม่ได้รับการยอมรับจากกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย ดังนั้น จึงไม่มีกฎเข้ามาควบคุมหลักสูตรหรือวิธีการสอนของสถาบันฯ ผู้จบการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตร แม้ว่าสถาบันฯ ไม่ได้รับการยอมรับจากระบบราชการ แต่สมาชิกโดยมากของคริสตจักรของพระคริสต์ให้การยอมรับในประกาศนียบัตรว่าเกิดจากการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้ที่จบการศึกษา แม้แต่นิกายต่าง ๆ ในคริสตศาสนาที่รู้จักเกี่ยวกับสถาบันฯ ของเราและก็ให้การยอมรับนับถือแก่ผู้จบการศึกษาจากสถาบันฯ สถาบันพระคริสตธรรมขอนแก่น ได้ปรับใช้หลักสูตรการศึกษาวิชาการต่าง ๆ มาจากสถาบันพระคริสตธรรมนานาชาติซันเซ็ท (Sunset International Bible Institute – Lubbock, Texas, USA.) ซึ่งเป็นสถาบันพระคริสตธรรมที่ใหญ่ที่สุดในหมู่คริสตจักรของพระคริสต์ในสหรัฐอเมริกา สถาบันแห่งนี้ได้รับการเปลี่ยนชื่อหลายครั้งหลายหน แต่โดยมากรู้จักกันในนามของ โรงเรียนสอนการประกาศซันเซ็ท (Sunset School of Preaching) วิชาต่าง ๆ ที่ทำการเรียนการสอนมากจากหนังสือ 66 เล่ม ซึ่งอยู่ในพระคริสตธรรม คัมภีร์ ตั้งแต่หนังสือเยเนซิศ (Genesis) ไปจนถึงวิวรณ์ (Revelation) แกนหลักของวิชาต่าง ๆ ที่

ทำการศึกษามีเนื้อหามาจากบริบทในพระคริสตธรรมคัมภีร์ อย่างไรก็ตาม ไม่มีการสอนวิชาจิตวิทยา วิชาปรัชญา และวิชาการที่เป็นความรู้พื้นฐานทั่วไป (General Education) วิชาที่ทำการสอนในช่วงเวลาสองปี ถ้าเทียบเป็นจำนวนหน่วยกิตจะมีจำนวนเทียบเท่ากับ 140 หน่วยกิต สถาบันพระคริสตธรรมนานาชาติซันเซ็ท มีหลักสูตรที่เปิดสอนในระบบทางไกล ซึ่งมีนักศึกษามากกว่า 30,000 คน จากทั่วโลกที่สถาบันพระคริสตธรรมขอนแก่น ได้เพิ่มเติมวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระคริสตธรรมคัมภีร์มากขึ้น เช่น ศาสนาเปรียบเทียบ, พุทธศาสนา, อิสลาม, จิตวิทยา, การให้คำปรึกษา, บทบาทและหน้าที่ของสตรี, การเทศนา, การนำการร้องเพลงนมัสการ และการบริหารการเงินส่วนบุคคล

นักศึกษาของสถาบันพระคริสตธรรม มีมาตรฐานคุณสมบัติในแบบเดียว กันกับนักศึกษาในสหรัฐอเมริกา คือ ไม่มีการกำหนดวุฒิการศึกษาเพื่อรับเข้าศึกษา เพียงแต่นักศึกษาต้องได้รับการรับรองเป็นอย่างดีจากผู้นำคริสตจักรท้องถิ่นที่เขาเป็นสมาชิกอยู่เกี่ยวกับการประพฤติ และความเป็นผู้ใหญ่ทางความคิด จิตวิญญาณ ถ้ามีสิ่งเหล่านี้เขาก็ผ่านคุณสมบัติเข้ามาเป็นนักศึกษา ในสหรัฐอเมริกา มีนักศึกษาที่มาจากคนที่มีพื้นฐานการศึกษาตั้งแต่ระดับต่ำไปจนถึงคนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาเอก แม้ว่าครูผู้สอนก็ไม่ได้มีการกำหนดว่าต้องจบการศึกษาระดับใด ครูหลาย ๆ คนก็เป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และยังคงได้รับการยอมรับในหมู่คริสเตียนเช่นกับนักวิชาการ แต่มีครูบางคนที่สำเร็จการศึกษาในระดับดุษฎีบัณฑิต ครูจำนวนมากในอเมริกาจบการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต

โดยทั่วไปหลักสูตรต่าง ๆ ของสถาบันพระคริสตธรรมในสหรัฐอเมริกาก็ไม่ได้รับการรับรองจากระบบการศึกษาของรัฐ และก็ไม่จำเป็นที่จะแสวงหาการยอมรับจากระบบการศึกษาด้วย ในประเทศไทย สถาบันพระคริสตธรรมจึงมีแบบแผนตามปรัชญาเดียวกันกับสถาบันพระคริสตธรรมในสหรัฐอเมริกา เป้าหมายหลักคือ เปิดโอกาสให้กับทุก ๆ คนที่แสวงหาโอกาสและปรารถนาที่จะเรียนรู้พระคริสตธรรมคัมภีร์ พวกเขาสามารถที่จะมีส่วนร่วมในโรงเรียนพระคริสตธรรม ไม่มีข้อแม้เรื่องวุฒิการศึกษาสำหรับผู้ที่ต้องการมาเป็นนักศึกษา ในขณะเดียวกันสถาบันพระคริสตธรรมนับได้ว่ามีจำนวนน้อยมากทั้งในประเทศไทยและสหรัฐอเมริกา จากข้อมูลพบว่า มี 38 หมู่ประชุม คริสตจักรของพระคริสต์ ได้จัดให้มีโรงเรียนสอนการประกาศ ซึ่งไม่ได้รับการรับรองโดยระบบการศึกษาของรัฐ จำนวนนี้เป็นเพียงตัวเลขคาดการณ์เท่านั้น ไม่มีใครทราบถึงจำนวนที่แท้จริงว่ามีโรงเรียนประเภทนี้อยู่

เท่าใดแน่ บางคนอาจบอกว่ามีถึง 100 แห่ง ได้กล่าวอ้างว่ามีจำนวน 100 แห่ง ในช่วงปี ค.ศ. 1970-1984 ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้มีทั้งที่เหมือนกันและต่างกันไป

จากการดำเนินงานของโรงเรียนพระคริสตธรรม จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีผู้นำหรือนักเทศน์ หรือคุณครูที่มีภาวะผู้นำ แม้กระทั่งนักศึกษาที่จะจบออกไปเป็นนักเทศน์ และพบว่าสาเหตุของปัญหา สำคัญสองประการ คือ 1) ปัญหาส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดทักษะด้านภาษาอังกฤษและความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, นักศึกษาต้องพึ่งพาครูในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม และนักศึกษามาจากครอบครัวที่ยากจน และ 2) ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ การไม่เรียกร้องวุฒิการศึกษา, หลีกเลี่ยงที่จะถูกมองว่าเป็นศาสนาของคนต่างชาติ, ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น, ขาดการสนับสนุนทางการเงิน และขาดแบบอย่างของภาวะผู้นำที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถาบันพระคริสตธรรมขอนแก่น มีความห่วงใยเกี่ยวกับศักยภาพบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของนักเทศน์ ที่มีผลกระทบรุนแรงต่อคริสตจักรทั้งในปัจจุบันและอนาคต จึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หัวข้อที่ผู้วิจัยได้ศึกษาครั้งนี้น่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการเป็นนักเทศน์ ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าต่อคริสตศาสนาและหมู่ประชุมคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ดียิ่งขึ้นสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นนักเทศน์ที่ยั่งยืนในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. เพื่อสร้างกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียง-เหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำที่เหมาะสมสำหรับนักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ทั้งในเชิงทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษานำร่องกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับ กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการวิจัยภาคสนามหรือเชิงประจักษ์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

ขั้นตอนที่ 4 ยกร่างกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบร่างกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 6 ทำประชาพิจารณ์เพื่อประเมิน ตรวจสอบ ยืนยัน กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งประสานติดตามแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับกลับคืนมาพร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 144 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักตรรกวิทยาเชิงอุปนัย รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจับประเด็นสำคัญโดยใช้วิธีการประมวลความคิดเห็นตามที่ได้รับแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีดำเนินการวิจัย

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรรณา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบกลั่นกรองประเมินความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค ($PNI_{modified}$)

2.3 ตรวจสอบร่างกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4 นำผลการวิจัยเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยนักเทศน์และสมาชิกหมู่ประชุมคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคอีสานจำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยอินเทอร์ควอไทล์

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) รองลง มาได้แก่ ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาฝ่ายโลก

2. สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมมีระดับที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด พบว่าด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) และด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์ต่ำสุด ได้แก่ด้านการศึกษาฝ่ายโลก

3. ผู้วิจัยนำเสนอกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออก-เฉียงเหนือ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) การเร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์ 2) การพัฒนาการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ตามอย่างพระเยซู 3) การพัฒนาความรู้ฝ่ายศาสนาให้กับนักเทศน์ และ 4) การพัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามข้อเรียกร้อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวัน- ออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันในการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียง-เหนือ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) รองลงมา ได้แก่ ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา, ด้านคุณสมบัติของผู้นำแบบผู้รับใช้ (แบบของพระเยซู) และด้านการศึกษาฝ่ายโลก ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะสถาบันพระคริสตธรรมขอนแก่นเป็นสถาบัน การศึกษาที่มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณลักษณะของการเป็นผู้รับใช้ในการประกาศพระกิตติคุณ โดยอาศัยหลักคำสอนที่มีจากพระคริสตธรรมธรรม

คัมภีร์เป็นหลักในการกล่อมเกลาจริยธรรม คุณธรรม และแนวทางการประพฤติตนของผู้ที่เข้ามารับการฝึกฝนจากสถาบันเพื่อจะไปเป็นนักเทศน์ ตามแนวคิดของอัครสาวกเปาโล ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ หนังสือ 1 ติโมเธียว 4:8 (1 Timothy 4:8) ที่ว่า “จงฝึกฝนตัวไปในทางธรรม เพราะว่าการฝึกหัดกายนั้นมีประโยชน์ชั่วคราว แต่ว่าธรรมนั้นมีประโยชน์ทุกอย่าง คือมีคำสัญญาสำหรับชีวิตปัจจุบันนี้และชีวิตในอนาคต” และสถาบันฯ ไม่มีนโยบายในการกีดกันทางการศึกษาแก่ผู้ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์บังคับของกระทรวงศึกษาธิการ จึงทำให้นักศึกษาที่จบการศึกษาไปเป็นนักเทศน์ในยุคก่อน ๆ มีความรู้ในทางวิชาการทางโลกในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์

2. สภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออก- เฉียงเหนือ โดยภาพรวมมีระดับที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับความพึงประสงค์จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีระดับที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ ด้านการศึกษาฝ่ายโลก รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณสมบัติของผู้นำแบบผู้รับใช้ (แบบของพระเยซู), ด้านการฝึกฝนฝ่ายศาสนา และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเทศน์ (ข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล) ตามลำดับ ซึ่งอาจเป็นเพราะความต้องการของคริสตจักรท้องถิ่นหลายแห่งที่จะให้นักเทศน์มีการศึกษาฝ่ายโลกที่ดีขึ้น เพื่อยกระดับการพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของการประกาศ พระกิตติคุณและการทำงานที่มีประสิทธิภาพของคริสตคริสตจักรในยุคต่อ ๆ ไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Robert Harris ที่ว่าศิลปะศาสตร์ด้านการศึกษา สอนความรู้ทั่วไปที่จะทำให้คนรู้วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีมอง ทำให้สติปัญญาและความเชื่อดีขึ้น เขาจะกลายเป็นครูที่ดีขึ้น มีส่วนในการทำให้มีความสุข และเป็นหนึ่งเดียวไม่ซ้ำใคร (Harris, 2010 : 4)

3.กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาตะวันออกเฉียงเหนือ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และผ่านการประเมินความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) รวมทั้งผลจากการดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้วิจัยขอนำเสนอกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

กลยุทธที่ 1 การเร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างนักเทศน์ให้เป็นผู้มีความรู้และสามารถพึ่งพาเลี้ยงชีพตนเองได้ ประกอบด้วย 2 มาตรการ

1) การปฏิรูปการให้ความรู้ด้านภาษาอังกฤษแก่นักเทศน์ และ 2) การปฏิรูปการให้ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์แก่นักเทศน์ ผู้วิจัยมองว่าความเป็นอยู่ในทางเศรษฐกิจของนักเทศน์ก็ส่งผลต่อความยั่งยืนของพระศาสนา การมีความรู้ในวิชาการและทักษะอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นที่จะจุนเจือต่อการดำรงชีพให้อยู่รอดของนักเทศน์และครอบครัว ตามแนวทางการประพฤติของอัครสาวกเปาโลในพระคริสตธรรมคัมภีร์ หนังสือ (กิจการ 18 : 1-4) ที่เปาโลสามารถที่จะเลี้ยงชีพด้วยทักษะที่ตนถนัดคืออาชีพเย็บกระโจมและยังคงทำงานประกาศพระกิตติคุณได้

กลยุทธที่ 2 การพัฒนาการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ตามอย่างพระเยซู มีเป้าหมายเพื่อสร้างนักเทศน์ให้มีการดำเนินชีวิตเหมือนกับพระเยซูซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดของการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นที่พอพระทัยของพระเจ้า ประกอบด้วย 10 มาตรการ 1) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์ตระหนักถึงประโยชน์ของการทำงานเป็นทีม 2) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์ตระหนักถึงการนำหลักคำสอนไปใช้ในกรณีต่าง ๆ 3) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์ตระหนักถึงการเผชิญหน้าแก้ปัญหาวิกฤต 4) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์ตระหนักถึงการรับใช้ 5) การส่งเสริมให้นักเทศน์แสดงการควบคุมและอำนาจ 6) การส่งเสริมให้นักเทศน์มีการสร้างสายสัมพันธ์ 7) การส่งเสริมให้นักเทศน์มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ง่ายและตรง 8) การส่งเสริมให้นักเทศน์มีความถ่อมใจแบบพระองค์ 9) การส่งเสริมให้นักเทศน์มีความเชื่อฟัง และ 10) การส่งเสริมนักเทศน์ให้มีการรู้จักตนเอง ผู้วิจัยมองว่าการที่นักเทศน์มีชีวิตเหมือนกับพระเยซูนั้นสามารถที่จะมีอิทธิพล และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลรอบข้างได้ ไม่ใช่เพียงแค่คำสอนที่ตนสอนเท่านั้น ดังที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์ หนังสือ (กิจการ 1 : 1) ที่ว่า พระเยซูเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติตามคำสอนแล้วจึงสอนได้อย่างมีผู้มีอำนาจในคำสอนนั้น

กลยุทธที่ 3 การพัฒนาความรู้ฝ่ายศาสนาให้กับนักเทศน์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างนักเทศน์ให้มีความเชี่ยวชาญในหลักคำสอนและการถ่ายทอดคำสอน ประกอบด้วย 6 มาตรการ 1) การปฏิรูปการสอนให้นักเทศน์เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาอื่น 2) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีความสามารถในการสอนแบบตัวต่อตัว 3) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีความรู้ใจวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระคริสตธรรมคัมภีร์ 4) การส่งเสริมให้นักเทศน์เป็นผู้มีความสามารถในการสอนและการบรรยายพระคัมภีร์ 5) การส่งเสริมให้นักเทศน์เป็นผู้มีความสามารถในการเทศนา 6) การส่งเสริมให้มีความรู้ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ผู้วิจัยมองว่าทักษะในการถ่ายทอดคำสอนให้เกิดความเข้าใจแก่ผู้เรียนจนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำเป็นเป็นศิลปะที่นักเทศน์ในฐานะครูต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เนื่องจาก

ผู้เรียนมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลายด้าน เช่น การศึกษาและความรู้พื้นฐาน อาชีพ ฐานะ วัย เพศ ฯลฯ นักเทศน์จะต้องรู้จักพัฒนาวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน ไม่ใช่แค่มีความรู้เป็นอย่างดีเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในบทความของ ที่พูดถึงการนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกันสามารถช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึง เข้าใจบทเรียนได้เป็นอย่างดีจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้

กลยุทธที่ 4 พัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามข้อเรียกร้องของอัคร-สาวกเปาโล มีเป้าหมายเพื่อสร้างนักเทศน์ให้มีความสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่นดำเนินตามได้ ประกอบด้วย 5 มาตรการ 1) การปฏิรูปให้นักเทศน์รู้จักพัฒนาตนเอง 2) การเร่งรัดพัฒนาให้นักเทศน์รู้จักพัฒนาทักษะการสอน 3) การส่งเสริมให้นักเทศน์มีความเป็นอยู่สมสภาพของพระเจ้า 4) การส่งเสริมให้นักเทศน์ดำเนินชีวิตด้วยการเป็นแบบอย่าง 5) การส่งเสริมให้นักเทศน์ตระหนักและระวังตนเอง ผู้วิจัยมองว่าการดำเนินชีวิตตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอัครสาวกเปาโลก็เป็นอีกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามแบบพระเยซูคริสต์ องค์พระผู้-เป็นเจ้า เมื่อนักเทศน์ใส่ใจที่จะดำเนินชีวิตตามคำสอนซึ่งปรากฏอยู่ในพระคริสตธรรมคัมภีร์ ก็จะสามารถช่วยให้ตนเองและทุกคนที่ฟังเขาให้ถึงความรอด อันเป็นความสำเร็จสูงสุดในการดำเนินชีวิตคริสเตียนได้ตามที่ปรากฏในพระคริสตธรรมคัมภีร์ หนังสือ 1 ติโมเธียว 4 : 15-16 (Timothy 4:15-16)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอไว้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบัน ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสูงสุด และเป็นสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการจำเป็นได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด ได้แก่ การศึกษาฝ่ายโลก ดังนั้น ผู้บริหารสถาบันพระคริสตธรรม ควรนำกลยุทธ การเร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์มาประยุกต์ใช้ในสถาบันพระคริสตธรรม โดยเฉพาะ การเร่งรัด พัฒนา การจัดการเรียนการสอนความรู้ทางโลกให้กับนักศึกษาในสถาบัน หรือผลักดัน ส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสที่จะได้ศึกษาวิชาความรู้ทางโลกจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ด้วย

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย หรือในระดับประเทศ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนของสถาบันพระคริสตธรรม เพื่อนำสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยกลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้องค์ความรู้ใหม่สู่การพัฒนาการเรียนการสอนของสถาบันพระคริสตธรรม ขอนแก่นดังนี้

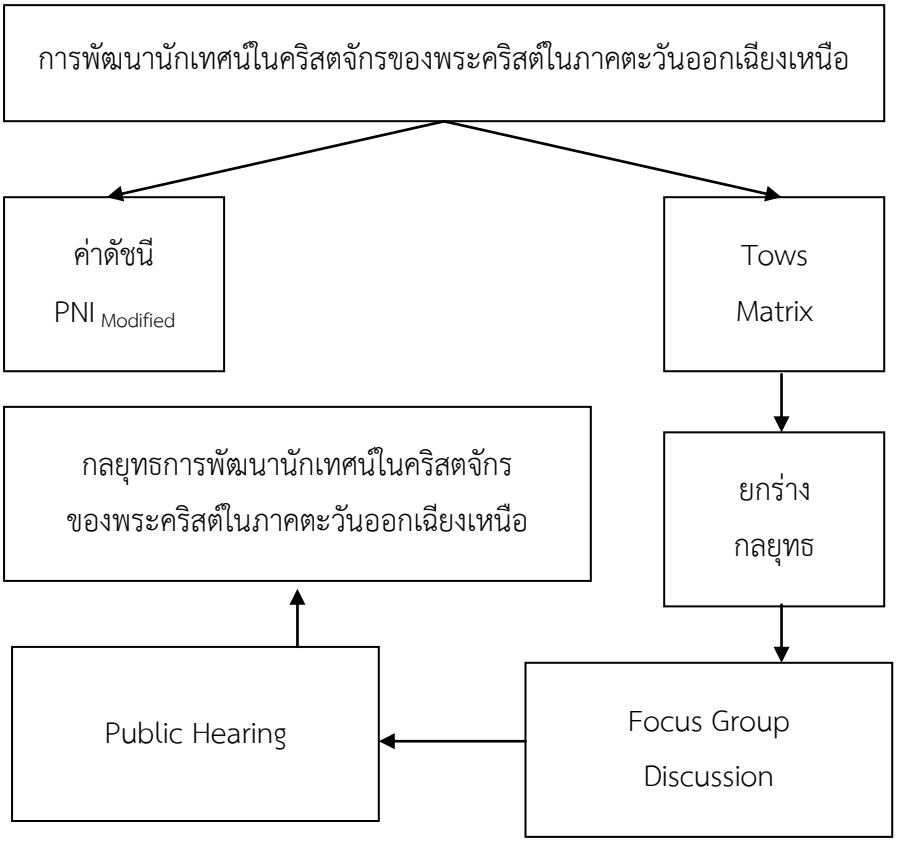

กลยุทธการพัฒนานักเทศน์ในคริสตจักรของพระคริสต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย **วิสัยทัศน์** “นักเทศน์เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการผลักดันคริสตจักรของพระคริสต์

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ดำเนินไปตามเป้าของพระคริสตธรรมคัมภีร์" **พันธกิจ คือ** 1) เร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์ 2) พัฒนาการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ตามอย่างพระเยซู 3) พัฒนาความรู้ฝ่ายศาสนาให้กับนักเทศน์ 4) พัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล ประเด็นกลยุทธ มี 4 กลยุทธ ได้แก่ 1) การเร่งรัดพัฒนาความรู้ทางโลกให้กับนักเทศน์ 2) การพัฒนาการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ตามอย่างพระเยซู 3) การพัฒนาความรู้ฝ่ายศาสนาให้กับนักเทศน์ 4) การพัฒนาให้นักเทศน์เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามข้อเรียกร้องของอัครสาวกเปาโล

References

Harris, Robert (2010). On the Purpose of a Liberal Arts Education. *Online.* Retrieved May 12, 2017. From. http://www.virtualsalt.com/libarted.htm.

Reyes, Benjamin (2013). Moral Leadership Essay. *Online.* Retrieved June 12, 2017. From. http://www.globalethicsnetwork.org/profiles/blogs/moral-leadership-essay-1

การพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

The Development of Number Sense Test for Prathomsuksa 6 Students under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1

ชลดา กิตติรุ่งสุวรรณ[1], ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์[2] และ ต้องตา สมใจเพ็ง[3]

Chonlada Kittirungsuwan[1], Chatsiri Piyapimonsit[2] and Tongta Somchaipeng[3]

สาขาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Educational Research and Evaluation, Kasetsart University

Corresponding Author, Email: cheejano125@hotmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนในประเด็นความยาก อำนาจจำแนก ความตรงตามเนื้อหา ความตรงตามโครงสร้าง และความเที่ยง และสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรีเขต 1 จำนวน 364 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนเป็นแบบอัตนัย มีทั้งหมด 7 ด้านตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ ความเข้าใจจำนวนเชิงการนับและจำนวนเชิงอันดับที่ ความเข้าใจความสัมพันธ์หลากหลายระหว่างจำนวน ความเข้าใจขนาดสัมพัทธ์ของจำนวน การรู้ผลสัมพัทธ์ของการดำเนินการ ความสามารถในการพัฒนาสิ่งอ้างอิงในการหาปริมาณของสิ่งของและสถานการณ์ต่างๆในสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

---

* ได้รับบทความ: 9 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอบรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562

Received: September 9, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ความสามารถในการคิดคำนวณในใจได้อย่างยืดหยุ่น ความสามารถในการประมาณค่า มีจำนวนข้อสอบด้านละ 3 ข้อ รวมทั้งฉบับมี 21 ข้อ มีความตรงตามเนื้อหาจากการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อมีค่าความยากตั้งแต่ 0.39-0.69 และค่าอำนาจตั้งแต่ 0.26-0.87 ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายฉบับ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า Cronbach คือ 0.715 0.704 0.706 0.717 0.739 0.745 และ 0.810 ตามลำดับ และมีค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.897 มีความตรงเชิงโครงสร้าง (χ^2= 270.41, df = 139, p = 0.00, RMSEA = 0.051, GFI= 0.93) สำหรับเกณฑ์ปกติวิสัยทั้งฉบับมีค่าระหว่าง T28-T71

คำสำคัญ: แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน; ความรู้สึกเชิงจำนวน; แบบวัด

Abstract

The main purpose of this research was to develop the number sense test for prathomsuksa 6 students. The specific objectives were 1) to construct the number sense test for prathomsuksa 6 students; 2) to validate the number sense test for prathomsuksa 6 students; 3) to establish local norms of the number sense test for prathomsuksa 6. All samples were prathomsuksa 6 students who studies in Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1 in the second semester, academic years 2016. Data were collected from 364 samples by using multistage random sampling method. The research results showed that the number sense test was subjective test is composed 7 components: understanding of ordinal and cardinal number, understanding of number relationships, understanding of number magnitude, operations involving numbers, referents for numbers and quantity, mental math ability and estimation ability. There are 3 questions in each factor, including the number of all are 21 questions. The results of analysis are showed that the item objective congruence Index (IOC) between 0.60-1.00. Difficulty index between 0.39-0.69. Discrimination index between 0.26-0.87. Cronbach's alpha reliability coefficient for each factor was 0.715 0.704 0.706 0.717 0.739 0.745 and 0.810 respectively, and for the whole test was 0.897. The construct validity of the measure of the number sense test well. (χ^2 = 270.41, df = 139, p = 0.00, RMSEA = 0.051, GFI= 0.93) Norm for the whole test was between T28-T71.

Keyword: Number Sense Test, Number Sense, Test

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์นานัปการ เพราะคณิตศาสตร์นั้นนำไปใช้ในการดำรงชีวิต มีบทบาทในการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 1-5)

ปัจจุบันในกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ได้สอดแทรกแนวคิดในหลักสูตรที่ครูควรตระหนักและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และสามารถนำคณิตศาสตร์ไปใช้ไว้ในเนื้อหาสาระ หนึ่งในเนื้อหานั้นได้กล่าวถึง ความรู้สึกเชิงจำนวน (number sense) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้ระบุไว้ในส่วนของคุณภาพของผู้เรียนเพื่อเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในหลักสูตรอย่างชัดเจน เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงความสำคัญและนำไปปฏิบัติในการเรียนการสอนให้เกิดผลกับนักเรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 31-32)

คำว่า Number Sense หรือความรู้สึกเชิงจำนวนมีการกล่าวถึงกันมากขึ้นและปรากฏคำนี้ขึ้นในมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 1) ทั้งนี้ความรู้สึกเชิงจำนวนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในใจหรือความคิดของบุคคล ถ้านักเรียนได้รับการพัฒนาด้านนี้อย่างเต็มที่จะทำให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ได้อย่างดีในชีวิตประจำวัน ทำให้เข้าใจสถานการณ์ที่เกี่ยวกับจำนวนได้ดี ได้ลึกซึ้งมากกว่า นำไปใช้ในการตัดสินใจได้ดีกว่า ตลอดจนนำมาใช้ในการพิจารณาความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ดีได้ นั่นคือ นักเรียนฉุกคิดได้ว่าคำตอบที่ได้มานั้นเป็นคำตอบที่เป็นไปได้หรือไม่ ซึ่งผู้ที่มีความรู้สึกเชิงจำนวนดี จะเป็นผู้ที่มีความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้จากการคำนวณหรือการแก้ปัญหาที่ดีไปด้วย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 35)

ทั้งนี้การประเมินความสามารถด้านความรู้สึกเชิงจำนวน ควรกระทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่มุ่งเน้นไปที่การสอบกลางภาคหรือปลายภาคแต่เพียงอย่างเดียว การวัดผลและการประเมินผลจึงเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการเรียนการสอนที่ช่วยทำให้ครูทราบว่านักเรียนได้เรียนรู้และบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด และผลของ

การประเมินจะบอกได้ว่านักเรียนบกพร่องในเรื่องใด ซึ่งครูจะต้องเลือกใช้วิธีวัดและประเมินผลให้เหมาะสม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546: 2)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของเครื่องมือวัดความรู้สึกเชิงจำนวน จึงสนใจสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ครูได้มีเครื่องวัดความรู้สึกเชิงจำนวนและนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรู้สึกเชิงจำนวนให้กับนักเรียน อันจะเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์ในการตระหนักถึงความสมเหตุสมผลของคำตอบที่ได้จากการคำนวณและการแก้ปัญหาได้ดี ดังนั้น ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับคุณภาพนักเรียนที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยยึดตามองค์ประกอบของความรู้สึกเชิงจำนวนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนที่สร้างขึ้นในประเด็นของความยาก อำนาจจำแนก ความตรงตามเนื้อหา ความตรงตามโครงสร้าง และความเที่ยง
3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติสำหรับแปลความหมายคะแนนจากแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 4,092 คน จาก 182 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัด สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2559 โดย

คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Yamane ที่ความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน 5% จากจำนวนประชากร 4,092 คน จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 364 คน และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified sampling)

ขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน เพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของความรู้สึกเชิงจำนวนในแต่ละองค์ประกอบ

4. กำหนดรูปแบบของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้อสอบแบบอัตนัย และกำหนดผังการสร้างแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน คือ ข้อสอบที่สร้างจำนวนด้านละ 6 ข้อ รวมทั้งหมด 42 ข้อ และข้อสอบที่ใช้จริงจำนวนจำนวนด้านละ 3 ข้อ รวมทั้งหมด 21 ข้อ มีเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ คือ จำนวนนับและศูนย์ เศษส่วนและทศนิยมไม่เกินสามตำแหน่ง

8. จัดทำคู่มือสำหรับใช้แบบวัด ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน นิยามของความรู้สึกเชิงจำนวน ลักษณะของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน เกณฑ์การตรวจให้คะแนนรายข้อ และวิธีดำเนินการวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

9. ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และความตรงตามโครงสร้างของข้อคำถามด้วยวิธีเชิงเหตุผลโดยผู้เชี่ยวชาญ

10. จัดทำแบบวัด แล้วนำแบบวัดไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดในประเด็นความชัดเจนของข้อคำถาม ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ รูปแบบการจัดพิมพ์ การจัดเรียงข้อคำถามในแต่ละข้อ ความเหมาะสมของเวลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามของความรู้สึกเชิงจำนวนแต่ละองค์ประกอบ โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3. การตรวจสอบคุณภาพรายข้อ ได้แก่ ความยากและอำนาจจำแนก จากสูตร

$$\text{ดัชนีความยาก (P)} = \frac{P_H + P_L}{2}$$

$$\text{ดัชนีความยาก (r)} = \frac{P_H + P_L}{2}$$

4. ตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างเชิงประจักษ์ วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

5. หาค่าความเที่ยง วิเคราะห์โดยการหาค่าความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามของ Cronbach จากสูตร

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left[1 - \frac{\sum_{i=1}^{k} S_i^2}{S^2}\right]$$

6. สร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน โดยหาตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ (Percentile Rank) ของคะแนนที่ได้จากแบบวัด จากนั้นหาค่าคะแนนมาตรฐานทีปกติ (Normalized T-Score) และปรับคะแนนมาตรฐานทีปกติเป็นเกณฑ์ปกติโดยสร้างสมการถดถอย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

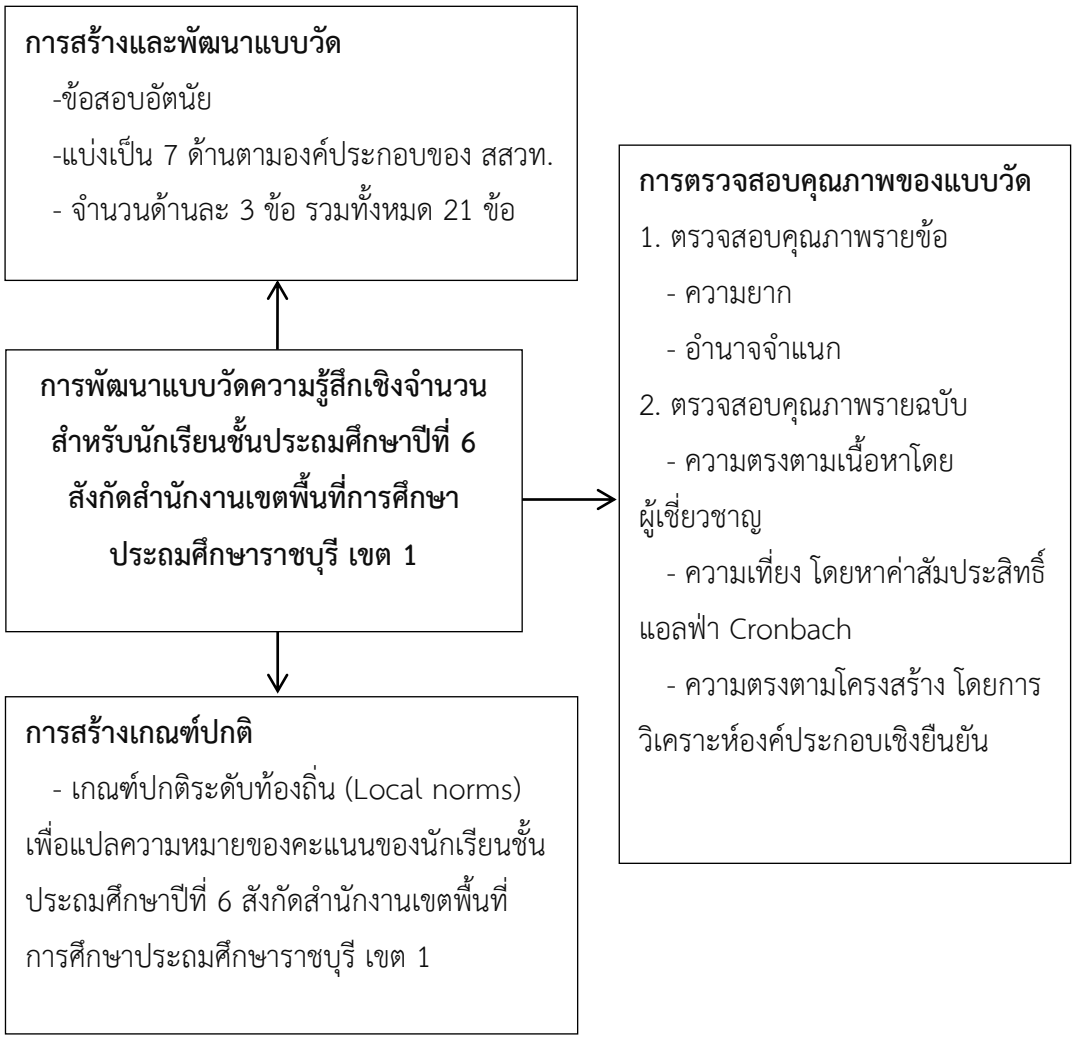

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนเป็นข้อสอบแบบอัตนัย วัดความรู้สึกเชิงจำนวนทั้งหมด 7 ด้านตามแนวทางของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยวัดด้านละ 3 ข้อ รวมทั้งฉบับมี 21 ข้อ

2. **ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน**

2.1 ความตรงตามเนื้อหามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6-1.00

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรายข้อ พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.39-0.69 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26-0.87

2.3 ผลการตรวจสอบคุณภาพรายฉบับ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า Cronbach คือ 0.715 0.704 0.706 0.717 0.739 0.745 และ 0.810 ตามลำดับ และมีค่าความเที่ยงรวม ทั้งฉบับเท่ากับ 0.897 และมีความตรงตามโครงสร้าง โดยที่ χ^2= 270.41, df = 139, p = 0.00, RMSEA = 0.051, GFI= 0.93

2.4 เกณฑ์ปกติวิสัยทั้งฉบับมีค่าระหว่าง T28-T71

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างและพัฒนาแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

รูปแบบของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนที่สร้างขึ้นนั้นเป็นแบบอัตนัยและมีลักษณะของคำถามเป็นสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง มีความเหมาะสมกับการวัดความรู้สึกเชิงจำนวน ที่ให้นักเรียนได้เล่าวิธีคิดหรือชี้แจงเหตุผลในการหาคำตอบอย่างมีหลักการจากประสบการณ์ด้านจำนวน เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดคำนวณเกี่ยวกับจำนวนอย่างอิสระ เป็นไปตามแนวทางการส่งเสริมความรู้สึกเชิงจำนวนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ไม่ได้มุ่งเน้นแต่การหาคำตอบแต่เน้นไปยังกระบวนการที่ได้มาซึ่งคำตอบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2553: 22-24) แต่ข้อสอบแบบอัตนัยนั้นมีข้อจำกัด คือ ไม่สามารถใช้วัดกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการอ่านและการเขียนได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 60) ผลการทำแบบวัดในครั้งนี้จึงมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมไม่สูงมากนัก เนื่องจากการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

นั้นต้องใช้เวลานานและโรงเรียนบางแห่งมีเวลาจำกัดหรือไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนแก่ผู้วิจัย จึงทำให้ผู้วิจัยต้องนำคะแนนของนักเรียนทุกคนมาใช้วิเคราะห์สถิติด้วย และจากการทำแบบวัดของนักเรียนใช้เวลาทำภาพรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 50 – 65 นาที และถ้าพิจารณาการใช้เวลาในรายด้าน พบว่า นักเรียนใช้เวลาทำแบบวัดเฉลี่ยด้านละ 6-8 นาที ซึ่งอยู่ในกรอบของเวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนั้น จึงไม่ควรออกแบบวัดในแต่ละด้านมากเกินไป ซึ่งจากแนวทางการสร้างข้อสอบแบบแสดงวิธีทำไม่ควรเกิน 10 ข้อและจัดเรียงข้อสอบที่มีเนื้อหาด้านเดียวกันอยู่ด้วยกันเป็นไปตามแนวทางการสร้างข้อสอบแบบเขียนอธิบายสำหรับการวัดผลประเมินผลคณิตศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 59)

2. การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

2.1 จากผลการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งตรวจความเหมาะสมของสิ่งที่มุ่งวัดกับขอบเขตของเนื้อหาและนิยามศัพท์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของข้อสอบทั้งหมด ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 แสดงว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความตรงตามเนื้อหาสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ว่าค่าดัชนี IOC จะต้องมีค่า 0.5 ขึ้นไป (พิสณุ ฟองศรี, 2553: 171)

2.2 ค่าความยากมีค่าตั้งแต่ 0.39-0.69 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ของ (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543: 118) ที่ว่าค่าความยากต้องมีค่าตั้งแต่ 0.2 – 0.8 และข้อสอบมีความยากตั้งแต่ง่ายมากจนถึงยากมาแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ของ (พิสณุ ฟองศรี, 2553: 169) ดังนี้ ค่าความยาก 0.80 – 1.00 คือข้อสอบ ง่ายมาก ค่าความยาก 0.60 – 0.79 คือ ข้อสอบค่อนข้างง่าย ค่าความยาก 0.40 0.59 คือข้อสอบมีความยากปานกลาง และค่าความยาก 0.20 – 0.39 คือ ข้อสอบค่อนข้างยาก สำหรับค่าอำนาจจำแนก และสำหรับค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.26-0.87 ซึ่งเป็นข้อสอบที่อยู่ในระดับพอใช้ได้จนถึงระดับดี นั่นคือ ต้องมีค่า 0.2 ขึ้นไปตามเกณฑ์ของ (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543: 117) ที่แบ่งเกณฑ์ไว้ดังนี้ค่าอำนาจจำแนก 0.4 ขึ้นไป เป็นข้อสอบที่ดี ไม่ต้องปรับปรุง ค่าอำนาจจำแนก 0.30 – 0.39 เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างดี แต่อาจจะต้องพิจารณาปรับปรุงบ้าง ค่าอำนาจจำแนก 0.20 – 0.29 พอใช้ได้บ้างแต่ต้องปรับปรุง ดังนั้น แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนจึงเป็นแบบวัดที่มีข้อสอบที่มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ทุกข้อ

2.3 แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนมีความตรงตามโครงสร้างขององค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเข้าใจจำนวนเชิงการนับและจำนวนเชิงอันดับที่ ความเข้าใจความสัมพันธ์หลากหลายระหว่างจำนวน ความเข้าใจขนาดสัมพัทธ์ของจำนวน การรู้ผลสัมพัทธ์ของการดำเนินการ ความสามารถในการพัฒนาสิ่งอ้างอิงในการหาปริมาณของสิ่งของและสถานการณ์ต่างๆในสิ่งแวดล้อมของนักเรียน ความสามารถในการคิดคำนวณในใจได้อย่างยืดหยุ่น ความสามารถในการประมาณค่า มีค่าน้ำหนักในแต่ละข้อตั้งแต่ 0.38 – 0.84 และมีความสัมพันธ์กันในแต่ละองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าไคสแควร์ 270.41 ที่องศาอิสระเท่ากับ 139 มีค่า GFI เท่ากับ 0.97 และมีค่า AGFI มีค่า 0.89 ซึ่งมีค่าสูงเข้าใกล้ 1 (Standardized RMR) มีค่า 0.038 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนฉบับนี้สามารถวัดได้ตรงตามโครงสร้างเนื้อเรื่องที่มุ่งวัดได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 151)

2.4 ค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับและแต่ละองค์ประกอบนั้นมีค่าเข้าใกล้ 1 ซึ่งดังที่ (พรทิพย์ ไชยโส, 2545: 224) กล่าวไว้ว่า เราจะต้องหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงที่มีค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าที่จะเป็นไปได้และ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556: 97) กล่าวไว้ว่า ค่าความเที่ยงควรมีค่าความเที่ยงไม่ต่ำกว่า 0.5 ดังนั้น แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงค่าความเที่ยงที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้วัดความรู้สึกเชิงจำนวนได้

3. เกณฑ์ปกติของแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน

เกณฑ์ปกติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงเป็นเกณฑ์ที่มีคะแนนกระจายครอบคลุมและสามารถใช้ได้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เท่านั้น เนื่องจากเกณฑ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นถือเป็นเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (สมนึก ภัททิยธนี ,2546: 271)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของการตอบแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้นไม่สูงมากนัก และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละไม่ถึงร้อยละ 50 คือด้านที่ 5 ด้านที่ 6 และด้านที่ 7 ซึ่งจากการตรวจให้คะแนนและสัมภาษณ์

นักเรียนพบว่านักเรียนไม่คุ้นเคยกับโจทย์ที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์และขาดการฝึกฝนการคิดโดยใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนในการคิดหาคำตอบ โดยนักเรียนจะจดจำแต่เพียงวิธีการคิดที่ได้เรียนรู้เพียงวิธีใดวิธีหนึ่งจากในห้องเรียนเท่านั้น จึงทำให้วิธีการคิดหาคำตอบของนักเรียนยังไม่หลากหลาย ดังนั้น หากนักเรียนได้รับการพัฒนาและฝึกฝนการคิดโดยใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนอยู่เสมอและครูผู้สอนได้รับการพัฒนาเทคนิควิธีการสอนเกี่ยวกับความรู้สึกเชิงจำนวนเพิ่มมากขึ้น ควบคู่กับการวัดและประเมินความรู้สึกเชิงจำนวนระหว่างเรียน อาจใช้การประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าวิธีการพัฒนาความรู้สึกเชิงจำนวนของครูนั้นช่วยพัฒนานักเรียนให้ดีขึ้นหรือไม่ จะทำให้ครูได้พัฒนาวิธีการสอนเกี่ยวกับความรู้สึกเชิงจำนวนให้ดียิ่งขึ้น

1.2 แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ฉบับนี้เป็นข้อคำถามแบบอัตนัย ซึ่งนักเรียนจะต้องแสดงวิธีการหรือแนวคิด เพื่อให้ครูตรวจสอบว่านักเรียนนั้นได้ใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนเพื่อหาคำตอบหรือไม่ ซึ่งสิ่งที่สำคัญสำหรับการทำแบบวัดนี้คือ นักเรียนจะต้องมีทักษะการอ่าน การเขียนและการสื่อความหมายต่างๆ เพื่อให้เหตุผลในการหาคำตอบ ดังนั้น ก่อนการนำแบบวัดไปใช้ครูจะต้องทราบข้อมูลนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 การใช้แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวน ได้กำหนดระยะเวลาที่ใช้คือ ด้านละ 10 นาที หรือรวมทั้งฉบับคือ 70 นาที ทั้งนี้จากการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยทั่วไป จะใช้เวลาในการเรียนคาบละไม่เกิน 60 นาที ดังนั้น ครูสามารถใช้แบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนเป็นรายด้านได้ ตามความเหมาะสมของเวลา

1.4 เมื่อนำแบบวัดความรู้สึกเชิงจำนวนไปใช้ ควรนำผลจากการวัดและประเมินไปใช้วิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนซึ่งจะทำให้ทราบจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางการในวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อร่วมมือกันพัฒนานักเรียนในเรื่องดังกล่าวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ในด้านอื่นๆต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยควรพัฒนาวิธีการวัดความรู้สึกเชิงจำนวนด้วยวิธีการอื่นๆ ที่สามารถวัดความรู้สึกเชิงจำนวนได้อย่างละเอียดและเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น ใช้การสัมภาษณ์จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อให้นักเรียนได้แสดงวิธีการคิดออกมาในทันทีทันใด ซึ่งอาจทำให้ครูทราบกระบวนการหาคำตอบได้มากยิ่งขึ้น

2.2 ผู้วิจัยควรประเมินความรู้สึกเชิงจำนวนกับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ตามที่หลักสูตรได้กำหนดคุณภาพของผู้เรียนเกี่ยวกับความรู้สึกเชิงจำนวนไว้ เช่น นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องทุกระดับชั้น จะทำให้ครูผู้สอนได้ทราบพัฒนาการด้านความรู้สึกเชิงจำนวนของผู้เรียน สามารถพัฒนาและออกแบบการเรียนการสอนได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนาความรู้สึกเชิงจำนวนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. นักเรียนทุกคนมีความรู้สึกเชิงจำนวนอยู่ในสามัญสำนึกของตนเอง แต่การแสดงวิธีคิดโดยใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนนั้นมีวิธีที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ที่นักเรียนได้พบในชีวิตประจำวันของแต่ละคน และวิธีคิดที่ใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนนั้นมีอย่างหลากหลายวิธี

2. ความรู้สึกเชิงจำนวนสามารถพัฒนาได้ โดยใช้การฝึกฝนการคิดด้วยการเล่าวิธีคิดหรือแสดงวิธีคิดอยู่เสมอ จะทำให้นักเรียนเกิดความประสบการณ์ในการคิดและสามารถนำวิธีการคิดนั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับความรู้สึกเชิงจำนวนให้ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ เช่น การจัดอบรมให้ความรู้ เพื่อให้ครูได้เข้าใจและจัดการเรียนรู้หรือจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้สึกเชิงจำนวนของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งหากครูไม่เข้าใจเนื้อหาที่จะต้องถ่ายทอดให้นักเรียนว่าเนื้อหาส่วนใดเป็นเรื่องของความรู้สึกเชิงจำนวน ครูจะไม่สามารถชี้แนะวิธีการคิดหรือให้นักเรียนได้สังเกตจำนวนเหล่านั้นโดยใช้ความรู้สึกเชิงจำนวนได้

เอกสารอ้างอิง

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2543. วิธีวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สานักพิมพ์ ห.จ.ก.พี.เอ็น. การพิมพ์.

พิสณุ ฟองศรี. 2553. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

พรทิพย์ ไชยโส. 2545. หลักการวัดและการประเมินผลการศึกษาขั้นสูง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิริชัย กาญจนวาสี. 2552. ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory). พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2553. เอกสารเสริมความรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความรู้สึกเชิงจำนวน. กรุงเทพฯ: บริษัท สามคิว มีเดีย จำกัด.

_____. 2553. กิจกรรมในห้องเรียนเพื่อพัฒนาความรู้สึกเชิงจำนวนเอกสารสำหรับครู. กรุงเทพฯ:บ ริษัท สามคิวมีเดีย จำกัด.

_____. 2555. ครูคณิตศาสตร์มืออาชีพ เส้นทางสู่ความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: บริษัท สามคิว มีเดีย จำกัด.

_____. 2555. การวัดและประเมินผลคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

_____. 2546. เอกสารเสริมความรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พัฒนาความรู้สึกเชิงจำนวน โดยใช้โจทย์ปัญหา กิจกรรมและเกม. กรุงเทพฯ: เอส พี เอ็น การพิมพ์.

ภาคผนวก

รูปแบบการตีพิมพ์ของวารสาร

กระบวนการพิจารณาบทความ
วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

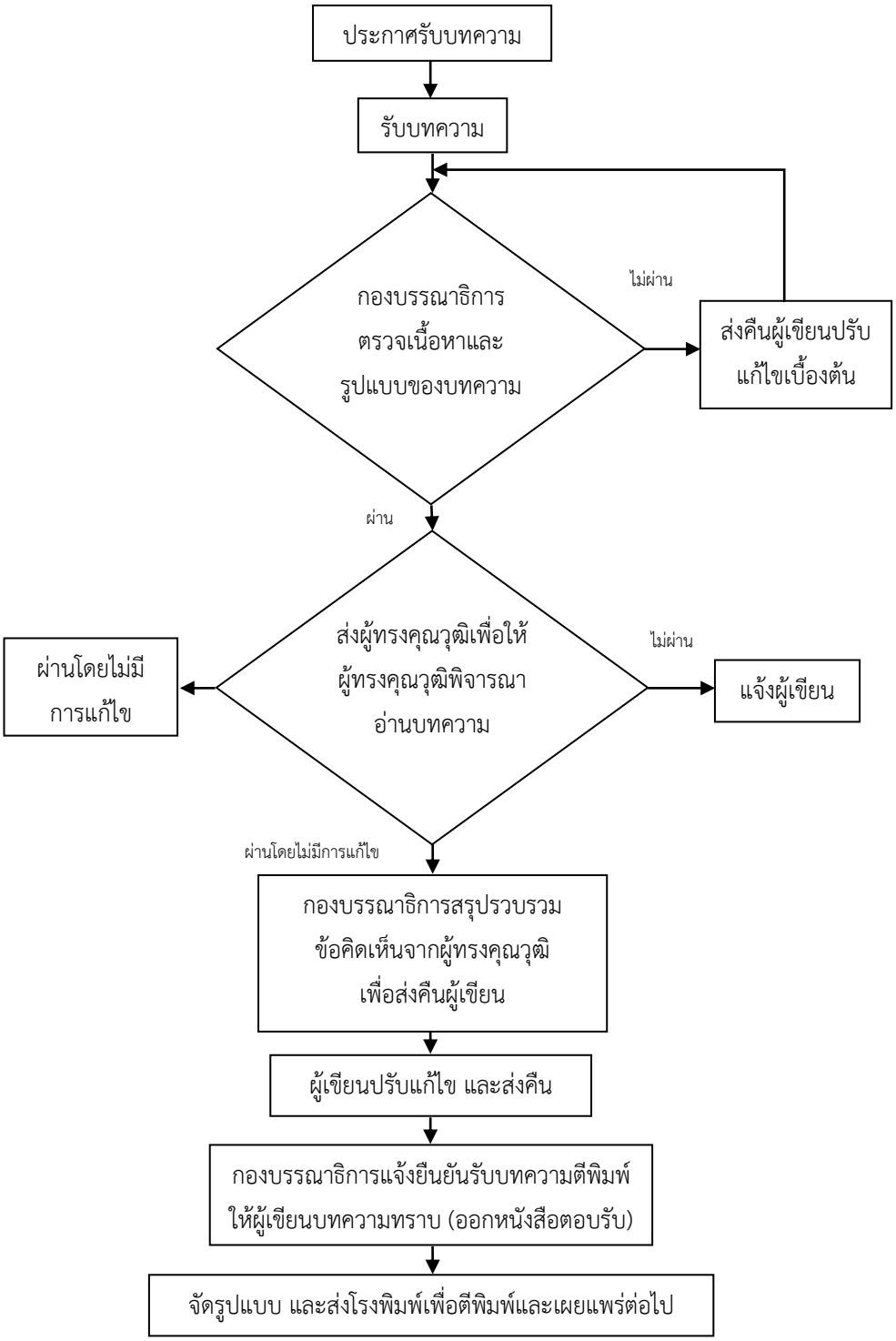

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่นตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่าง เข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่นเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้นโดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจารณ์ เปรียบเทียบ

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น สามารถส่งเข้าในระบบออนไลน์ของวารสารที่ http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/jmcukk/user/register แล้วไปที่วารสารออนไลน์ เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งที่ E-mail: journalmcukk@gmail.com

3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Time Ex Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สั้นขนาดเอ 4 (A4) ระยะ ขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์สั้น โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งใต้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 350 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centered learning) เป็นต้น

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) กรอบแนวคิดในการวิจัย

5) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

6) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

7) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น และเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ และมีกรอบแนวคิดผลสัมฤทธิ์ของบทความ

4) บทสรุป (Conclusion)

5) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

6) เอกสารอ้างอิง (References)

ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

1.5 นิ้ว

← 1 นิ้ว

ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt)

1 นิ้ว →

Articles English (14 pt)

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)
หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)
Name - Surname of Article author (12 pt)
Agency (12 pt)
E-mail (12 pt)

****

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ) .....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

.....

Keywords :

บทนำ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน)แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

.....

ให้ใช้รูปแบบ APA (6th Edition) เป็นมาตรฐาน โดยสามารถตัวอย่างวิธีการเขียน เอกสารอ้างอิง ที่ถูกต้องเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ของ APA http://www.apastyle.org

5.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบ 1 นิ้ว นั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียนบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด และต้องอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุดให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (Thai Tipithka 11/12/128-153)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น Acton, G.J., (2004 : 39)

3. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (Pali Tipithka 11/12/128-153)

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (James, N.E., 2004 : 39)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (Altaf and Awan, 2011 : 123)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็นคณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) หรือ (last name of 1st author et al, publish year : Page number) เช่น (Promgun et al., 2006 : 98)

4. การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (http://www.apastyle.org)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง.* (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Lamoureux, M. (2013). *Internal controls handbook: The power sector and NERC compliance.* North Charleston: Create Space Independent Publishing Platform.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. *ชื่อวารสาร*, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏบทความในวารสาร.

เช่น Dhillon, J.K. (2001). Challenges and strategies for improving the quality of information in a university setting: A case study. *Total Quality Management*, 12 (2), 167-177.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). *ชื่อเรื่อง*. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

เช่น Sursaphon Promgun. (2015). *The Peace Building in Community by Local Knowledge : A case Study of traditional of BoonLuang Loei province.* Research Report. College : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น CNN Wire Staff. (2011). How U.S. forces killed Osama bin Laden. *Online.* Retrieved May 3, 2011. from : http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม.* วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น Deci, E.L.,& Ryan,R.M. (1991). A motivational approach to self : Integration in personality. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation.* 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น *Shoter Oxford English dictionary*. (2002). New York: Oxford University Press.

6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) **และส่วนตาราง** (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่นเพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 โทรสาร 0-4328-3399
http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/jmcukk
http://www.jg-mcukk.com
E-mail: journalmcukk@gmail.com

1) พระมหาพิสิฐ วิสิฏฺฐปญฺโญ	092-552-6426	ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร
2) อาจารย์ธีร์ดนัย กัปโก	094-709-5636	ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร
3) นางสาวอนุธิดา บุตรตะวัน	084-636-9669	ผู้จัดการวารสาร

9. กำหนดการออกวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

- ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า.....

2. วุฒิการศึกษา.....ตำแหน่งวิชาการ.....

3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ ☐ นักวิชาการทั่วไป

สถาบัน/หน่วยงาน.....

4. ขอส่ง ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทวิจารณ์หนังสือ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)

.....

.....

.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) .....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก .....

.....

.....

โทรศัพท์ ..... โทรศัพท์มือถือ..... โทรสาร.....

E-Mail : .....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย ☐ ไฟล์ข้อมูล ☐ เอกสารต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

.....

(.....)

ผู้เขียน

...../...../.....

ใบสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กราบนมัสการ/เรียน บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาไทย).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

.....

E-Mail : .....โทรศัพท์ ..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

( ) สมาชิกประเภทรายปี 1,200 บาท

( ) เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) ธนาณัติ (สั่งจ่าย.....)

( ) ตั๋วแลกเงินไปรษณีย์

( ) แคชเชียร์เช็ค ในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ ..... โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร.....E-Mail : .....

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....